Bundel - Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën van 30 november 2023

1 Opening

2 Vaststellen van de agenda van 30 november 2023

3 Vaststellen van ingekomen agenderingen (Procedure)
Deze punten worden alleen procedureel behandeld. De leden van de commissie bespreken of, op welke wijze en voor hoe lang zij deze raadsvoorstellen en onderwerpen willen bespreken. Na vaststelling van dit behandeladvies, wordt het stuk voor een volgende vergadering geagendeerd.
- Agenderingen commissie VBF 30112023PROCEDUREEL
- Behandelvoorraad 30 november 2023 Commissie Veiligheid Bestuur en Financiën

3.1 Raadsvoorstel Regeling risicovolle projecten: startdocument Programma Informatie op orde en actualisatie planning Cultuurcluster Berlijnplein
- Raadsvoorstel Startdocument informatie op orde Regeling Risicovolle projecten najaar 2023
- Startdocument Informatie Op Orde, Regeling risicovolle projecten (oktober 2023)

3.2 Raadsvoorstel Gedragscode 2023
- Raadsvoorstel Gedragscode en protocollen
- Protocol vermoeden integriteitsschending
- Protocol ongewenst gedrag
- Gedragscode raadsleden en commissieleden gemeente Utrecht
- Gedragscode raad Utrecht - gemarkeerd wijzigingen na 24 aug

3.3 Raadsvoorstel Doorontwikkeling instrumenten van inwoners: introductie inwonersagendering en inwonersmotie
- Raadvoorstel Doorontwikkeling instrumenten van inwoners - inwonersagendering en inwonersmotie
- Verordening inwonersagendering en inwonermotie gemeenteraad Utrecht (2023)
- Stappenplan gebruik instrumenten voor inwoners

3.4 Memo en Instructie opleggen en opheffen van geheimhouding in Utrecht (september 2023)
- Memo aan DB van de Raad Aanbieding gemeentebrede geheimhoudingsinstructie
- Instructie opleggen en opheffen van geheimhouding in Utrecht (september 2023)

3.5 Initiatiefvoorstel Wijzigingsbesluit APV Pilot Tijdelijk Bedelverbod
- Initiatiefvoorstel Wijzigingsbesluit APV Pilot Tijdelijk Bedelverbod
- Besluit tot wijziging van de APV Utrecht 2010 tijdelijk verbod op bedelen - DROP
- Overzicht van de wijziging APV - tijdelijk bedelverbod - (was-wordt lijst)
- Toelichting Tijdelijk bedelverbod

3.6 Raadsbrief Lobbyregister
- Raadsbrief Lobbyregister.docx
- rapportregisterbzkulbraun-fraussen

3.7 Kaders begroting 2025 en geactualiseerde begroting 2024 VRU
- Kaders begroting 2025 en geactualiseerde begroting 2024.vastgesteld AB 061123
- Aanbiedingsbrief gemeenten Kaders begroting 2025 (def)

3.8 Agenderingen ter plaatse op basis van de lijst ingekomen raadsbrieven
- Overzicht Raadsbrieven 5 oktober tot 23 november 2023

4 Verslagen
Ter vaststelling:
Conceptverslag commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 12 oktober 2023
Conceptverslag commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën PB 24 oktober 2023
Conceptverslag commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën PB 25 oktober 2023
- ConceptverslagVBF2023-10-12
- Conceptverslag PB VBF 24 oktober 2023
- Conceptverslag PB commissie VBF 25 oktober 2023

5 Toezeggingen/Moties
Ter vaststelling.
- Toezeggingenlijst commissie VBF 30 november 2023

6 Ingekomen stukken
Geen.

Burgemeester, Beleidsterrein: Openbare Orde en Veiligheid
Indicatieve behandeltijd: 90 minuten
Geagendeerd door: Stevie Nolten (BIJ1), Mahaar Fattal (GroenLinks), Tess Meerding (VVD), Ruud Maas (VOLT), Mahmut Sungur (DENK), Maarten Koning (D66) Bert van Steeg (CDA), Hester Assen (PvdA), Derk van Bergen (ChristenUnie), Cees Bos (StadsBelang Utrecht), Lisanne Snippe (Partij voor de Dieren), Vincent Stevens (Student & Starter), Gert Dijkstra (EenUtrecht).
Op 14 november 2022, publiceerde Amnesty International Nederland het rapport 'Demonstratierecht onder druk – Regels en praktijk in Nederland moeten beter'. Demonstreren is een mensenrecht en geldt voor iedereen. Het vormt een van de fundamenten van de democratische rechtsstaat. Amnesty constateert in het rapport echter dat demonstraties nog vaak gezien worden als een risico voor de openbare orde. Burgemeesters handelen vanuit hun verantwoordelijkheid voor de openbare orde en gebruiken dit als grond voor ingrijpen, waarbij het faciliteren en het beschermen van het demonstratierecht wordt aangetast, zo stelt Amnesty.
In het rapport komen verschillende praktijkvoorbeelden aan bod, zo ook in Utrecht waarbij het demonstratierecht op verschillende manieren is ingeperkt. Inmiddels heeft de burgemeester namens het college het Manifest Demonstratierecht van Amnesty ondertekend. De agenderende partijen gaan graag met de burgemeester in gesprek over het rapport, de aanbevelingen, hoe het college zich (extra) gaat inspannen om het manifest uit te voeren en welke hindernissen daarin bestaan en hoe de gemeente het demonstratierecht beter kan faciliteren.
DENK, VVD, CDA, D66 en Stadsbelang Utrecht zouden daarnaast willen spreken over de verschillende grondrechten die schuren bij een demonstratie. Ook gaan ze graag het debat aan over de vervolging van strafbare feiten die tijdens een demonstratie worden geconstateerd.

7.1 Raadsbrief Uitkomsten onderzoek kennisgevingstermijn demonstraties
- Raadsbrief Uitkomsten onderzoek kennisgevingstermijn demonstraties
- Onderzoeksrapportage kennisgevingstermijn demonstraties - Necker
- Gespreksnotitie rondetafel

8 Raadsvoorstel Derde begrotingswijziging 2023
Wethouder: Schilderman, Beleidsterrein: Financiën
Indicatieve behandeltijd: 15 minuten
Na het vaststellen van de Programmabegroting kent het jaar drie rondes van technische aanpassingen. Dit betreft de derde technische wijzing van de Programmabegroting 2023.
- Dossier 3720 voorblad
- Raadsvoorstel Derde Begrotingswijziging 2023
- Derde Begrotingswijziging 2023 raad

9 Raadsvoorstel Verordening onroerende-zaakbelastingen 2024
Wethouder: Schilderman, Beleidsterrein: Financiën
Indicatieve behandeltijd: 15 minuten
Jaarlijks wordt de verordening onroerende-zaakbelastingen geactualiseerd. Met dit voorstel wordt de raad voorgesteld om de tarieven voor 2024 vast te stellen. De nieuwe tarieven gaan in per 1 januari 2024.
- Dossier 3744 voorblad
- Raadsvoorstel Verordening onroerende-zaakbelasting 2024
- Verordening onroerende-zaakbelastingen 2024

10 Forse vertragingen inning lokale belastingen
Wethouder: Schilderman, Beleidsterrein: Financiën
Indicatieve behandeltijd: 45 minuten
Geagendeerd door: Margreet Ramaker (VVD), Rick van de Zweth (PvdA) en de fracties van D66, CDA, S&S en GroenLinks.
Doel van de agendering is met de portefeuillehouder Financiën in gesprek te gaan over het wegnemen van onze zorg over de opgelopen forse vertraging bij de uitvoering van de WOZ aanslagen door BghU. En in hoeverre de inning van de afvalstoffen- en rioolheffing ook in de knel komen door de opgelopen achterstanden bij de BghU.
Aanleiding voor deze agendering is de beantwoording van schriftelijke vragen gesteld door de raad. Het college heeft aangekondigd dat de raad de beantwoording van het tweede set SV vóór het herfstreces ontvangt. En een brief volgt. De agenderende fracties willen alvast in afwachting van de te ontvangen stukken bespreken:
- de maatregelen met bijbehorend tijdspad die het college gaat treffen voor het wegnemen van de achterstanden bij de BghU;
- de proactieve aanpak die het college zelf treft voor het voorkomen of flink terugbrengen van de achterstanden voor de inning van de lokale belastingen in 2024;
- het huidig sturingsmechanisme door de gemeente Utrecht voor inning van de lokale belastingen;
- de communicatie naar onze inwoners door de gemeente in relatie tot de Visie en meerjarenperspectief 2022-2033 op publieksdienstverlening vastgesteld door de raad op 16 mei 2023.
- Dossier 3754 voorblad
- Raadsbrief Uitvoering BghU en verbeterplannen

Informatiememo BghU 16 augustus 2023 - Rapportage uitvoering wet WOZ en
Informatiememo Rapportage uitvoering wet WOZ en dienstverlening BghU 12 oktober 2023

10.1 SV 2023 nr. 153 Forse vertraging uitvoering taxaties WOZ waarde (met antwoord)
Beantwoording SV2023 nr 153 over Forse vertraging uitvoering taxaties WOZ waarde

10.2 SV 2023 nr. 177 Plan van aanpak BghU en extra toezicht (met antwoord)
Beantwoording SV 2023 nr. 177 Plan van aanpak BghU en extra toezicht

11 Initiatiefvoorstel vermogensgrens kwijtschelding gemeentelijke belastingen
Wethouder: Schilderman, Beleidsterrein: Financiën
Indicatieve behandeltijd: 45 minuten
Geagendeerd door: Julia Kleinrensink (GroenLinks) en Rick van der Zweth (PvdA)
Zoals in de raadsbrief "Voortgang vermogensgrens kwijtschelding gemeentelijke belasting" beschreven staat kan de gemeenteraad via een initiatiefvoorstel de verordening aanpassen en zoals gewenst gelijktrekken met de vermogensgrens uit de participatiewet. Nu een gemeentelijke lobby (zoals oa gevraagd in M410) richting het Rijk helaas niet het gewenste effect heeft gehad en het college aangeeft de verordening niet zelf te kunnen/willen aanpassen, willen Julia Kleinrensink en Rick van der Zweth namens de fracties van GroenLinks en de PvdA graag van deze mogelijkheid gebruik maken. Om een aangapaste verordening al komend jaar te kunnen laten gelden zal deze nog dit jaar aangenomen moeten worden. Inhoudelijk gaat het om een simpel voorstel wat al langere tijd en meerdere malen op andere wijze door de raad beoogd is: het gelijktrekken van de vermogensgrens voor het kwijtschelden van de gemeentelijke belastingen met de vermogensgrens die gehanteerd wordt in de participatiewet voor bijstandsgerechtigden).
Initiatiefvoorstel - vermogensgrens kwijtschelding gemeentelijke belastingen (1)
Concept Wijzigingsbesluit verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen gemeente Utrecht 20231101

11.1 Raadsbrief Reactie initiatiefvoorstel Wijziging verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen
Raadsbrief Reactie initiatiefvoorstel Wijziging verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen

Agenderingen Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën
(Ter vaststelling op 30 november 2023)

Stukken afkomstig vanuit het college

Datum: 4 oktober 2023 Soort stuk: Raadsvoorstel Regeling risicovolle projecten: startdocument Programma Informatie op orde en actualisatie planning Cultuurcluster Berlijnplein Wethouder: Schilderman Beleidsterrein: Financiën Commissiegriffier: Jelmer Lok	De raad wordt voorgesteld het startdocument voor het programma Informatie op orde (als onderdeel van de regeling risicovolle projecten) vast te stellen. Daarmee worden kaders voor de uitvoering van het programma vastgesteld op basis waarvan de raad tweejaarlijks over de voortgang wordt geïnformeerd. Verder wordt de planning zoals weergegeven in het startdocument Cultuurcluster Berlijnplein naar achter bijgesteld doordat het opstellen van het Voorlopig Ontwerp vertraging heeft opgelopen.	Voorstel: 1. Agenderen voor de commissie VBF op 11 januari 2024 2. Tijd: 60 minuten

Stukken afkomstig vanuit het dagelijks bestuur van de raad

Datum: 4 oktober 2023 Soort stuk: Raadsvoorstel Gedragscode 2023 Beleidsterrein: Bestuurlijke Zaken Voorzitter van het Dagelijks Bestuur van de raad Commissiegriffier: Jelmer Lok	De gemeenteraad kent een gedragscode voor haar leden. De huidige ‘gedragscode bestuurlijke integriteit’ stamt uit 2016 en is op punten verouderd. De herziene gedragscode is gebaseerd op vergelijkbare en actuele gedragscodes voor raads- en statenleden. Daarnaast zijn protocollen opgesteld voor de omgang met vermoedens van integriteitsschendingen en ongewenst gedrag.	Voorstel: 1. Agenderen voor de commissie VBF 2. Tijd: 30 minuten

Datum: 21 november 2023 Soort stuk: Raadsvoorstel Doorontwikkeling instrumenten van inwoners: introductie inwonersagendering en inwonersmotie Beleidsterrein: Bestuurlijke Zaken Voorzitter van het Dagelijks Bestuur van de raad Commissiegriffier: Jelmer Lok	De instrumenten 'burgeragendering' en 'burgerinitiatief' worden weinig gebruikt door inwoners, mede doordat zij tegen onbedoelde procedurele drempels aanlopen. Dit raadsvoorstel is een uitwerking van een voornemen van het DB-presidium om een voorstel tot aanpassing te formuleren, om zo terug te gaan naar de bedoeling van de verordening: inwoners de mogelijkheid bieden om op een laagdrempelige wijze toegang te bieden tot het politieke proces. In dit voorstel worden twee vervangende instrumenten geïntroduceerd die aansluiten op (het gedrag van) inwoners: de inwonersagendering en de inwonersmotie.	Voorstel: 1. Agenderen voor de commissie VBF 2. Tijd: 60 minuten
Datum: september 2023 Soort stuk: Memo en Instructie Instructie opleggen en opheffen van geheimhouding in Utrecht (september 2023) Voorzitter van het Dagelijks Bestuur van de raad Commissiegriffier: Jelmer Lok	Het college heeft met medewerkers van Juridische Zaken, het Stafbureau Gemeentesecretaris en de griffie een gemeentebrede geheimhoudingsinstructie opgesteld. Deze is ook het in Dagelijks Bestuur besproken. Op verzoek van het DB wordt de geheimhoudingsinstructie aan de commissie VBF voorgelegd. Indien u dit wenst kan er een technische bijeenkomst georganiseerd worden waarin de instructie wordt toegelicht.	Voorstel: U kunt uitspreken in hoeverre u behoefte heeft aan een technische sessie over dit onderwerp.

Stukken afkomstig vanuit de commissieleden

Datum: 22 november 2023 Soort stuk: Initiatiefvoorstel pilot tijdelijk bedelverbod 2024	De afgelopen jaren wordt in Utrecht steeds meer overlast ervaren door bedelaars, onder andere door georganiseerde bendes. Dit voorstel is bedoeld om optreden tegen overlastgevende bedelaars en georganiseerde bendes mogelijk	Voorstel: 1. Agenderen voor de commissie VBF

Beleidsterrein: Openbare Orde en Veiligheid David Bosch Commissiegriffier: Jelmer Lok	te maken door voor de zomerperiode 2024 een verbod op bedelen in te stellen in de gehele stad. Dit behelst een wijziging van de APV. De voorgestelde wijziging wordt gezien als pilot. Na afloop wordt voorgesteld de ervaringen vast te leggen en te evalueren.	2. Tijd: 60 minuten
Datum: 23 november 2023 Soort stuk: Raadsbrief Lobbyregister Burgemeester Beleidsterrein: Bestuurlijke Zaken Commissiegriffier: Jelmer Lok	Geagendeerd door: Ruud Maas (Volt), Rik van der Graaf (ChristenUnie), Bert van der Steeg (CDA), David Bosch (UtrechtNu!). Naar aanleiding van de gehouden RIB op 21 november willen de agenderende fracties graag met elkaar en de burgermeester in debat over de raadsbrief lobbyregister. We constateren dat het vergroten van transparantie en vertrouwen in de politiek hoognodig is, maar dat de materie complex is. Als een lobbyregister geen oplossing is, wat kunnen we dan wel doen? In de RIB werden een aantal opties, zoals een lobbyparagraaf en ‘het goede gesprek’, besproken die we graag met elkaar willen bediscussiëren.	Voorstel: 1. Agenderen voor de commissie VBF 2. Tijd: 60 minuten

Stukken afkomstig vanuit Gemeenschappelijke Regelingen

Datum: 21 november 2023 Soort stuk: Kaders begroting 2025 en geactualiseerde begroting 2024 VRU Beleidsterrein: Openbare Orde en	De gemeente Utrecht participeert in de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Utrecht (VRU). De gemeente Utrecht wordt in de gelegenheid gesteld een zienswijze in te dienen op de kaders voor de begroting 2024 en de geactualiseerde begroting 2024. Zo wordt onder andere een verhoging van de gemeentelijke bijdrage voorzien. De gemeente Utrecht kan uiterlijk tot 6 februari 2024 een	Voorstel: 1. Agenderen voor de commissie VBF 2. Tijd: 30 minuten

Veiligheid Commissiegriffier: Jelmer Lok	zienswijze indienen bij de VRU.	

#RAAD030#

Behandelvoorraad Vergadering Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën (PROCEDUREEL)

Openbare orde en Veiligheid (incl. mensenhandel en drugscriminaliteit), Handhaving en Vergunningen, Representatie, Bestuurlijke zaken, Internationale zaken, Participatie, Burgerzaken incl. verkiezingen, Personeel en Organisatie, Financiën en inkoop, Ombudszaken en Klachtafhandeling

Burgemeester Dijksma	
Openbare Orde en Veiligheid Kaders begroting VRU 2025 en geactualiseerde begroting 2024	Cie 11 januari 2024 30 minuten
Bestuurlijke Zaken Raadsbrief Lobbyregister Ruud Maas (Volt), Rik van der Graaf (ChristenUnie), Bert van der Steeg (CDA), David Bosch (UtrechtNu!).	Cie 11 januari 2024 60 minuten
Openbare Orde en Veiligheid Initiatiefvoorstel Wijzigingsbesluit APV Pilot Tijdelijk Bedelverbod Ingediend door David Bosch (UtrechtNu!)	Cie 11 januari 2024 60 minuten

Dagelijks Bestuur	
Bestuurlijke Zaken Raadsvoorstel Gedragscode 2023	Cie 11 januari 2024 30 minuten
Raadsvoorstel Doorontwikkeling instrumenten van inwoners: introductie inwonersagendering en inwonersmotie	Cie 11 januari 2024 60 minuten
Memo en Instructie Instructie opleggen en opheffen van geheimhouding in Utrecht (september 2023)	U kunt uitspreken in hoeverre u behoefte heeft aan een technische sessie over dit onderwerp.
Wethouder Schilderman	
Financiën Regeling risicovolle projecten: startdocument Programma Informatie op orde en actualisatie planning Cultuurcluster Berlijnplein	Cie 11 januari 2024 60 minuten

Te verwachten Raadsvoorstellen/Raadsbrieven

Financiën Actualisatie financiële verordening	Verwacht Q3 2023
Financiën	Verwacht Q4 2023

Raadsvoorstel Nota Waarderen, activeren en afschrijven van vaste activa	
Personeel en Organisatie Uitvoeringsplan digitale weerbaarheid	*Verwacht Q4 2023*
Openbare Orde en Veiligheid (Herijking) programmaplan Utrecht Zijn We Samen: aanpak polarisatie en radicalisering.	*Verwacht Q1 2024*
Financiën *Actualisatie financiële verordening*	*Verwacht Q1 2024*
Participatie Herijking Programma Samen stad maken (participatie en initiatief)	*Verwacht Q1 2024*
Financiën Zienswijze meerjarenbegroting BghU	*Verwacht Q2 2024*
Financiën *Voorjaarsnota 2023 en 1e Bestuursrapportage en meelopende stukken*	*Verwacht Q2 2024*
Financiën Eerste begrotingswijziging 2024	*Verwacht Q2 2024*
Financiën *Jaarstukken 2023 en Resultaatbestemming*	*Verwacht Q2 2024*
Personeel en Organisatie Zienswijze begroting Het Utrechts Archief 2025	*Verwacht Q2 2024*
Personeel en Organisatie Ontwerp wijziging Gemeenschappelijke Regeling HUA tgv gewijzigde WGR	*pm*
Openbare Orde en Veiligheid *Zienswijze voorlopige jaarstukken 2023 en ontwerpbegroting 2025 VRU*	*Verwacht Q2 2024*
Participatie Adviezen burgerberaad jaarwisseling	*Verwacht Q2 2024*
Financiën *Tweede begrotingswijziging 2024*	*Verwacht Q3 2024*
Financiën *Programmabegroting 2025 en Tweede Berap 2024 en Verordeningen*	*Verwacht Q4 2024*

Komende commissievergaderingen commissie VBF
11 januari 2024 (3 dagdelen)

Komende RIB-avonden commissie VBF
19 december 2023
06 februari 2024

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Regeling risicovolle projecten: startdocument Programma Informatie op orde en actualisatie planning Cultuurcluster Berlijnplein

Beleidsveld	Control
Organisatieonderdeel	Bedrijfsvoerings- en Strategienetwerk
Opsteller	Agnes Scholte
Kenmerk	11699627
Vergaderdatum Raad	Volgt
Referendabel	Ja
Geheim	Nee

Het college van burgemeester en wethouders stelt de raad voor te besluiten:

1. Het startdocument voor het programma Informatie op orde, waarvoor de Regeling risicovolle projecten van toepassing is, vast te stellen, waarin de door de raad reeds vastgestelde kaders gebundeld en op een meer uniforme wijze zijn weergegeven.

2. De planning zoals opgenomen in het startdocument van het project Cultuurcluster Berlijnplein te actualiseren, waarmee de oplevering van gebouwen en terreinen start in het eerste kwartaal van 2026.

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Samenvatting
Met het vaststellen van het startdocument voor het programma Informatie op orde stelt de raad de bundeling van reeds vastgestelde kaders voor uitvoering van het programma vast, op basis waarvan de raad twee keer per jaar over de voortgang van het programma wordt geïnformeerd en met het college de dialoog kan voeren over (bij)sturing en beheersing van het programma.

Met het actualiseren van de planning zoals opgenomen in het startdocument voor het project Cultuurcluster Berlijnplein stelt de raad een nieuwe, realistische planning vast waar in het vervolg op gerapporteerd kan worden.

Context
Aanleiding
Op 17 juni 2021 heeft de raad de regeling risicovolle projecten (RRP) vastgesteld. Op 22 juni 2023 heeft de raad besloten deze regeling van toepassing te verklaren voor het programma Open Utrecht en Verbeteren Informatiebeheer, waarvan de naam inmiddels is veranderd naar programma Informatie op orde.
Eerste stap na het van toepassing verklaren van de RRP is het vaststellen van het startdocument voor het programma. Een startdocument structureert de kaderstelling en de informatievoorziening over de meest risicovolle projecten van de gemeente. De kaders zoals gebundeld weergegeven in de startdocumenten worden aangepast als de voortgangsrapportage daartoe aanleiding geeft.

Juridische context
In de Regeling Risicovolle Projecten is het startdocument benoemd als basisdocument voor de kaderstelling en controle van risicovolle projecten op hoofdlijnen (artikel 7), door de raad vast te stellen.

Conform artikel 8.3 van de RRP legt college een aanpassing van de kaders voor aan de raad, wanneer de voortgang daartoe aanleiding geeft.

Beslistermijn
Er is geen specifieke beslistermijn voorzien.

Beoogd effect
De raad kan het verloop en de uitvoering van het programma Informatie op orde en project Cultuurcluster Berlijnplein monitoren en op basis daarvan de dialoog over sturing en beheersing ervan voeren.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad
Op 22 juni heeft de raad besloten de Regeling Risicovolle projecten van toepassing te verklaren voor het programma Informatie op orde (Raadsbesluit Toevoeging programma Open Utrecht en termijn voortgangsrapportages Regeling risicovolle projecten).

De gemeenteraad heeft op 23 december het Startdocument Cultuurcluster vastgesteld (Raadsvoorstel Regeling Risicovolle Projecten Restauratie Domtoren, Cultuurcluster Berlijnplein en Programma Werven - U-reka Gemeente Utrecht)

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico’s

Beslispunt	
1	Het startdocument voor het programma Informatie op orde, waarvoor de Regeling risicovolle projecten van toepassing is, vast te stellen, waarin de door de raad reeds vastgestelde kaders gebundeld en op een meer uniforme wijze zijn weergegeven.
Argumenten	

1.1	Het startdocument en de voortgangsrapportages dragen er toe bij de dialoog over sturing, beheersing en bijsturing van dit programma vorm te geven.
	Door het vaststellen van dit startdocument stelt de raad voor dit RRP-project het referentiekader vast voor de voortgangsinformatie. In de voorgangsrapportages worden de stand van zaken en eventuele afwijkingen van de kaders - zoals gebundeld weergegeven in de startdocumenten - aan de raad voorgelegd.
Beslispunt	
2	De planning zoals opgenomen in het startdocument van het project Cultuurcluster Berlijnplein te actualiseren, waarmee de oplevering van gebouwen en terreinen start in het eerste kwartaal van 2026.
Argumenten	
2.1	Door vertraging in het project is de in het startdocument opgenomen planning met de eindmijlpaal start van de oplevering in het eerste kwartaal van 2025 - waarop in de voortgangsrapportages wordt gerapporteerd - niet meer realistisch.
	Het opstellen van het Voorlopig Ontwerp heeft vertraging opgelopen als gevolg van netcongestie. Doordat aansluiting op het elektriciteitsnetwerk niet tijdig kan plaatsvinden, is onderzoek naar mogelijke oplossingen nodig. Vervolgens moet de gekozen oplossing worden ingepast in het ontwerp. De Regeling risicovolle projecten schrijft voor, dat aanpassingen in het startdocument door de gemeenteraad worden vastgesteld. Op basis van Artikel 7 is de planning onderdeel van het startdocument, hierop wordt in de voortgangsrapportages gerapporteerd. De actuele planning is hieronder weergegeven. De eerstvolgende voortgangsrapportage geeft na aanpassing van het startdocument een reëel beeld van de stand van zaken.

Mijlpaal	**Planning startdocument**	**Actuele planning**
SOK getekend / Definitieve gunning consortium (PleinR)	Q1 2022	Gereed
Concept Voorlopig Ontwerp gereed	Q3 2022	Q4 2023
Wensen en bedenkingenprocedure raad afgerond	Q4 2022	Q1 2024
Definitief Ontwerp gereed	Q2 2023	Q2 2024
Technisch Ontwerp gereed	Q4 2023	Q3 2024
Realisatieovereenkomst getekend	Q1 2024	Q3 2024
Start bouw	Q2 2024	Q1 2025
Start oplevering gebouwen en terrein	Q1 2025	Q1 2026

Financiën
Aan de vaststelling en de actualisatie van de startdocumenten zijn geen financiële consequenties verbonden. De financiële consequenties van aanpassing van het kader voor Cultuurcluster Berlijnplein kunnen binnen het projectbudget (onvoorzien) worden opgevangen.

Vervolg
Conform de RRP wordt de raad twee keer per jaar geïnformeerd over de voortgang op basis van de kaders zoals gebundeld weergegeven in het startdocument. De volgende voortgangsrapportages wordt in voorjaar 2024 verzonden aan de raad. Eerste helft 2024 zullen we met u invulling geven aan de evaluatie van de RRP conform artikel 11 van de regeling, waarvan naar verwachting de uitkomsten in de tweede helft van 2024 voorliggen.

Participatie
Er heeft over dit voorstel geen participatie plaatsgevonden.

Communicatie
Er is geen aanvullende communicatie voorzien.

(Niet)Referendabel
De Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht is van toepassing.

Bijlagen
Bijlage besluitvorming:
-Startdocument programma Informatie op orde

Bijlagen informatief
-

Startdocument programma Informatie op orde

Datum: 2 oktober 2023

Gemeente Utrecht

Inhoudsopgave

1. INLEIDING 3
2. WAAROM PROGRAMMA INFORMATIE OP ORDE? 4
3. SCOPE 7
4. GELD 10
5. TIJD 12
6. KWALITEIT 12
7. RISICO'S 14
8. ORGANISATIE 16
9. COMMUNICATIE 17

1. Inleiding

De gemeente Utrecht wil efficiënt, effectief en klantgericht werken. Daarnaast willen we transparant zijn. We willen inwoners en andere geïnteresseerden inzicht geven in onze handelswijze. Goed informatiebeheer is daarbij van groot belang. Het informatiebeheer van de gemeente Utrecht is echter niet op orde.[1] Achtereenvolgende jaarverslagen van de wettelijke toezichthouders, Het Utrechts Archief (HUA) en de provincie, laten dat zien. In 2023 heeft de provincie zelfs geconstateerd dat het informatiebeheer van de gemeente Utrecht slechts deels aan de Archiefwet voldoet. Daarnaast laat extern onderzoek zien dat het informatiebeheer van de gemeente Utrecht op tal van punten van onvoldoende kwaliteit is.[2]

Informatiebeheer van onvoldoende kwaliteit brengt verschillende risico's met zich mee:

- De gemeente voldoet niet genoeg of niet goed genoeg aan voorschriften van diverse wetten, zoals de Archiefwet, De Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG), de Wet open overheid (Woo), de Omgevingswet en de Wet elektronische publicaties (Wep).
- De gemeente geeft inwoners en andere belanghebbenden daarmee onvoldoende inzicht in haar handelen.
- De gemeente loopt financiële risico's, omdat er boetes verbonden zijn aan het niet tijdig of volledig delen van informatie, waaraan vaak gebrekkig informatiebeheer ten grondslag ligt (in 2022 betaalde de gemeente Utrecht nog bijna 1 miljoen euro aan dwangsommen aan een bewoner omdat mede doordat er vaak te laat en in sommige gevallen helemaal geen reactie kwam op zijn verzoeken om informatie), of juist aan het onwettig delen van te veel informatie (datalekken).
- De gemeente handelt inefficiënt, omdat er veel ambtelijke tijd verloren gaat aan het zoeken naar informatie die niet op de juiste plaats of op de juiste manier is opgeslagen.
- De gemeente besteedt meer geld en energie (letterlijk: stroom, inclusief CO2-uitstoot) aan het opslaan van informatie dan nodig.
- De gemeente handelt niet effectief, omdat ambtenaren informatie niet op dezelfde manier delen en opslaan, waardoor samenwerking minder goed verloopt dan mogelijk.

Omdat de gemeentelijke organisatie dagelijks meerdere tientallen gigabytes aan nieuwe informatie produceert, de gemeente werkt met een (deels) verouderd IT-landschap en omdat innovaties op het gebied van digitale samenwerking en het delen van informatie razendsnel gaan worden bovengenoemde risico's alleen maar groter.

Programmasturing

Precies daarom heeft de directieraad van de gemeente Utrecht in september 2022 besloten om met een programma het veilig, vindbaar en volledig opslaan en vernietigen van informatie te bevorderen. De naam van dat programma was aanvankelijk Open Utrecht en Verbeteren Informatiebeheer, omdat de invoering van de Wet open overheid (Woo)[3] de aanleiding was om informatiebeheer te verbeteren. Inmiddels is het programma omgedoopt tot Informatie op orde, om aan te geven dat de urgentie bij het verbeteren van informatiebeheer ligt.

Stevige programmasturing is nodig omdat het op orde brengen van informatiebeheer al jarenlang een taai probleem is. Systemen voor informatiebeheer die de gemeente gebruikt zijn niet allemaal even gebruiksvriendelijk en de sturing en toezicht op het gebruik ervan is niet effectief genoeg. Het programma richt zich daarom op het beter gebruiken van systemen. Dat vraagt om goede systemen, heldere werkprocessen, handhaving daarvan en om ander gedrag van ambtenaren. Informatie is belangrijk kapitaal van de gemeente en we willen dat medewerkers het als een vanzelfsprekend onderdeel van hun werk zien om daar zorgvuldig

[1] In dit programmaplan gebruiken we de definitie van informatiebeheer die de VNG formuleert in de Handreiking Kwaliteitssysteem Informatiebeheer Decentrale Overheden (KIDO). Deze definitie is: "Informatiebeheer is de inrichting en uitvoering van het opslaan, het bewaren en beheren, het ontsluiten of (actief) leveren, en waar nodig, het overdragen, verplaatsen, verwijderen of vernietigen van informatie."

[2] Dit onderzoek is uitgevoerd voor Doxis. De titel ervan is Interventieplan stedelijk informatiebeheer gemeente Utrecht. Het onderzoek is in 2022 uitgevoerd in opdracht van de directeur IPM.

[3] Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. Deze wet is de opvolger van de Wet openbaarheid bestuur (Wob). De Woo is bedoeld om de overheid transparanter te maken. Dit doet de wetgever onder meer door de actieve informatieplicht van overheden te vergoten en voor te schrijven dat meer informatie elektronisch toegankelijk en openbaar moet zijn.

mee om te gaan. Het realiseren hiervan vraagt om een gestructureerde aanpak, met een eigen specifieke verantwoordelijkheid. Immers: als je blijft doen wat je altijd deed, krijg je wat je altijd kreeg.

Rol van de gemeenteraad

De gemeenteraad heeft bij de Voorjaarsnota 2022 het programma Informatie op orde ingesteld en daar budget voor beschikbaar gesteld. In juni 2023 heeft de gemeenteraad besloten het programma toe te voegen aan de projecten die onder de Regeling risicovolle projecten (Rrp) vallen.

De Rrp bepaalt onder meer dat het college van B en W aan de gemeenteraad een startdocument van het programma ter vaststelling aanbiedt. Het startdocument is het basisdocument voor de kaderstelling en controle op de risicovolle projecten op hoofdlijnen door de gemeenteraad. Dit startdocument geeft invulling aan deze bepaling uit de Rrp.

Na vaststelling van het startdocument door de gemeenteraad informeert het college van B en W de gemeenteraad, op grond van de Rrp, twee keer per jaar via het reguliere verantwoordingsproces van de risicovolle projecten over de inhoudelijke en financiële voortgang van het programma.

Daarnaast informeert het college van B en W de gemeenteraad over belangrijke (financiële) ontwikkelingen met betrekking tot het programma Informatie op orde via de documenten die bij de reguliere planning- en controlcyclus horen.

Opbouw startdocument

Achtereenvolgens komen in dit startdocument aan de orde, de:

- Doelstelling, resultaten en beoogde effecten van het programma;
- Scope van het programma;
- Begroting van het programma;
- Planning;
- Manier waarop het programma kwaliteit borgt;
- Risico's en beheersmaatregelen;
- Organisatie van het programma;
- Wijze van communiceren met medewerkers van de gemeente en inwoners en partners.

2. Waarom programma Informatie op orde?

In deze paragraaf formuleren we de doelen, resultaten en effecten van het programma Informatie op orde. Voordat we dat doen staan we stil bij het verschil tussen een programma en een project. We doen dat omdat het programma Informatie op orde een programma is dat valt onder de Regeling risicovolle projecten. De organisatievorm van een programma verschilt van die van een project, vooral in de mate van concreetheid van doelen en vooral resultaten.

Verschil programma en project

Een programma is een tijdelijke organisatievorm voor een aantal samenhangende werkzaamheden (deels projecten, deels niet projectmatig uitgevoerde activiteiten en lijntaken) die samen leiden tot het realiseren van een uniek doel. Het programma zorgt voor samenhang tussen de diverse activiteiten. Niet alle activiteiten in een programma zijn even "SMART"[4] te plannen. Projecten binnen een programma hebben een planning met een bepaald resultaat op een bepaald tijdstip. Daarnaast kan een programma meer verkennende activiteiten bevatten, waarvan het resultaat niet op voorhand vaststaat.

Een van de essenties van een programma is dat je niet vanaf het begin voor de volle doorlooptijd alle concrete projecten, resultaten en activiteiten kent. Het is de rol van de programmamanager, het programmateam en de opdrachtgever van het programma om de doelstellingen scherp voor ogen te houden. Zij zullen, al naar gelang

[4] Specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch, tijdgebonden.

het verloop van het programma, nieuwe activiteiten starten, activiteiten stoppen die onvoldoende bijdragen aan het realiseren van het doel en waar nodig activiteiten anders prioriteren.[5]

2.1 Doel en beoogd effect

Het programma Informatie op orde heeft als doel het veilig, vindbaar en volledig opslaan en vernietigen van gemeentelijke informatie te bevorderen. Eind 2026 willen we dat:

- Er een sluitende cyclus is van kaderstelling, uitvoering, monitoring en handhaving van informatiebeheer.
- De gemeente Utrecht voldoet en blijft voldoen aan de voorschriften van de Archiefwet, de wet Open Overheid, de Algemene Verordening Gegevensbescherming en andere wet- en regelgeving op het gebied van informatiebeheer.
- Medewerkers van de gemeente Utrecht zorgvuldig omgaan met informatie en dat als vanzelfsprekend onderdeel van hun werk zien (net zoals dat geldt voor zorgvuldig omgaan met geld en zorgvuldig omgaan met inwoners).
- Toezichthouders de kwaliteit van informatiebeheer van de gemeente Utrecht als (minimaal) voldoende beoordelen.
- De gemeente actief meer digitale informatie deelt met inwoners en andere belanghebbenden (voorschrift Wet open overheid).

Met het programma Informatie op orde willen we op die manier bijdragen aan:

- Een gemeente die efficiënter en effectiever werkt, omdat we ons informatiebeheer beter op orde hebben.
- Een meer klantgerichte gemeente, omdat we beter aansluiten bij de informatiebehoefte van inwoners, bedrijven en andere organisaties.
- Betere samenwerking met de stad doordat samenwerkende partners over dezelfde informatie kunnen beschikken.
- Het vergroten van het vertrouwen in de gemeente door meer inzicht te geven in onze handelswijze.
- Niet al deze doelen en effecten zijn even goed meetbaar. We beoordelen de voortgang ervan daarom met een periodiek onafhankelijk kwalitatief onderzoek. Meer daarover staat in paragraaf e.

2.2 Context van het project

Er is samenhang en onderlinge afhankelijkheid tussen het programma Informatie op orde en andere programma's in de IPM-keten.[6] Dat geldt vooral voor de programma's:

- *Klantgericht samenwerken in ketens (KiK)*
  Werkt aan het verbeteren van informatiebeheer in klantgerichte samenwerkingsketens.

- *Versterken Common Ground*
  Formuleert voorwaarden voor de wijze van opslag van informatie en zorgt voor de aanschaf en invoering van een nieuw zaaksysteem.

- *Werken 3.0*
  Het programma Werken 3.0 zorgt ervoor dat medewerkers van de gemeente hybride en gezond kunnen samenwerken aan de opgaven van de stad. De opgave is bepalend voor waar en hoe je werkt. Voorzieningen op het gebied van huisvesting, ICT en werkgeverschap worden hierop aangepast.

- *Cloudtransitie*
  Het overbrengen van ons fysieke informatienetwerk naar de Cloud.

- *De Digitale Stad*
  Dit programma zorgt voor het op een verantwoorde manier toepassen van kansen die digitale ontwikkelingen de stad bieden.

[5] Voor de definitie van wat een programma is hebben we gebruik gemaakt van de theorie van programmatisch creëren.
[6] De IPM-keten bestaat uit de afdelingen CIO Office, DomstadIT en de IPM-teams bij de organisatieonderdelen.

Daarnaast is er samenhang met de invoering van de Omgevingswet[7] en met reguliere werkzaamheden in de IPM-kolom. Het zorg dragen voor goed informatiebeheer in de organisatie is een van de taken van de CIO Office en IPM-teams in organisatieonderdelen. Het programma heeft als taak dat te ondersteunen.

Tenslotte is er samenhang met de werkzaamheden van het organisatieonderdeel Financiën, Inkoop en Juridische Zaken (FIJ). Dit organisatieonderdeel is belast met een efficiënte, effectieve en wetmatige invoering van de Wet open overheid en de uitvoering ervan.

2.3 Bijdrage aan publieke waarde

De gemeente is succesvol in haar handelen als ze maatschappelijke meerwaarde creëert voor inwoners, ondernemingen en andere partners. Deze waarden bestaan uit tastbare, materiële opbrengsten, zoals meer werkgelegenheid of lagere belastingen, maar ook immateriële opbrengsten, zoals geluk of een gemeenschapsgevoel. Deze opbrengsten kunnen individueel zijn, maar ook collectief.

Naast deze opbrengsten zijn in het openbaar bestuur ook proceswaarden belangrijk: de manier waarop de overheid van haar bevoegdheden en middelen gebruik maakt, burgers bejegent in haar dienstverlening en in de omgang met partners tijdens besluitvormingsprocessen.[8] Onderstaande tabel geeft inzicht in de bijdrage die het programma Informatie op orde wil leveren aan publieke waarde.

Tabel 1: Publieke waarde programma Informatie op orde

	Materiële waarde	Immateriële waarde	Proceswaarde
Individueel perspectief	• Betere toegang tot informatie die de gemeente over inwoners heeft of die hen aangaat • De informatie over inwoners is tijdig, juist en volledig	• Meer inzicht in en tevredenheid over de informatie die de gemeente heeft over inwoners, ondernemers en andere partners	• Betere dienstverlening door de gemeente • Gelijke informatiepositie gemeente en inwoners en andere partners • Betere samenwerking tussen gemeente, inwoners en andere partners • Meer vertrouwen in handelen van de gemeente • Grotere legitimiteit van handelen van de gemeente
Collectief perspectief	• Beter toegang voor belanghebbenden (waaronder journalisten) tot informatie die de gemeente heeft over specifieke onderwerpen • Lagere kosten door beter informatiebeheer	• Betere controle op handelen van de gemeente • Meer tevredenheid over handelen gemeente • Meer vertrouwen in de overheid	

2.4 Beoogd eindmoment

Het programma Informatie op orde is een tijdelijke organisatievorm met een specifiek doel. Na beëindiging van het programma stopt een aantal activiteiten, of neemt de bestaande organisatie ze over als onderdeel van de reguliere werkzaamheden.

De looptijd van het programma is maximaal vijf jaar vanaf de start in 2022. In 2027 is:

1. De informatie vindbaar, veilig en volledig en op orde conform AVG, de Archiefwet en de Woo. Waar dat niet lukt binnen de looptijd van het programma (bijvoorbeeld bij het opruimen van de nog circa 10 kilometer papieren archief) zijn er maatregelen genomen om dat gestructureerd en met een deadline aan te pakken.

[7] Met de Omgevingswet wil de overheid de regels voor ruimtelijke ontwikkeling vereenvoudigen en samenvoegen. Met behulp van één digitaal loket wordt het makkelijker om ruimtelijke projecten te starten. Informatie achter dat loket moet dan gedigitaliseerd en op orde zijn.

[8] Torre, Lieske van der, Scott Douglas & Paul 't Hart, *Werken aan publieke waarde: leren van en voor gemeenten*, VNG, 2018

2. Informatiebeheer in de gemeentelijke organisatie is zodanig verbeterd dat de bestaande organisatie het als onderdeel van de reguliere werkzaamheden kan uitvoeren. Dat geldt voor de reguliere taken op het gebied van informatiebeheer die alle medewerkers hebben. De IPM-keten is daarbij kaderstellend, adviserend en ondersteunend.

Als een van bovenstaande resultaten (of onderdelen ervan) naar het oordeel van de opdrachtgever van het programma eerder is gerealiseerd dan de looptijd van het programma, dan neemt de bestaande organisatie de uitvoering ervan eerder over. Het uitgangspunt is dat de programmaorganisatie ondersteunend is aan de reguliere organisatie.

De opdrachtgever ziet toe op de voortgang van het programma en vraagt tijdig om beheersingsmaatregelen als het programma uit de planning loopt.

3. Scope

In deze paragraaf beschrijven we de activiteiten die de programmaorganisatie uitvoert. We geven inzicht in beoogde resultaten en de planning daarvan.

3.1 Wat hoort wel en wat niet bij de uitvoering van het programma

Het programma ondersteunt de reguliere organisatie. Dat betekent dat het programma geen werkzaamheden overneemt die in de reguliere organisatie zijn belegd. Voor die werkzaamheden kan het programma wel een versneller of een aanjager zijn. Het programma voegt aan de reguliere organisatie een tijdelijke inzet toe die als doel heeft het veilig, vindbaar en volledig opslaan en vernietigen van informatie te bevorderen.

3.2 Activiteiten en fasering

Onderstaande tabel geeft inzicht in de activiteiten van het programma die op dit moment in uitvoering of in voorbereiding zijn. Elke activiteit levert een bijdrage aan de doelen en beoogde effecten van het programma. In de tabel geven we bij iedere activiteit inzicht in het resultaat ervan, de organisatievorm, de wijze waarop we de kosten dekken en de deadline.

Tabel 2: Activiteiten van het programma Informatie op orde

Activiteit	Resultaat	Organisatievorm	Dekking kosten	Gereed
Invoering Woo				
Realiseren digitaal platform waarop de gemeente, op basis van de Woo, actief informatie deelt	Werkend platform, met afspraken over gebruik en onderhoud	Project	Programma	Q4 2024
De elf documenttypen van de Woo actief publiceren op digitaal platform	Gemeente voldoet aan voorwaarde van de Woo om elf documenttypen actief te publiceren	Project	Programma/ organisatieonderdelen	Q4 2026
Optimaliseren werkprocessen Woo	Uitgevoerde verbeteringen in het proces van de verwerking van Woo-verzoeken, met als doel efficiënter en effectiever te werken	Project	Programma	Q2 2024
Toepassen software bij vinden van de juiste Woo-informatie	Procesafspraken over toepassing “zoeksoftware”, als uit pilots blijkt dat het efficiency en effectiviteit	Project	Programma	Q2 2024

Activiteit	Resultaat	Organisatievorm	Dekking kosten	Gereed
	van verwerking van Woo-aanvragen vergroot			
Digitaal bouwloket realiseren	Een operationeel digitaal loket waar inwoners informatie over bouwplannen en -vergunningen kunnen raadplegen	Project	VTH	Q4 2026
Communicatie over Woo, binnen en buiten de organisatie	Goed geïnformeerde inwoners en medewerkers van de gemeente	Project	Programma	Q4 2026
Verbeteren informatiebeheer				
Informatiebeheer in alle organisatieonderdelen verbeteren door inzet van een flexibel inzetbaar team van informatie-experts	Bij alle organisatieonderdelen is in beeld wat er nodig is om informatiebeheer te verbeteren en zijn er managementafspraken over de wijze waarop. Dit vraagt inzet gedurende de volledige looptijd van het programma.	Project	Programma	Q4 2026
Tijdelijke extra gespecialiseerde capaciteit voor informatiebeheer bij organisatieonderdelen realiseren	Extra capaciteit bij organisatieonderdelen	Project	Programma	Q1 2024
Het optimaliseren van capaciteitsinzet voor informatiebeheer. Slimmer organiseren zodat we met dezelfde hoeveelheid mensen meer effect sorteren.	Duidelijke rolverdeling, duidelijke werkafspraken en een duidelijke planning- en controlcyclus in de IPM-keten	Project	IPM-keten	Q2 2024
Communicatie binnen gemeentelijke organisatie gericht op bewustwording en gedragsverandering	Medewerkers weten wat de organisatie van ze verwacht op het gebied van het delen van informatie met inwoners, ondernemers en andere partners en op het gebied van informatiebeheer	Project	Programma	Q3 2026
Structureel georganiseerde cyclus van deskundigheidsbevordering van de vakgroep recordmanagement	Gecoördineerd programma voor deskundigheidsbevordering	Regulier werk	Programma	Q4 2023
Opleiding informatievaardigheden voor alle medewerkers van de gemeente Utrecht	Alle medewerkers hebben een opleiding gehad over hoe ze informatie veilig, vindbaar en volledig kunnen opslaan en vernietigen. Start opleiding is begin 2024 beoogd. Eind 2026 zijn alle medewerkers getraind.	Project	Programma	Q4 2026
Gemeentebreed metadatamodel ontwerpen en laten vaststellen	Vastgesteld metadatamodel	Project	IPM-keten	Q4 2023

Activiteit	Resultaat	Organisatievorm	Dekking kosten	Gereed
Nieuwe versie van het kwaliteitssysteem informatiebeheer ontwerpen en laten vaststellen	Vastgesteld kwaliteitssysteem	Regulier werk	IPM-keten	Q4 2023
Gebruiksrichtlijnen opstellen voor applicaties die informatie bevatten, zoals Teams, Outlook, Whatsapp, andere berichtenapps en OneDrive	Vastgestelde beleidsrichtlijnen	Regulier werk	IPM-keten	Q3 2023
Opslagmogelijkheid realiseren voor documenten en informatie die afkomstig zijn uit systemen en applicaties die we niet meer gebruiken, maar waarvan we de informatie niet verloren willen laten gaan (een “legacy-bak”)	Een applicatie met gebruiksrichtlijnen	Project	IPM-keten, programma	Q1 2025
Opslagmogelijkheid realiseren voor e-mails die we bewaren op grond van ons e-mailbeleid	Een applicatie met gebruiksrichtlijnen	Project	IPM-keten, programma	Q4 2023
Nog bestaande papieren archief opruimen	Papieren archief is gerubriceerd en opgeslagen onder het juiste regime of vernietigd. Papieren documenten vernietigd waarvan bewaartermijn verlopen is. Dit project loopt gedurende de hele looptijd van het programma.	Project	Programma, organisatieonderdelen	Q4 2028

3.3 Fasering

Het programma Informatie op orde is gestart in april 2022. De eerste fase van het programma liep grofweg tot en met het tweede kwartaal van 2023. Deze fase stond vooral in het teken van het realiseren van basisvoorwaarden voor verbetering van informatiebeheer. In die periode is door sturing van het programma:

- De strategische ambtelijke beleidscapaciteit voor informatiebeheer op orde gebracht.
- Heeft de directieraad strategisch beleid voor informatiebeheer vastgesteld.
- Heeft de directieraad de doelarchitectuur voor informatiebeheer vastgesteld door de directieraad.
- Heeft de directieraad “de gouden regels” voor medewerkers van de gemeente voor goed informatiebeheer vastgesteld.
- Heeft de directieraad besloten om aan te sluiten bij een door VNG uitgewerkte nieuwe werkwijze voor e-mailarchivering.
- Is een aanpak ontwikkeld en ingezet waarbij een flexibel inzetbaar team van informatiespecialisten organisatieonderdelen ondersteunt bij het op orde brengen van hun informatiebeheer.
- Hebben alle medewerkers van dat team een specialistische opleiding gevolgd.
- Heeft dat team inmiddels Ruimte, Publiekszaken en IPM ondersteund.
- Is een “dashboard” ontwikkeld, waarmee de stuurgroep van het programma de kwaliteit van informatiebeheer in organisatieonderdelen in beeld kan houden.
- Is er een vooronderzoek gedaan naar wat er nodig is (capaciteit, geld, juridische voorwaarden) om een digitaal bouwarchief realiseren.
- Is er onderzoek gedaan naar wat er nodig is om de nog bestaande papieren archieven op te ruimen.
- Is een platform ontwikkeld waarop de gemeente digitale informatie kan delen met inwoners.

- Is de interne en externe communicatie over de Wet open overheid op orde gebracht.
- Zijn twee nieuwe werkprocessen ingevoerd die de Wet open overheid voorschrijft: de inzage van niet-openbare informatie en het verstrekken van persoonlijke informatie die de gemeente over inwoners heeft.
- Is een intranetsite gelanceerd en is de interne communicatie over informatiebeheer gestart.

Daarnaast heeft FIJ met het geld dat de gemeenteraad beschikbaar heeft gesteld voor het programma de structurele formatie van het team dat Woo-verzoeken behandelt uitgebreid en heeft de IPM-keten het aantal recordmanagers uitgebreid.

Taaie vraagstukken liggen voor ons

In het eerste jaar van het programma zijn dus veel resultaten gerealiseerd, maar we zijn er nog lang niet. Er ligt een fundament, maar de meest taaie vraagstukken liggen nog voor ons. Het beter uitvoeren van afspraken over informatiebeheer in onze organisatie vraagt om een verandering van gedragspatronen. Dat krijg je niet voor elkaar door het alleen maar te willen. Dat vraagt om een precieze veranderaanpak. Ook het verbeteren van de uitvoering van werkprocessen en het introduceren van technologische toepassingen die transparantie en goed informatiebeheer vergroten zullen vragen om stevige programmasturing en specifieke aandacht van directie, college van B en W en de gemeenteraad.

4. Geld

In deze paragraaf geven we, verdeeld naar incidentele en structurele kosten, inzicht in de mate waarin de verwachte kosten aansluiten op het beschikbare meerjarige programmabudget. De verwachte kosten hangen samen met de activiteitenplanning (zie tabel 2). We beschrijven in deze pararaaf ook onzekerheden in het bestedingsoverzicht.

4.1 Het beschikbare meerjarige budget en de inzet ervan

Onderstaand overzicht geeft een meerjarig inzicht in het beschikbare budget en de besteding ervan.

Tabel 3: budget en besteding Programma Informatie op orde

Bedragen in € 1.000	Realisatie 2022	Prognose 2023	Bestedingsplan			
			2024	2025	2026	2027
Structurele kosten	480	1.472	1.712	1.712	2.092	2.257
Incidentele kosten	303	1.248	3.038	2.338	2.368	0
Totale kosten	**783**	**2.720**	**4.749**	**4.049**	**4.459**	**2.257**
Structureel budget	816	2.106	2.158	2.212	2.257	2.257
Incidenteel budget	1.741	1.741	1.742	1.744	244	0
Totaal budget	**2.557**	**3.847**	**3.900**	**3.956**	**2.501**	**2.257**
Jaarsaldo	1.774	1.127	-849	-93	-1.958	0
Saldo cumulatief	1.774	2.901	2.052	1.959	0	0

De kostenraming en de beschikbare budgetten zijn gebaseerd op de meest recente informatie. Lopende de uitvoering van het programma worden in de reguliere planning- en controlcyclus de kosten- en budgetramingen herzien en waar nodig bijgesteld.

Het programma Informatie op orde valt onder het regime van de IT-reserve. De IT-reserve is in 2013 ingesteld om gedurende de looptijd van grote IT-projecten en IT-programma's de jaarlijkse kosten te egaliseren. Dit houdt in dat een voordelig resultaat in enig jaar gestort wordt in de IT-reserve en dat een behaald negatief resultaat in enig jaar aan de IT-reserve onttrokken wordt.

Met het startdocument beschikken we over een bestuurlijk vastgesteld document om bij begrotingswijziging de meerjarige budgettering in lijn te brengen met het bestedingsplan. Daarmee worden grote jaarlijkse schommelingen aanzienlijk verminderd.

4.2 Onzekerheden in het budget, aan de kostenkant en aan de dekkingskant

Zoals bovengenoemd, kan het tijdens het programma nodig zijn om kosten- en budgetramingen bij te stellen. Deze noodzaak wordt ingegeven door een aantal aannames en onzekerheden in de kostenramingen. Enkele voorbeelden hiervan zijn:

1. *De kosten van e-mailarchivering*
   De kosten hiervan zijn afhankelijk van beleid dat op dit moment in ontwikkeling is. Onderdeel van dat beleid is de afweging of goede e-mailarchivering om de aanschaf van nieuwe software vraagt. In de begroting houden we rekening met het scenario dat de meeste kosten met zich meebrengt.

2. *De kosten van het opslaan van "legacy-informatie"*
   Legacy-informatie zijn documenten en bestanden die we op basis van de Archiefwet moeten bewaren, maar die worden beheerd in systemen die de gemeente niet meer actief gebruikt en wil afschaffen. We brengen die informatie over naar een digitale verzamelplek die we "legacybak" noemen. De kosten hiervan zijn afhankelijk van beleid dat op dit moment in ontwikkeling is. In de begroting houden we rekening met het scenario dat de meeste kosten met zich meebrengt.

3. *De kosten voor het op orde brengen van het papieren archief*
   Het op orde brengen van het nog bestaande papieren archief is een van de grotere projecten van het programma. Het wegwerken van ons papieren archief (bijna 10 kilometer aan dossiers) zal waarschijnlijk langer duren dan de looptijd van het programma. Bij het opstellen van dit startdocument is nog onduidelijk wat de exacte kosten voor het realiseren van de gewenste resultaten zullen zijn. In de begroting houden we rekening met een bedrag dat overeenkomt met de kosten van een vergelijkbaar project dat eerder heeft gelopen.

4. *De kosten van een opleiding informatievaardigheden voor alle medewerkers van de gemeente*
   Dit project staat op het punt te starten. Er is weliswaar een projectplan, maar de kosten van uitvoering zijn daar geen onderdeel van. In de begroting hebben we daarom vooralsnog een inschatting opgenomen die gebaseerd is op vergelijkbare opleidingen.

Voor elk van de bovenstaande voorbeelden geldt dat zodra er nadere keuzes bepaald zijn of nadere inhoudelijke inzicht verkregen is, dit financieel vertaald zal worden. De uitkomsten hiervan worden betrokken in de reguliere rapportages in het kader van de Regeling risicovolle projecten en waar nodig tussentijds in de reguliere planning- en controlcyclus.

4.3 Toelichting, onderbouwing en duiding van de opgenomen informatie, waarbij de bevindingen van adviseurs of toezichthouders expliciet inzichtelijk worden gemaakt.

De aanpak en begroting van het programma is gebaseerd op analyses van en voorstellen voor verbetering van informatiebeheer van interne en externe deskundigen. Daarnaast voorziet de aanpak in het oplossen van knelpunten die toezichthouders (Het Utrechts Archief en de provincie) signaleren.

Voor de invoering van de wet open overheid volgen we de voorschriften en het tempo van de wetgever. We maken daarbij gebruik van de handreikingen en adviezen van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

5. Tijd

Onderstaande tabel geeft inzicht in de deadlines van de verschillende activiteiten in het programma.

Tabel 4: planning uitvoering activiteiten programma Informatie op orde

Activiteit	2023		2024				2025				2026			
Invoering Woo	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4	Q1	Q2	Q3	Q4
Realiseren digitaal platform														
11 documenttypen Woo														
Optimaliseren werkprocessen Woo														
Toepassen software Woo-informatie														
Digitaal bouwloket realiseren														
Communicatie over Woo														
Verbeteren informatiebeheer														
Inzet informatie-experts														
Extra tijdelijke gespecialiseerde capaciteit voor informatiebeheer bij organisatieonderdelen														
Slimmer organiseren informatiebeheer														
Bewustwording en gedragsverandering														
Vakgroep recordmanagement														
Opleiding informatievaardigheden														
Gemeentebreed metadatamodel														
Nieuw kwaliteitssysteem informatiebeheer														
Gebruiksrichtlijnen opstellen														
Opslagmogelijkheid legacy-bak														
Opslagmogelijkheid e-mails														
Papieren archief opruimen														

6. Kwaliteit

De kwaliteit van de uitvoering van het programma borgen we door:

1. *Het periodiek bespreken van voortgangsrapportages in de stuurgroep Informatie op orde*
   De stuurgroep Informatie op orde ziet toe op de uitvoering van het programma. De stuurgroep vergadert maandelijks en bestaat uit de concerndirecteur bedrijfsvoering, de directeur IPM, de directeur FIJ en de directeur VTH. De stuurgroep stuurt de uitvoering van het programma en beoordeelt de voortgang.

2. *Een tweejaarlijkse gateway-review*[9]
   Elke twee jaar laten we een gateway-review uitvoeren naar de manier waarop we werken aan het verbeteren van informatiebeheer. De eerste gateway-review zal plaatsvinden in 2024. We gebruiken de resultaten ervan om de kwaliteit van de uitvoering te verbeteren.

[9] Om overheden te helpen om programma's en projecten doelmatig en doeltreffend uit te voeren, heeft de Nederlandse overheid in 2009 de Gateway Reviewmethode geïntroduceerd. Met deze methode, een preventief instrument, kunnen organisaties de slaagkans van een programma of project vergroten. Door de snelheid en korte duur van zo'n (peer) review is het een krachtig instrument om in te zetten. De review duurt een week. Daarna is duidelijk hoe het project of programma ervoor staat en wat er nodig is om naar een volgende fase te gaan.

3. *Het periodiek bespreken van de kwaliteit van informatiebeheer Het Utrechts Archief*
   Een aantal keer per jaar bespreekt de directeur IPM de kwaliteit van informatiebeheer van de gemeente Utrecht met Het Utrechts Archief (HUA), onze toezichthouder voor informatiebeheer. In zijn jaarverslag geeft het HUA daarnaast in het algemeen een oordeel over de kwaliteit van informatiebeheer en adviezen over de verbetering ervan. Het programma gebruikt deze adviezen om de kwaliteit van uitvoering op peil te houden. Het HUA ontvangt alle programma-informatie die de stuurgroep van het programma Informatie op orde ook ontvangt.

4. *Samenwerking met De Utrechtse Standaard (DUS)*
   Het programma DUS helpt ondersteunende bedrijfsprocessen in de gemeentelijke organisatie te standaardiseren. Dat leidt tot snelle, slimme, duidelijke en betrouwbare processen. Dankzij betere interne dienstverlening kan iedereen zich focussen op de inhoud van het werk. Collega's van het programma DUS helpen mee om vaart te houden in de uitvoering van het programma Informatie op orde. Dat doen zij onder andere door het introduceren van nieuwe werkwijzen om (sneller) tot resultaten te komen en door kritisch mee te kijken naar de uitvoering.

6.1 Toelichting, onderbouwing en duiding van projecten of activiteiten, zowel van interne als externe partijen, die van invloed zijn op dan wel de uitvoering raken van het project

Het programma Informatie op orde heeft sterke samenhang met andere programma's in de IPM-keten. Het gaat om:

- *Klantgericht samenwerken in ketens (KiK)*
  Werkt aan het verbeteren van informatiebeheer in klantgerichte samenwerkingsketens.

- *Versterken Common Ground*
  Formuleert voorwaarden voor de wijze van opslag van informatie en zorgt voor de aanschaf en invoering van een nieuw zaaksysteem.

- *Werken 3.0*
  Het programma Werken 3.0 zorgt ervoor dat medewerkers van de gemeente hybride en gezond kunt samenwerken aan de opgaven van de stad. De opgave is bepalend voor waar en hoe je werkt. Voorzieningen op het gebied van huisvesting, ICT en werkgeverschap worden hierop aangepast.

- *Cloudtransitie*
  Het overbrengen van ons fysieke informatienetwerk naar de Cloud.

- *De Digitale Stad*
  Dit programma zorgt voor het op een verantwoorde manier toepassen van kansen die digitale ontwikkelingen de stad bieden.

Daarnaast is er samenhang met de invoering van de Omgevingswet en reguliere taken en werkzaamheden in de IPM-keten.

We monitoren de voortgang van andere programma's en projecten door middel van periodiek overleg, ondersteund door een gezamenlijk activiteitenoverzicht van andere programma's. Eens per maand bespreken de programmamanagers van de IPM-programma's en strategen van de CIO Office de voortgang van de programma's en de onderlinge afhankelijkheid en samenwerking. Waar nodig maken zij afspraken over nadere afstemming tussen programma's. De programma's registreren mijlpalen in een gezamenlijk softwareprogramma voor projectbeheer. Ook op het gebied van communicatie werken deze programma's samen. Een overkoepelende kernboodschap en communicatieplanning zijn de basis voor afgestemde communicatie over de programma's.

6.2 Toelichting, onderbouwing en duiding van de opgenomen informatie, waarbij de bevindingen van adviseurs of toezichthouders expliciet inzichtelijk worden gemaakt

De aanpak en begroting van het programma is grotendeel gebaseerd op analyses van en voorstellen voor verbetering van informatiebeheer van interne en externe deskundigen. Daarnaast voorziet de aanpak in het oplossen van knelpunten die toezichthouders (Het Utrechts Archief en de provincie) signaleren.

Voor de invoering van de wet open overheid volgen we de voorschriften en het tempo van de wetgever. We maken daarbij gebruik van de handreikingen en adviezen van de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Ministerie van Binnenlandse Zaken.

7. Risico's

Een programma is in essentie een riskante onderneming. Tijdens de uitvoering kunnen allerlei verrassingen de kop opsteken, ook onaangename. Een risicoanalyse helpt om die onaangename verrassingen te voorkomen. In deze paragraaf geven we overzicht van de risico's die we op dit moment zien en de beheersmaatregelen.

7.1 Risico's en beheersmaatregelen

Onderstaande tabel geeft inzicht in risico's en beheersmaatregelen.

Tabel 5: Risico's en beheersmaatregelen programma Informatie op orde

Risico-omschrijving	Toelichting	Beheersmaatregelen
Onvoldoende beschikbaarheid op de arbeidsmarkt van voldoende gekwalificeerde informatiespecialisten	Een deel van het programma bestaat uit het tijdelijk inzetten van extra informatiespecialisten in de organisatie. Zij krijgen de taak om achterstanden weg te werken en systemen toekomstbestendig te maken. Er zijn echter meer organisaties bezig met verbeteren van informatiebeheer, waardoor de beschikbaarheid een knelpunt kan worden.	• Contacten met gespecialiseerde detacheringsbureaus warm houden. • Ook werven binnen de eigen organisatie, waarbij we collega's kunnen omscholen.
Gebrek aan de juiste gespecialiseerde capaciteit als dat nodig is	De gespecialiseerde capaciteit voor het verbeteren van informatiebeheer is beperkt. Het aantal recordmanagers, diso's (decentrale informatie en security officer), data-architecten, ipa's (informatie- en procesadviseurs) is eindig en met de vele IPM-programma's is hun beschikbare tijd beperkt. Beschikbaarheid van hen kan een knelpunt zijn bij het tijdig realiseren van geplande resultaten.	• Projecten en activiteiten ruim op tijd plannen.
Er komen steeds nieuwe applicaties en technologische ontwikkelingen bij	Technologie blijft in beweging en daardoor hoeven oplossingen van vandaag niet de oplossingen van morgen te zijn. Informatiebeheer was altijd mensenwerk, maar er zijn steeds meer technologische toepassingen die erbij kunnen helpen of het kunnen overnemen. Daarnaast blijven	• Technologische ontwikkelingen goed blijven volgen en erop anticiperen. • Projecten en activiteiten stopzetten als er door technologische ontwikkelingen een betere oplossing is.

Risico-omschrijving	Toelichting	Beheersmaatregelen
	aanbieders apps en software ontwikkelen om samenwerking te verbeteren. Die vragen elk om eigen spelregels voor veilig, vindbaar en volledig opslaan en vernietigen van informatie. Voor het realiseren van de doelen van het programma zijn dat kansen. We benoemen het hier als risico, omdat het ervoor kan zorgen dat we gedurende de looptijd van het programma andere keuzes maken en daardoor de planning uit dit startdocument niet halen.	• Eventuele wijzigingen in de activiteiten van het programma laten vaststellen door de stuurgroep.
Verantwoordelijkheid voor informatiebeheer ligt bij organisatieonderdelen, dat vertraagt gezamenlijke gerichte aanpak	Het CIO Office geeft kaders voor de uitvoering van informatiebeheer en de organisatieonderdelen hebben de verantwoordelijkheid om die uit te voeren. Dat geeft ruimte voor maatwerk waar dat nodig is, maar kan ook zorgen voor vertraging in de gemeenschappelijke aanpak.	• Programma uitvoeren in overleg met de domeinen (samenwerkende organisatieclusters). • Directeuren van organisatieonderdelen betrokken houden bij doelen en uitvoering van het programma.
Het is nog niet duidelijk wanneer we het bestaande zaaksysteem vervangen	Het zaaksysteem is een belangrijke plek waar de organisatie informatie en documenten opslaat. Het huidige zaaksysteem is aan vervanging toe, alleen is nog niet duidelijk wanneer dat gaat gebeuren en wat het nieuwe systeem is. Daardoor kunnen we medewerkers nog niet opleiden en instrueren over het gebruik ervan.	• Samenwerken met het programma Verbeteren Common Ground, dat verantwoordelijk is voor het nieuwe zaaksysteem.
Het vertrouwen van inwoners in de overheid heeft met meer te maken dan alleen onze transparantie en openheid	Een van de doelstellingen van het programma is bijdragen aan vertrouwen in de overheid. Naast transparantie en openheid zijn er veel andere zaken – zoals participatie, kwaliteit van dienstverlening, politiek e.d. - die invloed hebben op vertrouwen in de overheid. Ook weten we dat het vergroten van transparantie juist een tijdelijke dip in vertrouwen kan opleveren, en daarna harder stijgt. Daardoor is een directe link tussen programmaresultaten en de bijdrage aan vertrouwen lastig te monitoren.	• Deze nuance meenemen in onze rapportage • Bij zichtbare vermindering in vertrouwen geen activiteiten afremmen, maar juist doorgaan.

Tenslotte zou je de vraag kunnen stellen welk risico de gemeente loopt als we het programma in zijn geheel niet uitvoeren. Voor het antwoord op die vraag verwijzen we naar de zes risico's die we in de inleiding (hoofdstuk 1) hebben geformuleerd.

7.2 Toelichting, onderbouwing en duiding van de opgenomen informatie

De risico-inventarisatie is gemaakt door het programmateam Informatie op orde, in afstemming met Business control.

8. Organisatie

In deze paragraaf beschrijven we de wijze waarop we het programma georganiseerd hebben.

8.1 Besturing van het project (governance)

De concerndirecteur Bedrijfsvoering is namens de directieraad opdrachtgever van het programma. De directeur IPM en de directeur FIJ zijn verantwoordelijk voor respectievelijk de kwaliteit van informatiebeheer en de invoering en juiste uitvoering van de Wet open overheid. Gedrieën hebben zij een programmamanager gevraagd om het programma Informatie op orde vorm te geven. De programmamanager doet dat met een programmateam.

Afbeelding 1: Governance programma Informatie op orde

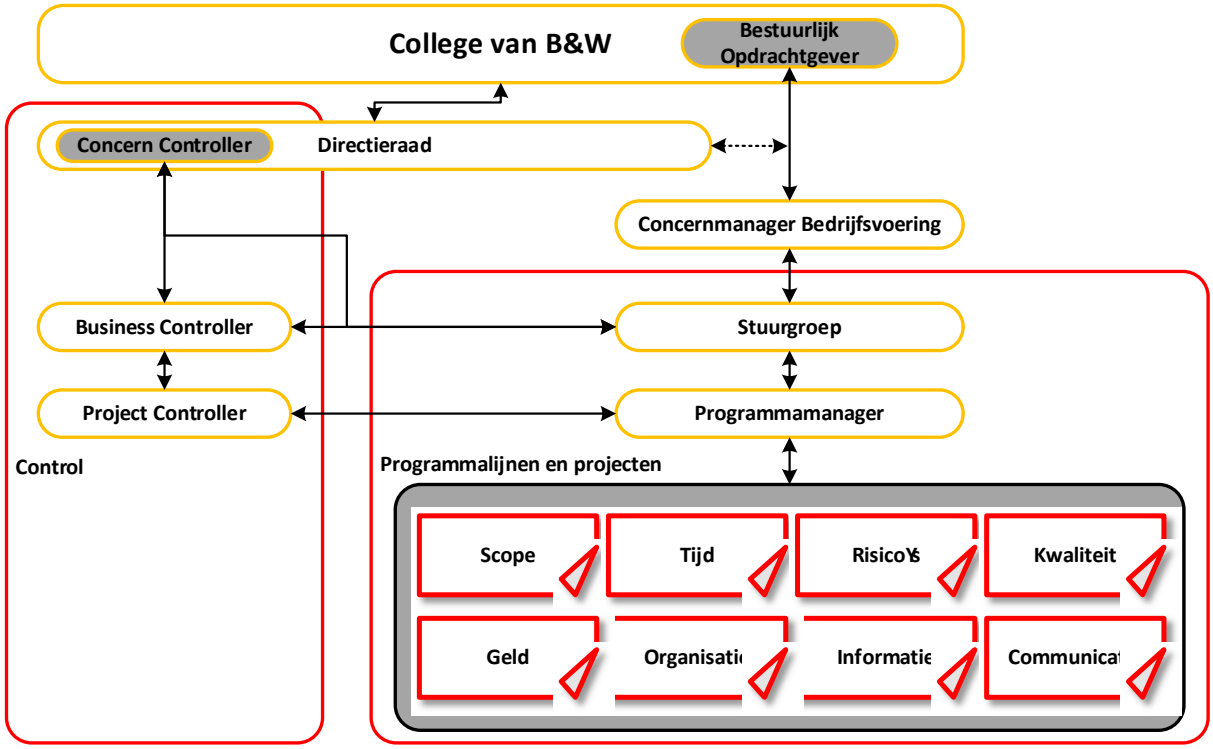

Een stuurgroep, met daarin de concerndirecteur Bedrijfsvoering (opdrachtgever en voorzitter), de directeur IPM, de directeur FIJ en de directeur VTH[10] ziet toe op de uitvoering van het programma. De stuurgroep bepaalt de koers, stuurt op de juiste inzet van middelen (geld en mensen) en hakt knopen door als dat nodig is.

Organisatieonderdelen sturen zelf op de uitvoering van activiteiten van het programma die bij hun reguliere werkzaamheden van een organisatieonderdeel horen (zie tabel 2). Het programma ziet erop toe dat daar de benodigde resultaten gerealiseerd worden en zorgt voor centrale verantwoording. Waar nodig zorgt het programma voor versnelling.

[10] Vergunningen, toezicht en handhaving. Deze directeur is onderdeel van de stuurgroep omdat VTH een organisatieonderdeel is dat veel informatie beheert en vaak betrokken is bij Woo-verzoeken. Daarnaast verbreedt dit vierde stuurgroeplid de focus van de stuurgroep.

Verantwoording van het programma vindt plaats als onderdeel van de reguliere planning- en controlcyclus van de gemeente. Daarnaast vindt er aanvullende verantwoording plaats op basis van de Regeling risicovolle projecten.

9. Communicatie

Het programma Informatie op orde heeft als belangrijkste doel inwoners, ondernemers en andere geïnteresseerden snel en volledig te voorzien van de informatie die zij zoeken. Meer specifiek gaat het dan over het verbeteren van de manier waarop inwoners, ondernemers en andere belanghebbenden kunnen beschikken over informatie van de gemeente. Door actief informatie te delen en Woo-verzoeken snel en volledig af te handelen.

We informeren inwoners via de internetpagina van de gemeente over onze dienstverlening op het gebied van de Woo en eventuele veranderingen daarin.

We informeren het college van B en w en de gemeenteraad over de voortgang van het programma via de informatiecyclus van de Regeling risicovolle projecten.

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Raadsvoorstel Gedragscode voor raadsleden en commissieleden gemeente Utrecht

Beleidsveld	Bestuurlijke Zaken
Organisatieonderdeel	Raadorganen
Opsteller	Dagelijks bestuur
Kenmerk	
Vergaderdatum Raad	18 januari 2024
Referendabel	Nee (uitzonderingsgrond artikel 1:2 lid 2 sub o Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht)
Geheim	Nee

Het dagelijks bestuur van de raad stelt de raad voor te besluiten:

1. De ‘Gedragscode voor raadsleden en commissieleden gemeente Utrecht’ vast te stellen.
2. Het ‘Protocol vermoeden integriteitsschending’ vast te stellen.
3. Het ‘Protocol ongewenst gedrag’ vast te stellen.

Het dagelijks bestuur van de raad

De griffier
Merel van Hall

De voorzitter
Pepijn Zwanenberg

Samenvatting

De huidige ‘gedragscode bestuurlijke integriteit’ voor leden van de gemeenteraad stamt uit 2016. De voorliggende, herziene gedagscode is aangepast naar de laatste wet- en regelgeving en uitgebreid met aanvullende bepalingen met betrekking tot integriteit en onderling gedrag. Hierbij is gekeken naar actuele gedragscodes van andere gemeenteraden, het laatste integriteitsbeleid en gesprekken tussen Utrechtse raads- en commissieleden in 2022 en 2023. Door de gedragscode vast te stellen beschikt de raad weer over actuele handvatten hoe om te gaan met de democratische verantwoordelijkheid die komt met de positie van raads- of commissielid.

Ook liggen twee protocollen voor ter vaststelling, waarin de te doorlopen procedures bij een vermoeden van een integriteitsschending of ervaren ongewenst gedrag zijn uitgeschreven. Zo zijn de mogelijke stappen, rollen en verantwoordelijkheden in deze situaties transparant en vooraf duidelijk.

Context

Aanleiding

De gemeenteraad is verplicht een gedragscode integriteit vast te stellen voor zichzelf. De huidige gedragscode komt uit 2016. Sindsdien is het landelijk integriteitsbeleid ten behoeve van het openbaar bestuur herzien, verduidelijkt en op punten uitgebreid. Ook is een aantal wettelijke bepalingen waarnaar de gedragscode verwijst (zoals art. 28 Gemeentewet) aangepast. Bovendien is sinds 2016 de Utrechtse gemeenteraad twee keer van samenstelling gewisseld, en heeft Utrecht sinds april 2023 benoemde commissieleden. Dit alles maakt dat een geactualiseerde gedragscode gewenst is.

De gedragscode is ingedeeld in vijf inhoudelijke thema’s, met per thema een algemene hoofdregel, concrete afspraken in genummerde bepalingen, een wettelijk kader met de bijbehorende regels en een toelichting met praktijkvoorbeelden.

De gedragscode die voorligt is op de volgende manier tot stand gekomen:

- De externe adviseur integriteit van de gemeenteraad (Peter Schokker, bureau BING) heeft advies gegeven over actuele wetswijzigingen en goede voorbeelden van andere gedragscodes.
- In augustus 2022 is – onder leiding van externe adviseur integriteit Peter Schokker – met raadsleden gesproken over het voorkomen van belangenverstrengeling. Input daaruit (bijvoorbeeld dat in Utrecht raadsleden eerder geneigd zijn niet het woord te voeren op onderwerpen waarin zij expert zijn uit angst voor (de schijn van) belangenverstrengeling) is meegenomen bij het schrijven van de gedragscode.
- In januari 2023 is – onder leiding van externe vertrouwenspersoon Corry van Zeeland – met raadsleden gesproken over onderling gedrag en omgang met ongewenst gedrag. Daarbij is de wens geuit een aantal normen voor onderling gedrag in de gedragscode op te nemen als gezamenlijke afspraak.
- In mei 2023 is – onder leiding van externe adviseur integriteit Peter Schokker en externe vertrouwenspersoon Corry van Zeeland – met commissieleden gesproken over het voorkomen van belangenverstrengeling en onderlinge omgangsvormen en omgang met ongewenst gedrag.
- Op 24 augustus 2023 is een conceptversie van deze gedragscode voorgelegd aan raadsleden tijdens een interne bijeenkomst over werkwijzen van de raad. In deze bijeenkomst zijn raadsleden met elkaar in gesprek gegaan over de aangepaste en aangevulde bepalingen in de concept-gedragscode. Ook na 24 augustus 2023 hebben raads- en commissieleden de gelegenheid gehad om per e-mail nog vragen, opmerkingen of suggesties te sturen over de concept-gedragscode.
- Opmerkingen en suggesties van 24 augustus zijn zo goed mogelijk verwerkt in het huidige voorstel (zie bijlage, waarin alle wijzigingen geel gemarkeerd zijn). De voornaamste aanpassingen zijn:
    - H1. Verduidelijking bepaling (en toelichting) over het melden van financiële belangen.
        - Evenals in de gedragscode 2016 en andere actuele gedragscodes bevat de vast te stellen gedragscode de afspraak om mogelijk conflicterende financiële privébelangen openbaar te maken als dit een rol speelt bij besluitvorming. Het gaat daarbij nadrukkelijk om financiële belangen in ondernemingen waarmee de gemeente zakendoet of waarin de gemeente

een belang heeft. De bepaling volgt eenzelfde redenering als het opgeven van nevenfuncties: als publieke besluitvorming mogelijk beïnvloed wordt door privébelangen, is het goed als inwoners en deelnemers van het debat daarvan op de hoogte zijn.
        - De invulling van de begrippen ‘relevant en significant’ is in zijn algemeenheid lastig te geven en is dan ook de verantwoordelijkheid van raadsleden zelf. Bij twijfel kan advies worden gevraagd bij de griffier.
    - H5 (toelichting). Verduidelijking dat de bevoegdheid van de raad om een raadslid op voorstel van de voorzitter de toegang tot de vergadering te ontzeggen, wettelijk gezien beperkt is tot de raadsvergadering.
        - Indien de raad dit wenst, kan deze bevoegdheid in de Verordening op de raadscommissies van toepassing worden verklaard op de commissievergadering.
    - H5 (toelichting). Toegevoegd is dat raadsleden en commissieleden steun aan elkaar uitspreken bij agressie op sociale media.
    - H6. Wijziging bepaling 6.1 van ‘Eenduidige interpretatie’ naar ‘Gedragscode als leidraad’.
    - H7. Uitbreiding toepasselijkheid naar de voorzitter van de raad, bestuurders van de Rekenkamer Utrecht, het Utrechts Ombudsloket en de referendumcommissie gemeente Utrecht.

De protocollen die voorliggen zijn op de volgende manier tot stand gekomen:
- Er is overleg geweest met collega’s van de gemeente Amsterdam en Rotterdam, geput uit bestaande protocollen voor politieke ambtsdragers van andere gemeenten (o.a. Amsterdam, Rotterdam, Eindhoven) en het Handboek Integriteit van het ministerie van Binnenlandse Zaken.
- De opmerkingen en suggesties van 24 augustus 2023 zijn verwerkt in het huidige voorstel. Daarbij is met name aangepast:
    - Uitbreiding toepasselijkheid naar de voorzitter van de raad, bestuurders van de Rekenkamer Utrecht, het Utrechts Ombudsloket en de referendumcommissie gemeente Utrecht.
    - Bij het protocol vermoeden integriteitsschending zijn toevoegingen gedaan in artikel 3 (wegingskader), artikel 6 (opdrachtbevestiging extern onderzoeksbureau) en artikel 14.
    - Aan art. 4 lid 1 van het protocol vermoeden integriteitsschending is toegevoegd dat art. 3 lid 2 t/m 6 van overeenkomstige toepassing is.

Juridische context
Van toepassing is artikel 15 lid 3 Gemeentewet: de raad stelt voor zijn leden een gedragscode vast.

De gedragscode bevat een verwijzing naar, of uitwerking van, artikel 13-16, 23, 24, 26, 28, 87-89, 169 en 292 van de Gemeentewet.

De gedragscode is een interne regeling, en is daarmee – voor zover het geen uitwerking is van bovengenoemde wetsbepalingen – niet juridisch bindend.

Beslistermijn
Er is geen specifieke beslistermijn voorzien. Het is wenselijk de nieuwe gedragscode en protocollen op korte termijn vast te stellen om zo spoedig mogelijk een duidelijk, geactualiseerd handelingsperspectief te bieden voor raads- en commissieleden.

Beoogd effect
De gedragscode is een interne regeling, en is – voor zover het geen reflectie is van wettelijke bepalingen – niet juridisch bindend. De gedragscode is dan ook bedoeld als leidraad voor het handelen van raadsleden en commissieleden en als startpunt voor het onderlinge gesprek over de inhoud en toepassing van integriteitsnormen en omgangsvormen.

De protocollen beogen vooraf duidelijkheid te bieden over de te volgen procedures bij vermoedens van integriteitsschendingen en ervaren ongewenst gedrag.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad
In 2016 is de gedragscode voor het laatst gewijzigd.

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	
1	De 'Gedragscode voor raadsleden en commissieleden gemeente Utrecht' vast te stellen.
Argumenten	
1.1	Met een actuele gedragscode worden raads- en commissieleden optimaal ondersteund bij dilemma's over integriteit. 1. De gedragscode geldt ook voor commissieleden. 2. De gedragscode is aangepast naar actuele ontwikkelingen in wetgeving, integriteitsbeleid en de Utrechtse praktijk.
1.2	De vast te stellen gedragscode is op punten uitgebreid en verduidelijkt. 1. De gedragscode vraagt raads- en commissieleden ook toekomstige nevenfuncties bekend te maken. (artikel 1.2) 2. De gedragscode bevat duidelijkere afspraken over het melden van mogelijk conflicterende privébelangen, waaronder ook financiële belangen (artikel 1.3). Zowel de bepaling als de toelichting erop is verduidelijkt t.o.v. 2016. 3. Het geschenkenregister stelt nu transparantie en eigen verantwoordelijkheid centraal, en de afspraak is gelijk getrokken met het accepteren van uitnodigingen voor evenementen of excursies (artikel 2.1). 4. De gedragscode bevat afspraken over omgang met gemeentelijke voorzieningen en informatie (H3 en H4). 5. De gedragscode bevat afspraken over gewenste omgangsvormen in en buiten de raadsvergadering (H5). Deze afspraken zijn een reflectie van het gesprek tussen raadsleden en commissieleden in 2023, aangevuld met bevoegdheden uit het reglement van orde en de gemeentewet.
1.3	De gedragscode geldt (met enkele uitzonderingen) ook voor de bestuurders van de Rekenkamer Utrecht, het Utrechts Ombudsloket en de referendumcommissie gemeente Utrecht.
Beslispunt	
2	Het 'protocol vermoeden integriteitsschending' vaststellen.
Argumenten	
2.1	Het vooraf vaststellen van heldere procedures bij het bestaan van een vermoeden van een integriteitsschending, voorkomt dat procedurele afspraken zelf – ten tijde van een incident - onderwerp van conflict of politiek worden. Het protocol stelt de rollen en bijbehorende beslissingsbevoegdheden vast.
2.2	Het protocol is erop gericht de rechten van alle belanghebbenden (melder, betrokkene) te beschermen, volgens de principes van onschuldpresumptie, hoor en wederhoor en proportionaliteit.

Beslispunt	
3	Het ‘protocol ongewenst gedrag’ vaststellen.
Argumenten	
3.1	Het vooraf vaststellen van heldere procedures bij ervaren ongewenst gedrag voorkomt dat procedurele afspraken zelf – ten tijde van een incident - onderwerp van conflict of politiek worden. Het protocol stelt de rollen en bijbehorende beslissingsbevoegdheden vast.
3.2	Het protocol heeft als doel het bespreekbaar maken van het ervaren ongewenste gedrag, en of en hoe een voor beide betrokkenen gewenste situatie kan worden bereikt.
3.3	Het protocol is erop gericht de rechten van alle betrokkenen te beschermen.
3.4	Het protocol bevat een ‘escalatieladder’ waarbij de stappen aansluiten bij de ernst van de situatie.

Financiën
Dit voorstel heeft geen financiële consequenties.

Vervolg
Nadat de raad de gedragscode heeft vastgesteld wordt deze gepubliceerd in het Gemeenteblad op overheid.nl en treden de nieuwe gedragscode en protocollen in werking.

Participatie
Over dit voorstel heeft geen participatie plaatsgevonden.

Communicatie
Naast publicatie op overheid.nl wordt de gedragscode ook op de website van de gemeenteraad gepubliceerd. De protocollen worden verspreid onder de belanghebbenden zoals genoemd in artikel 1 van de protocollen.

Referendabel
De Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht is niet van toepassing omdat dit een raadsvoorstel betreft over het interne functioneren en werkwijze van de raad, commissies, rekenkamer en ombudsloket, alsmede alle daarmee samenhangende reglementen en verordeningen (art 1:2 lid 2 sub o).

Bijlagen
Ter vaststelling:
- Gedragscode voor raadsleden en commissieleden gemeente Utrecht
- Protocol vermoeden integriteitsschending
- Protocol ongewenst gedrag

Ter informatie:
- Gedragscode voor raadsleden en commissieleden gemeente Utrecht (geel gemarkeerd zijn de wijzigingen sinds 24 augustus 2023)

Protocol vermoeden integriteitsschending

Het voorliggende protocol geeft duidelijkheid over het proces wanneer melding wordt gedaan van een vermoeden van een integriteitsschending door raadsleden, commissieleden, de voorzitter van de raad, de bestuurders van de Rekenkamer, de bestuurders van het Utrechts Ombudsloket en de bestuurders van de Referendumcommissie. Daarnaast geeft het duidelijkheid over ieders rol daarin. Ook wordt met de regeling rekenschap gegeven van de geldende principes van proportionaliteit, hoor en wederhoor. Wordt getwijfeld of dit protocol of het protocol ongewenst gedrag moet worden gevolgd, dan kan daarover advies worden ingewonnen bij bijvoorbeeld de griffier, de vertrouwenspersoon, de adviseur integriteit of de coördinator integriteit.

Wanneer een vermoeden van een integriteitsschending wordt gemeld dat voldoende concreet is, kan daar een vooronderzoek naar worden ingesteld. Op grond van de uitkomsten hiervan kan een afweging plaatsvinden of een integriteitsonderzoek gerechtvaardigd is. Een integriteitsonderzoek is bedoeld om met gebruikmaking van verschillende onderzoeksmethoden de feiten over het vermeende niet-integer handelen te achterhalen.

Artikel 1 Reikwijdte en begripsbepalingen

1. Deze regeling geldt voor raadsleden, commissieleden (ex. art. 82 Gemeentewet), de bestuurders van de Rekenkamer, de bestuurders van het Utrechts Ombudsloket en de bestuurders van de Referendumcommissie.
2. In deze regeling wordt verstaan onder:
    - Gedragscode: Gedragscode voor raadsleden, commissieleden (ex. art. 82 Gemeentewet), de bestuurders van de Rekenkamer, de bestuurders van het Utrechts Ombudsloket en de bestuurders van de Referendumcommissie gemeente Utrecht 2023.
    - Melder: eenieder die melding doet van een vermoeden van een integriteitsschending waarbij een raadslid, een commissielid (ex. art. 82 Gemeentewet), de voorzitter van de raad, een bestuurder van de Rekenkamer, een bestuurder van het Utrechts Ombudsloket en een bestuurder van de Referendumcommissie gemeente Utrecht 2023 is betrokken.
    - Betrokkene: het raadslid, het commissielid (ex. art. 82 Gemeentewet), de voorzitter van de raad, de bestuurder van de Rekenkamer, de bestuurder van het Utrechts Ombudsloket en de bestuurder van de Referendumcommissie over wie de melding is gedaan.
    - Het dagelijks bestuur: het dagelijks bestuur van de raad.
    - Adviseur integriteit: de door de raad aangestelde (externe) adviseur integriteit
    - Vertrouwenspersoon: de persoon die door de gemeente is benoemd als (externe) vertrouwenspersoon of een persoon die door melder of betrokkene is gevraagd op te treden als vertrouwenspersoon.
3. In het geval de melding is gedaan door of over de voorzitter van de raad of in het geval de melding is gedaan door de griffier, dan worden hun werkzaamheden zoals omschreven in dit artikel uitgevoerd door hun plaatsvervangers.

Artikel 2 Het inwinnen van advies

1. Als raadsleden, commissieleden (ex. art. 82 Gemeentewet),de voorzitter van de raad, bestuurders van de Rekenkamer, bestuurders van het Utrechts Ombudsloket of bestuurders van de Referendumcommissie twijfelen over een aangelegenheid die betrekking heeft op de integriteit van henzelf of van een collega kunnen zij advies vragen aan de voorzitter van de raad en de griffier, die hen, indien de kwestie daartoe aanleiding geeft en als zij daarmee instemmen, doorverwijst naar de adviseur integriteit.
2. Het advies van de adviseur integriteit is bestemd voor intern gebruik en wordt niet openbaar gepubliceerd. Indien de adviseur integriteit op verzoek wordt ingeschakeld, en openbaarheid van het advies is gewenst door de verzoeker, dient dit voorafgaand aan de opdrachtverlening te worden

aangegeven. In dat geval zal de adviseur integriteit ook gevraagd worden om een openbare versie van het advies op te stellen.

Artikel 3 Melden vermoeden integriteitsschending

1. Meldingen over een vermoeden van een integriteitschending kunnen door eenieder schriftelijk bij de voorzitter van de raad en de griffier worden gedaan. In de melding worden zoveel als mogelijk de feiten en omstandigheden toegelicht waarop het vermoeden van de schending is gebaseerd. De griffier bevestigt schriftelijk de ontvangst van de melding aan de melder.
2. De griffier informeert het dagelijks bestuur van de raad over de melding, tenzij de voorzitter van de raad van oordeel is dat zwaarwegende belangen zich daartegen verzetten
3. Anonieme meldingen worden in beginsel niet behandeld, tenzij de ernst van de melding dit vereist en voldoende aanknopingspunten biedt voor een vooronderzoek.
4. De voorzitter van de raad doet een eerste beoordeling van de integriteitsmelding. Hij laat zich hierbij adviseren door de (externe) adviseur integriteit.
5. De voorzitter van de raad kan besluiten geen vooronderzoek in te stellen, wanneer:
    a. Uit de beschikbare informatie geen concreet vermoeden van een integriteitsschending blijkt;
    b. Blijkt dat de melding onvoldoende betrouwbaar is;
    c. In redelijkheid de melding niet te onderzoeken is, bijvoorbeeld omdat het vermeende feit te lang geleden heeft plaatsgevonden;
    d. Een integriteitsonderzoek in redelijkheid niet het aangewezen middel is om de melding te adresseren;
    e. Een integriteitsonderzoek disproportioneel is in verhouding tot de aard en omvang van de melding.

Bij deze afweging kunnen eveneens de volgende aspecten een rol spelen: de aard van het feit, de ontvankelijkheid, de ernst van de zaak, de valideerbaarheid, de bron, degene op wie de melding betrekking heeft, de waarschijnlijkheid en de actualiteit.
6. Wanneer wordt besloten geen vooronderzoek in te stellen, worden de melder, degene over wie de melding is gedaan, de griffier en het dagelijks bestuur binnen een redelijke termijn in kennis gesteld.

Artikel 4 Vooronderzoek

1. Indien er sprake is van een concreet vermoeden van een integriteitsschending, dan kan de voorzitter van de raad, hetzij op grond van een melding, hetzij uit eigen beweging op grond van andere signalen, een vooronderzoek instellen. In het laatste geval is artikel 3 lid 2 t/m 6 eveneens van overeenkomstige toepassing.
2. Voordat het vooronderzoek start, tenzij het onderzoeksbelang zich hiertegen verzet, informeert de griffier de betrokkene tegen wie het vooronderzoek zich richt en het dagelijks bestuur. Daarbij benoemt de griffier ook de aard en het doel van het vooronderzoek.
3. Het vooronderzoek vindt plaats op een door de voorzitter van de raad te bepalen wijze. In het kader van het vooronderzoek kan informatie worden veiliggesteld en geanalyseerd. Indien personen worden gehoord, dan zijn de bepalingen van artikel 7 lid 3 en 4 van overeenkomstige toepassing.
4. De voorzitter van de raad kan twee of meer personen aanwijzen die in zijn opdracht het vooronderzoek uitvoeren.
5. De uitkomsten uit het vooronderzoek stellen de voorzitter van de raad in staat om af te wegen of de bij hem bekend geworden informatie voldoende aanleiding geeft om een integriteitsonderzoek te verrichten. Hij laat zich hierbij adviseren door de (externe) adviseur integriteit.
6. Indien het vooronderzoek geen concrete aanwijzingen oplevert voor mogelijk niet-integer handelen, of als er overeenkomstig met artikel 3 lid 5 gronden zijn om geen nader onderzoek in te stellen, dan kan de voorzitter van de raad het vooronderzoek sluiten. De griffier informeert de betrokkene over dit besluit en de conclusie van het vooronderzoek. De melder kan eveneens van dit besluit door de griffier in kennis worden gesteld.
7. Indien uit het vooronderzoek voldoende duidelijk blijkt dat alle feiten en omstandigheden voldoende vaststaan, de betrokkene over wie de melding gaat is gehoord, en tot het oordeel kan worden

gekomen er sprake is van een integriteitsschending, dan zal de voorzitter van de raad een rapport van de bevindingen op laten maken en het vooronderzoek sluiten.
8. De griffier informeert de betrokkene en het dagelijks bestuur over het besluit het vooronderzoek te sluiten. De artikelen 8 lid 2 en 3, 9 en 10 zijn van overeenkomstige toepassing.
9. Indien het onderzoeksbelang zich hiertegen verzet, kan de kennisgeving aan de betrokkene en/of aan het dagelijks bestuur worden opgeschort.

Artikel 5 Het integriteitsonderzoek
1. Als het vooronderzoek concrete aanwijzingen oplevert voor vermeend niet-integer handelen van de betrokkene, en nader onderzoek noodzakelijk is, dan stelt de voorzitter van de raad een integriteitsonderzoek in.
2. Een integriteitsonderzoek is bedoeld om met gebruikmaking van verschillende onderzoeksmethoden de feiten over het vermeende niet-integer handelen te achterhalen.
3. Voordat het integriteitsonderzoek start, informeert de voorzitter van de raad de betrokkene tegen wie het onderzoek zich richt en het dagelijks bestuur van betrokkene. Daarbij benoemt hij ook de aard en het doel van het integriteitsonderzoek.
4. Indien het onderzoeksbelang zich hiertegen verzet, kan de kennisgeving aan de betrokkene en/of aan het dagelijks bestuur worden opgeschort.
5. De betrokkene kan besluiten, gezien de aard van het vermeend niet integer handelen, zijn functie tijdelijk niet uit te oefenen.

Artikel 6 Extern onderzoek
1. De voorzitter van de raad geeft opdracht aan een extern bureau om het onderzoek zoals bedoeld in artikel 5 uit te voeren.
2. De opdrachtbevestiging van een extern bureau bevat in ieder geval de volgende onderwerpen:
    a. De aanleiding;
    b. Een duidelijk omschreven doelstelling;
    c. De onderzoeksvragen;
    d. De vermoedelijke duur van het onderzoek;
    e. De informatieverstrekking;
    f. De met het onderzoek gemoeide kosten;
    g. Afspraken over het gebruik van de in te zetten onderzoeksmethoden;
    h. De bevoegdheden en verantwoordelijkheden;
    i. De fasering van het onderzoek;
    j. De rechten en plichten van de personen die bij het onderzoek betrokken zijn;
    k. Afspraken over het voorleggen van de bevindingen aan de betrokkene en het vastleggen van diens reactie daarop (hoor en wederhoor);
    l. Afspraken over vertrouwelijkheid en verplichting tot geheimhouding van het onderzoeksrapport en de daaraan verbonden stukken;
    m. Afspraken over de communicatie tijdens het onderzoek;
    n. Afspraken over de regie op het onderzoek;
    o. Afspraken over eigendom van het onderzoeksrapport en de bevoegdheid tot gebruik daarvan in onder meer juridische procedures.

Artikel 7 Hoorplicht
1. Gedurende het onderzoek worden de betrokkene en eventuele andere personen gehoord.
2. Het horen gebeurt door medewerkers van het daartoe aangewezen externe bureau.
3. Voordat het gesprek plaatsvindt stelt de griffier de betrokkene en overige te horen personen op de hoogte van de aard en het doel van het gesprek en van het recht zich te laten bijstaan door een raadsman of een vertrouwenspersoon.
4. Van het hoorgesprek wordt een gespreksverslag gemaakt. Na het gesprek wordt de gehoorde persoon in de gelegenheid gesteld te reageren op het gespreksverslag. Deze reactie wordt als bijlage bij het gespreksverslag gevoegd.

Artikel 8 Onderzoeksrapport

1. De voorzitter van de raad laat door het externe bureau een onderzoeksrapport opstellen waarin het bureau alle bevindingen neerlegt.
2. In het onderzoeksrapport komen in ieder geval de volgende aspecten aan de orde:
    a. De aanleiding van het onderzoek en de onderzoeksopdracht met eventuele uitbreidingen, mocht dit tijdens het onderzoek noodzakelijk zijn gebleken;
    b. De gebruikte onderzoeksmethoden, waarbij helder naar voren wordt gebracht wat de uitgangspunten voor het onderzoek geweest zijn en welke feiten en omstandigheden hierbij een rol hebben gespeeld;
    c. Relevante regelgeving;
    d. De bevindingen en een analyse van de bevindingen.
3. Daarnaast wordt in het onderzoeksrapport een professioneel onderbouwd oordeel gegeven of en in hoeverre de betrokkene niet integer heeft gehandeld.

Artikel 9 Reactie betrokkene op onderzoeksrapport

1. Door het aanbieden van het concept-onderzoeksrapport wordt de betrokkene in de gelegenheid gesteld zich een oordeel te vormen over de bevindingen van het onderzoek, tenzij zwaarwegende belangen zich hiertegen verzetten.
2. De betrokkene kan gedurende een termijn van vier weken schriftelijk reageren op het onderzoeksrapport.
3. De voorzitter van de raad kan deze termijn eenmaal verlengen.
4. De betrokkene kan zich hierin laten bijstaan door een raadsman of een vertrouwenspersoon.
5. De voorzitter van de raad beoordeelt de reactie van de betrokkene wanneer deze aanpassing van het rapport wenst, en besluit of en op welke wijze het onderzoeksrapport wordt aangepast. De reactie van de betrokkene op de onderzoeksbevindingen wordt als bijlage opgenomen bij het onderzoeksrapport.

Artikel 10 Bespreking onderzoeksresultaten

1. De voorzitter van de raad bespreekt de resultaten van het onderzoek in het dagelijks bestuur.
2. Mede op basis van de onderzoeksresultaten en het dagelijks bestuur gehoord hebbende, besluit de voorzitter van de raad of en op welke wijze de onderzoeksresultaten gedeeld worden met de raad. Dit besluit wordt door de voorzitter van de raad gemotiveerd.
3. De betrokkene is zelf verantwoordelijk voor de gevolgen van de uitkomsten van het onderzoek en neemt (al dan niet in overleg met de fractie waartoe de betrokkene behoort) de consequenties die het geraden acht.

Artikel 11 Communicatie

1. De voorzitter van de raad draagt zorg voor de interne en externe communicatie.
2. Voor de interne en externe communicatie worden de verschillende belangen, onder meer het belang van het onderzoek, het belang van het beschermen van de persoonlijke levenssfeer van de betrokkene en het belang van transparantie, nauwkeurig afgewogen.

Artikel 12 Aangifte

1. Als er op enig moment een vermoeden is van een strafbaar feit kan de voorzitter van de raad na overleg met het dagelijks bestuur aangifte doen bij de politie. De voorzitter van de raad informeert de raad over de aangifte, tenzij het OM aangeeft dat dat in het kader van het onderzoek (nog) niet wenselijk is.
2. Vanaf dat moment wordt alle beschikbare informatie voorgelegd aan de met opsporing belaste instantie.
3. Het bestaan van een strafrechtelijk onderzoek naar een strafbaar feit laat onverlet dat de voorzitter van de raad een vooronderzoek of integriteitsonderzoek kan instellen of een civielrechtelijke procedure tegen de betrokkene kan instellen.

Artikel 13 Vermoeden opzettelijk valse beschuldiging
1. Als er op enig moment een vermoeden is van een opzettelijke valse beschuldiging doet de voorzitter van de raad, indien naar zijn oordeel sprake is van een strafbaar feit, aangifte bij de politie.
2. De gemeente kan bij een vermoeden van een opzettelijke valse beschuldiging de betreffende melder aansprakelijk stellen voor eventuele door de gemeente geleden schade.

Artikel 14 Archivering
1. De griffier draagt er zorg voor dat de melding, het rapport van het (voor)onderzoek en de overige onderzoeksdocumenten in een verzegelde envelop worden overgebracht naar de archiefbewaarplaats, aangewezen door de gemeenteraad op grond van artikel 31 van de Archiefwet.
2. Deze documenten worden als ‘geheim’ gerubriceerd.

Protocol ongewenst gedrag

Artikel 1 Reikwijdte en begripsbepaling

1. Dit protocol geldt voor ervaren ongewenst gedrag van raadsleden, commissieleden ex. art. 82 Gemeentewet, de voorzitter van de raad, de bestuurders van de Rekenkamer, de bestuurders van het Utrechts Ombudsloket en de bestuurders van de Referendumcommissie jegens raadsleden, commissieleden ex. art. 82 Gemeentewet, de voorzitter van de raad, bestuurders van de Rekenkamer, bestuurders van het Utrechts Ombudsloket, bestuurders van de Referendumcommissie, de griffier, de gemeentesecretaris en ambtenaren.
2. In deze regeling wordt verstaan onder:
   A. Gedragscode: Gedragscode voor raadsleden en commissieleden gemeente Utrecht
   B. Ervaren ongewenst gedrag: het gedrag zoals omschreven in artikel 5.1.1 van de gedragscode, dat als ongewenst ervaren is, maar waarvan niet is vastgesteld dat er daadwerkelijk sprake is van ongewenst gedrag.
   C. Betrokkene: het raadslid, het commissielid ex. art. 82 Gemeentewet, de voorzitter van de raad, de bestuurder van de Rekenkamer, de bestuurder van het Utrechts Ombudsloket en de bestuurder van de Referendumcommissie van wie gedrag als ongewenst wordt ervaren.
   D. Ambtenaar: medewerker in dienst van de gemeente Utrecht, hieronder zijn ook begrepen: ingehuurde medewerkers, uitzendkrachten en stagiairs werkzaam voor de gemeente Utrecht.
   E. Vertrouwenspersoon: de persoon die door de gemeente is benoemd als (externe) vertrouwenspersoon of de persoon die door de persoon die ongewenst gedrag heeft ervaren of door het raadslid waarvan het gedrag als ongewenst is ervaren, gevraagd is op te treden als vertrouwenspersoon.

Artikel 2 Ervaren ongewenst gedrag

1. De persoon die ongewenst gedrag ervaart of heeft ervaren kan zich wenden tot de vertrouwenspersoon. De vertrouwenspersoon biedt een luisterend oor, adviseert en ondersteunt.
2. Wenst de persoon bemiddeling met de betrokkene wiens gedrag als ongewenst ervaren is, dan kan deze persoon zich tot de griffier wenden met het verzoek tot bemiddeling.
3. De griffier informeert de betrokkene over het verzoek tot bemiddeling. Als deze instemt met het verzoek tot bemiddeling, organiseert de griffier de bemiddeling.
4. De bemiddeling vindt plaats onder leiding van de voorzitter van de raad, of kan met instemming van de persoon die ongewenst gedrag ervaart of heeft ervaren en de betrokkene wiens gedrag als ongewenst ervaren is plaatsvinden onder leiding van een externe adviseur, zoals een mediator. Beiden kunnen zich hierbij laten bijstaan door een vertrouwenspersoon.
5. Het doel van deze bemiddeling is het bespreekbaar maken van het ervaren ongewenste gedrag, en of en hoe een voor beiden gewenste situatie kan worden bereikt. Het doel van de bemiddeling is niet om vast te stellen of daadwerkelijk sprake is van ongewenst gedrag.
6. Biedt deze bemiddeling geen oplossing of wordt door één van beide personen een andere afhandeling gewenst, dan kan het ervaren ongewenste gedrag aanhangig worden gemaakt bij een door beide personen geaccepteerd gezaghebbend persoon, die om een beoordeling wordt gevraagd. Beide personen zijn daarbij bereid zich aan deze beoordeling te committeren. Als geen overeenstemming wordt bereikt over de te consulteren persoon, dan kan de voorzitter van de raad een persoon aanwijzen.
7. De griffier draagt zorg voor de schriftelijke vastlegging van de melding, het verloop van het proces op hoofdlijnen, de uitkomst en afronding daarvan. De griffier kan de fractievoorzitters op de hoogte stellen van de afronding van de kwestie.
8. De persoon die het gedrag als ongewenst ervaart of heeft ervaren kan daarvan eveneens melding doen ingevolge het protocol melding vermoeden integriteitsschending.
9. In het geval de voorzitter van de raad of de griffier het ongewenste gedrag hebben ervaren of in het geval een persoon ongewenst gedrag door de voorzitter van de raad heeft ervaren, dan

worden hun werkzaamheden zoals omschreven in dit artikel uitgevoerd door hun plaatsvervangers.

10. In de Jaarrapportage Integriteit worden het aantal en de aard van de aanhangig gemaakte kwesties van ervaren ongewenst gedrag van raadsleden opgenomen.

2023

GEDRAGSCODE

VOOR RAADSLEDEN EN COMMISSIELEDEN

Gemeente Utrecht

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord 3

Inleiding 4

Utrechtse waarden 5

1. Het voorkomen van belangenverstrengeling 6
2. Geschenken en uitnodigingen 10
3. Gemeentelijke voorzieningen 12
4. Omgang met informatie 13
5. Omgangsvormen 15
6. Overige afspraken 18
7. Tot slot 20

VOORWOORD

Geacht raadslid,

Deze gedragscode is het resultaat van een proces waar we al een tijd mee bezig zijn, namelijk de aanscherping van ons integriteitsbeleid. In feite voert dit dertig jaar terug toen Ien Dales haar beroemde speech ‘Een beetje integriteit bestaat niet’ hield, waarmee het begrip integriteit een zelfstandige betekenis kreeg. Ien Dales wees op het risico van bezoedeling van de ambtelijke en politieke reputatie, de aantasting van de integriteit en de ondermijning van de democratische rechtsstaat.

Nog altijd is dit een actueel en belangrijk onderwerp. Onze democratische rechtsstaat kan niet zonder een goed functionerend openbaar bestuur. En ambtenaren, bestuurders en volksvertegenwoordigers spelen hierbij een belangrijke rol. Mensen moeten erop kunnen vertrouwen dat de overheid eerlijk en betrouwbaar is.

Deze opdracht is des te urgenter nu we zien dat bij een deel van de Nederlanders het vertrouwen in politici en ambtenaren is afgenomen. Onlangs kwam bijvoorbeeld nog het bericht naar buiten dat het vertrouwen in de Tweede Kamer in tien jaar tijd niet zo laag is geweest als nu. Dat bleek uit onderzoek van het CBS. Ook het vertrouwen in politici in het algemeen laat volgens het CBS een dalende trend zien.

Maar wat is integriteit nou precies en hoe geef je er vorm aan? Wat mij betreft gaat integer handelen veel verder dan alleen het volgen van een aantal regels. Het is een houding waarbij je er constant van bewust bent dat je als volksvertegenwoordiger het algemeen belang dient. We zijn er voor álle Utrechters.

Vanuit democratisch oogpunt is het van een niet te onderschatten belang dat wij ons werk op een integere en transparante manier doen. Ik vind het belangrijk dat we hier regelmatig het gesprek met elkaar over voeren. Weet mij, de griffier en uw collega’s te vinden als u een dilemma ervaart. Met elkaar maken en houden we integriteit bespreekbaar.

Ik wens u met dit alles heel veel succes en wijsheid toe. Deze gedragscode geeft daarbij houvast.

Sharon Dijksma
burgemeester en voorzitter van de raad

INLEIDING

Goed bestuur is integer bestuur. Zonder integer bestuur zal het vertrouwen in de democratische rechtsstaat ondermijnd raken en het draagvlak voor de naleving van wetten en regels verdwijnen.

Integriteit van raadsleden verwijst naar de zorgvuldigheid die zij moeten betrachten bij het invullen van hun rol in de democratische rechtsstaat. Vertrekpunt daarbij is de eed of belofte die raads- en commissieleden* bij hun benoeming afleggen. Daarin verklaren raadsleden hun plichten “naar eer en geweten” te zullen vervullen.

Deze gedragscode helpt raadsleden invulling te geven aan deze woorden. Ze bevat een nadere invulling en concretisering van de wettelijke regels. Daarnaast bevat ze kernbegrippen en onderlinge afspraken die bedoeld zijn als houvast en toetssteen. Zo vormt de gedragscode een beoordelingskader bij twijfel, vragen en discussies.

De gedragscode bevat ook afspraken over gewenste onderlinge omgangsvormen. Een respectvolle omgang tussen raadsleden, collegeleden en ambtenaren, met behoud van eigen politieke inhoud en stijl, is immers niet alleen gewenst op individueel niveau, maar ook een voorwaarde voor het optimaal functioneren van de raad als democratisch orgaan. Daarnaast is het van groot belang voor het vertrouwen van inwoners in de Utrechtse democratie.

De wettelijke grondslag voor deze gedragscode is artikel 15 lid 3 Gemeentewet. Het rechtskarakter van de gedragscode is dat van een interne regeling. Dat wil niet zeggen dat de gedragscode vrijblijvend is. Raadsleden kunnen op correcte naleving worden aangesproken en zij dienen zich over de naleving ervan te verantwoorden naar elkaar, naar de voorzitter van de raad en naar inwoners van de gemeente Utrecht.

Om die reden heeft de Utrechtse raad ook handelingsprotocollen opgesteld, waarin staat hoe te handelen bij twijfel of vermoedens van integriteitsschendingen en wat je kan doen als je ongewenst gedrag ervaart. Deze handelingsprotocollen worden tegelijkertijd met de gedragscode door de raad vastgesteld.

Uiteindelijk geldt: integriteit moet je doen. Een integriteitsbeleid dat alleen op papier bestaat is een dode letter. Daarom is het goed als het handelen van raadsleden regelmatig onderwerp van gesprek is, juist ook onderling. Deze gedragscode biedt daar een kader voor, en is daarmee het startpunt van een integere raad.

*Deze gedragscode heeft betrekking op raadsleden en op commissieleden van Utrecht. Waar raadslid staat wordt ook commissielid bedoeld, tenzij anders aangegeven.

UTRECHTSE WAARDEN

VERANTWOORDELIJKHEID

Met macht komt verantwoordelijkheid. Raadsleden zijn in de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor hun doen en laten. Zij erkennen echter ook dat hun positie in onze democratische rechtsstaat met zich meebrengt dat zij bereid zijn over hun handelen verantwoording af te leggen, naar elkaar en naar de inwoners toe. Bij hun handelen stellen zij de kwaliteit van het openbaar bestuur centraal.

OPENHEID

Raadsleden handelen transparant en leggen over hun handelen proactief verantwoording af. Bij twijfel over wat juist is om te doen, zijn zij open en bespreken zij dilemma's.

VERTROUWEN

Raadsleden vertrouwen erop dat collega-raadsleden, ieder vanuit hun eigen achtergrond en visie, het belang van Utrecht vooropstellen. We hebben afgesproken het ambt van raadslid te vervullen met respect voor elkaar, de leden van het college, de ambtenaren en de inwoners van Utrecht te vervullen. Dit respect en onderling vertrouwen wordt niet lichtzinnig geschaad.

MEER DAN REGELS

Integriteit is meer dan het respecteren van de juridische kaders. Het is ook belangrijk dat raadsleden aan de buitenwereld kunnen uitleggen waarom zij tot keuzes komen. Raadsleden zijn zich bewust van het feit dat hun handelen binnen en buiten de raad van invloed is op hoe inwoners en bedrijven naar de gemeente kijken en daarmee van invloed is op het vertrouwen in de gemeente. Schending van integriteitsnormen of publieke discussie daarover doen afbreuk aan individu, partij en collectief.

1. HET VOORKOMEN VAN BELANGENVERSTRENGELING

Raadsleden hebben de democratische plicht deel te nemen aan beraadslaging en stemming en staan als volksvertegenwoordigers tegelijk midden in de maatschappij. Daarbij houden zij altijd het algemeen belang voor ogen en gaan zij actief en uit zichzelf belangenverstrengeling tegen. Zij mogen hun invloed en stem niet gebruiken om een persoonlijk belang veilig te stellen van zichzelf, een ander, of een organisatie waarmee zij een persoonlijke betrokkenheid hebben.

ARTIKEL 1.1 ONTHOUDEN DEELNAME BERAADSLAGING EN STEMMING

1. Raadsleden onthouden zich van deelname aan de beraadslaging en stemming als er sprake is van een situatie van strijd met artikel 28 Gemeentewet.
2. Als raadsleden ingevolge het eerste lid niet deelnemen aan de beraadslaging en de stemming, melden zij dit voorafgaand aan de behandeling van het agendapunt aan de voorzitter en vermelden zij op welke wijze de besluitvorming hun in het bijzonder aangaat. Raadsleden beïnvloeden de besluitvorming in dat geval ook niet op andere manieren.

ARTIKEL 1.2 MELDEN VAN FUNCTIES NAAST HET RAADSLIDMAATSCHAP

1. Raadsleden leveren de griffier bij aanvang van het raadslidmaatschap de informatie aan over functies die zij bekleden, die op grond van artikel 12 Gemeentewet openbaar gemaakt moeten worden.

Als zij gedurende het raadslidmaatschap nieuwe functies aanvaarden of de omstandigheden met betrekking tot bestaande functies wijzigen, wordt de informatie die hierop betrekking heeft direct aangeleverd bij de griffier. Ook toekomstige functies worden gemeld, op het moment dat het raadslid er kennis van heeft.

2. De informatie betreft in ieder geval:
    a. de omschrijving van de functie;
    b. de organisatie waarvoor de functie wordt verricht;
    c. per wanneer de functie wordt verricht;
    d. of het al dan niet een functie betreft die voortvloeit uit het raadslid-maatschap; en
    e. of de functie bezoldigd of onbezoldigd is.
3. De griffier legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

ARTIKEL 1.3 MELDEN VAN FINANCIËLE BELANGEN

1. Raadsleden doen bij de griffier opgaaf van hun relevante en significante financiële belangen (zoals aandelen, opties en derivaten) in ondernemingen waarmee de gemeente zakendoet of waarin de gemeente een belang heeft. Ook een tijdens het raadslidmaatschap ontstaan financieel belang dient opgegeven te worden.
2. De informatie betreft in ieder geval:
   a. een omschrijving van het belang (aard en omvang);
   b. de organisatie waarin het financiële belang bestaat;
   c. de aanvangsdatum van het financiële belang.
3. De griffier legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

ARTIKEL 1.4 AFSPRAKEN BIJ VERBODEN HANDELINGEN EN VERBODEN OVEREENKOMSTEN

1. Raadsleden die voornemens zijn een handeling te verrichten of een overeenkomst aan te gaan als mogelijk bedoeld in artikel 15 lid 1 Gemeentewet, kunnen daarover advies vragen aan de griffier.
2. Als het raadslid het nodig acht ontheffing te vragen als bedoeld in artikel 15 lid 2 Gemeentewet, dan ondersteunt de griffier bij het aanvragen van de ontheffing.
3. Artikel 15 lid 1 en lid 2 Gemeentewet is ook van toepassing op commissieleden, met dien verstande dat de ontheffing als bedoeld in lid 2 van artikel 15 wordt gevraagd aan het dagelijks bestuur van de raad.

WETTELIJK KADER

Artikel 12 Gemeentewet (functies naast het raadslidmaatschap)
Artikel 13 Gemeentewet (onverenigbare functies)
Artikel 15 Gemeentewet (verboden handelingen en overeenkomsten)
Artikel 28 Gemeentewet (onthouden deelname aan beraadslaging en stemming)

TOELICHTING

Bij veel besluiten die de gemeenteraad neemt, kan direct of indirect een persoonlijk belang van raadsleden in het geding zijn. Dat is inherent aan wonen, werken en recreëren in Utrecht. Een persoonlijk belang hebben bij besluiten is op zichzelf niet doorslaggevend bij de vraag of sprake is van belangenverstrengeling. Een raadslid dient zich volgens de wet alleen van beraadslaging en stemming te onthouden als hij - naast een persoonlijk belang - ook een onmiddellijk of actueel belang bij een aangelegenheid heeft.

Of daar sprake van is, hangt in de eerste plaats af van de aard van het te nemen besluit. Gaat het om iets algemeens, wat gevolgen heeft voor een grote kring van betrokkenen, dan staat het raadsleden vrij om daarover mee te praten en te stemmen – zolang zij daarbij maar het algemeen belang voor ogen blijft houden.

Voorbeeld
Ben je bijvoorbeeld onderwijzer op een Utrechtse school en staat scholenbeleid op de agenda van de raad, dan is jouw kennis en ervaring wellicht juist wel van belang om tot goede besluitvorming te komen. Moet een besluit worden genomen over ontsluiting van de wijk waar je woont en rekenen inwoners erop dat jij hun standpunt naar voren brengt, dan ben je ook vrij om daarover je inbreng te hebben. Deze voorbeelden gaan over gezondheid, leefbaarheid en bereikbaarheid en veel minder over persoonlijke belangen die in het spel zijn.

Alleen in bijzondere gevallen, wanneer de besluitvorming vooral over jouw belang gaat of over de organisatie waarvan je bestuurder bent (en dus ook formeel een verantwoordelijkheid hebt), is het op grond van artikel 28 Gemeentewet niet toegestaan om deel te nemen aan de beraadslaging en de stemming. Denk dan bijvoorbeeld aan ruimtelijke plannen waarvan je zelf als inwoner initiatiefnemer bent of het financieel ondersteunen van de culturele instelling waar je zelf in het bestuur zit.

“*Middellijk”*
Overigens moet je je ook van beraadslagen en meestemmen onthouden als het persoonlijk belang van bloed- of aanverwanten of een andere intensieve persoonlijke relatie in het geding is.

Meer dan regels
Naast de juridische kaders, waarbinnen zoals hierboven beschreven, niet snel sprake is van belangenverstrengeling, speelt ook de buitenwereld een rol. Die kijkt vaak kritisch mee. Het is belangrijk dat raadsleden aan inwoners en media kunnen uitleggen dat hun persoonlijk belang geen invloed heeft op de besluitvorming. Publieke discussie hierover kan immers afbreuk doen aan het vertrouwen in een raadslid en de gemeente.

In de Utrechtse praktijk blijkt dat raadsleden snel de neiging hebben zich te onthouden van beraadslaging over onderwerpen waar ze in hun persoonlijk leven mee te maken hebben, om zo elke schijn van belangenverstrengeling te voorkomen. Daartegenover staat dat juíst als raadsleden midden in de maatschappij staan en veel weten van een onderwerp, zij hun rol en plicht als volksvertegenwoordiger goed kunnen vervullen. Te voorzichtig zijn is daarom ook niet wenselijk.

Uiteindelijk maakt het raadslid zelf altijd de afweging of het zich dient te onthouden van een stemming of beraadslaging. Twijfel je? Bespreek het dan met de griffier en vraag advies.

Transparantie
Om discussie te voorkomen hebben we als Utrechtse raad afgesproken steeds proactief transparant te maken in hoeverre bepaalde besluiten jou ook persoonlijk aangaan, welke financiële belangen mogelijk meespelen en wat jouw nevenfuncties zijn (artikel 12 Gemeentewet).

Ook toekomstige nevenfuncties die bij jou al bekend zijn (over zes maanden word je voorzitter van de Fietsersbond, of penningmeester bij de tennisclub), meld je in het register. Zo zijn we open over toekomstige privébelangen die nu al een rol kunnen spelen bij publieke besluiten.

Melden financiële belangen
Belangenverstrengeling ligt ook op de loer als je financiële belangen hebt bij een organisatie of onderneming die een relatie met de gemeente heeft of kan krijgen, en waarover de gemeente besluiten neemt. Voorbeelden zijn besluiten over bestemmingsplannen, aanbestedingen, subsidieverstrekking, verlenen van advies- en onderzoeksopdrachten. In dat geval is het goed melding te maken van jouw financiële belangen - of die van je partner of een intensieve persoonlijke relatie.

Het begrip ‘financieel belang’ moet ruim worden opgevat. Een deelneming in een bedrijf of onderneming valt hieronder, maar ook het bezit van effecten, bouwgrond, onroerend goed. Zulke financiële belangen kunnen een rol gaan spelen bij afwegingen die je maakt over bijvoorbeeld bestemmingsplannen of grondverkopen. Ook negatieve financiële belangen, zoals schulden uit hypothecaire vorderingen, kunnen relevant zijn.

Verboden handelingen en overeenkomsten
Tot slot bevat de gedragscode ook afspraken die betrekking hebben op artikel 15 Gemeentewet. Daarin staan handelingen en overeenkomsten die raadsleden niet mogen verrichten of aangaan. Het gaat dan met name om situaties waarin je wederpartij bent en dus tegenover de gemeente komt te staan. Denk bijvoorbeeld aan de situatie waarin de stichting waarvan je voorzitter bent, een pand wil kopen of huren van de gemeente. Of de situatie waarin je als consultant of leverancier door Utrecht zou worden ingeschakeld. In sommige gevallen is een ontheffing mogelijk. In andere gevallen werpt artikel 15 geen belemmeringen op: bijvoorbeeld als je als inwoner zelf bezwaar hebt tegen een besluit van de gemeente. Omdat er veel uitzonderingen en nuances zijn, maar de sanctie op overtreding zwaar is (raadsleden kunnen hun raadslidmaatschap verliezen) willen we hier zorgvuldig mee omgaan. De afspraak is om bij twijfel advies in te winnen bij de griffier.

2. GESCHENKEN EN UITNODIGINGEN

Raadsleden mogen hun invloed en stem niet laten kopen of beïnvloeden door gekregen of in het vooruitzicht gesteld geld, goederen, diensten of uitnodigingen.

ARTIKEL 2.1 OMGANG MET GESCHENKEN, FACILITEITEN EN DIENSTEN

Raadsleden melden de griffier als zij geschenken ontvangen van derden met een geschatte waarde van € 50 of meer. De griffier legt hiervoor een openbaar register aan. Ook geschenken met een waarde onder de € 50 kun je daarin laten opnemen.

ARTIKEL 2.2 UITNODIGINGEN

1. Raadsleden accepteren lunches/diners, excursies, evenementen, recepties en andere uitnodigingen alleen als dat behoort tot de uitoefening van het raadswerk.
2. Bij twijfel over de vraag of uitnodigingen behoren tot het raadswerk, overleggen raadsleden met de griffier.
3. Uitnodigingen voor evenementen met een geschatte waarde van meer dan €50 worden gemeld aan de griffier en opgenomen in het register.

WETTELIJK KADER

Artikel 14 Gemeentewet (eed of belofte)

TOELICHTING

Geschenken en uitnodigingen kunnen een sluiproute naar beïnvloeding zijn. Uitgangspunt bij de regels over geschenken, faciliteiten, diensten en uitnodigingen is dat kleine attenties en attenties die een functioneel doel hebben mogen worden aangenomen. Voor de publieke verantwoording en het voorkomen van de schijn van belangenverstrengeling, meld je attenties met een (geschatte waarde) vanaf €50 aan de griffier, voor opname in het register.

Voorbeeld
Gaat het om een bloemetje omdat je bijvoorbeeld een lezing hebt gegeven, dan is dat geen probleem. Krijg je korting in een restaurant, bij het onderhoud van je fiets of advertentieruimte in de lokale krant van een gulle gever, dan is de vraag gerechtvaardigd of daarmee verwachtingen voor een tegenprestatie, nu of in de toekomst, worden gewekt. De precieze grens is soms moeilijk te trekken: bij geschenken is de waarde meestal redelijk in te schatten, bij uitnodigingen geldt dat we vooral met elkaar nagaan of ingaan op de uitnodiging passend is voor het raadswerk.

Krijg je in je rol als raadslid vrijkaarten voor een concert, terwijl andere raadsleden die kaarten niet krijgen, dan kan dat een aanwijzing zijn dat de uitnodiging niet enkel functioneel is.

Als raadslid kun je het beste zelf inschatten of een geschenk of uitnodiging een functioneel doel heeft. Je kunt dit eventueel toelichten in het register.

3. GEMEENTELIJKE VOORZIENINGEN

KERN

Raadsleden gaan op een behoedzame manier om met gemeentelijke faciliteiten en financiële middelen die hun ter beschikking staan en gebruiken die alleen waar ze voor zijn bedoeld.

ARTIKEL 3.1 GEMEENSCHAPPELIJKE RUIMTES

Raadsleden houden zich aan de regels voor het gebruik van algemene interne voorzieningen, zoals vergaderruimtes, het fractieplein, de stilteruimte. Raadsleden dragen daarbij zorg voor het schoon achterlaten van deze ruimtes.

ARTIKEL 3.2 ONKOSTEN-VERGOEDINGEN EN DECLARATIES

Raadsleden houden zich aan de regels die gelden voor onkostenvergoedingen en declaraties. Zij declareren geen zaken die door de onkostenvergoedingen worden gedekt.

ARTIKEL 3.3 GEBRUIK ICT-MIDDELEN

Raadsleden houden zich bij gebruik van de ICT-middelen van de gemeente aan het automatiseringsprotocol. Daarbij is van belang dat:

- usb-sticks met informatie niet onbeveiligd en onbewaakt worden achtergelaten;
- wachtwoorden niet worden gedeeld;
- raadsleden hun laptop niet uitlenen aan anderen, ook niet tijdelijk;
- werkmails niet naar privémail worden doorgestuurd;
- documenten met (herleidbare) persoonsgegevens enkel door middel van een beveiligde e-mail met externe personen worden gedeeld.

WETTELIJK KADER

Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers
Rechtspositieregeling decentrale politieke ambtsdragers
Verordening rechtspositie raads- en commissieleden gemeente Utrecht

4. OMGANG MET INFORMATIE

Raadsleden gaan zorgvuldig en correct om met de informatie waarover zij beschikken. Daar hoort ook bij dat zij niet met opzet een feitelijk onjuiste voorstelling van zaken geven over gebeurtenissen in en rond de gemeente.

ARTIKEL 4.1 GEHEIMHOUDINGSPLICHT

1. Raadsleden die de beschikking krijgen over gegevens waarvan zij het geheime karakter kennen of waarvan zij redelijkerwijs kunnen vermoeden dat ze onder geheimhouding zullen gaan vallen, zijn verplicht tot geheimhouding van die gegevens, behalve als de wet hen tot mededeling verplicht.
2. Geheime informatie wordt door raadsleden veilig gebruikt en bewaard.

ARTIKEL 4.2 GEBRUIK INFORMATIE VOOR EIGEN GEWIN

1. Raadsleden maken niet voor eigen gewin of voor het gewin van een ander gebruik van (nog) niet-openbare informatie waar zij als raadsleden over beschikken.
2. In uitlatingen in of op (sociale) media houden raadsleden de eer en het aanzien van de gemeente hoog.

WETTELIJK KADER

Artikel 23 en 24 Gemeentewet (beslotenheid)
Artikel 87, 88, 89 en 292 Gemeentewet (geheimhouding)
Artikel 169 Gemeentewet (informatieplicht)

TOELICHTING

Geheime informatie is informatie waar formeel geheimhouding is opgelegd (op grond van de artikelen 87, 88 en 89 Gemeentewet). Raadsleden zijn dan wettelijk verplicht tot geheimhouding.

Daarnaast zijn er situaties waarin je redelijkerwijs moet begrijpen dat informatie waarover je beschikt, (nog) niet bestemd is voor de openbaarheid. Het gaat dan bijvoorbeeld om informatie waarover het college van B&W nog tot geheimhouding kan besluiten. Of informatie die je onder embargo hebt ontvangen en die de volgende dag openbaar wordt gemaakt.

Onjuiste informatie
Een respectvolle omgang met elkaar en met informatie is een vereiste om met elkaar tot een werkelijk debat te komen op basis van feiten. Verspreid daarom niet bewust onjuiste informatie en controleer bronnen.

5. OMGANGSVORMEN

Raadsleden gaan binnen en buiten de vergaderzaal op respectvolle wijze om met elkaar, andere bestuurders, ambtenaren en inwoners. Zij onthouden zich, ook in de privésfeer, van gedragingen die schadelijk zijn of kunnen zijn voor de eer en het aanzien van de gemeente.

ARTIKEL 5.1 OMGANGSVORMEN

1. Raadsleden bejegenen elkaar, andere bestuurders, de griffier, de gemeentesecretaris en andere ambtenaren op correcte wijze zowel mondeling, schriftelijk als in de (social) media. Zij blijven ver weg van pestgedrag, seksuele intimidatie, discriminatie, agressie en geweld. Ook ‘op de persoon spelen’, grof taalgebruik en ongefundeerde beschuldigingen van strafbaar gedrag aan het adres van raadsleden of andere fracties zijn ongewenste omgangsvormen.
2. Vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid bewaken en bevorderen raadsleden actief de sociale veiligheid. Dat doen raadsleden door zelf het goede voorbeeld te geven en elkaar aan te spreken op ongewenst gedrag. Collega-raadsleden kunnen elkaar hierbij ondersteunen.
3. Als raadsleden ongewenst gedrag van collega-raadsleden ervaren hebben, kunnen zij zich wenden tot de vertrouwenspersoon voor advisering en ondersteuning.

ARTIKEL 5.2 OMGANGSVORMEN IN VERGADERING

1. Raadsleden houden zich tijdens de raads- en commissievergaderingen aan het Reglement van Orde en de Verordening op de Raadscommissies en volgen de aanwijzingen van de voorzitter op.
2. Raadsleden spreken in het debat via de voorzitter.
3. Optreden tegen een (mogelijk) grensoverschrijdende bejegening tijdens vergaderingen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de voorzitter en de raadsleden. De voorzitter kan een raadslid vermanen en terugroepen tot de behandeling van het onderwerp. De spreker wordt in de gelegenheid gesteld de woorden, die tot de waarschuwing aanleiding hebben gegeven, terug te nemen. Indien de spreker van deze gelegenheid geen gebruik maakt, kan de voorzitter de spreker het woord ontnemen of de vergadering voor een bepaalde tijd schorsen of zelfs sluiten.

4. Raadsleden kunnen de voorzitter wijzen op een (mogelijk) grensoverschrijdende bejegening met een punt van orde of een persoonlijk feit.
5. Een raadslid dat door zijn gedragingen de gang van zaken belemmert, kan op voorstel van de voorzitter door de raad het verdere verblijf in de vergadering worden ontzegd. Bij herhaling van het gedrag kan het raadslid voor ten hoogste drie maanden toegang tot de vergadering worden ontzegd.

ARTIKEL 5.3 GEBRUIK SOCIAL MEDIA EN E-MAIL

Raadsleden houden zich bij het gebruik van social media en e-mail aan de etiquette, zoals die door het dagelijks bestuur van de raad is vastgesteld.

WETTELIJK KADER

Artikel 16 Gemeentewet (reglement van orde)
Artikel 26 Gemeentewet (handhaving van de orde)
Reglement van Orde gemeenteraad Utrecht
Verordening op de Raadscommissies

TOELICHTING

Iedereen heeft recht op een sociaal veilige werkomgeving, ook raadsleden en hun medewerkers. Los van de gevolgen van grensoverschrijdend gedrag op individueel niveau, zijn correcte omgangsvormen van raadsleden van fundamenteel belang voor het goed functioneren van de democratie.

Een respectvolle omgang met elkaar en met informatie is een vereiste om met elkaar tot een werkelijk debat te komen op basis van feiten. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat juist in een omgeving waar strijd is om ideeën, een veilige omgeving noodzakelijk is om heersende aannames te bevragen en minderheidsstandpunten te kunnen horen. Dat is essentieel voor een zorgvuldige besluitvorming.

Bovendien zijn onderlinge omgangsvormen in de raad van betekenis voor de vraag hoe inwoners en bedrijven naar de gemeente kijken. De manier waarop het college en de raad onderling en met elkaar omgaan is van invloed op de geloofwaardigheid van de politiek. Het goede voorbeeld geven, ook in de privésfeer, is daarbij de norm.

Politiek is debatteren, en kan daarbij ook een arena van strijd en emotie zijn. Daar mogen verschillen worden uitvergroot. Daarbij geldt wel: we houden de ogen op de bal, niet op de persoon.

Elkaar aanspreken
Buiten de raadsvergadering hebben we afgesproken dat als een collega-raadslid iemands grens overschrijdt, je dit raadslid daarop kunt aanspreken, op het moment zelf of achteraf. Deze verantwoordelijkheid ligt niet alleen bij de persoon die de ongewenste gedraging ervaart, maar ook bij collega-raadsleden. Hierbij geldt dat ingrijpen gewenst is als je ziet dat iemand zich onveilig voelt, ook als jij zelf het niet voelt. Ook wordt het gewaardeerd als je bij twijfel navraag doet of je iemands grens hebt gerespecteerd. Dat heeft de voorkeur boven het onbesproken laten en mogelijk ongewenst gedrag stilzwijgend goedkeuren.

De bevoegdheid van de raad om op voorstel van de voorzitter een raadslid de toegang tot de vergadering te ontzeggen, beperkt zich wettelijk gezien enkel tot de raadsvergadering. Artikel 5.2.5 is dus niet van toepassing op de commissievergadering.

Social media
Raadsleden hebben in toenemende mate maken met agressie, belediging of persoonlijke bedreiging op social media. Dit kan van grote invloed zijn op de gevoelens van veiligheid, de ervaren werkdruk en daarmee het functioneren van de raad als geheel. Daarom is het belangrijk dat je zelf ver van dit gedrag blijft, of dit corrigeert. Ook is het collegiaal en zeer ondersteunend om voor elkaar op te komen als je iets dergelijks ziet gebeuren, bijvoorbeeld onder jouw account.

6. OVERIGE AFSPRAKEN

ARTIKEL 6.1 GEDRAGSCODE ALS LEIDRAAD

Als leidraad voor het handelen van raadsleden, kan de gedragscode steun bieden bij het maken van afwegingen. Maar elke situatie is weer anders en er zullen altijd weer leemtes of onduidelijkheden zijn. Daarom is het belangrijk om als raadsleden met elkaar in gesprek te blijven over de inhoud en toepassing van de gedragscode en de onderliggende waarden.

ARTIKEL 6.2 TOEZICHT OP NALEVING

1. De raad, maar ook de voorzitter van de raad, griffier en fractievoorzitters, zien erop toe dat de raadsleden de gedragscode van de raad naleven.
2. Bij vermoedens van een integriteitsschending of bij ervaren ongewenst gedrag, geldt het 'Protocol vermoeden integriteitsschending' respectievelijk het 'Protocol ongewenst gedrag'.

TOELICHTING

Op gezette tijden wordt de tekst van de gedragscode tegen het licht gehouden: voldoen de formuleringen nog? Over welke onderwerpen worden de meeste vragen gesteld? Zijn de praktijkvoorbeelden voldoende herkenbaar? Is er behoefte aan een themabijeenkomst of andere vormen van gesprek? Op die manier blijft de gedragscode een levend document.

Belangrijk is dat erop wordt toegezien dat de gedragscode daadwerkelijk wordt nageleefd. Deze legt immers de voorwaarden vast waaraan het handelen van raadsleden minimaal moet voldoen.

Het toezien op de naleving van de gedragscodes is niet alleen een verantwoordelijkheid van de raad, maar een gedeelde verantwoordelijkheid van alle betrokkenen. Bijzondere rollen zijn weggelegd voor onder anderen de fractie(voorzitter), de griffier en de burgemeester als voorzitter van de raad en hoeder van de bestuurlijke integriteit.

7. TOT SLOT

ARTIKEL 7.1 INTREKKING

De 'Gedragscode voor leden van de gemeenteraad' (zoals vastgesteld op 14 april 2016, Gemeenteblad 2016, 61482) wordt ingetrokken.

ARTIKEL 7.2 OVERIGE GEADRESSEERDEN

Deze gedragscode is - met uitzondering van artikelen 1.1, 1.4 en 5.2 - ook van toepassing op:

- de voorzitter van de raad,
- de bestuurders van de Rekenkamer Utrecht,
- de bestuurders van het Utrechts Ombudsloket, en
- de bestuurders van de referendumcommissie gemeente Utrecht.

ARTIKEL 7.3 EVALUATIE

Minimaal een keer per bestuursperiode evalueert de raad de gedragscode op actualiteit, functioneren en of deze naar behoren wordt nageleefd.

ARTIKEL 7.4 INWERKINGTREDING

Deze gedragscode treedt in werking met ingang van de dag na datum van bekendmaking.

ARTIKEL 7.5 CITEERTITEL

Deze regeling wordt aangehaald als: 'Gedragscode voor raadsleden en commissieleden gemeente Utrecht'.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 18 januari 2024.

De griffier,

Merel van Hall

De voorzitter,

Sharon A.M. Dijksma

2023

GEDRAGSCODE

VOOR RAADSLEDEN EN COMMISSIELEDEN

Gemeente Utrecht

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord 3

Inleiding 4

Utrechtse waarden 5

1. Het voorkomen van belangenverstrengeling 6
2. Geschenken en uitnodigingen 10
3. Gemeentelijke voorzieningen 12
4. Omgang met informatie 13
5. Omgangsvormen 15
6. Overige afspraken 18
7. Tot slot 20

VOORWOORD

Geacht raadslid,

Deze gedragscode is het resultaat van een proces waar we al een tijd mee bezig zijn, namelijk de aanscherping van ons integriteitsbeleid. In feite voert dit dertig jaar terug toen Ien Dales haar beroemde speech ‘Een beetje integriteit bestaat niet’ hield, waarmee het begrip integriteit een zelfstandige betekenis kreeg. Ien Dales wees op het risico van bezoedeling van de ambtelijke en politieke reputatie, de aantasting van de integriteit en de ondermijning van de democratische rechtsstaat.

Nog altijd is dit een actueel en belangrijk onderwerp. Onze democratische rechtsstaat kan niet zonder een goed functionerend openbaar bestuur. En ambtenaren, bestuurders en volksvertegenwoordigers spelen hierbij een belangrijke rol. Mensen moeten erop kunnen vertrouwen dat de overheid eerlijk en betrouwbaar is.

Deze opdracht is des te urgenter nu we zien dat bij een deel van de Nederlanders het vertrouwen in politici en ambtenaren is afgenomen. Onlangs kwam bijvoorbeeld nog het bericht naar buiten dat het vertrouwen in de Tweede Kamer in tien jaar tijd niet zo laag is geweest als nu. Dat bleek uit onderzoek van het CBS. Ook het vertrouwen in politici in het algemeen laat volgens het CBS een dalende trend zien.

Maar wat is integriteit nou precies en hoe geef je er vorm aan? Wat mij betreft gaat integer handelen veel verder dan alleen het volgen van een aantal regels. Het is een houding waarbij je er constant van bewust bent dat je als volksvertegenwoordiger het algemeen belang dient. We zijn er voor álle Utrechters.

Vanuit democratisch oogpunt is het van een niet te onderschatten belang dat wij ons werk op een integere en transparante manier doen. Ik vind het belangrijk dat we hier regelmatig het gesprek met elkaar over voeren. Weet mij, de griffier en uw collega’s te vinden als u een dilemma ervaart. Met elkaar maken en houden we integriteit bespreekbaar.

Ik wens u met dit alles heel veel succes en wijsheid toe. Deze gedragscode geeft daarbij houvast.

Sharon Dijksma
burgemeester en voorzitter van de raad

INLEIDING

Goed bestuur is integer bestuur. Zonder integer bestuur zal het vertrouwen in de democratische rechtsstaat ondermijnd raken en het draagvlak voor de naleving van wetten en regels verdwijnen.

Integriteit van raadsleden verwijst naar de zorgvuldigheid die zij moeten betrachten bij het invullen van hun rol in de democratische rechtsstaat. Vertrekpunt daarbij is de eed of belofte die raads- en commissieleden* bij hun benoeming afleggen. Daarin verklaren raadsleden hun plichten “naar eer en geweten” te zullen vervullen.

Deze gedragscode helpt raadsleden invulling te geven aan deze woorden. Ze bevat een nadere invulling en concretisering van de wettelijke regels. Daarnaast bevat ze kernbegrippen en onderlinge afspraken die bedoeld zijn als houvast en toetssteen. Zo vormt de gedragscode een beoordelingskader bij twijfel, vragen en discussies.

De gedragscode bevat ook afspraken over gewenste onderlinge omgangsvormen. Een respectvolle omgang tussen raadsleden, collegeleden en ambtenaren, met behoud van eigen politieke inhoud en stijl, is immers niet alleen gewenst op individueel niveau, maar ook een voorwaarde voor het optimaal functioneren van de raad als democratisch orgaan. Daarnaast is het van groot belang voor het vertrouwen van inwoners in de Utrechtse democratie.

De wettelijke grondslag voor deze gedragscode is artikel 15 lid 3 Gemeentewet. Het rechtskarakter van de gedragscode is dat van een interne regeling. Dat wil niet zeggen dat de gedragscode vrijblijvend is. Raadsleden kunnen op correcte naleving worden aangesproken en zij dienen zich over de naleving ervan te verantwoorden naar elkaar, naar de voorzitter van de raad en naar inwoners van de gemeente Utrecht.

Om die reden heeft de Utrechtse raad ook handelingsprotocollen opgesteld, waarin staat hoe te handelen bij twijfel of vermoedens van integriteitsschendingen en wat je kan doen als je ongewenst gedrag ervaart. Deze handelingsprotocollen worden tegelijkertijd met de gedragscode door de raad vastgesteld.

Uiteindelijk geldt: integriteit moet je doen. Een integriteitsbeleid dat alleen op papier bestaat is een dode letter. Daarom is het goed als het handelen van raadsleden regelmatig onderwerp van gesprek is, juist ook onderling. Deze gedragscode biedt daar een kader voor, en is daarmee het startpunt van een integere raad.

*Deze gedragscode heeft betrekking op raadsleden en op commissieleden van Utrecht. Waar raadslid staat wordt ook commissielid bedoeld, tenzij anders aangegeven.

UTRECHTSE WAARDEN

VERANTWOORDELIJKHEID

Met macht komt verantwoordelijkheid. Raadsleden zijn in de eerste plaats zelf verantwoordelijk voor hun doen en laten. Zij erkennen echter ook dat hun positie in onze democratische rechtsstaat met zich meebrengt dat zij bereid zijn over hun handelen verantwoording af te leggen, naar elkaar en naar de inwoners toe. Bij hun handelen stellen zij de kwaliteit van het openbaar bestuur centraal.

OPENHEID

Raadsleden handelen transparant en leggen over hun handelen proactief verantwoording af. Bij twijfel over wat juist is om te doen, zijn zij open en bespreken zij dilemma's.

VERTROUWEN

Raadsleden vertrouwen erop dat collega-raadsleden, ieder vanuit hun eigen achtergrond en visie, het belang van Utrecht vooropstellen. We hebben afgesproken het ambt van raadslid te vervullen met respect voor elkaar, de leden van het college, de ambtenaren en de inwoners van Utrecht te vervullen. Dit respect en onderling vertrouwen wordt niet lichtzinnig geschaad.

MEER DAN REGELS

Integriteit is meer dan het respecteren van de juridische kaders. Het is ook belangrijk dat raadsleden aan de buitenwereld kunnen uitleggen waarom zij tot keuzes komen. Raadsleden zijn zich bewust van het feit dat hun handelen binnen en buiten de raad van invloed is op hoe inwoners en bedrijven naar de gemeente kijken en daarmee van invloed is op het vertrouwen in de gemeente. Schending van integriteitsnormen of publieke discussie daarover doen afbreuk aan individu, partij en collectief.

1. HET VOORKOMEN VAN BELANGENVERSTRENGELING

Raadsleden hebben de democratische plicht deel te nemen aan beraadslaging en stemming en staan als volksvertegenwoordigers tegelijk midden in de maatschappij. Daarbij houden zij altijd het algemeen belang voor ogen en gaan zij actief en uit zichzelf belangenverstrengeling tegen. Zij mogen hun invloed en stem niet gebruiken om een persoonlijk belang veilig te stellen van zichzelf, een ander, of een organisatie waarmee zij een persoonlijke betrokkenheid hebben.

ARTIKEL 1.1 ONTHOUDEN DEELNAME BERAADSLAGING EN STEMMING

1. Raadsleden onthouden zich van deelname aan de beraadslaging en stemming als er sprake is van een situatie van strijd met artikel 28 Gemeentewet.
2. Als raadsleden ingevolge het eerste lid niet deelnemen aan de beraadslaging en de stemming, melden zij dit voorafgaand aan de behandeling van het agendapunt aan de voorzitter en vermelden zij op welke wijze de besluitvorming hun in het bijzonder aangaat. Raadsleden beïnvloeden de besluitvorming in dat geval ook niet op andere manieren.

ARTIKEL 1.2 MELDEN VAN FUNCTIES NAAST HET RAADSLIDMAATSCHAP

1. Raadsleden leveren de griffier bij aanvang van het raadslidmaatschap de informatie aan over functies die zij bekleden, die op grond van artikel 12 Gemeentewet openbaar gemaakt moeten worden.

Als zij gedurende het raadslidmaatschap nieuwe functies aanvaarden of de omstandigheden met betrekking tot bestaande functies wijzigen, wordt de informatie die hierop betrekking heeft direct aangeleverd bij de griffier. Ook toekomstige functies worden gemeld, op het moment dat het raadslid er kennis van heeft.

2. De informatie betreft in ieder geval:
    a. de omschrijving van de functie;
    b. de organisatie waarvoor de functie wordt verricht;
    c. per wanneer de functie wordt verricht;
    d. of het al dan niet een functie betreft die voortvloeit uit het raadslid-maatschap; en
    e. of de functie bezoldigd of onbezoldigd is.
3. De griffier legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

ARTIKEL 1.3 MELDEN VAN FINANCIËLE BELANGEN

1. Raadsleden doen bij de griffier opgaaf van hun relevante en significante financiële belangen (zoals aandelen, opties en derivaten) in ondernemingen waarmee de gemeente zakendoet of waarin de gemeente een belang heeft. Ook een tijdens het raadslidmaatschap ontstaan financieel belang dient opgegeven te worden.
2. De informatie betreft in ieder geval:
   a. een omschrijving van het belang (aard en omvang);
   b. de organisatie waarin het financiële belang bestaat;
   c. de aanvangsdatum van het financiële belang.
3. De griffier legt hiervoor een register aan en beheert dit register. Het register is openbaar en via internet beschikbaar.

ARTIKEL 1.4 AFSPRAKEN BIJ VERBODEN HANDELINGEN EN VERBODEN OVEREENKOMSTEN

1. Raadsleden die voornemens zijn een handeling te verrichten of een overeenkomst aan te gaan als mogelijk bedoeld in artikel 15 lid 1 Gemeentewet, kunnen daarover advies vragen aan de griffier.
2. Als het raadslid het nodig acht ontheffing te vragen als bedoeld in artikel 15 lid 2 Gemeentewet, dan ondersteunt de griffier bij het aanvragen van de ontheffing.
3. Artikel 15 lid 1 en lid 2 Gemeentewet is ook van toepassing op commissieleden, met dien verstande dat de ontheffing als bedoeld in lid 2 van artikel 15 wordt gevraagd aan het dagelijks bestuur van de raad.

WETTELIJK KADER

Artikel 12 Gemeentewet (functies naast het raadslidmaatschap)
Artikel 13 Gemeentewet (onverenigbare functies)
Artikel 15 Gemeentewet (verboden handelingen en overeenkomsten)
Artikel 28 Gemeentewet (onthouden deelname aan beraadslaging en stemming)

TOELICHTING

Bij veel besluiten die de gemeenteraad neemt, kan direct of indirect een persoonlijk belang van raadsleden in het geding zijn. Dat is inherent aan wonen, werken en recreëren in Utrecht. Een persoonlijk belang hebben bij besluiten is op zichzelf niet doorslaggevend bij de vraag of sprake is van belangenverstrengeling. Een raadslid dient zich volgens de wet alleen van beraadslaging en stemming te onthouden als hij - naast een persoonlijk belang - ook een onmiddellijk of actueel belang bij een aangelegenheid heeft.

Of daar sprake van is, hangt in de eerste plaats af van de aard van het te nemen besluit. Gaat het om iets algemeens, wat gevolgen heeft voor een grote kring van betrokkenen, dan staat het raadsleden vrij om daarover mee te praten en te stemmen – zolang zij daarbij maar het algemeen belang voor ogen blijft houden.

Voorbeeld
Ben je bijvoorbeeld onderwijzer op een Utrechtse school en staat scholenbeleid op de agenda van de raad, dan is jouw kennis en ervaring wellicht juist wel van belang om tot goede besluitvorming te komen. Moet een besluit worden genomen over ontsluiting van de wijk waar je woont en rekenen inwoners erop dat jij hun standpunt naar voren brengt, dan ben je ook vrij om daarover je inbreng te hebben. Deze voorbeelden gaan over gezondheid, leefbaarheid en bereikbaarheid en veel minder over persoonlijke belangen die in het spel zijn.

Alleen in bijzondere gevallen, wanneer de besluitvorming vooral over jouw belang gaat of over de organisatie waarvan je bestuurder bent (en dus ook formeel een verantwoordelijkheid hebt), is het op grond van artikel 28 Gemeentewet niet toegestaan om deel te nemen aan de beraadslaging en de stemming. Denk dan bijvoorbeeld aan ruimtelijke plannen waarvan je zelf als inwoner initiatiefnemer bent of het financieel ondersteunen van de culturele instelling waar je zelf in het bestuur zit.

"Middellijk"
Overigens moet je je ook van beraadslagen en meestemmen onthouden als het persoonlijk belang van bloed- of aanverwanten of een andere intensieve persoonlijke relatie in het geding is.

Meer dan regels
Naast de juridische kaders, waarbinnen zoals hierboven beschreven, niet snel sprake is van belangenverstrengeling, speelt ook de buitenwereld een rol. Die kijkt vaak kritisch mee. Het is belangrijk dat raadsleden aan inwoners en media kunnen uitleggen dat hun persoonlijk belang geen invloed heeft op de besluitvorming. Publieke discussie hierover kan immers afbreuk doen aan het vertrouwen in een raadslid en de gemeente.

In de Utrechtse praktijk blijkt dat raadsleden snel de neiging hebben zich te onthouden van beraadslaging over onderwerpen waar ze in hun persoonlijk leven mee te maken hebben, om zo elke schijn van belangenverstrengeling te voorkomen. Daartegenover staat dat juíst als raadsleden midden in de maatschappij staan en veel weten van een onderwerp, zij hun rol en plicht als volksvertegenwoordiger goed kunnen vervullen. Te voorzichtig zijn is daarom ook niet wenselijk.

Uiteindelijk maakt het raadslid zelf altijd de afweging of het zich dient te onthouden van een stemming of beraadslaging. Twijfel je? Bespreek het dan met de griffier en vraag advies.

Transparantie
Om discussie te voorkomen hebben we als Utrechtse raad afgesproken steeds proactief transparant te maken in hoeverre bepaalde besluiten jou ook persoonlijk aangaan, welke financiële belangen mogelijk meespelen en wat jouw nevenfuncties zijn (artikel 12 Gemeentewet).

Ook toekomstige nevenfuncties die bij jou al bekend zijn (over zes maanden word je voorzitter van de Fietsersbond, of penningmeester bij de tennisclub), meld je in het register. Zo zijn we open over toekomstige privébelangen die nu al een rol kunnen spelen bij publieke besluiten.

Melden financiële belangen
Belangenverstrengeling ligt ook op de loer als je financiële belangen hebt bij een organisatie of onderneming die een relatie met de gemeente heeft of kan krijgen, en waarover de gemeente besluiten neemt. Voorbeelden zijn besluiten over bestemmingsplannen, aanbestedingen, subsidieverstrekking, verlenen van advies- en onderzoeksopdrachten. In dat geval is het goed melding te maken van jouw financiële belangen - of die van je partner of een intensieve persoonlijke relatie.

Het begrip ‘financieel belang’ moet ruim worden opgevat. Een deelneming in een bedrijf of onderneming valt hieronder, maar ook het bezit van effecten, bouwgrond, onroerend goed. Zulke financiële belangen kunnen een rol gaan spelen bij afwegingen die je maakt over bijvoorbeeld bestemmingsplannen of grondverkopen. Ook negatieve financiële belangen, zoals schulden uit hypothecaire vorderingen, kunnen relevant zijn.

Verboden handelingen en overeenkomsten
Tot slot bevat de gedragscode ook afspraken die betrekking hebben op artikel 15 Gemeentewet. Daarin staan handelingen en overeenkomsten die raadsleden niet mogen verrichten of aangaan. Het gaat dan met name om situaties waarin je wederpartij bent en dus tegenover de gemeente komt te staan. Denk bijvoorbeeld aan de situatie waarin de stichting waarvan je voorzitter bent, een pand wil kopen of huren van de gemeente. Of de situatie waarin je als consultant of leverancier door Utrecht zou worden ingeschakeld. In sommige gevallen is een ontheffing mogelijk. In andere gevallen werpt artikel 15 geen belemmeringen op: bijvoorbeeld als je als inwoner zelf bezwaar hebt tegen een besluit van de gemeente. Omdat er veel uitzonderingen en nuances zijn, maar de sanctie op overtreding zwaar is (raadsleden kunnen hun raadslidmaatschap verliezen) willen we hier zorgvuldig mee omgaan. De afspraak is om bij twijfel advies in te winnen bij de griffier.

2. GESCHENKEN EN UITNODIGINGEN

Raadsleden mogen hun invloed en stem niet laten kopen of beïnvloeden door gekregen of in het vooruitzicht gesteld geld, goederen, diensten of uitnodigingen.

ARTIKEL 2.1 OMGANG MET GESCHENKEN, FACILITEITEN EN DIENSTEN

Raadsleden melden de griffier als zij geschenken ontvangen van derden met een geschatte waarde van € 50 of meer. De griffier legt hiervoor een openbaar register aan. Ook geschenken met een waarde onder de € 50 kun je daarin laten opnemen.

ARTIKEL 2.2 UITNODIGINGEN

1. Raadsleden accepteren lunches/diners, excursies, evenementen, recepties en andere uitnodigingen alleen als dat behoort tot de uitoefening van het raadswerk.
2. Bij twijfel over de vraag of uitnodigingen behoren tot het raadswerk, overleggen raadsleden met de griffier.
3. Uitnodigingen voor evenementen met een geschatte waarde van meer dan €50 worden gemeld aan de griffier en opgenomen in het register.

WETTELIJK KADER

Artikel 14 Gemeentewet (eed of belofte)

TOELICHTING

Geschenken en uitnodigingen kunnen een sluiproute naar beïnvloeding zijn. Uitgangspunt bij de regels over geschenken, faciliteiten, diensten en uitnodigingen is dat kleine attenties en attenties die een functioneel doel hebben mogen worden aangenomen. Voor de publieke verantwoording en het voorkomen van de schijn van belangenverstrengeling, meld je attenties met een (geschatte waarde) vanaf €50 aan de griffier, voor opname in het register.

Voorbeeld
Gaat het om een bloemetje omdat je bijvoorbeeld een lezing hebt gegeven, dan is dat geen probleem. Krijg je korting in een restaurant, bij het onderhoud van je fiets of advertentieruimte in de lokale krant van een gulle gever, dan is de vraag gerechtvaardigd of daarmee verwachtingen voor een tegenprestatie, nu of in de toekomst, worden gewekt. De precieze grens is soms moeilijk te trekken: bij geschenken is de waarde meestal redelijk in te schatten, bij uitnodigingen geldt dat we vooral met elkaar nagaan of ingaan op de uitnodiging passend is voor het raadswerk.

Krijg je in je rol als raadslid vrijkaarten voor een concert, terwijl andere raadsleden die kaarten niet krijgen, dan kan dat een aanwijzing zijn dat de uitnodiging niet enkel functioneel is.

Als raadslid kun je het beste zelf inschatten of een geschenk of uitnodiging een functioneel doel heeft. Je kunt dit eventueel toelichten in het register.

3. GEMEENTELIJKE VOORZIENINGEN

KERN

Raadsleden gaan op een behoedzame manier om met gemeentelijke faciliteiten en financiële middelen die hun ter beschikking staan en gebruiken die alleen waar ze voor zijn bedoeld.

ARTIKEL 3.1 GEMEENSCHAPPELIJKE RUIMTES

Raadsleden houden zich aan de regels voor het gebruik van algemene interne voorzieningen, zoals vergaderruimtes, het fractieplein, de stilteruimte. Raadsleden dragen daarbij zorg voor het schoon achterlaten van deze ruimtes.

ARTIKEL 3.2 ONKOSTEN-VERGOEDINGEN EN DECLARATIES

Raadsleden houden zich aan de regels die gelden voor onkostenvergoedingen en declaraties. Zij declareren geen zaken die door de onkostenvergoedingen worden gedekt.

ARTIKEL 3.3 GEBRUIK ICT-MIDDELEN

Raadsleden houden zich bij gebruik van de ICT-middelen van de gemeente aan het automatiseringsprotocol. Daarbij is van belang dat:

- usb-sticks met informatie niet onbeveiligd en onbewaakt worden achtergelaten;
- wachtwoorden niet worden gedeeld;
- raadsleden hun laptop niet uitlenen aan anderen, ook niet tijdelijk;
- werkmails niet naar privémail worden doorgestuurd;
- documenten met (herleidbare) persoonsgegevens enkel door middel van een beveiligde e-mail met externe personen worden gedeeld.

WETTELIJK KADER

Rechtspositiebesluit decentrale politieke ambtsdragers
Rechtspositieregeling decentrale politieke ambtsdragers
Verordening rechtspositie raads- en commissieleden gemeente Utrecht

4. OMGANG MET INFORMATIE

Raadsleden gaan zorgvuldig en correct om met de informatie waarover zij beschikken. Daar hoort ook bij dat zij niet met opzet een feitelijk onjuiste voorstelling van zaken geven over gebeurtenissen in en rond de gemeente.

ARTIKEL 4.1 GEHEIMHOUDINGSPLICHT

1. Raadsleden die de beschikking krijgen over gegevens waarvan zij het geheime karakter kennen of waarvan zij redelijkerwijs kunnen vermoeden dat ze onder geheimhouding zullen gaan vallen, zijn verplicht tot geheimhouding van die gegevens, behalve als de wet hen tot mededeling verplicht.
2. Geheime informatie wordt door raadsleden veilig gebruikt en bewaard.

ARTIKEL 4.2 GEBRUIK INFORMATIE VOOR EIGEN GEWIN

1. Raadsleden maken niet voor eigen gewin of voor het gewin van een ander gebruik van (nog) niet-openbare informatie waar zij als raadsleden over beschikken.
2. In uitlatingen in of op (sociale) media houden raadsleden de eer en het aanzien van de gemeente hoog.

WETTELIJK KADER

Artikel 23 en 24 Gemeentewet (beslotenheid)
Artikel 87, 88, 89 en 292 Gemeentewet (geheimhouding)
Artikel 169 Gemeentewet (informatieplicht)

TOELICHTING

Geheime informatie is informatie waar formeel geheimhouding is opgelegd (op grond van de artikelen 87, 88 en 89 Gemeentewet). Raadsleden zijn dan wettelijk verplicht tot geheimhouding.

Daarnaast zijn er situaties waarin je redelijkerwijs moet begrijpen dat informatie waarover je beschikt, (nog) niet bestemd is voor de openbaarheid. Het gaat dan bijvoorbeeld om informatie waarover het college van B&W nog tot geheimhouding kan besluiten. Of informatie die je onder embargo hebt ontvangen en die de volgende dag openbaar wordt gemaakt.

Onjuiste informatie
Een respectvolle omgang met elkaar en met informatie is een vereiste om met elkaar tot een werkelijk debat te komen op basis van feiten. Verspreid daarom niet bewust onjuiste informatie en controleer bronnen.

5. OMGANGSVORMEN

Raadsleden gaan binnen en buiten de vergaderzaal op respectvolle wijze om met elkaar, andere bestuurders, ambtenaren en inwoners. Zij onthouden zich, ook in de privésfeer, van gedragingen die schadelijk zijn of kunnen zijn voor de eer en het aanzien van de gemeente.

ARTIKEL 5.1 OMGANGSVORMEN

1. Raadsleden bejegenen elkaar, andere bestuurders, de griffier, de gemeentesecretaris en andere ambtenaren op correcte wijze zowel mondeling, schriftelijk als in de (social) media. Zij blijven ver weg van pestgedrag, seksuele intimidatie, discriminatie, agressie en geweld. Ook ‘op de persoon spelen’, grof taalgebruik en ongefundeerde beschuldigingen van strafbaar gedrag aan het adres van raadsleden of andere fracties zijn ongewenste omgangsvormen.
2. Vanuit een gezamenlijke verantwoordelijkheid bewaken en bevorderen raadsleden actief de sociale veiligheid. Dat doen raadsleden door zelf het goede voorbeeld te geven en elkaar aan te spreken op ongewenst gedrag. Collega-raadsleden kunnen elkaar hierbij ondersteunen.
3. Als raadsleden ongewenst gedrag van collega-raadsleden ervaren hebben, kunnen zij zich wenden tot de vertrouwenspersoon voor advisering en ondersteuning.

ARTIKEL 5.2 OMGANGSVORMEN IN VERGADERING

1. Raadsleden houden zich tijdens de raads- en commissievergaderingen aan het Reglement van Orde en de Verordening op de Raadscommissies en volgen de aanwijzingen van de voorzitter op.
2. Raadsleden spreken in het debat via de voorzitter.
3. Optreden tegen een (mogelijk) grensoverschrijdende bejegening tijdens vergaderingen is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van de voorzitter en de raadsleden. De voorzitter kan een raadslid vermanen en terugroepen tot de behandeling van het onderwerp. De spreker wordt in de gelegenheid gesteld de woorden, die tot de waarschuwing aanleiding hebben gegeven, terug te nemen. Indien de spreker van deze gelegenheid geen gebruik maakt, kan de voorzitter de spreker het woord ontnemen of de vergadering voor een bepaalde tijd schorsen of zelfs sluiten.

4. Raadsleden kunnen de voorzitter wijzen op een (mogelijk) grensoverschrijdende bejegening met een punt van orde of een persoonlijk feit.
5. Een raadslid dat door zijn gedragingen de gang van zaken belemmert, kan op voorstel van de voorzitter door de raad het verdere verblijf in de vergadering worden ontzegd. Bij herhaling van het gedrag kan het raadslid voor ten hoogste drie maanden toegang tot de vergadering worden ontzegd.

ARTIKEL 5.3 GEBRUIK SOCIAL MEDIA EN E-MAIL

Raadsleden houden zich bij het gebruik van social media en e-mail aan de etiquette, zoals die door het dagelijks bestuur van de raad is vastgesteld.

WETTELIJK KADER

Artikel 16 Gemeentewet (reglement van orde)
Artikel 26 Gemeentewet (handhaving van de orde)
Reglement van Orde gemeenteraad Utrecht
Verordening op de Raadscommissies

TOELICHTING

Iedereen heeft recht op een sociaal veilige werkomgeving, ook raadsleden en hun medewerkers. Los van de gevolgen van grensoverschrijdend gedrag op individueel niveau, zijn correcte omgangsvormen van raadsleden van fundamenteel belang voor het goed functioneren van de democratie.

Een respectvolle omgang met elkaar en met informatie is een vereiste om met elkaar tot een werkelijk debat te komen op basis van feiten. Uit wetenschappelijk onderzoek blijkt dat juist in een omgeving waar strijd is om ideeën, een veilige omgeving noodzakelijk is om heersende aannames te bevragen en minderheidsstandpunten te kunnen horen. Dat is essentieel voor een zorgvuldige besluitvorming.

Bovendien zijn onderlinge omgangsvormen in de raad van betekenis voor de vraag hoe inwoners en bedrijven naar de gemeente kijken. De manier waarop het college en de raad onderling en met elkaar omgaan is van invloed op de geloofwaardigheid van de politiek. Het goede voorbeeld geven, ook in de privésfeer, is daarbij de norm.

Politiek is debatteren, en kan daarbij ook een arena van strijd en emotie zijn. Daar mogen verschillen worden uitvergroot. Daarbij geldt wel: we houden de ogen op de bal, niet op de persoon.

Elkaar aanspreken

Buiten de raadsvergadering hebben we afgesproken dat als een collega-raadslid iemands grens overschrijdt, je dit raadslid daarop kunt aanspreken, op het moment zelf of achteraf. Deze verantwoordelijkheid ligt niet alleen bij de persoon die de ongewenste gedraging ervaart, maar ook bij collega-raadsleden. Hierbij geldt dat ingrijpen gewenst is als je ziet dat iemand zich onveilig voelt, ook als jij zelf het niet voelt. Ook wordt het gewaardeerd als je bij twijfel navraag doet of je iemands grens hebt gerespecteerd. Dat heeft de voorkeur boven het onbesproken laten en mogelijk ongewenst gedrag stilzwijgend goedkeuren.

De bevoegdheid van de raad om op voorstel van de voorzitter een raadslid de toegang tot de vergadering te ontzeggen, beperkt zich wettelijk gezien enkel tot de raadsvergadering. Artikel 5.2.5 is dus niet van toepassing op de commissievergadering.

Social media

Raadsleden hebben in toenemende mate maken met agressie, belediging of persoonlijke bedreiging op social media. Dit kan van grote invloed zijn op de gevoelens van veiligheid, de ervaren werkdruk en daarmee het functioneren van de raad als geheel. Daarom is het belangrijk dat je zelf ver van dit gedrag blijft, of dit corrigeert. Ook is het collegiaal en zeer ondersteunend om voor elkaar op te komen als je iets dergelijks ziet gebeuren, bijvoorbeeld onder jouw account.

6. OVERIGE AFSPRAKEN

ARTIKEL 6.1 GEDRAGSCODE ALS LEIDRAAD

Als leidraad voor het handelen van raadsleden, kan de gedragscode steun bieden bij het maken van afwegingen. Maar elke situatie is weer anders en er zullen altijd weer leemtes of onduidelijkheden zijn. Daarom is het belangrijk om als raadsleden met elkaar in gesprek te blijven over de inhoud en toepassing van de gedragscode en de onderliggende waarden.

ARTIKEL 6.2 TOEZICHT OP NALEVING

1. De raad, maar ook de voorzitter van de raad, griffier en fractievoorzitters, zien erop toe dat de raadsleden de gedragscode van de raad naleven.
2. Bij vermoedens van een integriteitsschending of bij ervaren ongewenst gedrag, geldt het 'Protocol vermoeden integriteitsschending' respectievelijk het 'Protocol ongewenst gedrag'.

TOELICHTING

Op gezette tijden wordt de tekst van de gedragscode tegen het licht gehouden: voldoen de formuleringen nog? Over welke onderwerpen worden de meeste vragen gesteld? Zijn de praktijkvoorbeelden voldoende herkenbaar? Is er behoefte aan een themabijeenkomst of andere vormen van gesprek? Op die manier blijft de gedragscode een levend document.

Belangrijk is dat erop wordt toegezien dat de gedragscode daadwerkelijk wordt nageleefd. Deze legt immers de voorwaarden vast waaraan het handelen van raadsleden minimaal moet voldoen.

Het toezien op de naleving van de gedragscodes is niet alleen een verantwoordelijkheid van de raad, maar een gedeelde verantwoordelijkheid van alle betrokkenen. Bijzondere rollen zijn weggelegd voor onder anderen de fractie(voorzitter), de griffier en de burgemeester als voorzitter van de raad en hoeder van de bestuurlijke integriteit.

7. TOT SLOT

ARTIKEL 7.1 INTREKKING

De 'Gedragscode voor leden van de gemeenteraad' (zoals vastgesteld op 14 april 2016, Gemeenteblad 2016, 61482) wordt ingetrokken.

ARTIKEL 7.2 OVERIGE GEADRESSEERDEN

Deze gedragscode is - met uitzondering van artikelen 1.1, 1.4 en 5.2 - ook van toepassing op:

- de voorzitter van de raad,
- de bestuurders van de Rekenkamer Utrecht,
- de bestuurders van het Utrechts Ombudsloket, en
- de bestuurders van de referendumcommissie gemeente Utrecht.

ARTIKEL 7.3 EVALUATIE

Minimaal een keer per bestuursperiode evalueert de raad de gedragscode op actualiteit, functioneren en of deze naar behoren wordt nageleefd.

ARTIKEL 7.4 INWERKINGTREDING

Deze gedragscode treedt in werking met ingang van de dag na datum van bekendmaking.

ARTIKEL 7.5 CITEERTITEL

Deze regeling wordt aangehaald als: 'Gedragscode voor raadsleden en commissieleden gemeente Utrecht'.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van [datum]

De griffier,

Merel van Hall

De voorzitter,

Sharon A.M. Dijksma

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Doorontwikkeling instrumenten van inwoners: introductie inwonersagendering en inwonersmotie

Beleidsveld	
Organisatieonderdeel	Raadsorganen
Opsteller	Dagelijks bestuur raad
Kenmerk	
Vergaderdatum Raad	Volgt
Referendabel	Nee (uitzonderingsgrond artikel 1:2 lid 2 sub o Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht)
Geheim	Nee

Het dagelijks bestuur van de raad stelt de raad voor te besluiten:

1. De instrumenten burgeragendering en burgerinitiatief door te ontwikkelen naar een inwonersagendering en inwonersmotie, met als belangrijkste uitgangspunten:

    a. Na aanbieding van een petitie, kunnen inwoners een inwonersagendering indienen. Hiervoor geldt een formele drempel van 100 steunbetuigingen en een beperkte juridische toets op de verordening, waarbij bepaalde onderwerpen uitgesloten zijn van bespreking;

    b. Inwoners kunnen een inwonersmotie indienen. Hiervoor geldt een formele drempel van 250 steunbetuigingen en een beperkte juridische toets op de verordening, waarbij bepaalde onderwerpen uitgesloten zijn van bespreking;

2. De Verordening inwonersagendering en inwonersmotie gemeenteraad Utrecht vast te stellen.

Dagelijks bestuur van de raad,

De griffier,
Merel van Hall

De voorzitter,
Pepijn Zwanenberg

Samenvatting

Het gebruik van de ‘burgeragendering’ en ‘burgerinitiatief’ als instrumenten voor inwoners is relatief laag vergeleken met het populaire instrument ‘petitie’. Inwoners lopen tegen onbedoelde procedurele drempels aan wanneer zij een burgeragendering of burgerinitiatief willen indienen bij de raad, wat ontmoedigend werkt. Met dit voorstel worden deze procedurele drempels verlaagd door beide instrumenten door te ontwikkelen en zo beter aan te laten sluiten op (het gedrag van) inwoners. Hiermee wordt het gebruik van de instrumenten gestimuleerd. Met dit voorstel vervallen de burgeragendering en het burgerinitiatief en worden deze instrumenten vervangen door de inwonersagendering en inwonersmotie.

Context

Aanleiding

In de presidiumvergadering van 10 oktober 2022 heeft het presidium kennisgenomen van het voornemen van het DB-presidium om een voorstel tot aanpassing van de verordening op de burgeragendering en het burgerinitiatief te formuleren – om zo terug te gaan naar de bedoeling van deze verordening: inwoners de mogelijkheid bieden om op een laagdrempelige wijze, zonder al te veel juridische vereisten, maar wel met een aantal steunbetuigingen, een onderwerp ter bespreking te agenderen in de raad. Dit raadsvoorstel is een uitwerking van dit voornemen.

Juridische context

De burgeragendering en het burgerinitiatief worden beschreven in de verordening op de burgeragendering en het burgerinitiatief gemeenteraad Utrecht (voor het laatst aangepast in 2021). Volgens deze verordening hebben de instrumenten als doel om “participatie en betrokkenheid van de bewoners van Utrecht te vergroten en de bewoners de mogelijkheid te bieden om direct invloed uit te oefenen op de politieke agenda”. De huidige verordening slaagt er niet voldoende in deze laagdrempelige toegang tot het politieke proces te bieden. Het aantal ingediende burgeragenderingen en burgerinitiatieven is de afgelopen jaren laag, zie Tabel 1. Het voorstel is daarom om de verordening aan te passen. De inwonersagendering sluit beter aan op het gedrag van inwoners dan de burgeragendering. Inwoners kiezen er vaker voor een petitie te starten en/of aan te bieden om een onderwerp onder de aandacht van de raad te brengen (Tabel 1). Inwoners hebben door de inwonersmotie daarnaast een instrument tot hun beschikking om de raad een uitspraak te laten doen, waarvoor zij minder kennis en tijd nodig hebben dan voor een burgeragendering. De raad gaat over de instrumenten van inwoners en besluit dus over de aanpassing van deze verordening.

Tabel 1

Aantal ingediende burgeragenderingen, burgerinitiatieven en petities vanaf 2017

	2017	**2018**	**2019**	**2020**	**2021**	**2022**	**2023 (t/m sept)**	**Totaal**
Burgerinitiatief	2	0	1	0	1	1	0	**5**
Burgeragendering	n.v.t	0	1	0	2	3	0	**6**
Gestarte petities	Geen archief	Geen archief	27	28	33	22	21	**131**
Aan de commissie of raad aangeboden petities	Geen archief	Geen archief	8	6	6	6	9	**35**

Beslistermijn

Geen specifieke beslistermijn voorzien.

Beoogd effect

Met de doorontwikkeling van de instrumenten voor inwoners wordt de toegang tot de politiek voor inwoners laagdrempeliger gemaakt. Om dat te doen wordt de verordening op de burgeragendering en het burgerinitiatief aangepast. De aangepaste verordening sluit aan op de oude verordening en maakt

deze beter werkend door ervoor te zorgen dat de laagdrempelige toegang tot het politieke proces makkelijker wordt voor inwoners. De instrumenten die inwoners tot hun beschikking hebben, sluiten beter aan op hun gedrag en zijn aantrekkelijker en makkelijker in gebruik. Het uiteindelijk doel hiervan staat omschreven in eerdere versies van de verordening: met de doorontwikkeling van deze instrumenten willen we “participatie en betrokkenheid van de bewoners van Utrecht (…) vergroten en de bewoners de mogelijkheid (…) bieden om direct invloed uit te oefenen op de politieke agenda”.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad

- 2004: Introductie burgerinitiatief met verordening op het burgerinitiatief
- 2011: Aanpassing met verordening burgerinitiatief 2011: o.a. worden digitale steunbetuigingen toegestaan.
- 2015: Aanpassing met verordening op het burgerinitiatief 2015: o.a. wordt het aantal benodigde steunbetuigingen tot één categorie teruggebracht en verminderd tot 250.
- 2018: Aanpassing en introductie van de burgeragendering met de verordening op de burgeragendering en het burgerinitiatief gemeente Utrecht 2018
- 2021: Verduidelijking en aanscherping met de verordening op de burgeragendering en het burgerinitiatief gemeenteraad Utrecht

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico’s

Beslispunt	
1	De instrumenten burgeragendering en burgerinitiatief door te ontwikkelen naar een inwonersagendering en inwonersmotie, met als belangrijkste uitgangspunten: a. Na aanbieding van een petitie, kunnen inwoners een inwonersagendering indienen. Hiervoor geldt een formele drempel van 100 steunbetuigingen en een beperkte juridische toets op de verordening, waarbij bepaalde onderwerpen uitgesloten zijn van bespreking; b. Inwoners kunnen een inwonersmotie indienen. Hiervoor geldt een formele drempel van 250 steunbetuigingen en een beperkte juridische toets op de verordening, waarbij bepaalde onderwerpen uitgesloten zijn van bespreking;
Argumenten	
1.1	Met de inwonersagendering en inwonersmotie wordt de laagdrempelige toegang tot de gemeenteraad voor inwoners verbeterd.
	Instrumenten voor inwoners hebben als doel om “participatie en betrokkenheid van de bewoners van Utrecht te vergroten en de bewoners de mogelijkheid te bieden om direct invloed uit te oefenen op de politieke agenda”[1]. Op dit moment zorgen procedurele drempels ervoor dat dit doel niet behaald wordt. Dat komt mede doordat het inwoners niet lukt aan te sluiten op het besluitvormingsproces en doordat het burgerinitiatief van initiatiefnemers vraagt dat zij dezelfde (financiële, beleidsmatige) kennis, capaciteit en tijd hebben als ambtenaren om een (juridisch bindend) voorstel te schrijven – iets wat ze per definitie niet hebben. Door de norm te verlagen naar die van een motie en inwoners te helpen met het schrijven hiervan, wordt het voor Utrechters makkelijker om dit instrument te gebruiken.
1.2	De inwonersagendering sluit aan op de petitie als bekend, zichtbaar en laagdrempelig instrument voor inwoners.
	Op dit moment worden er weinig burgeragenderingen en burgerinitiatieven ingediend om een onderwerp aan te kaarten bij de raad, door nog minder

[1] Verordening op het burgerinitiatief (2004), Verordening op het burgerinitiatief (2011) en Verordening op het burgerinitiatief (2015)

	initiatiefnemers. Inwoners weten de petitie hier wel voor te vinden. Er worden op dit moment 20 tot 30 petities per jaar ingediend, waarvan ongeveer 30% formeel wordt aangeboden aan een raadscommissie of de raad. Door met de inwonersagendering beter aan te sluiten op dit bekende, zichtbare en laagdrempelige instrument en de intentie van inwoners om iets aan te kaarten centraal te zetten, hebben (meer) inwoners een instrument tot hun beschikking dat minder procedures en regels kent, maar aantrekkelijker is dan de petitie doordat er iets tegenover indiening staat.
1.3	Bewoners kunnen met een inwonersagendering en een inwonersmotie ook onderwerpen aankaarten die niet direct behoren tot de bevoegdheid van de raad.
	Met een burgeragendering of burgerinitiatief kunnen inwoners geen voorstel indienen over een onderwerp dat niet behoort tot de bevoegdheid van de raad. Daarmee wordt de mogelijkheid van inwoners beperkt om zich tegenover de raad uitspreken over onderwerpen die formeel tot de bevoegdheid van het college horen. Die onderwerpen kunnen de leefwereld van inwoners echter ook raken. Daarom moeten zij de mogelijkheid hebben zich hierover uit te spreken tegenover volksvertegenwoordigers. Omdat een motie geen (juridisch bindend) voorstel is, maar een uitspraak van de raad, kan dit instrument wel gaan over bevoegdheden van de gemeente Utrecht. Daarmee worden de onderwerpen waarover inwoners zich kunnen uitspreken verbreed.
Kanttekeningen/ Risico's	
1.1	Doordat het instrument laagdrempeliger wordt, kan het gebruik ervan toenemen en daarmee de werkdruk voor raad(sleden) hoger worden.
	Het doel van dit raadsvoorstel is het laagdrempeliger maken van instrumenten voor inwoners. Als dit doel behaald wordt, betekent dit dat er waarschijnlijk ook meer inwonersagenderingen en/of inwonersmoties worden ingediend dan nu bij de burgeragendering en het burgerinitiatief het geval is. Dat is in eerste instantie goed nieuws, maar levert ook werk op voor raad(sleden) en de griffie – waardoor de werkdruk toeneemt. Om ervoor te zorgen dat er enige drempel is voordat inwoners een onderwerp kunnen agenderen in de commissie en een motie aan de raad kunnen voorleggen, is het voorstel om een formele drempel van respectievelijk 100 en 250 steunbetuigingen te behouden, bepaalde onderwerpen uit te sluiten van behandeling en de commissie te laten bepalen over de bespreking van de geagendeerde inwonersagendering.
1.2	De inwonersagendering kent een hogere doorlooptijd dan de petitie door de ontvankelijkheidstoets, waardoor inwoners moeten wachten tot het onderwerp van de petitie geagendeerd wordt in de raadscommissie.
	Een petitie is een aantrekkelijk instrument mede doordat het aanbieden ervan aan raadscommissie of raad relatief snel gepland kan worden nadat initiatiefnemers hierom vragen. Inwoners en andere belanghebbenden kunnen op die manier actuele onderwerpen aankaarten bij het stadsbestuur. Wanneer zij het vervolgens willen agenderen en/of een motie willen indienen, kan dit niet op dezelfde korte termijn vanwege de ontvankelijkheidstoets. Voor deze toets zijn vier weken nodig. Wel wordt de totale doorlooptijd ingekort ten opzichte van het huidige proces door de aanbieding niet meer in de raad te laten plaatsvinden en bespreking van de inwonersagendering in het procedurele deel van de raadscommissie bij voorkeur direct te laten volgen op de aanbieding van de petitie die eraan ten grondslag ligt. Toch zitten er ook dan nog een aantal weken tussen het procedurele deel en de bespreking in de raadscommissie.
Beslispunt	
2	De Verordening inwonersagendering en inwonersmotie gemeenteraad Utrecht vast te stellen

Argumenten en kanttekeningen /risico's	
2.1	De verordening is de juridische uitwerking van de instrumenten inwonersmotie en inwonersagendering
	In de Verordening inwonersagendering en inwonersmotie gemeenteraad Utrecht zijn de (uitgangspunten van de) instrumenten inwonersagendering en inwonersmotie juridisch uitgewerkt.

Financiën
De ervaringen van inwoners met de gemeente en de politiek worden grotendeels bepaald door de manier waarop zij geholpen worden gedurende het proces, en daarmee door het contact dat zij hebben met de gemeente in de breedste zin van het woord. De manier waarop zij begeleid worden tijdens het gebruik van de instrumenten uit dit voorstel is daarom belangrijk. Voor dit voorstel is adviescapaciteit op moties nodig om inwoners te helpen bij het formuleren van hun inwonersmotie. Die capaciteit is er op dit moment bij de griffie, in de vorm van het burgerloket. Uitgaand van het aantal petities, burgeragenderingen en burgerinitiatieven dat nu jaarlijks ingediend wordt, heeft dit voorstel geen financiële consequenties. Wanneer er een significante toename van inwonersagenderingen en inwonersmoties bereikt wordt, waarbij er structureel meer capaciteit nodig is, moet deze adviescapaciteit uitgebreid worden.

Vervolg
Na besluitvorming door de raad wordt de verordening gepubliceerd in het gemeenteblad en treedt deze in werking. De communicatie over de instrumenten voor inwoners wordt aangepast en de nieuwe werkwijze wordt aangehouden. De uitwerking van deze werkwijze – en daarmee een stappenplan voor het gebruik van de instrumenten door inwoners – is te vinden in de bijlage. Na enige tijd zal in dat geval zichtbaar worden of deze nieuwe verordening inderdaad een (meer) laagdrempelige toegang tot het politieke proces biedt voor inwoners. Dit zal de griffie monitoren.

Participatie
Er heeft geen participatie plaatsgevonden over dit voorstel.

Communicatie
Omdat dit voorstel betrekking heeft op instrumenten voor Utrechters is het belangrijk alle inwoners en belanghebbenden in Utrecht te informeren over de doorontwikkelde instrumenten. Dit zal gedaan worden door de griffie, bijvoorbeeld via de website, de nieuwsbrief van gemeente Utrecht en op sociale media. In deze communicatie zal ook het burgerloket genoemd worden, bestaande uit medewerkers van de griffie. Zij zijn te bereiken voor vragen en/of hulp en advies.

Referendabel
De Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht is niet van toepassing omdat dit een raadsvoorstel betreft over het interne functioneren en werkwijze van de raad, commissies, rekenkamer en ombudsloket, alsmede alle daarmee samenhangende reglementen en verordeningen (art 1:2 lid 2 sub o).

Bijlagen
Bijlagen besluitvorming
- Verordening inwonersagendering en inwonersmotie gemeenteraad Utrecht

Bijlagen informatief
- Stappenplan gebruik van de inwonersagendering en inwonersmotie

Verordening inwonersagendering en inwonersmotie gemeenteraad Utrecht

De raad van de gemeente Utrecht;

- gelezen het voorstel van het dagelijks bestuur van de raad van 12 oktober 2023;
- gelet op de artikel 108, eerste lid, en artikel 149 van de Gemeentewet.

Besluit de volgende verordening vast te stellen:

Artikel 1 Definities

Deze verordening verstaat onder:

- *burgemeester*: de burgemeester van Utrecht;
- *petitie*: een verzoekschrift waarmee (een) burger(s) zich tot de gemeenteraad richt(en) om een signaal af te geven;
- *inwonersagendering*: een verzoek van een initiatiefnemer om een aangeboden of nog aan te bieden petitie te agenderen voor bespreking in een raadscommissie;
- *inwonersmotie*: een verzoek van een initiatiefnemer om de raad een uitspraak te laten doen over een door de initiatiefnemer geschreven motie;
- *griffier*: de op grond van artikel 107 Gemeentewet door de raad benoemde functionaris of diens plaatsvervanger;
- *initiatiefgerechtigde*: iedereen die op grond van deze verordening een verzoek kan indienen;
- *initiatiefnemer*: (een) initiatiefgerechtigde(n) die een verzoek tot een inwonersagendering of een inwonersmotie indien(en)t;
- *raad*: de gemeenteraad van Utrecht;
- raadscommissie: een commissie als bedoeld in artikel 82 van de Gemeentewet;
- *verzoek*: het verzoek tot een inwonersagendering of een inwonersmotie;
- *voorzitter*: de voorzitter van de raad.

Artikel 2 Het petitierecht

1. In artikel 5 van de Grondwet is het petitierecht geregeld. Dit houdt in dat ieder het recht heeft om schriftelijke verzoeken in te dienen bij het bevoegd

gezag. In de gemeente Utrecht kan iedereen een petitie aanbieden aan de gemeenteraad.

Artikel 3 Indienen ontvankelijk verzoek

1. De initiatiefnemer dient zijn verzoek schriftelijk in bij de raad.
2. De raad neemt de inwonersagendering of de inwonersmotie in behandeling, indien daartoe door een initiatiefgerechtigde een ontvankelijk verzoek is ingediend.
3. Een verzoek is niet ontvankelijk indien het:
    a. een onderwerp als bedoeld in artikel 5 lid 1 betreft, of
    b. niet voldoet aan de voorwaarden gesteld in artikel 4 en artikel 6 respectievelijk artikel 7.
2. Een besluit van de raad over de ontvankelijkheid van een verzoek voor een inwonersagendering of een inwonersmotie is een besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht waartegen bezwaar en beroep open staat.

Artikel 4 Wie kan een verzoek indienen?

1. Een verzoek kan worden ingediend door:
    a. Iedereen die kiesgerechtigd is voor de verkiezing van de leden van de gemeenteraad van Utrecht,
    b. Inwoners van de gemeente Utrecht van 12 jaar en ouder die met uitzondering van hun leeftijd voldoen aan de vereisten voor het kiesrecht voor de leden van de gemeenteraad (Kieswet, artikel B3), en
    c. statushouders die ingeschreven zijn in de gemeentelijke basisregistratie personen,
2. Voor de beoordeling of iemand voldoet aan voornoemde voorwaarde, is de situatie op de dag van indiening van het verzoek als bedoeld in artikel 3 lid 1 bepalend.

Artikel 5 Waar kan een verzoek niet over gaan?

1. Een inwonersagendering of een inwonersmotie kan geen betrekking hebben op:
    a. een onderwerp dat niet behoort tot de bevoegdheid van de gemeente Utrecht;
    b. gemeentelijke procedures of de gemeentelijke organisatie;
    c. een klacht in de zin van hoofdstuk 9 van de Algemene wet bestuursrecht;
    d. een bezwaar of openstaande bezwaarprocedure in de zin van hoofdstuk 7 van de Algemene wet bestuursrecht tegen een besluit van het gemeentebestuur;

e. individuele kwesties, zoals benoemingen, schorsingen, kwijtscheldingen of schenkingen, geldelijke voorzieningen voor ambtsdragers, gewezen ambtsdragers dan wel hun nagelaten betrekkingen of hun rechthebbenden.

Artikel 6 Hoe ziet een inwonersagendering eruit?

1. Burgers kunnen een petitie aanbieden aan de raad, zoals aangegeven in artikel 2 van deze verordening. Wanneer de aanbieder van een petitie voldoet aan de eisen gesteld in artikel 4 van deze verordening en tevens 100 steunbetuigingen heeft van initiatiefgerechtigden, kan hij een verzoek tot een inwonersagendering indienen.
2. Een inwonersagendering bevat ten minste, voor zo ver dit niet uit de petitie blijkt:
    a. een omschrijving van het onderwerp;
    b. aanleiding / context (het probleem en eventuele oplossing);
    c. doel van bespreking en wat de bespreking volgens de initiatiefnemer zou moeten opleveren;
    d. de achternaam, de voornamen, het adres en de geboortedatum van de initiatiefnemer;
    e. een lijst met de voornamen, achternamen, adressen en geboortedata van de initiatiefgerechtigden die de inwonersagendering ondersteunen.
3. Met inachtneming van het bepaalde in artikel 6 lid 2 sub e kunnen initiatiefgerechtigden zowel via elektronische weg, zoals de website www.petities.nl, als schriftelijk de benodigde steunbetuigingen indienen. Beide wegen mogen naast elkaar benut worden.

Artikel 7 Hoe ziet een inwonersmotie eruit?

1. Een inwonersmotie bevat ten minste:
    a. de motie;
    b. de achternaam, de voornamen, het adres en de geboortedatum van de initiatiefnemer(s);
    c. een lijst met de voornamen, achternamen, adressen en geboortedata van de initiatiefgerechtigden die de inwonersmotie ondersteunen.
2. Een inwonersmotie wordt door ten minste 250 initiatiefgerechtigden ondersteund.

Artikel 8 Procedure behandeling inwonersagendering

1. De raad beslist binnen vier weken na ontvangst van het verzoek tot een inwonersagendering of het verzoek voldoet aan de ontvankelijkheidsvereisten als bedoeld in artikel 3 lid 2 en bericht de initiatiefnemer hierover.
2. Als het verzoek ontvankelijk is, wordt de inwonersagendering in het procedurele deel van de commissieagenda van de eerstvolgende raadscommissie geplaatst, zodat de raadscommissie het verzoek kan agenderen voor bespreking in een volgende commissievergadering.
3. Bespreking in een volgende commissievergadering kan eventueel worden voorafgegaan door een Raadsinformatiebijeenkomst (RIB) indien de raadscommissie daartoe besluit. De initiatiefnemer krijgt in de commissievergadering waar de inwonersagendering besproken wordt de gelegenheid de inwonersagendering toe te lichten.
4. Na bespreking van de inwonersagendering concludeert de raadscommissie wat de bespreking heeft opgeleverd. (Leden van) de raadscommissie kan (kunnen) concluderen een motie in te zullen dienen en te agenderen voor een raadsvergadering.

Artikel 9 Procedure behandeling inwonersmotie

1. De raad beslist binnen vier weken na ontvangst van het verzoek tot een inwonersmotie of het verzoek voldoet aan de ontvankelijkheidsvereisten als bedoeld in artikel 3 lid 2 en bericht de initiatiefnemer hierover.
2. Als het verzoek ontvankelijk is, wordt de inwonersagendering geagendeerd als een actuele motie voor een raadsvergadering. De initiatiefnemer wordt voor de desbetreffende raadsvergadering uitgenodigd en mag de inwonersmotie kort toelichten in deze vergadering.
3. Zo spoedig mogelijk nadat de raad heeft gestemd over de inwonersmotie, doet de griffier mededeling van de uitslag aan de initiatiefnemer en wordt de uitslag op gebruikelijke wijze bekendgemaakt.

Artikel 10 Intrekking

De Verordening op de burgeragendering en het burgerinitiatief gemeenteraad Utrecht, Gemeenteblad 2021 nr. 198559 wordt ingetrokken met ingang van de datum waarop deze verordening in werking treedt.

Artikel 11 Inwerkingtreding

Deze verordening treedt in werking op de dag van bekendmaking in het gemeenteblad.

Artikel 12 Citeertitel

Deze verordening wordt aangehaald als: “Verordening inwonersagendering en inwonersmotie gemeenteraad Utrecht”

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van <datum>.

De burgemeester,
Sharon A.M. Dijksma

De griffier,
Merel van Hall

Gemeente Utrecht

Stappenplan gebruik van de inwonersagendering en inwonersmotie

Inwonersagendering

Fase 1: Petitie

1. Een (groep) inwoner(s) en/of belanghebbende(n) (hierna: de initiatiefnemer) start(en) een petitie op petities.nl of door op papier handtekeningen te verzamelen
2. De initiatiefnemer kiest ervoor om diens petitie aan te bieden aan één van de raadscommissies of de gemeenteraad en benadert hiervoor het burgerloket[1]. Indien de initiatiefnemer geïnteresseerd is, bespreekt het burgerloket met de initiatiefnemer de mogelijkheden voor agendering van de petitie en formulering van een motie (fase 2 en 3). Indien de initiatiefnemer hier gebruik van wil maken, verzoekt het burgerloket collega's z.s.m. om de ontvankelijkheidstoets uit te voeren.
    a. Juridische zaken toetst de inhoud van de burgeragendering op de verordening
    b. Publiekszaken toetst de steunbetuigingen onder de petitie op de verordening
3. De initiatiefnemer maakt een afspraak voor de aanbieding in overleg met het burgerloket. Hierbij wordt de (plaatsvervangend) voorzitter van de raadscommissie of raad betrokken, omdat diegene de petitie zal aannemen.
4. Het burgerloket stuurt namens de initiatiefnemer een uitnodiging voor de aanbieding naar alle raads- en commissieleden en de aanbieding wordt op de agenda van de vergadering gezet.
5. De initiatiefnemer biedt de petitie aan de (plaatsvervangend) voorzitter van de raadscommissie of raad aan.

Fase 2: Inwonersagendering

1. Indien de initiatiefnemer van een petitie in fase 1 (punt 2) aangeeft diens petitie te willen agenderen in de commissie en deze ontvankelijk is, levert de initiatiefnemer een agenderingsformulier in met de volgende inhoud – voor zover dit niet al blijkt uit de petitie:
    a. een omschrijving van het onderwerp;
    b. aanleiding / context (het probleem en eventuele oplossing);
    c. doel en wat de bespreking volgens de initiatiefnemer zou moeten opleveren;
2. Nadat de commissie de petitieagendering agendeert voor bespreking in de commissie wordt de initiatiefnemer uitgenodigd voor deze commissievergadering. Raadsleden hebben de mogelijkheid voorafgaand aan deze vergadering een raadsinformatiebijeenkomst te organiseren, waarvoor de initiatiefnemer ook wordt uitgenodigd.
3. Het burgerloket bespreekt de commissievergadering van tevoren met de initiatiefnemer in een kort gesprek.
4. De petitieagendering wordt behandeld in de commissievergadering. De inwoner licht het agendapunt kort toe aan het begin van de bespreking en beantwoordt eventuele vragen.
5. Na afloop van de behandeling blijkt of het onderwerp door raadsleden wordt geagendeerd voor behandeling in de raadsvergadering en zij moties zullen indienen.

---

[1] Het burgerloket bestaat uit medewerkers van de griffie die vragen van inwoners beantwoorden en hen ondersteunen en adviseren bij het gebruik van de instrumenten voor inwoners.

Gemeente Utrecht

Inwonersmotie

1. Indien een initiatiefnemer aangeeft een inwonersmotie te willen schrijven, plant het burgerloket een afspraak van maximaal een uur in om de inwoner te helpen en mee te schrijven met de motie – indien gewenst door de initiatiefnemer.
2. Het burgerloket stuurt de geschreven inwonersmotie digitaal aan de gemeenteraad toe namens de initiatiefnemer, minimaal twee dagen vóór de raadsvergadering. Deze wordt in de agenda opgenomen als een actuele motie.
3. Het burgerloket nodigt de initiatiefnemer uit voor de raadsvergadering. De initiatiefnemer krijgt tijdens de raadsvergadering gelegenheid om diens inwonersmotie toe te lichten. Het college reageert en de gemeenteraad stemt erover.
4. Zo spoedig mogelijk nadat de raad heeft gestemd over de inwonersmotie, doet de griffier mededeling van de uitslag aan de initiatiefnemer en wordt de uitslag op gebruikelijke wijze bekendgemaakt.

Gemeente Utrecht

MEMO aan DB van de Raad

Datum	24 oktober 2023
Behandeld door	A. Damen
Telefoonnummer	030-2861477
E-mailadres	a.damen@utrecht.nl
Onderwerp	Aanbieding gemeentebrede geheimhoudingsinstructie

Geachte leden van het dagelijks bestuur,

Wij zijn verheugd u bijgevoegde gemeentebrede geheimhoudingsinstructie aan te kunnen bieden.. Dit was een van de acties die in de zomer van 2021 is toegezegd naar aanleiding van een G4-rekenkameronderzoek naar geheimhouding. De instructie is de afgelopen periode opgesteld door medewerkers van Juridische Zaken, Stafbureau Gemeentesecretaris en uw Griffie. Conceptversies zijn tegengelezen door vertegenwoordigers vanuit de ambtelijke organisatie, het college en uw raad. Het document wordt nu voor breder gebruik op intranet en het raadsportal geplaats. Daarnaast worden toelichtende instructiebijeenkomsten georganiseerd, voor de raads- en commissieleden in de vorm van een technische (lunch)bijeenkomst. Als de actualiteit of wensen van het gebruik daarom vraagt zal de geheiminstructie op onderdelen bijgewerkt worden.

Achtergrond opstellen gemeentebrede geheimhoudingsinstructie
Op 25 januari 2021 hebben de Rekenkamers van Amsterdam, Den Haag, Rotterdam en Utrecht hun gezamenlijke brief ‘Gemeenteraden en geheimhouding, G4-gemeenten vergeleken’ aan de gemeenteraden aangeboden. Zij hebben hiermee in beeld gebracht waar de gemeenteraden eind 2020 staan met geheimhouding en de mogelijkheid geboden om van elkaar te leren en door elkaar geïnspireerd te raken. De Rekenkamer Utrecht heeft hiertoe in het najaar van 2019 een quickscan naar geheimhouding uitgevoerd. Utrecht kwam daarbij in verhouding tot de andere G4 gemeenten goed naar voren: in het verleden al een grote slag is gemaakt in de omgang met geheimhouding door het instellen van het openbare geheimhoudingsregister. Beleidsmatig passen we in Utrecht geheimhouding alleen in uitzonderingsgevallen toe en motiveren we waarom dat is (openbaar, tenzij). Daarbij is gaande de jaren een kwaliteitsverbetering zichtbaar.

Een van de aanbevelingen uit het Rekenkamertraject was een heldere en praktische geheimhoudingsinstructie uit te laten werken met oog voor de verschillende gemeentelijke bestuursorganen en de ambtelijke organisatie die bij geheimhouding ieder een eigen rol hebben. Een instructie die de complexe regelgeving op een heldere manier uitlegt en die iedereen een duidelijk handelingsperspectief biedt (in begrijpelijke taal met concrete beschrijvingen en makkelijk vindbaar). Daarbij is zoals we eerder hebben aangegeven gewacht tot inwerkingtreding van twee wetten die invloed hadden op het opleggen en opheffen van geheimhouding: de *Wet Open Overheid* (1 mei 2022) en de *Wet bevorderen integriteit en functioneren decentraal bestuur met bijbehorende wijzigingen in de gemeentewet* (1 april 2023).

Met vriendelijke groet,
Het college van burgemeester en wethouders,

de secretaris, de burgemeester

Instructie opleggen en opheffen van geheimhouding in Utrecht

Opsteller: juridische zaken gemeente Utrecht
Documenteigenaar: griffie en stafbureau gemeentesecretaris

29 september 2023

Leeswijzer

In deze instructie wordt uitgelegd hoe het opleggen, opheffen en omgaan met geheime informatie in Utrecht werkt, aan de hand van de volgende onderwerpen:

- Hoe werkt het opleggen van geheimhouding? (hfd. 2)
- Hoe werkt verstrekking van geheime informatie? (hfd. 3)
- Hoe kan geheimhouding worden opgeheven (hfd. 4)
- Wat is vergaderen met gesloten deuren? En wat betekent dat voor de informatie die dan wordt gewisseld? (hfd. 5)
- Wat gebeurt er bij schending van de geheimhouding? (hfd. 6)
- Hoe werkt het geheimhoudingsregister? (hfd. 7)

Deze instructie is bedoeld voor raadsleden en ambtenaren om voor jou relevante onderwerpen en vragen die rondom geheimhouding spelen op te zoeken. De instructie verwijst naar de huidige wetgeving rondom geheimhouding en legt uit wat de Utrechtse werkwijze is om op de juiste manier met geheime informatie om te gaan. Gebruik de uitgebreide inhoudsopgave om je vraagstuk op te zoeken.

Het perspectief van de lezer wisselt in het document, afhankelijk van voor wie de vraag of de informatie relevant is. Met onderstaande icoontjes kun je zien voor welke doelgroep de tekst voornamelijk bedoeld is:

Stafbureau gemeentesecretaris / griffie

Opstellers van geheime informatie

Besluitorganen: college, raad, raadscommissies

Inhoud

Leeswijzer 3

1 Inleiding 6

1.1 Utrechtse uitgangspunten bij geheimhouding 6
1.2 Zo veel mogelijk openbaar en transparant 6
1.3 Soms is geheimhouding nodig 6
1.4 Opheffen geheimhouding (onder voorwaarden) 7
1.5 Geheimhoudingsregister 7

2 Opleggen van geheimhouding 8

2.1 Wie mag waarop geheimhouding opleggen? 8
2.2 Hoe beoordeel je of informatie geheim is? 8
2.3 Is de geheimhouding tijdelijk of permanent? 10
2.4 Hoe formuleer je het opleggen van geheimhouding door het college? 11
2.5 Hoe kun je als raads- of commissielid nieuwe geheime stukken toevoegen voor of tijdens de behandeling in raadscommissie of raad? 13
2.6 Wat zijn redenen voor geheimhouding? 14
2.7 Waar kan ik geheime informatie vinden? 17

3 Verstrekken van geheime informatie 18

3.1 Hoe zie ik dat informatie geheim is? 18
3.2 Mag ik geheime informatie delen? 18
3.3 Wie kan geheime informatie aan wie verstrekken? 19
3.4 Informatie wordt altijd aan alle raadsleden verstrekt 20

4 Opheffen van geheime informatie 22

4.1 Wie mag geheimhouding opheffen? 22
4.2 Voorstel voor opheffing geheimhouding in de openbare raadsvergadering? 22
4.3 Hoe werkt opheffen van geheimhouding in de openbare raadsvergadering? 24
4.4 Hoe werkt opheffen van geheimhouding in de besloten vergadering? 24
4.5 Hoe werkt opheffen van geheimhouding door het dagelijks bestuur van de raad? 25
4.6 Wat als een actualiteit zich voordoet waardoor de noodzaak er is geheime informatie (direct) openbaar te maken? 26
4.7 Hoe werkt openbaar maken na opheffen van geheimhouding (geheim is niet per definitie openbaar)? 26
4.8 Wat als er een Woo-verzoek komt over geheime informatie? 27
4.9 Wat als een belanghebbende bezwaar maakt en verzoekt om opheffen van geheimhouding? 28

5 Geheime informatie bespreek je in de besloten vergadering 29

5.1 Wanneer is er een besloten raads- of raadscommissievergadering? 29
5.2 Wie mag er aanwezig zijn bij een besloten vergadering? 29
5.3 Hoe stel je het verslag van de besloten vergadering vast? 30
5.4 Mag geheime informatie gedeeld worden in een raadsinformatiebijeenkomst of technische bijeenkomst? 31
5.5 Hoe kan een raadsfractie mondelinge of schriftelijke vragen stellen of een initiatiefvoorstel indienen met geheime informatie? 32

6 Wat als je je geheimhoudplicht schendt? 33

6.1 Maatregel als raadslid geheimhouding schendt 33
6.2 Wettelijke regeling voor schenden van geheimhouding door ambtenaren 34

7 Het geheimhoudingsregister 35

7.1 Je krijgt een vraag van stafbureau over het geheimhoudingsregister 36

1 Inleiding

Utrechtse uitgangspunten bij geheimhouding

We hanteren we in Utrecht de volgende uitgangspunten:
1 Informatie is zoveel mogelijk openbaar;
2 Geheimhouding is zoveel mogelijk tijdelijk;
3 Tijdelijke geheimhouding heffen we onder voorwaarden op;
4 Over wat geheim is zijn we duidelijk.

Zo veel mogelijk openbaar en transparant

Het uitgangspunt van de Wet open overheid (Woo) is dat de gemeente zoveel mogelijk transparant te werk gaat. Beslissingen van alle gemeenteorganen zijn in principe openbaar. Het gaat dan om besluiten van de raad, het college van burgemeester en wethouders en de burgemeester. Van de raad (en raadscommissies) zijn vrijwel alle vergaderingen en documenten voor iedereen openbaar te bekijken. Het college van burgemeester en wethouders vergadert conform de Gemeentewet besloten, maar de besluiten van het college en alle informatie die het college aan de raad aanbiedt zijn als hoofdregel openbaar.

Het uitgangspunt ‘zoveel mogelijk informatie openbaar’ betekent niet dat alle informatie automatisch openbaar beschikbaar is. Het daadwerkelijk openbaar maken van informatie vereist een handeling, namelijk de informatie op de gemeentelijke website te plaatsen. Dat noemen we *actieve openbaarmaking*.

Het college legt verantwoording af aan de raad over de werkzaamheden die binnen de door de raad gestelde kaders worden uitgevoerd en geeft alle informatie die de raad nodig heeft om het college te controleren. Dit wordt een *actieve informatieplicht* genoemd.

Tot slot kan elk individueel raadslid aan het college, burgemeester of ambtenaren alle informatie vragen die nodig is voor het uitoefenen van de controlerende, kaderstellende en vertegenwoordigende taak. Het college of de ambtenaar levert in principe die informatie. Dit wordt *passieve informatieplicht* genoemd. Ambtenaren leveren alleen feitelijke informatie, hier is een instructie voor zie 3.3.

Soms is geheimhouding nodig

Er kunnen zich situaties voordoen waarin informatie niet openbaar kan worden gedeeld en geheimhouding nodig is. Deze situaties/belangen staan beschreven in artikel 5.1 van de Wet open overheid (zie 2.6). Een voorbeeld hiervan is een kostenraming van een project. Openbaarmaking van die informatie kan de onderhandelingspositie van partijen schaden als de onderhandeling nog loopt. Een ander voorbeeld is persoonlijke informatie over een burger of

medewerker van de gemeente. Openbaarmaking daarvan kan de persoonlijke levenssfeer van deze persoon schaden.

Geheimhouding kan op alle vormen van informatie worden opgelegd. Meestal gaat het om schriftelijke stukken maar het kan ook zien op mondelinge informatie en op beeld- of geluidsfragmenten. College, raad en ambtenaren die kennis hebben van geheime informatie kunnen deze kennis in principe niet delen met anderen, tenzij ze behoren tot de kring van personen die toegang hebben tot de informatie.
Als geheimhouding nodig is dan wordt in eerste instantie gekeken of geheimhouding tijdelijk kan worden opgelegd. In veel gevallen kan dat omdat het belang samenhangt met bijvoorbeeld een ontwikkeling, het sluiten van een contract of het doorlopen van een aanbestedingsprocedure. Als dat niet kan dan wordt permanente geheimhouding opgelegd.

Opheffen geheimhouding (onder voorwaarden)

Voor alle stukken die aan de raad onder geheimhouding zijn verstrekt, geldt dat alleen de raad de geheimhouding weer kan opheffen (artikel 88, vierde lid, Gemeentewet). Voor alle tijdelijk geheime stukken die de raad ontvangt wordt in Utrecht in de maandelijkse raadsvergadering voorgesteld om de geheimhouding onder voorwaarden op te heffen. Opheffing van permanente geheimhouding vraagt ook een raadsbesluit.

Geheimhoudingsregister

Alle onder geheimhouding aan de raad verstrekte besluiten staan in het Geheimhoudingsregister. Dit is een openbaar register dat te vinden is onder tabblad ‘Overzichten’ op de website Geheimhoudingsregister Utrecht - iBabs RIS (bestuurlijkeinformatie.nl). Eenieder kan controleren welke geheime besluiten de gemeente Utrecht heeft genomen en ook of de geheimhouding inmiddels is opgeheven.

2 Opleggen van geheimhouding

Wie mag waarop geheimhouding opleggen?

Een ambtenaar, collegelid of raadslid kan volgens de wet (hoofdstuk Va van de Gemeentewet; de artikelen 87, 88 en 89) niet zelf als persoon besluiten of geheimhouding nodig is. Dit kan alleen een gemeentelijk orgaan doen, zoals de raad, het college, de burgemeester of een raadscommissie tijdens hun vergaderingen. Als het college geheimhouding oplegt, dan wordt het geheimhoudingsbesluit vastgelegd in de besluitenlijst. De raad neemt het besluit op in het verslag van de raad. Als het college geheime stukken aan de raad verstrekt, wordt het stuk geregistreerd in het geheimhoudingsregister (zie hoofdstuk 7).

In de praktijk is het vaak de ambtenaar die een voorstel voor het opleggen van geheimhouding doet. Bijvoorbeeld bij het maken van een collegevoorstel over de aanbestedingsgevoelige informatie bij een raadsvoorstel voor een ruimtelijk project. Bij het aanbieden van het voorstel wordt het college gevraagd om geheimhouding op te leggen. Het college neemt vervolgens het besluit tot het opleggen van geheimhouding.

Vaak zal de geheime informatie staan in schriftelijke stukken, maar het kan ook gaan om beeld- of geluidsopnames.

Hoe beoordeel je of informatie geheim is?

Je bent bezig met het opstellen van een voorstel dat aangeboden gaat worden aan het college, een raadsbrief of een raadsvoorstel dat het college aan raad aanbiedt. Je begint met het beoordelen van de achterliggende informatie. Het overgrote deel van de gemeentelijke informatie kan openbaar behandeld worden. Geheimhouding kan slechts in een beperkt aantal gevallen worden opgelegd.

Als je aanvoelt dat je te maken hebt met belangen waardoor bepaalde informatie niet openbaar verstrekt kan worden of je hebt de opdracht kregen van een collega of manager om stukken op geheimhouding te beoordelen, dan neem je de volgende stappen:

1. Het opleggen van geheimhouding kan alleen als zich een belang voordoet dat in artikel 5.1 van Wet open overheid (Woo) staat genoemd. Je checkt dus of zo'n belang aan de orde is (zie 2.6) dat noodzaakt tot het opleggen van geheimhouding.

2. Bij twijfel en als je weet dat iets geheim moet zijn vraag je advies aan de ‘Adviseur Bestuurlijke zaken Woo, geheimhouding en privacy’ bij Juridische Zaken’ of het Stafbureau Gemeentesecretaris.
3. Beslis daarna (samen) welke onderdelen van een stuk belangen bevatten die niet openbaar verstrekt kunnen worden:
    a. Eén of meerdere onderdelen van een stuk bevat belangen waardoor die betreffende informatie geheim moet worden of,
    b. Het stuk moet volledig geheim zijn.

Informatie is zoveel als mogelijk openbaar
Uitgangspunt is dat openbaar is wat openbaar kan zijn, en geheimhouding alleen wordt opgelegd op de informatie die (tijdelijk) niet openbaar kan worden. Je kijkt dus goed welk onderdeel van een stuk belangen bevat dat niet openbaar verstrekt kan worden.

Geheime informatie in een bijlage
Je houdt bij het opstellen van een voorstel of brief rekening met de openbare en geheime informatie door ze tekstueel van elkaar te scheiden. De geheime informatie komt in één (of meer) aparte geheime bijlage(n) bij een openbaar voorstel of een openbare raadsbrief.
Houd de geheime bijlagen zo kort mogelijk en herhaal hierin geen/zo min mogelijk openbare informatie, zoals feiten over de planontwikkeling, die ook al in de openbare documenten staan.

Gedeeltelijk geheime informatie
Als je gebruik maakt van door externen opgestelde informatie, kan het lastig zijn om geheime informatie goed te scheiden van openbare informatie. Kijk dan of gedeeltelijk weglakken een optie is. Maak twee versies voor de bestuurlijke besluitvorming: één volledig geheime versie waarin alle informatie leesbaar is en de geheime tekstdelen zijn gemarkeerd en één openbare versie waarin alle geheime informatie is weggelakt. Indien de openbare informatie een beperkt deel van het document betreft kan gemarkeerd worden welke tekstdelen openbaar zijn.
Geef in de toelichting op de geheimhouding en bovenaan het betreffende document met de geheime tekstdelen duidelijk aan welke onderdelen geheim zijn, bijvoorbeeld “de geheimhouding rust op de gemarkeerde tekstdelen” of “er rust geheimhouding op de kostensoorten en bedragen in tabel 2” of “op deze bijlage rust geheimhouding met uitzondering van de gemarkeerde teksten op pagina x, y en z”. De geheimhouding wordt dan opgelegd op een gedeelte van een document. Een ambtenaar van juridische zaken kan je helpen met het weglakken van stukken als dat nodig is.

Leidt het weglakken tot een slecht of onleesbaar document? Dan kan college of raad besluiten het hele document geheim te maken.

De informatie moet volledig geheim worden verstrekt
In dit geval kan je de inhoudelijke informatie niet in een openbaar voorstel of raadsbrief opnemen. Bij uitzondering kan een voorstel of een raadsbrief geheel geheim worden aangeboden. Als het mogelijk is maak je een procesmatige raadsbrief met een geheime

bijlage. De (openbare) raadsbrief beschrijft kort waarom de geheime informatie in de bijlage wordt aangeboden. Als het onderwerp openbaar mag zijn vermeld je dat, bijvoorbeeld als volgt: “hierbij ontvangt u de beantwoording op technische vragen over een geheime bijlage over mobiliteitshub Merwedekanaalzone”. Als het onderwerp niet openbaar mag worden dan vermeld je alleen het beleidsveld, bijvoorbeeld: “hierbij ontvangt u geheime informatie die behoort tot het beleidsveld ‘Groot Merwede’. In de geheime bijlage staat de informatie waarop geheimhouding wordt opgelegd.

Eisen aan een geheime bijlage
Het is verplicht om goed zichtbaar te maken dat schriftelijke informatie geheim is (artikel 89, eerste lid, Gemeentewet). De geheime bijlage geef je een bestandsnaam die begint met ‘GEHEIM (titel)”. Voorzie het bestand ook van een diagonaal watermerk met de tekst ‘geheim’.

Is de geheimhouding tijdelijk of permanent?

Tijdelijke geheimhouding
Geheimhouding is zoveel mogelijk tijdelijk in Utrecht omdat in veel gevallen een specifiek moment te bepalen is waarop de geheimhouding kan worden opgeheven. Tijdelijk kan betekenen dat geheimhouding voor een korte periode nodig is bijvoorbeeld tot het vaststellen van en publiceren van een aanmeldingsleidraad op TenderNed, maar ook tot een moment dat verder in de toekomst ligt, zoals het sluiten van een grondexploitatieovereenkomst over zeven jaar.
Bij het voorstellen van tijdelijke geheimhouding gebruik je geen specifieke datum maar altijd een objectief te bepalen procesmoment. Zo voorkom je dat vertraging in de projectvoortgang zal leiden tot openbaarmaking.

Permanente geheimhouding
Soms wordt op informatie permanente geheimhouding opgelegd. Dat is het geval als:

1. er geen objectief bepaalbaar moment kan worden vastgesteld;
2. als er aansprakelijkheidsrisico’s kleven aan de informatie (een schadeclaim verjaart in de meeste gevallen pas na vijf jaar en kan daarna door verlenging, ook wel stuiting genoemd, nog veel langer duren);
3. als permanente geheimhouding in dat geval passend is (bijvoorbeeld in geval informatie gaat over een langlopende schadezaak).

In deze gevallen wordt alleen een besluit genomen tot oplegging van permanente geheimhouding en wordt dat als zodanig aan de raad meegedeeld. Na verloop van tijd, in ieder geval na vijf jaar, wordt opnieuw bekeken of de geheimhouding nog nodig is of (gedeeltelijk) kan worden opgeheven.

Hoe formuleer je het opleggen van geheimhouding door het college?

Als het college geheimhouding moet opleggen dan moet je heel goed motiveren waarom de geheimhouding nodig is en hoelang deze duurt. Wanneer het college de raad bij de geheime stukken betrekt, dan gaat dit via een raadsvoorstel of een raadsbrief. Hieronder vind je modelteksten die gebruikt moeten worden bij het collegevoorstel, de raadsbrief of het raadsvoorstel. Geheel of gedeeltelijke geheimhouding wordt opgelegd.

Hoe formuleer je het opleggen van geheimhouding in een voorstel aan het college
Je formuleert het opleggen van geheimhouding in een apart beslispunt. Bij het argument voor dit beslispunt geef je aan welke belangen genoemd in artikel 5.1 van de Woo er spelen die het noodzakelijk maken om geheimhouding op te leggen (zie alle geldige belangen in paragraaf 2.6). Je geeft ook aan hoe lang de geheimhouding moet gelden: tijdelijke tot een bepaald procesmoment of permanent. Uitleg over het procesmoment staat beschreven in hoofdstuk 4.2.

> Standaardtekst beslispunt voor in een voorstel aan het college
> Op dit voorstel en/of de raadsbrief en/of de bijlage(n) <precieze titel van de bijlagen noemen> tijdelijk/permanente geheimhouding op te leggen op grond van artikel 87 van de Gemeentewet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 1 a t/m e of lid 2a t/m i van de Woo *totdat* <*procesmoment*>.
>
> *Argument*
> Openbaarmaking kan <Inhoudelijke toelichting op motivatie/ onderbouwing van de geheimhouding>.

Je zorgt dat de documenten waarop geheimhouding moet gaan rusten een bestandsnaam hebben die begint met “GEHEIM (titel)” en dat elke pagina voorzien is van het watermerk “Geheim”.

Een voorbeeld van de inhoud van een argument: “Op deze specialistische markt zijn maar een paar bedrijven actief. Het bedrijfsplan van deze marktpartij bevat gedetailleerde concurrentiegevoelige informatie. Concurrenten kunnen die informatie gebruiken bij toekomstige aanbestedingen. Artikel 5.1, eerste lid, onder c, Woo rechtvaardigt daarom geheimhouding.”

Hoe formuleer je het opleggen van geheimhouding in een brief aan de raad
Een raadsbrief die geheime bijlagen heeft (of dat zelf geheim is) bevat een duidelijke alinea (in praktijk de tweede alinea van de brief) waarin de reden van het opleggen van de geheimhouding en de duur van de geheimhouding wordt toegelicht. Net als bij

collegevoorstellen geldt voor brieven dat je een verwijzing naar het Gemeentewetsartikel en de onderliggende Woo-grond in de motivering opneemt.

> Standaardtekst voor in een raadsbrief (tweede alinea)
> We hebben op deze brief en/of de bijlage(n) <precieze titel van de bijlagen noemen> tijdelijk/permanente geheimhouding opgelegd op grond van artikel 87 van de Gemeentewet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 1 a t/m e of lid 2 a t/m i van de Woo *totdat* *<procesmoment>*. Openbaarmaking kan <Inhoudelijke toelichting op motivatie/onderbouwing van de geheimhouding>.

Je zorgt dat de documenten waarop geheimhouding moet gaan rusten een bestandsnaam hebben die begint met “GEHEIM (titel)” en dat elke pagina voorzien is van het watermerk “Geheim”.

Als de raadsbrief niet bij een collegevoorstel hoort, zorgt Stafbureau Gemeentesecretaris voor het vastleggen van het besluit tot opleggen van geheimhouding op de besluitenlijst van het college.

Hoe formuleer je het opleggen van geheimhouding in een raadsvoorstel
Een raadsvoorstel dat geheime bijlagen heeft (of dat zelf geheim is) bevat een alinea ‘Geheimhouding’ (in praktijk komt de informatie direct na de beslispunten) waarin de reden van het opleggen van de geheimhouding en de duur van de geheimhouding wordt gemotiveerd.

> Standaardtekst voor in een raadsvoorstel (kopje geheimhouding in het format in Xential)
> Het college heeft tijdelijke/permanente geheimhouding opgelegd op het voorstel/ de bijlage(n) <precieze titel van de bijlagen noemen> op grond van artikel 87 Gemeentewet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 1 a t/m e of lid 2a t/m i van de Woo *totdat* *<procesmoment>*.

Je zorgt dat de documenten waarop geheimhouding moet gaan rusten een bestandsnaam hebben die begint met “GEHEIM (titel)” en dat elke pagina voorzien is van het watermerk “Geheim”.

De geheimhouding op stukken bij een raadsvoorstel wordt door het college opgelegd in het collegevoorstel waarmee het raadsvoorstel wordt vastgesteld.

Hoe formuleer je het opleggen van gedeeltelijk geheimhouding
Gedeeltelijke geheimhouding kan alleen betrekking hebben op bijlage(n) bij een collegevoorstel, raadsbrief of raadsvoorstel. Naast de openbare informatie is er een bijlage die gedeeltelijk geheime informatie bevat. Je geeft dan specifiek aan welke onderdelen van die bijlagen geheim moeten zijn, bijvoorbeeld “de gemarkeerde tekstdelen” of “de kostensoorten en bedragen in tabel 2”. Alternatief is dat je aangeeft welke onderdelen openbaar kunnen zijn “op

deze bijlage rust geheimhouding met uitzondering van de gemarkeerde teksten op pagina x, y en z". De geheimhouding wordt dan opgelegd op die specifieke onderdelen van de bijlage(n).

> Standaardtekst voor gedeeltelijke geheimhouding
> ….. tijdelijke/permanente geheimhouding opgelegd op *de specifieke onderdelen waar geheimhouding (niet) op rust* in de bijlage(n) <precieze titel van de bijlagen noemen> op grond van artikel 87 Gemeentewet om redenen genoemd in artikel 5.1 lid 1 t/m e of lid 2a t/m i van de Woo *totdat* <*procesmoment*>.

Je maakt van de bijlage(n) twee versies voor de bestuurlijke besluitvorming: één volledig geheime versie waarin alle informatie leesbaar is en de geheime (of openbare) tekstdelen zijn gemarkeerd en één openbare versie waarin alle geheime informatie is weggelakt. Je zorgt dat de documenten waarin alle informatie leesbaar is en waarop gedeeltelijke geheimhouding moet gaan rusten een bestandsnaam hebben die begint met "GEHEIM (titel)" en dat elke pagina voorzien is van het watermerk "Geheim". Markeer in die documenten duidelijk welke tekstdelen geheim (of juist openbaar zijn) en geef dit bovenaan het betreffende document duidelijk aan". In de openbare versie van de documenten – die dezelfde titel hebben zonder GEHEIM - worden de gemarkeerde tekstdelen niet vermeld/weggelakt. Een ambtenaar van juridische zaken kan je helpen met het weglakken van stukken als dat nodig is.

Hoe kun je als raads- of commissielid nieuwe geheime stukken toevoegen voor of tijdens de behandeling in raadscommissie of raad?

De door het college verstrekte geheime informatie kan tot gevolg hebben dat bij de raad nieuwe documenten worden opgesteld waarop ook geheimhouding moet worden opgelegd. Anders kan door het opstellen van nieuwe documenten de geheimhouding worden doorbroken.

Schriftelijke stukken die een raadslid wil betrekken bij een debat over geheime informatie worden eerst aan de voorzitter van het dagelijks bestuur voorgelegd om geheimhouding op te leggen. Om daarna te worden toegevoegd aan het agendapunt voor de besloten vergadering.

Brengt een raadslid tijdens een raadsvergadering een nieuw document in procedure dat samenhangt met geheime informatie, dan stelt de voorzitter de raad voor om geheimhouding op dit nieuwe stuk op te leggen. De voorzitter schorst indien nodig de vergadering om bij de commissie- of raadsgriffier een tekstvoorstel te vragen, dat gebruikt kan worden om geheimhouding op te leggen. Voorbeelden zijn amendementen of moties die worden ingebracht bij de beraadslagingen over geheime informatie.

Bij de oplegging van geheimhouding volgt de raad in principe de vorm en gronden zoals dat van toepassing is op de geheime informatie waarbij een nieuw schriftelijk stuk hoort. Dus als op de geheime informatie permanente geheimhouding is opgelegd dan wordt ook op het nieuwe

schriftelijke stuk permanente geheimhouding opgelegd met toepassing van dezelfde gronden. Als het gaat om tijdelijke geheimhouding dan wordt hetzelfde moment aangehouden en ook voorwaardelijk opgeheven.

Wat zijn redenen voor geheimhouding?

Een belangrijk onderdeel van het opleggen van geheimhouding is de motivering van het belang voor de geheimhouding. Bij de beslissing voor het geheim maken van informatie, moet steeds goed worden afgewogen of het te beschermen belang groter is dan het belang van openbaarmaking/kennisname van de informatie. De adviseur bestuurlijke zaken van het betreffende beleidsveld kan je helpen bij het opstellen van het belang voor geheimhouding. Kom je er samen niet uit, neem dan contact op met de adviseur bestuurlijke zaken 'Woo, geheimhouding en privacy' van Juridische Zaken.

Geheimhouding kan alleen worden opgelegd als één van relevante belangen uit artikel 5.1 van de Wet open overheid zich voordoet. In de tabel hieronder wordt per belang uit dit artikel een voorbeeldsituatie beschreven.

Grond voor geheimhouding	Voorbeeldsituatie
Artikel 5.1 lid 1	
Sub a eenheid van de Kroon in gevaar brengen	Betreft informatie tussen koning en ministers, niet van toepassing voor gemeenten
Sub b schaden veiligheid van de Staat	Niet gauw van toepassing voor gemeenten, betreft met name informatie die valt onder de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten
sub c bedrijfs- en fabricagegegevens die door natuurlijke personen of rechtspersonen onder geheimhouding aan de overheid zijn meegedeeld	Een investeringsplan om subsidie te verkrijgen bij diverse investeerders, waaronder de gemeente en provincie of de waarde van je vastgoedportefeuille bij de vaststelling van een subsidie
sub d *bijzondere persoonsgegevens* of *strafrechtelijke persoonsgegevens.* De Woo geeft aan dat dergelijke informatie niet openbaar mag worden gemaakt. De Woo is ten opzichte van de Algemene verordening	Informatie over iemands gezondheid, geloofsovertuiging, lidmaatschap van de vakbond of strafrechtelijke verleden

gegevensbescherming (AVG) een bijzonder wet die voorgaat op de algemene wet (AVG).	
sub e *nationale identificatienummers* (tenzij de verstrekking kennelijk geen inbreuk op de levenssfeer maakt).	Een burgerservicenummer
Artikel 5.1 lid 2	
sub a betrekkingen van Nederland met andere landen en staten en met internationale organisaties	Betreft diplomatiek verkeer, niet van toepassing voor gemeenten
sub b de *economische of financiële belangen* van de overheid (in geval van milieu-informatie slechts voor zover de informatie betrekking heeft op handelingen met een geheim karakter)	Een raming van opbrengsten uit de grondexploitatie of de kostenraming voor de aanbesteding van de aanleg weg die nog moet worden geplaatst op aanbestedingssite
sub c de *opsporing en vervolging van strafbare feiten*	Informatie over het sluiten van een drugspand
sub d *inspectie, controle en toezicht*	Informatie over de wijze waarop we onderzoek doen naar kinderdagverblijven
sub e eerbiediging van de persoonlijke levenssfeer	Persoonlijke gegevens van een inwoner die betrokken is bij een bepaald dossier, maar ook namen van ambtenaren die in hun functie niet naar buiten treden
sub f andere dan in het eerste lid, onderdeel c, genoemde concurrentiegevoelige bedrijfs- en fabricagegegevens;	De uurtarieven of kortingspercentage op een offerte
sub g de *bescherming van het milieu* waarop deze informatie betrekking heeft	De precieze locatie van voortplantings-gebieden en habitat van zeldzame soorten
sub h de *beveiliging van personen en bedrijven* en het *voorkomen van sabotage*	Als sprake is van bedreiging en informatie gebruikt kan worden om iemand fysiek iets aan te doen, zoals informatie over een externe locatie waarop iemand standaard op woensdag aanwezig is
sub i het *goed functioneren van de overheid*.	Juridische informatie die iemand kan en wil gebruiken om claims in te dienen tegen de

	gemeente. De gemeente heeft het recht om zich bij de rechter te verdedigen en daarin zijn eigen bewijzen en stellingen in te nemen zonder dat een andere partij die kan opvragen op grond van de Woo

Ook op grond van andere wetten dan de Gemeentewet kan geheimhouding worden opgelegd, bijvoorbeeld door de Korpschef van de Politie op grond van de Wet Politiegegevens. Of wettelijke geheimhouding op een advies van het Landelijk Bureau Bibob grond van de Wet Bibob. Dit zijn situaties die zeer uitzonderlijk zijn en ook in die gevallen hebben bestuursorganen toegang tot de stukken binnen de geldende geheimhouding.

Omdat de geheimhouding in deze gevallen al op de informatie rust voordat deze aan de gemeente wordt verstrekt hoeft het college/de burgemeester niet opnieuw geheimhouding op grond van de Gemeentewet op te leggen en gaan de bestuursorganen van de gemeente niet over het opheffen daarvan. De geheimhouding moet wel in acht worden genomen en het lekken van geheime informatie op grond van deze wetten is strafbaar.

De Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) regelt al vergaand dat tot personen herleidbare gegevens niet openbaar kunnen worden verstrekt. Bij het intern gemeentelijk verkeer tussen college en raad hoeft bij het verstrekken dit type gegevens niet, aanvullend op de AVG, ook nog geheimhouding opgelegd te worden. Dat geldt alleen als een wettelijke grondslag voor het delen van specifieke persoonsgegevens ontbreekt. In de Woo zijn aanvullende bepalingen opgenomen voor bijzondere of strafrechtelijke persoonsgegevens en identificatienummers. De Woo geldt ook ter bescherming van de privacy van nabestaanden, de bescherming van de AVG vervalt bij overlijden.

Als informatie die aan raadsleden wordt verstrekt (herleidbare) persoonsgegevens bevat dan wordt dit duidelijk aangegeven (schriftelijk: stuk heeft watermerk bevat persoonsgegevens). Bij openbare bespreking daarvan mag geen tot personen herleidbare informatie besproken worden en de tot personen herleidbare gegevens mogen niet op internet geplaatst worden. tenzij de betrokkene uitdrukkelijk toestemming heeft gegeven of deze de gegevens al openbaar heeft gemaakt.

Waar kan ik geheime informatie vinden?

Alle stukken voor vergaderingen van de raad en stukken die het college aan de raad aanbiedt worden actief openbaar gemaakt doordat deze openbaar in het raadsinformatiesysteem op de website staan.

Geheime documenten staan natuurlijk niet op de website, deze worden opgeslagen in een speciaal daarvoor ingericht deel van het digitale besluitvormingssysteem. Alleen daartoe geautoriseerde personen hebben toegang tot deze documenten. Documenten waarop geheimhouding rust hebben een bestandsnaam die begint met “GEHEIM (titel)” en zijn op elke pagina voorzien van het watermerk “Geheim”.

In het raadsinformatiesysteem staan de geheime documenten bij de betreffende vergadering of in de overzichten ‘Geheime (bijlagen bij) Raadsbrieven’, “Geheime raadsvoorstellen’, ‘Geheime schriftelijke vragen’ en ‘Geheime verslagen’

Als je autorisatie hebt op geheime informatie dan zie je in het raadsinformatiesysteem een icoon in de vorm van een slotje. De geheime amendementen en moties staan in mapje GEHEIME amendementen en mapje GEHEIME moties in het raadsinformatiesysteem.

3 Verstrekken van geheime informatie

3.1 Hoe zie ik dat informatie geheim is?

Het is verplicht om goed zichtbaar te maken dat schriftelijke informatie geheim is (artikel 89, eerste lid, Gemeentewet). Het document staat achter een slotje in raadsinformatiesysteem, heeft een bestandsnaam die begint met “GEHEIM (titel)” en is op elke pagina voorzien van het watermerk “Geheim”.

Als het gaat om andere informatie dan schriftelijke informatie, moet de verplichting tot geheimhouding ook duidelijk kenbaar worden gemaakt. Een voorbeeld is een USB-stick waarop staat vermeld dat de informatie op de stick geheim is.

3.2 Mag ik geheime informatie delen?

Bij het ontvangen van geheime informatie, moet de ontvanger de verplichting tot geheimhouding naleven. Raads- en commissieleden, collegeleden en ambtenaren kunnen geheime informatie dus niet zomaar delen met anderen in en buiten de gemeentelijke organisatie. Als je geheime informatie deelt, zet dan altijd Zivver aan.

Over het algemeen mag de geheime informatie wel gedeeld worden met een ander bestuursorgaan (denk aan raadscommissie, raad of college) van de gemeente. Geheime informatie mag besproken worden met anderen die ook toegang (autorisatie) hebben tot de geheime informatie. Dit zijn raadsleden, commissieleden, fractiemedewerkers, medewerkers griffie, collegeleden, medewerkers stafbureau, ambtelijke opstellers, betrokken bestuursadviseurs, adviseurs bestuurlijke zaken. Let op dat dit niet in openbare ruimtes gebeurt waar personen zonder autorisatie mee kunnen luisteren.

Wie welke informatie aan wie kan verstrekken, volgt uit artikel 88 Gemeentewet. Delen met een ander bestuursorgaan is niet verplicht. Je kan als bestuursorgaan ook geheimhouding opleggen zonder informatie te delen. Deze regeling wordt hieronder toegelicht.

Ambtenaren mogen geheime informatie delen met collega’s als dat van belang is voor hun taakuitoefening. Ambtenaren zijn op basis van artikel 9 in de Ambtenarenwet verplicht tot geheimhouding ‘over hetgeen hen in verband met hun functie ter kennis is gekomen, voor zover die verplichting uit de aard van de zaak volgt’.

Raadsleden mogen technische vragen stellen aan ambtenaren, als uit de onder geheimhouding verstrekte stukken blijkt dat de ambtenaar aan wie je de technische vragen stelt de geheime informatie kent. Als dat niet bekend is doe je het via degene die het ambtelijk aanspreekpunt is voor vragen of delen van informatie delen. Dat is medewerker die op het raadsvoorstel/raadsbrief als auteur staat. Als dat niet bekend is dan kan het aan het college gericht worden.

In bepaalde gevallen kan het noodzakelijk zijn om aan een derde (een adviseur, advocaat of andere deskundige) advies te vragen over informatie waarop geheimhouding rust. In dat geval moet de externe adviseur/deskundige voorafgaand aan het verstrekken van stukken een geheimhoudingsverklaring ondertekenen, tenzij de externe adviseur op basis van de uitoefening van zijn beroep al is gehouden geheimhouding in acht te nemen (bv. een advocaat). De geheime informatie waarover advies wordt gevraagd wordt via Zivver verstuurd.

3.3 Wie kan geheime informatie aan wie verstrekken?

Voor het bestuur van de gemeente is het vaak noodzakelijk om geheime informatie tussen burgemeester, college, raad en raadscommissies te delen. Hieronder staat per orgaan uitgelegd wat de regels van verstrekken zijn.

<u>Ambtenaren</u>
Als een raadslid of commissielid om geheime informatie vraagt, dan verwijs je naar het raadsinformatiesysteem. Deze informatie kan niet gemaild worden. Vraagt een raadslid om aanvullende of onderliggende informatie die samenhangt met geheime informatie, dan schrijf je een raadsbrief zodat via het college de informatie aan de raad verstrekt kan worden.

Als een raadslid niet geheime informatie opvraagt, dan kun je deze delen. Er is een algemene instructie ‘Uitgangspunten en werkwijze bij het geven van (schriftelijke) informatie aan raadsleden’. Deze geeft aanvullende informatie voor ambtenaren hoe opgevraagde feitelijke informatie (*de passieve informatieplicht*) te verstrekken aan raadsleden.

<u>De raad</u>
In artikel 12 van het Utrechts Reglement van Orde van de raad is vastgelegd met wie de raad geheime informatie mag delen. De raad kan geheime informatie verstrekken aan het college,

de burgemeester, de rekenkamer en raadscommissies (artikel 88, eerste lid, Gemeentewet). Het gaat dan zowel om informatie ten aanzien waarvan de raad een verplichting tot geheimhouding heeft opgelegd (zoals beschreven in hoofdstuk 2 en 4) als om informatie gewisseld tijdens een besloten raadsvergadering (zoals beschreven in hoofdstuk 7). Naast het college, mogen raadsleden ook informatie verstrekken aan de ambtelijke ondersteuning van het college en de ambtelijke ondersteuning van de raad. Ook hebben leden van de raadscommissie en fractiemedewerkers toegang tot geheime informatie. En soms kan een extern adviseur worden gevraagd om advies uit te brengen over geheime informatie.

Een raadscommissie
Een raadscommissie kan informatie waarop zij geheimhouding heeft opgelegd verstrekken aan de raad, het college, de burgemeester en de rekenkamer (artikel 88, vierde lid Gemeentewet).

Het college
Het college kan informatie waarop hij geheimhouding heeft opgelegd verstrekken aan de raad, de rekenkamer, het college en raadscommissies (artikel 88, tweede en derde lid, Gemeentewet). Ook heeft de raad in zijn Reglement van Orde bepaald dat het college ook geheime informatie mag delen als dat noodzakelijk is voor de werkzaamheden van het college. In het Reglement van Orde gemeenteraad Utrecht is dit vastgelegd. Denk daarbij aan een geheime grondexploitatieberekening die nodig is voor het aanvragen van een rijkssubsidie en bespreking met de minister, of het publiceren van een aanbestedingsleidraad voor een uitgifte in erfpacht voor een bouwontwikkeling.

De burgemeester
De burgemeester is ook een bestuursorgaan en kan daarom geheimhouding op eigen informatie opleggen en verstrekken. In de dagelijkse praktijk wordt geheime informatie die behoort tot de portefeuille van de burgemeester via de collegebesluitvorming verstrekt aan de raad. Collegeleden leggen verantwoording af aan de raad over hun werk.

3.4 Informatie wordt altijd aan alle raadsleden verstrekt

Het college had (art 25, tweede lid (oude) Gemeentewet) de mogelijkheid geheime informatie aan een of enkele raadsleden te verstrekken. In de dagelijkse praktijk werd geheime informatie aan de hele raad verstrekt. Nu is bij wet geregeld dat als een raadslid verzoekt om informatie waarvoor een verplichting tot geheimhouding geldt en het college die informatie onder geheimhouding aan dat raadslid wil verstrekken, deze informatie (onder geheimhouding) aan *alle raadsleden* moet worden verstrekt.

Dit geldt ook voor het verstrekken van geheime informatie aan een raadscommissie waar raadsleden in zitten. Dan moet de informatie ook aan de voltallige raad worden verstrekt.

In zeer uitzonderlijke gevallen kan schriftelijk verstrekken niet. In dat geval neemt de ambtenaar contact op met de adviseur bestuurlijke zaken om te overleggen wat een oplossing is. Een mogelijkheid is dan om informatie onder geheimhouding te delen met de raad door inzage te geven. Alle raadsleden kunnen dan gedurende een bepaalde periode het document inzien op een locatie in het Stadhuis. Bij inzage gelden dezelfde regels ten aanzien van delen met anderen als bij verstrekken. In de dagelijkse praktijk komt deze situatie nauwelijks voor.

4 Opheffen van geheime informatie

Wie mag geheimhouding opheffen?

Diegene die geheimhouding oplegt, kan ook geheimhouding opheffen zolang de geheime informatie niet verstrekt is aan andere bestuursorganen. De raad mag, in bepaalde gevallen, wel geheimhouding opgelegd door andere bestuursorganen van de gemeente opheffen (art 88, derde lid, Gemeentewet). Heeft de raad informatie geheim verklaard en gedeeld met het college, dan kan alleen de raad deze weer opheffen.

Er zijn twee uitzonderingen op de regel dat diegene die geheimhouding oplegt, ook kan opheffen:

1 Wanneer een raadscommissie geheimhouding heeft opgelegd, mag zowel de raad als de raadscommissie geheimhouding opheffen.

2 Voor alle stukken die aan de raad zijn verstrekt, geldt dat alleen de raad kan opheffen (artikel 88, vierde lid, Gemeentewet). In de dagelijkse praktijk komt deze procedure het meest voor.

Voorstel voor opheffing geheimhouding in de openbare raadsvergadering?

Gedurende de periode voorafgaand aan een raadsvergadering ontvangt de raad geheime informatie van het college. Alle onder geheimhouding verstrekte informatie wordt door stafbureau gemeentesecretaris verzameld en in een collegevoorstel aan de raad aangeboden voor het vaste agendapunt ‘Geheimhouding’. Het raadsvoorstel bevat een overzicht van geheime informatie die de afgelopen periode door het college is verstrekt, inclusief een voorstel voor opheffing. Alleen de raad kan de geheimhouding opheffen.

De opheffing van permanente geheimhouding of aanpassing van de geheimhoudingsduur kan aan de raad worden voorgesteld, zodat de raad daarover kan besluiten.

De raad wordt maandelijks gevraagd de geheimhouding op documenten, waarvan het college van oordeel is dat de geheimhouding tijdelijk dient te zijn, op te heffen als aan één de volgende voorwaarde(n) is voldaan:

1. het procesmoment dat door het college is vastgesteld en is genoemd in de raadsbrief of het raadsvoorstel
2. het onderliggende belang op grond van de Woo dat de reden is om geheimhouding op te leggen niet meer aanwezig is;

3. als een derde de informatie waarop geheimhouding is opgelegd in openbaarheid deelt of die informatie elders buiten de gemeente openbaar te vinden is.

Door een voorwaardelijk opheffingsbesluit te nemen, bepaalt de raad dat de geheimhouding is opgeheven als het moment waaraan de tijdelijke geheimhouding is gekoppeld, is bereikt. Het college kan als dat moment bereikt is de raad direct in openbaarheid informeren.

LET OP: Het is belangrijk dat is in verschillende documenten waarin de duur van de geheimhouding wordt beschreven/het moment waarop de geheimhouding wordt opgeheven op identieke wijze wordt beschreven, zodat hier geen onduidelijkheid of misverstand over kan ontstaan. Denk hierbij aan een raadsbrief, een geheim raadsvoorstel, het opheffingsbesluit en een (na opheffing) openbaar gemaakte versie van een geheim raadsvoorstel.

Toelichting en voorbeelden uit de praktijk

1. Het procesmoment

Bij veel informatie kan een moment worden bepaald waarop de geheimhouding kan worden opgeheven door de raad, bijvoorbeeld bij het publiceren van een aanmeldingsleidraad van een aanbesteding of tender op Tenderned. Andere voorbeelden van procesmomenten waarop de tijdelijke geheimhouding kan worden opgeheven zijn: het sluiten van een grondexploitatie, het sluiten van een overeenkomst en het versturen van een brief aan een derde.

2. Het belang is niet meer aanwezig

Geheimhouding dient ter bescherming van een bepaald belang. Door voorziene of onvoorziene ontwikkelingen kan het belang na het opleggen van geheimhouding wijzigen. Als het belang niet meer aanwezig is, kan de tijdelijke geheimhouding worden opgeheven. Een voorbeeld: een marktpartij heeft een plan om een bepaald pand te huren en te verbouwen om samen met andere partijen een bedrijfsverzamelgebouw te realiseren. Voor de verbouwing vraagt de marktpartij subsidie aan. De raad wordt door het college onder geheimhouding geïnformeerd over de plannen van deze marktpartij. De marktpartij krijgt twee maanden later de financiering niet rond en de samenwerking met andere partijen wordt beëindigd. Het plan voor het huren en verbouwen van het pand wordt niet meer uitgevoerd. In dat geval is er geen belang meer aanwezig en kan de geheimhouding vervallen.

3. Openbaarmaking buiten de gemeente om

In bepaalde gevallen komt het voor dat een derde partij informatie waarop geheimhouding is opgelegd, geheel of gedeeltelijk openbaar maakt. Een voorbeeld is het bidbook van de Jaarbeurs voor het songfestival dat aan journalisten werd gegeven. Als door een handeling van een derde geheime informatie op straat komt te liggen, dan werkt de geheimhouding niet meer. Zodra informatie in openbare bronnen te vinden is, is de overheid niet meer in staat om de gesloten kring van diegenen die kennis van geheime informatie mogen hebben te bepalen. Ook in dit geval vervalt de geheimhouding op de informatie die openbaar is geworden. Sowieso moet stafbureau gemeentesecretaris geïnformeerd worden, zodat bekeken kan worden welke informatie openbaar is geworden en welke informatie nog onder geheimhouding valt.

Het college heeft als dagelijks bestuur zicht op het moment waarop voldaan wordt aan één van de bovenstaande voorwaarden. Het Stafbureau Gemeentesecretaris en waar nodig de griffie dragen er zorg voor dat het document openbaar wordt in het raadsinformatiesysteem, tenzij dat technisch door verloop van de tijd niet meer mogelijk is. De wijziging wordt verwerkt in het geheimhoudingsregister (zie daarover hoofdstuk 8). In geval van actuele ontwikkelingen wordt de raad actief geïnformeerd.

Hoe werkt opheffen van geheimhouding in de openbare raadsvergadering?

Tijdens het agendapunt ‘Geheimhouding’ ligt het voorstel zoals onder paragraaf 4.2 beschreven voor aan de raad. Wanneer de raad het niet nodig vindt om inhoudelijk te spreken over voorstel tot opheffing of aanpassing van de duur van geheimhouding, kan het besluit worden genomen in de openbare vergadering. Het kan dat er kort in heel algemene zin over opgelegde geheimhouding gesproken wordt (‘*Kan de wethouder hier alsnog ook een openbare versie van publiceren? Ja? Dank!).* Wanneer de raad het voorstel inhoudelijk wenst te bespreken (of een motie of amendement wil indienen), dan moet de raad het voorstel in een besloten vergadering behandelen.

Hoe werkt opheffen van geheimhouding in de besloten vergadering?

Tijdens de besloten vergadering van een raad of raadscommissie kan in vrijheid worden gesproken over onder geheimhouding verstrekte informatie maar ook uit eigen beweging of op voorstel van het college besloten worden over het opheffen van geheimhouding op informatie. De raad kan in een vergadering debatteren over opheffingsbesluiten over oudere geheime informatie waarop permanente geheimhouding rust of over tijdelijke geheimhouding waarbij men een (afwijkend) besluit tot opheffing wil nemen. Opheffen kan zowel zien op het gehele of gedeelte daarvan. Dit kan direct tijdens de betreffende vergadering, of op een later moment, als meer tijd nodig is om goed te beoordelen of en hoe de geheimhouding kan worden opgeheven.

Als een raadslid een voorstel tot opheffing van geheimhouding op oudere geheime informatie wil agenderen dan wordt de reguliere procedure gevolgd. In de zin dat het onderwerp eerst besproken wordt in de raadscommissie en daarna geagendeerd kan worden voor besluitvorming in de raad.

Als de raad of de raadscommissie beslist tot opheffing van de verplichting tot geheimhouding van (een deel van de) informatie gewisseld tijdens een besloten vergadering, wordt ook het verslag op gebruikelijke wijze (gedeeltelijk) openbaar gemaakt.

NB: besluiten (met externe werking), zoals het besluit om een bestemmingsplan voor te bereiden of het besluit om gronden aan te wijzen op grond van de Wet voorkeursrecht gemeente zullen hoe dan ook moeten worden bekendgemaakt (en dus openbaar worden gemaakt) om werking te kunnen hebben.

Wanneer er debat is over het opheffen van geheimhouding, wordt het bestuursorgaan dat de permanent of tijdelijke geheimhouding heeft opgelegd (doorgaans het college) in de gelegenheid gesteld om een schriftelijke zienswijze te geven en/of mondeling gehoord te worden tijdens de besloten vergadering. De verstrekker van de geheime informatie kan dan besluiten om de informatie in gewijzigde vorm te verstrekken.

Hoe werkt opheffen van geheimhouding door het dagelijks bestuur van de raad?

In uitzonderlijke gevallen kan een onvoorziene omstandigheid of actualiteit zoals hieronder beschreven, noodzaak geven om de geheimhouding zo snel als mogelijk op te heffen. In dat geval kan niet worden gewacht op de reguliere raadsvergadering en wordt het besluit tot opheffing genomen door (de voorzitter van) het dagelijks bestuur op basis van een voorstel van het bestuursorgaan dat de geheimhouding heeft opgelegd. Het mandaat om dit opheffingsbesluit te nemen is verankerd in de Mandaatregeling van de raad. De voorzitter van het dagelijks bestuur informeert de raad direct per email over het genomen besluit tot opheffing van de geheimhouding. Tijdens de eerstvolgende openbare raadsvergadering komt het besluit op de agenda als formele mededeling.

Wat als een actualiteit zich voordoet waardoor de noodzaak er is geheime informatie (direct) openbaar te maken?

Een actualiteit kan voor het college of de raad aanleiding zijn een eerder opgelegde verplichting tot permanente geheimhouding of tijdelijke geheimhouding (waarbij nog niet is voldaan aan een voorwaarde van opheffing) op korte termijn op te heffen. Dat kan bijvoorbeeld het geval zijn als op informatie permanente geheimhouding rust en in de media vragen spelen waarop alleen geantwoord kan worden als de geheimhouding wordt opgeheven.

Ook kan een actualiteit ontstaan doordat derden – buiten de gemeente om – informatie openbaar hebben gemaakt:

A. Een geheim document van derden dat onder geheimhouding aan de raad is verstrekt is openbaar te vinden, bijvoorbeeld doordat iemand dat op zijn website zet. Op dat moment komt de grond voor de opgelegde geheimhouding te vervallen.
B. Delen van geheime informatie zijn openbaar te vinden. De opgelegde geheimhouding kan dus niet voor het gehele document komen te vervallen. In dat geval wordt op korte termijn een vervangend, gedeeltelijk geheim document gemaakt zodat voor ambtenaren, bestuurders en raadsleden altijd duidelijk is voor welke delen de geheimhouding is opgeheven en voor welke delen de geheimhouding nog geldt.

In deze gevallen moeten stafbureau gemeentesecretaris en griffie geïnformeerd worden, zodat bekeken kan worden welke informatie openbaar is geworden en welke informatie nog onder geheimhouding valt en of een (versneld) opheffingsbesluit nodig is. Als niet gewacht kan worden op een opheffingsbesluit in de eerstvolgende reguliere raadsvergadering kan het dagelijks bestuur van de raad verzocht worden de geheimhouding op te heffen (zie paragraaf 4,5). De raad wordt per mail geïnformeerd over de wijziging als de (gedeeltelijk) openbare versie op de website is geplaatst. Een raadslid moet tot dat moment de geheimhouding in acht nemen. De wijziging wordt verwerkt in het geheimhoudingsregister (zie daarover hoofdstuk 8).

Hoe werkt openbaar maken na opheffen van geheimhouding (geheim is niet per definitie openbaar)?

Als de geheimhouding op raadstukken is opgeheven, moeten de documenten alsnog beoordeeld worden op de uitzonderingsweigeringsgronden in artikel 5.1 van de Wet open overheid die zich tegen openbaarmaking verzetten (persoonsgegevens, financiële gegevens van derden, etc.) voordat het document openbaar verstrekt kan worden. Het opheffen van geheimhouding wil dus niet per definitie zeggen dat een document (in zijn geheel) openbaar gedeeld kan worden.

Als het document gereed is voor openbare publicatie wordt het door stafbureau gemeentesecretaris en/of de griffie openbaar zichtbaar gemaakt bij de betreffende vergadering of overzicht in het raadsinformatiesysteem waarbij de voorheen geheime informatie hoort. De wijziging wordt ook verwerkt in het geheimhoudingsregister (zie daarover hoofdstuk 8).

Voorbeelden hiervan zijn:

- een verslag van een besloten vergadering wordt zichtbaar bij de openbare verslagen;
- een (voorheen) geheime bijlage wordt zichtbaar als bijlage bij het agendapunt waarbij het hoort;
- een (voorheen) geheime raadsbrief wordt zichtbaar bij de raadsbrieven;
- een (voorheen) geheim amendement wordt zichtbaar bij de amendementen.

Wat als er een Woo-verzoek komt over geheime informatie?

Op grond van de Wet open overheid (Woo) kan iedereen een verzoek indienen om gemeentelijke informatie openbaar te maken. De regelingen in de Gemeentewet over geheimhouding van informatie gaan voor op de Woo (bijlage bij art 8.8 Woo). Dit betekent dat daar waar op informatie geheimhouding rust, de Woo niet meer van toepassing is. Een Woo-verzoek dat (ook) gaat over informatie waarop geheimhouding rust moet gezien worden als een verzoek tot opheffen van die geheimhouding. Het belang van de geheimhouding moet worden afgewogen tegen het belang van het verzoek om de informatie openbaar te maken.

Voor alle documenten die onder geheimhouding aan de raad zijn verstrekt, geldt dat alleen de raad de geheimhouding weer kan opheffen. In veel gevallen zijn de gronden waarop geheimhouding is opgelegd nog steeds van toepassing. In dat geval wordt de geheimhouding niet opgeheven. Gevolg is dat het document niet onder de beoordeling van de Woo valt en het verzoek tot openbaarmaking wordt dan afgewezen. Als de geheimhouding wel wordt opgeheven zal het document alsnog beoordeeld moeten worden op de uitzonderingsgronden in artikel 5.1 van de Woo (persoonsgegevens, financiële gegevens van derden, etc.) voordat het document openbaar verstrekt kan worden.

Wanneer een Woo-verzoek van toepassing is op geheime informatie die verstrekt is aan de raad of die de raad zelf heeft opgelegd, is het dagelijks bestuur van de raad gemandateerd om een besluit te nemen als de geheimhouding langer dan een jaar geleden is opgelegd. De raadsgriffier mag besluiten over Woo-verzoeken waarbij de geheimhouding korter dan een jaar geleden is opgelegd.

Een bestuursorgaan dat bevoegd is een besluit te nemen over een Woo-verzoek moet een zienswijze van een ander betrokken bestuursorgaan vragen alvorens het besluit te nemen. Dat geldt ook wanneer daarbij opheffing van geheimhouding moet worden gewogen. Voor de snelheid van handelen kan de raad bij een Woo-verzoek over informatie die onder

geheimhouding door het college is verstrekt direct overgaan tot besluitvorming als de door het college opgelegde geheimhouding in stand wordt gehouden. Als de raad wil afwijken of advies wenst is een zienswijze noodzakelijk. Het college zal – over het algemeen gemandateerd – uiterlijk binnen twee weken haar zienswijze geven. Indien gewenst kan het verzoek tot opheffing van de geheimhouding geagendeerd voor bespreking in een besloten vergadering.

Wat als een belanghebbende bezwaar maakt en verzoekt om opheffen van geheimhouding?

Een belanghebbende kan binnen zes weken na het besluit tot het opleggen van geheimhouding bezwaar maken en verzoeken om de geheimhouding op te heffen. In de praktijk komt dit nauwelijks voor. Een voorbeeld hiervan is het bezwaar van een geluidsadviseur over de geheime raadsbrief met gemeentelijke toelichting op het vonnis van de Raad van Arbitrage over de geluidslekken in het gebouw TivoliVredenburg in 2022. Op basis van het bezwaarschrift besluit het bestuursorgaan opnieuw of geheimhouding van kracht blijft. Ook in dit geval zal waar nodig een zienswijze van een ander bestuursorgaan gevraagd worden.

5 Geheime informatie bespreek je in de besloten vergadering

Wanneer is er een besloten raads- of raadscommissievergadering?

Raads- en raadscommissievergaderingen zijn in principe openbaar. Als het nodig is, kan de raad of raadscommissie besluiten met gesloten deuren te vergaderen (art 23 Gemeentewet). De besloten vergadering is onderdeel van het goed functioneren van de raad. Debatteren gebeurt in de commissie, besluiten nemen we in de raad. De besloten vergadering wordt gebruikt om te praten over geheime informatie, mondelinge vragen te stellen over de geheime informatie en besluiten te nemen over geheime raadsvoorstellen.

Naast het bespreken van geheime informatie kan de besloten vergadering ook worden gebruikt voor het bespreken van informatie, die niet in het openbaar kan worden besproken, bijvoorbeeld financiële gegevens die relevant kunnen zijn voor een aanbesteding of een specifieke familiecasus. Informatie over iemands gezondheid en van strafrechtelijke aard mag ook niet in een openbare vergadering worden besproken op grond van de Woo.

Uitgangspunt bij raadsvergadering is zoveel mogelijk openbaar en alleen datgene wat geheim is in de besloten vergadering bespreken.

Wie mag er aanwezig zijn bij een besloten vergadering?

De voorzitter (of een vijfde van het aantal leden dat de presentielijst heeft getekend/aanwezig is) kan voorstellen om besloten te vergaderen. De raad/raadscommissie moet formeel besluiten om besloten te vergaderen.

De voorzitter van de vergadering vraagt dan aan aanwezigen op de publieke tribune en ambtelijke ondersteuning die niet nodig is voor het onderwerp om de zaal te verlaten. Alleen leden van de raad of commissie, collegeleden en noodzakelijke ambtelijke ondersteuning van college en raad zijn aanwezig bij de behandeling van geheime informatie. Door het interne karakter van geheimhouding moet de kring van personen die daarvan kennis hebben strikt beperkt blijven tot de ‘noodzakelijken’. In principe is de kring van aanwezigen zo klein mogelijk. Dus alleen de personen die nodig zijn voor de discussie. Collegeleden, raadsleden en ambtenaren, kunnen voor hun taakuitoefening tijdens de besloten vergadering adviescontact hebben met directe ondersteuning/ambtenaren buiten de vergadering voor de beantwoording van prangende vragen die relevant zijn in de besloten vergadering.

In het geval dat de raad een second opinion heeft gevraagd over geheime informatie kan de opsteller daarvan gevraagd worden om voor het beantwoorden van eventuele vragen en/of een toelichting aanwezig te zijn bij een besloten vergadering. Ook andere derden kunnen uitgenodigd worden. De raad bepaalt zelf wie noodzakelijk is voor de bespreking van het geheime onderwerp. Zo'n punt wordt apart geagendeerd zodat de uitgenodigde derde(n) de besloten vergadering daarna weer kan (kunnen) verlaten. Het debatteren of besluiten over geheime informatie is een interne politieke aangelegenheid.

De voorzitter sluit het besloten deel van de vergadering formeel af. De openbare vergadering wordt dan hervat en geïnteresseerden op de publieke tribune mogen weer plaatsnemen in de zaal.

Hoe stel je het verslag van de besloten vergadering vast?

De informatie die tijdens een besloten raads- of raadscommissievergadering wordt gewisseld is geheim (artikel 23, vierde lid, Gemeentewet). Wat daar besproken wordt, mag dus niet met anderen dan beschreven in 3.2 worden gedeeld. Dat is bij wet geregeld en hoef je dus niet nog een keer apart te besluiten.

Ook het verslag van een besloten raads- of raadscommissievergadering is geheim (artikel 23, vijfde lid, Gemeentewet). Er moet daarom een apart verslag worden gemaakt van (het deel van) een vergadering die (dat) achter gesloten deuren plaatsvindt. College-, raads- en commissieleden krijgen per mail de gelegenheid om opmerkingen over het conceptverslag mee te geven voordat het ter vaststelling wordt aangeboden in de volgende vergadering. Wanneer er tijdens de vergadering geen verdere opmerkingen zijn kan het geheime verslag in de openbare vergadering worden vastgesteld. Wanneer er toch behoefte is om over de inhoud van het geheime concept-verslag te spreken zullen de deuren opnieuw moeten worden gesloten. Uitgangspunt is dat het verslag van de besloten vergadering geheim is zolang alle stukken die aan de orde waren ook geheim zijn. Als er sprake is van tijdelijke geheimhouding zal er een besluit moeten worden genomen over opheffing van geheimhouding die rust op het verslag.

In een volgende vergadering van de raad/raadscommissie wordt het conceptverslag van de vorige besloten vergadering geagendeerd. Dan zijn er drie scenario's mogelijk om het verslag vast te stellen:

1. Het verslag wordt tijdelijk geheim

Als vergaderd is over informatie die tijdelijk geheim is, dan kan worden besloten om het verslag tijdelijk geheim te maken en op te heffen onder dezelfde voorwaarden als die gelden voor het besproken onderwerp. Dit wordt het meest toegepast.

2. Twee verslagen vaststellen

Als naast geheime informatie ook openbare informatie is besproken dan worden *op verzoek* twee verslagen opgesteld. Een openbaar verslag en een geheim verslag. Dat kan bijvoorbeeld als blijkt dat het debat niet alleen gaat over de geheime informatie, maar ook andere onderwerpen of daarmee samenhangende discussies gevoerd worden die wel openbaar kunnen worden. Uiteraard is bij (gedeeltelijke) openbaarmaking een zorgvuldige check bij nodig om te voorkomen dat informatie die valt onder geheimhouding op deze wijze alsnog openbaar wordt. De griffie legt in dat geval het conceptverslag via de wethouder voor aan de ambtelijke organisatie. De ambtelijke organisatie stelt op basis daarvan zowel een openbaar conceptverslag als een (gedeeltelijk) geheim conceptverslag op die in de volgende vergadering ter vaststelling worden voorgelegd. Bij het vaststellen van het geheime verslag wordt bepaald of de geheimhouding permanent of tijdelijk is.

3. Alleen het verslag vaststellen

Als de raad/raadscommissie niet besluit variant 1 of 2 te kiezen, dan is het een hamerstuk en geldt dat het verslag permanent geheim is. Uiteraard kan de raad of raadscommissie in de toekomst besluiten om de geheimhouding alsnog op te heffen.

Mag geheime informatie gedeeld worden in een raadsinformatiebijeenkomst of technische bijeenkomst?

Raadsinformatiebijeenkomsten zijn altijd openbaar en zijn niet bedoeld om geheime informatie te delen. In die bijzondere gevallen dat het toch nodig is om geheime informatie te delen in de vorm van een raadsinformatiebijeenkomst dan wordt hiervoor formeel een besloten commissievergadering georganiseerd. Dat betekent dat er eisen worden gesteld aan de organisatie en het verloop van de bijeenkomst. De besloten commissievergadering wordt georganiseerd door de griffie. Op die manier wordt gelijktijdig de geheimhouding en de functie van de raadsinformatiebijeenkomst geborgd.

Een technische bijeenkomst is een interne bijeenkomst tussen ambtenaren en raads- en commissieleden. In beginsel kan in een technische bijeenkomst over informatie die onder geheimhouding is verstrekt gesproken worden. Ook in dat geval worden eisen gesteld aan de organisatie en het verloop van de bijeenkomst, wat de verantwoordelijkheid is van de ambtenaren die de bijeenkomst organiseren. Het moet voor alle aanwezigen duidelijk zijn dat over geheime informatie gesproken wordt en ook bij technische bijeenkomsten geldt dat alleen bestuurders, leden van de raad of commissie en noodzakelijke ambtelijke ondersteuning van bestuurders en raad aanwezig kunnen zijn bij de behandeling van geheime informatie. Indien gewenst kan zo'n bijeenkomst worden gesplitst in een openbaar deel (waarin ook een externe partij informatie kan geven) en deel waarbij onder geheimhouding wordt gesproken. Betrek de adviseur juridische zaken vooraf voor advies over de organisatie van een technische bijeenkomst waarbij geheime informatie aan de orde komt.

Hoe kan een raadsfractie mondelinge of schriftelijke vragen stellen of een initiatiefvoorstel indienen met geheime informatie?

Mondelinge vragen over geheime informatie kun je alleen stellen in de besloten vergadering. Schriftelijke vragen die gaan over informatie waarvan de verwachting is dat deze geheim zou moeten zijn worden voorgelegd aan de voorzitter van het dagelijks bestuur, om eerst geheimhouding op de schriftelijke vragen te leggen. Nadat de voorzitter van het dagelijks bestuur namens de raad geheimhouding heeft opgelegd kunnen de schriftelijke vragen onder geheimhouding worden verstrekt aan het college. Dezelfde werkwijze is van toepassing wanneer geheimhouding moet rusten op een Initiatiefvoorstel of een (deel van) bijlage(n) bij een initiatiefvoorstel. Ook in dat geval dient geheimhouding door de voorzitter van het dagelijks bestuur te worden opgelegd alvorens het initiatiefvoorstel wordt gedeeld met de raad en andere betrokkenen.

Als schriftelijke vragen betrekking hebben op informatie die onder geheimhouding door het college aan de raad is verstrekt worden de vragen ‘niet openbaar’ aan het college aangeboden. Het college beoordeelt vervolgens welke vragen en antwoorden zo mogelijk openbaar gegeven kunnen worden en op welke vragen en antwoorden (gedeeltelijk) geheimhouding moet rusten.

Een raadslid kan technische vragen direct aan een portefeuillehouder of ambtenaar stellen. Als de beantwoording het opleggen van (gedeeltelijke) geheimhouding vraagt, wordt de betreffende informatie vanwege het opleggen van geheimhouding door het college aan de raad als geheel verstrekt.

6 Wat als je je geheimhoudplicht schendt?

Het openbaar maken van geheime informatie is strafbaar (artikel 272 Wetboek van Strafrecht). Dit betekent dat bij gelekte informatie de burgemeester bij de politie aangifte kan doen. De politie stelt daarna een strafrechtelijk onderzoek in om bewijzen te verzamelen en te achterhalen wie de geheimhouding heeft geschonden. Als in het strafrechtelijk proces door de rechter wordt vastgesteld dat een ambtenaar, collegelid, raadslid, commissielid of fractiemedewerker de geheimhouding heeft geschonden. Het schenden kan leiden tot een gevangenisstraf van ten hoogste één jaar of een geldboete in de 4e categorie (maximaal 22.500,- euro).

Voorbeelden van gelekte informatie zijn het bewust delen van informatie met de pers of een bevriende ondernemer. Maar het kan hier ook gaan om delen van kennis met een familielid of partner waarbij iemand zich even niet meer bewust was van het feit dat er geheimhouding op rust.

Maatregel als raadslid geheimhouding schendt

Naast strafrecht, is voor raadsleden in de Gemeentewet een bijzondere maatregel opgenomen. De raad kan besluiten dat het raadslid 3 maanden lang geen geheime informatie meer verstrekt krijgt (artikel 89, vijfde lid, Gemeentewet). Dit soort besluiten gelden ook voor commissieleden. Een raadslid of commissielid kan bezwaar maken tegen de bijzondere maatregel door om een voorlopige voorziening te vragen. Formeel kan er ook beroep worden ingesteld, maar dit is ongebruikelijk omdat de 3 maanden termijn dan meestal al verstreken is.

Wettelijke regeling voor schenden van geheimhouding door ambtenaren

Geheimhouding op grond van de Gemeentewet is uitsluitend van toepassing op de verhouding tussen bestuursorganen. Voor ambtenaren die onder de raad vallen, ambtenaren van het college en externe medewerkers zoals adviseurs, uitzendkrachten en stagiaires van de raad en het college geldt de verplichting om geheimhouding in acht te nemen op grond van artikel 9 in de Ambtenarenwet. Hierin is het volgende opgenomen: *De ambtenaar en de gewezen ambtenaar zijn verplicht tot geheimhouding van hetgeen hen in verband met hun functie ter kennis is gekomen, voor zover die verplichting uit de aard der zaak volgt.* Vermoedens van schendingen van geheimhouding door ambtenaren en externe medewerkers/adviseurs worden gemeld aan de concernjurist.
Het schenden van de geheimhoudingsplicht kan mogelijk ook worden gekwalificeerd als een schending van artikel 272 Wetboek van Strafecht. Het schenden kan leiden tot een gevangenisstraf van ten hoogste één jaar of een geldboete in de 4e categorie (maximaal 22.500,- euro). Voor advocaten geldt dat dan tuchtrechtelijke maatregelen genomen kunnen worden. Voor ambtenaren wordt in dat geval een integriteitsonderzoek gestart. Dat kan leiden tot personele maatregelen, van een waarschuwing tot ontslag.

7 Het geheimhoudingsregister

In 2011 hebben college en raad afgesproken geheime stukken die het college van burgemeester en wethouders onder geheimhouding aan de raad verstrekt vanaf dat moment in een register op te nemen. Aan dit geheimhoudingsregister kunnen ook verslagen en eventuele andere stukken waar de raad geheimhouding op heeft opgelegd toegevoegd worden. Het stafbureau gemeentesecretaris beheert het register en publiceert maandelijks een actuele bijgewerkte versie op de gemeentelijke website.

Het register bevat de volgende onderdelen:

a) Motivering: op grond van welke uitzondering genoemd in artikel 5.1 van de Wet open overheid (voorheen Wet Openbaarheid van bestuur) geheimhouding is opgelegd.
b) Termijn: moment tot waarop de geheimhouding geldt of dat geheimhouding permanent is
c) Besluitdatum: waarop de geheimhouding is opgelegd
d) Onderwerp: ten aanzien waarvan geheimhouding is opgelegd, zo mogelijk in duidelijke bewoordingen, zo mogelijk door vermelding van het beleidsveld als het onderwerp de geheime informatie al weggeeft
e) Artikel Gemeentewet: betreffende artikel in de Gemeentewet dat de grondslag vormt voor de oplegging van de geheimhouding
f) Orgaan: de raad, het college of de raadscommissie
g) Datum opheffing onder voorwaarden: datum waarop tijdelijke geheimhouding, indien aan de orde, door de raad onder voorwaarden is opgeheven (voor 1 april 2023 datum bekrachtiging geheimhouding conform het vervallen artikel 25 lid 3 gemeentewet).
h) Opmerkingen

Wijzigingen in de geheimhouding worden door het stafbureau gemeentesecretaris zo snel als mogelijk in het geheimhoudingsregister verwerkt. Dat kan het geval zijn als aan één van de voorwaarden van opheffing van tijdelijke geheimhouding is voldaan. In het geheimhoudingsregister wordt bij de registratie van de opheffing vermeld aan welke voorwaarde is voldaan (zie paragraaf 4.2). Het kan ook gaan om door de raad aangepaste of opgeheven permanente geheimhouding.

Periodiek wordt bekeken of door verloop van tijd opheffing van geheimhouding mogelijk is. Elke 5 jaar wordt opnieuw bekeken of geheimhouding nog steeds nodig is. Na 20 jaar bekijkt het college op basis van de Archiefwet of permanente geheimhouding nog steeds nodig is bij overdracht van geheime stukken aan het Utrechts Archief.

Je krijgt een vraag van stafbureau over het geheimhoudingsregister

Als je een vraag krijgt van het stafbureau of de geheimhouding op een stuk in het geheimhoudingsregister nog actueel is, dan beoordeel je opnieuw of de geheimhouding noodzakelijk is. Als de informatie nog steeds geheim moet blijven, geef je dit gemotiveerd terug aan het stafbureau. Als het belang van openbaar maken groter is, dan kan de geheimhouding op de informatie gedeeltelijk of geheel worden opgeheven. Hierbij worden de stappen in hoofdstuk 4 ‘opheffen’ gevolgd.

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Initiatiefvoorstel Pilot Tijdelijk Bedelverbod 2024

Beleidsveld	Openbare Orde en Veiligheid
Opsteller	David Bosch (UtrechtNu!)
Kenmerk	Volgt
Vergaderdatum Raad	Volgt
Referendabel	Ja
Geheim	Nee

Raadslid David Bosch stelt de raad voor te besluiten:

1. Het ‘besluit tot wijziging van de Algemene plaatselijke verordening Utrecht 2010, ‘tijdelijk bedelverbod’’ vast te stellen, waarmee een verbod op bedelen wordt ingesteld van 1 juni 2024 tot en met 30 september 2024 (artikel 2:27a APV).

2. Na afloop van dit tijdelijke verbod een evaluatie te laten uitvoeren.

Samenvatting

Bedelen is een praktijk die door de eeuwen heen heeft bestaan, en met het verhaal van de Utrechtse patroonheilige Sint-Maarten in het kielzog weten we dat het belangrijk is om genuanceerd te zijn als het gaat om dit onderwerp. Helaas wordt er de afgelopen jaren steeds meer overlast ervaren van bedelaars. De opkomst van de georganiseerde bedelbendes heeft deze negatieve ontwikkeling nog meer versneld. Vooral in de zomerperiode wordt er veel overlast ervaren. Dit initiatiefvoorstel is met name bedoeld om het aandeel van overlastgevende bedelaars en georganiseerde bedelbendes te verkleinen, door voor de zomerperiode 2024 een verbod op bedelen in te stellen. Handhavers van de gemeente en ook politieambtenaren krijgen met dit verbod meer handvatten om te handhaven op buitensporige situaties. Op die manier maken we de stad een fijnere plek om te wonen, te verblijven en te ondernemen. Ook kan het verbod helpen uitbuiting door georganiseerde bedelbendes te verminderen.

Met de voorgestelde wijziging van de APV is van 1 juni tot en met 30 september 2024 een bedelverbod van kracht. Om te voorkomen dat er tijdens dit kortdurende verbod een waterbedeffect ontstaat, geldt het verbod in de gehele stad. Via deze pilot kan worden bekeken of een bedelverbod de overlast kan verlichten. De ervaringen met dit verbod moeten goed worden vastgelegd, zodat de gemeenteraad hierover later uitgebreid kan spreken.

Context

Aanleiding

Bedelen is het vragen om een aalmoes.[1] Meestal is bedelen het gevolg van armoede, behoeftigheid of onmiddellijke nood. Het zou daarbij kunnen gaan om het vragen om hulp of liefdadigheid om in basisbehoeften te voorzien of om bijvoorbeeld een verslaving te faciliteren. Bedelen kan verschillende vormen aannemen, zoals geld vragen op straat. Het wordt vaak gezien als een gevolg van sociaaleconomische problemen of persoonlijke omstandigheden. Toch heeft bedelen ook een ander karakter gekregen. Zo zijn er bedelbendes actief, die zich bezighouden met het bedriegen van welwillende en vrijgevige personen.

Dergelijke organisaties gebruiken verschillende technieken om mensen te misleiden. Ze verzinnen valse verhalen, verzinnen ziektes of handicaps en brengen soms zelfs nepverwondingen aan of een vervormd uiterlijk om empathie op te wekken. Deze groepen veinzen dat ze in grote nood of in moeilijke omstandigheden verkeren om sympathie en financiële hulp te krijgen van nietsvermoedende voorbijgangers. Ze kiezen ook strategisch drukke gebieden zoals bijvoorbeeld de binnenstad. Vaak worden de bedelaars in busjes afgezet en worden ze later weer opgehaald.

Hoewel het belangrijk is om te erkennen dat niet alle bedelaars ‘’nep’’ of ‘’frauduleus’’ zijn, zijn er gevallen waarin georganiseerde netwerken of individuen opzettelijk het bedelen manipuleren voor persoonlijk gewin en daarbij ook voor overlast zorgen. Om overlast tegen te gaan van de steeds meer opdringerige vormen van bedelen, ziet de initiatiefnemer van dit voorstel noodzaak tot het invoeren van een tijdelijk bedelverbod tijdens de zomermaanden. Zo kan worden bekeken wat het effect is van een bedelverbod op de overlast in de stad.

Juridische context

Het Europese Hof voor de Rechten van de Mens (hierna: EHRM) heeft in 2021 in de zaak Lăcătuş vs. Zwitserland[2] geoordeeld dat een landelijk algeheel en compleet verbod op bedelen in de openbare ruimte de menselijke waardigheid ernstig aantast (artikel 8 Europees Verdrag voor Rechten van de Mens; hierna: EVRM) wanneer iemand niet over voldoende bestaansmiddelen beschikt. Door een dergelijk verbod is het niet mogelijk om in een individueel geval de verschillende belangen af te wegen en worden overtredingen buitengewoon zwaar bestraft. Het EHRM komt tot dit oordeel, nadat uit rechtsvergelijkend onderzoek is gebleken dat andere landen minder vergaande strafbaarstellingen van bedelarij kennen, zoals het strafbaar stellen van agressieve vormen van bedelen.

In Nederland is sinds 2000 de strafbaarstelling van bedelarij uit het Wetboek van Strafrecht geschrapt. De wetgever heeft expliciet de mogelijkheid opengehouden dat op basis van de gemeentelijke

[1] Definitie van bedelen uit de Van Dale.

[2] Europees Hof voor de Rechten van de Mens, 19 januari 2021, ECLI:CE:ECHR:2021:0119JUD001406515

autonomie een regeling ten aanzien van bedelarij wordt ingevoerd. Een gemeentelijke regeling ten aanzien van bedelarij is vooral kansrijk als het gedrag de openbare orde verstoort of dreigt te verstoren. Uit de uitspraak van het EHRM volgt namelijk dat de rechten in artikel 8 van het EVRM mogen worden beperkt wanneer dit een legitiem doel dient, een wettelijke basis heeft en noodzakelijk is voor de democratische samenleving. Of deze beperking noodzakelijk is in een democratische samenleving vereist een belangenafweging tussen die van het individu en die van de maatschappij.

Beoogd effect
Dit voorstel beoogt de overlast die wordt ervaren van bedelaars tegen te gaan. Handhavers krijgen met het verbod een middel om op te treden bij meldingen of tijdens surveillance. Zo kan worden opgetreden tegen agressieve, overlastgevende of hinderlijke bedelaars. Ook wordt Utrecht minder aantrekkelijk voor georganiseerde bedelende bendes en kan uitbuiting worden verminderd.
Op deze manier wordt een bijdrage geleverd aan het fijner maken van onze stad en aan de positieve beleving van bewoners, bezoekers en ondernemers. De zorgen, die bijvoorbeeld door veel Utrechtse ondernemers worden ervaren[3], over hinderlijk en agressief gedrag in verband met bedelen worden met dit verbod weggenomen. Ook helpt het verbod uiteindelijk bij een betere ervaring van de openbare ruimte.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad
- Schriftelijke vragen ‘Bedelaars en uitbuiting’ (SV 114/2016)
- Schriftelijke vragen ‘Bescherm de Utrechtse bedelaars en onze binnenstad’ (SV 224/2019)
- Schriftelijke vragen ‘Stop het nep-bedelen, stop oplichterij’ (SV 62/2020)
- Schriftelijke vragen ‘Buna ziua, mag ik geld?’ (SV 110/2023)
- Raadsbrief Bedelen

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico’s

Beslispunt	
1	Het ‘besluit tot wijziging van de Algemene plaatselijke verordening Utrecht 2010, tijdelijk bedelverbod’’ vast te stellen, waarmee een verbod op bedelen wordt ingesteld van 1 juni 2024 t/m 30 september 2024 (artikel 2:27a APV).
2	Na afloop van dit tijdelijke verbod een evaluatie uit te laten voeren.
Argumenten	
1.1	Verbetering openbare orde en veiligheid
	Een van de belangrijkste argumenten voor een verbod op bedelen is de potentiële verbetering van de openbare orde en veiligheid. In sommige gevallen kan agressief of aanhoudend bedelen ongemak en angst veroorzaken bij voorbijgangers, wat leidt tot een afname van de algehele kwaliteit van de openbare ruimte. Door een verbod in te voeren, kunnen autoriteiten de orde handhaven en mogelijke gevallen van intimidatie of agressief gedrag in verband met bedelen verminderen.
1.2	Vermindering van uitbuiting
	Bij bedelen zijn vaak kwetsbare mensen betrokken, waaronder mensen die worstelen met dakloosheid, verslaving of geestelijke gezondheidsproblemen. Door bedelarij te verbieden, is het mogelijk om de uitbuiting van deze mensen door criminele organisaties uit bijvoorbeeld Oost-Europa tegen te gaan en beter in kaart te brengen. Zo zouden kwetsbare bedelaars kunnen worden verwezen naar verschillende hulpverlenende organisaties die actief zijn in de stad, zoals Stichting Barka die daklozen, voornamelijk afkomstig uit Oost-Europa, kan ondersteunen.

[3] Zie bijvoorbeeld: https://www.rtvutrecht.nl/nieuws/3584418/ineens-zijn-commerciele-bedelaars-terug-in-utrecht-discussie-over-bedelverbod-weer-van-stal

Kanttekeningen/Risico's	
1.1	Het bedelverbod pakt onderliggende problematiek niet aan.
	Het criminaliseren van bedelen pakt de onderliggende oorzaken van armoede, werkloosheid, gebrek aan sociale steun of andere problemen niet aan. Voor het aanpakken van onderliggende problemen zijn er sociale voorzieningen en hulpverlenende instanties, zoals bijvoorbeeld Stichting Barka.
1.2	Het opleggen van een boete aan een bedelaar kan diens problemen verergeren.
	Bedelaars zullen veelal weinig bestaansmiddelen hebben, waardoor het opleggen van een boete een risico vormt dat een bedelaar nog verder afzwakt. Bij de handhaving van dit verbod kan hiermee rekening worden gehouden bijvoorbeeld door de bedelaar eerst te waarschuwen en naar hulpverlenende instanties te verwijzen.

Financiën
Handhaving geschiedt vanuit de bestaande financiële middelen en risico-inschatting. De handhavers richten zich op meldingen en het constateren van heterdaad situaties tijdens reguliere surveillance.

Vervolg
Algemeen

- Na vaststelling wordt het 'Besluit tot wijziging van de Algemene plaatselijke verordening Utrecht 2010, tijdelijk bedelverbod' op www.overheid.nl bekend gemaakt. Daarbij hoort ook een aan de wijzigingen aangepaste toelichting. De wijzigingen worden geconsolideerd verwerkt (opgenomen in de APV). Na de officiële bekendmaking op www.overheid.nl passen we de Utrechtse webpagina www.utrecht.nl/apv aan.
- Na 30 september 2024 zal het tijdelijk bedelverbod worden geëvalueerd. Uit de evaluatie moet blijken wat het effect is geweest van het tijdelijk bedelverbod. Over de uitkomsten van de evaluatie wordt de raad geïnformeerd.

Communicatie
Zie ook 'Algemeen' onder het kopje 'Vervolg'.

(Niet)Referendabel
De Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht is van toepassing.

Bijlagen
Bijlagen besluitvorming

- Besluit tot wijziging van de APV Utrecht 2010, tijdelijk bedelverbod

Bijlagen informatief:

- Overzicht van de APV-wijziging (was-wordt lijst)
- Toelichting op de APV-bepaling

Besluit tot wijziging van de Algemene plaatselijke verordening Utrecht 2010, tijdelijk bedelverbod

De raad van de gemeente Utrecht;
Gelezen het voorstel van raadslid David Bosch van X-X-2023, kenmerk X;
Gelet op artikel 149 en artikel 108 eerste lid Gemeentewet;
Overwegende dat met het oog op het verminderen van overlast een bedelverbod wenselijk is.
Besluit de Algemene plaatselijke verordening Utrecht 2010 als volgt te wijzigen:

Artikel I

Artikel 2:27a komt te luiden:

Artikel 2:27a Bedelverbod *geldend van 1 juni 2024 tot en met 30 september 2024*

Ter voorkoming of beëindiging van overlast is het van 1 juni 2024 tot en met 30 september 2024 verboden op een openbare plaats of in een voor publiek toegankelijk gebouw om geld of andere zaken te bedelen.

Artikel II

Dit besluit treedt in werking op 1 juni 2024.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van X-X-2023.

De burgemeester,

Sharon A.M. Dijksma

De griffier,

Merel van Hall

Overzicht van de wijzigingen in de Algemene plaatselijke verordening Utrecht 2010, tijdelijk bedelverbod

Onderstaand de teksten van de artikelen die inhoudelijk wijzigen. De wijzigingen zijn *cursief* aangegeven in de bestaande tekst en onderstreept in de nieuwe tekst. Bij nieuwe artikelen is alleen de kolom ‘Nieuwe tekst’ ingevuld. Bij artikelen die vervallen is alleen de kolom ‘Bestaande tekst’ ingevuld. Daar waar de wijzigingen artikelleden betreft, zijn alleen de betreffende artikelleden opgenomen (de stippeltjes geven aan dat er meer artikelleden zijn die niet gewijzigd worden).

Bestaande tekst	Nieuwe tekst
	Artikel 2:27a Bedelverbod *geldend van 1 juni 2024 tot en met 30 september 2024* Ter voorkoming of beëindiging van overlast is het van 1 juni 2024 tot en met 30 september 2024 verboden op een openbare plaats of in een voor publiek toegankelijk gebouw om geld of andere zaken te bedelen.

Bijlage:

Toelichting bij ‘Tijdelijk bedelverbod’

(deze toelichting wordt opgenomen in de informatieve toelichting bij de APV op www.overheid.nl)

Artikel I

Artikel 2:27a Bedelverbod

Sinds 2000 is bedelarij niet langer strafbaar gesteld in het Wetboek van Strafrecht. Met het opnemen van een tijdelijk bedelverbod in de APV wordt beoogd de overlast van bedelaars die vooral in de stadscentra tijdens de zomermaanden wordt ondervonden, te verminderen. Bedelen kan tot ernstige overlast leiden, bijvoorbeeld doordat opdringerig, agressief, intimiderend of hinderlijk om geld wordt gevraagd. Dit artikel, dat beoogt bedelarij tegen te gaan, voorziet in het voorkomen van overlast door bedelarij.

In dit artikel is naar aanleiding van een uitspraak van het Europese Hof van de Rechten van de Mens expliciet het motief opgenomen, omdat uit de uitspraak blijkt dat bedelarij alleen kan worden tegengegaan wanneer er een legitiem doel mee is gediend, er een wettelijke basis is en het noodzakelijk is voor de democratische samenleving. Met het verbod op bedelarij is de afweging gemaakt tussen de belangen van het individu om te mogen bedelen om geld of andere zaken tegenover het belang van de maatschappij om overlast door bedelarij te voorkomen.

Om een waterbedeffect te voorkomen geldt het bedelverbod voor de hele gemeente in de periode van 1 juni 2024 tot en met 30 september 2024. Overigens valt het spelen van straatmuziek niet onder dit verbod, maar onder artikel 2:8. Ook de verkoop van daklozenkranten valt niet onder dit verbod, aangezien dit in strijd zou zijn met de vrijheid van meningsuiting als bedoeld in artikel 7 van de Grondwet.

Burgemeester en wethouders
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl

Gemeente Utrecht

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	R. Vernooij	**Datum**	20 juni 2023
Doorkiesnummer	14030	**Kenmerk**	11318682
E-mail	r.vernooij@utrecht.nl	**Onderwerp**	Lobbyregister
Bijlage(n)	-	**Beleidsveld**	Bestuurlijke Zaken

Geachte leden van de raad,

Op 10 november 2022 verzocht u ons met motie M358 Lobbyregister om te onderzoeken op welke wijze een lobbyregister kan worden vormgegeven, of de financiering ervan binnen de bestaande begroting past en hoe er laagdrempelig begonnen zou kunnen worden met het publiceren van lobbyafspraken met raadsleden, collegeleden en topambtenaren. Met deze brief informeren wij u over de uitkomsten van het onderzoek. We sluiten hierbij, zoals genoemd in de motie, aan bij het onderzoek dat is uitgevoerd in opdracht van het ministerie van BZK (afwegingskader legitieme belangenvertegenwoordiging[1]). Het kabinet heeft op 3 mei 2023 gereageerd op dit onderzoek.

Hieronder gaan we eerst in op het onderzoek en de verschillende vormen van registers. Daarna sluiten we de brief af met onze conclusie om nu geen register in te voeren, omdat:

- Uit het onderzoek blijkt dat een register in de vorm zoals in de motie omschreven - waarin staat met wie wanneer waarover gesproken is - geen bewezen effectief middel is voor het vergroten van transparantie van besluitvorming;
- Uit het onderzoek daarnaast blijkt dat registratie van belangenvertegenwoordiging kan leiden tot onbedoelde neveneffecten, zoals een extra drempel voor contact met de gemeente en anticiperend gedrag en omzeiling, waardoor een register juist averechts werkt;
- Iedere vorm van registratie invoerings- en uitvoeringskosten met zich meebrengt, waarvoor geen middelen in de begroting en geen capaciteit in de organisatie beschikbaar zijn;
- Voor registratie van belangenvertegenwoordiging landelijke (en daarmee voor iedere gemeente) eenduidige en effectieve regelgeving en werkwijze randvoorwaardelijk zijn, maar nu (nog) ontbreken.

Vormen van lobbyregisters

Uit het onderzoek blijkt dat er verschillende vormen van regulering van belangenvertegenwoordiging (lobbyregisters) zijn. Ze verschillen in mate en verplichting van registratie. En er zijn verschillen in wie

[1] Afwegingskader legitieme belangenvertegenwoordiging, Universiteit Leiden, prof. dr. C.H.J.M. Braun en dr. B. Fraussen

er wat registreert (overheid of belangenvertegenwoordiger zelf). Een register is een middel en geen doel op zichzelf. Registervormen zijn afhankelijk van het doel dat met het reguleren van de belangenvertegenwoordiging bereikt dient te worden. Bij het invoeren van een register is het dus van belang eerst een duidelijke keuze te maken welk doel een register dient, omdat dit bepalend is voor de manier van inrichten en registreren. Hieronder worden in de figuur de verschillende doelen (links) en registervormen (links) samengevat. Vervolgens lichten we deze registervormen nader toe, op basis van het genoemde onderzoek.

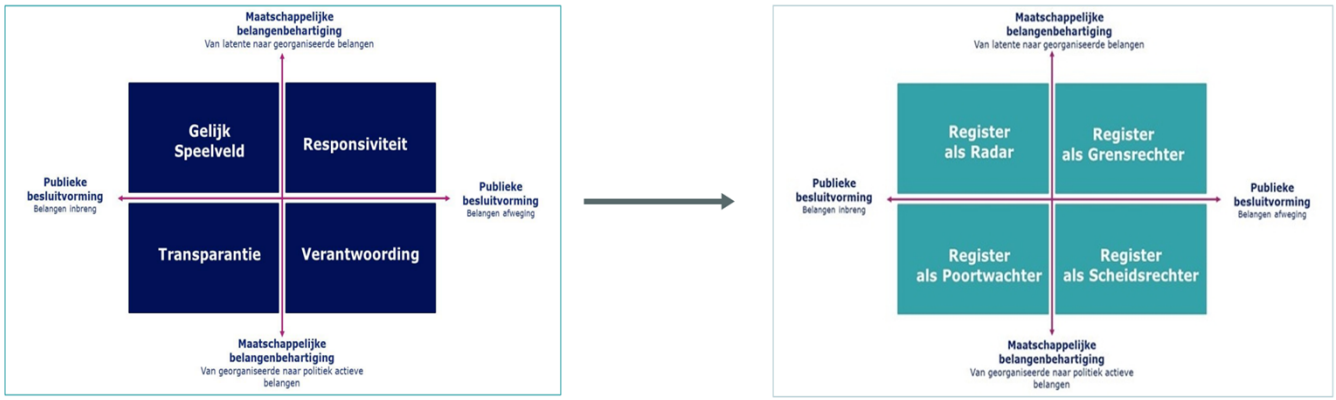

Gelijk speelveld: register als radar
Bij het doel gelijk speelveld past een register als radar, dat ‘voornamelijk bedoeld is om actief zicht te krijgen op georganiseerde maatschappelijke belangen’. Het gaat hier om het registreren van:

- beperkte achtergrondinformatie over (belangenvertegenwoordigende) partijen;
- informatie over deelname aan overlegorganen, consultatie en participatie-instrumenten;
- informatie over afspraken met bestuurders, topambtenaren en raadsleden.

Responsiviteit: register als grensrechter
Bij het doel responsiviteit past een register als grensrechter, dat ‘voornamelijk bedoeld is om de beleidsinbreng van maatschappelijke belangen inzichtelijk te maken, inclusief het signaleren van mogelijke onevenwichtigheden of blinde vlekken’. Het gaat hier om het registreren van dezelfde zaken als bij het register als radar, aangevuld met:

- de positie/inbreng van belanghebbenden op specifieke projecten, onderwerpen en beleidsdossiers;
- toelichting van de belangenafweging van deze posities/inbreng door het (gemeente)bestuur;
- mogelijkheden om het ontbreken van relevante belangen, of het onvolledig zijn van bepaalde informatie in het register, te kunnen signaleren.

Transparantie: register als poortwachter
Bij transparantie past een register als poortwachter, dat ‘grotendeels bedoeld is als kwaliteitslabel voor belanghebbenden die inbreng leveren voor publieke besluitvorming’. Het gaat hier om het registreren van dezelfde zaken als bij de registervormen ‘radar’ en ‘grensrechter’, aangevuld met:

- achtergrondinformatie over organisatiekenmerken: financiering van belangenbehartiging, organisatiebelangen en informatie over de te vertegenwoordigen doelgroep, achterban, leden en/of cliënten. Dit in combinatie met informatie over standpunten en inhoudelijke inbreng voor specifieke besluitvormingstrajecten.
- verplichte registratie voorafgaand aan afspraken met publieke gezagsdragers en (top)ambtenaren en deelname aan consultatie- en participatieinstrumenten, en consistente

naleving van dit principe door belangenbehartigers en publieke gezagsdragers en (top)ambtenaren.

Verantwoording: register als scheidsrechter
Bij het doel verantwoording past een register als scheidsrechter, ‘bedoeld als ex ante (vooraf) en ex post (achteraf) controle- en sanctioneringsmechanisme om de aard en kwaliteit van publieke besluitvorming en de rol van maatschappelijke belangen daarbij op een structurele manier te bewaken’. Het gaat hier om het registeren van dezelfde zaken als bij ‘poortwachter’, aangevuld met:

- registratie voorafgaand aan contacten en inbreng en achteraf.
- informatie over het gehele beleidsproces (*input-troughput-output*): met wie gesproken, waarover en hoe beïnvloedt, overwegingen en uitkomsten.
- beide partijen (gemeente en de belangenvertegenwoordiger) dragen verantwoordelijkheid voor de (uitgebreide) registratie.
- sanctionering: onvoldoende naleving betekent sancties.

Lobbyregister in Utrecht?
Wanneer we de uitkomsten van het onderzoek en het afwegingskader betrekken op het invoeren van een lobbyregister in Utrecht, komen wij tot de onderstaande overwegingen die leiden tot onze conclusie om nu geen lobbyregister in te voeren.

Effectiviteit van een lobbyregister
De motie overweegt (terecht) dat transparantie de norm is in het openbaar bestuur. Vanzelfsprekend is transparantie ook voor ons een belangrijk uitgangspunt bij de besluitvorming in ons college, bij onze informatievoorziening en bij de voorstellen aan de raad. Wij brengen daarom de deelname aan en uitkomsten van participatieprocessen, de relevante belangen en een integrale afweging daarvan (met argumenten en kanttekeningen/risico’s) in beeld. Zodat op basis daarvan per keer goed afgewogen besluitvorming plaats kan vinden. Uit het onderzoek van Braun en Fraussen blijkt dat een lobbyregister waarin staat ‘wie, wanneer waarover met wie gesproken heeft’, of het publiceren van open agenda’s, daar onvoldoende aan bijdraagt en in die zin niet voldoende effectief is ter vergroting van transparantie van besluitvorming.

Onbedoelde effecten: creëren van een drempel en anticiperend gedrag
Contacten tussen inwoners, ondernemers, verenigingen en vele andere partijen met bestuurders en ambtenaren zijn van groot belang voor een goed werkende lokale democratie. Het is de taak van het gemeentebestuur om verschillende belangen transparant in beeld te brengen, tegen elkaar af te wegen en een besluit te nemen. Belangenvertegenwoordiging is op deze manier een legitiem onderdeel van een gezonde democratie. Ook u, als raadslid, hebt vanzelfsprekend contact met inwoners, ondernemers, verenigingen en (maatschappelijke) organisaties als onderdeel van uw volksvertegenwoordigende rol. Wij willen voorkomen dat wij met het invoeren van een lobbyregister met als doel het vergroten van transparantie (wat zou neerkomen op een ‘register als poortwachter’ met vergaande registratieplicht en administratieve lasten voor inwoners/ondernemers/maatschappelijke organisaties en overige belangenvertegenwoordigers) een onbedoelde drempel opwerpen voor die legitieme belangenvertegenwoordiging. Uit het onderzoek blijkt bovendien het risico op anticiperend gedrag en omzeiling van een lobbyregister, waardoor transparantie uiteindelijk juist afneemt en een register averechts werkt.

Kosten voor invoering en uitvoering
Voor iedere vorm van een lobbyregister zijn incidentele middelen nodig voor het ontwerpen en implementeren van een werkwijze en systeem. Een werkwijze die bovendien goed vastgelegd en uitgevoerd moet worden, omdat het verwerken van persoonsgegevens moet voldoen aan richtlijnen en privacywetgeving (AVG). Tevens zijn voor iedere vorm structurele middelen voor beheer en uitvoering nodig: hoe uitgebreider de registratie, hoe hoger de uitvoeringskosten. Middelen voor een lobbyregister zijn op dit moment niet beschikbaar in de gemeentelijke begroting en de capaciteit is niet beschikbaar in de gemeentelijke organisatie. Daarbij komt dat juist ook vanwege de kosten van een lobbyregister uit het onderzoek blijkt dat voorafgaand aan het invoeren van een register, een duidelijk doel van dat register afgewogen en bepaald moet zijn.

Tot slot, voor een goed functionerende vorm van ‘lobbyregistratie’ is wat ons betreft landelijke (en daarmee voor iedere gemeente) eenduidige, afgewogen en effectieve regelgeving en werkwijze wenselijk en randvoorwaardelijk. Dit is er niet. Wij houden de ontwikkelingen, mede naar aanleiding van het afwegingskader, in de gaten en informeren u hierover wanneer daar aanleiding voor is.

Mocht u behoefte hebben aan een nadere toelichting op de onderzoeksrapportage (Afwegingskader legitieme belangenvertegenwoordiging) en een gesprek over dit thema, dan kunnen wij een technische bijeenkomst organiseren waarin de onderzoekers deze toelichting geven en wij hierover met u in gesprek gaan.

We vertrouwen erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Afwegingskader Legitieme Belangenvertegenwoordiging

naar een weloverwogen Register voor belangenvertegenwoordiging

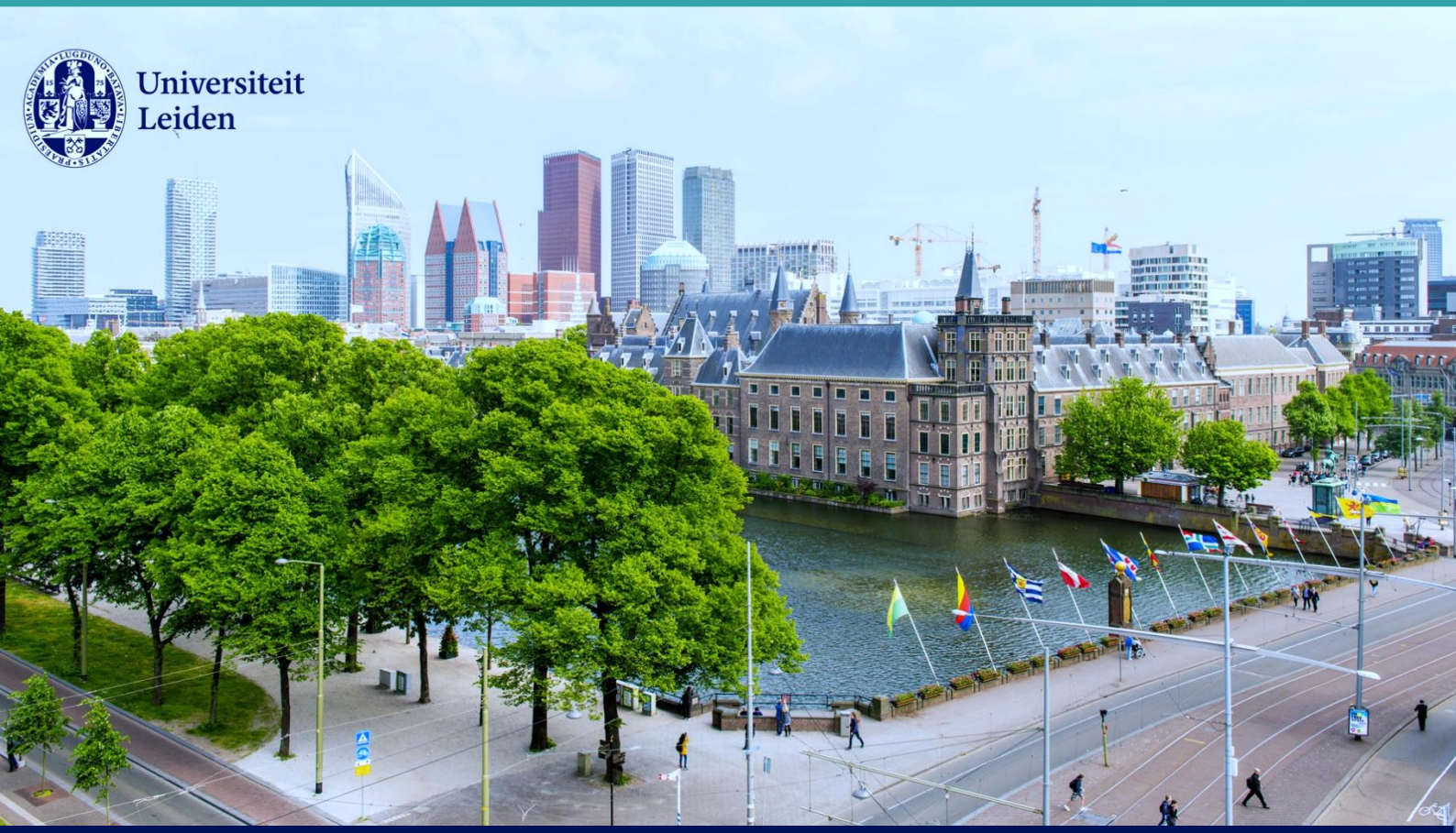

Prof. dr. C. Braun en dr. B. Fraussen

Instituut Bestuurskunde
Universiteit Leiden
December 2022
studie in opdracht van
het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties

Inhoudsopgave

Een Afwegingskader voor Legitieme Belangenvertegenwoordiging in het kort 3
1. Inleiding 7
1.1 Doelstelling en opzet van het Afwegingskader 8
2. Over belangenvertegenwoordiging in een democratie 9
2.1 Belangenvertegenwoordiging als dynamisch samenspel 9
3. Afwegingskader Legitieme Belangenvertegenwoordiging 17
3.1 Gelijk speelveld als uitgangspunt 19
3.2 Responsiviteit als uitgangspunt 19
3.3 Transparantie als uitgangspunt 20
3.4 Verantwoording als uitgangspunt 21
4. Een typologie van Registers: van Radar tot Scheidsrechter 22
4.1 Een Register als Radar 23
4.2 Een Register als Grensrechter 26
4.3 Een Register als Poortwachter 28
4.4 Een Register als Scheidsrechter 30
5. Vergelijking internationale lobbyregisters 33
5.1 Lobbyregulering en registers in vergelijkend perspectief 33
5.2 Internationale Registers opnieuw beschouwd 41
5.3 Effecten van lobbyregulering en Registers 44
6. Conclusies en aanbevelingen 49

Bijlagen: Appendices

Een Afwegingskader voor Legitieme Belangenvertegenwoordiging

in het kort

- ✓ De publieke en politieke roep om meer regulering van lobby-activiteiten klinkt vaak het hardst vlak na integriteitsschandalen of situaties waarin oneigenlijke beïnvloeding lijkt te hebben plaatsgevonden. Hierdoor wordt lobbyregulering vaak voorgesteld en ontwikkeld vanuit invalshoeken die een sterke nadruk leggen op integriteit en het bestrijden van corruptie. Deze insteek is waardevol en relevant, maar neemt onvoldoende het perspectief mee dat belangenvertegenwoordiging een integraal en vaak ook wenselijk onderdeel is van democratische besluitvorming. Bovendien is belangenvertegenwoordiging zowel een dubbele verantwoordelijkheid als tweerichtingsverkeer. Een dubbele verantwoordelijkheid, in de zin dat zowel maatschappelijke organisaties als beleidsmakers door hun standpunten, activiteiten en gedrag vorm (kunnen) geven aan (il)legitieme vormen van belangen-vertegenwoording. Daarnaast betreft het ook tweerichtingsverkeer: zowel gericht op het gedrag van individuen (belangenhebbenden en overheidsfunctionarissen), als op hoe in publieke besluitvormingsprocessen deze diverse maatschappelijke belangen worden afgewogen, met als ijkpunt het publiek belang.

- ✓ Voor het *Afwegingskader Legitieme Belangenvertegenwoordiging* baseren we ons daarom bewust op het proces van belangenvertegenwoordiging als dubbele verantwoordelijkheid en tweerichtingsverkeer. Hierbij beschouwen we Legitieme Belangenvertegenwoordiging als een tweeledig proces waarbij maatschappelijke belangen zich op basis van gelijke kansen kunnen mobiliseren, vervolgens gelijkwaardig kunnen participeren in publieke besluitvorming en waarbij deze maatschappelijke belangen in het publieke besluitvormingsproces via een inzichtelijke wijze, op basis van inhoudelijke, politieke en maatschappelijke merites, worden afgewogen met een daaraan gekoppelde heldere en inzichtelijke verantwoording.

- ✓ Met het Afwegingskader Legitieme Belangenvertegenwoordiging laat we zien dat een expliciete keuze voor specifieke doelstellingen voor wet- en regelgeving of beleidsinstrumentarium om het proces van belangenvertegenwoordiging te reguleren noodzakelijk is, omdat elke doelstelling verbonden is met andere (accenten in) regelgeving en instrumentarium.

- ✓ Met het Afwegingskader Legitieme Belangenvertegenwoordiging onderscheiden we vier verschillende doelstellingen voor wet-en regelgeving ten behoeve van legitieme belangenvertegenwoordiging, die elk andere zwaartepunten leggen: *Gelijk Speelveld, Responsiviteit, Transparantie* en *Verantwoording*. Bij *Gelijk Speelveld* is het faciliteren van gelijke kansen voor maatschappelijke belangenaggregatie het voornaamste aangrijpingspunt. Bij *Responsiviteit* is het belangrijkste aangrijpingspunt de inclusieve en inzichtelijke weging van maatschappelijke belangen in het publieke besluitvormingsproces. Bij *Transparantie* is het voornaamste uitgangspunt het inzichtelijk maken van de inbreng van politiek-bestuurlijk actieve maatschappelijke belangen. Bij *Verantwoording*, tot slot, is de voornaamste doelstelling ex ante en ex post verantwoording afleggen over publieke besluitvorming, de totstandkoming daarvan, en de rol van maatschappelijke belangen daarbij.

Afwegingskader Legitieme Belangenvertegenwoordiging en bijpassende Registers

- ✓ We onderscheiden vier type Registers als afgeleide van elk van deze kerndoelstellingen uit het Afwegingskader. Bij Gelijk Speelveld past een *Register als Radar*, dat voornamelijk bedoeld is om (actief) zicht te krijgen op georganiseerde maatschappelijke belangen. Bij Responsiviteit past een *Register als Grensrechter*, voornamelijk bedoeld om de beleidsinbreng van maatschappelijke belangen daarbij inzichtelijk te maken, inclusief het signaleren van mogelijke onevenwichtigheden of blinde vlekken. Bij Transparantie past een *Register als Poortwachter*, grotendeels bedoeld als kwaliteitslabel voor belanghebbenden die inbreng leveren voor publieke besluitvorming. Bij Verantwoording, tot slot, past een *Register als Scheidsrechter*, bedoeld als ex ante en ex post controle en sanctioneringsmechanisme om de aard en kwaliteit van publieke besluitvorming en de rol van maatschappelijke belangen daarbij op een structurele manier te bewaken.

- ✓ De internationale vergelijking van een aantal geselecteerde Registers laat zien dat veel landen worstelen met het definiëren van lobbyisten, ondanks gedetailleerde definities en geïllustreerd door de vele uitzonderingsgronden voor registratie. Dit maakt toezicht en handhaving een complexe taak en roept de vraag op of andere benaderingen niet gerichter en duurzamer zijn.

- ✓ De meeste Registers zijn (soms pas na verloop van tijd) zowel van toepassing op parlement, bewindspersonen en (top-) ambtenaren.

- ✓ Daarnaast tekent zich een blinde vlek af met betrekking tot de inzichtelijkheid van de belangenafweging die ten grondslag ligt aan publieke besluitvorming (er is slechts in beperkte mate, en vaak eenzijdig, sprake van een invulling van een Register als Grensrechter).

- ✓ De huidige Nederlandse situatie laat zich het beste kenschetsen als een zeer onvolkomen invulling van een Register als Radar. Op basis van het Afwegingskader Legitieme Belangenvertegenwoordiging zijn er diverse alternatieve invullingen (en routes daarheen) denkbaar voor regulering en een bijbehorend Register. Deze invulling vereist, in navolging van internationale voorbeelden, zeer waarschijnlijk een langer ontwikkeltraject. Nadat de centrale uitgangspunten zijn vastgelegd, kunnen de verdere uitwerking en implementatie hiervan baat hebben bij afstemming met diverse betrokken actoren, met het oog op het verzekeren van zowel maatschappelijk als bestuurlijk draagvlak en effectiviteit van een Register.

1. Inleiding

De politieke en publieke roep om verdergaande lobbyregulering, en daarbij in het bijzonder de roep om lobbyregisters, ontstaan meestal na een of meerdere schandalen.[1] Bij deze schandalen komen vaak oneigenlijke politiek-bestuurlijke beïnvloeding, (schijnbaar) niet integer gedrag van publieke professionals of belangenbehartigers, of een combinatie hiervan tot uiting. Illustratief hiervoor is de expliciete vermelding en uitgebreide incidenten-casuïstiek die opgenomen is in de recente initiatiefnota Dassen/Omtzigt.[2] Ook de onmiddellijke politieke en publieke roep om aanscherping van de lobbyregels in de EU naar aanleiding van het corruptieschandaal rondom één van de vice-voorzitters van het Europese parlement past in deze trend.[3]

Omdat concrete schandalen vaak de aanleiding vormen voor verdergaande regulering, wordt een 'lobbyregister' vaak 'aangehaakt bij' integriteits- en transparantiekaders.[4] Dat is niet verwonderlijk. De aard van de schandalen is vaak een mix van oneigenlijke politiek-bestuurlijke beïnvloeding en niet-integer (of zelfs corrupt) gedrag van ofwel (voormalig) publieke gezagsdragers of belanghebbenden. Het is dan een logische politieke uitkomst dat de route van integriteits- en, in het verlengde daarvan transparantiedoelstellingen, gekozen wordt in een poging om zo het vertrouwen van de burgers in de overheid te herstellen. Dat zien we ook terug bij verschillende internationale organisaties, zoals de OECD en Greco. Greco plaatst regels, kaders en transparantie over contacten tussen personen die de hoogste leidinggevende functies bekleden en lobbyisten en andere derde partijen die trachten het besluitvormingsproces te beïnvloeden expliciet in de context van anticorruptie en integriteitskaders.[5] Een lobbyregister (ook wel transparantieregister genoemd) past dan vooral binnen deze context omdat aangenomen wordt dat een register de transparantie, en daarmee inzicht, vergroot in de belanghebbenden die contact hebben met overheidsfunctionarissen. En meer transparantie en inzicht kan dan tenminste tot meer inzicht van burgers in de rol van lobbyisten bij publieke besluitvorming leiden, een bijdrage leveren aan het herstel in vertrouwen, en wellicht zelfs een zuiverende werking hebben door het blootleggen van mogelijk oneigenlijke contacten. Zo is althans vaak het uitgangspunt.[6]

De combinatie met gedrags- en integriteitscodes suggereert vooral de mogelijkheid van een sterke ex ante normering van individueel gedrag en ex post de mogelijkheid te controleren en handhaven op datzelfde individuele gedrag. Daarnaast worden lobbyregisters echter ook vaak

1 Crepaz 2017; Gray en Lowery 1998; Hogan et al 2011; Murphy et al 2011; Ozymy 2010.
2 Kamerstukken, TK 36101, nr. 2; 2021-20222. Initiatiefnota van de leden Dassen en Omtzigt over wettelijke maatregelen om de integriteit bij de bewindspersonen en de ambtelijke top te bevorderen
3 Deze roep om strengere lobbyregels was snel in de media.
4 zie ook Chari et al 2019, p. 7
5 Groups of States Against Corruption (Greco) 2021
6 vgl. Korkea-aho 2021; Kanol 2018; maar zie Bunea 2018; zie ook de diverse doelstellingen van internationale Registers (hoofdstuk 5)

als een middel gezien om niet alleen individuele contacten bloot te leggen, maar ook de inhoudelijke inbreng van lobbyisten inzichtelijk te maken en daarmee zicht te verlenen op mogelijke beïnvloeding van de politiek-bestuurlijke besluitvorming. Met andere woorden, een lobbyregister dient dan niet alleen de doelstelling om individueel (al dan niet oneigenlijk) gedrag en eigenschappen van belangenbehartigers zichtbaar te maken, maar ook om mogelijke beleidsbeïnvloeding in kaart te brengen. Deze vermenging van verschillende doelstellingen kan leiden tot ineffectieve wet- en regelgeving en daarop gebaseerde instrumenten (met name lobbyregisters en bijbehorend toezicht en handhaving). Een lobbyregister dat hoofdzakelijk is opgericht vanuit een minimale interpretatie van transparantie kan namelijk niet voldoen aan de doelstelling om beleidsbeïnvloeding bloot te leggen. Of, om een ander voorbeeld te noemen, de vele uitzonderingsgronden, die al dan niet om strategische redenen zijn opgenomen in een Register, ontnemen het zicht op relevante categorieën belanghebbenden. Vermenging van onderliggende doelstellingen kan dus leiden tot ineffectieve instrumenten en regulering. Een effectief Register vraagt daarom allereerst om een inzichtelijke afweging over gewenste doelstellingen van wettelijke kader voor belangenvertegenwoordiging.

1.1 Doelstelling en opzet van het Afwegingskader

In deze studie ontwikkelen we een Afwegingskader om tot heldere doelstellingen van regulering, en daaraan gerelateerd, heldere doelstellingen voor een Register[7] te komen. Dat vergroot de kans op een inrichting van een Register die passend is voor de (politiek gekozen) doelstellingen ervan. Op deze manier kan een dergelijk Register ook beter aan andere relevante kaders en richtlijnen gerelateerd worden in plaats van slechts en automatisch aan integriteitskaders. We baseren ons in deze studie dan ook bewust op het brede proces van belangenvertegenwoordiging, in aanvulling op de reguliere invulling van lobbyen (of public affairs) die vaak als grondslag wordt genomen voor regulering en lobbyregisters. Belangenvertegenwoordiging is een complex samenspel tussen maatschappelijke belangen en de afweging daarvan door het openbaar bestuur. Dit Afwegingskader doet recht aan deze complexiteit.

In hoofdstuk 2 beschrijven we de analytische grondslag voor het Afwegingskader. In hoofdstuk 3 ontwikkelen we het Afwegingskader Legitieme Belangenvertegenwoordiging en in hoofdstuk 4 leiden we vier typen Registers af, ieder met een eigen kerndoelstelling. Op basis van deze typologie van Registers duiden we vervolgens een aantal geselecteerde internationale Registers in hoofdstuk 5 en leiden we een aantal implicaties af voor de inrichting van een Register in Nederland in hoofdstuk 6 op basis van enkele conclusies en aanbevelingen.

7 We spreken bewust van een Register omdat een registratiesysteem meerdere vormen kan aannemen dan alleen een 'lobbyregister' om meer inzicht te bieden in de toegang van belangenvertegenwoordigers en contacten tussen overheidsfunctionarissen, bewindspersonen en politici enerzijds en belangenbehartigers anderzijds.

2. Over belangenvertegenwoordiging in een democratie

Belangenvertegenwoordiging vormt een fundamenteel onderdeel van democratische besluitvorming. Zoals dat al zo mooi formuleerd was in het *First Amendment* van de Amerikaanse grondwet: “Congress cannot make law banning ‘the right of the people to peacefully assemble, and to petition the Government for a redress of Grievances.” Zoals door diverse achtereenvolgende gerechtelijke uitspraken bevestigd is, is met name de tweede clausule de facto de wettelijke bescherming van lobbyen.[8] De combinatie met ‘the right to peacefully assemble’ legt daarnaast de relatie met de vrijheid van individuele burgers om zich te verenigen als grondslag voor het actief behartigen van de belangen. Deze combinatie van organiserend en politiek-strategisch vermogen is een klassiek definiërend mechanisme van belangenvertegenwoordiging.[9] Maar daar waar de focus in lobbyregulering en transparantiewetgeving vaak ligt op het tweede aspect, is de combinatie van beide dimensies juist cruciaal om wettelijke kaders en/of beleidsinstrumentarium voor belangen-vertegenwoordiging te ontwikkelen.

2.1 Belangenvertegenwoordiging als dynamisch samenspel tussen openbaar bestuur en samenleving

Belangenvertegenwoordiging is een complex samenspel tussen maatschappelijke belangenbehartiging en de afweging daarvan door het openbaar bestuur. Wij zien maatschappelijke belangenbehartiging als een proces waarbij belanghebbenden van publieke besluitvorming zichzelf mobiliseren, collectief danwel individueel, om vervolgens het (organisatie)belang en/of dat van hun achterban direct of indirect via het publieke besluitvormingsproces te behartigen. Hierbij maken belanghebbenden zelf niet direct onderdeel uit van het politiek-bestuurlijke systeem zoals overheidsfunctionarissen, bewindspersonen of politici, maar proberen zij wel een deelbelang te verbinden aan algemeen bindende wet- en regelgeving.[10] Dit laatste betekent dat belangenvertegenwoordiging inherent uit een samenspel tussen maatschappelijke belangenbehartiging en de afweging daarvan door het openbaar bestuur bestaat. Maar het betekent ook dat het organiserend vermogen van belanghebbenden een belangrijke rol speelt en zelfs een randvoorwaarde is voor het al dan niet succesvol kunnen beïnvloeden van publieke besluitvorming en/of de publieke opinie. Belangenvertegenwoordiging als proces is daarmee gebaseerd op twee afzonderlijke maar sterk gerelateerde mechanismen: het kunnen organiseren en verwoorden van maatschappelijke belangen (oftewel belangenaggregatie en belangenarticulatie) en de afweging van maatschappelijke belangen in de publieke besluitvorming.[11]

8 Holyoke 2017
9 Schmitter en Streeck 1999; Lowery en Gray 2014
10 Beyers e.a. 2015
11Vergelijk Bitonti en Mariotti 2022; Hershel en LaPira 2017; Holyoke 2017 voor argumentatie en bevindingen die overeenkomen met dit perspectief.

Dit uitgangspunt biedt een breder perspectief op het fenomeen lobbyen (en in de Nederlandse context het steeds gebruikelijkere perspectief van 'public affairs') dat over het algemeen ten grondslag ligt aan voorstellen voor of al reeds bestaande regulering en Registers. Bij lobbyen en public affairs staat het (politiek-)strategische gedrag van belanghebbenden centraal om publieke besluitvorming of de positionering van de eigen organisatie te beïnvloeden, direct dan wel indirect.

Over gangbare definities van 'lobby' en 'public affairs'

De Beroepsvereniging voor Public Affairs (BVPA) definieert 'public affairs' als volgt: 'Het strategische proces van inspelen op politieke besluitvorming, op veranderingen in de maatschappij en in de publieke opinie, die van invloed zijn op het functioneren van de eigen organisatie.' Het meer gericht beïnvloeden van de politieke en ambtelijke besluitvorming wordt met de publiek gangbare term lobbyen gedefinieerd.[12] Beide termen benadrukken vooral het strategisch kunnen anticiperen en inspelen op politieke en maatschappelijke invloeden. Ook in de initiatiefnota Dassen/Omtzigt, waarin een van de meest recente en verstrekkende voorstellen voor een Nederlands lobbyregister is opgenomen, wordt dit deelaspect centraal gesteld: "Indirect lobbyen betreft het beïnvloeden op een indirecte manier door bijvoorbeeld het grote publiek aan te sporen in actie te komen, massaal in de media te adverteren en polls over de publieke opinie te houden. Dit in tegenstelling tot het rechtstreeks overbrengen van de boodschap aan de overheid (rechtstreeks lobbyen), door bijvoorbeeld persoonlijke bezoeken aan bepaalde ambtenaren of het personeel daarvan, door brieven te schrijven naar ambtenaren en door telefoongesprekken met ambtenaren of het personeel."[13]

Een van de andere gangbare definities die toegepast wordt in politieke debatten en als grondslag voor internationale lobbyregisters is de definitie van Transparency International, een van de toonaangevende NGOs op het gebied van transparantie. Transparency International (TI) definieert lobbyen als volgt: "Any direct or indirect communication with public officials, political decision-makers or representatives for the purposes of influencing public decision-making, and carried out by or on behalf of any organised group."[14] De OECD hanteert in haar recente internationaal vergelijkende studie over lobbyen de volgende definitie: [Lobbying] refers to the act of lawfully attempting to influence the design, implementation, execution and evaluation of public policies and regulations administered by executive, legislative or judicial public officials at the local, regional or national level.[15] Zowel TI als de OECD benadrukken hiermee dus ook vooral de politiek-strategische component van belangenvertegenwoordiging, namelijk het actieve en zichtbare proces om maatschappelijke deelbelangen te verbinden aan publieke besluitvorming.

12 zie: https://bvpa.nl/over-bvpa/visie-op-het-vak
13 Kamerstukken, TK 36101, nr. 2; 2021-20222. Initiatiefnota van de leden Dassen en Omtzigt over wettelijke maatregelen om de integriteit bij de bewindspersonen en de ambtelijke top te bevorderen, p. 53
14 Transparency International Ireland 2015
15 OECD 2021

Kortom

Als lobbyregisters en -regulering in de context van integriteitskaders en openbaarheid van overheidsinformatie geplaatst worden, dan zijn de onderliggende definities vaak gericht op een deelaspect van belangenvertegenwoordiging, namelijk het (politiek-)strategische gedrag van maatschappelijke actoren. Gezien deze contextualisering van lobbyregisters, is dit een logisch uitgangspunt. Het gaat dan immers vooral om de ex ante normering en ex post handhaving van individueel gedrag dat zich richt op contacten met, en daarmee geïmpliceerde beïnvloeding door, belanghebbenden.

Maar deze insteek neemt onvoldoende het perspectief mee dat belangenvertegenwoordiging een integraal en vaak ook wenselijk onderdeel is van democratische besluitvorming, een breder proces behelst met inbegrip van de mobilisering van maatschappelijke belangen, én dat belangenvertegenwoordiging tweerichtingsverkeer is. Niet alleen gericht op de normering van individueel gedrag aan politiek-bestuurlijke zijde en de kant van belanghebbenden. Maar ook in de afweging van diverse maatschappelijke belangen door het openbaar bestuur en het uiteindelijke resultaat daarvan. Beide mechanismen vormen van oudsher de kern van belangenvertegenwoordiging, maar worden in het huidige politieke en publieke debat over lobby(regulering) vaak niet als zodanig meegenomen, laat staan dat ze als gelijkwaardige fundamenten worden beschouwd. Hiermee wordt de kern van belangenvertegenwoordiging onrecht aangedaan en daarmee ook het aangrijpingspunt voor lobbyregulering. Juist de combinatie van deze mechanismen is doorslaggevend om belangenvertegenwoordiging op een effectievere manier te kunnen reguleren.

Wij gaan in deze achtergrondstudie daarom bewust uit van het proces van belangen*vertegenwoordiging* en hanteren daarmee een breder uitgangspunt dan bovengenoemde, veel gebruikte definities.[16] Samenvattend vormt belangen-vertegenwoordiging een dynamisch samenspel tussen het openbaar bestuur en de samenleving, waarbij enerzijds de aggregatie en articulatie van maatschappelijke belangen en anderzijds de belangeninbreng en -afweging door het openbaar bestuur twee afzonderlijke maar gerelateerde constituerende mechanismen van dit proces vormen.

16 zie ook Fraussen en Braun 2018; 2019

2.1.1 Maatschappelijke belangenbehartiging: een kwestie van belangenaggregatie en belangenarticulatie

De wijze waarop maatschappelijke belangen zichtbaar worden in het maatschappelijke debat en in het politiek-bestuurlijke besluitvormingsproces is een proces van belangenaggregatie en belangenarticulatie. Met andere woorden, het gaat hierbij om zowel het mobiliseren van maatschappelijke belangen als het verwoorden van maatschappelijke belangen. Dat proces kan zowel een collectief als een individueel karakter hebben. Denk bij het collectieve aspect aan branche – en beroepsorganisaties die een industrie of beroepsgroep vertegenwoordigen. Of NGOs die rekenen op steun van individuele burgers om hun doelstelling te onderschrijven via donaties of vrijwilligersacties. Bij het individuele proces gaat het niet alleen om bedrijven of (semi-) publieke instellingen die zich op het politiek-bestuurlijke toneel bewegen en daarvoor het organiserend vermogen intern moeten vrijmaken. Het individuele aspect heeft ook betrekking op individuele burgers die zich vaak ad hoc organiseren om hun belang een stem te geven, bijvoorbeeld via diverse burgerbewegingen. Recentelijk wordt hier ook wel over gesproken als burgerlobby,[17] maar andere termen zoals *grassroots lobby*, burgerinitiatieven of sociale bewegingen worden ook gebruikt om belangenaggregatie als individueel proces te duiden.

De behartiging van maatschappelijke belangen is in feite de vertaalslag van *latente* maatschappelijke belangen,[18] naar *georganiseerde* maatschappelijke belangen en vervolgens naar *politiek-bestuurlijk actieve* maatschappelijke belangen.[19] We kunnen dit proces als een drietrapsraket beschouwen. Het startpunt van deze drietrapsraket wordt gevormd door de *latente* belangen in de samenleving. Latente belangen zijn de brede maatschappelijke belangen en perspectieven die leven in de maatschappij, waarvan een deel vaak onzichtbaar is.[20] Denk hierbij bijvoorbeeld aan de slachtoffers van het toeslagenschandaal, waarbij belangen van verschillende burgers te lang in het latente stadium zijn gebleven. Het startpunt van latente maatschappelijke belangen helpt om inzichtelijk te maken welke belangen een stem hebben en zichtbaar zijn in de politiek-bestuurlijke besluitvorming. Anders gezegd, dit startpunt helpt te beoordelen of er sprake is van evenwichtige of evenredige participatie van belanghebbenden dat recht doet aan de diversiteit aan belangen in de samenleving.

Hier zit vaak ook een belangrijk pijnpunt. Belangenaggregatie via andere kanalen dan politieke partijen, heeft anders dan via de representatieve democratie geen helder ijkpunt om evenredigheid te beoordelen, zoals het prinicipe van 'one citizen, one vote' bij verkiezingen. 'Belangen' zijn een sociaal(-wetenschappelijk) construct, waarvan het lastig is deze

17 Alemanno 2017; Braun 2017
18 We gebruiken de algemene term 'maatschappelijke belangen' om een breed palet aan belangen aan te duiden, waaronder ook (sociaal-)economische belangen.
19 Braun 2016
20 Hier raakt het begrip latente belangen bijvoorbeeld aan recente onderzoeken en bevindingen over 'afgehaakt Nederland' door Josse de Voogd en René Cuperus (2021) of de constatering dat veel regionale en lokale belangen onzichtbaar zijn in het Randstedelijk gedomineerde politieke debat en besluitvorming (Van den Berg en Kok 2021).

daadwerkelijk in de praktijk zichtbaar en meetbaar te maken.[21] Het wordt daarmee moeilijk om precies de vinger te kunnen leggen op de vraag of én wanneer een bepaalde beleidsuitkomst het publieke belang schaadt of alleen een deelbelang in ogenschouw neemt ten koste van datzelfde publieke belang. Maar het zicht hierop, of in ieder geval het aspect van latente belangen meenemen, is nodig om een oordeel te kunnen vellen of en in hoeverre een bepaalde beleidsuitkomst 'het publieke belang' schaadt. Maar juist dit perspectief ontbreekt vaak in regulering uitgaande van lobby als deelaspect van belangenvertegenwoordiging.

De tweede trede van de drietrapsraket is de vertaalslag van *latente* maatschappelijke belangen naar *georganiseerde* maatschappelijke belangen met een 'gezicht en een stem'. Dit kan gaan over latente maatschappelijke belangen die zich op een gegeven moment succesvol weten te mobiliseren. Denk hierbij bijvoorbeeld aan startups die aan een (technologische) innovatie werken en zich politiek mobiliseren omdat bestaande regelgeving hun marktintrede moeilijk maakt. Maar dit organiserend vermogen kan ook betrekking hebben op bestaande organisaties die nieuwe maatschappelijke belangen een gezicht (moeten leren) geven. Zoals bijvoorbeeld de vakbonden die nu vrijwel allemaal jongerenthema's of jongerenafdelingen hebben en daar de nodige aanpassingen voor hebben (of nog beter) moeten doen. Het gaat er bij dit aspect vooral om dat alle belangen die latent aanwezig zijn in de maatschappij en relevant zijn voor specifieke beleidsvraagstukken van de noodzakelijke organisatie- en beleidscapaciteit voorzien zijn en worden.[22] Dat gaat niet alleen over georganiseerde belangenorganisaties, zoals we vaak met de klassieke term 'maatschappelijk middenveld' aanduiden. Maar het gaat hierbij dus ook over de capaciteit van individuele private ondernemingen om hun belang een stem te geven via in-house lobbyisten of te laten geven via public affairs adviesbureaus. Of individuele burgers die zich organiseren om hun belang zichtbaar te maken. Vaak is hier sprake van onevenwichtigheden tussen verschillende belanghebbenden. Hierbij kunnen we denken aan de tegenstelling tussen bijvoorbeeld de voedingsindustrie en consumenten, waarbij consumenten veel belang hebben bij veilige, gezonde maar betaalbare voeding, terwijl ze als collectief zwak georganiseerd zijn op dit thema in vergelijking met de meer geconcentreerde invloedsbasis van de voedingsindustrie, waarbij het bedrijfsbelang een duidelijk aanwijsbaar en mobiliserend uitgangspunt is.

Tot slot, het derde stadium van de drietrapsraket is de belangenarticulatie: het zichtbaar zijn en worden van maatschappelijke belangen in het politiek-bestuurlijke besluitvormingsproces. Met andere woorden, dit is de vertaalslag van *georganiseerde* naar *politiek-bestuurlijk actieve* belangen en heeft vooral betrekking op het politiek-strategische gedrag van maatschappelijke organisaties, wat vaak het centrale onderwerp is van definities onderliggend aan lobbyregulering en lobbyregisters, maar wat dus maar een deel van deze drietrapsraket beslaat. De vaak geuite zorgen over verschillen in lobbykracht en mogelijkheden om publieke besluitvorming te beïnvloeden spelen niet alleen *tussen* diverse maatschappelijke belangen (dus bijvoorbeeld de milieubeweging versus de agrarische sector), maar speelt vaak ook

21 vgl. Lowery e.a. 2015, p. 1212-1213.
22 Albareda 2020; Albareda en Braun 2019; Daugbjerg e.a. 2017

binnen een maatschappelijk domein (grote ondernemingen versus MKB of ZZP-ers) of zelfs binnen maatschappelijke (koepel)organisaties (deelbelangen van kleine versus grote leden of diverse beroepsuitoefenaars binnen beroepsorganisaties).

Op de vraag of deze zorgen over ongelijke lobbykracht terecht zijn valt eigenlijk geen goed antwoord te geven, zonder de andere stadia van de drietrapsraket mee te wegen. Inzicht in het gehele proces van belangenaggregatie binnen een branche of sector is dus nodig om te beoordelen of alle verschillende stemmen (groot versus klein, grootstedelijk versus regionaal, consumenten versus (diverse) producenten, markttoetreders versus semi-monopolisten) voldoende zichtbaar zijn in het maatschappelijke debat en politieke besluitvorming. En zorgen over ongelijke lobbykracht kunnen ook niet zonder een beoordeling over hoe een branche of koepelorganisatie de belangenaggregatie en -articulatie intern organiseert en terugkoppelt naar de leden of de achterban.[23] En dat geldt ook voor individuele belangenbehartigers. Een oordeel over de aard van hun lobby behoeft een oordeel over in hoeverre de beleidsinbreng die zij op tafel leggen adequaat inzicht in de (on)bedoelde gevolgen van beleidsvoorkeuren biedt of dat zij zich vooral richten op het eigen deelbelang ten koste van het bredere maatschappelijke of publieke belang of tegen het belang van hun cliënten in.[24]

Kortom

In de kern gaat het bij de behartiging van maatschappelijke belangen dus om de vertaalslag van *latente* maatschappelijke belangen naar *georganiseerde* belangen op zowel individueel (individuele burgers of een individueel bedrijfsbelang) of collectief niveau (via beroeps- of brancheorganisaties of NGOs) en vervolgens naar *politiek-bestuurlijk actieve* belangen. Organisaties of individuen hebben hiervoor voldoende capaciteiten nodig om maatschappelijke belangen te mobiliseren (van latente naar georganiseerde belangen) en om deze belangen te behartigen ten opzichte van het openbaar bestuur (de stap van georganiseerde belangen naar politiek-bestuurlijk actieve belangen).

2.1.2 Publieke besluitvorming en belangenafweging

Hoe het openbaar bestuur inspeelt op maatschappelijke belangenbehartiging is een minstens zo belangrijk aspect van belangenvertegenwoordiging. Het is immers aan ambtelijke adviseurs, Kamerleden en bewindspersonen[25] om belanghebbenden al dan niet toegang te verlenen tot het besluitvormings- of uitvoeringsproces en te bepalen welke belangen er al dan niet worden meegewogen. Met andere woorden, belangenvertegenwoordiging is ook een kwestie van een responsief openbaar bestuur. De responsiviteit van het openbaar bestuur wordt bepaald door zowel institutionele, organisatorische als beleidsmatige factoren.

23 Fraussen e.a. 2021

24 Holyoke 2017; Lowery en Marchetti 2012

25 We noemen hier voornamelijk publieke gezagsdragers op het landelijke niveau, maar dit geldt evenzeer voor het supranationale, provinciale en lokale niveau uiteraard. Illustratief hiervoor is de recente motie van de gemeenteraad in Utrecht die oproept tot een Lobbyregister voor de gemeente Utrecht.

Institutionele en organisatorische factoren van responsiviteit

Institutionele factoren hebben betrekking op organisatorische of systemische kenmerken van het politiek-bestuurlijke besluitvormingsproces, waarmee maatschappelijke belangen verankerd worden in het publieke besluitvormingsvormingsproces. In (neo-) corporatistische stelsels, zoals het Nederlandse, worden vaak proactief organisaties aangewezen als vertegenwoordiger van een bepaald sociaal-economisch belang of als doelgroep van beleidsuitvoering. Of het openbaar bestuur stimuleert en faciliteert de vorming van koepelorganisaties die dan vervolgens worden geacht als gesprekspartner te fungeren voor een gehele sector of doelgroep en deze daarmee voldoende te vertegenwoordigen.[26] Deze expliciete overheidssturing in enerzijds de selectie van organisaties voor regulier en/of geïnstitutionaliseerd overleg en anderzijds de toekenning van publieke taken aan deze organisaties, heeft een doorslaggevend effect op hoe deze organisaties zich (kunnen) organiseren en daarmee ook op de mobilisatie van maatschappelijke belangen.[27] Door organisaties structureel toegang te verlenen, worden bepaalde andere groepen bij voorbaat ook structureel uitgesloten van toegang. Hierdoor kunnen latente maatschappelijke belangen ontstaan die niet of nauwelijks vertegenwoordigd worden of zichtbaar zijn, omdat ze buiten dit systeem van garandeerde toegang vallen en daarmee vaak ook van de politiek-bestuurlijke radar.[28]

Een relevant organisatorisch aspect van responsiviteit is de wijze waarop maatschappelijke inbreng georganiseerd wordt. Uit onderzoek blijkt dat de keuze voor bepaalde consultatie- en participatieinstrumenten invloed heeft op het aantal en type belangenbehartigers dat kan participeren in dergelijke processen.[29] Het blijkt bijvoorbeeld uit (internationaal vergelijkend) wetenschappelijk onderzoek dat open consultatie-instrumenten vaak leiden tot eenzelfde onevenredige deelname van maatschappelijke belangen of deze zelfs versterkt, waarbij economische belangen vrijwel altijd in de meerderheid zijn en blijven.[30] Het net wijd uitgooien, zoals bijvoorbeeld bij algemeen toegankelijke internetconsultaties, garandeert dus geenszins dat alle relevante belanghebbenden voor een wetgevingstraject, beleids- of uitvoeringsprogramma aan bod zijn gekomen. Het is hierbij vooral cruciaal om het type consultatie- of participatie-instrument goed af te stemmen op de inhoudelijke dimensies van een dossier en op het organiserend vermogen van diverse maatschappelijke belangen.

Beleidsmatige factoren voor responsiviteit

Op beleidsmatig niveau speelt de vraag op welke inhoudelijke gronden belanghebbenden toegang wordt verleend aan het beleid- en besluitvormingsproces. Vaak wordt een combinatie van beleidsinhoudelijke expertise en draagvlak als nuttige beleidsinformatie gezien door beleidsmakers. Als we te rade gaan bij de literatuur over experts in het beleidsproces, zien we daar een groeiende consensus ontstaan dat expertise niet alleen wetenschappelijke kennis

26 Lijphart en Crepaz 1999; Molina en Rhodes 2005
27 Fraussen 2014
28 Braun 2015
29 Baldwin 2019; Beyers en Arras 2020; Fraussen et al 2021; Fung 2006
30 Zie bijvoorbeeld: Fraussen e.a. 2020; Hanegraaff e.a. 2011; Rasmussen en Carroll 2014;

omvat, maar dat ook professionele kennis en ervaringsdeskundigheid relevante kennisbronnen zijn voor het besluitvormingsproces. Maar vaak gaat het niet alleen om de beleidsinhoudelijke inbreng, maar ook, of vooral, om het draagvlak dat gegenereerd kan worden door maatschappelijke organisaties toegang te verlenen tot het besluitvormingsproces.[31] Dit zijn wezenlijk andere beweegredenen die de manier waarop aan deze maatschappelijke belangen toegang wordt verleend kunnen bepalen. Cruciaal is dus om elke inbreng te wegen en te vergelijken op inhoudelijke, politieke en maatschappelijke merites. Het anders waarderen van expertise van verschillende maatschappelijke actoren en het weinig inzichtelijke karakter van dit proces, kan tot onwenselijke uitkomsten leiden.[32]

Deze *throughput* fase[33] is uiterst relevant voor de responsiviteit van het openbaar bestuur en om inzicht te krijgen in de wijze van belangenafweging. Dat in deze fase altijd belangen worden afgewogen is hierbij niet de kwestie. Maar dat het vaak onbewust, impliciet en intransparant gebeurt, dat maakt het tot een urgent vraagstuk als we het hebben over belangenvertegenwoordiging. Hoe de inbreng van zowel honderden individuele burgers als gevestigde belangenorganisaties bij een online consultatie legitiem kunnen worden meegewogen in de besluitvorming, is bijvoorbeeld vaak onduidelijk.[34] Overigens is dit een al vaker en eerder gesignaleerde zorg. De kabinetsreactie op de initiatiefnota Lobby in Daglicht getuigde hier al van: “Een brede inbreng vanuit de samenleving bevordert een brede afweging van belangen en komt de kwaliteit van beleid, besluitvorming en wetgeving ten goede. Meer zicht op de besluitvormings- en wetgevingsprocessen van de overheid en de belangenafwegingen die daaraan ten grondslag liggen, leidt bovendien tot meer begrip en acceptatie.”[35] Recente initiatieven zoals het openbaar maken van beslisnota’s[36] en daarbij expliciet refereren aan maatschappelijke belangen kan een stap in deze richting zijn.

Kortom

Belangenvertegenwoordiging is een dynamisch proces waarbij het openbaar bestuur een cruciale rol speelt. De combinatie van institutionele, organisatorische en beleidsmatige factoren heeft invloed op de manier waarop beleidsinbreng wordt georganiseerd en de belangenafweging plaatsvindt. Met andere woorden, meer inzicht in de input- , throughput - en outputfases van belangeninbreng en belangenafweging zijn daarom een heel wezenlijk onderdeel van belangenvertegenwoordiging.

31 Braun 2022; 2021; 2012. Dit roept ook de vraag op hoe ‘draagvlak’ gedefinieerd wordt, als uitkomst die breed maatschappelijk gedragen zijn of als een meer (impliciet) focus op het partijpolitieke belang ter ondersteuning van de bewindsperso(o)n(en), het zogenaamde ‘uit de wind houden van’ een bewindspersoon. Dit heeft uiteraard consequenties voor de mate van toegang en ontvankelijkheid van maatschappelijke inbreng.
32 OVV 2021, 187-201 in Braun 2022
33 Scharpf 1999; Schmidt 2013
34 Braun 2022
35 Kamerstukken, TK 34 376, nr. 4 initiatiefnota van de leden Bouwmeester en Oosenbrug ‘Lobby in daglicht: luisteren en laten zien’, brief van de minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties, p.
36 zie het door de overheid online gepubliceerde stappenplan hiertoe

3. Afwegingskader Legitieme Belangenvertegenwoordiging

Beide elementen van belangenvertegenwoordiging - belangenaggregatie en belangen-articulatie enerzijds en publieke besluitvorming en de inbreng en afweging van maatschappelijke belangen door het openbaar bestuur anderzijds - zijn met elkaar verweven en hebben effect op elkaar. Goede relaties met beleidsmakers kunnen de ontwikkeling en professionalisering van een organisatie flink stimuleren. Anderzijds kan onsuccesvolle mobilisatie, die bijvoorbeeld onvoldoende mensen samenbrengt of maar een tijdelijk karakter heeft, leiden tot relatieve onbekendheid bij beleidsmakers en daarmee kansen om inbreng te leveren voor besluitvorming beperken. Omgekeerd kan een verkeerd uitgevoerde lobbystrategie niet alleen zeer negatieve consequenties hebben voor de reputatie van de organisatie in de ogen van beleidsmakers en de publieke opinie, maar ook leiden tot onvrede bij de achterban, die toch vaak de (financiële) levensader van de organisatie vormt. Denk aan patiëntenorganisaties die te nauwe banden blijken te hebben met farmaceutische bedrijven. Of koepelorganisaties zoals werkgeversorganisaties en vakbonden die in hun lobbywerk soms te veel nadruk leggen op de wensen van één bepaald ledensegment, wat tot standpunten leidt die niet gedragen worden door de gehele achterban. Dit complexe samenspel tussen maatschappelijke belangenbehartiging en afweging daarvan door in het openbaar bestuur vormt de kern van belangenvertegenwoordiging zoals die zich afspeelt in een democratisch stelsel.

> *Legitieme belangenvertegenwoordiging is een tweeledig proces waarbij maatschappelijke belangen zich op basis van gelijke kansen kunnen mobiliseren, vervolgens gelijkwaardig kunnen participeren in publieke besluitvorming en waarbij deze maatschappelijke belangen in het publieke besluitvormingsproces via een inzichtelijke wijze, op basis van inhoudelijke, politieke en maatschappelijke merites, worden afgewogen met een daaraan gekoppelde heldere en inzichtelijke verantwoording.*

Belangenvertegenwoordiging als samenspel tussen de behartiging van maatschappelijke belangen en de afweging ervan in het publieke besluitvormingsproces vormt dan ook uitgangspunt voor een Afwegingskader Legitieme Belangenvertegenwoordiging. Het uitgangspunt van het afwegingskader is Legitieme Belangenvertegenwoordiging.

Met het Afwegingskader Legitieme Belangenvertegenwoordiging laat we zien dat een expliciete keuze voor specifieke doelstellingen voor wet- en regelgeving of beleidsinstrumentarium noodzakelijk is, omdat elke doelstelling verbonden is met andere (accenten in) regelgeving en instrumentarium.

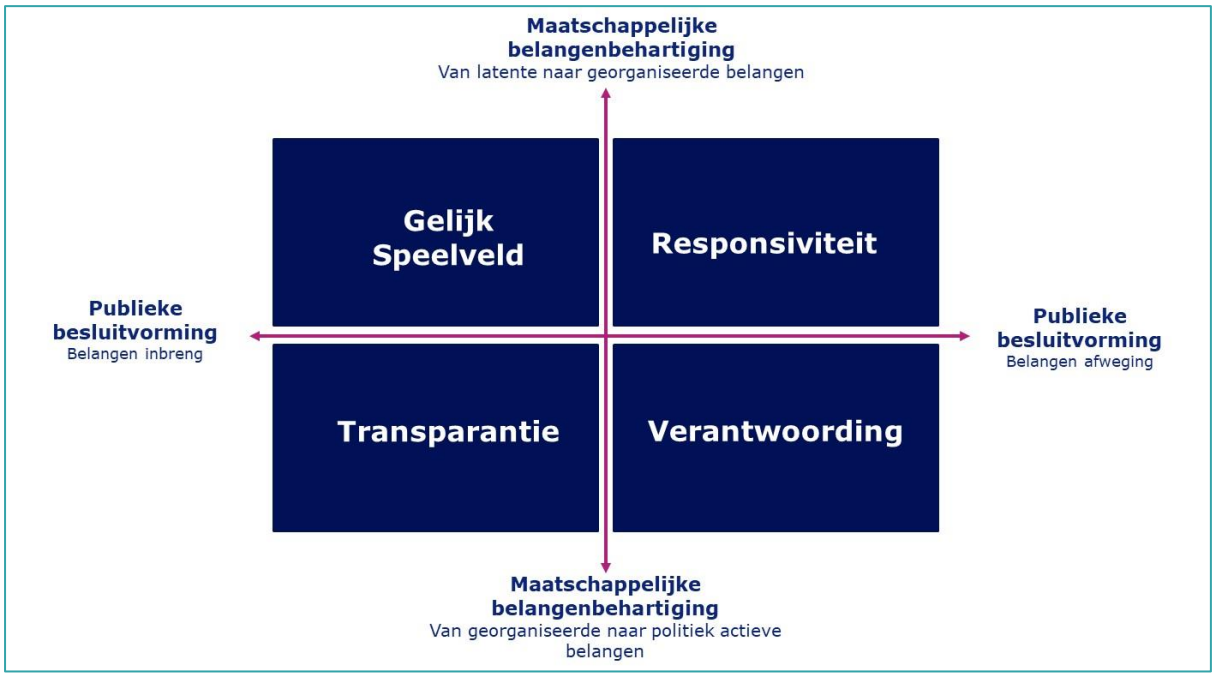

Figuur 3.1: Afwegingskader Legitieme Belangenvertegenwoordiging

In figuur 3.1 wordt het Afwegingskader Legitieme Belangenvertegenwoordiging gevisualiseerd. Op de verticale as zien we het mechanisme maatschappelijke belangenbehartiging afgebeeld. Aan de bovenzijde van de verticale as ligt vooral de nadruk ligt op de vertaalslag van latente maatschappelijke belangen naar georganiseerde maatschappelijke belangen (belangenaggregatie). Aan de onderzijde van de verticale as ligt de nadruk op de vertaalslag van georganiseerde maatschappelijke belangen naar politiek-bestuurlijk actieve maatschappelijke belangen (belangenarticulatie). Op de horizontale as zien we de dimensie van belangeninbreng en - afweging in de publieke besluitvorming afgebeeld. Hierbij is aan de linkerzijde met name de manier waarop maatschappelijke inbreng institutioneel, organisatorisch of beleidsmatig georganiseerd wordt benadrukt, oftewel de *input*fase van besluitvorming. Aan de rechterzijde van het figuur gaat het dan met name om de politiek-bestuurlijke afweging en de uitkomsten daarvan, dus de *throughput*- en *output*fases van besluitvorming. Anders gezegd, verbeeldt de horizontale as hoe de mate van toegang tot het besluitvormingsproces (links) tot mogelijke invloed op het besluitvormingsproces (rechts) kan leiden.

Deze twee assen geven ook duidelijk aan dat legitieme belangenvertegenwoordiging zowel een maatschappelijke (van belangenaggregatie naar belangenarticulatie) als bestuurlijke component heeft (belangeninbreng naar belangenafweging in de publieke besluitvorming). Dit impliceert dat zowel maatschappelijke organisaties als openbaar bestuur een rol en verantwoordelijkheid hebben om belangenvertegenwoordiging op legitieme wijze te laten verlopen, en dat dit dus een dubbele verantwoordelijkheid betreft. Nieuwe wettelijke of regulerende initiatieven moeten gebaseerd zijn op deze dubbele verantwoordelijkheid, en zowel de maatschappelijke als bestuurlijke component in beschouwing te nemen.

3.1 Gelijk speelveld als uitgangspunt

Als de voornaamste doelstelling van kaders voor legitieme belangenvertegenwoordiging met name op de *input*fase van het publieke besluitvormingsproces en op de belangenaggregatie ligt (kwadrant linksboven in het figuur), dan is een *Gelijk Speelveld* faciliteren een nuttig uitgangspunt. Het faciliteren van een gelijk speelveld definiëren we in de context van dit afwegingskader als "het faciliteren van gelijke kansen voor maatschappelijke belangen om zich te organiseren en daarmee op de politiek-bestuurlijke radar te komen." Enerzijds kan dat door meer structureel politiek-bestuurlijke deelname van diverse maatschappelijke belangen te faciliteren (bijvoorbeeld door subsidies of andere instrumenten die gericht zijn op de vertaalslag van latente maatschappelijke belangen naar georganiseerde maatschappelijke belangen) of actief op zoek te gaan naar relevante maatschappelijke belangen voor specifieke besluitvormingstrajecten die nog niet op de politiek-bestuurlijke radar staan en waarvan de inbreng nog niet zichtbaar is. Anderzijds kan een gelijk speelveld gefaciliteerd worden door het proces van beleidsinbreng meer inzichtelijk te maken, en proactief, helder en breed via diverse communicatiekanalen te communiceren over participatiemogelijkheden. Dat is dan ook in lijn met kwesties rondom recht op openbaarheid van overheidsinformatie en open overheid, zodat iedereen, althans formeel en in theorie, in gelijke mate toegang heeft tot informatie over het openbaar bestuur.

3.2 Responsiviteit als uitgangspunt

Als de doelstelling voor legitieme belangenvertegenwoordiging zich meer richten op het kaderen van de throughput en outputfase in combinatie met belangenaggregatie, dan is het uitgangspunt van *Responsiviteit* nuttig. Responsiviteit definiëren we in de context van dit afwegingskader als "de inzichtelijke en inclusieve belangenafweging door het openbaar bestuur op basis van inhoudelijke, maatschappelijke en politieke merites." Hierbij gaat het vooral om de borging van een zodanige weging van maatschappelijke belangen die recht doet aan alle relevante maatschappelijke perspectieven voor een besluitvormingstraject. Relevant instrumentarium kan gericht zijn op het stroomlijnen van organisatieprocessen binnen publieke organisaties waardoor er meer ruimte ontstaat en wordt gegeven om de belangenafweging op een dergelijke inclusieve wijze te laten plaatsvinden. Dit met de uitdrukkelijke doelstelling dat er vanuit het openbaar bestuur actief gehandeld kan worden mocht blijken dat binnen de afweging van maatschappelijke belangen onderbelichte

invalshoeken van een vraagstuk zijn ontstaan en deze geadresseerd kunnen en mogen worden. Deels is dergelijk instrumentarium al voorhanden (denk aan het 'Integrale Afwegingskader' bijvoorbeeld), maar wordt dat nog onvoldoende structureel en expliciet ingezet. Tegelijkertijd passen een aantal recente ontwikkelingen, zoals het openbaar maken van beslisnota's of het beter structureren van informatie ten behoeve van de onderbouwing van beleidsvoorstellen[37] en de verdere uitbouw hiervan goed binnen dit uitgangspunt. Ook kan hiervoor zorg gedragen worden door betrokken overheidsfunctionarissen, politici en/of bewindspersonen als zij signaleren dat er maatschappelijke belangen ontbreken, ofwel om het type consultatie of participatie-instrumentarium aan te passen om onevenwichtigheden op dossierniveau te beperken of corrigeren[38], en op basis daarvan expliciet nog ongehoorde maatschappelijke belangen bij het besluitvormingsproces te betrekken. Met andere woorden, met Responsiviteit als uitgangspunt gaat het vooral om de kwestie óf alle relevante belangen worden meegenomen in de afweging en of dit op basis van inhoudelijke, politieke en maatschappelijke merites plaatsvindt. De verantwoordelijkheid hiervoor ligt vooral bij instanties van het openbaar bestuur.

3.3 Transparantie als uitgangspunt

Bij de kwadranten onderin het figuur ligt de nadruk vooral op de actieve rol van maatschappelijke belangen in het politiek-bestuurlijke proces. Als hierbij voor potentiële regelgeving of beleidsinstrumentarium de doelstelling vooral is gericht op het kaderen en reguleren van de inputfase van het publieke besluitvormingsproces, dan is *Transparantie* een goed uitgangspunt. Transparantie definiëren we in de context van dit afwegingskader als "het proces waarmee de maatschappelijk inbreng inzichtelijk wordt gemaakt." Het uitgangspunt hierbij is voornamelijk vanuit het perspectief van het recht op openbaarheid van overheidsinformatie, waarbij burgers inzicht krijgen in het besluitvormingsproces inclusief de betrokkenheid van belanghebbenden.[39] Instrumenten die daarbij passen bieden niet alleen inzicht in welke maatschappelijke belangen politiek-bestuurlijk actief zijn (zoals bij het uitgangspunt van het Gelijk Speelveld), maar bieden ook inzicht in op welke beleids- of uitvoeringsdossiers belangenhebbenden actief zijn en welke standpunten ze in deze dossiers innemen. Dergelijk instrumentarium biedt door middel van inzicht zowel een monitorende als corrigerende functie. Een monitorende functie biedt dan vooral derde partijen zoals NGOs, onderzoeksjournalisten en wetenschappers, de mogelijkheid om de inbreng van actieve maatschappelijke belangen in kaart te brengen en te analyseren. Dat kan daarmee indirect een corrigerende functie inhouden. Daarnaast heeft dergelijk instrumentarium ook een meer directe corrigerende werking, door zichtbaar te maken wanneer bepaalde organisaties op oneigenlijke gronden beleidsinbreng aanbieden, bijvoorbeeld door beperkte openheid over de belangen die zij vertegenwoordigen of over de relatie met hun achterban of leden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan NGOs die (achter de schermen) gefinancierd worden door bedrijfsbelangen, ook wel bekend als *astroturfing*.

37 Pattyn e.a. 2021
38 zie Fraussen e.a. 2021
39 vgl. de Fine Licht 2014

3.4 Verantwoording als uitgangspunt

Als de belangrijkste doelstelling van legitieme belangenvertegenwoordiging gericht is op het reguleren van de throughput en outputfase van het besluitvormingsproces in combinatie met belangenarticulatie, vormt *Verantwoording* een relevant uitgangspunt. Verantwoording definiëren wij in de context van het afwegingskader als "het proces waarin op een open en inzichtelijke wijze teruggekoppeld wordt aan zowel maatschappelijke belanghebbenden als de volksvertegenwoordiging hoe en waarom besluiten tot stand zijn gekomen, en waarom bepaalde belangen en/of invalshoeken al dan niet zijn meegewogen." Deze focus op de verantwoording is met name bedoeld om te kunnen controleren of de belangenafweging op een faire wijze heeft plaatsgevonden, of dit proces inzichtelijk is gemaakt, en op basis van inhoudelijke, politieke en maatschappelijke merites heeft plaatsgevonden. Het realiseren van dit uitgangspunt vereist een instrumentarium dat zowel de belangen en posities van belanghebbenden inzichtelijk maakt, als de manier waarop de politiek-bestuurlijke afweging plaatsgevonden heeft gekoppeld aan specifieke besluiten of beleidsuitkomsten. Dat kan bijvoorbeeld door een specifiekere invulling van de Memorie van Toelichting of daadwerkelijke en consistente naleving van de invulling van een lobbyparagraaf.[40] Daarnaast kunnen diverse aanvullende vormen van verantwoording hierbij aangewezen zijn, niet alleen politieke verantwoording maar ook horizontale verantwoording, d.w.z. heldere terugkoppeling richting de belanghebbenden bij de besluitvorming.[41] Veel van de kaders en gedragscodes rondom integriteit - zoals gedragsregels en regulering omtrent professionaliteit, nevenfuncties – en inkomsten, als ook draaideurregelingen - passen bij deze onderliggende doelstelling van verantwoording, omdat ze vaak zowel een ex ante (regels en richtlijnen waaraan men zich verplicht is te houden) als ex post (als een middel om achteraf de aard van bepaalde casuïstiek in lijn met relevante regels en kaders te beoordelen) component heeft.

40 Zoals al eerder om gevraagd is door de Kamer: Kamerstukken, TK. 32637, nr. 232, gewijzigde motie van de leden Van Gerven en Oosenbrug ter vervanging van die gedrukt onder nr. 229.
41 Koop 2014

4. Een typologie van Registers: van Radar tot Scheidsrechter

Het bovenstaande Afwegingskader Legitieme Belangenvertegenwoordiging dient als uitgangspunt om verschillende mogelijke invullingen van Registers te duiden, ieder vanuit een verschillende grondslag en gerelateerd aan afzonderlijke doelstellingen om tot legitieme belangenvertegenwoordiging te komen. We gebruiken bewust de algemene term Register om hiermee de variatie inzichtelijk te maken qua vormgeving en eventuele bijpassende maatregelen om te garanderen dat een Register de desbetreffende doelstellingen kan vervullen. Omdat de typologie van Registers een afgeleide is van het Afwegingskader Legitieme Belangenvertegenwoordiging, plaatsen we de (types van) Registers ook bewust in de bredere context van onderliggende doelstellingen en relatie tot andere wet-en regelgevende kaders en instrumentarium. Dit is noodzakelijk aangezien een Register op zichzelf vrijwel nooit afdoende is om een (laat staan meerdere) van de vaak genoemde doelstellingen voor regulering of omkadering van belangenvertegenwoordiging te realiseren.

Onze focus op legitieme belangenvertegenwoordiging als een dynamisch samenspel tussen openbaar bestuur en samenleving betekent ook dat wij bij het formuleren van type registers zowel de uitvoerende als de wetgevende macht meenemen, al zijn we ons ter dege bewust van ieders afzonderlijke verantwoordelijkheid in ons democratische stelsel en het politiek-bestuurlijke besluitvormingsproces. Deze bredere toepassing van Registers is in lijn met diverse internationale transparantie- en lobbyregisters, die doorgaans op zowel de uitvoerende als wetgevende macht betrekking hebben en past ook bij de doelstelling om de belangeninbreng en - afweging gedurende het gehele besluitvormingsproces inzichtelijk te maken. Met andere woorden, een brede toepassing van Registers doet recht aan het dynamische karakter van besluitvorming met inbegrip van zowel de wetgevende als uitvoerende macht.

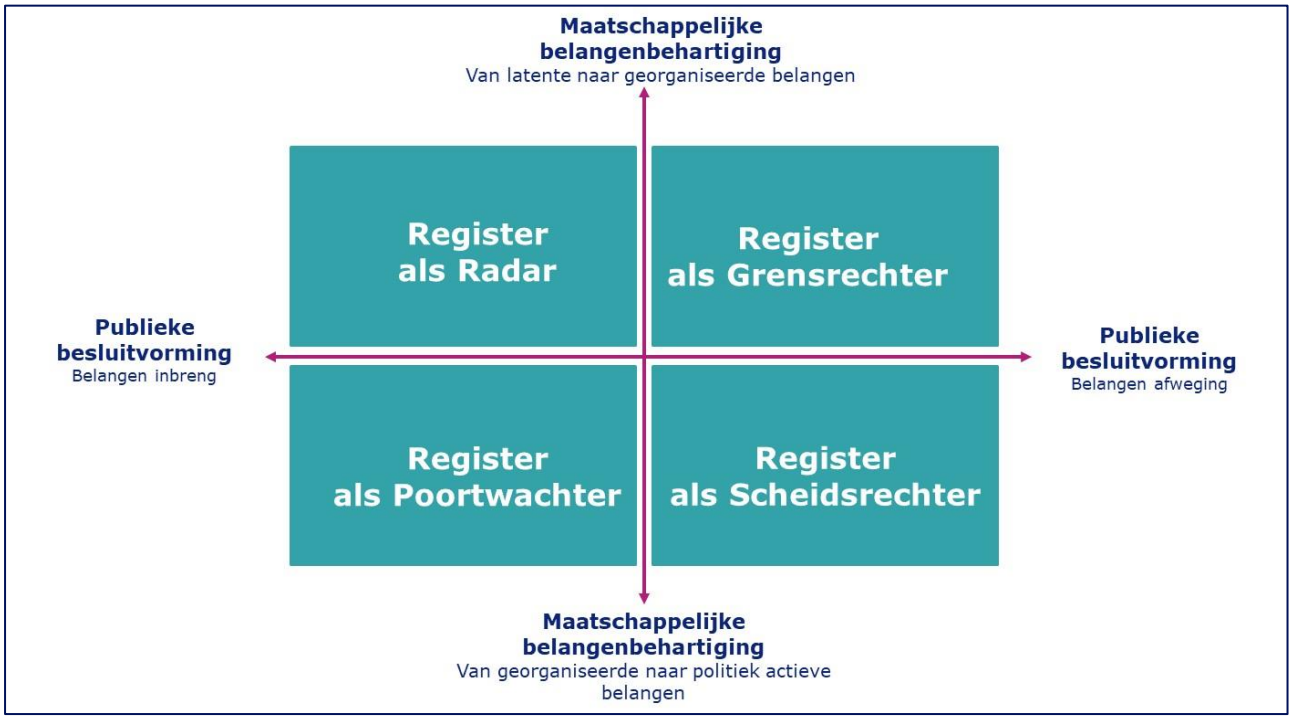

Figuur 4.1: Een typologie van Registers: van Radar tot Scheidsrechter

4.1 Een Register als Radar

Een *Register als Radar* past bij een gelijk speelveld als uitgangspunt voor een Afwegingskader Legitieme Belangenvertegenwoordiging. De centrale doelstelling van het gelijk speelveld is gelijke kansen realiseren voor latente maatschappelijke belangen om zich te organiseren en daarmee zichtbaar te worden voor het openbaar bestuur. De belangrijkste doelstelling van een bijpassend Register is om zicht te bieden op zowel de bestaande populatie van georganiseerde maatschappelijke belangen als op de deelname van maatschappelijke belangen aan consultatie en participatieinstrumenten, en meer algemeen hun contacten met instanties van het openbaar bestuur. Op basis van vergelijkingen tussen verschillende data (data over maatschappelijke en/of politieke voorkeuren; data over georganiseerde belangen; data over deelname aan consultatie- en participatieinstrumenten en data over afspraken met bewindspersonen, (top-)ambtenaren en politici) kunnen instanties van het openbaar bestuur nagaan of latente belangen in voldoende mate georganiseerd zijn, en welke van de georganiseerde belangen op de radar staan van het openbaar bestuur.[42] Strikt genomen zou een dergelijk registratiesysteem bijvoorbeeld een combinatie van publiekelijk toegankelijk registratiesystemen kunnen zijn van formeel en professioneel georganiseerde verenigingen en stichtingen, en publiekelijk beschikbare deelnamelijsten aan consultatie- en participatieinstrument, alsmede openbare agenda's van zowel bewindspersonen, politici als (top-)ambtenaren.

42 Poppelaars 2009

De verantwoordelijkheid voor deze registratie ligt hierbij vrijwel geheel bij overheidsinstanties en werpt als zodanig geen (nieuwe) drempel op voor minder toegeruste maatschappelijke belanghebbenden (die bijvoorbeeld over minder middelen of capaciteiten beschikken of georganiseerd zijn op vrijwillige basis). Bovendien verschaft dergelijk register op een structurele manier veel inzicht in de actieve populatie van maatschappelijke organisaties en haar organisatorische kenmerken. De enige drempel is de KvK-registratie van meer georganiseerde belangen als vereniging of stichting, hetgeen al langere tijd gangbaar is en de noodzaak tot het systematisch registreren en archiveren van zowel deelname aan consultatie- en participatie-instrumenten als agenda-afspraken.

De associatie van een *Register als Radar* met transparantie is zeker logisch omdat het belangrijkste doel is om inzicht te bieden in zowel de georganiseerde belangen als de belangen die deelnemen aan consultatie en participatieinstrumenten. Maar dit type Register vertrekt vanuit een andere logica dan deze die ten grondslag ligt aan Registers in sommige andere landen, waar het verhogen van transparantie de voornaamste doelstelling vormt (en die wij hieronder toelichten bij de bespreking van een Register als Poortwachter). In verschillende van deze landen wordt deelname aan consultatie bijvoorbeeld niet beschouwd als belangenbehartiging of lobbyen, en hoeven organisaties die hieraan deelnemen zich niet te registeren. Veel onderzoek over lobbystrategieën en lobbyinvloed neemt deelname aan consultaties echter uitdrukkelijk mee als een mogelijke en relevante optie om beleidsinbreng aan te leveren, en daarmee vormt dit een belangrijk potentieel kanaal van beleidsbeïnvloeding.[43] Om deze reden vormt het op de radar krijgen van georganiseerde belangen, deelname aan consultatie- en participatieprocessen, en contacten met publieke gezagsdragers een waardevolle stap naar meer structurele inzichtelijkheid van de beleidsinbreng van maatschappelijke belangen. Een Register als Radar faciliteert monitoring door derden via de beschikbaarheid van informatie, voornamelijk ten behoeve van onderzoeksjournalistiek, de wetenschap of NGOs die hiermee onevenwichtigheden in zowel het maatschappelijk organisatievermogen, als variatie in de betrokkenheid van deze organisaties in de inputfase van de besluitvorming zichtbaar kunnen maken. Om deze redenen past een Register als Radar ook goed bij een gelijk speelveld als uitgangspunt voor legitieme belangenvertegenwoordiging omdat het inzichtelijk maakt waar mogelijke onevenwichtigheden in organiserend vermogen zich situeren.

43 zie bv. Binderkrantz en Rasmussen 2015; Klüver e.a. 2015

Belangrijkste kenmerken van een Register als Radar

- Publiekelijk beschikbare registratiesystemen met:
  - beperkte achtergrondinformatie over maatschappelijke organisaties, vergelijkbaar met bijvoorbeeld KvK registratie van ondernemingen, organisaties en verenigingen;
  - informatie over deelname aan (reguliere en/of institutionele) overlegorganen, consultatie en participatie-instrumenten;
  - informatie over afspraken met bewindspersonen (top-)ambtenaren en Kamerleden.

Belangrijkste implicaties van een Register als Radar

- Een Register als Radar is een van de lichtste instrumenten om zicht te krijgen op het proces van belangenvertegenwoordiging. Het biedt inzicht in de organisatiegraad van maatschappelijke belangen, hun deelname aan georganiseerde vormen van beleidsinbreng, en afzonderlijke afspraken met diverse instanties van het openbaar bestuur. Een vergelijkende analyse van deze data geeft de vertaalslag van latente naar georganiseerde maatschappelijke belangen helder weer, en toont welke selectie van deze maatschappelijke belangen op de radar staan van politiek-bestuurlijk Nederland.
- Voor een Register als Radar geldt een beperkte tot afwezige noodzaak voor definiëring van belanghebbenden. Simpelweg elke organisatie of elk individu die deelneemt aan consultatie en participatie-instrumenten, of afspraken heeft met bewindspersonen, politici en (top-)ambtenaren, wordt geregistreerd.

4.2 Een Register als Grensrechter

Een tweede type Register, passend bij de doelstelling van Responsiviteit als voornaamste uitgangspunt voor legitieme belangenvertegenwoordiging, betreft een *Register als Grensrechter.* Dit Register past goed bij responsiviteit als uitgangspunt omdat daar de belangrijkste doelstelling is inclusieve en inzichtelijke weging van maatschappelijke belangen te realiseren op basis van inhoudelijke, maatschappelijke en politieke merites. Met andere woorden, hier wordt meer aandacht besteedt aan de (mogelijke) relatie tussen georganiseerde maatschappelijke belangen en de weerspiegeling van deze belangen in beleidsprocessen (througput) en – uitkomsten (output).

De belangrijkste doelstelling van dit Register is dus naast het bieden van inzicht in wie er zichtbaar is in het beleidsproces (de voornaamste doelstelling van een Register als Radar), ook de inbreng en standpunten die deze belanghebbenden weer te geven, en biedt vanuit dat perspectief een meer uitgebreide informatiebron.

De analogie met de Grensrechter is van toepassing omdat een dergelijk registratiesysteem het mogelijk maakt om te signaleren wanneer bepaalde relevante standpunten of belangen ontbreken, waarna het openbaar bestuur (waar mogelijk en gepast) de optie heeft om in te grijpen en bij te sturen. Deze verantwoordelijkheid ligt vanuit dit perspectief grotendeels bij overheidsinstellingen om de informatievoorziening op orde te hebben, en gedeeltelijk bij de betrokken maatschappelijke organisaties, die helder hun standpunten en perspectieven dienen te communiceren (wat nu echter ook al vaak schriftelijk gebeurd via verschillende formele participatiekanalen).

Belangrijkste kenmerken van een Register als Grensrechter

• De publiekelijk beschikbaar registratiesyste(e)m(en) behorend bij het Register als Radar, aangevuld met:

- de positie/inbreng van belanghebbenden op specifieke wetgevings- en uitvoeringstrajecten en beleidsdossiers;
- toelichting van belangenafweging van deze posities/inbreng door overheidsinstanties;
- mogelijkheden om het ontbreken van relevante belangen, of het onvolledig zijn van bepaalde informatie in het register, te kunnen signaleren, zodat overheidsfunctionarissen hun verantwoordelijkheid kunnen nemen om hier rekenschap over af te leggen en zich hiervan bewust zijn als zij in een specifieke context diverse belangen afwegen.

Belangrijkste implicaties van een Register als Grensrechter

• Om een functie als Grensrechter te vervullen, zal opname van de informatie met betrekking tot de specifieke standpunten en inbreng van individuele organisaties in een Register als de facto randvoorwaarde voor het proces van belangenafweging gesteld moeten worden, en zal deze informatie door beleidsmakers verbonden moeten worden met de formulering van politieke standpunten.

• Voor een Register als Grensrechter geldt dezelfde beperkte noodzaak tot definiëring van belanghebbenden als voor een Register als Radar. Maar hierbij geldt wel de aanvullende voorwaarde dat informatie over de inhoudelijke standpuntbepaling en/of inbreng mede wordt geregistreerd. Met andere woorden, anders dan bij het Register als Radar, vindt hier duidelijk een koppeling met het specifieke besluitvormings (of uitvoerings) - traject plaats en is er aandacht voor politieke preferenties van maatschappelijke organisaties en beleidsmakers.

• Het voorwaardelijke karakter van het Register als Grensrechter voor de gang van zaken rondom de belangenafweging kan drempels opwerpen voor zowel belanghebbenden om hun standpunten te laten opnemen in een Register, evenals voor het openbaar bestuur met betrekking tot zowel (meer) transparantie over belangenafweging als het ontwikkelen van datasystemen waar deze informatie en toeliching systematisch kan worden opgenomen, aangevuld en publiekelijk beschikbaar kan worden gesteld. Tegelijkertijd kunnen dergelijke initiatieven gezien worden als een verdere ontwikkeling en meer systematische invulling van recente initiatieven en voorstellen, bijvoorbeeld omtrent 'lobbyparagrafen' of openbaar maken van beslisnota's en een meer specifiekere invulling daarvan, waarbij concreter verwezen kan worden naar individuele maatschappelijke belangen.

4.3 Een Register als Poortwachter

Een *Register als Poortwachter* past bij de doelstelling van transparantie als uitgangspunt voor Legitieme Belangenvertegenwoordiging. Transparantie wordt hierbij gezien als een instrument om meer inzicht te verlenen in het besluitvormingsproces, en de rol van belanghebbenden, en zo het vertrouwen van de burger in het openbaar bestuur te vergroten.

Een Register als Poortwachter past bij deze doelstelling van transparantie en zal naast het bieden van inzicht ook functioneren als een kwaliteitsborging van belanghebbenden. Dat betekent dat, in aanvulling op de Registers als Radar en als Grensrechter, een aanvullend en conditioneel registratiesysteem van belanghebbenden vereist is met uitgebreidere informatie over deze belanghebbenden. Verplichte registratie in een Register voorafgaand aan afspraken met publieke gezagsdragers is hier een belangrijke bijkomende vereiste, evenals een koppeling met verplichte naleving van gedragscodes omtrent belangenbehartiging.

Door registratie in een register, en dus transparantie omtrent de centrale kenmerken, zoals organisatiekenmerken, professionele achtergrond, beleidsinteresses en lobby-activiteiten van de organisatie, op te nemen als voorwaarde voor toegang tot beleidsmakers, krijgt dit register een minder vrijblijvend karakter. Een goede werking van dit register vereist dat dit systeem zowel door belanghebbenden als door beleidsmakers als waardevol en relevant erkend wordt, waarbij belanghebbenden registratie als een professionele norm beschouwen, en beleidsmakers bij interacties met maatschappelijke organisaties nagaan of zij deze verplichting naleven en de gevraagde informatie accuraat en regelmatig aanleveren.

Deze koppeling met gedragscodes vindt voornamelijk plaats om zowel oneigenlijke belangenhebbenden (organisaties die niet transparant zijn over hun standpunten en/of welke belangen ze vertegenwoordigen) de toegang tot het besluitvormingsproces te kunnen ontzeggen, als de naleving van algemene ethische en professionele principes zoals transparantie, accuraatheid en verantwoording te bevorderen. Dit gebeurt door uit te gaan van een (vaak zelfregulerend) proces van gedragscodes en keurmerken, waarin relevante beroepsorganisaties ook een centrale rol kunnen spelen. Het verplicht stellen van de ondertekening en onderschrijving van gedragscodes voor beroepsgroepen als voorwaarde voor registratie is dan ook gangbaar in een aantal andere internationale Registers. De reden om dit als als verplichting voor registratie in een Register op te nemen is dat dit zowel een afschrikwekkende werking kan hebben voor niet-integer of onprofessioneel gedrag, als een benchmark kan vormen om te oordelen over de gepastheid van bepaalde handelingen of verstrekte informatie. Dat betekent ook dat zowel het ontbreken van informatie in het register of het opnemen van onjuiste gegevens, als het niet ondertekenen of naleven van de gedragscodes, uitsluitende mechanismes vormen voor overleg en contacten met publieke gezagsdragers.

Belangrijkste kenmerken van een Register als Poortwachter

• Naast de beschikbare informatiesystemen behorend bij een Register als Radar en een Register als Grensrechter, is een publiekelijk beschikbaar registratiesysteem van belanghebbenden noodzakelijk aangevuld met:

- achtergrondinformatie over organisatiekenmerken; financiering van belangenbehartiging, organisatiebelangen en informatie over de te vertegenwoordigen doelgroep, achterban, leden en/of cliënten. Dit in combinatie met informatie over standpunten en inhoudelijke inbreng voor specifieke besluitvormingstrajecten.
- verplichte registratie voorafgaand aan afspraken met publieke gezagsdragers en deelname aan consultatie- en participatie-instrumenten, en consistente naleving van dit principe door belangenbehartigers en publieke gezagsdragers, inclusief bewindspersonen, politici en (top-) ambtenaren.

Belangrijkste implicaties van een Register als Poortwachter

• Een Register als Poortwachter is anders dan bij een Register als Radar en een Register als Grensrechter een registratiesysteem van belanghebbenden aangevuld met verplicht karakter van registratie voorafgaand aan contacten met overheidsfunctionarissen, politici en bewindspersonen en de assumptie van naleving van gedragscodes. Hierbij dient opgemerkt te worden dat de naleving van de registratieverplichting meer eenduidig en objectief te interpreteren is dan de naleving van elementen van gedragscodes (doordat het gedrag waarnaar deze codes verwijzen niet altijd een publiek karakter heeft).

• Verplichte registratie en ondertekening van gedragscodes als voorwaarde voor gesprekken met publieke gezagsdragers kunnen drempels opwerpen voor bepaalde belangenbehartigers.

• Een functie van een Register als Poortwachter vereist niet alleen een signaleringsfunctie zoals in het Register als Grensrechter, maar ook een meer (in)direct toezicht- en sanctioneringssysteem, waarbij derde partijen (zoals NGOs en wetenschappers gericht op thema's als transparantie en open overheid) een belangrijke rol kunnen spelen. Dit zou ook ingevuld kunnen worden in de vorm van publiekelijk zichtbare signalen van onvolledige of niet up-to-date informatie in het systeem (vergelijkbaar met het concept van Naming & Shaming[44]), met als ultieme mogelijkheid uitsluiting van het Register en daarmee (voor een bepaalde periode) diskwalificatie voor contacten met publieke gezagsdragers.

44 vgl. van Erp 2008

Belangrijkste implicaties van een Register als Poortwachter - vervolg

- Door de registratieplicht en bijkomende informatievoorziening bij belanghebbenden neer te leggen, werpt dit drempels op voor het leveren van beleidsinbreng voor bepaalde belanghebbenden. Uitgebreide definiëring met uitsluitende voorwaarden zijn dan noodzakelijk om onbedoelde gevolgen hiervan te verminderen. Tegelijkertijd leveren deze uitzonderingsgronden vaak wettelijke mazen op waardoor partijen onterecht besluiten dat de registratieverplichting niet op hen van toepassing is. Recente rapporten, bijvoorbeeld in de Canadese context, adviseren daarom een registratieverplichting die in principe geldt voor alle actoren en organisaties die in contact komen met openbaar bestuur, gekoppeld aan een zeer beperkt en specifiek aantal uitzondering, met als centraal doel de vrije en openbaren toegang tot de overheid te waarborgen, in het bijzonder voor die maatschappelijke groepen en individuen die in mindere mate politiek georganiseerd zijn.[45]

4.4 Een Register als Scheidsrechter

Een *Register als Scheidsrechter* past bij de doelstelling van *Verantwoording* vanuit het Afwegingskader. Bij Verantwoording ligt de nadruk niet alleen op de inzichtelijkheid van de belangenafweging en welke belanghebbenden daarbij betrokken zijn, maar ook op de koppeling met de uitkomsten van beleid- en besluitvorming. Verantwoording geldt dan als cruciaal controlemechanisme op de aard en kwaliteit van de besluitvorming. Een bijpassend Register heeft als voornaamste functies om zowel de belangenafweging inzichtelijk te maken als daadwerkelijk te kunnen monitoren en sanctioneren.

Deze focus op verantwoording kan zowel gericht zijn op de professionaliteit en integriteit van belangenbehartigers als op deze van publieke gezagsdragers. Daarnaast kan dit kan ook gericht zijn op het afwegingsproces van overheidsinstanties: is dat voldoende inzichtelijk, zijn alle relevante belangen voldoende meegenomen en op hun inhoudelijke, maatschappelijke en politieke merites gewogen, en, essentieel in dit perspectief, is er (voldoende) verantwoording afgelegd over de gemaakte keuzes. Dit perspectief plaatst de gedeelde verantwoordelijkheid van belangenbehartigers en overheidsinstanties centraal, waarbij deze verantwoording zowel ex ante, voorafgaand aan uiteindelijke beleidsuitkomsten (welke belangen worden meegenomen; welke belangenbehartigers zijn gehoord), als ex post plaatsvindt, na afloop van besluitvormingsprocessen (hoe en waarom werden deze belangen als zodanig afgewogen en afgezet tegen het publiek belang).

Daarnaast is actieve monitoring en controle op de naleving van deze verantwoording een belangrijk uitgangspunt van dit Register. Het Register gaat dan ook uit van een uitgebreide

45 zie de aanbevelingen voor de Canadese context

registratie van organisatiekenmerken en professionele achtergronden van belanghebbenden, een koppeling met inhoudelijke dossiers en standpuntsbepaling van belangenbehartigers, en verbinding met integriteitscodes alsmede rapportage en sanctionering bij het niet naleven ervan. Van belang is dat het hier niet alleen gaat om gedragscodes van diverse beroepsgroepen buiten overheidsinstellingen, maar ook over gedrags- en integriteitscodes van publieke gezagsdragers, omdat zij verantwoordelijk dragen voor de belangenafweging. Het belang van de dubbele verantwoordelijkheid wordt op deze manier verankerd in de werking van dit Register. Dit vereist ook dat de wettelijke en organisatorische omkadering van dit type Register structureel en systematisch onderzoek faciliteert, evenals interventies en anticipaties op integriteitskwesties, oneigenlijke beïnvloeding en belangenverstrengeling, waarbij accurate (en publieke monitoring) en effectieve sanctionering essentiële componenten van het verantwoordingsproces vormen.

Belangrijkste kenmerken van een Register als Scheidsrechter

- Een Register als Scheidsrechter is gebaseerd op de Registers als Radar, Grensrechter en Poortwachter omdat het zowel gericht is op verantwoording door publieke gezagsdragers als professioneel en integer gedrag van belanghebbenden;
- De koppeling van uitgebreidere gegevens met de overige registers en inzicht in het verantwoordingsproces is een cruciale grondslag voor een Register als Scheidsrechter. Vanuit dit vertrekpunt zijn er twee mogelijke varianten om dit Register in te vullen:
  - Explicietere koppeling met verplichte ondertekening van gedragscodes en integriteitskaders (inclusief draaideurregelingen), en daaraan gekoppeld uitgebreide toezichts en handhavingsarrangementen met een gepast mandaat en organisatorische omkadering en inbedding van de toezichthoudende instantie (variant I).
  - Een alternatieve variant betreft een systeem waarop de publieke gegevens die dergelijke register aanlevert via innovatieve dataverzameling en - analyse gekoppeld en geverifieerd kunnen worden, en de inbreng, betrokkenheid van belanghebbenden en afweging van belangen gekoppeld worden aan de uiteindelijk beleidsuitkomst (variant II).[46] De assumptie hier is dat de publieke beschikbaarheid van dergelijke data en analyse, in combinatie met (quasi) realtime monitoring (bijvoorbeeld via een een “besluitvormingsdashboard”), indirecte maar tastbare prikkels vormen voor naleving van de achterliggende principes van een register als Scheidsrechter.

46 zie Drutman en Mahoney 2017; Fraussen en Braun 2019

Belangrijkste implicaties van een Register als Scheidsrechter

- Een Register als Scheidsrechter is het meest geavanceerde en omvattende Register. Het is gebaseerd op de verplichte registratie van belangenbehartigers én standpunten, gekoppeld aan verplichte naleving van gedragscodes door zowel belangenbehartigers als overheids-functionarissen. Via de ex post mogelijkheid tot sanctionering en handhaving, vormt dit register een prikkel voor ex ante naleving.
- Variant I van het Register als Scheidsrechter gaat voornamelijk uit van ex post sanctionering als belangrijkste prikkel tot ex ante naleving ervan. Het vormt daarmee een instrument om achteraf in te grijpen in een onwenselijke situaties van belangenverstrengeling of onethisch gedrag. Variant II kan de kracht hebben om omgekeerd te werken, en ongewenste situaties in eerdere stadia te detecteren en zichtbaar te maken.
- Variant I, met koppeling met verplichte registratie en gedragscodes, vraagt om een hoge mate van professionaliteit, vertrouwen en accuraat handhavingsinstrumentarium. Hierbij dient overwogen te worden of dit in verhouding staat tot de te bereiken doelstellingen van kaders en gedragscodes.[47]
- Variant II, een innovatief monitorings- en analyse systeem dat via een publiek toegankelijk portaal het gehele besluitvormingsproces en de inbreng van belanghebbenden en afweging van overheidsfunctionarissen op alle relevante punten inzichtelijk maakt, en onvolledige of niet accurate informatie signaleert, biedt eenzelfde inzicht in het besluitvormingsproces, maar met een minder zwaar ingevuld sanctionerings en handhavingsregime. Het publiek karakter van dit portaal vormt hier de belangrijkste indirecte prikkel en maatstaf.
- Variant II, op basis van een innovatieve informatievoorziening, zal alleen effectief zijn als met name aan de informatieplicht vanuit het openbaar bestuur voldaan wordt, gekoppeld aan informatie over de uitkomsten van het besluitvormingsproces, net zoals bij het Register als Grensrechter. Het verschil hierbij is dat de nadruk meer op de koppeling met de uitkomsten van besluitvorming en toelichtig daarvan ligt, in aanvulling op de registratieplicht van belanghebbenden.

47 zie ook recente Voorlichting van de Raad van State over 'sanctioneren van een gedragscode voor bewindspersonen in relatie tot de ministeriële verantwoordelijkheid'

5. Vergelijking internationale lobbyregisters

5.1 Lobbyregulering en registers in vergelijkend perspectief

Het lobbyregister, en bijbehorende lobbyregulering, is in internationaal opzicht geen nieuw fenomeen. Het doel van de hier opgenomen vergelijking is niet zozeer een exhaustief overzicht te bieden, die zijn elders namelijk recent al publiekelijk beschikbaar gesteld, alswel een vergelijking van geselecteerde registers te maken op elementen relevant voor de inrichting en vormgeving van een Register in Nederland. We hebben ons hierbij gericht op een aantal toonaangevende voorbeelden, namelijk de EU en Ierland. Daarnaast hebben we een aantal pioniers in de vergelijking opgenomen, namelijk de VS en Canada. Tot slot hebben we een selectie gemaakt van Registers uit de ons omringende landen met een aantal recente relevante initiatieven: Duitsland, Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk.[48] Onderstaand gaan we in op enkele relevante aspecten van internationale Registers, waaronder de gehanteerde definitie van lobbyen en lobbyisten, de doelstellingen en het toepassingsbereik van Registers, het (niet)verplichte karakter van Registers en wettelijke grondslag, en tot slot de verantwoordelijkheden en handhaving ervan.

Definitie van lobby en lobbyen als grondslag voor Registers

in het kort:

- *Veel Registers zijn gebaseerd op een brede definitie van lobby (direct en indirect)*
- *Een beperkt aantal landen richt zich op specifieke organisatie-types*
- *Er worden vaak en veel uitzonderingen geformuleerd (specifieke organisaties en/of activiteiten). Dat maakt zulke Registers in de praktijk moeilijk werkbaar*

Als we kijken naar definitie van lobby in de context van registers in andere landen, zien we doorgaans een brede definitie, die een grote en diverse set aan activiteiten omvatten en regelmatig zowel indirecte als directe vormen van communicatie als onderdeel van lobby-activiteiten beschouwen. Hierbij wordt regelmatig de definitie van Transparency International (al dan niet in aangepaste vorm) overgenomen, waarbij verwezen wordt naar zowel directe als indirecte communicatie met als doel het beïnvloeden van beleidsprocessen. Daarnaast is de frequentie van ontplooiïng van deze activiteiten, en het professioneel karakter en de omvang van de betrokken organisaties soms een relevante factor voor opname of uitsluiting in een register.

48 Zie appendices behorend bij deze studie voor verdere informatie.

Tabel 5.1: definities van lobby en lobbyisten vergeleken

Casus	*Definitie lobby/ lobbyisten*
NL	*nadruk op organisatie (vertegenwoordigers)*
Ierland	*combinatie organisatie-kenmerken en lobby-activiteiten*
VK	*nadruk op organisatie- of public affairs adviseurs (consultants) die derde partijen vertegenwoordigen*
Duitsland	*nadruk op lobby-activiteiten*
Frankrijk	*combinatie van organisatie-kenmerken en lobby-activiteiten*
EU	*combinatie van organisatie-kenmerken met meer nadruk op lobby-activiteiten*
Canada	*combinatie van organisatie ('consultant-lobbyists') en activiteiten (inhouse lobbyisten – 20% regel), met nadruk op organisatiekenmerken*
VS	*combinatie van organisatie ('consultant lobbyists') en activiteiten (inhouse lobbyisten – 20 % regel), met nadruk op organisatiekenmerken*

Het type organisaties is bijvoorbeeld in het Verenigde Koninkrijk een belangrijke focus, waar het register zich richt op *consultant- lobbyists* (public affairs advies bureaus of professionals in de Nederlandse context). Ook het Nederlands register verwijst naar drie organisatietypes: medewerkers van public affairs en public relations, bureauvertegenwoordigers van maatschappelijke organisaties/branchеverenigingen/koepels en vertegenwoordigers van gemeentes en provincies.

In andere landen, zoals bijvoorbeeld Duitsland en Frankrijk, wordt in zekere zin een omgekeerde benadering gevolgd. Hier wordt een brede definitie gehanteerd, en worden vervolgens verschillende activiteiten en soorten organisaties uitgesloten van registratie. Zo geldt de registratieverplichting in Duitsland bijvoorbeeld niet voor belangen van een exclusief lokaal karakter, petities, juridisch advies (inclusief wetenschappelijke inzichten), stichtingen, vertegenwoordigers van kerken of gemeenschappen op basis van filosofie of religie, alsook vertegenwoordiging van erkende minderheden. In verschillende andere landen, zoals Canada, worden verzoeken tot informatie, en input geleverd aan parlementaire commissies, ook niet beschouwd als lobby-activiteiten. In de Angelsaksische context, zien we dat landen zoals de Verenigde Staten en Canada registratie verplicht maken voor consultant-lobbyisten, en in-house lobbyisten. Deze laatste categorie dient zich te registeren als zij een bepaalde intensiteit van lobbygedrag binnen een bepaalde periode vertonen (de zogenaamde 20 % regel).

Hoewel de intentie om organisaties en individuen die slechts zeer sporadisch lobbyen te ontlasten van registratie begrijpelijk is vanuit het oogpunt om geen drempels op te werpen voor de politieke betrokkenheid van deze organisaties, is de interpretatie van deze drempels voor discussie vatbaar, wat ook de controle en handhaving van de registratieplicht complex maakt. Het is in deze context relevant een recente aanbeveling uit het rapport van de Commissioner of Lobbying uit Canada aan te halen[49], die aanbeveelt om over te gaan naar een

49 Evaluatie van de Canadese Commissioner of Lobbying

systeem van registratie “by default”, die dan geldt voor vrijwel alle organisaties, gekoppeld aan een zeer beperkte en minimale set van uitzondering, die eenduidig zijn en hierdoor ook gehandhaafd kunnen worden. Dit zou de regelgeving minder complex maken, en ook meer transparantie bieden.

In het algemeen zien we dat veel lobbyregisters gebaseerd zijn op de definitie van Transparency International, of een aangepaste versie daarvan, met verwijzing naar directe en indirecte vormen van communicatie, en wordt er onderscheid gemaakt tussen inhouse lobbyisten en public affairs adviseurs (consultant-lobbyists). Om te vermijden dat registers een drempel vormen, worden vaak bepaalde actoren en organisaties uitgesloten van registratie (bv. lobby op individuele, vrijwillige of religieuze basis), of zijn er, vaak weinig effectieve, drempelwaarden alvorens registratie verplicht is. Daarnaast worden er ook uitzonderingen gemaakt voor het type activiteit dat ontplooid wordt, zoals het opvragen van informatie of het geven of verkrijgen van juridisch advies.

Doelstellingen en toepassingsbereik van Registers.

in het kort:

- *Transparantie is vaak een centrale doelstelling van de Registers, alhoewel de relatie met openbaarheid van agenda’s van publieke gezagsdragers doorgaans beperkt is, wat realisatie van transparantie van beleidsprocessen moeilijk maakt.*
- *Onderwerpsgerelateerde uitvragen in Registers zijn vaak ontoereikend om goed zicht te krijgen op de beleidsinhoudelijke belangen.*
- *Naast transparantie worden ook waarden als betere verantwoording, het behouden van vrije en open toegang tot overheid genoemd alsmede de informatiepositie van de burger in het besluitvormingsproces te vergroten en daarmee het vertrouwen in de overheid.*
- *Er zijn maar weinig landen waarvan het Register alleen betrekking heeft op de regering of het parlement; de meeste Registers zijn van toepassing op zowel de wetgevende als uitvoerende macht (met daarin verschillen in de hiërarchische niveaus van ambtelijke organisaties die worden meegenomen.*

Het verhogen van de transparantie van het proces van belangenbehartiging vormt vaak de primaire doelstelling van de meeste Registers. Hierbij worden als belangrijkste (gehoopte) implicaties een hoger vertrouwen van burgers in het politiek bestel, en een grotere legitimiteit van besluitvormingsprocessen genoemd. Hierbij kunnen drie kanttekeningen gemaakt worden.

Tabel 5.2: doelstellingen en toepassingsbereik vergeleken

Casus	*Doelstelling en toepassingsbereik*
NL	*doelstelling:* *Impliciet; voorwaarde voor verkrijgen toegangspas* *van toepassing op:* *toegang tot parlementsgebouw*
Ierland	*doelstelling:* *transparantie* *van toepassing op:* *regering, parlement, en topambtenaren*
VK	*doelstelling:* *transparantie* *van toepassing op:* *regering en topambtenaren*
Duitsland	*doelstelling:* *transparantie lobbyproces; vergroten vertrouwen & legitimiteit; informatiepositie bewindspersonen en parlement* *van toepassing op:* *regering, parlement, top ambtenarenapparaat*
Frankrijk	*doelstelling:* *informatiepositie burgers vergroten* *van toepassing op:* *Regering, parlement, ambtenarenapparaat en lokale verkozenen (zeer uitgebreid)*
EU	*doelstelling:* *Transparantie lobbyproces; verantwoording; informatiepositie burgers vergroten, bijdragen aan vertrouwen* *van toepassing op:* *EC (commissarissen, kabinetsleden en directeuren-generaal), EP en Raad*
Canada	*doelstellingen:* *Transparantie lobbyproces; waarborgen van vrije en open toegang tot overheid met legitieme rol van lobbyisten, zonder drempelvorming* *van toepassing op:* *regering, parlement, ambtenarenapparaat*
VS	*doelstellingen:* *Transparantie, vergroten bewustzijn burgers en daarmee vertrouwen* *van toepassing op:* *regering, parlement*

Allereerst impliceert de doelstelling van transparantie van belangenbehartiging in feite ook transparantie over beleidsprocessen. Het spiegelbeeld van lobbyisten die aangeven welke interessegebieden ze hebben, en op welke wetgevingsvoorstellen ze lobbyen, betreft namelijk beleidsmakers die aangeven met welke maatschappelijke organisaties ze in overleg gaan, bijvoorbeeld via openbare agenda's. Een directe en expliciete koppeling tussen lobbyregisters en openbare agenda's lijkt echter slechts beperkt of meer impliciet te bestaan. Het EU niveau is hierop een uitzondering omdat daar deze koppeling expliciet vermeld wordt (en ook daar in de praktijk voornamelijk voor de Europese Commissie). Meer specifiek kan de vraag gesteld worden of een prioritering van openbare agendas van beleidsmakers (of in elk geval bewindspersonen) een voldoende, of zelfs superieur alternatief, mits systematisch uitgevoerd

en gehandhaafd[50], biedt voor de vereiste dat lobbyisten rapporteren op welke thema's en issues ze werken, en deze informatie op regelmatige basis updaten.

Een tweede kanttekening is dat een exclusieve nadruk op transparantie andere doelstellingen en waarden naar de achtergrond drukt, en zo de mogelijke meerwaarde van een lobbyregister enigszins beperkt. Een uitzondering hier is de EU, waar expliciet een koppeling gemaakt wordt tussen transparantie en verantwoording, en gewezen wordt op het belang van bewustwording, en Canada, dat onderstreept dat lobbyen een legitieme activiteit is, maar waar ook het belang van een vrije en open toegang tot de overheid aangestipt wordt, en aangegeven wordt dat een lobbyregister deze vrije en open toegang niet mag belemmeren.

Een derde kanttekening betreft dat ook beleidsmakers (en dus niet enkel burgers) baat hebben bij meer info over achtergrond van organisaties die lobbyen. Zo beklemtoont het Duits systeem het belang van inzicht in zowel individuele kenmerken van belangenbehartigers, als kennis van de organisatiestructuren die opgezet zijn om deze belangen te behartigen.

Het toepassingsbereik van Registers varieert, maar toont ook een zekere convergentie. Zo betreft de regeling namelijk vaak bewindspersonen, parlement (of parlementariërs met bijzondere verantwoordelijkheden, zoals bv. rapporteurs in het Europees Parlement) en hogere ambtenaren. Landen die de focus leggen op een van deze actoren, zoals de regering in het geval van het Verenigd Koninkrijk, zijn eerder uitzondering dan regel. Daarnaast is er ook een zekere trend naar het uitbreiden van deze regelgeving naar meer lokale niveaus, bijvoorbeeld in Frankrijk. Ook de recente motie van de Utrechtse gemeenteraad om een lokaal lobbyregister in te stellen past in deze trend.[51]

Het (niet)verplichte karakter van Registers en wettelijke grondslag

In het kort:

- *Registratie is doorgaans verplicht en gekoppeld aan gedragscodes, maar vaak wel met veel uitzonderingsgronden voor registratie*
- *Er is vaak sprake van een wettelijke grondslag, waarbij wetgeving verder uitgewerkt wordt (of is) in overleg met doelgroepen.*
- *Er is variatie in de frequentie van het updaten van de opgegeven informatie (variërend van geen updates tot drie-maandelijkse en jaarlijkse updates)*

50 zie recente publicatie van Open State Foundation over beperkte naleving van openbaarmaking van ministeriële agenda's:
51 Binnenlands Bestuur, Utrechtse Gemeenteraad wil lobbyregister

Veel registers starten als vrijwillig initiatief, zoals het stadium waar het Nederlandse Register zich nu bevindt. Veel Registers krijgen na jaren een (semi-)verplicht karakter, waarbij soms gekozen wordt om registratie als bindende voorwaarde voor toegang tot beleidsmakers op te nemen. Doorgaans is zowel registratie in register als het naleven van een gedragscode verplicht. De meeste registers hebben een wettelijke grondslag en/of kaders ter aanscherping of aanvulling van de oorspronkelijke wettelijke grondslag.

Tabel 5.3 verplicht karakter van Registers en wettelijke grondslag vergeleken

Casus	*(niet) verplicht karakter*	*Wettelijke grondslag*
NL	*verplicht (voorwaarde voor toegangspas parlement)*	-
Ierland	*verplicht (als voorwaarde voor ontplooien lobby-activititeiten; plus naleving gedragscode)*	*Regulation of Lobbying Act (2015)*
VK	*verplicht (als voorwaarde voor ontplooien lobby-activititeiten)*	*Transparency of Lobbying, Non-Party Campaigning and Trade Union Administration Act (2014)*
Duitsland	*verplicht (als voorwaarde voor ontplooien lobby-activititeiten en als voorwaarde voor deelname aan hoorzittingen en consultatie; plus naleving gedragscode*	*Lobbying Register Act (2022)*
Frankrijk	*verplicht (als voorwaarde voor lobby-activititeiten; plus naleving ethische richtlijnen)*	*Act no.2013-907 (instellen register)* *Act no.2016-1691 (transparantie, bestrijden corruptie en modernisering economie)* *Decree no. 2017-867 (implementatiedecreet)*
EU	*verplicht (als voorwaarde voor ontplooien lobby-activititeiten en als voorwaarde voor toegang; plus naleving gedragscode)*	*Inter-institutioneel akkoord (2021) aangevuld met politieke verklaring omtrent conditionaliteitsbeginsel*
Canada	*Verplicht (als voorwaarde voor lobby-activititeiten; plus naleving gedragscode)*	*Lobbying Act 2008*
VS	*verplicht (als voorwaarde voor ontplooien lobby-activititeiten)*	*Lobbying Disclosure Act (1995); Honest Leadership and Open Government Act (2007)*

Het meest gekende en omvattende registratiesysteem, het Transparantieregister op EU niveau, heeft sinds haar oprichting in 2008 een sterke evolutie doorgemaakt. Het is belangrijk dit tijdsaspect in acht te nemen, ook omdat registers in andere landen vaak stapsgewijs verder uitgebouwd en uitgebreid worden, en evolueren van meer vrijblijvend en beperkt naar een meer omvattend en verplicht karakter. Tegelijkertijd zien we dat een aantal landen die relatief recent lobbyregisters invoerden, zoals Duitsland, Ierland en Frankrijk, vanaf het begin het verplicht karakter van registratie benadrukken. Het is vermeldenswaardig dat Duitsland hierbij ook expliciet aangeeft dat ook organisaties die niet onder de verplichting vallen, maar transparantie hoog in het vaandel dragen, de mogelijkheid hebben zich te registreren.

Wat de registratie betreft, kan er een onderscheid gemaakt worden tussen het registeren in het register (en dus de erkenning dat een organisatie zichzelf als lobbyist ziet zoals omschreven in de relevante regelgeving) en het up-to-date houden van de aangeleverde informatie, bijvoorbeeld met betrekking tot lobby-uitgaven en de focus op bepaalde beleidsdomeinen en dossiers. In sommige landen is er de verplichting tot het op bepaalde tijdsintervallen informatie te updaten, of het aanleveren van een activiteitenverslag. Dit vereist echter investeringen en opvolging vanuit zowel de overheid als de betrokken organisaties.

De registratie in het register impliceert in de meeste landen ook het naleven van een gedragscode, waarbij niet naleving van deze gedragscodes in principe gesanctioneerd kan worden. Deze gedragscodes bevatten echter vaak algemeen en breed geformuleerde principes, die controle en handhaving bemoeilijken.

De nadruk op verplichte registratie van lobbyisten, en de koppeling aan gedragscodes die zij dienen na te leven, legt de verantwoordelijkheid voor transparant en ethisch gedrag in zekere mate ook eenzijdig bij de lobbyist. Als we de doelstellingen van een lobbyregister verbreden, en hierbij ook waarde hechten aan verantwoording door beleidsmakers, kan de vraag gesteld worden of gedragscodes en richtlijnen voor beleidsmakers (bewindspersonen, parlementsleden, ambtenaren) ook niet verbonden dienen te worden met de doelstellingen van een register, of hier in zeker mate op afgestemd dienen te worden.

In vrijwel alle landen hebben registers een wettelijke grondslag, waarbij deze verder aangevuld wordt met kaders en resoluties die de wettelijke bepalingen verder concretiseren en verduidelijken. Deze verdere uitwerking en implementatie van de wettelijke grondslag is een belangrijke fase in het proces, die cruciaal kan zijn om de effectiviteit en het draagvlak van het register te waarborgen. Het kan dan ook aangewezen zijn deze vervolgstappen in overleg met relevante stakeholders te zetten, in het kader van een consultatietraject op maat. De Franse ervaring kan vanuit dit oogpunt zeer relevant zijn.

Verantwoordelijkheden en handhaving

In het kort:

- Toezicht en handhaving op een Register is meestal een complexe taak; hierbij is (of kan) ook een cruciale rol weggelegd zijn voor watchdogs/NGOs;
- Er is redelijke variatie in de inrichting van het toezicht en handhaving: van (passief) secretariaat naar meer actieve autoriteit/lobby-commissaris
- Handhaving vereist draagvlak bij belangenbehartigers en beleidsmakers

Veel van de Registers kennen een aparte instantie, al dan niet onderdeel van de uitvoerende macht en/of het parlement, of als onafhankelijke autoriteit ter handhaving en toezicht. Veruit de meeste van deze instanties hebben informatie- en onderzoeksbevoegdheden en de

mogelijkheid om administratieve (en soms verdergaande) sancties op te leggen. Hierbij ligt de nadruk eerder op het monitoren nagaan van de correctheid van de zelfregistratie en de aangeleverde informatie, en de betrokkenen zowel prikkels (bv. via naming en shaming) als de mogelijkheid te geven deze informatie te remediëren. Mocht dit niet gebeuren, dan kunnen er doorgaans boetes opgelegd worden, en in bepaalde gevallen ook een (tijdelijk) verbod tot (her)inschrijving in het betrokken register, of (bij grove schendingen van regelgeving en/of gedragscodes) strafrechtelijke procedures volgen.

Tabel 5.4: verantwoordelijkheden en bevoegdheden vergeleken

Casus	*Verantwoordelijkheden en handhaving*
NL	-
Ierland	*toezicht door:* *Standards in Public Office Commission* *bevoegdheden:* *disciplinaire & bestuurlijke sancties, civiele en strafrechtelijke sancties*
VK	*toezicht door:* *Office of the Registrar of Consultant Lobbyist* *bevoegdheden:* *disciplinaire en bestuurlijke sancties, civiele en strafrechtelijke sacnties*
Duitsland	*toezicht door:* *Secretaris Generaal parlement* *bevoegdheden:* *disciplinaire & bestuurlijke sancties*
Frankrijk	*toezicht door:* *HATVP (Haute Autorité pour la transparence de la vie publique)* *bevoegdheden:* *civiele en strafrechtelijke sancties*
EU	*toezicht door:* *gezamenlijk secretariaat EC, Raad en EP* *bevoegdheden:* *disciplinaire & bestuurlijke sancties*
Canada	*toezicht door:* *Office of the Commissioner of Lobbying* *bevoegdheden:* *strafrechtelijke sancties*
VS	*toezicht door:* *Office of the Clerk of the House of Representatives en Secretary of the Senate* *bevoegdheden:* *disciplinaire & bestuurlijke sancties, civiele, en strafrechtelijke sancties*

Qua vormgeving van deze instanties zien we een spectrum dat varieert van een secretariaat, al dan niet gedeeld door de betrokken instellingen (zoals in het voorbeeld van de EU) tot een autoriteit verbonden aan specifieke instellingen, zoals de HATVP (Haute Autorité pour la transparence de la vie publique) in Frankrijk, of een onafhankelijke en onpartijdige instantie, vergelijkbaar met een ombudsman, zoals de “Office of the Commissioner of Lobbying” in Canada.

5.2 Internationale Registers opnieuw beschouwd

Brede definities ten grondslag aan Registers

Een accurate vormgeving en invulling van een Register als Poortwachter en een Register als Scheidsrechter vereist ten eerste een heldere en omvattende definitie van belangenbehartiging als activiteit, en ten tweede een definitie op basis van de organisatiekenmerken en/of individuele achtergrond van belangenorganisaties en belangenbehartigers. Deze Registers vereisen een dergelijke concrete en afgebakende definitie vanwege de nalevingsvereiste door belangenbehartigers zelf. Als een Register als Radar of als Grensrechter wordt ingevuld, inclusief verplichte openbaarmaking van agenda's van bewindspersonen, politici en/of overheidsfunctionarissen, en accurate en publieke beschikbare documentering en archivering van de standpunten en inbreng van belanghebbenden, is een vooraf opgestelde definitie minder noodzakelijk en relevant. Hier is het criterium namelijk dan niet zozeer de specifieke organisatievorm, maar wel het leggen van contacten (door welke actor dan ook) en de daaraan gekoppelde inbreng van de belangenbehartiger en afweging daarvan door beleidsmakers.

Als er voor wordt gekozen om een Register een meer omvattende invulling te geven (dus geldend voor de Registers als Poortwachter en Scheidsrechter), dan is het essentieel een helder inzicht te geven in de belangen die door het individu/de organisatie vertegenwoordigd worden. Op deze manier kunnen beleidsmakers (op basis van inzage in een Register) nagaan welke belangen door een bepaalde persoon of organisatie vertegenwoordigd worden, en eventueel ook wat voor type organisatie het betreft (vb. vereniging van burgers of bedrijven) inclusief haar maatschappelijke inbedding (bv. door inzicht in ledenaantallen, of andere organisaties en netwerken waar de bewuste organisatie lid van is). Dit is van belang omdat belangenbehartigers doorgaans niet op persoonlijke en/of private titel spreken, maar steeds bepaalde maatschappelijke belangen behartigen of spreken namens een specifiek groep (burgers/bedrijven/professionals) in de samenleving. Om die reden is het belangrijk bij registratiesystemen, en met name bij registratiesystemen waar een nalevingsplicht aan gekoppeld is, voldoende informatie op te nemen over belangrijke kenmerken van belangenorganisaties en organisaties die belangen van derde partijen behartigen (zoals (public affairs) advies bureaus). In die zin is achtergrond omtrent de individuele persoon minder relevant dan inzicht in welke belangen deze persoon vertegenwoordigt, en hoe deze persoon de legitieme weergave van deze belangen waarborgt.[52]

De vele uitzonderingen op de regel

Aan het concreet definiëren van belangenbehartiging (lobbyen) en belangenbehartigers (lobbyisten, zowel in-house als PA professionals) zitten een aantal belangrijke implicaties.
We zien in veel internationale registers bijvoorbeeld vaak definities op basis van activiteit (waarbij lobby meestal betrekking heeft op activiteiten die direct of indirect invloed proberen uit te oefenen, al dan niet met betrekking tot een 'relevante zaak' op de besluitvormingsagenda. Dat roept verschillende vragen op, onder meer of belangenbehartiging altijd gekoppeld kan en

52 Fraussen en Halpin 2018

moet worden aan specifieke beleidsdossiers (wat met campagnes en grassroots lobbyen met als doel agendavorming), welke activiteiten nu precies onder belangenbehartiging vallen (wat houdt 'contact' met beleidsmakers precies in) en wat het onderscheid is tussen andersoortige activiteiten, zoals het opvragen van informatie (en het recht van burgers op dergelijke informatie), het geven van juridisch advies en het delen van wetenschappelijke expertise.
Tegelijkertijd zien we ook dat er vaak bepaalde types van organisaties worden uitgesloten van een registratieplicht. Uitzonderingsgronden worden vrijwel altijd gedefinieerd op basis van bepaalde organisatiekenmerken of -activiteiten, maar deze uitzonderingsgronden zijn niet altijd even helder en concreet, en zowel voor beleidsmakers als voor de betrokken organisaties vaak complex om te interpreteren.

Daarnaast levert een concrete definitie vrijwel automatisch een risico op een drempel tot participatie. Dit kan opgevangen worden door organisaties/individuen die op vrijwillige basis lobbyen, of dit enkel sporadisch doen, uit te sluiten van deze verplichting. Een gepaste drempel bepalen voor frequentie/intensiteit lobby is echter niet zo eenvoudig, en ook het nagaan of meten van deze frequentie is uitermate complex. Daarnaast is het zo dat veel organisaties zichzelf of een activiteit niet als respectievelijk belangenbehartigers of belangenbehartiging beschouwen, maar blijkt de missie van de organisatie of het gedrag wel overeen te komen met gangbare definities van lobbyen (illustratief hiervoor is het 'werkbezoek', wat feitelijk een verkapte vorm van belangenbehartiging is, zeker indien het vervolgens aanleiding geeft tot verdere beleidsgerelateerde contacten met beleidsmakers). Dit verklaart ook waarom de term 'transparantie-register' in sommige gevallen verkozen wordt boven de term 'lobby-register.' Vanuit deze gedachte zou beargumenteerd kunnen worden dat vanuit politiek-bestuurlijk oogpunt het gedrag en de activiteiten van de organisatie of het individu als basis genomen zouden moeten worden voor opname in het register of uitsluiting van registratieverplichting, en niet de zelf-identificatie van organisaties of individuen als (niet) zijnde een belangenorganisaties of - behartiger.

Recente studies en rapporten in landen die pioniers zijn op dit gebied, met name de VS en Canada, laten ook belangrijke beperkingen zien van dergelijke reguleringen en registers. Met name dat veel van de definities, uitzonderingen en (beperkte) mate van toezicht veel ruimte laten tot mazen in de wet en variatie in interpretaties, waarbij een combinatie van het naar de letter van de wet interpreteren van regelgeving en politiek opportunisme ervoor zorgen dat bepaalde contacten buiten de geformuleerde regels en kaders geplaatst worden.[53]

Kortom, een Register waarbij belanghebbenden zich dienen te registeren, met uiteenlopende varianten in de mate en reikwijdte van de op te geven informatie, zal nooit 100 % volledig (alle lobbyisten en organisaties die aan belangenbehartiging doen) en up-to-date zijn (aangezien dit zeer frequente actualisering van de geleverde informatie vereist). Dat betekent ook dat een Register van belanghebbenden als op zichzelfstaand instrument nooit voldoende inzicht op

53 Herschel en La Pira 2017; Fry 2022

legitieme belangenbehartiging kan bieden, en altijd in samenhang met andere instrumenten georganiseerd en geëvalueerd moeten worden.

Evoluerende doelstellingen van Registers

Opvallend is dat veel Registers voornamelijk transparantie als voornaamste doelstelling hanteren, maar tegelijkertijd in de praktijk qua kenmerken balanceren tussen het type Poortwachter en Scheidsrechter (waarbij de precieze balans afhankelijk is van kenmerken die men in de uitwerking en evaluatie van het register het meest laat doorwegen). Veel registers die op vrijwillige basis gestart zijn, evolueren gedurende de loop van de tijd richting Poortwachter of Scheidsrechter, omdat tussentijdse schandalen laten zien dat gehanteerde instrumenten, met voornamelijk als doelstelling het realiseren van meer transparantie, niet of onvoldoende toegerust zijn om onevenwichtige beïnvloeding (bepaalde deelbelangen domineren vanwege ongelijke politieke mobilisatie capaciteit) of oneigenlijke beïnvloeding (bepaalde deelbelangen domineren vanwege belangenverstrengeling) te voorkomen of te corrigeren. Ook in landen die een invulling als voornamelijk Poortwachter of Scheidsrechter hanteren, zien we over tijd een meer strikte invulling met meer aandacht voor transparantie (over de achtergrond en politieke activiteiten organisaties) en naleving van gedragscodes.

Toezicht op Registers

Bovendien vereist accurate handhaving en toezicht door bijvoorbeeld een secretariaat (van regering en/of parlement) of een onafhankelijke autoriteit enige investeringen. Effectief toezicht vereist dat een Register groot draagvlak heeft bij de doelgroep, dat de doelgroep de richtlijnen voor registratie in het register grotendeels volgt en dat bewindspersonen, politici en (top)ambtenaren de voorwaarde van registratie in het systeem naleven.

Nadruk op eenrichtingsverkeer van belangenvertegenwoordiging

Er is binnen het kader van de meeste internationale lobbyregulering (al dan niet gekoppeld aan integriteitscodes) waar de Registers op gebaseerd zijn, vaak minder aandacht voor de fase waarin belangen worden afgewogen en meegenomen in de uiteindelijke besluitvorming (throughput fase), terwijl zich juist daar veel van de terechte zorgen over oneigenlijke beïnvloeding en belangenverstrengeling positioneren. Hieraan gerelateerd stellen we een sterke focus vast op verplichtingen en activiteiten van belangenbehartigers, en blijft de aandacht voor (integer en transparant) gedrag van beleidsmakers vaak eerder beperkt en impliciet. Hierdoor komt de gedeelde verantwoordelijkheid van belangenbehartigers en beleidsmakers, een centrale component van een afwegingskader waarin verantwoording centraal staat, in de praktijk (te) weinig op de voorgrond.

5.3 Effecten van lobbyregulering en Registers

Omdat Registers vaak een significant onderdeel uitmaken van lobbyregulering[54] richten veel studies over lobbyregulering zich voornamelijk op het functioneren en het effect van registers, aangezien dit doorgaans een centrale component vormt van dergelijke systemen. Een van de pioniers op dit gebied, met een relatief lange historie van lobbyregulering en een registratiesysteem, betreft de VS. Diverse studies bieden inzichten in de evolutie en effectiviteit van de benadering van lobbyregulering in deze context. Hieronder belichten we eerst relevante inzichten uit deze studies. Hierbij combineren we inzichten uit klassieke toonaangevend studies uit de jaren negentig over lobbyregulering en registratie in de VS, met relevante inzichten uit meer recent onderzoek naar lobbyregulering in andere landen, de Europese context en op het niveau van de Europese Unie.

Over effecten van lobbyregulering en registratie in de VS

In de jaren negentig kwamen de eerste studies naar de vermeende effectiviteit van lobbyregulering. Een speltheoretische analyse laat bijvoorbeeld zien dat lobbyregulering en bijbehorende registratiesystemen kunnen helpen in het uitoefenen van controle omdat ze de informatie-asymmetrie tussen belangenbehartigers en wetgevers verminderen. Toch is het ook de vraag of deze vormen van regulering daar de beste methode voor zijn, omdat ze ook barrières voor de kleinere organisaties opwerpen en toegang tot beleidsmakers kunnen bemoeilijken. Als regulering onvoldoende strikt is, en niet adequaat gemonitord wordt, bestaat het risico dat deze initiatieven voornamelijk een symbolisch karakter hebben. De methode en het gedrag van wetgevers zelf om lobbyisten al dan geen toegang te geven (bv. wegens (niet) naleven registratieverplichting) is vaak effectiever: door eisen te stellen aan het type en de kwaliteit van de informatie, met name in hoeverre de informatie transparant, accuraat en representatief is, gaat hier al een regulerende werking van uit.[55]

Deze theoretisch aangenomen effecten van lobbyregulering, en bijbehorende registers, namelijk dat ze lobbyen een meer kostbare aangelegenheid maken (kosten van registratie en de noodzaak aan bepaalde eisen te voldoen) en dat dit daarmee drempels opwerpt voor het soort en type belangenbehartigers dat erin zal slagen om succesvol te lobbyen is onderwerp van een studie naar het effect van lobbyregulering in de VS. Volgens de auteurs van deze klassieke studie[56] zullen wetgevers (in de VS het Congress of state legislatures) hier baat bij hebben omdat hun voornaamste reden om contact te hebben met dergelijke lobbyisten het verkrijgen van politieke steun voor bepaalde wetsvoorstel is. Omdat regulering een drempel opwerpt, zullen alleen de grotere organisaties, die meer politieke steun kunnen aanleveren, dit effectief kunnen doen. Hun analyse laat zien dat lobbyregulering de verhouding tussen voorgestelde wetsvoorstellen en aangenomen wetsvoorstellen negatief beïnvloedt, met andere woorden, er ontstaat een selectiever process van aangenomen wetsvoorstellen wat de auteurs

54 Chari e.a. 2019
55 Ainsworth 1993
56 Brinig e.a. 1993

impliciet relateren aan een kleiner aantal organisaties die dergelijke wetsvoorstellen steunen, zonder dat effect direct te testen. Deze aanname wordt door een wat latere studie in twijfel getrokken omdat juist de vrijblijvendheid van de dan geldende regels weinig van dergelijke drempels met zich mee brengt. Zij vinden dan ook nauwelijks tot geen effecten van dergelijke lobbyregulering op het aantal geregistreerde belangenbehartigers.[57] Maar andere studies laten juist wel weer te onderscheiden effecten van lobbyregulering laten zien op het aantal geregistreerde belangenorganisaties,[58] alsook een klein effect van het verhogen van de transparantie van de rol van lobbyisten in de besluitvorming [59] Daarnaast observeert een recentere studie over het effect van striktere lobbyregulering in de staten van de VS een positieve correlatie tussen striktere lobbyregulering en de meer evenwichtige vertegenwoordiging van publieke opinie in de besluitvorming. [60] Dat is in lijn met een pleidooi van een aantal Amerikaanse onderzoekers voor een goed ontwikkeld en onderhouden (online) registratie systeem, dat volgens de auteurs wel degelijk kan bijdragen aan de vertegenwoordiging van diversere groepen uit de samenleving, en politieke zichtbaarheid en betrokkenheid van verschillende types van organisaties.[61]

Een dergelijk voorzicht positief effect valt ook op te maken uit een latere studie die de ontwikkeling van lobby regulering in de Amerikaanse Staten traceert en een positief verband laat zien tussen enerzijds de hoeveelheid van formele lobbywetgeving en lobbyregels die staten in hebben ingesteld, en anderzijds de afname van invloed van belangenorganisaties, al gaat het hierbij om de gepercipieerde invloed van belangenorganisaties door leden van de 'state legislatures' in de VS.[62] Het blijf hierbij lastig om een causaal verband vast te stellen. Het is volgens de auteur plausibel om aan te nemen dat bijkomende handhaving en sanctionering een afschrikwekkend effect heeft op (oneigenlijke) invloedspogingen en de naleving van relevante regelgeving bevordert, of dat dergelijke (aandacht voor) lobbyregulering de wetgever meer bewustwording en mogelijk een bepaalde mate van onafhankelijkheid lijkt te verschaffen ten opzichte van georganiseerde belangenbehartigers.

Meer algemeen laten studies in de Amerikaanse context zien dat er sprake is van anticiperend of strategisch gedrag door belangenbehartigers als reactie op striktere lobby- of aanpalende regulering. Dat maakt bijvoorbeeld ook dat de ruimte voor hervormingen op het gebied van meer transparantie of openheid van gegevens lastig te combineren zijn met striktere regels rondom ethisch gedrag, zoals bijvoorbeeld meer stringentere afspraken rondom campagnebijdrages in de VS. [63] Daarnaast komt uit een recente studie tot uiting dat hervormingen in 2007 van de Lobby Disclosure act (LDA) in de VS (Honest Leadership and Open Government Act (HLOGA) hebben geleid tot wat in politieke kringen in Washington bekend staat als de 'Daschle Loophole', vernoemd naar voormalig Senator Tom Daschle. Tot

57 Lowery en Gray 1997
58 Hamm et al 1994; Strickland 2019.
59 Brasher e.a. 1999; Gray and Lowery 1998;
60 Flavin 2015
61 Drutman and Mahoney 2017
62 Ozymy 2010
63 Strickland 2019; LaPira and Hershel 2017

2016 registreerde Daschle zichzelf nooit omdat strikt genomen de activiteiten van zijn adviesbureau niet als lobby gedefinieerd werden in de Lobbying Disclosure Act (LDA) en hervormingen daarvan. Een systematisch onderzoek naar de aard en reikwijdte van deze omissie laat zien dat er in de VS ongeveer net zoveel geregistreerde als onregistreerde professionals zijn binnen het werkdomein public affairs en lobby. De auteurs komen hierdoor tot de conclusie dat de bestaande lobbyregulering en -wetgeving in de VS, en de daaraan gekoppelde informatie over publiekelijk geregistreerde lobbyisten, in steeds mindere mate de werkelijkheid van lobbyen en beleidsbeïnvloeding benadert, de facto leidend tot wat de auteurs 'shadow lobbyists' of 'a gray market for lobbying services' noemen, met andere woorden, een zwarte markt van lobby en Public Affairs.[64] Deze verplaatsing van de lobby komt overeen met eerdere bevindingen dat bestaande lobbyregisters ook vooral gebruikt worden door medelobbyisten, ten bate van hun reputatie, maar eveneens om elkaars gedrag en activiteiten te monitoren.[65] Met andere woorden, een lobbyregister kan gaandeweg gebruikt worden om andere doelen te dienen dan het oorspronkelijke transparantiedoel, en wordt door bepaalde belanghebbenden slechts gesteund zolang het enige instrumentele waarde heeft voor hun werkzaamheden en doelen. Zodra dergelijk systeem meer nadelen impliceert, bv. door de verplichting meer (mogelijk concurrentie-gevoelige) informatie vrij te geven, zullen ook sommige 'insiders' minder geneigd zijn dit te ondersteunen.[66] Dit is treffend geïllustreerd door de gestage leegloop van het Amerikaanse register nadat Barack Obama had afgekondigd niet meer met professionele lobbyisten te willen samenwerken.[67]

Kortom, binnen het politiek systeem in de VS, waar zowel op federaal als op nationaal niveau sprake is van (een diverse mate van) lobbyregulering, laat onderzoek een wisselend beeld van de mogelijke effecten zien, met meer of minder effecten afhankelijk van de concrete focus van het onderzoek. Alhoewel er (beperkte) positieve verbanden tussen lobbyregulering en meer legitieme belangenbehartiging (zoals vermijden oneigenlijke invloed, of betrokkenheid meer diverse set aan actoren) waargenomen worden, zijn de geselecteerde indicatoren vaak indirect, of meten zij slechts een deel van het proces. Ook een recente evaluatie van het Canadese systeem lijkt in lijn met het kleine of ontbrekende effect van lobbyregulering op de registratie van belangenbehartigers dat Amerikaanse onderzoekers hebben gevonden. Daarin wordt gepleit om de vele uitzonderingsregels voor registratie los te laten in verband met beperkte naleving ervan en het veeleisende en complex karakter van effectief toezicht erop. Bovendien blijkt dat zelfs in de Canadese context, met traditie en geavanceerde invulling van lobbyregister en regulering, het belangrijkste toezichthoudende orgaan - The Office of the Commissioner of Lobbying - door een combinatie van politiek opportunisme en electorale overwegingen haar mandaat en bevoegdheden maar in beperkte mate kan invullen.[68] Het is dus bijzonder lastig om eenduidige effecten van lobbyregulering aan te tonen, ook omdat de resultaten steeds de uitkomst zijn van een samenspel tussen regulerende maatregen en de

64 Herschel en La Pira 2017
65 Crepaz 2020; Nastase en Muurmans 2020
66 Bunea 2018; Bunea en Gross 2018; Vargovcikova 2017
67 Herschel en La Pira 2017
68 Fry 2022

wijze waarop zowel belangenbehartigers en beleidsmakers zich hiervan bewust zijn en hun gedrag en handelingen hierop afstemmen.

Over effecten van het Transparantieregister in de EU

Er lijken zich wat overeenkomsten af te tekenen rondom de ontwikkeling en het effect van het EU Transparency register, alhoewel er nog relatief weinig studies gedaan zijn naar de effecten van het EU Transparency register. Al vroeg werd het EU Transparency Register gezien als een koploper op het gebied van striktere lobbyregulering, zeker binnen de Europese context.[69] Als deelname aan het EU Transparency Register bestudeerd wordt vanuit het perspectief van de externe stakeholders die regelmatig betrokken worden bij beleidsvorming op EU niveau (of consultatieprocessen van de Europese Commissie, om meer precies te zijn), dan blijkt dat de 'leden' (geregistreerde organisaties met toegang tot beleidsprocessen, zogenaamde 'insiders') toch hun steun uitspreken voor een dergelijk Transparantieregime en zelfs uitbreiding daarvan steunen, geheel volgens de logica van private voordelen die vaak aan vrijwillig clublidmaatschap zitten.[70]

Onderzoek naar geregistreerde organisaties van het EU Transparency Register voor de recente hervormingen liet tegelijkertijd ook zien dat belanghebbenden Europese regulering weinig effectief vinden om de informatie-achterstand van burgers over het Europese besluitvormingsproces en lobbyen daarbij te overbruggen. Daarnaast is de duurzaamheid van het systeem twijfelachtig omdat de meeste insiders het systeem alleen ondersteunen zolang het instrumenteel is voor hen en hun geprivilegeerde positie niet benadeeld. Zo ondersteunden insiders wel het opnemen van meer types organisaties in het register (en bijvoorbeeld het beperken van uitzonderingen), maar niet zozeer het uitbreiden van de rapportage over verschillende vormen van contacten met beleidsmakers.

Al met al leken de meeste insiders de (inperfecte) status quo, te prefereren boven wijzigingen.[71] Een aantal van deze hervormingen zijn overigens wel doorgevoerd met de recente hervormingen van het EU Transparency Register op basis het nieuwe onderliggende interinstitutionele akkoord. In die zin lijken de recente hervormingen hoopvol, omdat het toepassingsbereik (na een jarenlang proces en in principe) is uitgebreid naar andere EU instellingen, inclusief het politieke signaal om registratie in het Transparency Register verplicht te stellen voor ontmoetingen met beleidsmakers verbonden aan deze instituties. Interinstitutionele peer-pressure van de individuele EU instellingen richting elkaar is van belang geweest bij het realiseren van een compromis dat de betrokken instellingen onderschrijven.[72] Tegelijkertijd blijven deze activiteiten in de context van de Raad van Ministers nog grotendeels onder de radar, en concludeert Transparency International in een recent rapport dat leden van het Europese Parlement zich vaak niet houden aan de aan hen

69 Greenwood en Dreger 2013
70 Bunea en Gross 2018; Nastase en Muurmans 2020
71 Bunea 2018
72 Fyhr 2021

opgelegde verplichting om ontmoetingen met lobbyisten openbaar te maken, en dat handhaving van deze regels nauwelijks plaats lijkt te vinden.[73]

Naast studies over de effecten van lobbyregulering en lobbyregisters in de VS en de EU zijn er ook aantal studies gedaan naar effecten van lobbyregisters in andere landen. Een recente studie naar het effect van lobbyregisters op basis van een survey-experiment onder studenten laat zien dat het openbaar maken van naamsgegevens van lobbyisten en/of lobbyonderwerpen eerder leidt tot afgenomen percepties van politieke corruptie dan dat het bijdraagt aan een toegenomen perceptie van vertrouwen in politici.[74] Ondanks de vele beperkingen van dit survey-experiment laat deze studie wel zien dat de populaire aannames dat lobbyregulering en registers direct of indirect bijdragen aan het vertrouwen van burgers in het publieke besluitvormingsproces allesbehalve vanzelfsprekend zijn. Recente studies leggen wel duidelijk de beperkingen en gebreken bloot van registers die op een eerdere minimalistische manier ingevuld zijn. Over het systeem in het VK tekent zich bijvoorbeeld een consensus af dat het grotendeels vrijwillig karakter, gebaseerd op het verhoopte zelfregulerend vermogen van lobbyisten, niet goed gefunctioneerd heeft en leidt tot onvolledige data in het Register over politieke actieve organisaties en zeer gedeeltelijke en onvolledige gegevens over afspraken tussen belangenbehartigers en publieke gezagsdragers.[75]

73 Transparency International 2022
74 Kanol 2018
75 Dinan en Miller 2012; McKay en Wozniak 2020; Solaiman 2021

6. Conclusies en aanbevelingen

De legitieme rol van belangenvertegenwoordiging en meer specifiek belangenbehartigers is een complex vraagstuk, dat ook in landen met vergaande lobbyregulering nog niet op een manier is ingekaderd die recht doet aan de inherente rol van belangenvertegenwoordiging in een democratisch stelsel. Zorgen over oneigenlijke beïnvloeding door lobbyisten versus een gerechtvaardigde, en daarmee legitieme, rol in het besluitvormingsproces blijven hiermee nog een grotendeels onopgelost vraagstuk of, minimaal beschouwd, een suboptimaal gereguleerd proces. Zoals treffend geconcludeerd werd in een van de wetenschappelijke studies: “After nearly two centuries, anxiety over the influence of lobbyists continues and the debate over whether and when lobbying is a corruptive form of special interest influence or an appropriate means of seeking to educate and influence government decision-making remains unresolved.”[76] Dergelijke complexiteit rechtvaardigt een breder perspectief op de rol van belangenbehartigers die wij hier met een breder Afwegingskader en de contextualisering van diverse type Registers binnen dit Afwegingskader hebben trachten te bieden. Het afwegingskader biedt hiermee een realistisch ontwikkeltraject richting een Register passend in het Nederlandse politiek-bestuurlijke systeem. Onderstaand werken we een aantal van de belangrijkste implicaties uit op basis van het door ons ontwikkelde Afwegingskader, de internationale vergelijking van een aantal Registers en inzichten in de effectiviteit ervan.

Belangenvertegenwoordiging als grondslag voor regulering en beleidsinstrumentarium

Belangenvertegenwoordiging is een functie van maatschappelijke belangenbehartiging (belangenaggregatie en belangenarticulatie) en de afweging van maatschappelijke inbreng door het openbaar bestuur (belangeninbreng en belangenafweging). In dit proces staat het dynamische samenspel tussen openbaar bestuur en maatschappij centraal, en daarmee een dubbele verantwoordelijkheid voor het realiseren van een legitieme belangenbehartiging gedurende het gehele beleid- en besluitvormingsproces. Doelstellingen voor algemene regulering en kaders voor belangenvertegenwoordiging en Registers dienen deze kenmerken en uitgangspunten te reflecteren.

76 Briffault 2014, 193.

Het Afwegingskader Legitieme Belangenvertegenwoordiging biedt een fundamenteel perspectief op belangenvertegenwoordiging

Veel van de internationale wet- en regelgeving rondom lobby en belangenbehartiging wordt in relatie met wet- en regelgeving rondom Open Overheid (Freedom of Information), Integriteitswetgeving en – codes en/of klokkenluidersregelingen gepositioneerd.[77] Dat betekent dat veel van de bestaande regelgeving en/of initiatieven zich richt op het interveniëren of rechtzetten van onregelmatigheden in ofwel gedrag van belangenbehartigers ofwel gedrag van publieke professionals of politieke gezagsdragers. We zien hier een gebruikelijk fenomeen in internationaal bestuur: een sterke internationale normering en bepaald beleidsperspectief dat als dominant denkkader wordt geïnterpreteerd en waarbij veel (inter-)nationale organisaties elkaar daar in volgen. In dit geval gaat het dan om de koppeling van lobbyregulering met voornamelijk transparantie en integriteitskaders, door toonaangevende organisaties als bijvoorbeeld OECD, Greco en NGOs zoals Transparency International en Open State Foundation. Dit perspectief is waardevol en brengt een deel van de complexe praktijk van belangenvertegenwoordiging in beeld,[78] maar mist ook doelstellingen rondom participatie en consultatie (die wel kort aangestipt worden in een recent OECD onderzoek[79] naar lobbyen), de relatie met belangenorganisaties en hun achterban/leden,[80] en zorgt voor een ontkoppeling met de aard en kwaliteit van democratische besluitvorming vanuit het perspectief van de kwaliteit van de (deliberatieve en participatieve) democratie.

Het Afwegingskader maakt duidelijk dat een expliciete keuze voor doelstellingen noodzakelijk is

Het Afwegingskader laat zien dat regulering en inkadering van belangenvertegenwoordiging verschillende doelstellingen kan hebben. Enerzijds kunnen deze doelstellingen (relatief) meer gericht zijn op het faciliteren van evenwichtige belangenaggregatie en de erkenning daarvan in het gehele publieke besluitvormingsproces (Gelijk Speelveld en Responsiviteit). Anderzijds kunnen ze zich meer richten op de actieve politiek-bestuurlijke rol van maatschappelijke organisaties in het gehele besluitvormingsproces (Transparantie en Veranwoording).

77 Chari e.a. 2019
78 zie ook OECD 2021
79 OECD 2021
80 zie Holyoke 2017

De keuze voor een Register is een afgeleide van het Afwegingskader Legitieme Belangenvertegenwoordiging

Het type Register moet duidelijk ingebed zijn in de bredere doelstellingen en kaders voor wet- en regelgeving en instrumentarium voor het faciliteren van legitieme belangenvertegenwoordiging. Anders vermengen doelstellingen van een Register (en daarmee ook verwachtingen met betrekking tot de effectiviteit ervan) zich met een niet-passende inrichting ervan. Anders gezegd, de doelstellingen Gelijk Speelveld en Responsiviteit passen bij uitgangspunten om de kwaliteit van de (participatieve en deliberatieve) democratie te ondersteunen en te faciliteren. De doelstellingen passend bij Transparantie en Verantwoording plaatsen kaders en richtlijnen voor legitieme belangenvertegenwoordiging meer in de context van Open Overheid, het recht op Openbaarheid van Overheidsinformatie, en het denken over integriteit en corruptie. Dit zijn beide duidelijk andere doelstellingen om tot legitieme belangenvertegenwoordiging te komen, die ieder ook een ander instrumentarium en/of wet- en regelgeving vereisen. Het is dan ook een illusie om met een Register als Radar (kwadrant linksboven in het Kader) doelstellingen te realiseren die passen bij een register als Scheidsrechter (kwadrant rechtsonder in het Kader). Registers vanuit de doelstelling om meer inzicht te realiseren ofwel op het maatschappelijke speelveld ofwel op de actieve politiek-bestuurlijke inbreng bieden vaak wel meer inzicht, maar hebben niet noodzakelijkerwijs invloed op gedrag; terwijl formele beperkingen in lobbygedrag (of voor de ontvangende kant, d.w.z. publieke gezagsdragers) dat wel kunnen hebben, afhankelijk van de naleving en handhaving ervan. Of zoals in internationaal onderzoek wordt geconstateerd: "[But] the goal of disclosure requirements is to promote transparency, rather than to primarily influence the actions of political actors."[81]

81 Newmark 2017, 228

In overleg naar een effectief en gedragen Register in Nederland

Het bestaande Nederlandse lobbyregister lijkt het meest op het type Register als Radar, maar is een onvolkomen uitwerking daarvan, vanwege de niet-structurele, onvolledige en vrijblijvende aard van de registratie van belanghebbenden, met nauwelijks sancties of prikkels gericht op effectieve registratie en volledige en up-to-date informatieverstrekking door belanghebbenden. Er zijn op basis van het door ons geschetste Afwegingskader diverse ontwikkelroutes naar en eindpunten van een Nederlands Register mogelijk. Deze verschillende mogelijkheden vereisen een politieke afweging en keuze. De concrete en praktische invulling van de eindpunten en mogelijke routes daartoe zijn daarbij vooral concrete invulling van deze meer fundamentele politieke keuzes. Deze nadere invulling van een gekozen uitgangspunt kan het best worden vormgegeven als ontwikkeltraject in consultatie met belanghebbenden, zoals ook gebruikelijk is geweest in diverse omringende landen. Dit vermijdt ook de valkuil van het aannemen van regelgeving die een sterk symbolisch karakter heeft, en waarbij recente gebeurtenissen de vormgeving van een register domineren, eerder dan weloverwogen bestuurlijke en maatschappelijk overwegingen omtrent de legitieme rol van belangenvertegenwoordiging in een representatieve democratie, en prikkels om deze meer duurzaam in lijn te brengen met het publiek belang. Een dergelijk ontwikkeltraject kan ook voor een belangrijk deel bijdragen aan een grotere bewustingwording van de noodzakelijke rol van legitieme belangenvertegenwoordiging en de verantwoordelijkheden die hierbij bij zowel de maatschappij als de overheid berusten. Dit kan namelijk zowel de effectiviteit als het draagvlak van het register en de genomen maatregelen binnen de maatschappij en politieke omgeving ten goede komen, en ook optimale aansluiting bij de specifieke Nederlandse context waarborgen.

Kaders begroting 2025

& geactualiseerde begroting 2024

Vastgesteld algemeen bestuur 6 november 2023

Veiligheidsregio Utrecht

vru.nl

Inhoudsopgave

1	**Inleiding**	**4**
1.1	Achtergrond	4
1.2	Opbouw kaders begroting	4
2	**Financieel kader**	**5**
2.1	Bijstelling ijkpuntscores gemeentefonds	5
2.2	Bijstelling compensatiemechanisme	6
2.3	Loonaanpassing	7
2.4	Prijsaanpassing	9
2.5	Lasten FLO-overgangsrecht en tweede loopbaanbeleid	10
2.6	Brede doeluitkering Rampenbestrijding	12
2.7	Samenvatting mutaties GBTP financieel kader	13
3	**Ontwikkelingen en risico's**	**14**
3.1	Brandweerzorg Amersfoort	14
3.2	Versterking crisisbeheersing	15
3.3	Cyberveiligheid	17
3.4	Meldkamer	17
3.5	Veilige energietransitie	18
3.6	Natuurbrandbestrijding	18
3.7	Vakbekwaamheid brandweer	19
3.8	Bluswatervoorziening	20
3.9	Bluswatertransport	20
3.10	Innovatie	20
3.11	Repressief Informatie Systeem	21
3.12	Risk Factory	21
3.13	Omgevingswet	21
3.14	Huisvesting brandweerposten	22
3.15	Samenvatting mutaties GBTP ontwikkelingen	22
4	**Gemeentelijke bijdrage gezamenlijk basistakenpakket (GBTP)**	**23**
5	**Vergoeding individueel gemeentelijke pluspakket (IGPP)**	**24**

6	**Bijlagen**	**25**
6.1	Bijlage 1 bedragen GF onderdeel Brandweer & rampenbestrijding per gemeente	25
6.2	Bijlage 2 ontwikkeling gemeentefonds cluster Brandweer & rampenbestrijding t.o.v. gemeentelijke bijdrage voor het gezamenlijk basistakenpakket VRU ()	25
6.3	Bijlage 3 meerjarenraming bijdragen en vergoedingen 2024a-2028	26

1 Inleiding

1.1 Achtergrond

In de Kaders begroting 2025 & geactualiseerde begroting 2024 schetsen we de financiële en beleidsmatige kaders voor het opstellen van de begroting 2025 en de actualisatie van de begroting 2024, zoals staat in artikel 4.3 van de gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Utrecht. Deze kaders maken deel uit van het proces van begroting en verantwoording (zie figuur 1).

Figuur 1: proces begroting en verantwoording VRU

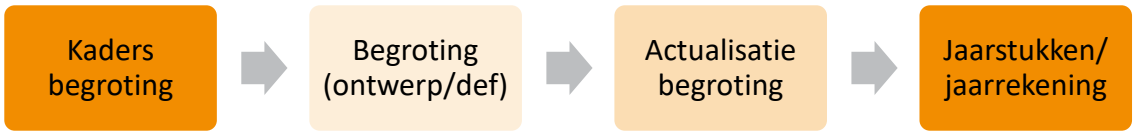

De gemeenten worden in de gelegenheid gesteld om hun zienswijze over de algemene financiële en beleidsmatige kaders te geven. De zienswijzen betrekken we bij het opstellen van de begroting van 2025 en de geactualiseerde begroting 2024. Voordat het bestuur de begroting 2024 definitief vaststelt, wordt deze ook voor zienswijzen aan de gemeenten aangeboden. De gemeenten hebben op deze manier twee gelegenheden om invloed uit te oefenen op de begroting van de VRU.

1.2 Opbouw kaders begroting

Bij het opstellen van de kaders voor de begroting ligt de nadruk op de ontwikkelingen die effect hebben op de hoogte van de gemeentelijke bijdrage. We maken onderscheid tussen de technische toepassing van het financiële kader (hoofdstuk 2) en de overige ontwikkelingen en risico's (hoofdstuk 3).

In hoofdstuk 4 worden de effecten uit hoofdstuk 2 en 3 op de gemeentelijke bijdrage voor het gezamenlijk basistakenpakket (GBTP) weergegeven. In hoofdstuk 5 maken we de vergoeding voor het individueel gemeentelijk pluspakket (IGPP) per gemeente inzichtelijk.

2 Financieel kader

2.1 Bijstelling ijkpuntscores gemeentefonds

De ijkpuntscores van het Gemeentefonds voor het onderdeel Brandweer en Rampenbestrijding vormen de basis voor de verdeling van de bijdrage per gemeente voor het gezamenlijk basistakenpakket (GBTP). Dit uitgangspunt is opgenomen in artikel 4.2 A van de Gemeenschappelijke Regeling.

In het verdeelmodel voor de gemeentelijke bijdrage voor het GBTP hebben we de nieuwe ijkpuntscores uit de septembercirculaire 2023 toegepast.

Verdelingsgrondslag gezamenlijk basistakenpakket (GBTP) 2024a en 2025
In tabel 1 zijn de percentages voor de begroting 2025 en de geactualiseerde begroting 2024 opgenomen op basis van de septembercirculaire 2023.

Tabel 1: verdelingsgrondslag (relatief aandeel ijkpuntscores) gemeentelijke bijdrage GBTP

Verdelingsgrondslag bijdrage GBTP			
Gemeente	**Begroting 2024**	Mutatie (q) maatstaven	**Kaders begroting 2024a en 2025**
Amersfoort	11,42%	-0,004%	11,41%
Baarn	1,88%	-0,024%	1,85%
Bunnik	1,07%	0,009%	1,07%
Bunschoten	1,29%	0,002%	1,29%
De Bilt	3,10%	-0,040%	3,06%
De Ronde Venen	3,02%	-0,013%	3,01%
Eemnes	0,64%	-0,004%	0,64%
Houten	3,16%	0,002%	3,17%
IJsselstein	2,20%	-0,026%	2,17%
Leusden	1,99%	0,009%	2,00%
Lopik	0,87%	-0,006%	0,86%
Montfoort U	0,89%	-0,010%	0,88%
Nieuwegein	4,43%	0,004%	4,43%
Oudewater	0,66%	-0,004%	0,66%
Renswoude	0,36%	-0,002%	0,36%
Rhenen	1,34%	-0,011%	1,33%
Soest	3,19%	-0,036%	3,16%
Stichtse Vecht	4,46%	-0,037%	4,43%
Utrecht	31,59%	0,302%	31,89%
Utrechtse Heuvelrug	3,53%	-0,040%	3,49%
Veenendaal	4,58%	-0,018%	4,56%
Vijfheerenlanden	3,65%	0,015%	3,67%
Wijk bij Duurstede	1,63%	-0,025%	1,60%
Woerden	3,54%	-0,030%	3,51%
Woudenberg	0,81%	0,016%	0,83%
Zeist	4,70%	-0,028%	4,67%
TOTAAL	**100,00%**	**0,000%**	**100,00%**

Deze ijkpuntscores leiden niet tot een verandering van de totale gemeentelijke bijdrage voor het gezamenlijk basistakenpakket (GBTP). De ijkpuntscores worden alleen gebruikt om de verdeling tussen de gemeenten onderling te berekenen. Op totaalniveau zorgt de bijstelling van de ijkpuntscores niet voor een verhoging of verlaging van de kosten. Per gemeente kunnen wel verschuivingen in de hoogte van de bijdrage plaatsvinden, afhankelijk van de ontwikkeling van de ijkpuntscores. Dit houdt in dat afwijkingen ten opzichte van de gemiddelde ontwikkeling van alle VRU-gemeenten een effect hebben op de hoogte van de individuele bijdrage per gemeente. Deze ontwikkeling staat in gelijke verhouding met de algemene uitkering uit het gemeentefonds. De ontwikkeling van de maatstaven[1] is apart weergegeven in tabel 1.

De percentages van de ijkpuntscores werken niet een-op-een door in de wijziging van het GBTP, omdat we ook gebruik maken van een compensatiemechanisme binnen de verdeelsystematiek. Dit is mede van invloed op de hoogte van de bijdrage.

In bijlage 1 zijn de bedragen opgenomen die de gemeenten ontvangen uit het gemeentefonds voor het onderdeel Brandweer en Rampenbestrijding voor de jaren 2023 tot en met 2025, zoals berekend in de septembercirculaires van het gemeentefonds.

2.2 Bijstelling compensatiemechanisme

Sinds 2015 is de Veiligheidsregio Utrecht (VRU) veranderd van financieringssystematiek. Die systematiek is gebaseerd op de verdeling van het subcluster Brandweer en Rampenbestrijding in het gemeentefonds. Elke gemeente draagt op basis van de ijkpuntscores in verhouding bij aan het budget voor het basistakenpakket. Bij het vaststellen van het nieuwe financieringsmodel in 2014 is afgesproken dat gemeenten geen nadeel mogen ondervinden van de overgang naar het nieuwe financieringsmodel. De voordeelgemeenten zetten daarom sinds 2015 een deel van hun voordeel in om de nadeelgemeenten te compenseren. Dit is het compensatiemechanisme. Op dit moment zijn er nog vijf nadeelgemeenten: Amersfoort, Houten, IJsselstein, Nieuwegein en Veenendaal.

De bestuurlijke adviescommissie Bedrijfsvoering en Financiën heeft door onderzoeksbureau Cebeon onderzoek laten doen naar de werking van het compensatiemechanisme. Hieruit blijkt, in lijn met het ambtelijk advies van de VRU, dat in de huidige berekening van de compensatiebedragen niet genoeg rekening wordt gehouden met de ontwikkeling van de ijkpuntscores vanaf 2015. De ontwikkeling van de ijkpuntscores voor de nadeelgemeenten wordt afgeremd door het compensatiemechanisme, terwijl de bijdrage van de voordeelgemeenten wel volledig meebeweegt met de ontwikkeling van de ijkpuntscores.

De afgelopen jaren is het relatieve aandeel in het budget van een aantal nadeelgemeenten minder geworden, terwijl zij nog worden gecompenseerd op basis van hun oorspronkelijke (hogere) aandeel in de gemeentelijke bijdrage. Dit blijkt uit de volgende tabel.

[1] zoals opgenomen in de huidige septembercirculaire 2023 ten opzichte van de septembercirculaire 2022 (die is gebruikt voor het opstellen van de begroting VRU 2024)

Tabel 2 Aandeel in objectieve budgetten 2015 en 2025 voor nadeelgemeenten

Gemeente	IJkpuntscore 2015*	2025	Verschil
Amersfoort	11,97%	11,41%	-0,56%
Houten	3,07%	3,17%	0,10%
IJsselstein	2,20%	2,17%	-0,03%
Nieuwegein	4,59%	4,43%	-0,16%
Veenendaal	4,62%	4,56%	-0,06%

* grondslag inclusief Vijfheerenlanden

Aangezien de huidige bijdrage aan de VRU al is afgestemd op het lagere relatieve aandeel in de objectieve budgetten adviseert Cebeon om het compensatiemechanisme hier direct op aan te passen. Door een lager aandeel in het objectieve budget van Amersfoort, IJsselstein, Nieuwegein en Veenendaal wordt hun nadeel kleiner of verdwijnt zelfs volledig. Hierdoor daalt het te compenseren nadeel met ruim 300K. Dit leidt tot een verlaging van de bijdrage van de voordeelgemeenten voor hetzelfde bedrag. Over het geheel gezien heeft dit geen effect op de totale omvang van de gemeentelijke bijdrage.

We stellen voor om de berekening van de compensatiebedragen vanaf de begroting 2025 aan te passen op basis van het advies van Cebeon. De onderstaande tabel geeft inzicht in het financiële effect per nadeelgemeente op de bijdrage voor het gezamenlijk basistakenpakket (GBTP) voor de begroting 2025. Dit effect vloeit op basis van de gangbare verdeelsystematiek terug naar de voordeelgemeenten.

Tabel 3 Correctie compensatiebedrag nadeelgemeenten en herverdeling voordeelgemeenten

Bedragen x € 1.000 Gemeente	Te compenseren nadeel	Correctie *Ontwikkeling ijkpunten*	*Ontwikkeling voorzieningen*	Resterend compensatie-deel 2025
Amersfoort	158	-158	pm	-
Houten	341	-	pm	341
IJsselstein	175	-18	pm	157
Nieuwegein	228	-118	pm	110
Veenendaal	845	-46	pm	799
Totaal effect	**1.748**	**-340**	**pm**	**1.407**

2.3 Loonaanpassing

We indexeren de gemeentelijke bijdrage volgens artikel 4.3 van de Gemeenschappelijke Regeling. De loonaanpassing volgt de algemene loonontwikkeling[2]. De ontwikkeling van dit indexcijfer en de relatie met de begroting 2024 is weergeven in tabel 4.

[2] Bijdrageverordening, artikel 1: de loonontwikkeling conform de Collectieve Arbeidsregeling (CAR) en mutaties in de premieplichtigen van de werkgever op basis van wet CAR en rechtspositieregeling.

Tabel 4: Ontwikkeling CPB indexcijfer 'Prijs overheidsconsumptie, beloning werknemers'

Jaar	Loonaanpassing Begroting 2024	Kaders 2024a	Kaders 2025	Bijstelling
2024	3,9%	6,3%	6,3%	2,4%
Subtotaal 2024	***3,9%***	***6,3%***	***6,3%***	***2,4%***
2025	-	-	5,4%	5,4%
Subtotaal 2025	***-***	***-***	***5,4%***	***5,4%***
Totaal	**3,9%**	**6,3%**	**11,7%**	**7,8%**

Voor de jaren 2024 en 2025 is een stelpost voor loonontwikkeling opgenomen, omdat het huidige cao-akkoord tot 1 mei 2024 loopt en we de precieze omvang voor de periode daarna nog niet weten. Voor de cao vanaf 1 mei 2024 en premieontwikkelingen vanaf 1 januari 2024 is in de vastgestelde begroting 2024 al een stelpost van 3,9% opgenomen die is gebaseerd op de CPB-raming uit de septembercirculaire 2022. Deze stelpost is op basis van de CPB-raming voor de loonontwikkeling die het Rijk heeft gepubliceerd in de septembercirculaire 2023[3] nu met 2,4% verhoogd naar 6,3%. Voor 2025 is de loonontwikkeling door het Centraal Planbureau (CPB) geraamd op 5,4%. De stelposten voor loonontwikkeling verwerken we na vaststelling van de cao en premiebijdragen in de begroting. Daarna verrekenen we deze met de gemeentelijke bijdrage, waarbij we een eventueel overschot teruggeven aan gemeenten.

In tabel 5 is het financiële effect van de verwachte loonontwikkeling op de bijdrage voor het gezamenlijk basistakenpakket (GBTP) opgenomen en op de vergoeding voor het individueel gemeentelijk pluspakket (IGPP).

Tabel 5: financieel effect loonaanpassing

Bedragen x € 1.000 Loonaanpassing	Bijstelling	Financieel effect 2024a en 2025 Bijdrage GBTP	Vergoeding IGPP	Totaal
Mutatie stelpost looncompensatie 2024	2,4%	1.838	24	1.862
Premieontwikkeling 2024		p.m.	p.m.	p.m.
Mutatie lasten loonaanpassing 2024	***2,4%***	***1.838***	***24***	***1.862***
Stelpost looncompensatie 2025	5,4%	4.078	9	4.087
Premieontwikkeling 2025		p.m.	p.m.	p.m.
Mutatie lasten loonaanpassing 2025	***5,4%***	***4.078***	***9***	***4.087***
Totaal effect	**7,8%**	**5.916**	**33**	**5.949**

We verhogen de stelpost voor looncompensatie voor 2024 met 2,4%. De premieontwikkeling heeft ook invloed op de loonkosten. Op basis van de premieprognose van het ABP van juli 2023 daalt het werkgeversaandeel in 2024 licht (< 1%). Het definitieve besluit over de premie voor 2024

[3] Gepubliceerd in Tabel 4.2.2 van de septembercirculaire 2023.

wordt eind november 2023 genomen en gepubliceerd door het ABP. Voor 2025 nemen we een stelpost van 5,4% op. De cumulatieve loonaanpassing komt vanaf 2025 daarmee op 7,8%.

Voor de premieontwikkeling 2025 hebben we een pro memorie (PM) post opgenomen, omdat het ABP voor dit jaar nog geen premieprognose bekend heeft gemaakt. Dat wil zeggen dat wij deze meenemen in de berekening zodra we de hoogte ervan weten. De premiestijgingen brengen we dan ten laste van de stelpost voor looncompensatie.

Bij het opstellen van de begroting 2025 en bij actualisatie van de begroting 2024 stellen we de loonontwikkeling nog bij op basis van de dan geldende cao (mits bekend) en vastgestelde premies. Een eventueel positief of negatief effect wordt dan verrekend met de gemeentelijke bijdrage, zodat gemeenten uiteindelijk de werkelijke loon- en premieontwikkeling betalen.

Het financiële effect van de loonontwikkeling, zoals opgenomen in de Kaders begroting 2025 & geactualiseerde begroting 2024 van de VRU, wordt indirect gecompenseerd via de algemene uitkering die gemeenten van het Rijk uit het gemeentefonds ontvangen. De algemene uitkering wordt jaarlijks bijgesteld door middel van een jaarlijkse loon- en prijsontwikkeling zoals het CPB deze berekent. De compensatie voor de loonontwikkeling kent het Rijk jaarlijks aan gemeenten toe bij de meicirculaire. Voor 2024 gebeurt dit in mei 2023 en voor 2025 gebeurt dit in mei 2024.

2.4 Prijsaanpassing

Voor de prijsaanpassing van de prijsgevoelige budgetten hanteert de VRU de procentuele mutatie van het Bruto Binnenlands Product zoals het CPB heeft berekend. Dit staat beschreven in artikel 1 sub j van de Bijdrageverordening VRU. In aansluiting op de indexeringssystematiek die het Rijk toepast voor het gemeentefonds, hebben wij de investeringsbudgetten gebaseerd op het CPB indexcijfer ‘prijs bruto overheidsinvesteringen’ (iboi). Daarbij vindt jaarlijks een correctie plaats op basis van de geactualiseerde cijfers over de voorliggende twee jaren ten opzichte van de begroting. Zo indexeren we nooit te veel of te weinig. Voor 2024 bedraagt de prijsaanpassing 3,8% en voor 2025 is de prijsaanpassing op 2,5% geraamd. De cumulatieve prijsaanpassing komt vanaf 2025 daarmee op 6,3%. De ontwikkeling van dit indexcijfer is weergeven in tabel 6.

Tabel 6: Ontwikkeling CPB indexcijfer prijsaanpassing

Jaar	Prijsaanpassing algemeen Begroting 2024	Kaders 2024a	Kaders 2025	Bijstelling
2022	3,4%	5,6%	5,6%	2,2%
2023	4,9%	5,8%	5,8%	0,9%
2024	2,5%	3,2%	3,2%	0,7%
Subtotaal 2024	***10,8%***	***14,6%***	***14,6%***	***3,8%***
2025	-	-	2,5%	2,5%
Subtotaal 2025	**-**	**-**	***2,5%***	***2,5%***
Totaal	**10,8%**	**14,6%**	**17,1%**	**6,3%**

In tabel 7 is het financiële effect van de prijsaanpassing voor algemene prijsgevoelige budgetten en investeringsbudgetten opgenomen.

Tabel 7: financieel effect prijsaanpassing

Bedragen x € 1.000 Prijsaanpassing	Bijstelling	Financieel effect 2024a en 2025 Bijdrage GBTP	Vergoeding IGPP	Totaal
Mutatie prijsaanpassing 2022	2,2%	788	27	815
Mutatie prijsaanpassing 2023	0,9%	309	11	320
Mutatie prijsaanpassing 2024	0,7%	254	9	263
Mutatie lasten prijsaanpassing 2024	***3,8%***	***1.352***	***47***	***1.399***
Prijsaanpassing 2025	2,5%	905	60	965
Mutatie lasten prijsaanpassing 2025	***2,5%***	***905***	***60***	***965***
Totaal effect	**6,3%**	**2.257**	**107**	**2.364**

Het financiële effect van de prijsontwikkeling, zoals opgenomen in de Kaders begroting 2025 & geactualiseerde begroting 2024 van de VRU, wordt indirect gecompenseerd via de algemene uitkering die gemeenten van het Rijk uit het gemeentefonds ontvangen. De algemene uitkering wordt jaarlijks bijgesteld door middel van een jaarlijkse loon- en prijsontwikkeling zoals het CPB deze berekent. De compensatie kent het Rijk jaarlijks aan gemeenten toe bij de meicirculaire. Voor 2024 gebeurt dit in mei 2023 en voor 2025 gebeurt dit in mei 2024.

2.5 Lasten FLO-overgangsrecht en tweede loopbaanbeleid

Het financiële kader van de lasten FLO-overgangsrecht bestaat uit een structurele en een incidentele component. Schommelingen in de kostenprognose worden geëgaliseerd via de bestemmingsreserve ‘Lasten FLO-overgangsrecht’. De actualisatie van de kostenprognose in 2023 wordt verwerkt in de meerjarenraming van de begroting 2025 en de geactualiseerde begroting van 2024. Op basis van wat we nu weten over de lasten voor het FLO-overgangsrecht zien is wel

sprake van een nieuw financieel risico, maar we zien geen aanleiding het huidig meerjarig financieel kader bij te stellen.

We zijn in 2023 geconfronteerd met een fiscale tegenvaller voor de kosten van het FLO-overgangsrecht. De belastingdienst heeft geconcludeerd dat wij als werkgever, in tegenstelling tot de fiscale regels die golden voor de werkgeverbijdrage levensloop, over de werkgeversbijdragen van het netto FLO-spaartegoed wel een RVU-heffing (52%) verschuldigd zijn. Dit betekent met terugwerkende kracht vanaf 1-1-2022 (mogelijk structurele) hogere kosten van het FLO-overgangsrecht. We hebben deze extra kosten van gemiddeld 300K per jaar tot en met 2023 kunnen verwerken in de exploitatie van 2023. Het is nog niet duidelijk of wij als werkgever vanaf 2024 (een deel van) deze meerkosten moeten gaan dragen. In het najaar van 2023 volgt een ledenbrief van de Werkgeversvereniging Samenwerkende Veiligheidsregio's (WVSV) aan de besturen van de veiligheidsregio's met de nodige financiële onderbouwing en een handelingsperspectief. Hierna bepalen we op basis van de actuele informatie of het beschikbare structurele budget en de reserve voor het FLO-overgangsrecht toereikend is. Als dit niet het geval is, doen we via de begroting 2025/ geactualiseerde begroting 2024 een voorstel voor een structurele bijstelling van het budget of een incidentele storting in de reserve om de hogere kosten voor de komende jaren op te vangen.

Dit betekent dat we de budgetten voor het FLO-overgangsrecht bij het opstellen van de Kaders begroting 2025 & geactualiseerde begroting 2024 nu alleen verhogen met de reguliere loon- en prijsaanpassing. In tabel 8 is de geactualiseerde meerjarenraming van de lasten FLO-overgangsrecht weergegeven. Tabel 9 geeft een actueel inzicht in het financiële effect op de gemeentelijke bijdrage voor het basistakenpakket (GBTP) voor het jaar 2024 en 2025.

Tabel 8: meerjarenraming lasten FLO-overgangsrecht en tweede loopbaan 2024-2028

Bedragen x € 1.000

Meerjarenraming FLO overgangsrecht en tweede loopbaan	**2024**	**2025**	**2026**	**2027**	**2028**
Begroting 2024					
Lasten FLO-overgangsrecht en tweede loopbaan	3.751	3.533	3.426	3.232	2.950
Storting/ onttrekking reserves FLO	735	516	410	216	-66
Lasten FLO-overgangsrecht & 2e loopbaan begroting 2024	***3.016***	***3.016***	***3.016***	***3.016***	***3.016***
Kaders 2024a en 2025					
Lasten FLO-overgangsrecht en tweede loopbaan	3.825	3.888	3.781	3.587	3.305
Storting/ onttrekking reserves FLO	-735	-516	-410	-216	66
Lasten FLO-overgangsrecht & 2e loopbaan kaders 2024a en 2025	***3.090***	***3.371***	***3.371***	***3.371***	***3.371***
Mutatie lasten FLO-overgangsrecht en tweede loopbaan	**74**	**355**	**355**	**355**	**355**

De mutatie van de lasten FLO-overgangsrecht kan worden opgevangen door inzet van de bestemmingsreserve 'Lasten FLO-overgangsrecht'. De actualisatie van de meerjarenraming leidt niet tot een mutatie van de gemeentelijke bijdrage.

Tabel 9: financieel effect mutatie lasten FLO-overgangsrecht

Bedragen x € 1.000	Financieel effect 2024a en 2025 GBTP		
Lasten FLO-overgangsrecht en tweede loopbaan	**Begroting 2024**	**Kaders 2024a**	**Kaders 2025**
Lasten FLO-overgangsrecht & 2e loopbaan begroting 2024	3.016	3.016	3.016
Lasten FLO-overgangsrecht & 2e loopbaan kaders 2024a en 2025	-	3.090	3.371
Mutatie lasten FLO-overgangsrecht en tweede loopbaan	**-**	***74***	***355***
Correctie loon- en prijsaanpassing *	-	-74	**-355**
Totaal effect GBTP	**-**	**-**	**-**

*De loon- en prijsaanpassing met betrekking tot de lasten FLO-overgangsrecht zijn onderdeel van de totale loonaanpassing (zie paragraaf 2.3). Om dubbeltelling te voorkomen is een correctie toegepast.

2.6 Brede doeluitkering Rampenbestrijding

De hoogte van de Brede Doeluitkering Rampenbestrijding (BDuR) bedraagt voor 2024 en 2025 € 611K meer dan opgenomen in de huidige meerjarenraming. Dit betreft de structurele doorwerking van de indexering van de rijksbijdrage BDuR voor 2023 ten opzichte van de stelpost die wij hiervoor in de begroting hadden opgenomen. Deze extra inkomst wordt in mindering gebracht op de bijdrage van de gemeenten voor het GBTP. De indexering van de BDuR 2024 en 2025 is nog niet bekend en hebben we daarom via een stelpost ingeschat. De stelpost voor 2024 blijft gelijk ten opzichte van de begroting 2024 (225K). Voor 2025 is nu weer een stelpost opgenomen voor een bedrag van 225K. De stelposten worden verrekend met de beschikking loon- en prijsbijstelling BDuR 2024 en BDuR 2025 van het Rijk die we respectievelijk in juni 2024 en juni 2025 verwachten.

Tabel 10: financieel effect mutatie BDuR

Bedragen x € 1.000	Financieel effect 2024a en 2025		
Brede doeluitkering Rampenbestrijding	**Begroting 2024**	**Kaders 2024a**	**Kaders 2025**
Stelpost loon- en prijsbijstelling BDuR 2023	-225	-225	-225
Beschikking loon- en prijsbijstelling BDuR 2023	-	-836	-836
Extra loon- en prijsbijstelling BDuR 2023	**-**	***-611***	***-611***
Stelpost loon- en prijsbijstelling BDuR 2024	-225	-225	-225
Mutatie loon- en prijsbijstelling BDuR 2024	-	-	-
Mutatie stelpost loon- en prijsbijstelling BDuR 2024	**-**	**-**	**-**
Stelpost loon- en prijsbijstelling BDuR 2025	-	-	-225
Stelpost loon- en prijsbijstelling BDuR 2025	**-**	**-**	***-225***
Totaal effect GBTP	**-**	**-611**	**-836**

2.7 Samenvatting mutaties GBTP financieel kader

Tabel 11: effect financieel kader op gemeentelijke bijdrage GBTP

Bedragen x € 1.000

Mutaties financieel kader 2024a en 2025	Structureel 2024a	Incidenteel 2024a	Totaal 2024a	Structureel 2025	Incidenteel 2025	Totaal 2025
Bijstelling ijkpuntscores gemeentefonds 2024a*	-	-	-	-	-	-
Loonaanpassing 2024a	1.838	-	1.838	1.838	-	1.838
Prijsaanpassing 2024a	1.352	-	1.352	1.352	-	1.352
Lasten FLO-overgangsrecht 2024a	-	-	-	-	-	-
Brede doeluitkering Rampenbestrijding 2024a	-611	-	-611	-611	-	-611
Subtotaal mutatie bijdrage GBTP 2024a	***2.579***	***-***	***2.579***	***2.579***	***-***	***2.579***
Bijstelling ijkpuntscores gemeentefonds 2025*	-	-	-	-	-	-
Loonaanpassing 2025	-	-	-	4.078	-	4.078
Prijsaanpassing 2025	-	-	-	905	-	905
Lasten FLO-overgangsrecht 2025	-	-	-	-	-	-
Brede doeluitkering Rampenbestrijding 2025	-	-	-	-225	-	-225
Subtotaal mutatie bijdrage GBTP 2025	***-***	***-***	***-***	***4.758***	***-***	***4.758***
Totaal mutatie bijdrage GBTP	**2.579**	**-**	**2.579**	**7.337**	**-**	**7.337**

*De bijstelling van de ijkpuntscores leidt alleen tot onderlinge verschuivingen tussen de bijdragen van gemeenten.

3 Ontwikkelingen en risico's

3.1 Brandweerzorg Amersfoort

Door de groei van de stad Amersfoort lopen de opkomsttijden in het noordelijke deel van de stad op tot 15 minuten en soms meer. Op werkdagen is er overdag geen bezetting voor de basisbrandweereenheid (tankautospuit, TS) vanuit de vrijwilligers op post Amersfoort-Noord. Uitgaande van de nieuwe systematiek van gebiedsgerichte opkomsttijden (GGO) zien we dat we zonder bezetting op post Amersfoort-Noord (dus door alleen uit te rukken vanaf post Centrum) in acht buurten niet voldoen aan de vereiste opkomsttijden.

De stad Amersfoort heeft ca. 150.000 inwoners. Het noordelijk deel van de gemeente Amersfoort is een stedelijk gebied met ca. 50.000 inwoners. Dit gebied groeit de komende jaren naar ca. 80.000 inwoners. Dit deel van Amersfoort is vergelijkbaar met een middelgrote stad met alle kenmerken die daar bij horen. Het model van brandweerzorg in Amersfoort, met één gecombineerde beroeps- en vrijwilligerspost in het centrum en één vrijwillige post in Amersfoort-Noord zorgt voor (te) hoge opkomsttijden in het noordelijk deel van de stad. De huidige inrichting van de brandweerzorg is dan ook niet langer passend. Vanwege de grootte van het stedelijk gebied en de verwachte verdere groei moet de gekazerneerde paraatheid (vaste bezetting op de brandweerpost) in dit gebied in stappen vergroot worden. Op basis van de vereiste opkomsttijden, de kans op gelijktijdigheid en de benodigde slagkracht is op termijn naar verwachting een paraatheidsmodel met twee beroepsposten (24/7) en één vrijwillige post nodig.

<u>Proef verbeteren dekking Amersfoort</u>
Voor een periode van twee jaar (oktober 2021 - oktober 2023) is de operationele sterkte voor de basisbrandweerzorg op post Amersfoort-Centrum en post Amersfoort-Noord op werkdagen tussen 8:00 en 17:00 uur uitgebreid van twee TS'en met zespersoonsbezetting (hierna te noemen TS6) naar één TS met zespersoonsbezetting en twee TS'en met vierpersoonsbezetting (hierna te noemen TS4). Vanuit post Amersfoort-Noord werd uitgerukt door een beroepsploeg in een TS4. Met het plaatsen van een dagdienst op post Amersfoort-Noord zijn de opkomsttijden van de eerste eenheid (TS4) in het noordelijk deel van de stad sterk verbeterd. Belangrijk gegeven hierbij: met een TS4 voldoen we nog niet aan het beoordelingskader GGO, omdat binnen dat beoordelingskader gerekend wordt met de opkomst van een TS6. Daarentegen is gebleken dat een TS4 bij veel incidenten al een effectieve inzet kan leveren. Het werken met een dagdienst op post Amersfoort-Noord willen we in de eerste fase dan ook continueren.

<u>Volgende stappen</u>
Het eindplaatje van twee beroepsposten en een vrijwillige post kan niet in één keer bereikt worden.
In de fases 2 en 3 groeien we in stappen door naar de uiteindelijke bezetting. Wanneer die stappen gezet kunnen worden, hangt af van de ontwikkelingen op het gebied van de nieuwe huisvesting van de brandweerposten in Amersfoort. Er moet een nieuwe post Noord komen die o.a. geschikt is voor kazernering van beroepskrachten. Het idee is de oude post Noord te behouden voor vrijwilligers. Dit alles uiteraard naast de beroepsbezette kazerne in het centrum.

Om te kunnen voldoen aan de eisen op het gebied van opkomsttijden, slagkracht en gelijktijdigheid moeten we van TS4 naar TS6 in Amersfoort-Noord gaan. Ook in de systematiek van gebiedsgerichte opkomsttijden gaan we uit van een TS6 bezetting. Verdere ontwikkelingen die nodig zijn voor de brandweerzorg in de stad Amersfoort zijn onderdeel van integrale afwegingen in het kader van het nieuwe dekkingsplan van de VRU, dat in de komende beleidsperiode (2024-2027) wordt opgesteld.

De proefperiode heeft de VRU incidenteel uit de ontwikkel- en egalisatiereserve bekostigd. De structurele inbedding van de bezetting in Amersfoort-Noord (fase 1, uitbreiding met 7 fte) leidt tot een structurele verhoging van de kosten voor het basisbrandweerzorg (gemeentelijk basistakenpakket) met 530K per jaar. Dit zijn kosten voor salarissen, vakbekwaamheid, persoonlijke beschermingsmiddelen en ondersteunende (personeels)kosten. De kosten voor het gemeentelijk basistakenpakket worden verdeeld op basis van de verdeelsleutel. Dit betekent dat alle gemeenten naar rato bijdragen. Het uitbreiden van de basisbrandweerzorg is noodzakelijk door de groei van de stad. Dit betreft een exogene ontwikkeling die al is verwerkt in de uitkering die de gemeenten ontvangen via het gemeentefonds. Zoals blijkt uit bijlage 2 stijgt de uitkering die de gemeenten ontvangen via het gemeentefonds in het subcluster Brandweer en Rampenbestrijding meer dan de bijdrage voor het basistakenpakket.

Voor de realisatie van fase 2 en 3 is op een gegeven moment nog een aanvullend structureel budget nodig van circa € 2,6 miljoen. Wanneer fase 2 en 3 gerealiseerd worden is nog onduidelijk. Dit hangt mede af van de verplaatsing van de huidige posten. In tabel 12 is het financiële effect van fase 1 opgenomen.

Tabel 12: effect fase 1 ontwikkeling brandweerzorg Amersfoort op gemeentelijke bijdrage GBTP

Bedragen x € 1.000 **Paraatheid brandweer Amersfoort**	**Structureel 2024a**	**Incidenteel 2024a**	**Totaal 2024a**	**Structureel 2025**	**Incidenteel 2025**	**Totaal 2025**
Personele kosten (dagdienst 7 fte)	474	-	474	500	-	500
Ondersteunende kosten (opleiding/ uniformen e.d.)	29	-	29	30	-	30
Subtotaal mutatie bijdrage GBTP 2024a	***504***	***-***	***504***	***530***	***-***	***530***
Dekking uit ontwikkel- en egalisatiereserve	-	-504	-504	-	-	-
Subtotaal mutatie bijdrage GBTP 2025	***-***	***-504***	***-504***	***-***	***-***	***-***
Totaal mutatie bijdrage GBTP	**504**	**-504**	**-**	**530**	**-**	**530**

3.2 Versterking crisisbeheersing

De aard van crisisbeheersing verandert. Er is sprake van nieuwe typen en/of langdurige crises en het landschap van crisisbeheersing is in beweging. Versterking van de crisisorganisatie is daarom nodig, om blijvend invulling te geven aan de missie van de VRU. Aansluitend op landelijke kaders luidt deze misse als volgt.

We voorkomen, voorzien en minimaliseren de effecten van crises en versterken de weerbaarheid van de samenleving.

Tot nu toe

De ontwikkeling van crisisbeheersing is binnen de VRU al langer een thema:

- Op basis van het beleidsplan VRU 2020-2023 hebben we in 2021 het initiatief genomen om de crisisorganisatie te versterken. Het algemeen bestuur ging op 7 november 2022 akkoord met de gekozen richting.
- Eind 2022 heeft het Rijk via de Brede doeluitkering rampenbestrijding (BDuR) extra gelden in het vooruitzicht gesteld, bedoeld voor de versterking van crisisbeheersing en informatievoorziening.
- Versterking Crisisbeheersing is één van de vier thema's in de bestuursagenda 2024-2027 die op 3 juli 2023 door het algemeen bestuur is vastgesteld.
- Het is onderdeel in het regionaal crisisplan 2024 -2027, ook vastgesteld door het algemeen bestuur op 3 juli 2023.

Programma

Met een programma Versterking Crisisbeheersing geven wij verder uitvoering aan de versterking van crisisbeheersing. Vanuit dit programma bereiden we voorstellen voor, met een bijbehorend financieel perspectief.

Daarbij wordt in samenhang gewerkt aan de volgende pijlers:

1. Crisismanagement
2. Informatiemanagement
3. Netwerkmanagement
4. Communicatiemanagement

Hierbij hebben we oog voor de relaties met domeinen zoals bevolkingszorg, vakbekwaamheid en GHOR.

Financiering

Vanuit het Rijk zijn structurele extra middelen toegekend. Een deel van het geld wordt landelijk ingezet en een deel wordt via de BDuR rechtstreeks toegekend aan de veiligheidsregio's.

Vooralsnog kan de VRU vanaf 2023 oplopend rekenen op een extra bijdrage van € 1,85 miljoen tot uiteindelijk € 3,33 miljoen euro structureel. Deze middelen zijn geoormerkt, dat wil zeggen dat we deze specifiek zijn toegekend voor versterking van de crisisbeheersing. De verhogingen worden per jaar toegekend. De versterking van de crisisbeheersing wordt gefinancierd vanuit deze BDuR-gelden.

De toekenning van de extra rijksbijdrage is taakgebonden en heeft daarmee geen effect op de hoogte van de gemeentelijke bijdrage voor het gezamenlijk basistakenpakket (GBTP).

Vervolg

Met het bestuur is afgesproken dat de gelden in 2023 uitsluitend incidenteel worden ingezet voor projecten en activiteiten gericht op versterking van de functie van crisisbeheersing. Dit hebben we vastgelegd in de gewijzigde begroting 2023 en hier ook op die manier uitvoering aan gegeven.

Voor 2024 en volgende jaren is aangekondigd dat de extra gelden structureel worden ingezet. In de begroting van 2024 staat dat het bestuur bij de afweging daarvan zal worden betrokken.

Huidige inzichten maken dat ook in 2024 nog een deel van de middelen incidenteel wordt ingezet, aangezien we - zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau - meer tijd willen nemen voor afstemming en het creëren van draagvlak. Onder andere de themasessie van het algemeen bestuur van 6 november 2023 wordt benut om de eerste ideeën hierover te presenteren.

We zullen daarom bij het vaststellen van de geactualiseerde begroting 2024 en begroting 2025 in het voorjaar van 2024 concrete voorstellen voor structurele besteding aan het algemeen bestuur voorleggen.

3.3 Cyberveiligheid

Als gevolg van digitalisering wordt voortdurende aandacht voor cyberveiligheid steeds belangrijker. De bescherming van vitale infrastructuur is ook noodzakelijk vanwege de toenemende activiteit van kwaadwillenden. Het afgelopen jaar heeft de VRU de organisatie op dit gebied structureel versterkt. Voor deze structurele versterking van de informatiebeveiliging van circa 200K wordt dekking gevonden binnen de bestaande begroting.

Doordat de VRU bij diverse landelijke crises steeds zichtbaarder een onmisbare rol heeft, is de VRU een aantrekkelijk doelwit geworden voor cyberaanvallen. Om aanvallen te voorkomen werken we met andere veiligheidsregio's samen aan een gezamenlijke oplossing voor het inrichten van een landelijke voorziening voor monitoring en support bij cyberaanvallen. Gezien de huidige dreiging en noodzaak voor een goede bescherming van onze vitale infrastructuur kunnen we niet wachten op landelijke initiatieven. Dit betekent dat wij hierop vooruitlopend al gestart zijn met 24/7- monitoring en support via een externe service. De kosten daarvoor bedragen 150K per jaar en worden nu incidenteel gedekt. Om deel te kunnen nemen aan de landelijke voorziening voor monitoring en support bij cyberaanvallen zijn aanvullende structurele middelen nodig. Op dit moment is de omvang daarvan nog niet duidelijk. In de loop van 2024 wordt hierover meer duidelijkheid verwacht en zullen we een voorstel doen voor het algemeen bestuur.

3.4 Meldkamer

Vanaf begin 2025 zal de Meldkamerfunctie Brandweer en Multidisciplinaire opschaling (MK-B / MK Multi) van Midden-Nederland samengevoegd en klaar voor gebruik zijn op één locatie: Hilversum. Op deze locatie wordt dan samengewerkt met de politie en de ambulancedienst.

De Meldkamerfunctie Brandweer en Multidisciplinaire opschaling wordt uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de besturen van de betreffende veiligheidsregio's Flevoland, Gooi en Vechtstreek en Utrecht. De verplichte samenvoeging vindt haar wettelijke grondslag in de Wet Veiligheidsregio's en de Wijzigingswet Meldkamers.

We zijn druk bezig met het voorbereiden van het samenvoegen van de meldkamerfunctie. Het betreft onder andere het harmoniseren van alle meldkamerprocedures, de bouw van de nieuwe meldkamer in Hilversum en het aansluiten van deze nieuwe meldkamer op de landelijke IV- en ICT-meldkamerinfrastructuur. Dit doen we om de continuïteit van de meldkamers te verbeteren en de 24/7 beschikbaarheid te kunnen waarborgen. Maar ook de juridische vorming van een samenwerkingsverband tussen de veiligheidsregio's en de organisatorische samenvoeging van de huidige meldkamers zijn in voorbereiding en bestuurlijke besluitvorming zal in 2024 plaatsvinden.

De politie is verantwoordelijk voor huisvesting en techniek. De veiligheidsregio's zijn gezamenlijk verantwoordelijk voor het personeel van de meldkamer brandweer.
Onderdeel van de besluitvorming zijn de definitieve financiële consequenties van de samenvoeging. Het streven is om meerkosten ten opzichte van de businesscase 2016 te beperken. Voor de projectkosten wordt de daarvoor bestemde reserve ingezet.

3.5 Veilige energietransitie

De energietransitie is een overgang van fossiele brandstoffen naar duurzame energiebronnen, zoals zonne-energie, windenergie en waterstof. In de provincie Utrecht zien we een groeiend aantal initiatieven op het gebied van duurzame energie, zoals zonneparken, windmolenparken en waterstofproductie-installaties. Hoewel dit positieve stappen zijn naar een duurzame toekomst, brengen ze ook nieuwe veiligheidsrisico's met zich mee.

Landelijk hebben de veiligheidsregio's hiervoor een programma met drie sporen ingezet.
- Spoor 1: beleid en wet- en regelgeving beïnvloeden.
- Spoor 2: beheersing van risico's in het ontwerp/de ruimtelijke ontwikkeling.
- Spoor 3: veilig en doelmatig op kunnen treden bij incidenten.

Ondanks de inspanningen bij spoor 1 en 2 zullen er incidenten vanwege de energietransitie blijven plaatsvinden. Om veilig en doelmatig op te kunnen treden (spoor 3) is het belangrijk dat de juiste kennis, kunde en materieel aanwezig zijn om incidenten te bestrijden en te beheersen.

Voor de regionale uitwerking en uitvoering van de drie sporen is extra capaciteit nodig voor onder andere de coördinatie van de verschillende projecten en het verwerken van deze nieuwe risico's in de opleiding en oefenprogramma's. We verwachten dat dit de komende jaren een (meerjarige incidentele) investering vraagt van ongeveer 300K per jaar. Gelet op de samenhang met de doelstellingen uit de bestuursagenda 2024-2027 willen we hiervoor de ontwikkel- en egalisatiereserve in te zetten. Een concreet voorstel daarvoor is onderdeel van de geactualiseerde begroting 2024 en de begroting 2025 die in het voorjaar van 2024 wordt opgesteld.

De exacte omvang van de benodigde extra structurele capaciteit en specialistisch materiaal is op dit moment nog niet bekend. De komende beleidsperiode brengen we dit in beeld, waarbij we ook de financiële gevolgen meenemen. Hierbij wordt ook de afweging gemaakt in hoeverre 'nieuw voor oud' mogelijk is. Voor zover dit bestuurlijke keuzes vergt, wordt dit inclusief de financiële consequenties via de reguliere begrotingscyclus voorgelegd aan het bestuur en de gemeenten.

3.6 Natuurbrandbestrijding

Door de klimaatontwikkeling wordt het warmer en droger in Nederland. Zoals in het Regionaal Risicoprofiel VRU 2023 staat, neemt hierdoor de kans op natuurbranden toe en zullen die zich - door de droogte en de verandering van vegetatie - sneller uitbreiden. Ook door het intensiever gebruik van de natuur neemt het risico op een natuurbrand toe. Deze branden zijn door hun omvang voor de brandweer steeds moeilijker te bestrijden.

Natuurbrandbeheersing en -bestrijding krijgen steeds meer aandacht. Vanwege het intensieve gebruik van natuurgebieden in onze regio is dat ook meer dan terecht. De inspanningen van de VRU zijn erop gericht om te voorkomen dat natuurbranden ontstaan of onbeheersbaar worden.

Belangrijke elementen in het voorkomen van een onbeheersbare natuurbrand zijn een vroegtijdige ontdekking in combinatie met snelle interventiemogelijkheden en adequate slagkracht. Om de kans op een onbeheersbare natuurbrand te minimaliseren, is het verder noodzakelijk dat de relevante risico-houdende stakeholders in die betreffende gebieden zich van het risico bewust zijn en zich mede verantwoordelijk voelen voor continuïteit en veiligheid. Daarbij is het belangrijk dat zij - onder regie van de gemeente - bereid zijn gezamenlijk risico-reducerende maatregelen treffen.

Tijdens de vergadering van het algemeen bestuur op 3 juli 2023 is ingestemd met de Visie natuurbrandbeheersing en het uitwerken van een richting voor verdere ontwikkeling van de visie. De visie bestaat uit drie doelen:
1. Risicobewustzijn en redzaamheid
2. Regionaal kader voor gebiedsgerichte aanpak natuurgebieden
3. Slagkracht en expertise natuurbrandbestrijding

De hierboven genoemde onderdelen 1 en 2 betreffen preventieve maatregelen. Met de uitvoering hiervan is inmiddels gestart, in nauwe samenwerking met de betrokken gemeenten.

Op het gebied van repressieve slagkracht voorzien wij dat een uitbreiding nodig is van het materieel voor natuurbrandbestrijding. Een voor de hand liggende optie is het uitbreiden van het aantal specialistische voertuigen om tot een passende slagkracht te komen die aansluit bij de toegenomen risico's in ons verzorgingsgebied. Hier moet nog nader onderzoek naar gedaan worden. Een apart voorstel wordt in 2024 aan het bestuur voorgelegd.

Aanvullend gaat de VRU, in samenwerking met overheden en natuurbeheerders, de nodige kennis opdoen van nieuwe natuurbrandbestrijdingstactieken en -technieken. Wij onderzoeken of dit in de vorm van een pilot kan, waarvoor financiering kan worden verkregen van het Rijk.

3.7 Vakbekwaamheid brandweer

Het brandweervak wordt steeds veelzijdiger. Incidenten worden complexer en risico's nemen toe. Om onze brandweermensen goed voor te bereiden op de praktijk is de basis brandweeropleiding (manschap 2.0) landelijk vernieuwd. Door meer praktijkmomenten (training en toetsing) in de opleiding stijgen de kosten daarvan.

Daarnaast wordt de VRU geconfronteerd met een significante toename van de kosten van oefencentra (ca 30% voor een tweedaagse training en 48% voor een ééndaagse training). Ook stijgen de kosten voor chauffeursopleidingen. Door een sneller personeelsverloop moeten jaarlijks meer bevelvoerders en chauffeurs worden opgeleid.
Door de hiervoor genoemde ontwikkelingen stijgen de vakbekwaamheidskosten met circa 500K per jaar. Het investeren in de vakbekwaamheid en veiligheid van onze brandweermensen draagt bij aan de toekomstbestendige brandweerzorg (thema bestuursagenda 2024-2027), maar dit kan niet zonder meer binnen de bestaande begroting worden opgevangen. Om de vakbekwaamheid op peil te kunnen houden, wordt bij de begroting 2025/actualisatie begroting 2024 een voorstel gedaan om de stijgende kosten eerst incidenteel te dekken. Hiervoor kan mogelijk een deel van het verwachte positieve rekeningresultaat 2023 worden ingezet. Gelijktijdig

wordt de komende periode onderzocht welke structurele investeringen in de vakbekwaamheid van de brandweer nodig zijn en hoe dit past binnen de bestaande activiteiten en begroting. Ook vanuit het oogpunt van de belasting van onze brandweervrijwilligers, kijken we vooral naar hoe het anders en slimmer kan. Bijvoorbeeld door meer gebruik te maken van simulaties (virtual reality) of andere oefenvormen en te bekijken wat gecombineerd of juist meer modulair kan om het behapbaar te houden. Hierbij wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de landelijke vernieuwing van het brandweeronderwijsstelsel en het verkennen van samenwerkingen met andere veiligheidsregio's op het gebied van het realistisch oefenen.

3.8 Bluswatervoorziening

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de bluswatervoorzieningen binnen de gemeentegrenzen. De VRU stelt op basis van de bestaande bluswatervoorzieningen en de parameters uit de landelijke handreiking Bluswatervoorziening en bereikbaarheid een geografisch beeld op van de huidige bluswatercapaciteit binnen de Veiligheidsregio Utrecht (project 'Bluswater in beeld'). Hiermee krijgt elke gemeente inzicht in hoeverre de lokale bluswatervoorzieningen voldoen aan de eisen. Dit overzicht is eind van het jaar 2023 gereed en kan vervolgens met de gemeenten worden gedeeld. Waar de bluswatervoorziening ontoereikend is, kan dit een investering vergen van de betreffende gemeenten.

3.9 Bluswatertransport

Voor de bestrijding van branden heeft een tankautospuit een bepaalde hoeveelheid water bij zich. Als meer water nodig is, moeten aanvullende voorzieningen ter plaatse komen. Voor het opbouwen van groot watertransport is tijd nodig ('bluswatergat'). Om die tijd te overbruggen wordt binnen de VRU gewerkt aan een oplossing die regiobreed kan worden ingezet. Toen het huidige spreidingsplan werd vastgesteld, hebben we aangegeven dat deze oplossing nog nader zal worden uitgewerkt. Hieraan wordt nog gewerkt. Inmiddels is wel duidelijk dat door de sterk gestegen prijzen van materieel de beoogde oplossing niet kan worden gerealiseerd binnen de bestaande begroting. We werken daarom een voorstel uit om tot een bestuurlijke afweging te komen. Om de meerkosten zo laag mogelijk te houden, kijken we ook of er een oplossing kan worden gevonden voor zowel het bluswatergat als het verbeteren van de (lokale) bluswatervoorziening.

3.10 Innovatie

Onderdeel van onze bestuursagenda is het vergroten van veiligheid voor onze brandweermensen in onveilige situaties. Dit doen wij bijvoorbeeld met innovatieve oplossingen, zoals nieuwe blustechnieken en een onderwaterdrone, waarmee we onderzoeken hoe we de veiligheid van onze mensen kunnen verbeteren. De afgelopen jaren is een pilot gedraaid met het Cobra Cold Cut (blus)systeem. Hiermee is het mogelijk een gat in een muur te maken en een waternevel in de ruimte aan de andere zijde te spuiten. Dit maakt dat we de werkomgeving veiliger kunnen maken voor brandweerpersoneel en schade kunnen beperken. Deze pilot is zeer succesvol verlopen en graag willen we dit onderdeel maken van onze 'gereedschapskist'. Dit betreft de aanschaf van het systeem en het vakbekwaam maken en houden van het personeel. Een aantal lopende innovaties kunnen wij nog incidenteel dekken maar voor een toekomstbestendige brandweerzorg is een

structureel budget voor innovatieve ontwikkelingen nodig. Hiervoor volgt een voorstel bij de begroting 2025/geactualiseerde begroting 2024.

3.11 Repressief Informatie Systeem

Realtime navigatiesystemen en online naslagwerken zijn onmisbaar geworden voor het veilig en efficiënt operationeel optreden. Aangezien dit soort systemen een snellere ontwikkeling kennen dan de inflatiecorrectie van het budget zijn extra financiële middelen nodig (ruim 100K). De komende periode onderzoeken we de mogelijkheden om dekking te vinden binnen de bestaande begroting, in het kader van 'nieuw voor oud'. Als dit een bestuurlijke afweging vergt, leggen we dit op een later moment in de begrotingscyclus voor, inclusief de financiële consequenties.

3.12 Risk Factory

Een veilige en gezonde leefomgeving is een van de pijlers van de VRU Bestuursagenda 2024- 2027. Wij onderzoeken op welke manieren wij kunnen bijdragen aan het vergroten van de redzaamheid en veerkracht in de samenleving.
Wij verkennen daarom de mogelijkheden om een Risk Factory in onze regio te realiseren. Hierin kunnen bezoekers ervaren wat te doen bij onveilige situaties. Zo kunnen we onze inwoners leren om bestaande en nieuwe risico's snel te signaleren, goed te handelen en de risico's te beperken waar mogelijk.

Tijdens de bestuursconferentie op 20 september 2023 heeft het bestuur een bezoek gebracht aan de Risk Factory en Safety Campus Twente. Hierbij is aan de hand van een factsheet, waarin vier formats voor verdere verkenning zijn toegelicht, geïnventariseerd welke verkenning het bestuur graag verder uitgewerkt ziet. In het voorjaar van 2024 presenteren we op basis hiervan een businesscase aan het bestuur.

3.13 Omgevingswet

Na een flinke vertraging wordt de omgevingswet per 1 januari 2024 ingevoerd. Het Rijk en de bestuurlijke partners hebben afspraken gemaakt over het monitoren en evalueren van de financiële gevolgen van de stelselherziening Omgevingswet. De inzet is dat de wet budgetneutraal kan worden ingevoerd, waarbij de minister heeft afgesproken op zoek te gaan naar oplossingen als uit de financiële evaluatie blijkt dat de invoeringskosten substantieel hoger zijn dan eerder voorzien. Om de financiële gevolgen na invoering van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging bouwen (Wkb) te kunnen volgen heeft onderzoeksbureau Cebeon een landelijk monitoringsmodel ontwikkeld.

In 2020 heeft Cebeon in opdracht van het NIPV onderzoek gedaan naar de verwachte structurele meerkosten voor veiligheidsregio's als gevolg van de stelselherziening Omgevingsrecht. Deze stelselherziening omvat zowel de Omgevingswet als de Wkb. Uit dit onderzoek is gekomen dat de veiligheidsregio's als geheel structurele meerkosten verwachten van € 15 à 20 miljoen euro per jaar. De structurele kosten voor de VRU worden op basis van dit onderzoek geschat op € 0,5-1,5 miljoen euro. Het grootste deel van deze verwachte meerkosten ligt op het terrein van advisering (inclusief formeel vooroverleg), gebaseerd op de huidige taakinvulling en worden veroorzaakt door een grotere tijdsbesteding en duurder gekwalificeerd personeel. De veiligheidsregio's

hebben geen extra middelen gekregen vanuit de rijksoverheid voor de structurele gevolgen van de stelselherziening.

3.14 Huisvesting brandweerposten

Op 4 juli 2022 heeft het algemeen bestuur opdracht gegeven om een verkenning uit te voeren hoe we de organisatie van de huisvesting VRU (veelal brandweergebouwen in eigendom van gemeenten) kunnen verbeteren. Aanleiding hiervoor is dat in de praktijk soms problemen ontstaan bij de uitvoering van taken van de VRU. Daarnaast is de opdracht gegeven om de huidige situatie en scenario's voor de toekomstige organisatie van de huisvesting in kaart te brengen. De eerste beelden van de resultaten van de verkenning zijn gedeeld in de bestuursconferentie van 21 september 2023. De verkenningsfase van het project is hiermee afgerond.

Op 11 oktober 2023 heeft het dagelijks bestuur (DB) besloten om aan het algemeen bestuur (AB) voor te stellen om opdracht te geven om de onderzoeksfase te starten waarbij 3 scenario's worden uitgewerkt en deze te vergelijken met de huidige situatie (de 0 situatie):

- Scenario 1: Realisatie bestuurlijke uitgangspunten
- Scenario 2: Realisatie bestuurlijke uitgangspunten + uitvoering collectieve kaders door VRU
- Scenario 3: Realisatie bestuurlijke uitgangspunten + uitvoering collectieve kaders door VRU + overdacht juridisch eigendom.

We gaan de resultaten van de uitwerking van de scenario's in 2024 met het bestuur bespreken om op basis hiervan een keuze te maken voor een toekomstscenario. Dit gebeurt in twee stappen:

1. Een beeldvormende bijeenkomst in het AB: wat levert het onderzoek naar de scenario's op aan inzichten; wat levert dit op aan bestuurlijke kansen, zorg- of aandachtspunten?
2. Een besluitvormende bijeenkomst in DB en AB: welk scenario heeft de voorkeur? Daarbij is ook aandacht voor het goed inregelen en organiseren van het voorgestelde scenario.

3.15 Samenvatting mutaties GBTP ontwikkelingen

Tabel 13: effect ontwikkelingen op gemeentelijke bijdrage GBTP

Bedragen x € 1.000

Samenvatting ontwikkelingen	Structureel 2024a	Incidenteel 2024a	Totaal 2024a	Structureel 2025	Incidenteel 2025	Totaal 2025
Brandweerzorg Amersfoort: paraatheid	504	-504	-	530	-	530
Cyberveiligheid		pm	pm	pm	-	pm
Totaal mutatie bijdrage GBTP	**504**	**-504**	**-**	**530**	**-**	**530**

4 Gemeentelijke bijdrage gezamenlijk basistakenpakket (GBTP)

In de onderstaande tabel is de ontwikkeling van de gemeentelijke bijdrage voor het gezamenlijk basistakenpakket (GBTP) in 2024 en 2025 per gemeente opgenomen op basis van de mutaties in het financiële kader (zie hoofdstuk 2) en ontwikkelingen (zie hoofdstuk 3).

Tabel 14 Ontwikkeling gemeentelijke bijdrage

Gemeente	Bijdrage GBTP begroting VRU 2024	Bijstelling ijkpuntscores gemeentefonds	Stelpost loon-aanpassing 2024a	Prijs-aanpassing 2024a	Prijs-bijstelling BDuR	Ontwikkeling brandweerzorg A'foort 2024a	Incidentele dekking 2024a	Bijdrage GBTP begroting VRU 2024a	Bijstelling compensatie-mechanisme	Stelpost loon-aanpassing 2025	Prijs-aanpassing 2025	Stelpost prijs-bijstelling BDuR	Ontwikkeling brandweerzorg A'foort 2025	Bijdrage GBTP begroting VRU 2025
		(§ 2.1)	(§ 2.3)	(§ 2.4)	(§ 2.6)	(§ 3.1)	(§ 3.1)		(§ 2.2)	(§ 2.3)	(§ 2.4)	(§ 2.6)	(§ 3.1)	
Amersfoort	10.956	-4	210	154	-70	57	-57	11.246	158	465	103	-26	60	12.008
Baarn	1.863	-24	34	25	-11	9	-9	1.888	-7	76	17	-4	10	1.978
Bunnik	1.079	9	20	15	-7	5	-5	1.115	-8	44	10	-2	6	1.164
Bunschoten	1.285	2	24	17	-8	7	-7	1.321	-6	53	12	-3	7	1.384
De Bilt	3.179	-39	56	41	-19	15	-15	3.218	-31	125	28	-7	16	3.350
De Ronde Venen	3.081	-12	55	41	-18	15	-15	3.146	-28	123	27	-7	16	3.278
Eemnes	660	-4	12	9	-4	3	-3	672	-7	26	6	-1	3	699
Houten	2.739	2	58	43	-19	16	-16	2.823	-	129	29	-7	17	2.990
IJsselstein	1.964	-25	40	29	-13	11	-11	1.995	18	89	20	-5	12	2.128
Leusden	1.937	8	37	27	-12	10	-10	1.997	-1	81	18	-4	11	2.102
Lopik	916	-6	16	12	-5	4	-4	932	-14	35	8	-2	5	963
Montfoort	924	-10	16	12	-5	4	-4	937	-12	36	8	-2	5	971
Nieuwegein	4.084	4	81	60	-27	22	-22	4.203	118	181	40	-10	23	4.555
Oudewater	685	-4	12	9	-4	3	-3	698	-8	27	6	-1	3	726
Renswoude	386	-2	7	5	-2	2	-2	393	-6	15	3	-1	2	406
Rhenen	1.332	-11	24	18	-8	7	-7	1.355	-5	54	12	-3	7	1.421
Soest	3.169	-35	58	43	-19	16	-16	3.215	-12	129	29	-7	17	3.370
Stichtse Vecht	4.595	-36	81	60	-27	22	-22	4.673	-49	181	40	-10	23	4.858
Utrecht	30.750	294	586	431	-195	161	-161	31.866	-	1.301	289	-72	169	33.553
Utrechtse Heuvelrug	3.691	-39	64	47	-21	18	-18	3.742	-49	142	32	-8	19	3.877
Veenendaal	3.610	-18	84	62	-28	23	-23	3.710	46	186	41	-10	24	3.998
Vijfheerenlanden	3.822	15	67	50	-22	18	-18	3.932	-52	150	33	-8	19	4.074
Wijk bij Duurstede	1.692	-24	29	22	-10	8	-8	1.709	-21	65	14	-4	8	1.773
Woerden	3.495	-29	64	47	-21	18	-18	3.556	-10	143	32	-8	19	3.732
Woudenberg	829	16	15	11	-5	4	-4	866	-8	34	7	-2	4	902
Zeist	4.624	-27	86	63	-29	24	-24	4.717	-9	191	42	-11	25	4.955
Totaal	**97.347**	**-**	**1.838**	**1.352**	**-611**	**504**	**-504**	**99.926**	**-**	**4.078**	**905**	**-225**	**530**	**105.214**

5 Vergoeding individueel gemeentelijke pluspakket (IGPP)

In tabel 15 is per gemeente de ontwikkeling van de vergoeding voor het gemeentelijk pluspakket (IGPP) opgenomen. Vanaf 2018 zijn de taakuitvoeringsovereenkomsten (TUO's) afgesloten voor onbepaalde tijd. Voor 2024 en 2025 gaan we daarom uit van voortzetting van de plustaken. De vergoedingen voor 2024 en 2025 kunnen nog veranderen als er tussentijds nog wijzigingen in de TUO's worden doorgevoerd.

Tabel 15: ontwikkeling vergoeding voor het individueel gemeentelijk pluspakket (IGPP)[4]

Bedragen x € 1.000

Gemeente	Vergoeding IGPP begroting VRU 2024	Mutatie TUO incl. loon- & prijs-aanpassing 2024	Vergoeding IGPP kaders VRU 2024a	Mutatie TUO incl. loon- & prijs-aanpassing 2025	Vergoeding IGPP kaders VRU 2025
Amersfoort	507	18	525	15	540
Baarn	27	1	28	1	29
Bunnik	-	-	-	-	-
Bunschoten	21	2	23	1	24
De Bilt	-	-	-	-	-
De Ronde Venen	-	-	-	-	-
Eemnes	33	-14	20	1	20
Houten	63	0	64	-1	63
IJsselstein	17	1	17	0	18
Leusden	-	-	-	-	-
Lopik	-	-	-	-	-
Montfoort	-	-	-	-	-
Nieuwegein	-	-	-	-	-
Oudewater	21	1	22	1	23
Renswoude	-	-	-	-	-
Rhenen	-	-	-	-	-
Soest	85	4	89	4	93
Stichtse Vecht	-	-	-	-	-
Utrecht	1.091	33	1.124	-389	734
Utrechtse Heuvelrug	104	2	106	1	106
Veenendaal	72	8	80	-4	76
Vijfheerenlanden	166	1	167	1	167
Wijk bij Duurstede	10	1	11	1	12
Woerden	155	5	160	5	165
Woudenberg	-	-	-	-	-
Zeist *	1.078	-6	1.072	28	1.100
Totaal	**3.448**	**57**	**3.506**	**-336**	**3.169**

* De indexatiemethodiek van het maatwerkpakket (met betrekking tot de erfpachtovereenkomst) van de gemeente Zeist wijkt voor 2024 af van de systematiek van algemene prijsaanpassing die de VRU hanteert (paragraaf 2.1). Dit verklaart de prognose van de negatieve mutatie bij de geactualiseerde begroting 2024 voor de gemeente Zeist. Voor 2025 is vooralsnog uitgegaan van de algemene prijsaanpassing, omdat het specifieke indexcijfer voor dit jaar nog niet beschikbaar is.

[4] De berekening van de vergoeding voor het individueel gemeentelijk pluspakket (IGPP) betreft een prognose en kan bij het opstellen van de begroting nog wijzigen ten opzichte van deze kaders op basis van de dan geldende maatwerkafspraken en vergoedingen.

6 Bijlagen

6.1 Bijlage 1 bedragen GF onderdeel Brandweer & rampenbestrijding per gemeente

Tabel 16

Bedragen x € 1.000	Bedrag subcluster Brandweer en Rampenbestrijding						
Gemeente	**2023** (SC 2022)	*% mutatie*	**2023** (SC 2023)	**2024** (SC 2022)	*% mutatie*	**Prognose 2024** (SC 2023)	**Prognose 2025** (SC 2023)
Amersfoort	12.860	*2,9%*	13.236	13.563	*4,7%*	14.195	14.942
Baarn	2.113	*1,6%*	2.148	2.229	*3,3%*	2.303	2.424
Bunnik	1.200	*3,8%*	1.245	1.265	*5,6%*	1.336	1.406
Bunschoten	1.454	*3,1%*	1.500	1.534	*4,9%*	1.609	1.694
De Bilt	3.496	*1,6%*	3.553	3.687	*3,3%*	3.810	4.011
De Ronde Venen	3.401	*2,5%*	3.487	3.587	*4,3%*	3.740	3.936
Eemnes	724	*2,3%*	740	764	*4,0%*	794	836
Houten	3.564	*3,0%*	3.672	3.759	*4,8%*	3.938	4.145
IJsselstein	2.475	*1,7%*	2.518	2.611	*3,5%*	2.701	2.843
Leusden	2.238	*3,4%*	2.314	2.360	*5,1%*	2.482	2.612
Lopik	976	*2,2%*	997	1.029	*3,9%*	1.069	1.126
Montfoort	999	*1,7%*	1.016	1.054	*3,5%*	1.090	1.147
Nieuwegein	4.990	*3,1%*	5.142	5.262	*4,8%*	5.515	5.805
Oudewater	748	*2,4%*	765	789	*4,1%*	821	864
Renswoude	410	*2,3%*	419	432	*4,0%*	449	473
Rhenen	1.513	*2,1%*	1.545	1.596	*3,8%*	1.657	1.745
Soest	3.596	*1,8%*	3.661	3.793	*3,5%*	3.927	4.133
Stichtse Vecht	5.028	*2,1%*	5.134	5.303	*3,8%*	5.506	5.796
Utrecht	35.580	*3,9%*	36.983	37.525	*5,7%*	39.663	41.750
Utrechtse Heuvelrug	3.977	*1,8%*	4.049	4.195	*3,5%*	4.342	4.570
Veenendaal	5.156	*2,6%*	5.287	5.437	*4,3%*	5.670	5.969
Vijfheerenlanden	4.114	*3,4%*	4.253	4.339	*5,1%*	4.561	4.801
Wijk bij Duurstede	1.833	*1,4%*	1.858	1.933	*3,1%*	1.993	2.098
Woerden	3.987	*2,1%*	4.069	4.205	*3,8%*	4.364	4.594
Woudenberg	911	*5,0%*	957	961	*6,8%*	1.026	1.080
Zeist	5.296	*2,3%*	5.421	5.586	*4,1%*	5.813	6.119
Totaal	**112.640**	***3,0%***	**115.971**	**118.796**	***4,7%***	**124.374**	**130.920**

6.2 Bijlage 2 ontwikkeling gemeentefonds cluster Brandweer & rampenbestrijding t.o.v. gemeentelijke bijdrage voor het gezamenlijk basistakenpakket VRU ([5])

Tabel 17

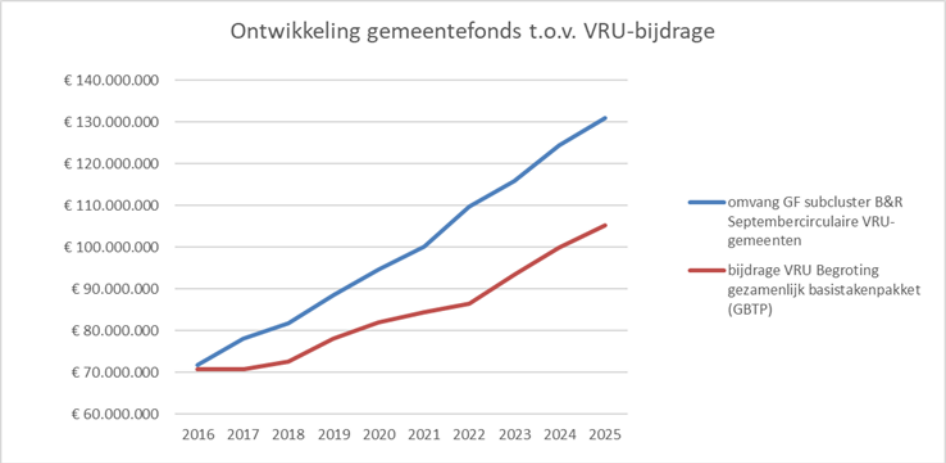

[5] Hierbij merken we op dat de begroting van gemeenten ten aanzien van de brandweer en rampenbestrijding naast de bijdrage aan de VRU ook bestaat uit andere kosten zoals de huisvestingskosten voor de brandweerposten (voor zover dit niet via het individueel gemeentelijk pluspakket bij de VRU wordt afgenomen), de kosten voor de gemeentelijke crisisbeheersing en de bluswatervoorziening.

6.3 Bijlage 3 meerjarenraming bijdragen en vergoedingen 2024a-2028

Tabel 18: bijdragen en vergoedingen 2024a-2028 per gemeente [6]

Bedragen x € 1.000

Gemeente	GBTP 2024a	IGPP 2024a	Bijdrage 2024a	GBTP 2025	IGPP 2025	Bijdrage 2025	GBTP 2026	IGPP 2026	Bijdrage 2026	GBTP 2027	IGPP 2027	Bijdrage 2027	GBTP 2028	IGPP 2028	Bijdrage 2028
Amersfoort	11.246	525	11.771	12.008	540	12.548	12.008	540	12.548	12.008	540	12.548	12.008	540	12.548
Baarn	1.888	28	1.915	1.978	29	2.007	1.978	29	2.007	1.978	29	2.007	1.978	29	2.007
Bunnik	1.115	-	1.115	1.164	-	1.164	1.164	-	1.164	1.164	-	1.164	1.164	-	1.164
Bunschoten	1.321	23	1.343	1.384	24	1.408	1.384	24	1.408	1.384	24	1.408	1.384	24	1.408
De Bilt	3.218	-	3.218	3.350	-	3.350	3.350	-	3.350	3.350	-	3.350	3.350	-	3.350
De Ronde Venen	3.146	-	3.146	3.278	-	3.278	3.278	-	3.278	3.278	-	3.278	3.278	-	3.278
Eemnes	672	20	692	699	20	720	699	20	720	699	20	720	699	20	720
Houten	2.823	64	2.886	2.990	63	3.053	2.990	62	3.052	2.990	61	3.051	2.990	62	3.052
IJsselstein	1.995	17	2.012	2.128	18	2.145	2.128	18	2.145	2.128	18	2.145	2.128	18	2.145
Leusden	1.997	-	1.997	2.102	-	2.102	2.102	-	2.102	2.102	-	2.102	2.102	-	2.102
Lopik	932	-	932	963	-	963	963	-	963	963	-	963	963	-	963
Montfoort	937	-	937	971	-	971	971	-	971	971	-	971	971	-	971
Nieuwegein	4.203	-	4.203	4.555	-	4.555	4.555	-	4.555	4.555	-	4.555	4.555	-	4.555
Oudewater	698	22	720	726	23	748	726	23	748	726	23	748	726	23	748
Renswoude	393	-	393	406	-	406	406	-	406	406	-	406	406	-	406
Rhenen	1.355	-	1.355	1.421	-	1.421	1.421	-	1.421	1.421	-	1.421	1.421	-	1.421
Soest	3.215	89	3.305	3.370	93	3.464	3.370	93	3.464	3.370	93	3.464	3.370	93	3.464
Stichtse Vecht	4.673	-	4.673	4.858	-	4.858	4.858	-	4.858	4.858	-	4.858	4.858	-	4.858
Utrecht	31.866	1.124	32.990	33.553	734	34.287	33.553	734	34.287	33.553	734	34.287	33.553	734	34.287
Utrechtse Heuvelrug	3.742	106	3.848	3.877	106	3.983	3.877	105	3.982	3.877	104	3.981	3.877	103	3.980
Veenendaal	3.710	80	3.791	3.998	76	4.074	3.998	76	4.074	3.998	76	4.074	3.998	76	4.074
Vijfheerenlanden	3.932	167	4.099	4.074	167	4.241	4.074	167	4.241	4.074	167	4.241	4.074	167	4.241
Wijk bij Duurstede	1.709	11	1.720	1.773	12	1.784	1.773	12	1.784	1.773	12	1.784	1.773	12	1.784
Woerden	3.556	160	3.716	3.732	165	3.897	3.732	165	3.897	3.732	165	3.897	3.732	165	3.897
Woudenberg	866	-	866	902	-	902	902	-	902	902	-	902	902	-	902
Zeist	4.717	1.072	5.789	4.955	1.100	6.055	4.955	1.100	6.055	4.955	1.100	6.055	4.955	1.100	6.055
Totaal	**99.926**	**3.506**	**103.432**	**105.214**	**3.169**	**108.384**	**105.214**	**3.168**	**108.382**	**105.214**	**3.166**	**108.380**	**105.214**	**3.165**	**108.380**

[6] De berekening van de vergoeding voor het individueel gemeentelijk pluspakket (IGPP) betreft een prognose en kan bij het opstellen van de begroting nog wijzigen ten opzichte van deze kaders op basis van de dan geldende maatwerkafspraken en vergoedingen.

Colofon

Dit is een uitgave van
Veiligheidsregio Utrecht

6 november 2023

Veiligheidsregio Utrecht

vru.nl

Veiligheidsregio Utrecht

vru.nl

Aan de gemeentenraden van de deelenemende VRU-gemeenten

Datum	**Uw kenmerk**	**Contactpersoon**
20 november 2023	-	B.B. van 't Hoog
Onderwerp	**Ons kenmerk**	**Afdeling**
Uitnodiging zienswijze kaders VRU voor de begroting 2025	23.0002751	Stafafdeling Bestuur & Control

Geachte raad,

Hierbij ontvangt u de kaders voor de begroting 2025 en geactualiseerde begroting 2024 van de VRU. Deze zijn op 6 november 2023 besproken in de vergadering van het algemeen bestuur. We proberen u zo vroeg mogelijk te informeren over de kaders voor 2025 en bijstelling voor 2024. Op die manier kunt u de financiële effecten betrekken bij het opstellen van uw gemeentebegroting. We ontvangen graag uiterlijk 6 februari 2024 uw zienwijzen op deze kaders. Hieronder lichten we de belangrijkste punten toe.

Financiële situatie gemeenten
We begrijpen dat de gemeenten zich in nu en in de komende jaren in een lastige financiële situatie bevinden. Daarom hanteren we het uitgangspunt 'nieuw voor oud' en proberen een stijging van de gemeentelijke bijdragen zoveel mogelijk te voorkomen. In voorgaande jaren is dit ook gelukt. De afgelopen jaren hebben we veel ontwikkelingen binnen de begroting opgevangen, waaronder het wegvallen van € 1 miljoen aan opbrengsten uit het openbaar meldsysteem. We zien dan ook dat het steeds moeilijker wordt om nog ruimte binnen de begroting te vinden voor nieuwe ontwikkelingen.

Stijging bijdrage onvermijdelijk
Ondanks de inspanningen om zoveel mogelijk binnen de begroting op te lossen is een stijging van de gemeentelijke bijdrage op dit moment onvermijdelijk. De groei van inwoners in de regio zorgt ervoor dat we vanuit de basisbrandweerzorg een stap extra moeten zetten om overal op tijd te kunnen zijn bij incidenten en te voldoen aan de wettelijk vastgestelde opkomsttijden voor de brandweer. Het gaat hierbij om een bedrag van € 530.000 voor de versterking van de brandweerzorg door groei in het verzorgingsgebied Amersfoort. De basisbrandweerzorg is regionaal georganiseerd en bekostigd. Hieruit volgt dat we de financiële gevolgen van ontwikkelingen op dit vlak gezamenlijk dragen.

Naast deze ontwikkeling is sprake van de reguliere loon- en prijsaanpassing, die zorgt voor een stijging van € 2,6 miljoen in 2024 en € 4,8 miljoen in 2025. Voor de loon- en prijsaanpassing hanteren we op basis van de afspraken in de gemeenschappelijke regeling dezelfde percentages als waarmee de uitkering aan de gemeenten via het gemeentefonds wordt geïndexeerd. De gemeenten worden hiervoor dus indirect via het gemeentefonds gecompenseerd.

Adres Archimedeslaan 6 ▪ 3584 BA Utrecht
Post Postbus 3154 ▪ 3502 GD Utrecht
Contact 088 878 1000 ▪ info@vru.nl
IBAN NL 8111.97.955B01
KvK 51817330
Veiligheidsregioutrecht
@vrutrecht
@vrubrandweer

Ambities, ontwikkelingen en risico's vragen om bestuurlijke keuzes
In de financiële kaders zijn ontwikkelingen en risico's opgenomen die op termijn een financieel effect kunnen hebben. Hoewel de omvang en timing nog niet duidelijk zijn, vinden we het belangrijk om het bestuur en de gemeenten in een zo vroeg mogelijk stadium te informeren. Zonder expliciete besluitvorming door het bestuur zal dit niet leiden tot een verhoging van de gemeentelijke bijdrage.

Het gaat hierbij onder anderen om ontwikkelingen die we ook in de Bestuursagenda VRU 2024-2027 hebben beschreven. De bestuursagenda VRU 2024-2027 is op 3 juli 2023 door het algemeen bestuur van de VRU vastgesteld en gaat vanaf 2024 in. Hierin hebben we weergegeven welke ontwikkelingen er spelen, welke uitdagingen die met zich meebrengen en welke oplossingen we hier voor zien.
De uitdagingen waar de VRU op dit moment en de komende jaren voor staat vragen andere oplossingen. Denk hierbij aan de veranderingen in het type en de duur van crises, natuurbrand-bestrijding en de huisvesting. Voor deze ontwikkelingen verhogen we de bijdrage nu niet. Zodra bekend is wat de verwachte kosten hiervoor zijn, onderzoeken we wat mogelijk is in het kader van nieuw voor oud. We gaan onderzoeken of het mogelijk is om een deel van de kosten op te vangen binnen de begroting. Mocht dit niet passen binnen de huidige kaders, maken we hier in de begrotingscyclus een voorstel voor het bestuur voor. Dit wordt een integraal voorstel, zodat het bestuur in staat wordt gesteld, hier een goede afweging in te maken. Hierbij is de context: de financiële druk bij de gemeenten is een gegeven. Wij gaan de bestuurlijke keuzes verwerken in de kaders voor de begroting 2026 waar u als raad ook uw zienswijze op kunt geven.

Ontwikkeling vergoeding individueel gemeentelijk pluspakket
Op verzoek van gemeenten levert de VRU ook extra diensten aan individuele gemeenten. Hiervoor betalen deze gemeenten een (kostendekkende) vergoeding. De stijging van de vergoedingen voor het individueel gemeentelijk pluspakket (IGPP) is uitsluitend het gevolg van de reguliere loon- en prijsaanpassing.

Zienswijze
Wij verzoeken u uw zienswijze uiterlijk 6 februari 2024 aan het bestuur van de VRU kenbaar te maken, ter attentie van de concerncontroller, de heer Van 't Hoog. De zienswijzen worden besproken in de vergadering van het algemeen bestuur op 25 maart 2024 bij de behandeling van de ontwerp-begroting 2025 en geactualiseerde begroting 2024. De ontwerp-begroting wordt voor een zienswijze voorgelegd aan de gemeenteraden, waarna het algemeen bestuur de begroting 2025 op 8 juli 2024 vaststelt.

Met vriendelijke groet,
namens het dagelijks bestuur,

J.R. Donker
Secretaris

Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 30 november 2023

Ingekomen raadsbrieven 5 oktober tot 23 november 2023

Nr.	Beleidsveld	Datum	Onderwerp	Aandachtspunt
1	18-11-2023	Openbare Orde en Veiligheid	Raadsbrief Verloop demonstraties 18 november 2023	
2	08-11-2023	Financiën	Raadsbrief Tweede Erratum Programmabegroting 2024 n.a.v. amendement A82 De vervuiler betaalt	
3	03-11-2023	Financiën	Raadsbrief Beantwoording diverse toezeggingen commissie programmabegroting 2023	
4	02-11-2023	Participatie	Raadsbrief Herijking Initiatievenfonds	
5	01-11-2023	Personeel en Organisatie	Raadsbrief Uitvoeringsplan inclusie en diversiteit Gemeente Utrecht	
6	31-10-2023	Burgerzaken	Raadsbrief Beantwoording toezegging nachtstembureau	
7	27-10-2023	Financiën	Raadsbrief Toezegging Tariefdifferentiatie afvalstoffenheffing en onderzoek grondslag rioolheffing	
8	20-10-2023	Openbare Orde en Veiligheid	Raadsbrief Demonstratie Utrecht4Palestina	
9	18-10-2023	Financiën	Raadsbrief Nazending Beantwoording schriftelijke raadsvragen Programmabegroting 2024 en Tweede Bestuursrapportage 2023	
10	13-10-2023	Openbare Orde en Veiligheid	Raadsbrief Gevolgen situatie Midden-Oosten voor Utrecht	
11	13-10-2023	Financiën	Raadsbrief Voortgangsrapportages risicovolle projecten najaar 2023	
12	13-10-2023	Financiën	Raadsbrief Uitvoering BghU en verbeterplannen	
13	13-10-2023	Financiën	Raadsbrief Erratum Programmabegroting 2024	

Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 30 november 2023

Ingekomen raadsbrieven 5 oktober tot 23 november 2023

Nr.	Beleidsveld	Datum	Onderwerp	Aandachtspunt
14	13-10-2023	Financiën	Raadsbrief Septembercirculaire 2023	
15	10-10-2023	Financiën	Raadsbrief Beantwoording Schriftelijke Raadsvragen en Erratum Programmabegroting 2024 en Tweede Bestuursrapportage 2023	
16	10-10-2023	Personeel en Organisatie	Raadsbrief Update Rekenkameronderzoek 'Zo sterk als de zwakste schakel'	
17	06-10-2023	Internationale Zaken en Regionale samenwerking	Raadsbrief SDG Summit New York	
18	21-11-2023	Bestuurlijke Zaken	Raadsbrief Standpuntbepaling VNG ALV 1 december 2023	

Griffie Gemeenteraad Utrecht
Secretariaat raadscommissie Mens & Samenleving
Postadres Postbus 16200 3500 CE Utrecht
Telefoon 030 – 286 10 69 **Fax** 030 – 286 15 18
www.utrecht.nl/gemeenteraad

Gemeente Utrecht

VERSLAG OPENBARE VERGADERING COMMISSIE VEILIGHEID, BESTUUR EN FINANCIËN D.D. 12 OKTOBER 2023

[Typ hier]

Datum verslag	19 oktober 2023
Locatie	Stadhuis, raadszaal
Verslag door	Geertjan Benus (Notutekst)
Vaststelling verslag	november 2023

Aanwezigen:
Ochtendvergadering
De voorzitter, mevrouw L. Bode, en van het college de wethouders mevrouw R. Streefland, mevrouw E. Oosters en voorts de leden: de heer F. Dekkers (GroenLinks), de heer F. Claasen (GroenLinks), mevrouw M. Fattal (GroenLinks), mevrouw B. van der Wilt (D66), de heer A. Ait Daoua (D66), de heer D.J. van Vliet (D66), de de heer R. van der Graaf (ChristenUnie), de heer D. van Bergen (ChristenUnie), de heer V. Stevens (Student & Starter), mevrouw E. Kendir (Student & Starter), de heer R. van der Zweth (PvdA) mevrouw I. Raaijmakers (PvdA), de heer B. van Steeg (CDA), mevrouw T. Meerding (VVD), de heer G. Dijkstra (EenUtrecht), mevrouw M. Ramaker (VVD), mevrouw M. Minnaert (BIJ1) mevrouw B. Nederhand (VOLT), mevrouw W. Hoenkamp (Partij voor de Dieren), de heer I. Simşek (DENK), de heer M. Sungur (DENK), en van de griffie de commissiegriffier de heer J. Lok, en de commissiesecretaris.

Middagvergadering
De voorzitter, de heer R. Peters en van het college de wethouder mevrouw R. Streefland, en de wethouder mevrouw S. Schilderman en voorts de leden: mevrouw M. Fattal (GroenLinks), de heer F. Claasen (GroenLinks), de heer A. Ait Daoua (D66), de heer D.J. van Vliet (D66), mevrouw E. Kendir (Student & Starter), de heer D. van Bergen (ChristenUnie), de heer R. van Van der Graaf (ChristenUnie), mevrouw I. Raaijmakers (PvdA), mevrouw E. Kendir (Student & Starter), mevrouw M. Ramaker (VVD), de heer B. van Steeg (CDA), mevrouw B. Nederhand (VOLT), mevrouw W. Hoenkamp (Partij voor de Dieren), de heer I. Simşek (DENK), en van de griffie de commissiegriffier de heer J. Lok en de commissiesecretaris.

Aanwezigen:.....- 1 -
1. Opening en mededelingen.....- 2 -
1a. Heropening en mededelingen.....- 2 -
2. Vaststellen agenda van 12 oktober 2023.....- 2 -
3. Vaststellen van ingekomen agenderingen.....- 2 -
3.6 Agenderingen ter plaatse op basis van de lijst ingekomen raadsbrieven .....- 4 -
4. Verslagen .....- 4 -
5. Toezeggingen/moties .....- 5 -
6. Ingekomen stukken .....- 5 -
7. Verslag Adviescommissie Controle en Financiën .....- 5 -
8. Raadsbrief Toekomst Wijkplatforms 2023 – 2026 .....- 5 -
8.1 Raadsbrief Doorontwikkeling Wijkplatforms 2023-2026.....- 5 -

9. Raadsbrief Actieagenda Digitale Stad 2023 ..... - 28 -
10. Raadsbrief Minimum uurloon 14 euro bij aanbestedingen ..... - 47 -

1. Opening en mededelingen

De voorzitter, mevrouw Bode, opent de vergadering om 10.00 uur en heet iedereen welkom.

Mededelingen vanuit de commissie
Mevrouw Nederhand (VOLT) deelt mee dat zij haar collega in de fractie vervangt vanwege persoonlijke omstandigheden.
Mevrouw Minnaert (BIJ1) deelt mee dat zij haar collega vervangt vanwege ziekte.

Mededelingen van de voorzitter
Geen

Mededelingen van het college
Geen

1a. Heropening en mededelingen

De voorzitter, de heer Peters, heropent de vergadering om 14.00 uur. Zij heet alle aanwezigen welkom.

2. Vaststellen agenda van 12 oktober 2023

De heer Van der Zweth (PvdA) merkt op dat hij vermoedt dat te weinig tijd is uitgetrokken voor de bespreking van de Wijkplatforms.
Mevrouw Meerding (VVD) zal een korte inbreng hebben.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) vreest dat hij geen korte inbreng heeft.
De voorzitter kondigt aan dat meer tijd genomen zou worden voor de bespreking van de Wijkplatforms om dat in te lopen op de bespreking van de Digitale Stad
Mevrouw Ramaker (VVD) verwacht dat in te lopen is op het derde agendapunt.
De voorzitter stelt met de opmerkingen op de agenda, de agenda vast. Zij laat het aan de individuele raadsleden over waar zij hun inbreng inkorten. Bij dezen is de agenda vastgesteld.

3. Vaststellen van ingekomen agenderingen

3.1 Raadsvoorstel Zienswijze 2e begrotingswijziging 2023 BghU

Het voorstel is dit door te sturen naar de raad met de A-status voor de vergadering op 2 november. De commissie gaat daarmee akkoord.

3.2 Tweede begrotingswijziging 2023

Het voorstel is dit door te sturen naar de raad met de A-status. Daarmee gaat de commissie akkoord.
De voorzitter deelt mee dat hierbij is opgemerkt dat het college in de laatste kwartaal de derde begrotingswijziging verwacht evenals het raadsvoorstel verordening OZB-belasting 2024. Daarin zitten termijnen voor afhandeling. De OZB-belasting gaat per 1 januari in. Daarom wordt voorgesteld dit te agenderen voor de VBF commissie van 30 november: 15 minuten voor de bespreking van de derde begrotingswijziging 2023. Wanneer het stuk is ontvangen, is wellicht aan te geven dat dit de A-status krijgt. Het voorstel is om 60 minuten uit te trekken voor de bespreking van het raadsvoorstel Verordening OZB-tarieven 2024.

De heer Van der Zweth (PvdA) vindt 60 minuten vrij lang. Het gaat om een technische wijziging; dit zou wat hem betreft de A-status kunnen krijgen.
Mevrouw Ramaker (VVD) wil graag dat dit besproken wordt en schat in dat daarvoor minder dan een uur nodig is. **De voorzitter** stelt voor ook hiervoor 15 minuten uit te trekken voor de bespreking in de commissie van 30 november.

3.3 Raadsvoorstel Gedragscode 2023

De voorzitter stelt voor dit raadsvoorstel te bespreken in de volgende commissievergadering.

3.4 Initiatiefvoorstel Voortgang vermogensgrens kwijtschelding gemeentelijke belasting

Het voorstel is 30 november voor 45 minuten.
Mevrouw Ramaker (VVD) merkt op dat de commissie de gedragscode formeel nog niet heeft ontvangen na dat er opmerkingen over gemaakt zijn en weet daarom niet hoeveel tijd nodig is voor de bespreking.
De voorzitter concludeert dat de commissie de gedragscode eerst wil ontvangen om te oordelen over de agendering.
De heer Dekkers (GroenLinks) vraagt of iets af te spreken is over de tijd die zit tussen het ontvangen en het bespreken. Wanneer de toezegging gedaan wordt dat er twee weken tijd tussen zal zitten, vindt hij dat de tijd nu te reserveren is.
De heer Van der Zweth (PvdA) licht de agendering toe. GroenLinks en de PvdA dienen een initiatiefvoorstel in over de vermogensgrens kwijtschelding gemeentelijke belastingen. De inhoud daarvan is vaak besproken in de raad. De grens is nu volgens de wet bijstand. Dat is een lagere grens van de Participatiewet. Het voorstel is het gelijk te trekken, en het op te trekken naar de grens van de Participatiewet. Dan komen iets meer mensen in aanmerking voor kwijtschelding. Het doel is om dat in 2024 te laten ingaan: commissie behandeling in november, raadsbehandeling in december en ingang in januari 2024. Om die reden staat het op de agenda met zoveel mogelijk documenten als context bijgevoegd.
Mevrouw Ramaker (VVD) merkt op dat het voorstel ontbreekt. Zij vindt dit te snel gaan.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) heeft zojuist het voorstel gehoord; het zal niet veel anders zijn dan dit. Hij is er voorstander van de initiatiefnemer dit tijdpad te gunnen.
De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat dit te voorzien was; hij had verwacht dat het voorstel hier zou liggen. Hij heeft moeite met deze gang van zaken.
De heer Dekkers (GroenLinks) attendeert op de tijdsdruk. Hij vindt dat dat zwaar weegt.
De heer Van der Zweth (PvdA) voegt aan zijn toelichting toe dat wanneer op 1 januari 2024 niet gehaald wordt; dit 1 januari 2025 ingaat.
De heer Van Bergen (ChristenUnie) vraagt wanneer wanneer de commissie het initiatiefvoorstel wel ontvangt.
De heer Van der Zweth (PvdA) attendeert op de toelichting: uiterlijk twee weken voor de commissiebehandeling. Hij verwacht dat het voorstel eerder te leveren is.
De heer Van Bergen (ChristenUnie) vindt het acceptabel wanneer het zo eenvoudig is zoals geschetst door de heer Van der Zweth, al verdient dit niet de schoonheidsprijs.
De heer Van Steeg (CDA) vraagt waarom het voorstel nog niet voorligt. De indruk wordt nu gevestigd dat afwijking van de procedure ingegeven wordt door politieke voorkeur. Hij legt de vraag voor waarom dat nu zou moeten.

De heer Van der Zweth (PvdA) gaat in op de vraag waarom het er nog niet ligt: het college had gezegd met een voorstel te komen waarin dit wordt beoogd. Die raadsbrief is afgewacht. Dit is niet opgenomen in de raadsbrief. De vraag is nu of de raad erin slaagt dit op poten te zetten in deze korte spanne tijds. Dit is een voorbeeld van dat de raad aan zet is wanneer het college het laat liggen.
Mevrouw Ramaker (VVD) vindt dat de afwijking van de procedure politiek gedreven is. Daarmee heeft zij moeite.
De voorzitter hoort verschillende stemmen. Een aantal partijen zegt dat dit volgens de procedure moet. Dat betekent dat nu eerst het voorstel wordt afgewacht en dat het voorstel daarna in de commissie wordt besproken. Andere partijen zijn van mening dat dit alvast te agenderen is. Zij brengt dit in stemming en constateert dat de meerderheid voorstander is van de afwijking van de procedure. Daarmee gaat de commissie akkoord met deze agendering op 30 november 2023 met 11 stemmen voor en 3 tegen voor 45 minuten bespreking in de commissie.
De heer Van der Zweth (PvdA) vindt dat in het vervolg één stem per fractie zou moeten tellen.

3.5 Vertragingen inning lokale belastingen
Het voorstel is voor de commissie van 30 november.
Mevrouw Ramaker (VVD) deelt mee dat de PvdA en D66 mee-agenderen.
De heer Van Steeg (CDA) sluit zich aan bij de mee-agendeerders.
De heer Claasen (GroenLinks) sluit zich aan bij de mee-agendeerders.
De voorzitter constateert dat de PvdA, de VVD, CDA, Student en Starter, GroenLinks willen mee-agenderen. Hij stelt voor 45 minuten voor de agendering te reserveren.

3.6 Agenderingen ter plaatse op basis van de lijst ingekomen raadsbrieven
Mevrouw Nederhand (VOLT) deelt mee de brief van het Ombudsloket “Inspraak mag geen vinkje zijn” te willen agenderen en zij verneemt van GroenLinks en Een Utrecht inbreng waardoor zij afziet van de door haar voorgenomen agendering.
Wethouder Oosters brengt in dat het college de herijking van Samen Stad Maken in Q1 2024 aan de raad heeft beloofd. Dat debat zal dus niet dit jaar plaatsvinden. Zij vraagt zich af of het Ombudsloket de juiste plek is om deze brief te bespreken.
De voorzitter stelt voor de agendering niet door te zetten en krijgt daarop een akkoord van de commissie.

4. Verslagen
Ter vaststelling
Conceptverslag 20 juni 2023 VJN
Geen opmerkingen; het verslag is vastgesteld.

Conceptverslag 8 juni 2023
Geen opmerkingen; het verslag is vastgesteld.

Conceptverslag 15 juni 2023
Geen opmerkingen; het verslag is vastgesteld

Conceptverslag 14 september 2023

Enkele aangedragen onderwerpen zijn verwerkt in het verslag. Het verslag is vastgesteld.

5. Toezeggingen/moties

Ter vaststelling

De lijst is vastgesteld.

6. Ingekomen stukken

Geen.

7. Verslag Adviescommissie Controle en Financiën

Is ter kennisgeving aan de commissie toegezonden.

8. Raadsbrief Toekomst Wijkplatforms 2023 – 2026

Wethouder: Oosters, Beleidsterrein: Participatie
Geagendeerd door:
Berdien van der Wilt (D66), Gert Dijkstra (EenUtrecht), Tess Meerding (VVD), Bert van Steeg (CDA), Maarten van Heuven (Partij voor de Dieren), Fred Dekkers (GroenLinks), Rick van der Zweth (PvdA), Ruud Maas (Volt), Cees Bos (Stadsbelang Utrecht) en Ruben Snijder (Student en Starter).
De verschillende fracties willen graag met de wethouder in gesprek over de voorgestelde doorontwikkeling van de Wijkplatforms. Zij willen daarbij o.a. stil staan bij de vooraf genoemde uitgangspunten en in hoeverre dit voorstel hieraan voldoet, het gaat dan om:
• Behoefte aan continuïteit en permanente platforms
• Betrekken van meer gemêleerde groepen (inclusiviteit)
• Maatwerk per wijk
• Gemeente in verbinding met de stad (wijk/buurt)
• Dialoog tussen bewoners, ondernemers, andere betrokkenen in wijken en de gemeente.
Daarnaast willen zij reflecteren op de suggesties die het college doet voor de (mogelijke) uitbreiding van de rol van het Wijkplatform (zoals het toevoegen van de mogelijkheid tot het uitvoeren van wijkenquêtes en de betrokkenheid bij het werken met wijk/buurtbudgetten).

8.1 Raadsbrief Doorontwikkeling Wijkplatforms 2023-2026

De voorzitter leidt de bespreking in aan de hand van de annotatie bij de agenda (zie hierboven). De bespreking is één termijn.

De commissie

Mevrouw Van der Wilt (D66) merkt op dat het onderwerp haar aan het hart gaat. Zij vindt het goed dat er een hernieuwde taakomschrijving is. Zij leest daarin goede punten terug die ook in de ogen van haar fractie belangrijk zijn, zoals het belang van maatwerk per wijk, van het zijn van een zelfstandige organisatie met een taak en een kans om inwoners te mobiliseren en te activeren om initiatieven te nemen richting de gemeente en de wijk.
Zij noemt de redenen om het initiatief te nemen voor deze agendering: de gewenste diversiteit, de gewenste belangstelling van met name jongeren, en de gewenste belangstelling van mensen met een migratie-achtergrond in een cultureel diverse wijk als Overvecht en de gewenste dialogen. Wijkplatforms erkennen dat ook.
Zij ziet dat het voorliggende stuk probeert te reflecteren op de kansen en de uitdagingen. Het stuk roept ook veel vragen op. Die neemt zij graag door met de commissie.
Zij gaat allereerst in op de kansen en de rol van het platform in het stimuleren van actief burgerschap. D66 ziet dat als een kans. Zij vraagt hoe het college in samenwerking met de Wijkplatforms ervoor zorgt dat ook andere niet bereikte inwoners zich uitgenodigd en geënthousiasmeerd voelen om het initiatief te nemen in een wijk of stad. Dat zou nog veel duidelijker mogen uitkomen in de uitwerking.

De heer Dijkstra (EenUtrecht) stelt voor de mensen een prikkel te geven om te organiseren dat anderen geënthousiasmeerd worden: een breder draagvlak voor Wijkplatforms.
Mevrouw Van der Wilt (D66) is na korte uitwisseling met de heer Dijkstra nog niet overtuigd van wat mogelijk is aan het verstevigen van die rol zo lang niet ook aandacht geschonken wordt aan het verstevigen en duidelijk maken van wat diversiteit en representativiteit betekenen met wat nu op schrift is gezet.
Mevrouw Meerding (VVD) hoort EenUtrecht ook spreken over het vergroten van het budget als een Wijkplatform diverser is. Zij wil graag weten van mevrouw Van der Wilt of zij het daarmee eens is.
Mevrouw Van der Wilt (D66) ziet in de brief dat het college daarvoor een aantal voorstellen doet. Zij vindt dat daar een goed verhaal bij moet zijn. Dat mist zij. Wat haar betreft kan er een financiële component zitten bij een rolversteviging. Zij is daar niet op voorhand op tegen. Het stuk dat nu voorligt vindt zij nog niet het bespreken waard; daarvoor ontbreekt wat haar betreft nog teveel.
Mevrouw Meerding (VVD) heeft geen antwoord op haar vraag gekregen. Zij herhaalt haar vraag.
Mevrouw Van der Wilt (D66) interpreteerde die vraag zo niet; dat zou zij niet voorstellen. Zij pleit voor meer mogelijkheden voor Wijkplatforms als institutie; voor haar is dan de voorwaarde op de diversiteit en representativiteit te letten.
Zij vervolgt haar betoog met de burgerschapsrol en de mogelijkheden die Wijkplatforms daarvoor krijgen, in tijd en de financiën. Zij vraagt daarop van de wethouder een duidelijker uitwerking.
De koppeling met de mogelijkheid van het betrekken van buurtbudgetten vindt D66 in dit kader een beetje verrassend; haar fractie is voor buurtbudgetten. Was haar fractie op dit moment in de veronderstelling dat het instrument juist werd verkend in het kader van de inhoudelijke buurtagenda's, mede dankzij een motie die is aangenomen van D66, maar niet in dit proces, vraagt zij de wethouder toe te lichten hoe een en ander zich tot elkaar verhouden.
In de brief is terug te lezen dat Wijkplatforms eigen onderzoeken zouden kunnen laten uitvoeren in de wijk, de zogenaamde raadplegingen. Bekend is dat een aantal Wijkplatforms dat graag zou willen doen. Haar fractie is daarvan nog niet helemaal overtuigd met wat nu is opgeschreven. Haar fractie is benieuwd op welke manier het college dit voor zich ziet. Zij vraagt of de wethouder daarover meer kan toelichten. In de brief is hierover summiere aandacht geschonken.
De heer Dekkers (GroenLinks) is verrast door het laatste punt van D66. In het verleden droegen de wijkraadplegingen bij aan representativiteit en diversiteit van de inbreng van wijkraden en Wijkplatforms. Hij vraagt waarom het?
Mevrouw Van der Wilt (D66) bevestigt dat zij het positief vindt wanneer het mogelijk is. Zij mist in het stuk de uitleg hoe het college dit ziet, hoe dit instrument in verhouding staat tot de eigen onderzoeken van het college. Zij vindt het belangrijk dat helder is wat een dergelijke raadpleging doet, wie daarbij betrokken is, en wat de gemeente daarin doet; dit vanwege de spanningen die in het verleden wijkraadplegingen opriepen in de wijken. Zij mist die helderheid.
Met betrekking tot de diversiteit werd het haar fractie onvoldoende duidelijk of deze nieuwe taakomschrijving van de Wijkplatforms zal leiden tot een andere vorm of tot andere afspraken. Het is en blijft belangrijk deze met het Wijkplatform te bepalen. Maar op een dergelijk punt als diversiteit en het bereik vindt haar fractie dat niets in het midden moet blijven liggen, kijkend naar de doorontwikkeling. Ook andere instru-

menten zouden verkend of verstevigd moeten worden. Zij vraagt of de wethouder wil toezeggen vooral op het punt van de diversiteit en representatie doelen te stellen die de raad kan volgen, samen met het Wijkplatform en hierop jaarlijks terug te komen in de voortgangsrapportage. Wat haar fractie betreft is dat een voorwaarde om ook andere punten verder te bespreken.
Haar fractie is kritisch op het adviesrecht vanwege de representativiteit. D66 is benieuwd hoe andere partijen hierop reflecteren. En hoe zij daarin de adviezen zien van het college om gaandeweg te leren van het omgaan met dit punt in het kader van het burgerberaad.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) vraagt of D66 ziet dat bestaande Wijkplatforms of vergelijkbare platforms ook het draagvlak willen organiseren. Dat betekent dan ook dat ze meer middelen en energie daarin kunnen steken; dat vraagt ook om middelen en ondersteuning.
Mevrouw Van der Wilt (D66) kan zich zeker voorstellen dat dan daarvoor meer ondersteuning nodig is; dat is niet eenvoudig. Dat is ook te zien in de debatten bij het burgerberaad. Zij is er nog niet van overtuigd dat dat in geld moet zijn. Zij vindt dat het stadsbestuur de roep om begeleiding van de Wijkplatforms serieus moet nemen. Zij vervolgt haar betoog.
Zij is benieuwd naar de reactie op deze punten. Zij ziet heel graag terug dat in de verdere uitwerking van de aanpak Samen Stad Maken dit op een ander moment gaat terugkomen; dat de omschreven definitie nog concreter wordt richting bepaalde doelen die gezamenlijk zijn afgestemd met het Wijkplatform. Zij vraagt of de wethouder kan toezeggen op dit laatste terug te zullen komen in de herijking van de aanpak Samen Stad Maken.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) vraagt of D66 de raadsbrief ambitieus genoeg vindt.
Mevrouw Van der Wilt (D66) vindt dat afhankelijk van de betekenis van ambitieus in dit verband. Zij heeft laten zien een mooi aanknopingspunt te zien en zich zorgen te maken. Op dit moment vindt zij de raadsbrief nog niet concreet genoeg en mogelijk ook niet voldoende ambitieus. Zij zou mooie doelen willen stellen bij bijvoorbeeld burgerschap. Die vindt zij ontbreken.
De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat de raad nu vijf jaar bezig is met de Wijkplatforms. Kijkend in de stad ziet hij nog heel veel wijken waar nog nauwelijks een platform is. Hij is samen met de heer Dijkstra teleurgesteld in de voortgang. Hij vraagt of mevrouw Van der Wilt met hem deelt dat wat de raad eigenlijk zou willen, hij veel meer concreet zou willen maken, wanneer de platforms er nu eindelijk komen.
Mevrouw Van der Wilt (D66) merkt op dat die er er al zijn. Het lastige is dat Wijkplatforms te maken hebben gehad met veel veranderingen, ook als het gaat om de verwachtingen vanuit de raad. De platforms die er zijn, willen graag hun werk goed kunnen doen en deelnemers kunnen vinden. Zij stelt voor vooral te sturen op een goede ondersteuning. Ook Wijkplatform Overvecht heeft het best spannend als het gaat om de voortgang. Zij stelt voor dit meer te monitoren en duidelijker doelen te stellen; dat is echt nodig en dat deelt zij met de heer Van Steeg.

De heer Dijkstra (EenUtrecht) gaat in op de vraag van de wethouder hoe het verder moet met de Wijkplatforms. Hij zou dan eerst willen stilstaan bij de vraag waarover het hier gaat. Volgens zijn fractie gaat dit over gehoord worden, over dat Utrechters in hun buurt of wijk samen invloed willen hebben op hoe hun eigen woon- en leefomgeving er uit moet zien. Omdat zij weten wat er speelt, wat er nodig is en weten

wat er niet en wel kan. Hij legt de vraag voor waarom de wethouder de raad alleen een brief stuurt over de toekomst van alleen de Wijkplatforms. Die wijkraden konden overal advies op geven; het college moest daar serieus op reageren. Er was geld voor het organiseren voor enquêtes, de wijkraden werden ondersteund door de Wijkbureaus. Waarom is niet geprobeerd om de wijkraden destijds representatiever te krijgen en diverser?
Vijf jaar geleden werd zonder na te denken over hoe Utrechters uit hun buurt of wijk dan wel invloed zouden kunnen uitoefenen; er werd geen alternatief geboden. De heer Dijkstra vond dat teleurstellend en frustrerend. Dat had tot gevolg dat bewoners die nog energie hadden, nagingen of langs informele routes nog iets te doen was. Hij refereert aan de inbreng van de heer Van Steeg zojuist: in twee wijken lukt dat aardig. In de meeste wijken zijn de wijkraden ingestort en zijn mensen afgehaakt, veel van wat destijds was, is niet teruggekomen.
Mevrouw Van der Wilt (D66) vindt het terecht dat vragen te stellen zijn bij hoe dit proces in het verleden is gegaan. Zij benadrukt het punt van de representativiteit wel degelijk heel belangrijk te vinden. Zij stelt dat nooit gezegd is ermee te stoppen; gezegd is dit anders te willen inrichten. In diezelfde tijd kwam het stadsbestuur met voorstellen voor buurtagendering, burgerberaad, referenda, budgetten. Er kan niet gezegd worden dat haar fractie geen enkele invloed meer wilde uitoefenen. Zij had verwacht dat EenUtrecht de aandacht voor representativiteit heel belangrijk zou vinden; waarom is dat geen punt voor EenUtrecht om wel te overwegen in de door-ontwikkeling en in de destijds gemaakte keuzen.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) benadrukt dat voor zijn fractie representativiteit of draagvlak ongelooflijk belangrijk is.
Het andere is dat hij het groter zou maken dan het is; D66 noemt de gedane voorstellen in die periode. Hij vindt dat geen goed verhaal. De burgeragendering is iets uitgebreid; dus ook met 100 mensen is iets in te brengen. Na vijf à zes jaar is er één burgerberaad geweest. Kijkend naar de begroting is er voor een burgerberaad geen geld meer beschikbaar. In de afgelopen vijf jaar is geen vooruitgang geboekt; langzamerhand gleed het verder weg. Er is minder participatie dan vijf jaar geleden; dat heeft onder andere te maken met de wijkraden.
Mevrouw Van der Wilt (D66) deelt dit punt niet. De vraag is voor wie de participatie bestemd is. Zij vindt dat heer Dijkstra een tegenstelling maakt die er niet is. Zij vraagt of dit juist is.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) weerspreekt een tegenstelling te schetsen; hij stelt vast dat in de afgelopen vijf jaar een aantal zaken is afgeschaft en dat daarvoor heel weinig terugkwam. Hij benadrukt dat dat een gegeven is. Hij stelt voor dat goed te inventariseren. Dan is daarmee ook de representativiteit en het draagvlak niet geholpen. Hij ziet daarin geen tegenstelling. Wat hem betreft had de gemeente vijf jaar geleden veel meer moeten investeren in participatie. Dan was het beter gegaan met het draagvlak en de representativiteit.
De heer Dekkers (GroenLinks) is aangesproken over de geschiedenis. In zijn beleving was de geschiedenis heel anders. GroenLinks zei steeds af te moeten van het formalistische adviesrecht en dat de fractie een inhoudelijke inbreng van wijkraden/Wijkplatforms belangrijk vond. Dat wordt nu teruggehaald. Zijn fractie heeft nooit gezegd dat de wijkraden weg moesten omdat ze niet representatief waren. Zijn fractie heeft steeds gezegd dat het stadsbestuur *diverser en representatiever* moest ondersteunen. Hij vraagt EenUtrecht iets precieser te zijn met de weergave van de geschiedenis.

De heer Dijkstra (EenUtrecht) vindt dat wat de heer Dekkers nu zegt feitelijk niet juist is. De wijkraden zijn afgeschaft en er is niet iets voor teruggekomen. Mensen werden uitgenodigd om initiatief te nemen en zoiets als een bewonersplatform op te richten; dat is gebeurd, dat kon ondersteund worden daarvoor moest een aanvraag gedaan worden. De representativiteit was een belangrijk argument om af te schaffen. GroenLinks was daarvan een belangrijk voorstander; wellicht minder fanatiek dan D66. Het besluit was een coalitiebesluit. Wanneer aan inwoners van Utrecht gevraagd wordt hoe het is gegaan, zal het antwoord grotendeels zo zijn als hij heeft ingebracht. Aan zijn inbreng doet hij niets af.
Hij vervolgt zijn betoog.
Als mensen niet zien dat het ergens toe gaat leiden wanneer zij initiatief nemen en energie steken in een platform, worden zij ontmoedigd. Op heel veel plekken zijn mensen afgehaakt. Daaraan moet iets gedaan worden. Hij ziet dat de kloof tussen burger en overheid daardoor alleen maar groter wordt. Hij vindt dat dit het moment is die kloof te verkleinen.
Hij vindt dat wat het stadsbestuur doet te weinig is. Hij vindt dat in de kern wat op pagina 4 staat het ontwikkelen is van een kompas, het evalueren is van het Initiatievenfonds en het kijken is naar de ervaring van burgerberaden. Hij beseft te chargeren. Hij hoopt dat begin volgend jaar het stadsbestuur iets concreters in handen krijgt. Hij vindt dat na vijf jaar het stadsbestuur een aantal dingen kan zeggen over hoe dit concreter te kunnen willen aanbieden. Daarvoor wil zijn partij een handreiking doen. Hij denkt ook dat dit de meeste Utrechters graag zouden willen. Zijn partij vindt dat elke buurt of wijk moet worden gefaciliteerd in het organiseren van een buurt- of wijkvertegenwoordiging, zoals een Wijkplatforms of een verbeterd model van de wijkraad van destijds. Zijn partij stelt voor deze groepen bewoners invloed toe te zeggen en middelen. Wanneer de bewoners kunnen laten zien dat ze heel veel draagvlak hebben, krijgen ze ook meer invloed en meer middelen. De vraag is dan wat hij de bewoners kan toezeggen:

- het recht op het maken van een eigen buurt- of wijkvisie;
- het recht om zwaarwegende adviezen te geven over de eigen buurt of wijk waarop het stadsbestuur moet reageren;
- het recht om een wijkbegroting te vragen van de gemeente waarin de gemeente laat zien wat er aan geld binnenkomt en uitgaat voor de desbetreffende buurt of wijk;
- Het recht om het lokale Initiatievenfonds zelf te laten beheren, ondersteund door het Wijkbureau;
- het recht op een adequate financiële en secretariële ondersteuning vanuit de gemeente.

Hij adviseert het college elke buurt of wijk de ruimte te geven een en ander zo te organiseren dat dat het beste past bij die buurt of wijk. Een en ander is vastgelegd in een initiatiefvoorstel. Dat zal binnenkort toegestuurd worden naar het college. Dan is zijn voorstel dat te agenderen.
Mevrouw Van der Wilt (D66) zet het recht tegenover de representativiteit en vraagt wat in dat opzicht van de Wijkplatforms te verwachten is.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) refereert aan zijn inbreng over dat een buurt of wijk kan laten zien heel veel draagvlak te hebben. Wanneer zij minder draagvlak hebben staat er minder geld of minder invloed tegenover. Wanneer zij veel draagvlak hebben is het ook een verplichting van de raad om de voorstellen te behandelen en zal de raad daarop serieus reageren.

Mevrouw Van der Wilt (D66) vraagt of de heer Dijkstra een ondergrens stelt aan wat hij van Wijkplatforms verwacht.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) antwoordt bevestigend in die zin dat hij iets van een ondergrens stelt. Dat zal nog nader uitgewerkt worden.
Mevrouw Van der Wilt (D66) ziet in bepaalde wijken dat bepaalde groepen niet bereikt worden. Zij zou jongeren die nu niet bereikt worden ook inspraak willen geven. Zij vindt het voorstel van de heer Dijkstra in dat opzicht mager.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) wil dan terug naar de begindiscussie. De mensen in de Wijkplatforms en de mensen die hij spreekt in andere bewonersgroepen zeggen beter in staat te zullen zijn met meer middelen een groter draagvlak te organiseren en diverser te worden. Hij vindt dat de bewoners geprikkeld moeten worden dit zelf te doen.
De heer Van Steeg (CDA) is benieuwd naar het initiatiefvoorstel van de heer Dijkstra. Hij vraagt of dit een pleidooi is van hem om de Wijkplatforms op te heffen.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) antwoordt ontkennend. Hij is absoluut niet van plan om wat in de stad bestaat op te heffen. Het vertrekpunt is *dat wat er is*.
De heer Dekkers (GroenLinks) is ook nieuwsgierig naar het initiatiefvoorstel. Hij neemt zich voor op de afzonderlijke voorstellen te reageren.
Hij is het eens met de frase over hoe meer zij hun werk beter doen, hoe groter de zeggenschap zal zijn van de Wijkplatforms. Hij gaat in op dat wanneer ze diverser en representatiever zijn, ze meer geld krijgen; hij legt de vraag voor of daarin niet iets ongerijmds zit. Moet juist niet meer geld naar de wijken waar mensen moeilijk te mobiliseren zijn? Hij is niet gecharmeerd van het belonen van clubs die het al goed doen. Hij vraagt of de heer Dijkstra dat met hem eens is.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) is het hartgrondig eens met de heer Dekkers. De kosten gaan vaak voor de baat uit. Wanneer iets beloftevol is, zal dat aan de voorkant ruimte geboden moeten worden.
Hij vervolgt zijn inbreng in zijn termijn met drie vragen voor de wethouder:
- Deelt de wethouder de analyse van zijn partij? Zo nee waarom niet?
- Kan de wethouder toezeggen niet meer “door te ontwikkelen”, maar in een veel hoger tempo na te gaan hoe bijvoorbeeld de Wijkplatforms meer middelen en meer invloed kunnen krijgen en dat als Fonds te formuleren?
- Is de wethouder bereid de vijf voorstellen over te nemen? Hij vraagt de wethouder in te gaan op de afzonderlijke voorstellen.

Hij vindt de huidige raadsbrief onvoldoende. Na het afschaffen van de wijkraden is dit een veel te klein stapje. Hij vindt dat nu een grote stap vooruit gezet moet worden. Hij herhaalt zijn credo in de pleidooien: invloed en middelen.

Mevrouw Meerding (VVD) vindt het belangrijk dat de inwoners kunnen meepraten en meeparticiperen om het beleid van de gemeente te verbeteren en om de raadsleden scherp te houden. De Wijkplatforms vormen een van de middelen daartoe. De vraag die vandaag voorligt, is hoe de Wijkplatforms zich verder moeten ontwikkelen.

Het college schrijft in de raadsbrief dat het in de wijken waar nog geen Wijkplatform is zoals in Vleuten De Meern en Leidsche Rijn, het initiatief gaat nemen om een Wijkplatform aan te moedigen. De VVD is blij met die actie. Haar fractie heeft dit eerder expliciet aan de wethouder gevraagd. Het is goed om te zien dat de wethouder dit oppakt. Haar fractie wordt ook graag op de hoogte gehouden van of dit uiteindelijk lukt.

Het college spreekt voor de langere termijn ook over onderzoek naar het invoeren van wijk- en buurtbudgetten. Voor de VVD is niet duidelijk wat daarmee precies bedoeld wordt en hoe zich dat verhoudt tot de wijkbudgetten die bijvoorbeeld bij de wijkaanpak horen. Voor de VVD klinkt het nu alsof de wijk- en buurtbudgetten die in de brief genoemd worden, een heel fraai budget zijn: van 35.000 euro of misschien zelfs meer per Wijkplatform waarover een Wijkplatforms helemaal zelf kan beschikken zonder enig kader. Zij verneemt graag van de wethouder of haar beeld klopt. Wanneer dit klopt, is de VVD daarvan geen voorstander. Participatie is belangrijk, maar het budgetrecht ligt bij de raad. Wanneer gesproken wordt over zulke serieuze bedragen, moeten er kaders zijn vanuit de raad. Met kaders bedoelt zij dan niet waar het geld naar toe moet, maar wel kaders in de zin van hoe een dergelijk besluit tot stand moet komen, bijvoorbeeld dat in beeld moet zijn gebracht dat er voldoende draagvlak is en dat het ook echt een gedragen keuze is door de buurt of wijk en niet van een kleine groep mensen.

De heer Dijkstra (EenUtrecht) vraagt of de VVD ziet dat met het budgetrecht van de raad soms een mandaat te geven is aan de overheid en via de gemeente ook aan commerciële partijen om met het geld van de gemeente iets te doen.

Mevrouw Meerding (VVD) vindt dat een hele algemene vraag. Zij bevestigt dat te zien. Zij vraagt waarop EenUtrecht specifiek doelt.

De heer Dijkstra (EenUtrecht) vraagt of de VVD ziet dat op een exact vergelijkbare manier de gemeenteraad het budgetrecht zo kan inzetten dat zij de Gemeenschapsorganisatie binnen kaders geld kan geven om binnen die kaders met dat geld dingen te doen.

Mevrouw Meerding (VVD) antwoordt dat zij dat zojuist zelf zei: binnen de kaders iets doen met het geld. Dat zou ook haar voorstel zijn.

De heer Dijkstra (EenUtrecht) begrijpt dan niet wat de VVD daarvóór zojuist zei. Het is mogelijk om de kaders te formuleren. Hij begrijpt het punt van de VVD niet. Dat betekent niet dat de gemeenteraad het budgetrecht weggeeft. De gemeenteraad gaat over zijn geld. Uiteindelijk gaan anderen het uitvoeren binnen de kaders die de gemeenteraad stelt.

Mevrouw Meerding (VVD) begrijpt dat de VVD en EenUtrecht een verschillende invulling hebben van kaders in dit verband. Mogelijk zit daar het meningsverschil.

De heer Van der Zweth (PvdA) vraagt hoe de VVD het draagvlak concreet ingevuld ziet. Moeten daarvoor handtekeningen verzameld worden? De vraag is hoe dit te onderbouwen.

Mevrouw Meerding (VVD) vindt dit een interessante vraag. Zij denkt zelf aan het uitzetten van de wijkenquête door het Wijkplatform. Zij zit niet vast aan één vorm. Zij wil de wethouder wel meegeven ervoor te zorgen dat het Wijkplatform de gemaakte keuze onderbouwt: door wie wordt het besluit van het Wijkplatform gedragen?

De heer Van der Zweth (PvdA) vraagt of de VVD het eens is met zijn fractie dat participatie op dit moment nog wel eens te hoogdrempelig is voor veel Utrechters en dat voor extra drempels gewaakt moet worden; dit maakt het ingewikkelder.

Mevrouw Meerding (VVD) begrijpt die zorg. Daar moet goed naar gekeken worden; de drempel moet niet onredelijk hoog worden. Haar andere grote zorg is dat straks tien mensen in het Wijkplatform zitting hebben die dan een wijkbudget krijgen van 35.000 euro of meer. En dat die mensen dan zeggen waar dat geld naar toe moet; uiteindelijk is dan de wens dat het geld gaat naar iets wat de hele wijk draagt of door zoveel mogelijk mensen uit de wijk gedragen wordt.

De heer Van der Zweth (PvdA) deelt de wens dat het breed gedragen wordt. Het wordt nu ook wel in het extreme getrokken; hij pleit voor vertrouwen en daarvan uit te gaan wanneer de raad wil dat de bewoners met participatie aan de slag gaan. Hij bepleit voorzichtigheid in dit verband.
Mevrouw Meerding (VVD) wil graag uitgaan van vertrouwen. Tegelijkertijd heeft zij het gevoel dat iedereen deelt dat de meeste Wijkplatforms niet zo divers zijn. Zelfs wanneer mensen daar met de beste bedoelingen zitten en wel iets willen regelen voor de hele wijk, zij ergens op uitkomen waar ze gemakkelijk overeenstemming over krijgen omdat bijvoorbeeld de groep te weinig divers is. Zij stelt dat wanneer de groep te weinig divers is, de kans groot is dat het geld ergens heen gaat dat niet door de hele wijk gedragen wordt.
De heer Dekkers (GroenLinks) vindt dit een belangrijke discussie. Mogelijk gaat die iets breder over het Initiatievenfonds dan over alleen de rol van de Wijkplatforms. Hij vraagt of de VVD het met hem eens is dat er een risico is aan het alleen kijken naar draagvlak. Er zijn verschillende incidenten geweest; bijvoorbeeld dat er draagvlak was vóór een kinderspeeltuin maar dat er ook mensen waren die daartegen bezwaar hadden. Naast draagvlak is het ook interessant om te weten welke bezwaren er leven en of daarmee gedeald is. Hij vraagt of de VVD dat met hem eens is.
Mevrouw Meerding (VVD) vindt dat een interessante suggestie. Dat is toe te voegen aan de verantwoording die zij voor ogen had.
Mevrouw Hoenkamp (Partij voor de Dieren) merkt op dat uit de evaluatie kwam dat er platforms zijn die maar niet van de grond komen. Zij vraagt welke mogelijkheden de VVD ziet om drempels weg te nemen.
Mevrouw Meerding (VVD) merkt op dat het juist is dat een aantal Wijkplatforms nog niet van de grond is gekomen. Dat komt haars inziens doordat er ook niet echt vanuit de gemeente actief actie is ondernomen. Dat gaat nu wel gebeuren. Zij hoopt dat mensen die graag willen meepraten zich melden in de wijken en dat ze ook anderen meenemen die zich niet als eerste aangesproken voelen.
Zij denkt niet zozeer aan het wegnemen van drempels; misschien zit ook meer in het bieden van goede ondersteuning. Dat wordt ook genoemd in de raadsbrief; zij noemt in dit verband de secretariële ondersteuning die gemist wordt. Het helpt ook wanneer vanuit de gemeente helder is wat de bevoegdheid is van het Wijkplatform. Wat mogen en kunnen ze. Zelfs wanneer er niet veel drempels zijn komen platforms soms ook nog niet van de grond. Zij vindt dat er ook actieve stimulatie nodig is vanuit de gemeente. Die combinatie moet er voor zorgen dat de Wijkplatforms goed functioneren. Zij vervolgt haar betoog.
Het viel haar op dat in 2015 en 16 er ook een pilot is gedaan met buurbudgetten. Zij vraagt de wethouder wat te leren is van die pilot; waarom is het stadsbestuur nu bezig het wiel opnieuw uit te vinden? Zij kan zich voorstellen dat op die pilot is voort te bouwen en dat het stadsbestuur iets daaruit kan meenemen. Zij vraagt de wethouder daar nog eens goed naar te kijken.
In de raadsbrief wordt gesproken over het uitvoeren van de wijkenquêtes. Zij vindt wijkenquêtes een goed middel. Zij denkt dat het helpt om de mening van de bredere groep in beeld te brengen, dus niet alleen de mensen die in het Wijkplatform zitten. Zij hoopt dat daarmee een meer representatieve groep wordt bereikt en wordt gehoord.
Verder kan zij zich aansluiten bij de woorden van D66 als het gaat over het representatieve.

De heer Van Steeg (CDA) vindt wat bereikt is teleurstellend. Ook hij was geen voorstander van het afschaffen van de wijkraden. Hij vindt dat wat nu voorligt te weinig is. Hij heeft hooguit vier Wijkplatforms van de 10 kunnen bereiken telefonisch. Vorig jaar was er een evaluatie. Nu roept de brief die voorligt meer vragen op dan antwoorden.
Hij legt de vraag voor aan de wethouder hoe hiermee verder te gaan. Hoe gaat het stadsbestuur ervoor zorgen dat er concreet in de wijken stappen worden gezet. Hij had verwacht dat concreet zou worden wat welke stappen per wijk zouden worden gezet. Dan had dat ook gekund voor andere platforms dan Wijkplatforms. Dan is dat de conclusie om te trekken. Nu blijft het een beetje vaag. Dit kost meer tijd.
Hoe gaat het stadsbestuur ervoor zorgen dat in iedere wijk aan participatie vorm wordt gegeven? Wanneer het Wijkplatforms daarvoor het juiste middel is, stelt hij voor dat via dat middel te doen. Kijk per wijk wat nodig is.
Enkele vragen zijn er nog: is het mogelijk meer ondersteuning te krijgen, meer financiële bijstand van de gemeente of personele bijstand om verder te komen om iets meer mandaat te krijgen. Dat kan wat hem betreft via wijkenquêtes. Hij pleit ervoor op het individuele wijkniveau te kijken hoe de Wijkplatforms verder te kunnnen helpen. Dat mist hij in deze brief. Waar wil de gemeente staan over twee jaar?
Mevrouw Van der Wilt (D66) zou het goed vinden wanneer per wijk gekeken wordt. Zij hoorde de heer Van Steeg ook iets zeggen over als het Wijkplatform niet werkt….
De heer Van Steeg (CDA) zou hopen dat in iedere wijk een actief Wijkplatform is. Hij pleit ervoor daarop in te zetten. Hij pleit ervoor op basis van deze brief en op basis van de evaluatie 2022 daarop vooral in te zetten. Wanneer de conclusie is dat er alles aan gedaan is en dat er op buurtniveau enkele initiatieven zijn die gezamenlijk tot participatie komen, is wat hem betreft na te gaan wat het meest geëigende middel is. Als het gaat om de discussies, kunnen die het beste op wijkniveau worden gevoerd. Hij zou ook willen kijken naar de aard van de wijk en mensen erbij betrekken.
Mevrouw Van der Wilt (D66) lijkt dat zeer pragmatisch. Zij vraagt hoe het CDA aankijkt tegen het spannende gegeven van een overkoepelend Wijkplatform een stedelijke opdracht te geven terwijl er in sommige wijken geen platform is.
De heer Van Steeg (CDA) vindt dat terecht. Wanneer Wijkplatforms meer mandaat krijgen, moet absoluut geprobeerd worden om de Wijkplatforms vorm te geven. Er zijn wijken waar het niet lukt. Wat hem betreft, is nog meer te doen om het wel te laten lukken. Hij nodigt de wethouder uit dat concreet te maken, ook in de verdere uitwerking. Hij attendeert op de tijd waarin de raad nu bezig is met de Wijkplatforms. Er zijn zes á zeven wijken zonder Wijkplatform. Wanneer dat niet lukt moet dat op een andere manier.
Mevrouw Van der Wilt (D66) brengt het debat eerder dit jaar over buurtagenda's onder de aandacht. Dat is een iets andere insteek. Daarbij was het idee ook om de wijk te mobiliseren en aan de slag te gaan. Zij is hierin zoekende. Zij legt de vraag voor of dat ook iets zou kunnen zijn dat in de ene wijk beter werkt dan Wijkplatform. Of heeft de heer Van Steeg daarbij een andere afweging?
De heer Van Steeg (CDA) houdt dat voor mogelijk. Zijn oproep is meer aandacht voor de Wijkplatforms. Er kan wat hem betreft meer gebeuren; het kan wat hem betreft concreter. De vragen die de raad heeft, moeten wat hem betreft eerst beantwoord worden. Hij stelt voor het dan concreet te maken en in te zetten op dit middel. Dan is hij er voorstander van om per wijk na te gaan wat past. Dit is de eerste stap. Zeker wanneer er een groot mandaat aangehangen wordt, zal de structuur helder moeten zijn.

De heer Dekkers (GroenLinks) ondersteunt deze inbreng van het CDA. Van meet af aan is gezegd de Wijkplatforms niet aan wijkgrenzen te binden. In het verleden is het voorbeeld genoemd van Hoograven en Lunetten met twee afzonderlijke buurtplatforms. Hij vraagt of het CDA bedoelt wanneer de raad een overzicht krijgt van wat in de diverse wijken gedaan wordt, dan ook een overzicht te krijgen van wat in afzonderlijke buurten is te doen.
De heer Van Steeg (CDA) waakt voor het opleggen van verplichtingen aan wijken.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) haalt de overweging van het CDA aan naar meer mandaat te moeten gaan. Hij vraagt het CDA wat de belangrijkste reden is waarom heel veel wijken geen Wijkplatform hebben.
De heer Van Steeg (CDA) antwoordt dat dat niet alleen ligt aan het mandaat. Dat heeft ook te maken met organisatiekracht, dat is ook het beperkt aantal mensen dat erbij betrokken is of het gevoel dat ze geen inspraak hebben. Er zijn ook Wijkplatforms die zeggen geen extra mandaat nodig te hebben, maar wel extra ondersteuning, of de aandacht van raadsleden, of van ambtenaren. De wensen zijn heel verschillend. Hij herhaalt zijn stellingname per wijk.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) vraagt of het CDA het met zijn partij eens is dat het doorslaggevend is voor mensen om te komen tot meer activiteit om zich te organiseren wanneer ze zicht hebben op invloed. De mate van steun zal verschillen per buurt en wijk.
De heer Van Steeg (CDA) brengt in dat het Wijkplatform de plek is waar de discussie wordt gevoerd over wat er in de wijk gebeurt: welke ontwikkelingen zijn er, wat wil het bestuur met de wijk en hoe zien de wijkbewoners dat? Het is veel belangrijker dat stemmen worden gehoord dan dat er beleidswijzigingen volgen op beslissingen die op wijkniveau worden genomen. Mensen moeten wat hem betreft het gevoel hebben dat ze worden gehoord.
Ook zijn partij heeft vooral vragen bij deze brief, ook vragen over de budgetten en over de financiering. De heer Van Steeg vindt het goed dat daar naar gekeken wordt. Ook als het gaat om meer zeggingskracht en de ruimte met budgetten. Sommige Wijkplatforms vragen daar expliciet naar. Hij vraagt naar het resultaat daarvan. Hij vindt het goed om duidelijk te zijn hoe dit precies zit in de financiering. In dat opzicht sluit hij zich aan bij de inbreng van D66.

Mevrouw Hoenkamp (Partij voor de Dieren) merkt op dat er problemen zijn ontstaan door het afschaffen van de wijkraden. En dat zij het fijn vindt dat het stadsbestuur nu werkt aan het oplossen van de problemen. Zij sluit zich graag aan bij de observaties van EenUtrecht.
Zij legt de volgende vragen voor aan het college:

- Uit de eindrapportage van april vorig jaar blijkt dat er behoefte is aan meer deelname en meer inclusiviteit, en aan representativiteit. Zij vraagt of de wethouder wil onderzoeken met welke tegenprestatie het gemeentebestuur mensen kan aanmoedigen om deel te nemen aan de Wijkplatforms. Ze denkt daarbij aan ondersteuning bij mantelzorg of bij kinderopvang, of ze denkt aan een bibliotheekabonnement. Zij is benieuwd hoe de wethouder hierover denkt.
- De wethouder schrijft in 2023 te willen starten met een burgerberaad en dat in 2024 af te ronden. Zij merkt op dat dat dezelfde planning is als het burgerberaad van de jaarwisseling. Zij vraagt op welke manier het college de ervaringen tussen die twee initiatieven zal delen.

- Wijkplatforms vragen zich af wat de bedoeling is; ze vragen om voorlichting. Zij woont al 15 jaar in Noordoost waar kennelijk een gevestigd Wijkplatform is. Zij is een betrokken inwoner, maar ze heeft geen idee wat het Wijkplatform voor haar kan betekenen. Zij beschouwt zichzelf als een bovenmatig betrokken inwoner; dan nog associeert zij dit met samen praten en koffiedrinken. In hoeverre wil de wethouder het vormen van subgroepen onderzoeken, naar het evenbeeld van de commissie waarin nu gesproken wordt: om mensen te motiveren deel te nemen. Zij zegt “bijvoorbeeld ecologen Noordoost of Student & Starter-fans Leidsche Rijn”.
- In de evaluatie van het gevestigde professionele Wijkplatform Noordoost staat dat er relatief veel oudere bewoners actief zijn, van 55 plus en in de leeftijd van 60-70 jaar. Die mensen hebben over het algemeen meer tijd. De Partij voor de Dieren verbaast zich daarover niet. Zij vermoedt dat elke partij die vandaag aanwezig is graag wil dat elk type inwoner zich vertegenwoordigd voelt. Uit het onderzoek naar het burgerberaad is gebleken, dat een vergoeding echt helpt. Zij vraagt wat het de wethouder in financiële termen, waard is aan representatieve en evenwichtige vertegenwoordiging.
- Zij leest dat veel Wijkplatforms niets terughoren van de gemeente. Zij vraagt of de wethouder naar een manier wil zoeken waarop Wijkplatforms ook met formele schriftelijke vragen kan werken; dus waarbij er een penvoerder is en het aantal te beantwoorden vragen voor de gemeente overzichtelijk blijft.

Mevrouw Van der Wilt (D66) hoorde in het afgelopen jaar niet eerder terug dat Wijkplatforms geen reactie terugkrijgen van de gemeente. Zij vraagt naar de signalen en waarop de wijkraden vastlopen.

Mevrouw Hoenkamp (Partij voor de Dieren) las dit in de rapportage van het Labyrint. Die is vorig jaar verstuurd. Zij vervolgt haar betoog.

- In hoeverre wil de wethouder expliciet ecologen en inwoners met grote kennis over de natuur uit de wijk uitnodigen om mee te praten over ontwikkelingen? Op welke manier zouden deze inwoners te bereiken zijn?
- Onlangs ontving de raad een raadsbrief over de voortgang van de Buurtagenda’s rondom wijk- en buurtaanpak. In hoeverre ziet de wethouder dat deze beleidsvelden elkaar versterken? Kan de wethouder toezeggen van de versterking ook daadwerkelijk werk te maken, en zo ja hoe?

Mevrouw Van der Wilt (D66) herkent het laatste punt. Zij heeft dat ook aangestipt. Het is voor haar belangrijk dat verband te zien. Hoe kijkt de Partij voor de Dieren naar het buurtbudget dat in deze brief genoemd wordt, maar ook in het stuk over Buurtagenda's? Heeft zij nog een voorkeur waar dat te bespreken?

Mevrouw Hoenkamp (Partij voor de Dieren) is benieuwd wat de wethouder daarover zal zeggen; het ontbreekt haar aan voorkennis op dat dossier.

De heer Dekkers (GroenLinks) is blij dat ook de signalerende functie richting de gemeente is genoemd; het geluid van de wijk te laten horen. Zonder een formalistische procedure of exclusieve rechten, kan het Wijkplatform ook een inhoudelijke inbreng leveren voor de besluitvorming in de wijkraad. Zijn fractie vindt het belangrijk de inhoudelijke inbreng weer te erkennen.

Daarnaast kunnen Wijkplatforms bijdragen aan het organiseren van goede en inclusieve participatieprocessen. Bij de bespreking van de verbetering van het Utrechts planproces hebben GroenLinks en anderen dat ook ingebracht. Hij legt de vraag voor

of het college Wijkplatforms meer gaat betrekken bij het maken van onder meer participatieplannen binnen een wijk.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) vraagt nadere duiding van het erkennen van de inhoudelijke inbreng van de Wijkplatforms; hoe doen de Raad of het college dat?
De heer Dekkers (GroenLinks) licht toe dat de raad en college dat doen door die inhoudelijke en agenderende rol te benoemen in een functie. Dit doen raad en college niet door een exclusieve en formalistisch adviesrecht te maken. Hij vindt dat dit het repareren waard is.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) merkt op dat dit geen adviesplicht is. Hij spreekt over adviesrecht; wanneer het Wijkplatform een advies geeft, raad en college dat erkennen en ook hier behandelen. Hij vraagt of dat hetzelfde is als wat GroenLinks wil.
De heer Dekkers (GroenLinks) vindt het belangrijk dat Wijkplatforms een inhoudelijke inbreng kunnen krijgen bij de activiteiten die ze doen zoals enquêtes, wijkraadplegingen. Zoals bij elk inspraakproces is hij van mening dat het Wijkplatform terug moet horen wat met de inbreng is gedaan.
Hij wil voorkomen dat discussie gaat ontstaan over formele regelingen in plaats van over de inhoudelijke inbreng; moet er binnen zoveel tijd een antwoord komen op schriftelijke vragen bijvoorbeeld. De heer Dekkers vindt dan de inhoudelijke inbreng het belangrijkst en wat het stadsbestuur daarmee doet. Hij vindt dat erkennen belangrijker dan een formalistische regeling.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) deelt die opvatting met GroenLinks. Ook hij wil niet terug naar het formalistische. Hij vraagt of GroenLinks met hem deelt dat het stadsbestuur aan bewonersgroepen een soort van garantie moet geven dat het stadsbestuur een serieuze inbreng gaat behandelen. Dat werkt zijns inziens stimulerend.
De heer Dekkers (GroenLinks) is het daarover eens met heer Dijkstra. Wanneer het stadsbestuur laat zien iets te doen met inbreng vanuit de wijk, geeft dat vertrouwen en energie. Daarmee is hij het ontzettend eens; dat is een van de uitgangspunten. Dit doet het stadsbestuur zijns inziens nog niet goed.
Mevrouw Hoenkamp (Partij voor de Dieren) vult aan op de inbreng van EenUtrecht met de vraag welke oplossing GroenLinks ziet om de bewoners het gevoel te geven dat ze serieus worden genomen wanneer het niet formeel gemaakt wordt.
De heer Dekkers (GroenLinks) ziet daar een belangrijke rol voor enerzijds het Wijkbureau weggelegd en anderzijds voor een wijkwethouder. Hij vindt het van belang dat het Wijkbureau ervoor zorgt dat er contact gemaakt wordt met de juiste ambtenaren, met de juiste politici, en zeker ook met de wijkwethouder. De wijkwethouder kan een belangrijke rol spelen bij het ervoor zorgen dat de inbreng op zijn plek wordt gebracht.
Wijkplatforms moeten goed bediend worden. Ze zijn ook niet exclusief; er kunnen ook andere groepen zijn die heel goed diverse opvattingen vanuit de buurt of wijk weten te verwoorden; ook zij verdienen het goed bediend te worden.
Hij vervolgt zijn inbreng in zijn termijn.
Hij vindt het goed dat de gemeente het initiatief neemt om tot invulling van Wijkplatforms te komen in de wijken en buurten waar nu nog geen Wijkplatform is. Het stadsbestuur biedt nu een perspectief. Hij vindt dat dat goed is na een periode van teleurstellingen en Covid. Hij ziet ook dat er weer nieuwe initiatieven zijn, bijvoorbeeld in de binnenstad. Ook de behoefte aan hulp aan de Wijkplatforms wordt momenteel in kaart gebracht. Volgens GroenLinks is dat niet alleen de taak van de gemeente.
Volgens GroenLinks kunnen ook sociaal makelaars, bewonersinitiatieven en samenwerkingsverbanden van bewonersinitiatieven een rol spelen bij het ondersteunen. Hij

vraagt of het college bereid is in beeld te brengen welke bijdragen sociaal makelaars, bewonersinitiatieven en samenwerkingsverbanden kunnen leveren aan het opzetten, goed functioneren, en breder bereik van de Wijkplatforms.
Hij vindt het ook goed de Wijkplatforms te ondersteunen bij het organiseren van wijkraadplegingen. Een van de belangrijke ervaringen van de wijkraadplegingen is een meer diverse inbreng wanneer meer gedaan wordt dan alleen een enquête, wanneer dat gecombineerd wordt met focusgesprekken, met huis aan huis bezoeken, op de markt vragen stellen. Wijkraadplegingen versterken ook de democratische legitimatie van Wijkplatforms. Hij vraagt de wethouder of zij het met hem eens is dat juist de combinatie van methoden, van belang is voor inclusief onderzoek.
Tenslotte is GroenLinks verbaasd en teleurgesteld over dat in de brief alleen over het Initiatievenfonds gesproken wordt in het kader van wijk- en buurtbudgetten en burgerbegrotingen. De raad heeft zich al verschillende keren uitgesproken vóór de budgetten uit de normale programma's en niet uit het Initiatievenfonds. Hij vraagt of het college een terugkoppeling kan toezeggen hoe en wanneer gewerkt wordt aan dergelijke buurtbudgetten en burgerbegrotingen waar het dan gaat over de normale budgetten voor die wijk.

De heer Van der Zweth (PvdA) merkt op dat heel veel gezegd is. Voor zijn fractie gold dat met het afschaffen van de wijkraden de oude schoenen werden weggedaan voordat er nieuwe waren. Hij had gehoopt dat in deze brief meer zou staan. Zijn streven is met de Wijkplatforms een tegenmacht te maken met een groep bewoners die representatief is en actief kan meedenken met de overheid.
Wat hem betreft wordt formeler vastgelegd welk recht een Wijkplatforms heeft. Wat hem betreft moet het meer worden dan een groepje bewoners dat praat.
De heer Dekkers (GroenLinks) vraagt of de heer Van der Zweth het met hem eens is dat het gedoe uit het verleden over formalisme voorkomen moet worden.
De heer Van der Zweth (PvdA) vindt dat het nu wat los van de raad en van de gemeente is georganiseerd. Hij gunt de bewoners meer dan dat. Het zal zich oriënteren op een eventueel initiatiefvoorstel.
Hij vindt inclusiviteit een belangrijk punt. Hij leest de urgentie terug, maar hij leest niet dat het nu anders gaat worden. Hij pleit ervoor het netwerk en de sleutelpersonen te benutten. Daarvoor is de nodige inspanning vereist.
Hij hoorde de fracties ook inbreng leveren over de buurten, en of dat op wijkniveau moet. Hij is er voorstander van het op buurtniveau te doen; hij vraagt de wethouder te bevestigen dat dat al beleid is. Op buurtniveau is de beleving anders dan op wijkniveau.
De heer Dekkers sprak zijns inziens zinnige woorden over het budget. Hij vindt het niet per se fout om het Initiatievenfonds hiervoor te benutten. Hij vindt buurtbudgetten wel logisch; hij deelt dat volledig met de heer Dekkers. Hij verwacht hierop iets terug te zien.
Met betrekking tot de spreiding in de stad refereert hij aan de inbreng van de heer Van Steeg; veel wijken hebben nog steeds geen Wijkplatform. Hij vindt dat het anders moet. Hier zit een groot hiaat. Veel is te verstaan onder “de gemeente gaat aanmoedigen”; de vraag is hoe te weten wat het verschil gaan maken, hoe ervoor te zorgen dat het ook gaat werken in wijken waar nu nog geen Wijkplatform is?
De heer Dijkstra (EenUtrecht) vraagt verduidelijking van de heer Van der Zweth als het gaat om de rol van de bewonersgroepen rondom de buurtbudgetten.

De heer Van der Zweth (PvdA) is er voorstander van om bewoners meer positie te geven in begrotingen en in allocatie van middelen; de buurtbudgetten zijn daarvoor een goed middel. Hij kan zich goed voorstellen dat de Wijkplatforms daarvoor een geijkte plek zijn omdat de bewoners daar georganiseerd zijn. Wat hem betreft worden de buurtbudgetten meer gebruikt en het gaat hem erom dat de Wijkplatforms enig slagkracht krijgen waarvoor het budget kan dienen.
Mevrouw Van der Wilt (D66) vraagt hoe dit zich verhoudt tot andere manieren in de wijken om in te spreken – ze noemt in dit verband de enquêtering, online mogelijkheden, en interviews op straat.
De heer Van der Zweth (PvdA) ziet daarin twee punten. De eerste is de vraag hoe diverser te worden; wat hem betreft worden de netwerken en sleutelpersonen daarvoor benut en de deuren om bij langs te gaan. Ten tweede haalt hij de vraag van de heer Dekkers aan in dit verband; het hoeft allemaal niet exclusief, maar óók een Wijkplatform. In dat verband wil hij meer de stem laten horen.
Diversiteit vindt hij een complex begrip. Hij pleit ervoor volop hierop in te zetten; in vijf jaar tijd is al te weinig gebeurd op dit gebied.
Mevrouw Van der Wilt (D66) kan zich aansluiten bij dit betoog. Wanneer de heer Van der Zweth spreekt over langs de deuren, bedoelt hij dan dat het Wijkplatform dat doet, of doet de gemeente dat? **De heer Van der Zweth** (PvdA) vindt dat beide moet.
Mevrouw Van der Wilt (D66) begrijpt daaruit dat langs de deuren niet alleen met het Wijkplatform betekent. **De heer Van der Zweth** (PvdA) antwoordt bevestigend. Hij herhaalt zijn stellingname met betrekking tot de formele positie.

De heer Stevens (Student & Starter) sluit zich aan bij elke andere partij die inbreng heeft geleverd over diversiteit.
Hij merkt op dat Wijkplatforms niet aantrekkelijk zijn voor jongeren. Jongeren zijn de toekomst van de stad en zij zouden de uitdagingen van morgen moeten aangaan. De oproep aan de wethouder is, duidelijk te maken hoe Wijkplatforms jongeren en diverse groepen actief kan betrekken en vertegenwoordigen.
Het voorstel benoemt zijns inziens terecht de behoefte aan meer duidelijkheid over de rol van de gemeente in relatie tot de Wijkplatforms, maar blijft vragen om concrete oplossingen, zoals mandaat en zeggenschap. Hij vraagt of de wethouder het eens is met zijn fractie dat de Wijkplatforms de rol hebben om mensen bij elkaar te brengen, wijkdialogen te organiseren, en inwoners te helpen om in te spreken en initiatief te nemen. Daarnaast vraagt zijn fractie zich af welke rol een Wijkplatform heeft in het managen van verwachtingen.
De heer Dekkers (GroenLinks) hoort Student & Starter niet spreken over de inhoudelijke rol van Wijkplatforms. Hij vraagt of deze fractie die rol aan die platforms wil geven. **De heer Stevens** (Student & Starter) antwoordt dat te willen.
Hij vervolgt zijn inbreng in zijn termijn met te noemen dat het voorstel het belang benadrukt van communicatie met bewoners. Hij mist specifieke plannen om bewoners actief te betrekken bij wijkplatformactiviteiten. Wat hem betreft moeten Wijkplatforms actief contact maken met bewoners, hun zorgen begrijpen, en actie ondernemen. Hij vraagt welke rol buurtplatforms kunnen spelen bij de communicatie, ook bij wijkbijeenkomsten zelf. Vooral wanneer die wijkbijeenkomsten onverwacht plaatsvinden; hij noemt de wijkbijeenkomst aan de Balijelaan als voorbeeld.

Om de effectiviteit van Wijkplatforms in de loop van de tijd te beoordelen, pleit zijn fractie voor de invoering van een duidelijk monitor- en evaluatiekader. Hij kan zich aansluiten bij de vraag van D66 over de evaluatie.
Student & Starter juicht de ontwikkeling van de Wijkplatforms toe. Zijn fractie gelooft dat er nog belangrijke stappen te zetten zijn om ervoor te zorgen dat deze platforms daadwerkelijk intensief, effectief en betekenisvol zijn voor alle inwoners van Utrecht. Hij kijkt uit naar de reactie van de wethouder.

De voorzitter verneemt dat er geen andere fracties zijn met een bijdrage.
Zij schorst de vergadering voor 15 minuten en heropent de vergadering.

De beantwoording
Wethouder Oosters dankt de raad voor zijn bijdrage. Zij bezocht in haar inwerkperiode bijna alle platforms en bewonersorganisaties die een dergelijke functie willen vervullen. Zij heeft in die rondgang veel kennis en informatie opgehaald. Zij zag ook veel passie bij de betrokkenen maar ook veel onzekerheid. Zij werd geconfronteerd met een zoekende houding: zij is nu blij hierover in gesprek te zijn met de raad.
Zij zal achtereenvolgens ingaan op de analyse van het verleden, op zeggenschap en de rol van zeggenschap van het Wijkplatform, op de inclusiviteit, de ondersteuning, de Wijkplatforms in alle wijken, de financiën en het vervolg, de categorie overige.

De heer Dijkstra maakte een analyse van het verleden en stelde de vraag of zij die analyse met hem deelt; zij deelt die analyse niet. De zoektocht van het college is naar voortdurende verbetering. Op het gebied van participatie vinden op dit moment fantastische dingen plaats. Zij noemt enkele voorbeelden. Zij ziet mooie verbeteringen en zij zou de heer Dijkstra willen uitdagen met haar naar de positieve kant te kijken van het verhaal en na te gaan hoe hierop is voort te bouwen.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) zegt ook veel mooie dingen over de ontwikkelingen. Hij vraagt of de wethouder met hem deelt dat het enorm gaat helpen wanneer zij ook als wethouder ziet dat er ontevreden mensen zijn en dat er momenteel minder middelen zijn dan 5/6 jaar geleden om effectief te participeren. Dan zien mensen dat ze gezien worden in dat tekort. Dan maakt de wethouder een brug en spreekt zij ook de taal van de mensen; dat mist hij nu in de beantwoording van de wethouder.
Wethouder Oosters knipt deze vraag van de heer Dijkstra in twee delen op: (1) of zij erkent dat er ook mensen ontevreden zijn over hoe het nu gaat en welke middelen er zijn. Zij beantwoordt die vraag bevestigend.
(2) Zij is het niet het eens met de stelling dat er minder middelen zijn dan 5/6 jaar geleden en minder mogelijkheden om te participeren. Zij bevestigt dat de wijkraden en de Wijkplatforms een andere rol in de stad hebben gekregen. Maar er zijn ook veel middelen bijgekomen, en mogelijkheden voor de stad om te participeren. Dan nog moet het stadsbestuur de stap maken met de Wijkplatforms; om die reden is dit debat er ook.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) merkt op dat met heel veel moeite nu eenmalig een bedrag is vrijgemaakt voor een burgerberaad, en in de meerjarenbegroting ziet hij nog geen tweede bedrag terugkomen; een reservering voor een tweede burgerberaad ontbreekt. Het lijkt nu in het ergste geval een eenmalig incident te worden. Op alle andere plekken zag hij geen euro extra. In de ondersteuning van Wijkplatforms, destijds de wijkraden, was er sprake van een behoorlijk budget. Dat is

in een keer wegbezuinigd en niet teruggekomen. Hij ziet alleen maar minder. Wat hem betreft helpt het niet om als wethouder dat de ontkennen.
Wethouder Oosters antwoordt dat de heer Dijkstra hier twee dingen zegt. Als het gaat om het burgerberaad is ook met de raad afgesproken eerst de eerste versie af te wachten en daarna te kijken hoe het volgende vorm te geven. Die eerste versie is nodig om een goede tweede versie neer te zetten en daarbij het juiste budget te zoeken. Het college heeft nooit gezegd dat het einde oefening is na dit eerste burgerberaad.
Voor wat betreft het tweede deel moeten Wijkplatforms haars inziens verbeteren; daarin kunnen college en raad iets betekenen; om die reden vindt dit debat plaats. Dit erkent zij. Zij vervolgt haar beantwoording.
Zij gaat in op de vraag van het CDA over de duur van het traject. Zij merkt op dat het een zoektocht is hoe het Wijkplatform een serieuze rol te geven. Voorkomen moet worden dat het gemeentebestuur weer in dezelfde val trapt als de vorige keer met de wijkraden. Het college wilde dat doen bij het Samen Stad Maken; daarbij zal het college de discussie voeren met de raad over welke vorm van zeggenschap het Wijkplatform zal krijgen.
De heer Dekkers (GroenLinks) verbaast zich daarover. Nu wordt gesproken over het verder ontwikkelen van de Wijkplatforms. Het lijkt hem dat het dan goed is uit te spreken in welke richting de Wijkplatforms te verbeteren. Dat debat zou niet over een half jaar moeten plaatsvinden. Dat debat vindt nu plaats. Hij vraagt of de wethouder het eens is met wat velen hebben gezegd dat het van belang is dat de inhoudelijke rol van de Wijkplatforms erkend wordt en versterkt.
Wethouder Oosters bevestigt dat momenteel het gesprek gevoerd wordt over het verbeteren, het ondersteunen en ook de voorkeursrol van de Wijkplatforms. Zij heeft ook geluisterd naar de raad en de heer Dijkstra gehoord; dat het vreemd is één instrument er uit te lichten binnen dat brede spectrum van participatie en daarover een besluit te nemen ten opzichte van alle andere instrumenten. Gezegd is dat te willen vaststellen juist in de herijking van Samen Stad Maken: het kompas van zeggenschap: wanneer komt welke vorm van participatie aan bod en welke rol in de zeggenschap is er dan? Zij vindt het juist heel belangrijk de input van de raad mee te nemen, maar niet hier te zeggen welk recht het wordt. Zij wil dit vastleggen in het kompas van zeggenschap. Zij beschouwt de suggesties van de heer Dijkstra als een voorzet daarin om die mee te nemen.
De heer Van der Zweth (PvdA) merkt op dat er dan weer meer tijd overheen gaat. Ontwikkeling is bijna onmogelijk wanneer bewoners niet weten welke positie zij gaan krijgen.
Wethouder Oosters ziet mogelijkheden vanuit de ondersteuning; zij kunnen dan beter de rol kiezen die zij willen hebben. Dat zal het college uiteindelijk helpen bij de voorbereiding van het besluit over het formele recht dat de raad aan de platforms wil geven. Op dit moment zijn de Wijkplatforms nog niet op dat punt aanbeland en is een grote terughoudendheid te zien bij veel Wijkplatforms over welke rol zij willen nemen. Het traject dat nu doorlopen wordt is nodig om uiteindelijk de formele rol vast te stellen.
De heer Van der Zweth (PvdA) denkt dat het de bewoners in hun beweging helpt wanneer de politiek aangeeft wat die verwacht; hij vraagt waaraan de wethouder zelf denkt wanneer zij het adviesrecht gaat formaliseren.
Wethouder Oosters antwoordt die vraag te begrijpen; zij wil desalniettemin hierop niet vooruitlopen. Zij hecht waarde aan het zien van het bredere spectrum van de

participatiemogelijkheden en geen verwachtingen te wekken die mogelijk later niet waar te maken zijn. Daarbij is het eerder misgegaan met de wijkraden.
Mevrouw Meerding (VVD) merkt op dat het bij haar vragen oproept dat de wethouder niet wil vooruitlopen. Zij refereert aan het debat waarin de commissieleden wel spraken over die rol van de wijkraden. Zij vraagt of zij de wethouder goed begrijpt dat het wat haar betreft ook *geen formele rol voor de Wijkplatforms* een uitkomst kan zijn wanneer dit pas vastgesteld wordt bij de herijking. Zij vraagt of die optie nog op tafel ligt. Of zal het stadsbestuur tegen die tijd wel een formele rol vaststellen?
Wethouder Oosters antwoordt wederom daarop niet te willen vooruitlopen. Zij herhaalt haar argumentatie: dit te bezien in het bredere spectrum.
Mevrouw Meerding (VVD) had niet gevraagd welke rol het moet zijn. Zij herhaalt haar vraag of de wethouder aangeeft dat er sowieso een rol komt voor de Wijkplatforms. Welke rol dat wordt, wordt dan bepaald bij de herijking.
Wethouder Oosters merkt op dat het college hiermee aan de slag gaat met ook de langere termijn en de rol van het Wijkplatform daarin. Het college ziet een belangrijke rol weggelegd voor het Wijkplatform in het stelsel van participatie. Zij herhaalt haar stellingname. Zij stelt meer informatie in het vooruitzicht in haar beantwoording.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) doet de suggestie dat de wethouder het uitgangspunt vastlegt van dat meer invloed voor dergelijke bewonersgroepen als een Wijkplatform nuttig kan zijn en doorslaggevend van belang om meer mensen te activeren. Hij vraagt of de wethouder dat met hem deelt.
Wethouder Oosters vindt meer invloed te abstract. Zij zou graag een brede taak en rol willen geven aan de Wijkplatforms die ook waar te maken is. Zij overweegt dat zij weinig zegt met “meer invloed”. Zij herhaalt dit graag te willen vaststellen met de raad in het kompas van zeggenschap.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) vindt invloed een cruciale factor, een uitgangspunt. Hij vindt dat belangrijk om dat nu vast te stellen; anders zou het stadsbestuur zaken uitwerken zonder een goed uitgangspunt.
Wethouder Oosters zoekt naar wat de heer Dijkstra van haar wil horen. Het college gaat op zoek naar de precieze positie en de rol van de bewoners in het Wijkplatform en van het Wijkplatform. Zij denkt dat een aantal factoren daarbij kan helpen om een brede groep daarvoor te activeren. Invloed kan daarvan een zijn. Zij gaat nu niet zeggen dat dat het enige is; het gaat om meer factoren.
De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat de urgentie breed gevoeld wordt in de raad. Hij vindt dat een half jaar wachten niet in verhouding staat tot de tijd die is gepasseerd in de afgelopen vijf jaar. Hoe verwacht de wethouder dat de Wijkplatforms vorm gaan krijgen in de komende maanden.
Wethouder Oosters benadrukt andermaal dat het college niet stilstaat. Het college is sinds april hard aan het werk, ook samen met de Wijkplatforms om ze te verstevigen en de rol beter vorm te geven, kijkend naar een sluitend netwerk van participatiemiddelen in de stad.
De heer Van Steeg (CDA) vindt dat de wethouder het de raad moeilijk maakt wanneer de raad nog een keer een half jaar moet wachten.
Wethouder Oosters deelt mee dat het college nu al stappen zet: het uitbreiden van het netwerk, de ondersteuning, de hulp bij de financiële administratie - dat zijn korte termijnmaatregelen die te regelen zijn. De raad en het college spreken al binnen een half jaar over het kompas; zij vindt dat het juiste moment om de rol van zeggenschap vast te stellen. Dat is niet *wachten* maar *zorgvuldig handelen*, in samenhang met de andere participatiemiddelen in de stad.

De heer Dekkers (GroenLinks) merkt op dat de bestuurlijke erkenning van de inhoudelijke bijdragen van de Wijkplatforms de brede wens van deze commissie is, te laten zien dat met de inbreng iets gebeurt.
Wethouder Oosters antwoordt daarmee geen moeite te hebben. Gesproken is over de formele rol; dat wil zij in de bredere context vaststellen. Zij erkent zeker de inhoudelijke bijdrage die Wijkplatforms kunnen leveren en de waarde daarvan. Daarop komt zij ook terug in de rest van haar beantwoording, bijvoorbeeld ook met de raadpleging.
Mevrouw Hoenkamp (Partij voor de Dieren) is benieuwd op basis waarvan de wethouder bepaalt wat wordt doorgeschoven en wat niet, op basis van alle vragen die vanochtend zijn gesteld. Zij vreest dat deze redenering geldt voor het grootste deel van de onderwerpen waarover is gesproken; dat het allemaal wordt doorgeschoven naar de herijking. Zij vraagt of het juist is.
Wethouder Oosters antwoordt ontkennend. Zij zal nog op heel veel punten en vragen vanuit de commissie ingaan. Zij wil dit niet formuleren als “doorschuiven naar”. Zij wil de desbetreffende thema's graag bespreken in samenhang met de herijking van Samen Stad Maken; dat is niet op de lange baan. Dat zal binnenkort plaatsvinden in een gesprek met de raad.
Zij vervolgt met in te gaan op de buurtbudgetten. Die vraag is gesteld door veel fracties: D66, VVD, CDA, Partij voor de Dieren en GroenLinks: hoe zit het eigenlijk en waarom hier en bij de Buurtagenda’s. Het college kijkt via verschillende wegen naar hoe aan de slag te kunnen met buurtbudgetten - het is de bredere vraag die bij de raad en bij het college leeft. In de zoektocht bij de Buurtagenda's doet het college dat ook. Zij ziet veel bewoners die terughoudend zijn op dit gebied, als het gaat om de rol die zij daarbij pakken, juist als het gaat om onbekendheid met de vorm. In de samenwerking tussen de verschillende trajecten in de stad zoeken partijen elkaar op; één en ander kunnen elkaar in die zin versterken.
Verschillende partijen noemden het Initiatievenfonds. Daar is voor het Wijkplatform al een mogelijkheid om met het Buurtbudget tot 35.000 euro aan de slag te gaan. Het mooie is dat naar draagvlak in buurt en wijk gekeken wordt. Voor grote opgaven, zoals in het sociaal domein, willen platforms ook een grotere rol pakken. Dat gaat wat de wethouder betreft over zeggenschap en over wat de stad uit handen wil geven. In die zin behandelt het college dit in de uitwerking van Samen Stad Maken. In die ontwikkeling kijkt het college ook naar de uitkomsten van de pilots in 2015/2016 die in de stad zijn gedaan.
Mevrouw Van der Wilt (D66) gaat in op de Buurtagenda's. In de motie die de raad eerder dit jaar heeft aangenomen in het debat over de Buurtagenda's is gezegd dat in Q3 de uitwerking zou komen, niet óf het zou plaatsvinden maar hoe. Zij vraagt of de wethouder met diezelfde concreetheid ook voor Samen Stad Maken en dit vraagstuk ook kijkt naar hoe het zou kunnen dat zij aan de slag gaan met Buurtbudgetten. **Wethouder Oosters** hoopt dat dat ook blijkt uit de brief. Het college maakt de eerste stap met het Initiatievenfonds om te laten zien dat het sowieso kan. Wanneer partijen daarmee verder willen, is het de hoe-vraag.
Mevrouw Van der Wilt (D66) gaat in op het “hoe”; zij merkt op dat in 2019 hierover ook gesproken is. Zij refereert aan een motie van het CDA de buurtbudgetten niet vanuit het Initiatievenfonds te doen, maar juist vanuit de bestaande begrotingen. Dit kwam ook aan de orde bij de Buurtagenda's; zij vraagt of in die zin de wethouder die aangenomen motie hierin meeneemt.

Wethouder Oosters antwoordt bevestigend. Zij veronderstelt dat mevrouw Van der Wilt zich kan voorstellen dat het niet voor niets is dat het met het Initiatievenfonds een stuk gemakkelijker is te realiseren dan met de bestaande budgetten. Het college zal daar op die manier wel naar kijken.
De heer Dekkers (GroenLinks) heeft moeite met dit antwoord. Het kan dan met het Initiatievenfonds een stuk gemakkelijker zijn, zijn fractie wil graag dat het college de moeilijke weg kiest. De raad heeft zich bij herhaling uitgesproken over dat waar het gaat om Buurtbudgetten het geld afkomstig moet zijn uit de normale programma's. Hij vraagt of de wethouder bereid is de moeilijke weg te kiezen en te laten zien welke stappen zij daarin zet.
Wethouder Oosters antwoordt bevestigend. Het enige verschil dat zij maakt is dat het college dit nu al aan de raad kan presenteren en dat het college met de andere vormen nog aan de slag is. Het college bewandelt zowel de makkelijke als de moeilijke weg.
Onder andere D66 en GroenLinks gingen in op de raadpleging; het college ziet mogelijkheden om de expertise vanuit onderzoek en advies in te brengen bij de Wijkplatforms in het kennis- en leernetwerk om de betrokkenen op weg te helpen, zo dat ook hun eigen externe onderzoek te verbeteren is. Het college wil met de Wijkplatforms in overleg over hoe zij meer informatie kunnen halen uit het onderzoek dat zij zelf en de gemeente doet, vooral als het gaat om de Utrechtmonitor. In reactie op GroenLinks zet de wethouder uiteen dat meerdere vormen kunnen helpen bij uiteindelijk betere representatie in de wijk. Dat wordt de zoekrichting.
In reactie op het voorstel van EenUtrecht en de vijf punten die de heer Dijkstra noemde zet de wethouder uiteen erg nieuwsgierig te zijn naar het complete voorstel. Zij herkent veel punten die zijn genoemd, die ook al soms een klein beetje in de brief van het college staan: geen eenheidsworst willen van de verschillende Wijkplatforms, maar een betere ondersteuning, een streven naar een bredere vertegenwoordiging van de wijk. Als het gaat om de rol van zeggenschap zijn bepaalde instrumenten niet los te behandelen van andere instrumenten. Ook daarom wil het college dit meenemen in de uitwerking van Samen Stad Maken. Het college zal dan reflecteren op de punten die de heer Dijkstra heeft genoemd.
GroenLinks ging in op de rol bij het Utrechts planproces; dat raakt aan het onderwerp zeggenschap en ook aan de actualisatie van het Utrechts planproces waarover het college ook in gesprek gaat met de raad. Zij wil dat gesprek nu eerst voeren.
De heer Dekkers (GroenLinks) zou het graag willen omdraaien. Hierover is gesproken bij Samen Stad Maken bij de vernieuwing van het Utrechts plan proces. Hij vraagt of de wethouder - die over de Wijkplatforms gaat - of het stadsbestuur de Wijkplatforms in positie gaat brengen.
Wethouder Oosters antwoordt dat het college het Utrechts planproces in samenhang met Samen Stad Maken zal benaderen. Daaruit moet blijken wanneer de zeggenschap op tafel komt. Zij wil daarop niet vooruitlopen op deze wijze. Zij neemt zich voor dat het college en raad dit gezamenlijk gaan invullen in het gesprek over zeggenschap.
Zij vervolgt haar beantwoording met in te gaan op de inclusiviteit. Dit thema is door veel fracties genoemd. Dit is een van de uitgangspunten die het college voor zichzelf had gesteld bij het vormen van de Wijkplatforms. D66 en PvdA vroegen naar de rol van het college daarin. D66 vroeg specifiek naar het stellen van doelen die de raad kan volgen. De wethouder vindt de eisen die te stellen zijn aan de Wijkplatforms samenhangen met de ruimte in zeggenschap die het stadsbestuur de Wijkplatforms

geeft: hoe meer verantwoordelijkheden hoe meer het college terug verwacht in het betrekken van een diverse en representatieve groep. Nu ziet zij dat veel platforms nog in een ontwikkelingsfase zitten; het college wil hen graag op weg helpen in plaats van nog meer ingewikkelde opgaven op te leggen. Zij refereert aan een uitspraak van de heer Van der Zweth over dat het echt zoeken is naar hoe diversiteit in de organisatie is vorm te geven. Tegelijkertijd is te zien dat platforms net als het stadsbestuur grote waarde hechten aan de representativiteit en diversiteit. Zij wil toezeggen met hen in gesprek te gaan om gezamenlijke doelen te stellen. Dat is dan op een later moment terug te koppelen naar de raad.

Mevrouw Van der Wilt (D66) vindt dat mooi en ook met de nuancering die de wethouder hierop geeft dat het samenhangt met meer mogelijkheden die gegeven worden en dat het niet alleen maar gaat om een verplichting. Wanneer komt de wethouder daarover bij de commissie terug?

Wethouder Oosters zou graag in Q3 2024 een update willen toesturen over de voortgang van de Wijkplatforms; daarin zit dan ook iets over de inclusiviteit en diversiteit, maar ook in andere thema's die zij nog zal aflopen in haar beantwoording.

Mevrouw Van der Wilt (D66) vindt het stukje over de doelen randvoorwaardelijk aan de rol die het stadsbestuur het Wijkplatform geeft. Die zal besproken worden in de aanpak herijking Samen Stad Maken. Zij verwacht dan dat het daarin zal terugkomen en niet later.

Wethouder Oosters begrijpt dat. Zij zal nagaan of zij een stukje inclusiviteit en diversiteit van de participatie in de herijking van Samen Stad Maken kan meenemen.

De Partij voor de Dieren vroeg nog meer op het gebied van diversiteit: hoe dit te kunnen versterken door bijvoorbeeld hulp bij mantelzorg en kinderopvang. Zij vindt dat mooie voorstellen. Het college doet wat het kan met Wijken en het team Participatie om de platforms te helpen diverser te worden. Het financieren van hulp bij mantelzorg en kinderopvang is een groter budget nodig. Zij vindt het een uitdaging om na te gaan hoe dit te kunnen verbeteren. Daarmee wil zij aan de slag gaan zoals zij ook zei richting mevrouw Van der Wilt; de wethouder kan daarop terugkomen in de brief.

In breder perspectief over inclusiviteit merkt zij op dat Wijkplatforms niet het enige middel is om te participeren; het zal altijd zo zijn dat Wijkplatforms niet de vorm is voor iedereen. Dat neemt niet weg dat het college zijn uiterste best doet om het zo divers mogelijk te maken.

Met betrekking tot de ondersteuning van de Wijkplatforms en de voorstellen die daarover gedaan zijn in de brief zet de wethouder uiteen dat het zoeken naar hoe de platforms beter te ondersteunen een van de grootste maatregelen is. Het college zal ook een platform voor informatie opstarten, waar startende Wijkplatforms kunnen zien waaraan ze moeten voldoen, waar ze hulp kunnen vinden en hoe zij een vlammende start kunnen maken, maar ook gaat het daarbij om de ondersteuning op het gebied van financiële administratie, de bijeenkomsten voor onderlinge kennisuitwisseling, het verbeteren van de relatie tussen Wijkbureaus en de platforms, et cetera. Zij spreekt de hoop uit dat de platforms door die hulp meer tijd overhouden en dat zij meer ruimte ervaren om te investeren in burgerschap. Dat is het uiteindelijke doel.

Ingaand op het thema de Wijkplatforms in alle wijken, vindt de wethouder het fijn om te vernemen dat daarvoor brede steun is in de commissie, specifiek ook vanuit de VVD voor Leidsche Rijn en Vleuten De Meern. Het college informeert de Raad ook graag over de voortgang van de platforms met deze input van de raad meegenomen.

De wethouder zegt de raad toe in de door haar aangekondigde brief in te gaan op het ontwikkelen van de platforms in de wijken waar de platforms nog niet zijn.

Richting het CDA gaat zij in op de vraag hoe concreet per wijk te verbeteren; of daarop nog meer is in te zetten. De wethouder bevestigt dat dat de zoektocht is. Het college gaat ook aan de slag met de “smaakverschillen per wijk”. Het lijkt haar goed om de raad op de hoogte houden van dit traject. Zij zal dat doen in de aangekondigde brief.
De heer Van Steeg (CDA) vraagt of de wethouder ook kan ingaan op de behoeften van de bestaande Wijkplatforms en in hoeverre het college aan de behoefte kan voldoen om de Wijkplatforms verder te ontwikkelen.
Wethouder Oosters antwoordt dat dat gedaan is met deze zoektocht en met deze evaluatie. Daaruit is een aantal conclusies gekomen die ook gedeeld zijn met de raad.
Voor de wijken waar ze niet zijn, is het ingewikkeld om op te halen wat zou helpen om dit op een goede manier te doen. Het college is in de afgelopen maanden direct aan de slag gegaan in de binnenstad om met partijen na te gaan of het mogelijk is op een bepaalde manier een Wijkplatformfunctie te realiseren. De heer Dekkers refereerde daaraan ook al. Zij kan zich voorstellen dat een dergelijk traject ook in andere wijken kan landen. Dit is een voorbeeld van hoe het nu gaat.
De heer Van Steeg (CDA) zoekt iets specifieker naar hoe tot verdere ontwikkeling te kunnen komen: per wijk de beschrijving van de behoefte en op welke manier het college er handen en voeten aan gaat geven.
Wethouder Oosters zet uiteen dat het college per wijk en per Wijkplatform de gesprekken heeft over de hulpbehoefte die nodig is. Het college past die smaakverschillen ook toe per wijk en per Wijkplatform: nagaan waar het meest te ondersteunen is. Zij stelt zich voor dat iets anders nodig is bij een zojuist gestart Wijkplatform in Kanaleneiland dan het Wijkplatform of de wijkcoöperatie in Oost, waar het platform al heel lang aan de slag is en verschillende initiatieven op poten worden gezet. Met ook die verschillen is het college aan de slag met betrokkenen. Zij hoort de behoefte bij het CDA op daarover meer informatie te ontvangen en dat beter uitgewerkt te zien.
De heer Van Steeg (CDA) leest in de brief een aantal algemene observaties. Hij zou de vooruitgang per Wijkplatform willen zien. Wanneer dat al gedaan wordt is dat een kleine moeite om dat toe te vertrouwen aan papier.
Wethouder Oosters antwoordt bevestigend; zij kan zich voorstellen dat in de update van hoe het gaat met de Wijkplatforms specifieker is te beschrijven hoe dat gaat in de verschillende wijken. Zij vervolgt haar beantwoording.
De PvdA stelde de vraag hoe te kunnen weten wat het verschil gaat maken; hierover heeft zij zojuist veel gezegd. De beweging komt op gang ook in de wijken waar geen platform is. Zij hoopt het verschil te kunnen maken met wat nu gaande is.
Met betrekking tot de financiën is de vraag gesteld of het meer kan. Hier komt het budgetrecht van de raad bij kijken. Nu is sprake van een budget van 50.000 euro om te verdelen over de 10 wijken. Wanneer de raad meer wil, moet dat ergens anders uit de organisatie weggehaald worden; dat is dan de ingewikkelde zoektocht die het stadsbestuur dan heeft.
In de categorie overige gaat de wethouder in op de vraag van D66 over een toezegging dit mee te nemen in Samen Stad Maken; de wethouder bevestigt dat het college dat doet.

Mevrouw Van der Wilt (D66) refereert aan de oproep van EenUtrecht om de inwoners meer invloed te geven op de uitwerking. De wethouder was daarin voorzichtig. Zij is het eens met deze oproep van EenUtrecht, dit als uitgangspunt te hebben. Zij legt de vraag voor aan de wethouder of zij dit meeneemt.
Wethouder Oosters heeft de roep vanuit de raad gehoord; het college zal dit meenemen in de uitwerking van de herijking van Samen Stad Maken.
EenUtrecht wil geen “doorontwikkeling” maar juist de keuze voor iets anders; de wethouder kan deze toezegging niet doen, juist omdat het college vanuit de platforms een luide oproep hoort om nu niet weer een nieuw systeem in het leven te roepen maar voort te bouwen op de kracht en initiatieven die er al in de wijken zijn - de wethouder zou dat ook als uitgangspunt willen nemen.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) bedoelde *niet compleet iets anders*. Hij bedoelde meer zeggenschap en meer invloed.
Wethouder Oosters bevestigt dat dat debat gevoerd is. Zij denkt daarover in gezamenlijkheid te komen spreken met het initiatiefvoorstel van EenUtrecht en in samenhang met Samen Stad Maken.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) wil graag weten of het ja of nee is. Gaat het stadsbestuur meer doen dan met de huidige raadsbrief in de verwachting ligt?
Wethouder Oosters had al gezegd dat dit ook iets vraagt van de Wijkplatforms zelf. Dat voorstel doet de heer Dijkstra dan ook: dat dan ook hogere eisen gesteld mogen worden aan een Wijkplatform. Zij stelt zich voor dat daarover een interessant debat te voeren is; zij wil daarop niet vooruitlopen. De zoektocht is hoe het bestaande systeem van de Wijkplatforms te kunnen versterken.
De wethouder deelt mee 750 aanmeldingen te hebben ontvangen voor deelname aan een Wijkplatform. Zij vindt dat positief als start.
Student & Starter ging in op het managen van verwachtingen en het bereiken van de wijk als het gaat om de versteviging van de rol van het Wijkplatform; zij ziet het Wijkplatform niet als een communicatiekanaal van de gemeente. Zij wil dat de Wijkplatforms ook niet opleggen. Dit signaal geven de Wijkplatforms zelf ook.
Het college en de raad hebben een sterke rol in het managen van verwachtingen; ook dat is niet een rol van de Wijkplatforms.
De vraag van de PvdA over het buurt- en het wijkniveau en of de platforms daarin kunnen verschillen beantwoordt de wethouder bevestigend. Dat sluit ook aan bij het argument van de heer Dijkstra om niet te gaan voor de eenheidsworst, maar echt te kijken naar wat bijdraagt aan de inspraak van bewoners in de wijk met daarbij de notie dat het stadsbestuur beschikt over 50.000 euro. Het budget kan dus hiermee kleiner worden per platform.
Zij zal op veel punten die zijn ingebracht terugkomen in de update in Q3.

Gemiste vragen
De heer Dekkers (GroenLinks) vraagt of de wethouder de door GroenLinks gesuggereerde expliciete rol van sociaal makelaars zal inbrengen bij haar collega’s.

Mevrouw Meerding (VVD) had een vraag gesteld over de kaders die worden meegegeven; stel het buurtbudget komt niet uit het Initiatievenfonds, of er dan wel kaders worden meegegeven door de raad?

Beantwoording

Wethouder Oosters antwoordt bevestigend op de vraag van de heer Dekkers; het college is zeker bereid ook de sociaal makelaars en andere bewonersinitiatieven hun rol te geven. Voor nu heeft het college in beeld *Voor je Stadsie* en *Dock*, maar ook een landelijke organisatie als Catalis.
Met betrekking tot de vraag van de VVD over de kaders van de buurtbudgetten, zet de wethouder uiteen dat wanneer fundamentele keuzes worden gemaakt over de invulling van de budgetten dat ook aan het budgetrecht raakt van de raad. Daarover moet een goed gesprek gevoerd worden in de raad. Zij zal nu als wethouder de kaders aangeven. Een Buurtbudget dient voor de invulling door bewoners zelf. Zij kan zich voorstellen dat de raad aan de voorkant kaders wil meegeven over bijvoorbeeld hoe representatief een groep moet zijn die daarover beslist.

Toezeggingen
In Q3 2024 volgt een raadsbrief met een update over de voortgang van de Wijkplatforms. Daarin gaat het onder andere over inclusiviteit, diversiteit, de ontwikkeling van Wijkplatforms in de wijken waar de voortgang nog achterligt, een beschrijving per wijk over wat nodig is om tot een Wijkplatformfunctie te komen en de ondersteuningsbehoefte per wijk per platform.

De voorzitter legt de vraag voor of de agenderende fracties bereikt hebben wat zij wilde bereiken met deze bespreking.

Mevrouw Van der Wilt (D66) begrijpt dat er een afzonderlijke brief komt over Wijkplatforms dit jaar, nog los van de brief die verwacht wordt bij de nieuwe aanpak herijking Samen Stad Maken in Q1. **De voorzitter** antwoordt bevestigend.
Mevrouw Van der Wilt (D66) twijfelt er over of zij richting de raad richting wil geven aan die brief. De frase over budgetten zit haar nog niet lekker, zij zal daarover nadenken en zij is benieuwd hoe andere partijen daar tegenaan kijken. Voor het overige vindt zij dat in dit debat helderheid is geboden.

De heer Dijkstra (EenUtrecht) zal een initiatiefvoorstel indienen voor de eerstvolgende commissievergadering.

De heer Van der Zweth (PvdA) heeft ook behoefte aan een raadsdebat. Dat zit voor de PvdA ook op buurtbudgetten maar ook op het adviesrecht.
Hij heeft begrepen dat er nog een brief dit jaar komt over de Wijkplatforms. Hij stelt zich voor die brief even af te wachten. Hij stelt zich ook voor dat die brief gecombineerd wordt met de overigens toegezegde brief.
Wethouder Oosters merkt op dat de herijking Samen Stad Maken in Q1 2024 zal plaatsvinden. In dit debat heeft zij een brief voor Q3 2024 toegezegd als een update over de stand van zaken in het traject van de Wijkplatforms.
De heer Van der Zweth (PvdA) gaat dan naar een raadsagendering op de thema's die hij zojuist heeft ingebracht.
De heer Dijkstra (EenUtrecht) kijkt graag daarin mee omdat dat het zijn initiatiefvoorstel kan raken.
De heer Van Steeg (CDA) kijkt graag mee op de buurtbudgetten en de concretisering.

De heer Dekkers (GroenLinks) kijkt graag mee om na te gaan of er één formulering is te komen over zowel de inhoudelijke inbreng van de Wijkplatforms als op de buurtbudgetten.
Mevrouw Meerding (VVD) kijkt graag mee met de voorstellen vanuit andere partijen.
De voorzitter rondt hiermee de bespreking van dit onderwerp af.

9. Raadsbrief Actieagenda Digitale Stad 2023

Wethouder: Streefland, Beleidsterrein: Personeel en Organisatie
Geagendeerd door: Dirk-Jan van Vliet (D66), Ilse Raaijmakers (PvdA), Bert van Steeg (CDA), Mahaar Fattal (GroenLinks), Ruud Maas (Volt), Maarten van Heuven (Partij voor de Dieren), Bina Chirino (ChristenUnie), Margreet Ramaker(VVD), Esma Kendir (Student en Starter)

Naar aanleiding van de Raadsinformatiebijeenkomst over de 'Digitale Stad' hebben de agenderende partijen enkele specifieke onderwerpen die vallen onder het onderwerp 'Digitale Stad', waarover ze graag met de wethouder en andere partijen in debat willen gaan. Aangezien het de 'Digitale Stad' een breed onderwerp is, kiezen de agenderende partijen ervoor om specifiek in te gaan op die specifieke onderwerpen. Die onderwerpen zijn:
•De digitaliseringkloof, hoe zorgen we ervoor dat iedereen kan blijven meedoen?
◦ Met hierbij speciale aandacht voor de positie van ouderen en mensen met een beperking;
◦ Speciale aandacht voor 'ongelijk investeren voor gelijke kansen'
◦ Hoe verbeteren we de digivaardigheden van Utrechters?
◦ Wat zijn de alternatieven voor mensen die digitaal niet mee kunnen doen?
• Algoritmes, wanneer willen we deze inzetten en wanneer niet en hoe houden we overzicht van welke algoritmes er gebruikt worden?

De voorzitter leidt de bespreking in aan de hand van de annotatie bij de agenda (zie hierboven).

De commissie
De heer Ait Daoua (D66) merkt op dat de snelheid van de digitalisering in de afgelopen tijd enorm is toegenomen. Dit heeft impact op iedereen.
Actief participeren in de samenleving houdt ook in dat men digitaal actief moet kunnen zijn en digitale vaardigheden moet beheersen. De digitale vaardigheden zijn verschillend van mens tot mens. Hij geeft daarvan een voorbeeld uit zijn persoonlijke levenssfeer. Daaruit blijkt dat mensen met dezelfde achtergrond, verschillende vaardigheden hebben ontwikkeld.
De kloof tussen de groepen mensen die niet digitaal vaardig zijn en wel digitaal vaardig, wordt steeds groter. Digitale vaardigheden zijn net zo belangrijk als kunnen lezen en schrijven. Hij vraagt het college daarmee aan de slag te gaan. Hij spreekt dan niet alleen over de trainingen die al worden aangeboden, maar hij vraagt het college dat wat wordt aangeboden ook zichtbaar te maken. Het is van belang dat mensen goed de weg weten te vinden wanneer ze hulp nodig hebben. Hij doet de suggestie, vrijwilligers, bijvoorbeeld MBO studenten, of anderen, te koppelen als digibudy aan mensen die digibeet zijn. Zij kunnen mensen essentiële digitale vaardigheden leren die noodzakelijk zijn om te kunnen bijblijven en te participeren. Dit als aanvulling op de initiatieven die de gemeente al heeft: de trainingen. De gemeente heeft drie lijnen:
(1) de Utrecht community, waarbij wordt gekeken naar de arbeidsmarkt en naar bedrijven die bepaalde digitale vaardigheden nodig hebben. Aan de hand daarvan wordt de trainingen aangeboden. Dat wordt enerzijds economisch en anderzijds in de arbeidsmarkt gestimuleerd.
(2) de training voor basisvaardigheden en

(3) openbare orde en veiligheid: het weerbaar maken van ouderen tegen online oplichting. Dit geldt ook voor het MKB. Hij vraagt meer aandacht voor de openbare orde en veiligheid. Hij noemt in dit verband ook haat en pestgedrag online. Bovendien vraagt hij aandacht voor het mensen weerbaar maken tegen desinformatie. Hij legt de vraag voor aan de wethouder of daarvoor mogelijkheden zijn; hij denkt aan het vragen van aandacht daarvoor bij trainingen, of bij informatiebijeenkomsten of bij informatiecampagnes.

Mevrouw Ramaker (VVD) legt de vraag voor wat goed zou zijn om ouders die op leeftijd zijn mee te nemen in het digitaal aanvragen van zaken bij bijvoorbeeld een gemeente. Wat zou in dit verband goed helpen?
De heer Ait Daoua (D66) antwoordt dat zichtbaarheid goed zou helpen. Hij licht dat nader toe.
Mevrouw Ramaker (VVD) vindt zichtbaarheid wat algemeen. Zij noemt als voorbeeld meerdere manieren om een paspoort aan te vragen, zo dat mensen niet afhankelijk zijn van één manier. Wat verstaat de heer Ait Daoua daaronder?
De heer Ait Daoua (D66) zet uiteen dat hij doelt op het zichtbaar maken van bijvoorbeeld trainingen; nu zijn die op de website nauwelijks te vinden.
De heer Van Steeg (CDA) kan zich goed vinden in het betoog van de heer Ait Daoua hoe online met elkaar om te gaan. Hij vraagt of hij het eens is met het CDA dat dit onvoldoende is opgenomen in de Digitale Agenda; zou het concreter moeten komen in de agenda? **De heer Ait Daoua** (D66) antwoordt bevestigend.
De heer Van Steeg (CDA) vraagt wt de gemeente kan doen aan de omgangsvormen, de digitale uitingen en de gevolgen daarvan voor de stad. Hij vraagt of de heer Ait Daoua dat wil nagaan. **De heer Ait Daoua** (D66) is het daarmee eens.
De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat dat betekent dat ook in de gemeentelijke wetgeving, in de APV, wijzigingen aangebracht moeten worden. Daarvoor zou aan de burgemeester een bevoegdheid gegeven moet worden. De fractievoorzitter van D66 is juist voorstander van daartegen niet op te treden. De heer Van Steeg denkt dat beide nodig zijn: de door de heer Ait Daoua genoemde campagnes maar ook de mogelijkheden om lokaal op te treden. Hij vraagt of D66 bereid is die stap zetten; bereid is om daar naar te kijken in ieder geval.
De heer Ait Daoua (D66) antwoordt dat D66 daar naar kijken wil. Hij merkt op dat het nu gaat over twee zaken: wettelijk en beleid. Hij denkt dat het goed is om die twee te scheiden. Zeker als het gaat over beleid, is zijn fractie voorstander van optreden. Als het gaat om wetgeving is er naar te kijken. Hij vervolgt zijn betoog.

Zijn tweede zorg is de opkomst van het gebruik van algoritmen. Bij veel diensten vormen die al het voornaamste beslismiddel; hij noemt als voorbeeld de aanvraag van een hypotheek, een datingapp, et cetera. Het gaat dan om de datasets die zijn geleverd op basis waarvan het algoritme werkt. Die algoritmen hebben steeds meer invloed op het persoonlijk leven. Hij verwacht dat dat steeds meer van invloed gaat zijn in de toekomst; hij noemt als voorbeeld ChatGPT die het onderwijs enorm beïnvloedt en de manier waarop informatie wordt verwerkt en waarop omgegaan wordt met informatie. Steeds meer jongeren zoeken hun zaken op via ChatGPT. Dat is sneller en concreter en de belanghebbende kan zelf zijn vragen verzinnen. AI en algoritmen zijn daarbij enorm belangrijk. Dat belang zal in de toekomst toenemen. Hij kijkt dan naar algoritmen die gebruikt worden door overheden, en dan specifiek discriminerende algoritmen. Hij noemt als voorbeeld de toeslagenaffaire, fraudes. Hij vindt transparantie in algoritmen enorm belangrijk.

Mevrouw Kendir (Student & Starter) vraagt of D66 van mening is dat het stadsbestuur een uitspraak moet doen over het geen gebruik maken van bepaalde diensten zoals ChatGPT.
De heer Ait Daoua (D66) heeft daar nog niet naar gekeken. Hij benadrukt dat ChatGPT een nuttig instrument is, niet alleen voor studenten maar in ieder geval voor het opvragen van informatie, om zich dingen eigen te maken. Hij kan daarover nog geen uitspraak doen.
Mevrouw Kendir (Student & Starter) wil ChatGPT niet verwerpen; desalniettemin weet zij ook dat dit ook niet de meest betrouwbare informatiebron is. Zij waakt voor ambtenaren die via ChatGPT informatie opdoen of die langs die weg bepaalde teksten opstellen. Zij hoopt in dat opzicht D66 aan haar zijde te vinden.
De heer Ait Daoua (D66) is het daarmee eens. Hij vervolgt.
Hij vindt transparantie enorm belangrijk, niet alleen voor het vertrouwen in instituties, maar ook voor het vertrouwen in processen. In Utrecht is het algoritmeregister. Hij vindt dat een geweldig initiatief. Anderzijds zijn datasets onlosmakelijk verbonden met die algoritmen; die staan niet allemaal online. Bij navraag bleek dat er slechts 10% van die datasets op de website staat. Zijn fractie vindt dat erg laag. Hij vraagt het college of het mogelijkheden ziet om deze datasets op korte termijn openbaar te maken.
Buiten het bereiken van nieuwe technologieën waarbij data van inwoners betrokken zijn, is inspraak cruciaal.
Op dit moment wordt gewerkt aan burgerpanels. Zijn fractie wil graag weten wat de status daarvan is; hoe de burgerpanels worden samengesteld. Hoe waarborgt het stadsbestuur dat dit panel representatief is voor alle Utrechters?

Mevrouw Raaijmakers (PvdA) merkt op dat dit tot haar verdriet lang geduurd heeft. Tot haar geluk heeft de gemeente niet stilgezeten en is na de Raadsinformatiebijeenkomst al contact geweest over kwetsbare groepen die niet mee kunnen komen met de digitale ontwikkelingen. Zij is blij dat te horen en daarop gaat zij in haar bijdrage ook in.
Het belangrijkste punt voor haar fractie is de digitale kloof: meer aandacht moet geschonken worden aan mensen die niet meekomen met de digitalisering.
Hoe gaat de wethouder *ongelijk investeren voor gelijke kansen* hierbinnen toepassen. Hoe ziet zij dit in het licht van de visie? Zij leest daarover niets in de brief.
Mevrouw Ramaker (VVD) had de indruk dat de Uitvoeringsagenda wel degelijk uitgebreid ingaat op ongelijk investeren voor gelijke kansen; zij noemt als voorbeeld het leveren van laptops, et cetera. Zij vraagt hoe de PvdA dat ziet.
Mevrouw Raaijmakers (PvdA) zal in haar inbreng nog enkele suggesties doen. Het kan haars inziens meer en beter. Toen de visie werd vastgesteld was dit nog geen punt. De PvdA heeft nog werk moeten maken voor het toevoegen van een extra hoofdstuk over digitale inclusie.
Zij doet vijf suggesties:

- Weten over wie het stadsbestuur spreekt; breng de mensen in kaart die geen toegang hebben tot internet, of die niet meekomen met digitalisering. Zij vraagt hoe de wethouder dat gaat doen.
- Zet ervaringskennis in; waar lopen mensen tegenaan die beperkte digitale vaardigheden hebben? Betrek hen bij de ontwikkeling van digitale toepassingen en ook van digitale alternatieven. In de andere commissie zal zij nog spreken

over de App voor betaald parkeren; dat vindt mevrouw Raaijmakers bij uitstek een voorbeeld waarbij dit niet goed is gegaan.
- Zorg dat iedereen die wil ook toegang heeft tot het internet. Nu zijn er nog financiële belemmeringen, maar ook als het gaat om het aanbod, zeker wanneer mensen geen eigen toestel hebben. In de bibliotheek is bijvoorbeeld niet gratis gebruik te maken van het internet.
- Blijft benaderbaar als overheid; hierover is ook gesproken bij de visie publieksdienstverlening. In tijden dat het vertrouwen in de overheid daalt, is het juist belangrijk dat de lokale overheid zichtbaar en aanspreekbaar is en dat altijd de mogelijkheid bestaat om iemand te spreken. Dat mag wat haar betreft niet vervangen worden door Chats, Robots, antwoordapparaat, online formulieren, et cetera. Wat haar betreft geldt voor alle overheidszaken die burgers digitaal kunnen regelen, dat er ook een fysiek alternatief moet zijn.

De heer Van der Graaf (ChristenUnie) kan zich bij een groot deel van deze inbreng aansluiten. Hij vraagt of de PvdA met zijn fractie ziet dat ook technologie juist kansen kan bieden om een hele groep vrij te spelen die nu met veel administratief werk bezig is en die zich vanwege de automatisering dan kan richten op persoonlijk contact met de burger en daarbij juist benaderbaar worden omdat ze meer tijd overhouden.
Mevrouw Raaijmakers (PvdA) is het daarover eens. Zij pleit er niet voor om digitalisering te verwerpen. Zij wil juist zorgen dat de kloof kleiner wordt en dat iedereen mee kan doen. Zij ziet dit zeker als kans wanneer dit een manier daarvoor is.
Zij vervolgt haar inbreng in haar termijn.
- De overheid is sinds 2018 verplicht om ervoor te zorgen dat de websites digitaal toegankelijk zijn. Dat is nu na ruim vijf jaar nog steeds niet het geval. De gemeente heeft nog niet eens een planning hierop ondanks meerdere moties die om die planning vroegen. In haar beleving is hiermee het VN-verdrag Handicap een lege huls. Wanneer zijn de overheidwebsite www.utrecht.nl en alle subdomeinen volledig toegankelijk? Zij vraagt in dit opzicht actualisatie.

Zij gaat in op ChatGPT. Zij bevestigt dat de ontwikkelingen op het gebied van kunstmatige intelligentie heel snel gaan. Zij is benieuwd welke kansen en bedreigingen het college ziet bij de toepassing van ChatGPT. Zij doet de suggestie aan het college in zijn volgende brief daarop terug te komen.
Mevrouw Kendir (Student & Starter) hoorde mevrouw Raaijmakers in het begin zeggen dat het belangrijk is dat iedereen mee moet kunnen doen. Zij is benieuwd of de PvdA het eens is met haar fractie over dat de gemeente ervoor moet zorgen dat de websites toegankelijk zijn voor mensen met een ondersteuningsbehoefte.
Mevrouw Raaijmakers (PvdA) licht toe dat haar laatste punt daarover gaat; een toegankelijke website is een wettelijk vereiste. Het gaat om kleuren en contrast, en dat was geschreven is, uit te spreken is op de website. Dat bedoelt zij met toegankelijkheid. Utrecht voldoet niet aan die wettelijke vereisten.
Mevrouw Hoenkamp (Partij voor de Dieren) merkt op dat ChatGPT slechts een van de vormen is van de Large Language Models op de markt. Zij waakt ervoor niet alleen te letten op ChatGPT.
Mevrouw Raaijmakers (PvdA) had in haar inbreng ook de andere vormen genoemd; het wegvallen daarvan is debet aan de snelheid van haar inbreng. In die zin antwoordt zij bevestigend. Zij is benieuwd naar de toepassing van kunstmatige intelligentie; dan niet alleen de bedreigingen maar zeker ook de kansen.

De voorzitter schorst om 13.15 uur de vergadering tot 14.00 uur. Dan neemt haar collega de heer Peters het van haar over.

Hervatting van de vergadering

De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat de wereld van de Digitale Stad al lang niet meer gescheiden is van die van de fysieke. Digitaal en Fysiek hebben dagelijks invloed op elkaar; hij noemt als voorbeeld de sociale media. Daarom vindt hij het goed dat er een ActieAgenda Digitale Stad is. Wat hem betreft mag het in elkaar overlopen van digitaal naar fysiek overtuigender opgeschreven worden in deze agenda. Het CDA zal in de nabije toekomst voorstellen doen in die richting. Hij denkt daarbij aan voorstellen over omgangsvormen, ook online. Hij vindt dat op te treden is tegen omgangsvormen die een verkeerd effect hebben. Hij vindt dat dat ook in het beleid kan terugkomen.

Mevrouw Raaijmakers (PvdA) vraagt iets meer toelichting van de heer Van Steeg op “nabije toekomst”?

De heer Van Steeg (CDA) verwacht over enkele maanden een initiatiefvoorstel in te zullen dienen.

Een belangrijk uitgangspunt voor zijn fractie is de menselijke maat in digitalisering. Dit komt ook terug in de publieksdienstverlening, maar ook in de verdere ontwikkeling van de digitale voorzieningen.

Hij noemt in dit verband ook het cameratoezicht. Zijn fractie is voorstander van cameratoezicht en de toepassing daarvan. Hij vraagt of er een mogelijkheid is om na te gaan of er meer is te doen met de beelden van openbare orde camera's in combinatie met andere camera's.

Hij pleit voor minder camera's in de stad. Hij krijgt hierop graag de reactie van de wethouder op wat hierop mogelijk is. Mogelijk is hierop een onderzoek nodig zoals eerder voorgesteld door het CDA.

De menselijke maat op het gebied van digitalisering betekent voor hem ook een menselijker publieksdienstverlening. Dit is mogelijk niet helemaal het onderwerp van deze wethouder maar hij merkt op dat dit concreet in de nota is opgenomen.

Hij leest onder meer over een plan meer inzicht te krijgen in de mensen die afhankelijk zijn van toeslagen. Hij vindt het belangrijk dat mensen dan toch de gelegenheid hebben om een ambtenaar te spreken. Dit zou wat hem betreft ook een voorwaarde zijn.

Utrecht loopt voor als het gaat om het openbaar maken van algoritmes. Toch ziet hij nog een aantal die geanalyseerd kan worden en waarbij scherper aan te geven is waarom het gaat en wat de impact is de stadsbewoners. Het is niet altijd duidelijk wat een algoritme betekent voor besluiten.

Vaker is gesproken in het bestuur over ICT en de wet Open Overheid. Daar gaat veel geld heen. Hij weet niet wat daar allemaal gebeurt. Hij krijgt hierop graag reactie.

Op de digitale inclusie sluit hij zich aan bij de inbreng van mevrouw Raaijmakers. Hij noemt in concreto in dit verband de website. Hij vraagt de ouderen te benoemen. Hij vraagt aandacht voor de niet-digitale optie. Hij vraagt met de ouderenorganisaties in gesprek te gaan over hoe dit in de toekomst er uit gaat zien. Stappen worden gezet, ziet hij. Hij vraagt een en ander concreet te maken en zowel de digitale als de fysieke opties aan te bieden en de agenda vast te maken voor de lange termijn. Hij krijgt daarop graag een reactie.

Mevrouw Raaijmakers (PvdA) vraagt of die agenda dan specifiek voor ouderen is; of gaat het de heer Van Steeg om alle kwetsbare doelgroepen.

De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat de ouderen een grote groep vormen die moeite hebben met de snel ontwikkelende digitalisering. De vraag speelt daarbij in hoeverre mensen daarin kunnen meegaan. Hij bevestigt dat de groep kwetsbaren groter is dan dat. Die zullen daarin worden meegenomen wat hem betreft.
Mevrouw Raaijmakers (PvdA) benadrukt die ActieAgenda te richten op kwetsbare groepen. Ook ouderen willen heel graag niet over één kam geschoren worden; in die groep zit een grote diversiteit.
De heer Van Steeg (CDA) vindt een ActieAgenda prima; hoe concreter hoe beter. Hij vindt de groep ouderen logisch om te noemen. Hij wil dan ieder geval concreet maken welke groepen bedoeld worden. Hij is bereid er naar te kijken.

Mevrouw Fattal (GroenLinks) sluit zich aan bij het betoog van de PvdA over de toegankelijkheid van digitalisering. Wat haar fractie betreft kan digitalisering veel kansen creëren, maar dan alleen wanneer iedereen daarin kan meekomen. Anders zou de technologie de bestaande kloof alleen maar vergroten.
Zij wil een algemene reflectie geven op hoe de politiek het onderwerp digitalisering behandelt. In de afgelopen jaren is haars inziens de moeite te zien in verschillende politieke gremia over hoe over dit onderwerp gesproken wordt. Digitalisering vindt zij een te breed begrip. Zij vraagt het college na te gaan hoe in de bespreking van dit onderwerp verdiepingen zijn aan te brengen.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) merkt op dat digitalisering door alle beleidsvelden heen gaat; zou het misschien een oplossing zijn om dit onderwerp aan de orde te laten komen bij elk beleidsveld?
Mevrouw Fattal (GroenLinks) antwoordt dat dit juist is. Zij hoopt dat haar collega's dat in hun eigen commissies doen. Hetzelfde geldt voor klimaat en voor gelijkheid. Zij noemt in dit verband de Visie Digitale Stad en de ActieAgenda. Het gaat om zoveel beleid dat zij het belangrijk vindt daarop specifiek grip te hebben.
Mevrouw Kendir (Student & Starter) vraagt of GroenLinks het met haar eens is dat De Digitale Stad ook een aparte portefeuille zou moeten zijn die ook wordt ondergebracht bij een van de wethouders in plaats van onder Personeel en Organisatie waardoor het een vergeten kindje kan gaan worden.
Mevrouw Fattal (GroenLinks) lijkt dat een goed idee. Zij attendeert ook op het belang van visies op aspecten van digitalisering.
De heer Ait Daoua (D66) verwacht een niet overzichtelijkheid in die ene portefeuille.
Mevrouw Fattal (GroenLinks) laat dit debat tussen D66 en Student & Starter. Dit is niet haar betoog. Zij vervolgt haar betoog.
Zij merkt op dat er te weinig specifieke beleidsstukken zijn over de verschillende onderdelen van de ActieAgenda; dit ondanks het gegeven dat aan ambtelijke zijde zaken goed geregeld zijn. Zij heeft behoefte aan de verdieping. Zij neemt zich voor vaker onderwerpen hierover te agenderen en proactief te zullen zijn. Zij wil ook aan het beleidsplan verandering zien. Ze noemt als voorbeeld specifiekere beleidsstukken op aspecten van de ActieAgenda, zorg voor meer verdieping, op verschillende onderdelen van de ActieAgenda verder gaan dan het ontwikkelen van visie, zij noemt als voorbeeld de uitgebreide datastrategie in andere steden van de G4. Die strategie gaat niet alleen over de gevaren van het opslaan van data, maar ook over de kansen van het gebruik van data. Zij stelt voor dit ook in Utrecht te ontwikkelen. Zij vraagt hierop een toezegging van de wethouder.

Zij pleit ervoor in te zetten op dataminimalisme: zo min mogelijk opslag, zo vaag mogelijk kans op *de vergeet mij-optie*; zij vraagt de wethouder dit mee te nemen in de uitwerking van de datastrategie.
Zij bevestigt dat dataverzameling ook enorme kansen heeft. Zij vindt dat het mooie aan de ontwikkeling van een visie; het kan een fundament kan zijn voor beter beleid, en vooral op betere uitvoering op drie verschillende agenda's waarover het bestuur nu spreekt; zij noemt als voorbeeld Wonen en Bouwen; digitalisering is daar een ontzettend belangrijk onderwerp als het gaat om vergunningverlening. Het denken dat zij nastreeft is de informatie te verzamelen die nodig is voor de doelen die worden nagestreefd; welk beleid moet dan toegevoegd worden? Welke data zijn er al, en hoe zal dat systeem worden ingezet om het beleid doelgerichter te maken, bijvoorbeeld geanonimiseerd.
Mevrouw Raaijmakers (PvdA) doet de suggestie in plaats van aparte stukken en aparte visies, binnen bestaande stukken een vaste paragraaf in te voegen, zoals ook een participatieparagaaf. Zij vraagt of dat ook een optie kan zijn.
Mevrouw Fattal (GroenLinks) noemt de portefeuille Klimaat, of Duurzaamheid; dan is er een algemene klimaatvisie maar ook heel veel ActieAgenda's en programma's die daaruit voortvloeien. Zij vindt het niet meer dan logisch dat ook te doen bij digitalisering.
Zij beaamt dat heel veel goeds is opgenomen in de Visie Digitale Stad; zij heeft daarop geen kritiek. Ze noemt de onderwerpen waarover specifieker nagedacht moet worden zoals over wat in de brief van de wethouder geschreven is over het kader, zoals de ICT-software bij de gemeente, het gebruik van data. Daarvoor zou de gemeente specifiekere visies moeten hebben, wat haar betreft.
Mevrouw Raaijmakers (PvdA) kan zich voorstellen dat kunstmatige intelligentie ook terugkomt bij Wonen; zij vreest dat door de aparte beleidsstukken het niet meer integraal te behandelen is; zij leest het liever terug in bestaand beleid.
Mevrouw Fattal (GroenLinks) begrijpt deze interruptie. Zij refereert aan de desbetreffende ontwikkelingen bij de Tweede Kamer. Zij bevestigt dat het gaat om een meningsverschil. Zij vervolgt haar betoog.
Zij brengt een aantal specifiekere punten in. De eerste gaat over ICT-capaciteit. Gebleken is dat het bij gebrek aan interne kennis niet lukt onfatsoenlijke aanbestedingen te schrijven waardoor grijpgrage private partijen en consultancies weglopen met honderden miljoenen aan belastinggeld. Als het dan wordt besloten om intern iets te bouwen, denken beleidsmakers nauwelijks na over de technische implementatie. Zij refereert aan een ontzettend kritisch stuk over de manier waarop de overheid zijn ICT-stukken op orde heeft, namelijk niet. Dat heeft de nodige gevolgen, zoals jarenlang uitstel van invoering van de Omgevingswet, maar ook als het gaat om kleinere ICT-projecten binnen de gemeente waarover grote visies zijn zonder die te kunnen waarmaken. In dat opzicht loopt de gemeente Utrecht achter vergeleken met de rest van de samenleving. Hier loopt de landelijke overheid tegenaan, maar ook de lokale overheden. Zij vraagt of de wethouder dit beeld herkent.
Zij noemt enkele beleidsvoorstellen; bijvoorbeeld Digital Diversity. Dan gaat het over een team dat projecten kan oppakken, ook bij andere afdelingen, ook de andere uitvoerders, wanneer het daar is vastgelopen. Dat zijn mensen met expertise op het ontwikkelen van software, los van het beleidsveld. Op die manier houdt de gemeente kennis in huis, kunnen de experts zich goed focussen en doen waarin zij goed zijn: het maken van software, ongeacht waaraan gewerkt wordt.

Een ander voorstel is ICT-ers vroegtijdig te betrekken bij beleidsvorming. Dat betekent bijvoorbeeld dat zij vanaf het begin van een idee worden ingeschakeld zodat zij vroegtijdig technische obstakels kunnen signaleren en projecten beter kunnen maken. Zij zou daaraan willen toevoegen hetzelfde te doen met alle ethische frameworks, bijvoorbeeld Uthiek.
Achteraf adviseren vindt zij heel erg waardevol, maar soms al te laat. Het gaat haar er om dat zij zich afvraagt of dit zo moet, welk probleem het oplost, of heel veel geld geïnvesteerd wordt in iets dat eigenlijk niet zoveel beter maakt. Zij verneemt graag de reflectie van de wethouder op deze beleidsvoorstellen.
De raad heeft een brief ontvangen over het verbeteren van het algoritmeregister; zij vraagt naar de stand van zaken daarin.
Over cyber security vraagt zij naar de baseline informatiebeveiliging van de overheid; die moet worden ingevoerd. Zij vraagt naar de stand van zaken daarin in Utrecht en of die aantoonbaar is ingevoerd en of de invoering goed gaat. Loopt de gemeente hierin ergens tegenaan?
Met betrekking tot sensoren in de stad voert zij graag een meldplicht in voor alle soorten sensoren, niet alleen camera's. Wat haar betreft moet de gemeente meer grip hebben op de lappendeken aan sensoren en camera's; zij vraagt naar de visie van de wethouder.

Mevrouw Nederhand (VOLT) heeft met een aantal fracties enige tijd geleden vragen gesteld over het algoritmeregister. In Q4 zou daarover meer informatie komen. Haar fractie vraagt zich af wanneer de raad die kan verwachten. Zij vraagt of al besloten is of de gemeente een high impact label transparant gaat maken. Zo ja, vraagt zij of die transparantie in B1 eenvoudigheidsgraad kan worden gegeven.
Verder denkt haar fractie dat het goed is om ouderen of mensen met een beperking of anderen zelf te vragen hoe zij goed kunnen meekomen in het digitale tijdperk en wat zij daarvoor nodig hebben. Zij vraagt naar de visie van de wethouder hierop en of ze daar mogelijkheden toe ziet.
In de agenda wordt genoemd dat verschillende zaken zijn aangepakt uit het Rekenkamerrapport dat is uitgebracht in 2021 maar dat dit nog niet geheel gereed is. Zij vraagt wanneer de raad daarvoor een terugkoppeling kan verwachten.

Mevrouw Hoenkamp (Partij voor de Dieren) vindt het goed dat Utrecht landelijk voorop loopt met het panel. Zij dankt het college daarvoor.
Zij sluit zich aan bij het idee van GroenLinks en ook andere partijen dat digitalisering een domeinoverstijgend onderwerp is en dat het gebaat is bij een eigen portefeuille of dat het bijvoorbeeld standaard onderdeel zal zijn van projecten, zoals participatie. Zij sluit zich graag aan bij het betoog van GroenLinks om meer digitale expertise in huis te halen en minder geld te spenderen aan consultancies.
Zij gaat achtereenvolgens in op algoritmen, toegankelijkheid, en online oplichting. Veel bewoners en raadsleden vinden algoritmen eng; zo bleek uit de Raadinformatiebijeenkomst in maart. Veel raadsleden en bewoners hebben het gevoel dat het onderwerp te ingewikkeld is voor hen. Helderheid en volledigheid in het algoritmeregister is volgens haar partij essentieel. Zij heeft om die reden twee vragen en verzoeken om toezeggingen.
(1) Haar fractie wil dat er altijd menselijke inbreng zal zijn bij algoritmen die beslissingen nemen. Zij vraagt de wethouder waarin dit wel en niet gebeurt in de systemen

van de gemeente. Zij vraagt of dit in het algoritmeregister is aan te geven wanneer er wel en geen menselijke inmenging is.
(2) Haar fractie wil dat de data in principe niet gedeeld worden met bedrijven en daarnaast met zo min mogelijk overheidsorganisaties. In het algoritmeregister is niet te zien waar dit wel en niet voor geldt. Zij vraagt of het college bereid is dit transparant te maken en ook te stoppen met delen wanneer dat niet onvermijdelijk is.
(a) Het algoritmebeleid zou in Q2 worden vastgesteld. In haar beleving heeft de raad die vaststelling nog niet gezien. Zij vraagt naar de reden daarvan en of dat te verwerken is in het raadsvoorstel.
(b) Voor wat betreft de digitalisering en toegankelijkheid merkt zij op dat de wetgeving rond de Accessibilility Act al geruime tijd in werking is getreden. Ook in de Raadsinformatiebijeenkomst gaf de gemeente aan dat nog niet alle overheidsinformatie daaraan voldoet. Zij vraagt of het college de raad een update kan geven van de voortgang daarvan; zij sluit zich daarover aan bij het betoog van de PvdA.
(c) Het ministerie van BZK geeft aan dat 4 miljoen mensen hun overheidszaken niet goed kunnen regelen. CBS geeft aan dat maar liefst 4% van de Nederlanders geen toegang heeft tot internet. Dat zijn voornamelijk laaggeletterden en ouderen. Deze Utrechters kunnen niet goed meedoen aan online enquêtes en andere participatietrajecten. Hoe kunnen de wethouders participatie en deze wethouder hierop samenwerken?
(d) Bestaat er een domeinoverstijgend overzicht van de effecten van digitalisering?
(e) Met betrekking tot de toegankelijkheid vraagt zij welke oplossingen te vinden zijn waarbij digitale vaardigheid tevens bijdraagt aan een oplossing voor eenzaamheid. Zij is opnieuw benieuwd naar een domeinoverstijgende aanpak.
Tot slot merkt zij op dat in 2022 maar liefst 2,2 miljoen mensen slachtoffer van online oplichting zijn geworden. Dat is een schatting, want maar 1 op de 5 mensen doet daadwerkelijk aangifte. Om online-oplichting tegen te gaan moeten mensen hun beeldvorming aanpassen.
Zij werkte enkele jaren als communicatiemanager Slim en Veilig Digitaal bij de consumentenbond. Het viel haar op dat het iedereen kan overkomen, zeker niet alleen ouderen. Bovendien viel het haar op dat iedereen zich ervoor schaamt wanneer het hem/haar overkomt. Zij oppert erop te letten dat het bestuur zich niet blind staart op het stereotiepe van digitaal onvaardige oudere. Die focus mag daar wat haar betreft vanaf.
In de visie Digitale Stad van 2021 staat speerpunt 2 genoemd: “we onderzoeken de omvang van cybercriminaliteit en gedigitaliseerde criminaliteit en de risicoperceptie bij inwoners en ondernemers.” Zij vraagt of het college een update kan geven van dit onderzoek.
Zij leest in speerpunt 3 dat de gemeente preventiemaatregelen ontwikkelt om ervoor te zorgen dat inwoners, ondernemers en ambtenaren weten wat ze kunnen doen bij Cybercriminaliteit en digitale incidenten. Zij vraagt de update van het college.

De heer Van der Graaf (ChristenUnie) bedankt het college voor de uitgebreide update van de ActieAgenda. Hij vindt het ook belangrijk aandacht te hebben voor dit onderwerp. Niet alleen in deze portefeuille met deze portefeuillehouder maar ook breder en breed in de raad.
Zijn fractie ziet de mogelijkheid om met digitalisering dichter bij mensen te komen. Wat hem betreft moet technologie zo worden ingezet in de stad dat daarmee kansen

worden gecreëerd voor meer persoonlijk contact en persoonlijke gesprekken waarbij de inwoner centraal staat. Hij vraagt of de wethouder dit met hem deelt.
Terwijl Utrecht veel aandacht schenkt aan innovatie, lukt het onvoldoende om nieuwe ontwikkelingen te borgen in het primaire proces - zo schrijft de wethouder. Zij ziet als oorzaak de polycrises. Tegelijkertijd kan technologie de gemeente helpen daar uit te komen. Hij vraagt welke stappen het college zet om dat op die manier onder de aandacht te brengen en daarmee verder te gaan.
Diezelfde zorgen zitten ook bij het *de hoogste prioriteit geven* aan het op orde brengen van de basis. Dat is heel belangrijk. Tegelijkertijd zit innovatie mogelijk soms in de weg. Technologie kan wellicht heel erg helpen om de basis op orde te krijgen; hij vraagt of de wethouder zijn visie deelt. Heeft het stadsbestuur voldoende in beeld wanneer de basis op orde is en wanneer de gemeente verder kan gaan met innovatie.
Zijns inziens wordt terecht gewerkt aan digitale veiligheid. Tegelijkertijd schrijft de wethouder dat de beveiligingsuitdaging exponentieel groeit. De oefeningen zijn goed om kwetsbaarheden in het systeem te laten zien. Hij vraagt of de wethouder bereid is die kwetsbaarheden in de operationele systemen die uit dergelijke oefeningen komen met de raad te delen, desnoods in het geheim. Hij vindt het belangrijk te kunnen volgen waar de kwetsbaarheden zitten, wat hun mogelijke impact is en wat er aan gedaan wordt om de kwetsbaarheden aan te pakken.
Hij sluit zich aan bij de oproep van de PvdA over inclusie. Hij mist daarin een stukje gebarentaal; welke afwegingen maakt het college om dit ook online op te pakken en daaraan aandacht te geven, hoe het wel moet en hoe niet.
Hij mist in deze update de inzet van nieuwe technologieën om de participatie te verbeteren. Hij vraagt of de wethouder kan toelichten hoe die technologieën het bereik van bewoners te vergroten. Hij noemt een voorbeeld van een innovatie. En hij noemt het beter betrekken van jongeren bij de participatie van de stad.
Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt wat de raad kan doen als het gaat om lekken in de ICT; moet zij dan denken aan iemand die de gemeente controleert op hoe zij omgaat met ICT systemen.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) attendeert op de frase in de ActieAgenda over cruciale onderdelen van de infrastructuur: bruggen, het energienet, allerlei zaken die gevoelig zijn. Wanneer dat cruciale onderdelen zijn van het netwerk, is het belangrijk om te weten waar dat zit en om welke kwetsbaarheden het dan gaat en welke aanpak er is om te voorkomen dat Utrecht geraakt wordt in die kwetsbaarheden. Hij wil graag weten wat het gemeentebestuur hierop doet.
Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt naar de controlerende rol van de raad. Wat kan de raad dan doen?
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) vindt een lijst dat heel belangrijk als het gaat om het stellen van prioriteiten. Hij wil daarover het eerlijke gesprek kunnen voeren.
Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt of een kader daarvoor dan handig is om daarop te kunnen meten.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) zou het logisch vinden dat daarbij een voorstel zit op welke onderdelen dat gebeurt en hoe dat geprioriteerd wordt. Hij beschouwt dit nu als een blackbox.
De heer Ait Daoua (D66) sluit zich aan bij de VVD. Welke rol heeft de gemeenteraad als er kwetsbaarheden zitten in het digitale systeem? Dit is al belegd bij organisaties buiten de gemeente op nationaal niveau. Een kwetsbaarheid dient zo snel mogelijk gepatcht te worden. Dit lijkt hem meer operationeel dan bestuurlijk.

De heer Van der Graaf (Christen Unie) ziet dat de zorg gedeeld wordt, maar hij krijgt geen zicht op de grootste kwetsbaarheden in het systeem. Het stadsbestuur moet kunnen bepalen waar tijd en geld ingestoken wordt om de basis op orde te krijgen.
De heer Ait Daoua (D66) merkt op dat de aard van de kwetsbaarheid vaak onbekend is.
De heer Van der Graaf (Christen Unie) hoopt dat met alle oefeningen die gedaan worden, het stadsbestuur steeds meer kwetsbaarheden in beeld krijgt. Hij hoopt dan dat het steeds minder onbekend wordt.
De heer Ait Daoua (D66) merkt op dat zodra kwetsbaarheden bekend worden, ze gerepareerd worden door middel van een softwareupdate. Met de updates verdwijnen kwetsbaarheden. De leverancier van de software zal op de hoogte worden gesteld en die komt dan in actie. De vraag is dan wat de gemeenteraad nog kan doen zodra een kwetsbaarheid is ontdekt.
De heer Van der Graaf (Christen Unie) leert graag elke dag bij. Hij herhaalt zijn standpunt ter zake.
De heer Van Steeg (CDA) brengt het Rekenkamerrapport onder de aandacht; hij vraagt of dat de manier is om voortgang zichtbaar te maken in de uitvoering van de aanbevelingen en of die te koppelen is aan deze ActieAgenda. Hij kan zich dat laatste voorstellen.
De heer Van der Graaf (Christen Unie) houdt het voor mogelijk dat dit de goede weg is die de heer Van Steeg schetst.

Mevrouw Ramaker (VVD) merkt op dat de Digitale Stad tot haar spijt ook daklozen kent. Die mensen hebben geen smartphone, geen laptop, wifi of router. De Digitale Stad kent mensen die digitaal gehandicapt zijn. Die drempels ervaren om in contact te komen met de gemeente. De VVD roept ertoe op om ook die bewoners voor vol aan te zien en te helpen met het wegnemen van drempels. Zij spreekt in dat verband over het verzinnen van apps waarmee van tevoren de doelgroep wordt betrokken. Zij bepleit persoonlijke aandacht voor de mensen die digibeet zijn. Zij bepleit een menselijk gezicht te geven aan de Digitale Stad en niet louter ICT.
De VVD beseft dat de Omgevingswet aanstaande is; in de Uitvoeringsagenda wordt dat kort aangestipt. In de nieuwe Omgevingswet zit een groot digitaal stelsel. Dat digitale stelsel is debet aan de vertraging in het in werking treden van de Omgevingswet. Wanneer bewoners een vergunning willen aanvragen zal dat via dat digitale stelsel gaan. Zij vraagt of de wethouder kan aangeven of er geen vertraging komt in het verlenen van een bouwvergunning voor bijvoorbeeld een dakkapel. Is intern alles op orde? Of moet de raad daarop meer zicht krijgen?
De VVD vindt het heel belangrijk dat de publieksdienstverlening blijft draaien en laagdrempelig blijft zijn, ook in de Digitale Stad.
Zij wil graag vrij zijn in haar bewegingen en niet getraceerd worden door digitale systemen; ze wil graag niet ongevraagd gevolgd worden en digitale sporen achterlaten. Zij wil zeker weten dat de privacy gegarandeerd is; niet alleen bij de aanvraag van paspoorten en het doen van meldingen, maar juist ook onderweg op straat. Wat gebeurt er met beeldmateriaal dat in de openbare ruimte hangt? Hoe zit het specifiek in de openbare ruimte en het digitale dat daar wordt vastgelegd? Zij vraagt of de wethouder daarover iets concretere informatie kan geven.
Zij refereert aan de desbetreffende inbreng van het CDA en noemt het Rekenkamerrapport. Het college gaf op dat rapport een reactie. Zij wil graag weten of er een Uitvoeringsagenda 2024 komt. Wat de VVD betreft kan dat concreter en meer

gericht zijn op de inwoner. De Digitale Stad is niet een interne organisatie; het stadsbestuur doet dit voor de stad en niet voor het stadskantoor.

Mevrouw Kendir (Student & Starter) merkt op dat de overheid vaak de technologische ontwikkeling niet bijbeent. Daarom vindt zij het goed de ActieAgenda te hebben. Zij geeft de wethouder een paar punten mee.
(1) Weerbaarheid tegen internetcriminaliteit. Het is belangrijk de privacy te waarborgen van de inwoners. Daarom vindt haar fractie het belangrijk jaarlijks een ICT stresstest uit te voeren zoals ook in het coalitieakkoord is opgenomen. De gemeente moet de burgers kunnen garanderen dat de gemeentelijke systemen veilig blijven. Zij vraagt de wethouder of dit al gebeurt. Zij las daarover niets in de ActieAgenda.
(2) Met betrekking tot de toegankelijkheid merkt mevrouw Kendir op dat de diensten van de gemeente toegankelijk moeten zijn voor alle inwoners, inclusief de inwoners met een ondersteuntbehoefte. De toegankelijkheid van de website moet verbeterd worden zodat iedereen die kan gebruiken. Hierin zijn nog stappen te zetten, zo bleek uit een Raadsinformatiebijeenkomst. Zij roept de wethouder ertoe op om het SOLGU te betrekken bij de aanpak om gemeentelijke diensten toegankelijk te maken voor mensen met een ondersteuningsbehoefte.
Aangegeven is in het voorstel dat in het kader van het onderzoek en innovatie het van belang is dat er nieuwe competenties en leiderschap ontwikkeld worden. Haar fractie pleit daarbij ook voor een wethouder die hierin in the lead is en de Digitale Stad als portefeuille draagt. Daarnaast vindt haar fractie het belangrijk dat digitalisering voor de rest van het college geen *ver van mijn bed show* wordt. Ook de overige wethouders en de burgemeester moeten hierin goed op de hoogte zijn van wat er allemaal speelt en hoe de Utrechtse digitale aanpak werkt. Zij vraagt de toezegging van de wethouder om actie te ondernemen op deze twee punten.
(3) Haar fractie vindt het belangrijk dat de gemeente Utrecht inzichtelijk maakt wat er met de data van de inwoners gebeurt en met wie die data worden gedeeld; dit zegt mevrouw Kendir in het kader van transparantie. Dit is essentieel om het vertrouwen van de inwoners te behouden. Wat haar betreft moet de gemeente laten zien dat ze er alles aan doet om data veilig te stellen. Daarnaast mag wat haar betreft de gemeente nooit vragen naar informatie die nodig is om een vraag te beantwoorden. Digitalisering brengt begrippen met zich mee zoals *datagedreven werken*, *blockchain*, *internet of things, algoritmes*, en een paar begrippen zijn al door anderen genoemd. Die begrippen zijn voor veel inwoners niet te begrijpen. Zij vindt dit de verantwoordelijkheid van de gemeente om die concepten begrijpend te maken voor iedereen ongeacht de leeftijd van een inwoner. Wat haar betreft moet er ook voor gezorgd worden dat op het moment waarop mensen digitaal minder handig zijn, er steeds een offline alternatief is.
(4) In het kader van *datagedreven werken* stelt mevrouw Kendir dat de gemeente uitgerust dient te zijn met de juiste informatie. Dat wordt datagedreven werken genoemd. Het is pas mogelijk goed onderbouwde keuzes te maken wanneer de kiezer de juiste feiten en cijfers in handen heeft. Haar fractie gelooft in het maken van keuzes op basis van feiten en cijfers, maar ziet ook dat de daarvoor benodigde data niet altijd beschikbaar zijn. Zij vraagt of de wethouder kan toezeggen dat de gemeente zich actief zal inzetten om de benodigde data beschikbaar te stellen om als gemeente datagedreven te kunnen werken.
Haar fractie vindt het belangrijk vanuit het doel om innovatie te bevorderen, inwoners en organisaties gebruik te laten maken van de data die de gemeente verzamelt. Haar

fractie pleit ervoor dat de gemeente zoveel mogelijk geanonimiseerde data beschikbaar stelt zo dat externe partijen die data kunnen benutten. De gemeente moet wat haar betreft de data inzetten voor het welzijn van haar inwoners. Zij krijgt hierop graag een toezegging van de wethouder.
Haar fractie hoopt dat de ingebrachte punten in overweging worden genomen en zullen bijdragen aan de verdere ontwikkeling van de Digitale Stad met het welzijn en de veiligheid van de inwoners in gedachten.
Mevrouw Hoenkamp (Partij voor de Dieren) gaat in op de geanonimiseerde data die de gemeente veel mogelijk openbaar moet maken. Zij vraagt naar de soort data waarop mevrouw Kendir doelt.
Mevrouw Kendir (Student & Starter) attendeert mevrouw Hoenkamp op de website www.data.utrecht.nl/datasets waarin Utrecht op geanonimiseerde wijze data beschikbaar stelt zo dat andere organisaties daarvan gebruik kunnen maken. Daarbij is te denken aan informatie over wijken, veiligheid, vastgoedorganisatie, et cetera. Dergelijke informatie kan bevorderen dat innovatie bevorderd wordt, ook buiten de gemeente.

De voorzitter schorst de vergadering voor 15 minuten en heropent die.

De beantwoording
Wethouder Streefland loopt de inbreng van de fracties bij langs. De wethouder bevestigt dat veel te doen is rond de Digitale Stad en alles rond digitalisering en IT. De raad heeft bij de Voorjaarsnota besloten Informatie op Orde als rekening risicovol project te agenderen. Dat is om de raad goed mee te nemen en in het zadel te zetten. Dit was voorheen de Wet Open Overheid. De fundering moet goed blijven.

Zij dankt D66 voor het verhaal. Zij vindt het heel herkenbaar: hoe is dit aan te vliegen zodanig dat mensen kunnen meekomen? Hoe kunnen MBO-ers als buddy aansluiten? Het college subsidieert dit al via Digy Budies: in dat project worden MBO-ers aan senioren gekoppeld voor het vergroten van hun digi-vaardigheden. Het college heeft extra middelen beschikbaar gesteld; misschien moet dat extra vermeld worden in het coalitieakkoord? De initiatieven zijn hierin al opgenomen.
Vanuit Openbare Orde en Veiligheid is aandacht voor haat en desinformatie. Al langere tijd wordt ingezet op mediawijsheid en online burgerschap via allerlei programma's waarbij met heel veel partners in de stad wordt samengewerkt. Het streven is zo vroeg mogelijk te beginnen jongeren aan te spreken op online gedrag. Eén van de belangrijke speerpunten is Utrecht zijn we Samen. Dit valt onder de portefeuille van de burgemeester. Dit zal in de komende tijd verder worden vormgegeven. In een interruptie van het CDA gaf het CDA aan hoe ingewikkeld dit vraagstuk is: waar zit vrijheid van meningsuiting en waar zijn uitingen strafbaar? Is hierover een en ander op te nemen in de APV? Alleen landelijke wetgeving zal vrijheid van meningsuiting kunnen beperken. Online pesten of online haat kan in sommige gevallen leiden tot strafbare gedragingen en die kunnen dan strafrechtelijke consequenties hebben. Daarvoor is specifieke wetgeving binnen het wetboek van strafrecht. Dit kan niet worden opgenomen in de APV.
Als het gaat om de opkomst van algoritmen de transparantie, zet de wethouder uiteen dat zojuist een koppeling werd gemaakt tussen de 10% open datasets en de gebruikte datasets van de algoritmen van de gemeente; de wethouder zet uiteen dat dat twee verschillende dingen zijn. Die 10% open datasets gaat over alle datasets,

niet alleen die worden toegepast bij algoritmen. Het college sluit uiterlijk eind Q2 2024 aan bij het landelijk algoritmeregister van BZK. Daarin publiceert het college per algoritme standaard een overzicht van de gebruikte datasets bij het algoritme Openbaar. De gemeente Utrecht is voorloper maar zijn sluit zich aan. Daarbij verkent het college of het de gebruikte datasets bij de algoritmen openbaar beschikbaar kan stellen op het Utrechts dataplatform, waarbij het college de toets uitvoert per algoritme op privacygevoelige en concurrentiegevoelige informatie.

De heer Ait Daoua (D66) merkt op dat haatuitingen Online blijven doorgaan, ook al wordt het opgenomen in de APV. Zijn idee was om om trainingen beschikbaar te stellen gericht op het weerbaarder maken tegen pestgedrag, haat, misinformatie et cetera.

Wethouder Streefland antwoordt bevestigend; zij refereert aan het programma Utrecht zijn we Samen. Daarbij krijgt weerbaarheid expliciet aandacht, zowel bij jongeren als bij ondernemers/inwoners. Het college kan het belang ervan benadrukken. De middelen daarvoor zijn niet zoveel.

De heer Ait Daoua (D66) gaat in op het zichtbaar maken; er is al veel beschikbaar. Wat zal het college doen om de informatie nog zichtbaarder te maken?
Hij weet dat datasets en algoritmen verschillende dingen zijn; van alle datasets staat 10% op de website; hij vraagt of het mogelijk is bijna 100% op de website te zetten.

Wethouder Streefland antwoordt dat op dit moment de gemeente 249 open datasets heeft; dat zal eind 2024 ongeveer 300 zijn. Helemaal open is een utopie. Geprobeerd wordt steeds verder te gaan waar dat mogelijk is. De gemeente Utrecht is koploper bij het publiceren van datasets. Zij is terughoudend op dit onderwerp.
De vraag is gesteld hoe een burgerpanel wordt samengesteld; het college gaat in Q1 2024 aan de slag met de samenstelling van het Uthiek Stadspanel. Het college komt hierop terug in het uitvoeringsplan Digitale Stad in Q2 2024. Zij benadrukt dat een Uitvoeringsplan in aantocht is. Dit is de verdere uitwerking van de visie Digitale Stad; het college probeert daarin zoveel mogelijk opmerkingen vanuit de raad mee te nemen.
Het college gaat inwoners betrekken bij de Uthiek-assessments. Het werkt samen met de belangenbehartigers zoals U op Leeftijd.
De PvdA ging in op de aandacht die nodig is voor de digitale kloof; de vraag is gesteld hoe ongelijk investeren hierin is toe te passen. Met betrekking tot dienstverlening en toegankelijkheid gaat het steeds om digitaal en fysiek. Mensen kunnen ook naar het stadskantoor toe komen. Er zijn servicepunten op Wijkbureaus. In de bibliotheken zijn mogelijkheden. Als het gaat om vaardigheden, middelen en ondersteuning investeert het college extra in trainingen en middelen voor groepen die het het hardst nodig hebben. De wethouder noemt in dit verband de wijken Overvecht, Zuidwest, Noordwest, Zuid. Dit omdat daar de vraag leeft naar het vergroten van vaardigheden. Het gaat niet alleen om ouderen maar ook om mensen die met taal minder vaardig zijn.
De vraag is waar het over gaat als het gaat om de niet digi-vaardigen; heeft de gemeente zicht op mensen die niet digivaardig zijn? Het college heeft recente cijfers die een goede indicatie geven van de aantallen inwoners die geen vaardigheden, geen middelen of geen toegang hebben. Dat is 13% op provinciaal niveau en 27% beschikt alleen over basisdigitale vaardigheden, ook op provinciaal niveau. Het college probeert de aantallen goed in kaart te brengen. Uit onderzoek blijkt dat 29% van de Utrechters moeite heeft met het doen van digitale aanvragen en met het gebruik van internet. De fysieke kanalen moeten daarvoor open blijven.

Mevrouw Raaijmakers (PvdA) licht toe dat het haar erom gaat dat beleid gebaseerd is op de stand van zaken in de stad; zij wil bij het Uitvoeringsplan in Q2 daarop terug kunnen komen.
Wethouder Streefland lijkt dat een goed plan. Zij zal nagaan hoe dat is te realiseren. Zij zegt dit toe. **Mevrouw Raaijmakers** (PvdA) wil een doelstelling.
Wethouder Streefland antwoordt dat de gemeente Utrecht op een haar na de A-status heeft van digitaal toegankelijk. Tegelijkertijd gaat het college na welke sites nog niet digitaal toegankelijk zijn. Het college maakt daarin een opschoning. De raad mag de wethouder eraan houden dat over een half jaar het college bij de ActieAgenda weer verder is en hiermee gestaag doorgaat.
De wethouder wacht met veel belangstelling het initiatiefvoorstel van het CDA af. Op landelijk niveau is gekend hoe meervoudig gebruik te maken is van camerabeeld- en en hardware; daarvoor zijn beperkte mogelijkheden vanwege de privacywet om camerabeelden van één camera voor meerdere doeleinden te gebruiken. Het college vindt het van belang om de privacy van inwoners te beschermen en datalekken te voorkomen. Het college verkent wat wel mogelijk is in het toepassen van meervoudig gebruik van camerabeelden in het digitaliseringstraject. Het college doet in alle gevallen een privacy-check. Inwoners zouden anders niet weten wat er met hun gegevens gedaan wordt. Hier wordt zeker naar gekeken.
De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat het ook om sensoren kan gaan. Hij vraagt uitleg welk privacy-belang gemoeid is met meervoudig gebruik van camerabeelden. Hij zou juist denken dat het privacywinst zou opleveren.
Wethouder Streefland antwoordt bevestigend in die zin dat het geen probleem is wanneer het gaat om camerabeelden met low impact op de privacy van mensen. Dat kan op dit moment nog niet. Onderzocht wordt waar dat wel mogelijk is en welke camera's daarvoor te benutten zijn. Steeds zal het de vraag zijn of de doelen met elkaar te combineren zijn. Zij begrijpt de vraag goed. Het college is hierop alert.
De heer Van Steeg (CDA) vraagt of het nu onderzocht wordt of dat het niet kan.
Wethouder Streefland antwoordt dat het college dit onderzoekt rekening houdende met het risico dat hiermee gemoeid is. Zij kan in de ActieAgenda ingaan op de vraag of hierin verbeteringen zijn aan te brengen; de wethouder zegt de raad dit toe.
De heer Van Steeg (CDA) vraagt de wethouder zodra zij meer weet, dat te delen met de raad. **Wethouder Streefland** antwoordt bevestigend.
Zij vervolgt met in te gaan op algoritmen. Het gaat haar om algoritmen met hoge impact gepresenteerd in het algoritmeregister. Dat zal iets langer duren dan eerder verwacht. Dat heeft te maken met capaciteit in de organisatie op dit moment en de extra boost die nodig is voor Informatie op Orde.
De heer Ait Daoua (D66) vraagt wat de wethouder bedoelt met hoge impact; hoe is dat beschreven?
Wethouder Streefland antwoordt dat dat is beschreven in het algoritmeregister met verschillende impactniveaus. Het gaat om bijvoorbeeld algoritmen waar het de mens niet raakt; ze noemt een voorbeeld. High impact gaat over het uitwisselen van data, bijvoorbeeld als het gaat om mensen in de bijstand. Dat brengt veel risico met zich mee en daarvoor is scherpte nodig.
Zij vervolgt haar beantwoording met in te gaan op ICT en de WOO. Zij noemt in dit verband het rekening risicovolle project - het gaat om het op orde brengen van de systemen, de processen en de mensen om te voldoen aan de Archiefwet, de wet Open Overheid en aan de Omgevingswet. Daaraan moet de gemeente voldoen. Daarbij zit ook een deel hoe om te gaan met het gedrag van mensen. Het gaat ook

over systemen die op elkaar aangesloten worden. De volgende voortgang komt in de zomer van 2024. Binnenkort, deze week of volgende week, komt het plan van aanpak naar de raad.
De heer Van Steeg (CDA) begrijpt hieruit dat daarin ook het nodige is opgenomen over financiën. **Wethouder Streefland** antwoordt dat het college dit gaat weergeven via de systematiek van alle rekening risicovolle projecten waarin te zien is of de gemeentelijke organisatie op streek is met welke doelen, met welke programma's, de stand van zaken daarin.
Zij gaat in op de inbreng van GroenLinks en geeft weer dat ze zich kan voorstellen dat het raadslid weinig zicht heeft op wat op dit gebied gedaan wordt. Dit onderwerp wordt ook steeds belangrijker. Deze visie geeft daartoe een aanzet. Zij hoopt van harte dat de raad met regelmaat dit onderwerp agendeert. De wethouder vindt het ook belangrijk. Het college streeft ernaar dat dit tussen de oren komt bij alle afdelingen. Gedacht wordt aan het toevoegen van het kopje ICT bij elk raadsvoorstel zo dat de afdeling scherp zal zijn op de vraag of zij voldoende kennis heeft opgehaald in dat kader. Dit kan helpen in de interne organisatie als extra stap. Tegelijkertijd wil het college het er niet toe leiden dat het een 1000 dingen doekje wordt. Dit heeft te maken met diverse beleidsvelden. Het college wil goed kijken naar hoe het bij elk van die beleidsvelden landt. Zij wil niet dat het alleen terecht komt in haar portefeuille. Dit is de zoektocht in het kader van governance. Daarover kan het college meer zeggen in de update die in Q2 is toegezegd.
Mevrouw Ramaker (VVD) doet de suggestie personele consequenties op te nemen in het raadsvoorstel IT. Dan is het veel breder dan alleen IT.
Wethouder Streefland antwoordt dat het vooral gaat over de check: of het raadsvoorstel ook langs de afdeling IPM is gegaan, zoals dat ook gebeurt bij Financiën, zoals ook bij het referendabel zijn van een raadsvoorstel. Het zit vooral op de IT kant. Het college zal zich hierover intern beraden.
Momenteel wordt common Ground gewerkt aan dataminimalisme; daarbij wordt data één keer opgeslagen voor meervoudig gebruik waarin ook de toets is geweest of de data gedeeld mag worden.
Data bij specifieke onderwerpen zoals wonen en bouwen; bij elke check bij het raadsvoorstel is het mogelijk na te gaan of hoe goed nagedacht is over of data op een goede of innoverende manier gebruikt is.
De wethouder bevestigt dat verbeteringen mogelijk zijn als het gaat om ICT-ers vroegtijdig te betrekken bij ideeën. Daarop zal teruggekomen moeten worden bij het uitvoeringsplan in Q2.
Ethiek vroegtijdig betrekken, ook in de afweging of iets moet. De wethouder noemt of iets moet een cruciale vraag, maar ook of het stadsbestuur dit wil, of dat het met goed fatsoen is uit te leggen aan de inwoners. Zij ziet een uitbreiding aankomen aan Uthiekvragen. Daarbij wordt ook gekeken naar wat extra belangrijk is.
Waar het gaat om cyber security werkt het college risico gebaseerd; het college heeft een goed overzicht gecreëerd in de bedrijfsprocessen en werkt het momenteel aan het mitigeren van de belangrijkste risico's.
In het kader van de meldplicht over sensoren houdt het college alle sensoren bij van de gemeentelijke organisatie in het landelijke sensorenregister. Sensoren van ondernemingen vallen onder de AVG. Daar is de autoriteit persoonsgegevens de hgandhavende partij. Voor sensoren van particulieren is geen wetgeving. De gemeente kan terugvallen op de mogelijkheid die zij heeft om registratie te verplichten.

Mevrouw Fattal (GroenLinks) licht toe dat haar vraag specifiek ging over de baseline informatiebeveiliging overheid. Ze krijgt daarvan informatie over de implementatie daarvan.
Wethouder Streefland moet het antwoord schuldig blijven op die vraag als het gaat om hoe dat op dit moment loopt. Zij zal nagaan op wat zij hierover aan informatie kan inwinnen. Anders zal zijn hierover bij de commissie terugkomen in Q2.
De wethouder bevestigt richting VOLT dat het college informatie zal geven op B1 niveau over de gemeentelijke algoritmen.
Ouderen kunnen geïnformeerd worden langs de fysieke kanalen wanneer digitaal niet mogelijk is. Het college probeert ook gebruik te maken van belangenverenigingen of van landelijke netwerken om steeds te kijken naar wat ouderen nodig hebben wanneer zij zich niet goed kunnen begeven op de digitale snelweg.
Mevrouw Nederhand (VOLT) vroeg de wethouder de mensen persoonlijk aan te spreken die de gemeente minder goed digitaal kan bereiken.
Wethouder Streefland refereert aan de door de PvdA gestelde vraag; het college probeert zicht te krijgen op wie dat zijn en vervolgens zal worden nagegaan in welk netwerk ze zitten en dan is het de vraag hoe ze te bereiken zijn. Dan gaat het om via welk kanaal. Het college zal in Q2 dit verder bekijken: of er groepen nog beter in beeld te krijgen zijn of niet.
Zij vervolgt met in te gaan op de inbreng van de Partij voor de Dieren over het domeinoverstijgende van de digitalisering en zij geeft daarover aan dat dat de bedoeling was van de Digitale Stad.
Het college gaat altijd uit van menselijke inmenging wanneer algoritmen besluiten nemen. Voor alle algoritmen met impact op de leefwereld van de bewoners, geldt dat het algoritme als informatiebron wordt toegepast en dat de medewerker het definitieve besluit maakt.
Mevrouw Hoenkamp (Partij voor de Dieren) merkt op dat in het algoritmeregister ook andere typen algoritmen voorkomen; zij denkt dat het nuttige informatie is voor bewoners om te kunnen zien op de website wanneer wel en wanneer niet.
Wethouder Streefland antwoordt dat dit op dit moment altijd zo is; zij zal nagaan of dat zo gepubliceerd is op de algoritmewebsite. Zij vervolgt haar beantwoording met in te gaan op de vraag *data niet te delen met bedrijven*. In de raad zijn daarover de meningen verdeeld. Het college ontkomt er niet aan data te delen, met andere bedrijven, met andere overheden, ook intern in de organisatie. Hieraan zit altijd een UPI vast. (De digitale privacyimpact analyse) De privacyofficer zit daarop als waakhond.

Het college probeert in het kader van eenzaamheid initiatieven - zoals van studenten en vrijwilligers - te verbinden aan senioren met als doel de digivaardigheden te vergroten en daarmee ook de eenzaamheid terug te dringen. Het college maakt geen gebruik van robots in dat licht.
Iedereen kan online opgelicht worden. In de vastgestelde Veiligheidsagenda 2023-2026 zijn digitale veiligheid en online weerbaarheid als één van de vier prioriteiten opgenomen. Die heeft de raad ook vastgesteld. Bij interventies gericht op het versterken van digitale weerbaarheid, wordt niet alleen ingezet op senioren, maar ook specifiek op kinderen, jongeren, MKB-ers en ZZP-ers. Dat is een groot onderwerp binnen die agenda.
Het college is behoorlijk actief als het gaat om het tegengaan van cybercriminaliteit. Zij stelt zich voor die informatie toe te voegen aan de informatie in Q2. Gewerkt wordt met programma's als hackshield. Voor middelbare scholen is het programma

Cyber24, er zijn digicafe's, Cybernetwerk Utrecht, weerbaarheidstrainingen vanuit Digi Wijzer, het college maakt gebruik van het programma Echt of Nep en allerlei lessenseries op middelbare scholen.
De technologie geeft mogelijkheden voor het bevorderen van contact. Bovendien komen mensen met elkaar in contact om elkaar te helpen. Daarbij ontstaan ook langdurige contracten.
De technologie kan ook helpen de basis op orde te krijgen. Het college beschouwt AI ook als kans. Daar waar het kan helpen om de basis sneller en scherper op orde te krijgen, zal het college dat doen. Het zou goed zijn om zoals de PvdA vroeg om de raad te informeren over hoe de gemeente omgaat met AI binnen de gemeentelijke organisatie. Ook deze informatie zal in Q2 de raad ontvangen.
Zij noemt het Rekenkamerrapport zoals benoemd door het CDA Zo Sterk als de Zwakste Schakel. Het college levert een dagelijkse update daarvan. De raad heeft die gisteren in de vorm van een brief ontvangen. Dat is voor het college en voor de raad een goed middel om goed op de hoogte te blijven van de voortgang. Zij nodigt de raad uit daarbij aan te sluiten.
De wethouder verwijst naar de wethouder Participatie als het gaat om de inzet van nieuwe technologie, het verbeteren van participatie en het betrekken van jongeren. Participatie Online en digitale participatie zijn daarin belangrijke poten.
Richting de VVD bevestigt de wethouder dat nog te leren valt van de verkeer App. In het debat dat daarover aangevraagd is, zal het college daarop verder doorgaan. Ook hierbij is het van belang aan de voorkant de bewoners aan tafel te hebben en vervolgens te zorgen voor een goede communicatie; dat is wat de wethouder ervan leert op dit moment.
Over de nieuwe Omgevingswet gaat wethouder Eerenberg. Zoals in het debat in de Tweede Kamer bleek, zijn er zorgen over de DSO. Ook de gemeente Utrecht zal daarmee te maken krijgen. Tot nu toe verlopen de Utrechtse testen in de aansluiting op het landelijk systeem goed.
Als het gaat om de garantie van privacy verwijst zij naar het camerabeleid dat afgelopen zomer is vastgesteld. In Q2 zal daarvan een Uitvoeringsagenda komen.
Richting Student & Starter herhaalt zij de informatie in het kader van de veiligheidsagenda.
Mevrouw Kendir (Student & Starter) sprak vooral over de jaarlijkse ICT-stresstest. Dat is ook opgenomen in het coalitieakkoord. Zij ziet die niet terug in de Actie-Agenda.
Wethouder Streefland antwoordt bevestigend. Die hoort bij het Uitvoeringsplan Digitale Veiligheid. Zij zegt toe uit te zoeken of die daadwerkelijk daar landt. Zij zal daarover een memo sturen naar de raad. Zij stelt zich voor dat de raad snel wil weten of het college dit al doet of niet.
Mevrouw Kendir (Student & Starter) merkt op dat dit raadsvoorstel ook bedoeld was voor een visiedocument, en het nu gebracht wordt in losse onderdelen waardoor zij het overzicht mist wanneer dit niet onderdeel wordt van de ActieAgenda.
De voorzitter attendeert op de instrumenten die de raad heeft.
Wethouder Streefland vervolgt haar beantwoording met te benadrukken dat toegankelijkheid van de producten en diensten van de gemeente een speerpunt is van de gemeente. Dit is een continu proces van de dienstverlening en dat verandert ook voortdurend. Daarbij zijn meerdere partijen betrokken, waaronder ook het SOLGU. Zij houdt zich aanbevolen voor suggesties vanuit de raad waar verbeteringen mogelijk zijn.

De nieuwe competenties, de wethouder Digitale Stad. Wethouder Streefland is verantwoordelijk voor de Digitale Stad vanuit P&O en IPM. Zij vindt het heel fijn dit te doen in relatie tot Personeel en Organisatie en daarbij samen te werken met de burgemeester voor de digitale weerbaarheid; de digitale weerbare stad, met haar collega Voortman rondom dienstverlening. Wanneer de raad deze wethouder op dit onderwerp wil, wordt dan weer minder gemakkelijk connectie gemaakt met de organisatie. Zij vraagt naar de vraag achter de vraag: wil de raad echt iemand anders die dit onderdeel voor zijn of haar rekening neemt, en gaat dat dan helpen met het doel dat de raad zou willen bereiken?
Mevrouw Kendir (Student & Starter) beantwoordt de vraag met te stellen dat dat helpt om ervoor te zorgen dat dit onderwerp geen ondergeschoven kindje wordt zoals GroenLinks daarop wees. Zij stelt zich voor dat dat lastig is middenin de periode. Zij vraagt de wethouder toe te zeggen voorbereidingen te treffen in de aanloop naar de volgende collegeperiode en daarvan een belangrijk speerpunt te maken.
Wethouder Streefland antwoordt dat zij dit een goed punt vindt. Zij weet niet hoeveel jaar dat het stadsbestuur verder zal brengen. Nu heeft het college het deel van IT, IPM, Digitale Stad uit het P&O deel getrokken; zij vindt het een goed plan om voor de volgende onderhandelende teams na te gaan hoe dat verder positie kan krijgen.
Op de vraag van **mevrouw Kendir** (Student & Starter) of het college een afzonderlijke ambitie kan stellen voor het vrijgeven van meer data, antwoordt wethouder Streefland met de verwijzing naar het antwoord op de desbetreffende vraag van D66. Zij herhaalt haar verstrekte informatie. Het college zet hierop stappen.
De voorzitter attendeert op de middelen die de raad heeft wanneer een raadslid vindt dat er meer ambitie op moet.

Gemiste vragen
Mevrouw Kendir (Student & Starter) had een vraag gesteld over datagedreven werken.
Wethouder Streefland antwoordt dat de vervolgstap die het college zet, het uitzoeken is van of de data die er zijn bruikbaar zijn en geordend. Het college probeert dat op orde te krijgen. Om die reden is het een rekening risicovol project.

De heer Ait Daoua (D66) had gevraagd de initiatieven zichtbaar te maken in het kader van de digitale vaardigheden.
Wethouder Streefland antwoordt bevestigend. Dit wordt gedaan bij de ActieAgenda. Zij stelt zich voor dat het fijn is om een overzicht te hebben van wat het college doet, op welke plekken, et cetera.

Mevrouw Fattal (GroenLinks) had gevraagd naar de mening van de wethouder over het idee een beleidsoverstijgend team in het kader van digital diversity dat ideeën oppakt in de gehele organisatie.
Wethouder Streefland vindt dat een organisatievraag. Zij noemt in dit licht de vliegende recordmanagers. Dat zijn IT mensen die helpen met de opgaven bij de verschillende afdelingen. In die zin probeert het college dit al zo te doen.
Tegelijkertijd zegt de wethouder in alle openheid, is het college heel blij met de mensen die er zijn. Het college spant zich in om die te behouden. Wanneer mocht blijken dat een deel van hen is vrij te maken, juist voor deze opgave, zal zij dat zeker niet nalaten.

Toezeggingen

- In Q2 2024 volgt een brief met de actualisatie van het Uitvoeringsprogramma Digitale Stad met daarin onder meer het plan Digitale Veiligheid waarin onder andere opgenomen zal zijn een uitwerking van de Visie Digitale stad en de cijfermatige onderbouwing en de betrekking tot de toegankelijkheid en digi-vaardigheden ook hoe IT-er meer betrokken kunnen worden bij de uitvoering en ook hoe de gemeente omgaat met nieuwe technologieën zoals artificiële intelligentie, een update over de digitale toegankelijkheid, mede naar aanleiding van de audit die in februari plaats zal vinden met informatie over het bevorderen van digitale vaardigheden, een overzicht van plekken in het aanbod van internet in de stad, onder andere bij buurthuizen en bibliotheken
- Een memo aan de raad over hoe de gemeente omgaat met de stresstest. Dit komt voor de raadsbehandeling.
- In Q2 komt de voortgangsrapportage van het rekening risicovol project Informatie op Orde. Daarbij komt binnenkort een plan van aanpak bij wijze van een startdocument.

De voorzitter verneemt desgevraagd dat de commissie dit wil doorgeleiden naar de raad. Hij geeft de gelegenheid voor de raadsleden om eventuele moties aan te kondigen.

Mevrouw Fattal (GroenLinks) denkt aan een motie over de meldplicht voor sensoren en mogelijk over een visie op datasets.

De heer Ait Daoua (D66) denkt aan een motie over het inzichtelijk maken van trainingen en digitale vaardigheden en openbaar maken van datasets.

Mevrouw Kendir (Student & Starter) twijfelt over een motie over leiderschapinnovatie en over het datagedreven werken.

Mevrouw Raaijmakers (PvdA) denkt aan een motie over digitale afhankelijkheid van de websites.

De heer Van Steeg (CDA) denkt aan een vervolg van een eerdere motie over sensoren en camera's en omgangsvormen.

De voorzitter schorst de vergadering voor een paar minuten en heropent die.

10. Raadsbrief Minimum uurloon 14 euro bij aanbestedingen

Wethouder: Schilderman, Beleidsterrein: Financiën
Indicatieve behandeltijd: 90 minuten
Geagendeerd door: Ilse Raaijmakers (PvdA), Rik van der Graaf (ChristenUnie), Gert Dijkstra (EenUtrecht), Fred Claassen (GroenLinks), Yvonne Hessel (Utrecht Solidair), Berdien van der Wilt (D66), Stevie Nolten (Bij1), en Esma Kendir (Student en Starter).

De raad heeft in februari 2022 een motie aangenomen waarin het college wordt opgedragen een voorstel te doen hoe we bij de aanbesteding van een nieuw contract een minimaal uurloon van 14 euro per uur kunnen hanteren. In juli hebben we als raad een brief ontvangen waarin enkele mogelijkheden worden genoemd. De raad wil in gesprek over de uitvoer van deze mogelijkheden en de genoemde juridische en financiële aspecten. Ook wil de raad in gesprek over de mogelijkheden van een minimumloon van 16 euro per uur en hoe we het bedrag in de toekomst gaan bepalen.

De voorzitter leidt de bespreking in aan de hand van de annotatie bij de agenda. (zie hierboven)

Mevrouw Raaijmakers (PvdA) merkt op dat vandaag de uitwerking van een belangrijke motie wordt besproken: over bestaanszekerheid. Zij merkt op dat een hoger minimumloon noodzakelijk is om te kunnen rondkomen en mee te doen, zeker in een dure stad als Utrecht. Het is bekend van de Utrechtse armoedemonitor dat mensen met een laag inkomen vaak in armoede leven. Zij vindt dat de overheid het goede voorbeeld moet geven en alles in het werk moet stellen en zijn invloed moet aanwenden om bestaanszekerheid voor iedereen te garanderen.
Als het gaat om een hoger minimumloon bij aanbestedingen geeft zij een paar punten mee aan het college.
Het gemeentebestuur is ingehaald door de tijd. Sinds februari vorig jaar toen de motie werd aangenomen, kreeg de gemeente te maken met grote inflatie en stijging van kosten. Inmiddels is er een actie gaande om niet 14 maar 16 euro per uur als minimumloon te hanteren. Niet uit luxe maar nodig om rond te komen. Zij vraagt de wethouder of dit mee te nemen is bij de uitwerking om uit te gaan van 16 euro per uur.
Haars inziens is er ook een betere manier om het minimumloon te rekenen: 60% van het mediaan brutoloon. Dat is een Europese richtlijn die Europa te danken heeft aan Agnes Jongerius, die zich hiervoor heeft ingezet in het Europees parlement. Zij vindt dat een belangrijke doorbraak voor een sociaal Europa. Zij krijgt graag de toezegging van de wethouder dat hiermee lokaal te rekenen is.
Zij vraagt waarom het zo lang heeft moeten duren: 1,5 jaar wachten op een reactie op de motie. Wat kostte zoveel tijd? Uit de brief blijkt niet dat het gaat om een ingewikkeld uitzoekwerk. Zij verneemt daarop graag een toelichting. Dit onderwerp betreft bestaanszekerheid; de mensen om wie het gaat, kunnen niet wachten.
De heer Van Steeg (CDA) is het eens over dat het lang geduurd heeft. Mevrouw Raaijmakers pleit ervoor nu te gaan naar 16 euro. In de brief van het college staat al dat er onvoldoende inzicht is in de financiële dekking voor 14 euro. Hij vraagt naar de financiële dekking voor 16 euro.
Mevrouw Raaijmakers (PvdA) gaat op financiële aspecten in, in de rest van haar bijdrage. Het vraagstuk hoort wat haar betreft niet alleen bij de gemeente te liggen. Één van oplossingsrichtingen die worden meegegeven, is het stimuleren van bewustwording. Dan is dit ook een aspect om de bewustwording te stimuleren. Zij probeert dat ook te doen in dit debat door iedereen te wijzen op de Europese richtlijn.
Zij vervolgt haar betoog. Zij vindt dat wat nu voorligt niet van ambitie getuigen om de bestaanszekerheid te garanderen. De motie riep op om te komen tot een voorstel. Zij leest in deze brief weinig concrete voorstellen. Zij vraagt wat de gemeente gaat doen om dit bij aanbestedingen te laten meewegen; welke concrete stappen gaat de gemeente zetten. Zij verneemt dit graag en anders overweegt haar fractie moties in te dienen.
Zij gaat in op de drie opties die in de brief worden genoemd:
(1) Uitbesteden of inbesteden; haar oproep is een hoger minimumloon zwaar te laten wegen bij overwegingen om services weer in eigen dienst te nemen. Zij noemt als voorbeeld het inhuren van beveiliging; aanvankelijk werd gesteld dat dat niet mogelijk was en uiteindelijk bleek dat wel te kunnen. Dit is ook besproken bij het keuzekompas aanbesteden: laat het perspectief van medewerkers meewegen in de te maken keuze.

(2) Het stimuleren van bewustwording van de markt; zij geeft als concrete suggestie de catering mee. Het college heeft al laten weten de catering niet in eigen dienst te willen nemen. De medewerkers die nu koffie uitserveren en broodjes smeren, krijgen vaak lager uitbetaald dan 14 euro per uur, laat staan 16 euro. Zij doet de suggestie dit onder de aandacht te brengen bij de aanbieder die de catering exploiteert.
Zij verneemt graag de terugkoppeling daarvan.
(3) Het toepassen van een hoger minimumloon bij aanbestedingen; het was in de motie daarom te doen. In de brief zegt het college dat er beperkte mogelijkheden zijn. De oproep van haar fractie is die te benutten. Zij doet de suggestie met één aanbestedingstraject te beginnen en daarvan een pilot te maken. Pas dan is de impact ervan bekend. Dit is een goed moment. Bestaanszekerheid is een breed thema en de markt is daarvoor gunstig.
De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat hoe dan ook het extra geld gaat kosten. Dat probleem is nog niet opgelost. Hij vraagt hoe mevrouw Raaijmakers dat wil oplossen.
Mevrouw Raaijmakers (PvdA) had na anderhalf jaar wachten op het antwoord op de motie wel een oplossing verwacht. De beveiliging kon wel intern worden aangenomen, omdat de markt ook duurder werd. Zij wil eerst de scenario's zien voordat ze kan zeggen of het wel of niet kan.
De heer Van Steeg (CDA) is het er over eens dat het lang geduurd heeft. De overweging rond het financiële was wel een belangrijke reden om voorzichtig te zijn met het steunen van de motie; het kost echt geld en de motie geeft op geen enkele manier richting aan waar het geld vandaan moet komen. Dat blijft in zijn beleving een drempel.
Mevrouw Raaijmakers (PvdA) begrijpt daarmee waar het punt vandaan komt. Zij vindt dat de gemeente ook iets kan vragen van de markt; dat is ook zo bij duurzaamheidseisen. Dit kan onderdeel zijn van het hele aanbestedingspakket. Ook bij duurzaamheid stelt de gemeente hoge eisen en daar gaat de gemeente ook niet per se extra geld bijleggen. Waarom zou dat niet kunnen rond bestaanszekerheid?
Mevrouw Van der Wilt (D66) vindt dit een helder betoog. Ook landelijk wordt gestreden voor een hoger minimumloon, ook samen met D66. Daar zag zij dat het lastig is om zo hoog te gaan als gewenst. Welke situatie ontstaat wanneer lokaal gezegd wordt een hoger minimumloon te gaan te gaan hanteren terwijl dat landelijk nog niet het geval is. Komt Utrecht dan wellicht mogelijk in de knel met eigen aanbieders en met de eigen begroting?
Mevrouw Raaijmakers (PvdA) begrijpt de juridische aspecten. Zij herhaalt haar pleidooi de mogelijkheden te benutten, op te zoeken. De mogelijkheden worden in de brief nog niet zo expliciet gemaakt; zij had in dat opzicht een duidelijker uitwerking verwacht na anderhalf jaar.
Mevrouw Ramaker (VVD) merkt op dat te zien is bij de huishoudelijke hulp dat de vraag wordt gesteld in de aanbesteding de cao richtlijnen te volgen of iets meer. Zij vraagt hoe de PvdA ziet dat de kans ook aanwezig is dat de organisatie die meedoet met de aanbesteding daaraan geen gehoor geeft; de gemeente vraagt 16 euro per uur en de organisatie steekt die 2 of 4 euro in eigen zak.
Mevrouw Raaijmakers (PvdA) begrijpt hieruit dat de gemeente dat geld beschikbaar stelt, maar dat het dan niet besteed wordt aan het personeel.
Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt zich af of de eis met betrekking tot het loon gesteld kan worden. Ook bij huishoudelijke hulp is te zien dat er een aantal voorwaarden en eisen meegenomen wordt maar dat in de praktijk de organisatie het niet realiseerbaar vindt. Zij probeert mee te denken met de PvdA hoe daarmee om te gaan.

Mevrouw Raaijmakers (PvdA) denkt daarbij aan een gunningscriterium; dat is iets anders dan een eis. Zij had die uitwerking graag willen zien van het college.

De heer Van der Graaf (ChristenUnie) vindt het belangrijk te benoemen waar de verhoging van het minimumloon vandaan komt. Soms hebben mensen twee banen nodig in Nederland om fatsoenlijk te kunnen rondkomen. Boodschappen en energie worden fors duurder. Hij vindt het goed om te zien dat het college met de motie aan de slag is gegaan. Hij deelt de vragen en de zorgen over de duur van de reactietermijn.
De PvdA zei het al dat het stadsbestuur continu kritisch zal moeten blijven kijken naar de hoogte van het minimumloon; de tijd haalt het stadsbestuur in. Een minimumloon van 16 euro en straks misschien van 18 euro zou mogelijk veel logischer zijn. Hij vraagt of het college dit heeft overwogen; hij legt de vraag voor welk bedrag nodig is om fatsoenlijk rond te kunnen komen; wat is de opvattting van het college daarover? Hoe kijkt het college naar de methodiek die de PvdA voorstelt; zou dat wellicht werkbaar zijn?
Hij verneemt graag of het college periodiek overweegt - en vaker dan nu - of het het minimumloon in de eigen organisatie en in de aanbesteding moet verhogen. Op welke manier is het college daartoe bereid?
Hij vraagt of in de afgelopen periode ook gekeken is naar waar al aanbestedingen zijn gedaan en of daar ook het gesprek is gevoerd met partijen over de kostenstijging, en welke kansen zij zien om het minimumloon voor de werknemers te verhogen. Heeft het college in de tussentijd een aanbesteding gedaan waarbij dit aan de orde was? Welke keuze is toen gemaakt om dit wel of niet mee te nemen?
Zijn fractie vond het aan inzicht ontbreken; hij had meer cijfers verwacht over hoe de situatie bij aanbestedingen er nu uitziet. Met welk minimumloon wordt daar gewerkt? Is de wethouder bereid die informatie op termijn te delen met de raad?
Mevrouw Ramaker (VVD) is benieuwd hoe de ChristenUnie aankijkt tegen de kosten die de uitvoering hiervan met zich meebrengt. Zij schaart zich achter de vraag van het CDA naar wie uiteindelijk de rekening gaat betalen.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) vindt die vraag terecht. De ambitie is in de motie neergelegd. Er zal soms een dekking gezocht moeten worden bij het uitwerken in aanbestedingen. Wanneer dat niet kan, zullen er andere keuzes gemaakt moeten worden. Dit zal bekeken moeten worden per specifieke aanbesteding. Tegelijkertijd steunt hij volledig de oproep van de PvdA dat dit niet alleen aan de overheid is, maar ook bedrijven die geld verdienen aan deze sectoren hierin de verantwoordelijkheid moeten nemen om hun werknemers fatsoenlijk uit te betalen.

De heer Claasen (GroenLinks) merkt op dat bestaanszekerheid alleen maar belangrijker geworden is sinds de motie twee jaar geleden.
Hij vindt het fijn dat de brief er eindelijk ligt. Dat geeft handvatten om het er verder over te hebben. Hij vindt ook fijn dat dit op een paar plekken al is geregeld; het is geregeld met de beveiliging, en met de uitzendkrachten. Hij spoort het college graag aan om de volgende stap te zetten: ermee aan de slag te gaan en een voorstel voor te leggen aan de raad. Niet aan de slag alsof er een experiment is maar aan de slag met een paar grote aanbestedingen waardoor er impact gemaakt wordt op de mensen om wie het gaat. Hiermee zijn grote aantallen mensen gemoeid. Hij begrijpt dat dat een grote financiële impact heeft op de gemeente; door de jaren heen zijn prijzen omhoog gaan.

Het minimumloon is vanaf 1 januari 2022 tot 1 januari 2024 met ongeveer 20% gestegen. Dan komt hij uit op 16,80 euro. Hij legt de vraag voor aan het college hoe om te gaan met de 16 euro.

Mevrouw Van der Wilt (D66) leest de brief als gaat het college inderdaad aan de slag. Zij vraagt of de heer Claasen deze brief op dat punt anders leest.

De heer Claasen (GroenLinks) leest het als gaat het college aan de slag. Hij leest het ook als zou het een experiment kunnen zijn. Hij spoort het college aan dit niet als een experiment uit te werken; hij spoort het college aan aan de slag te gaan op die punten waarmee het impact gaat hebben.

Mevrouw Ramaker (VVD) hoort al vaker over aanbestedingen. Zij kent ook veel aanbestedingen waar het minimumloon niet van toepassing is omdat het bijvoorbeeld civiel technisch ingewikkelde klussen zijn. Aan welk type aanbesteding moet zij denken. Zij komt er op één: huishoudelijke hulp. Aan welke aanbestedingen denkt GroenLinks?

De heer Claasen (GroenLinks) merkt op dat de gemeente veel aanbesteedt. Soms zit daarin een groot looncomponent en soms zit er een groot technisch materialencomponent. Zijn wens is juist daar te kijken waar er een groot looncomponent zit in de aanbesteding waar veel mensenwerk te pas komt bij aan het leveren. Hij adviseert het college dan ook goed na te gaan hoe het er in stopt: als een harde eis of als een beoordelingscriterium. Hij hoopt dat het college daarover iets meer wil zeggen.

Mevrouw Van der Wilt (D66) vindt het mooi dat het college bezig is met de uitwerking van dit voorstel. Ook haar partij heeft zich daarover uitgesproken. Haar fractie is blij dat dit nu de norm wordt in de nieuwe aanbestedingen; zo heeft zij de brief gelezen en het is mogelijk een klein verschil met hoe GroenLinks de brief gelezen heeft. Zij begrijpt de wens van partijen om direct door te pakken en na te gaan of dit minimum nog hoger kan. Haar fractie deelt die wens ook gezien de financiële ontwikkelingen, nog los van het exacte bedrag. Dat betekent dat dit ook nog wel een aantal vragen oproept bij haar fractie; om die reden is haar fractie voorzichtig en wenst zij eerst de reactie van het college op een aantal punten. Mogelijk kan de gemeente Utrecht nog iets leren bij andere gemeenten als het gaat om het risico.

Mevrouw Raaijmakers (PvdA) is benieuwd te vernemen hoe D66 naar de Europese richtlijn kijkt; die is er. Zou D66 dan niet zeggen dat Utrecht de Europese richtlijn heeft op te volgen; zij hoort D66 dat wel vaker zeggen.

Mevrouw Van der Wilt (D66) vindt dat een goed punt. Landelijk wordt ook gezegd het minimumloon omhoog te brengen. In principe is gezegd richting 2028 naar 17,5 euro. De gemeente Utrecht heeft ook te maken met de landelijke context. Dat moet eerst landelijk zijn voordat gesprekken te voeren zijn met werkgevers die al richting de 16/17,5 euro gaan. Zij onderstreept de wens en vindt dat spannend als het gaat om de positie van de gemeente.

Mevrouw Raaijmakers (PvdA) kan zich dit voorstellen; tegelijkertijd gaat het om de voorbeeldfunctie. Het is haar om de bestaanszekerheid te doen en niet zozeer om het bedrag.

Mevrouw Van der Wilt (D66) is het eens met mevrouw Raaijmakers als het gaat om bewustwording dat die 14 euro eigenlijk al niet meer voldoende is en dat dat hoger zou moeten zijn. Zij vindt het vastleggen in aanbestedingen spannend.
Zij laat zich graag overtuigen wanneer het anders kan.

Waar het gaat om de financiële onzekerheid, vraagt zij welke onzekerheid het college verwacht: dat bedragen zullen stijgen voor aanbestedingen, of dat werkgevers bij aanbestedingen hun interne bedrijfsvoering niet rond kunnen krijgen. In beide gevallen hoort zij graag meer duiding van het college op het risico en de geschatte financiële impact van het besluit, niet alleen omdat de gemeente bezig is met een bezuinigingsopgave op het sociaal domein.
Haar fractie staat sympathiek tegenover het als norm uitdragen van het hogere minimumloon. Dan moet het financiële verhaal en de financiële risico's duidelijker worden vanuit het college.
In de tekst wordt aangegeven dat 14 euro alleen geldt voor diensten waarbij de inzet van uren expliciet wordt uitgevraagd in de aanbesteding en niet bij contracten via de vierkantsbekostiging. Vervolgens worden voorbeelden genoemd; het is haar fractie nog niet helemaal duidelijk welke contracten daar al of niet onder vallen, ook met het oog op aanbestedingen die misschien in het najaar nog komen. Haar fractie vraagt zich af of ook leerlingenvervoer en de regiotax hieronder kunnen vallen, of dat het geen contracten zijn onder urenverantwoording. Zij vraagt dit omdat hier het vraagstuk van de beloning van medewerkers meespeelt. Hierop ontvangt haar fractie graag het antwoord.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) merkt op dat wanneer dit wordt verwerkt in aanbestedingen, bedrijven zich kunnen onderscheiden op het aspect van het uitbetalen van een fatsoenlijk loon. Daarmee vindt hij dat de gemeente de markt aan het werk kan zetten.
Mevrouw Van der Wilt (D66) antwoordt dat het er van afhangt of het college dit wil opnemen in de aanbesteding. Dat is haar nog niet helemaal duidelijk. Zij maakt daarbij het onderscheid tussen enerzijds dat er geen gesprek mogelijk is en anderzijds dat er sprake is van een ingroeipad, voor zover mogelijk. D66 staat niet negatief tegenover een hoger bedrag.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) begrijpt dat D66 de trigger om na te denken over fatsoenlijk loon kan steunen. **De voorzitter** ziet mevrouw Van der Wilt jaknikken

Mevrouw Kendir (Student & Starter) kan zich aansluiten bij datgene wat al gezegd is.
Student & Starter ziet het voorstel voor een hoger minimumuurloon bij aanbesteding voor nieuwe contracten als een kans om de levensstandaard van werknemers te verbeteren.
De verhoging van het minimumloon geldt niet voor mensen onder 21 jaar. Haar fractie ziet daar kansen. Zij pleit ervoor de groep van 18 - 21 jaar hierin mee te nemen. Haar fractie is van mening dat die stap rechtvaardig zou zijn zo dat mensen niet langer voor exact hetzelfde werk op basis van alleen leeftijd minder betaald krijgen.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) vraagt waar de grens ligt. Moet dit dan ook voor de groep ónder 18 jaar?
Mevrouw Kendir (Student & Starter) merkt op dat de samenleving 18-jarigen beschouwt als volwassen. Vanaf dat moment vindt haar fractie dat zij dan ook als volwassenen behandeld zouden moeten worden en als volwassenen betaald zouden moeten worden. Veel 18 jarigen willen financieel rond kunnen komen onafhankelijk van hun ouders.
De heer Van Steeg (CDA) legt de vraag voor of het risico van ongelijke betaling al niet zit in de aanbesteding op alleen de zaken waarop de gemeente vat heeft.

Mevrouw Kendir (Student & Starter) ziet dat niet zo. Dat heeft te maken met wat al eerder in het debat is gezegd, namelijk dat de gemeente een voorbeeldfunctie heeft. Vanuit de voorbeeldfunctie denkt haar fractie dat het goed is wanneer de gemeente een dergelijke stap zet en ook op het gebied van jongeren van 18 - 21 jaar. Haar fractie ziet ook daar een voorbeeldfunctie.

Niet agenderende partijen
De heer Van Steeg (CDA) stemde destijds niet voor deze motie omdat zijn fractie vragen had op het financiële terrein die tot nog toe niet zijn opgelost. Hij legt de vraag voor aan de wethouder wat nu beter gaat, zeker wanneer het minimumloon nog verder omhoog gaat.
Daarnaast is bestaanszekerheid zeker niet alleen een vraag van het minimumloon, maar is juist veel breder: kan iemand een huis kopen? Kan iemand een goede baan vinden?
Daarnaast ziet hij in de uitvoering het zojuist door hem genoemde risico: dat de mensen die hetzelfde werk doen en niet onder deze regeling vallen, lager betaald zullen krijgen. Hij vraagt of de wethouder kan ingaan op de risico's en hoe die te voorkomen zijn met de uitvoering hiervan.
Mevrouw Raaijmakers (PvdA) merkt op dat dit ook speelt bij inbesteden: de beveiliging in dienst van de gemeente krijgt mogelijk anders betaald dan wanneer die werd ingehuurd door particulieren. Zij vraagt naar wat het probleem is; had de gemeente die niet moeten inhuren?
De heer Van Steeg (CDA) merkt op dat wanneer dit alleen als gemeente te doen is, daarmee ongelijkheid gecreëerd wordt. Hij vraagt zich af in hoeverre dat rechtvaardig is.
Mevrouw Raaijmakers (PvdA) legt de vraag voor of het rechtvaardig is om het aan de markt over te laten, terwijl de markt heeft laten zien een salaris uit te betalen waarvan mensen niet kunnen rondkomen.
De heer Van Steeg (CDA) antwoordt dat dit tot op zekere hoogte opgaat. Hij is niet principieel tegen het verhogen van het minimumloon. Hij denkt dat dit wel veel meer op het bord van Den Haag ligt. Daar zullen besluiten moeten worden genomen. Hij verwacht dat de gemeente Utrecht met een uitvoeringsprobleem zal komen te zitten wanneer zij dit heel graag wil regelen. Hij legt deze vraag voor aan de wethouder.
Mevrouw Raaijmakers (PvdA) merkt op dat de heer Van Steeg de principiële vraag stelt of het oneerlijk is omdat er ongelijkheid bestaat. Zij legt de bal terug en vindt het oneerlijk dat de markt deze mensen aan hun lot over laat.

De heer Simşek (DENK) bevestigt dat mensen met een laag inkomen steeds moeilijker kunnen rondkomen. De kosten stijgen een stuk harder dan het minimumloon. Ook hij vindt dat de gemeente het goede signaal moet geven. Daarom steunde zijn fractie deze motie.
Hij kan zich aansluiten bij een groot deel dat is ingebracht door de PvdA. Hij steunt het streven naar een minimumloon van 16 euro per uur. Dat is beter in de huidige tijd.

De voorzitter schorst de vergadering voor 5 minuten en heropent die.

De beantwoording

Wethouder Schilderman bevestigt dat de stijging van het minimumloon belangrijk is in het totaal. Het is een landelijk politiek actueel onderwerp. Ze noemt in dit verband het rapport Sociaal Minimum, de verhoging door het demissionaire kabinet en de extra verhoging die gezocht wordt in de verkiezingscampagne; de vraag is dan nu wat dat betekent voor de gemeente.
De gemeente zit vast aan landelijke regelgeving hierin. Dat is de aard van de moeilijkheden in dit gesprek: de rijksoverheid kan de regels stellen. De regels moeten vertaald worden in landelijke wetgeving. Alles wat de gemeente doet is een poging om ergens in te lopen, maar de verzekering dat iedereen daaraan mee kan doen is niet bestaand. De gemeente heeft geen wetgevende bevoegdheid op dat vlak. Dat beperkt in alles de mogelijkheden. Deze worsteling maakt dat de G4-gemeente een afwachtende houding aannemen zonder een stap naar voren te zetten. Het college probeert een stap naar voren te zetten met de aan de raad toegezonden brief. Met die brief heeft het college willen aangeven welke de beperkte ruimte is en hoe het college daarvan gebruik wil maken. Zij kan het minimumloon niet verhogen. Die belofte wil zij daarom ook niet doen.
Zij begrijpt de inbreng van de PvdA over de 16 euro gezien de kosten die mensen ervaren en wat nodig is om goed rond te komen. Dat betekent wel dat de opgave duurder wordt. Het stadsbestuur komt die financiële impact zeker tegen.
Wanneer het iets meer kost zijn er twee opties: (1) de aanbesteder krijgt minder voor zijn geld of (2) dezelfde levering kost meer. In die zin heeft dit wel degelijk een financiële impact.
De gemeente krijgt een compensatie vanuit het Rijk voor de loon- en prijsontwikkeling. Wanneer de gemeente hoger gaat zitten dan de loon- en prijsontwikkeling, wordt de gemeente daarvoor niet gecompenseerd. Wanneer de cao lonen stijgen, krijgt de gemeente van het Rijk compensatie. Zij kan zich inhoudelijke de suggesties voorstellen zoals de 60% mediaan brutoloon, het blijft afhankelijk van wat in welke aanbesteding terechtkomt en wanneer komt het terechtkomt in de geldende cao's. Daarom kan de wethouder niet toezeggen dat zij een lokaal minimum-loon laat meestijgen met deze ontwikkeling. Zij is daar aarzelend in. De kans is groot dat de gemeente ingehaald gaat worden door landelijke effecten hierin. De wethouder zegt toe in Q2 na te zullen gaan of dit is toe te voegen aan een kansrijke aanbesteding. Juridische beperkingen zijn weergegeven in de brief.
Mevrouw Raaijmakers (PvdA) weet al welke aanbestedingen er aan zitten te komen; zij vraagt iets meer inzicht en vraagt de wethouder het te doen. Zij vindt de toezegging wel heel voorzichtig.
Als het gaat om de financiën maakt zij een vergelijking met duurzaamheid; waarom zouden die kosten volledig bij de gemeente liggen? Mag de gemeente niets van de markt verwachten hierin?
Wethouder Schilderman antwoordt dat het niet volledig bij de gemeente ligt. Een partij kan ervoor kiezen op de eigen apparaatskosten te bezuinigen of door iets te doen wanneer zij een bepaalde vorm van winst maken. Het is reëel dat andere partijen hiervan ook een deel nemen. Naar alle waarschijnlijkheid zullen de kosten doorberekend worden. Het gaat specifiek over aanbestedingen waarbij de gemeente uren uitvraagt. Zij verwacht dat vele partijen de meerkosten in rekening zullen brengen.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) vraagt of de toezegging betekent dat in de afgelopen anderhalf jaar er geen aanbestedingen zijn geweest waarbij dit mogelijk aan de orde was.

Wethouder Schilderman antwoordt dat in de afgelopen periode ook gekeken is hoe dit juridisch mogelijk te maken is; in zaken waarin dit kansrijk was, bijvoorbeeld de beveiliging, koos het college ervoor de eerste actielijn te gebruiken, namelijk om die in te besteden. Daarmee krijgen de beveiligers de 14 euro.
De PvdA vroeg waarom dit tijd kostte. De wethouder verwijst naar de brief en de uitleg over het juridische aspect. Er was weinig over te rade gaan bij andere steden omdat de andere steden juist naar de gemeente Utrecht kijken. Ook zij zitten in hetzelfde schuitje als de gemeente.
De wethouder verwijst naar de drie actielijnen die genoemd zijn in de brief, op de vraag van de PvdA naar wat er gedaan wordt om dit mee te laten wegen in de aanbesteding. Zij noemt de actielijnen. De wethouder heeft toegelicht de derde actielijn te proberen toe te passen: kansrijke aanbestedingen.
Het college zal dit expliciet benadrukken bij de cateraar dat de 14 euro erg belangrijk is voor mensen om voldoende inkomen te hebben.
Mevrouw Raaijmakers (PvdA) had de expliciete vraag gesteld bij in- of uitbesteden of het zwaar weegt bij de keuze die bij de gemeente ligt om een werk in te besteden.
Wethouder Schilderman verwijst naar haar brief: dat dit een van de zaken is die meebeweegt, om te bewegen naar de inbesteding - zoals is gedaan bij de beveiliging. Zij vervolgt haar beantwoording.
De ChristenUnie stelde de vraag wat een fatsoenlijk minimumloon is en de wethouder verwijst naar de commissie Sociaal Minimum; die kan daarover het beste een uitspraak doen, aanzienlijk beter en meer en weloverwogen dan het college.
De ChristenUnie vroeg inzicht in lopende overeenkomsten; de wethouder begrijpt de behoefte aan inzicht. In welke gevallen kan het eventueel toegepast worden. Zij kan die vraag meenemen in de brief in het tweede kwartaal 2024.
Het college zal de raad informeren over de mate waarin bedrijven kunnen kiezen om in hun eigen kosten te snijden, wanneer het college daarvan een beeld krijgt in een kansrijke aanbesteding.
Mevrouw Van der Wilt (D66) hoorde de wethouder zeggen dat wanneer de beloning meer geld gaat kosten, de gemeente minder voor haar geld krijgt. Een aantal partijen die de raad spreekt ziet ook dat mensen weglopen omdat er te weinig salaris wordt gegeven. Wat dat kost wordt ook besproken. Zij vraagt of de wethouder dat ook ziet als een kostenpost die mogelijk door het verhogen van inkomen in te lossen is.
Wethouder Schilderman merkt op dat het ook altijd een wisselwerking is; een bepaalde kwaliteit kan er ontstaan doordat mensen meer betaald krijgen. Het is moeilijk om te laten zien wat het in zijn geheel kost; dat heeft ook te maken met hoe er gescoord wordt in de aanbesteding.
Mevrouw Van der Wilt (D66) vraagt of het college bereid is om de kosten die veroorzaakt worden door mensen die vertrekken mee te nemen in de bepaling van kansrijke aanbesteding. Bepaalde sectoren hebben grote tekorten; mogelijk weegt het hoge salaris wel op tegen al die tekorten.
Wethouder Schilderman kan zich daarbij iets voorstellen. Het is dan de vraag hoe dit gedefinieerd wordt. Dan zal vooral gekeken moeten worden naar of iets te doen is op het vlak van de effectiviteit van de aanbestedingen, na te gaan of het daarin mee te wegen is. Zij ziet ook het voordeel dat daarin potentieel kan zitten.
Student & Starter stelde de vraag over welke groep het gaat. Het college heeft in de raadsbrief aangegeven dat het gaat om het volwassen uurtarief exclusief toeslagen, eindejaarsuitkering en andere inkomsten. Dat is verreweg de grootste groep. De stijging van het minimumloon voor mensen onder 21 jaar, leidt tot een onevenredige

toename van het minimumloon. Utrecht kent weinig voorbeelden van mensen die in die categorie vallen. Daarin zit vanuit Student & Starter ook een breder punt, namelijk dat het onrechtvaardig is. De wethouder kan zich daarbij iets voorstellen. Ook daarover gaat de gemeente niet. Zij deelt de opinie maar roept de fractie op te rade te gaan bij de wetgevende macht, het Rijk.
Mevrouw Kendir (Student & Starter) vindt dat ook bij dit punt de gemeente niet hoeft te wachten maar er zelf mee aan de slag kan gaan; juist wanneer het zo'n kleine groep is zal het niet zo'n grote financiële klus zijn. Dan heeft gemeente wel haar voorbeeldfunctie.
Wethouder Schilderman benadrukt dat de positie van de gemeente ten opzichte van het bevoegde gezag wel degelijk nadelen heeft. Het kost de gemeente geld waarvoor zij niet wordt gecompenseerd. Het levert juridische risico's op, dit kan niet voor iedereen gelden omdat dit niet verplichtend is op te leggen, daardoor ontstaat een verdere ongelijkheid bij groepen en ook wellicht keuzes van werkgevers om daar anders mee om te gaan en op bepaalde partijen niet meer in te zetten.
Zij vervolgt haar beantwoording met in te gaan op de inbreng van het CDA. Zij herhaalt haar antwoord op het financiële aspect.
De heer Van Steeg (CDA) hoorde de wethouder zeggen dat het financiële aspect moeilijk in kaart te brengen is; hij doet de suggestie met een eventuele pilot in de aanbesteding inzichtelijk te maken wat de gemeente dan misloopt aan financiën.
Wethouder Schilderman gaat daarmee met goede moed aan de slag en noemt in dat verband een aantal parameters die het moeilijk maken om het totaal van het financiële inzichtelijk te maken.
Het college ziet ook de scheefheid die ontstaat doordat mensen die hetzelfde werk doen een verschillend inkomen hebben. Het zou dus positief zijn wanneer dit geregeld wordt door landelijke wetgeving, of in de cao. De eerste laag is de in- en uitbesteding; dan is het te regelen via de gemeentelijke CAO.
De voorzitter verneemt dat er geen gemiste vragen zijn. Hij recapituleert de gedane toezeggingen.

Toezeggingen
Naar aanleiding van agendapunt 8: Raadsbrief Toekomst Wijkplatforms 2023 – 2026 zegt wethouder Oosters toe dat:
In Q3 2023 een raadsbrief volgt met een update over de voortgang wijkplatforms, o.a. over:
- inclusiviteit en diversiteit;
- de ontwikkeling van wijkplatforms in wijken waar de voortgang nu nog achterblijft;
- een beschrijving per wijk over wat er nodig om tot een wijkplatformfunctie te komen;
- de ondersteuningsbehoefte per wijk/wijkplatform.

Naar aanleiding van agendapunt 9: Raadsbrief Actieagenda Digitale Stad 2023 zegt wethouder Streefland toe dat:
In Q2 2024 een brief volgt met een uitvoeringsplan Digitale Veiligheid, met daarin o.a.:
- een uitwerking op de visie digitale stad en een cijfermatige onderbouwing m.b.t. toegankelijkheid voor niet-digivaardigen;
- hoe IT-ers meer betrokken kunnen worden bij de uitvoering;
- hoe de gemeente omgaat met nieuwe technologieën, zoals A.I;

- een update over digitale toegankelijkheid, mede naar aanleiding van de audit die in februari plaats zal vinden;
- informatie over het bevorderen van digitale vaardigheden;
- een overzicht van plekken/aanbod van internet in de stad (o.a. bij buurthuizen en bibliotheken).

Naar aanleiding van agendapunt 10: Raadsbrief Minimum uurloon 14 euro bij aanbestedingen zegt wethouder Schilderman toe dat:
In Q2 2024 een brief volgt met een terugkoppeling over de pogingen om bij eerstvolgende, daartoe geschikte aanbestedingen, een minimumloon van 14 euro als criterium mee te wegen bij de beoordelingscriteria (pilot), met daarin o.a. opgenomen:

- het financiële aspect, voor zover mogelijk dit aangegeven kan worden;
- wat kansrijke contracten zijn om dit criterium in mee te laten wegen;
- wat gesprekken op dit vlak met de cateraar van de gemeente hebben opgeleverd;

Verslag openbare vergadering Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën inzake de Programmabegroting 2024 D.D. 24 oktober 2023

Datum verslag	27 oktober 2023
Locatie	Stadhuis, raadzaal
Verslag door	Hans Kammeraad (Kammeraad Tekstservice)
Vaststelling verslag	

Aanwezigen:
Avondvergadering
De voorzitter, de heer R. Peters, en van het college de wethouder mevrouw S. Schilderman en voorts de leden: de heer F. Claasen (GroenLinks), de heer J. Vasters (D66), mevrouw H. Assen (PvdA), de heer J. Raaymakers (PvdA), mevrouw M. Ramaker (VVD), de heer J. Vintges (VVD), mevrouw E. Kendir (Student & Starter), de heer R. Snijder (Student & Starter), de heer B. van Steeg (CDA), mevrouw J. Zwinkels (CDA), de heer M. van Heuven (Partij voor de Dieren), de heer R. van de Graaf (ChristenUnie), de heer I. Simşek (DENK) en van de griffie de commissiegriffier mevrouw D. Rijnders en de commissiesecretaris.

1. Opening
De voorzitter opent de vergadering om 20:00 uur en heet iedereen welkom.
Vanavond wordt de programmabegroting 2024 en de bijbehorende raadsvoorstellen besproken. De gemeenteraad besluit tijdens de raadsvergadering van 9 november over de programmabegroting en de bijbehorende raadsvoorstellen.

Mededelingen
Mevrouw Assen (PvdA) deelt mee dat zij gedurende 1,5 week de heer Van der Zweth vervangt.
De voorzitter zegt dat een afmelding is ontvangen van de PVV, BIJ1 en VOLT.
Het college heeft geheime stukken meegestuurd maar er is geen verzoek ontvangen om de geheime stukken te bespreken.

2.a. Raadsvoorstel Programmabegroting 2024

2.a.1 Raadsbrief Beantwoording raadsvragen en erratum Programmabegroting 2024 en Tweede Bestuursrapportage 2023

2.a.2 Raadsbrief Erratum Programmabegroting 2024

2.a.3 Raadsbrief Nazending Beantwoording schriftelijke raadsvragen Programmabegroting 2024 en Tweede Bestuursrapportage 2023

2.b. Raadsvoorstel Tweede Bestuursrapportage 2023

2.c Raadsvoorstel Verordening afvalstoffenheffing 2024

2.d Raadsvoorstel Verordening begraafplaatsrechten 2024

2.e Raadsvoorstel Verordening brug- schut - en havengelden 2024

2.f Raadsvoorstel Verordening hondenbelasting 2024

2.g Raadsvoorstel Verordening leges 2024

2.h Raadsvoorstel Verordening leges omgevingsvergunning 2024

2.i Raadsvoorstel Verordening marktgelden 2024

2.j Raadsvoorstel Verordening Parkeerbelasting 2024

2.k Raadsvoorstel Verordening Precariobelasting 2024

2.l Raadsvoorstel Verordening Rioolheffing 2024

De voorzitter geeft aan dat vanavond de financiën van de begroting in 2 termijnen worden besproken. Daarbij wordt de gebruikelijke spreekvolgorde bij begrotingsdebatten gehanteerd. Hieraan voorafgaande geeft hij het woord aan de voorzitter van de Adviescommissie Controle en Financiën, mevrouw J. Zwinkels.

Mevrouw Zwinkels wil allereerst namens de adviescommissie alle ambtenaren bedanken die zo hard aan de nieuwe opzet van de programmabegroting hebben gewerkt om de leesbaarheid te vergroten. Vanuit de adviescommissie wordt voor de volgende 3 onderwerpen aandacht gevraagd. Ten eerste wederom aandacht voor de realisatiekracht van de ambities in de begroting. Dit is een terugkerende discussie in de raad. Er wordt volgens de adviescommissie elk jaar veel geld vooruitgeschoven en in hoeverre is de begroting de komende jaren uitvoerbaar? Gaan alle gewenste investeringen wel worden uitgevoerd en hoe wordt voorkomen een stapeling van opgaven, ambities en taken en welke concrete stappen kunnen worden uitgevoerd om hier zicht op te krijgen?
Ten tweede, bij de behandeling van de voorjaarsnota 2023 zijn scenario's toegezegd voor de bezuinigingen in verband met het tekort vanaf het jaar 2026. De adviescommissie vindt het belangrijk dat tussen nu en de voorjaarsnota van volgend jaar, 2024, het een goed moment is om de uitgangspunten te delen met de gemeenteraad zodat daar met elkaar over kan worden gesproken. Bij het raadsvoorstel Sturen en verantwoorden is dit ook gedaan en dit zou hier ook goed kunnen werken.
Ten derde, de leesbaarheid van de programmabegroting. Die is sterk verbeterd en de invoering van het nieuwe beleidskader gaat nog verder bijdragen is de verwachting van de adviescommissie. De griffie zal na de raadsbehandeling een evaluatie uitzetten. Graag wordt nog aandacht gevraagd voor de volgende 2 punten ten aanzien van de leesbaarheid. Allereerst hoe worden met elkaar duidelijke indicatoren geformuleerd in de beleidsnota's. Dat is namelijk niet heel makkelijk gebleken in het verleden en hoe gaat dit nu wel gerealiseerd worden? Tot slot, de investeringen en de bijbehorende kapitaallasten zijn een groot onderdeel van de programmabegroting. Tijdens de zomersessie is hier gesproken over het thema Grip op investeringen samen met de ambtelijke organisatie en de meerjarenplannen zoals de MPR kunnen nog echt qua leesbaarheid worden verbeterd naast bijvoorbeeld de spelregels bij de onderbesteding op de investeringen. Begrepen is dat aan verbetering wordt gewerkt en de adviescommissie onderschrijft dat dit de reden is van de thema's.

Zij spreekt haar hartelijke dank uit aan mevrouw Rijnders die de adviescommissie weer heeft geholpen bij de voorbereidingen van deze reflectie.
De voorzitter geeft aan dat de wethouder deze vragen zal beantwoorden in de eerste termijn.

Mevrouw Ramaker (VVD) constateert dat de begroting voor 2024 minder pagina's telt en meer inzicht biedt in wat vrije speelruimte is voor de gemeente en wat wettelijk of anderszins vastligt aan afspraken. Daar wil de VVD complimenten voor uitspreken. Het is ook fijn om te ervaren dat het college, en specifiek de wethouder Financiën, meedenkt met de raad en naar meer sturing en verantwoording. In de vorm van de begroting is zeker een slag gemaakt. Alleen, over de inhoud van de begroting maakt de VVD zich wat zorgen. Zorgen over het gegeven dat jaar in jaar uit meer begroot wordt dan gerealiseerd. Dus dat meer geld wordt bestemd voor ambities, projecten, opgaves, ontwikkelingen dan uiteindelijk concreet zichtbaar wordt. Dat werd net ook al door de voorzitter van de adviescommissie gezegd en zichtbaar en concreet voor de raad en voor de inwoners. Keer op keer blijft er veel te veel geld op de plank liggen en gezien worden jaarrekeningen met positieve saldo's van enkele miljoenen.
De VVD vindt dat het anders moet en zeker ook anders kan. Anders moet omdat het niet zo is dat de inwoner moet opdraaien voor zaken die eigenlijk helemaal niet hoeven. Hoe draait de inwoner hiervoor op? Daarvoor verwijst zij naar pagina 220 van de begroting 2024. Daar staan de kengetallen en een van die kengetallen is de belastingcapaciteit woonlasten meerpersoonshuishoudens. De VVD schrikt echt van dit kengetal. Daar staat namelijk 119,6% en dat betekent dat inwoners met een koopwoning en bijvoorbeeld een gezin meer kwijt zijn aan lokale lasten dan gemiddeld in Nederland. Landelijk zit het percentage ongeveer op 103% maar de raad treft dit al jaren rond de 110% en nu met een uitschieter naar 119. Het gaat de VVD niet specifiek om die uitschieter in 2024 maar keer op keer de druk op de ozb-knop want de ozb-knop bestaat uit 2 waarden, namelijk de WOZ-waarde en de vrij in te vullen waarde. Daar zit de crux, in die vrij in te vullen waarde, want daar kan het college zeggen deze keer verhogen we het met zoveel procent, dat is ook zo gebeurd in 2021, of we gebruiken nu de inflatie en de VVD ziet dat lukraak extra op de ozb-knop drukken zonder een echte visie. Waarom wordt met die vrij in te vullen waarde zo omgegaan? Als je dat doorredeneert betaalt iedereen met een eigen woning mee terwijl jaar op jaar laat zien dat er eigenlijk genoeg geld is want er blijft geld op de plank liggen. Daarom ook de vraag waarom blijven drukken op die lokale lastenknop? Wat is de visie van het college hierop en is de wethouder het met de VVD eens dat er echt een visie moet komen op het heffen van lokale belastingen en dan specifiek op die vrij in te vullen waarde?
De heer Vasters (D66) hoort mevrouw Ramaker spreken over een visie op de ozb en in de breedte de belastingen. Wat is de visie van de VVD op die belastingen?
Mevrouw Ramaker (VVD) zegt dat die heel simpel is, namelijk niet meer drukken op de ozb-knop.
De heer Vasters (D66) hoort mevrouw Ramaker eerder in haar betoog zeggen dat het minder zou moeten zijn en de gemeente ook dingen minder moet gaan doen. Welke zaken zou mevrouw Ramaker voorstellen om in de begroting 2024 weg te halen om die belastingverlaging te kunnen laten gebeuren?
Mevrouw Ramaker (VVD) stelt het helemaal niet te hebben gehad over iets minder doen. Zij heeft alleen maar aangegeven dat jaar in jaar uit geld op de plank blijft liggen maar dat tegelijkertijd de raad/de inwoner met een eigen koopwoning wordt gevraagd om bij te dragen omdat er bepaalde ambities moeten worden gehaald. De VVD vindt dat je eerst moet kijken van waarom heffen we de ozb, wat is onze visie daarachter, is dat lukraak de ene keer wel de andere keer niet? Dat kengetal staat ook op rood en dat betekent dat te ver is doorgedraaid.
De heer Vasters (D66) hoort de VVD zeggen van het wordt lukraak omhoog en omlaag gedaan maar het is heel duidelijk geweest dat er aan het begin van deze coalitieperiode een verhoging is geweest.

Daarbuiten is er geen verhoging van de ozb en ook niet in de plannen, behalve dan de inflatie. Is dat ook het beeld dat de VVD heeft?
Mevrouw Ramaker (VVD) heeft het beeld dat er in 2024 fors is verhoogd, namelijk met 24%, omdat er een aantal ambities gerealiseerd moesten worden volgens het college. De VVD denkt dat het niet nodig was want er was blijkbaar geld, anders houd je geen geld over. De VVD heeft wat verder nagedacht over dit kengetal en dit ook laten uitzoeken maar sowieso wordt gezien dat het kengetal veel te hoog is. Die 119% is veel te hoog ten opzichte van de 103% wat het landelijk gemiddelde is maar ook wordt gezien dat bepaalde gemeenten veel consistenter zijn in wel of niet aan de ozb-knop draaien.
Mevrouw Assen (PvdA) vraagt waarom het landelijk gemiddelde zo heilig is voor de VVD.
Mevrouw Ramaker (VVD) zegt dat het kengetallen zijn, indicaties van hoe gemeenten het landelijk doen. Het is vergelijkingsmateriaal en er wordt gezien dat de gemeente elk jaar te veel vraagt aan belastingcapaciteit voor meerpersoonshuishoudens.
Mevrouw Assen (PvdA) is van mening dat het klopt dat de gemeente meer dan gemiddeld vraagt. Dat doet de gemeente wel op meer terreinen maar dit is ook een economisch welvarender regio in Nederland dan gemiddeld. Dus in die zin is het misschien ook positief om iets af te wijken van het gemiddelde maar daar doet de gemeente ook dingen mee. Dus wat zegt de VVD dan, in aanvulling op de vraag van D66, wat de gemeente niet meer hoeft te doen?
Mevrouw Ramaker (VVD) wil een onderbouwing van waarom per se aan de ozb-knop moet worden gedraaid terwijl de gemeente ook reserves heeft. Waarom gaat daar niet naar worden gekeken? Elk jaar wordt gemiddeld 40 miljoen overgehouden. Waarom gaat niet worden gekeken naar hoe kunnen we realistisch begroten?
Mevrouw Assen (PvdA) vindt het laatste een prima vraag maar de VVD wil nog veel meer bezuinigen. Ook bij het debat over de voorjaarsnota die na 2026 gepland staat. De VVD is er voorstander van dat dit nu al allemaal wordt ingeboekt maar dan kan de VVD niet overeind houden dat er altijd geld over is en dat het dus allemaal niet nodig is.
Mevrouw Ramaker (VVD) houdt zich aan de cijfers die er staan. Naast de inhoud waar de raadsleden de komende dagen ook met elkaar over in gesprek gaan als commissies ziet spreker hier vooral voor de financiële strategie, hoe je een financieel huishouden wilt runnen als gemeente en de inbreng van de VVD is: stop met het draaien aan de ozb-knop.
Mevrouw Kendir (Student & Starter) hoort de VVD steeds spreken over een stijging met een percentage maar het is belangrijk dat de raadscommissie scherp heeft waar het over gaat. Het gaat om woningen waarvan de WOZ-waarde stijgt met een bedrag van ongeveer € 35 per maand. Dat is voor een inwoner in Utrecht te overzien en de gemeente kan juist daarmee weer ambities realiseren die broodnodig zijn in de stad.
Mevrouw Ramaker (VVD) houdt zich vooral bezig met het financiële huishouden, dus met de inkomsten en uitgaven die in de gemeente omgaan, en er zijn meerdere wegen die naar Rome leiden. Ook hoe de gemeente zijn inkomsten genereert en de VVD is er voorstander van dat als de gemeente geld op de plank heeft liggen en reserves heeft, dat daar ook kritisch naar moet worden gekeken.
Mevrouw Kendir (Student & Starter) stelt dat er voor een gemeente maar beperkte knoppen zijn waaraan kan worden gedraaid. Natuurlijk moet de gemeente geen geld oppotten maar er zijn voldoende opgaven die gedaan kunnen worden. Het is een beetje lastig dat de VVD steeds praat over cijfers en percentages terwijl als het gaat om hoe het uiteindelijk de portemonnee van de inwoner raakt is dat nog te overzien.
Mevrouw Ramaker (VVD) blijft van mening dat er relatief veel wordt gevraagd van de inwoner. Dat kengetal staat op rood, dat is een alarm van er wordt meer gevraagd van de inwoners dan het landelijk gemiddelde en is dat ook terecht? De VVD denkt van niet.

Zij wil nog even stilstaan bij de afvalstoffenheffing, ook een lokale belasting en de verdeling naar 4 klassen. Er wordt gesteld in de begroting dat het een eerlijke verdeling is van de lasten maar de vraag is waarom dat zo is want het is niet vanuit het perspectief van een meerpersoonshuishouden. Waarom moet het college per se aan inkomenspolitiek doen op deze heffing? Haar fractiegenoot zal nog inhoudelijk terugkomen op deze heffing.

De heer Van Steeg (CDA) memoreert dat de VVD wees op pagina 220 maar dat rode nummer wordt voor een belangrijk deel verklaard door de gedifferentieerde afvalstoffenheffing en dat de gemeente dit op dit moment doet is heel onverstandig.
Mevrouw Ramaker (VVD) is blij dat het CDA deze vraag stelt want dat had de VVD ook al geconstateerd en dat is de reden waarom nog een keer extra de knop wordt gebruikt.
De heer Claasen (GroenLinks) zegt dat in een eerdere commissie juist is gesproken over de gevarieerde afvalstoffenheffing. De raad heeft daar in meerderheid om verzocht omdat de raad dit eerlijker vond. Moet deze discussie hier nog een keer worden gevoerd?
Mevrouw Ramaker (VVD) ging het meer om het zinnetje dat het eerlijk is en de VVD wil een punt maken dat het voor meerpersoonshuishoudens niet eerlijk is.
De heer Claasen (GroenLinks) constateert dat het kan zijn dat de VVD en GroenLinks soms andere meningen hebben over wat eerlijk is.
De heer Vasters (D66) kent ook het kengetal waar mevrouw Ramaker het over had. Het kengetal voor meerpersoonshuishoudens gaat inderdaad omhoog maar als datzelfde kengetal op eenpersoonshuishoudens had geslagen was het naar beneden gegaan. Het is dus maar net waarnaar gekeken wordt wat bepaalt of dat kengetal omhoog of omlaaggaat.
Mevrouw Ramaker (VVD) wil D66 in herinnering brengen dat zij zich heel hard heeft gemaakt bij de afvalstoffenheffing dat de VVD niet zo verheugd was over deze eerlijke verdeling. De ozb komt vooral terecht bij inwoners met een eigen huis, met een gezin of met meerdere mensen in een huis wonen. Die worden door de ozb extra getroffen.
De heer Vasters (D66) stelt dat het op dit moment zo is dat een gezin met 4, 5 of 6 leden in een huishouden ongeveer 30% meer betaalt dan iemand die in zijn eentje woont. De VVD zegt dat dit eerlijker is dan een systeem met 4 tariefklassen. Waarom is dat zo eerlijk dat een gezin met 5 of 6 leden slechts 30% meer betaalt dan iemand in zijn eentje?
Mevrouw Ramaker (VVD) vindt dat het woord eerlijk wordt omgedraaid. Zij geeft steeds aan dat de druk op de portemonnee van inwoners met een eigen huis groter is geworden en niet lager en dat de afvalstoffenheffing daar nog even een duwtje tegenaan heeft gegeven. De VVD vindt dat niet eerlijk. Geloofwaardigheid staat of valt bij realistisch begroten. De VVD heeft ook net gesteld dat het eigenlijk niet voor de inwoners is te vatten dat keer op keer geld wordt overgehouden maar dat wel wordt gestuurd op een korting in de komende jaren. Er wordt nu ook in de begroting 2024 gezien dat het tekort voor 2026 en 2027 is begroot, dat was in de voorjaarsnota niet zo, en er worden nu ook enorme budgetten doorgeschoven, namelijk 26 miljoen reservemutaties naar volgende jaren. Die reservemutaties liggen allemaal vast en dat kan niet voor wat anders ingezet worden zoals onverwachte tegenvallers of risico's die niet waren voorzien. De reserves zijn fors en voor de jaren 2023 en 2024 wordt er wel wat geld uitgehaald maar ze zijn nog steeds fors. De VVD vindt het zorgelijk dat alles wordt toegedekt met reserves en fondsen. Er is nu ook een voorstel voor het Gemeentefonds van het college maar dat gaat ten koste van de financiële wendbaarheid. Als er een forse tegenvaller komt moeten er allemaal ingewikkelde trucs worden uitgehaald door iets uit een reserve of een fonds te halen. Het ligt meer vast.
Naast het eens kritisch kijken naar het verhogen van de lokale lasten van waarom willen we dat zo vindt de VVD dat ook kritisch gekeken moet worden naar het aantal reserves en het onttrekken daaruit, daar moet meer een visie, een beleid op komen.

De heer Claasen (GroenLinks) hoort dat mevrouw Ramaker zegt dat te veel reserves ten koste gaat van de financiële wendbaarheid maar juist als de gemeente reserves heeft kunnen tegenslagen worden opgevangen. Reserves helpen juist voor de wendbaarheid en in dat opzicht is het dus een goede begroting.
Mevrouw Ramaker (VVD) stelt dat dit zeker zou kunnen in een wereld vol zekerheden maar de wereld is vandaag de dag best onzeker. Er is bijvoorbeeld net een energiecrisis achter de rug en niet bekend is wat er nog meer gaat komen maar onverwachts komt er best veel op de gemeente af en als je dat allemaal gaat oormerken in reserves en fondsen legt je dat dus vast maar er zou ook kunnen worden gezegd dat er veel meer gebruik moet worden gemaakt van de algemene reserve. Dat is veel simpeler.
De heer Van Steeg (CDA) is het wat betreft de reserves geheel eens met de VVD, zeker wat betreft de 26 miljoen die in de Tweede Bestuursrapportage staat. De rekenkamer heeft recent een rapport gestuurd over de reserves en de nota Reserves bestond al in 2019. Misschien zou daar nog eens naar worden gekeken van hoe reserves moet worden omgegaan, zeker in het licht van de fors oplopende investeringen in de komende jaren. Hoe ziet de VVD dat?
Mevrouw Ramaker (VVD) gaat door met haar betoog want het CDA neemt haar de woorden uit de mond. Aan de wethouder een vraag of er een visie of een actualisering kan komen op de vorming van reserves en voorzieningen en dat ook passend is bij realistisch begroten. De raad zou het daar breed over moeten kunnen hebben van hoe gaat het financiële huishouden zo worden georganiseerd dat de gemeente en wendbaarder is en realistischer.
De heer Van Steeg (CDA) is het daar helemaal mee eens maar deelt de VVD dan ook zijn mening dat het besluit dat voorligt in de Tweede Bestuursrapportage om 15 reserves te gebruiken om de mutaties in op te vangen een beetje prematuur is en nogal ad hoc aandoet in het licht van de discussie over planningsoptimisme die de raad breed aan het voeren is?
Mevrouw Ramaker (VVD) antwoordt bevestigend. Ambities en scherper prioriteren heeft de VVD keer op keer genoemd. Vooral de financiële wendbaarheid, de raad moet nadenken en kijken hoe die kan worden vergroot en daarnaast de balans tussen geld, capaciteit en taken. Het idee is dat er raadsbreed overeenstemming is dat dit gewenst is. Het college geeft aan met scenario's te komen bij de voorjaarsnota 2024. De VVD vindt dat wel een beetje laat want dit gaat pas in voor 2025 en de raad wil eerder aan het stuur zitten. De VVD zou daarom graag een toezegging willen krijgen dat begin volgend jaar met een uitgangspuntennotitie wordt gekomen zodat de raad mede aan het stuur kan zitten om hiervoor van tevoren de hoofdlijnen op te stellen.

De heer Claasen (GroenLinks) is tevreden over de begroting maar is niet zonder zorgen. De zorgen richten zich niet zozeer op de begroting maar daarnaast. De tevredenheid geldt de leesbaarheid. Hij is echt een stuk beter leesbaar dan de vorige begroting en ook de Berenschot tool was inzichtelijk en nuttig en spreker bedankt hiervoor het college. GroenLinks is in grote lijnen tevreden met de inhoud. Ook wat betreft kansengelijkheid, een passende en betaalbare woning voor iedere Utrechter, tegengaan van de klimaatcrisis en het is gelukt om te zorgen voor een sluitende financiële positie en een sluitende begroting voor volgend jaar. Het is ook uitstekend dat het college laat zien aan het Rijk, samen met andere gemeenten, dat er een groot probleem aankomt. De rijksoverheid kan er nu nog iets aan doen. De zorgen van GroenLinks richten zich niet op de begroting zelf maar op 2 punten naast de begroting.
Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt of GroenLinks ook de begroting voor 2024 als een soort lobbydocument ziet richting het Rijk.
De heer Claasen (GroenLinks) is van mening dat de begroting 2024 de plannen betreft die de gemeente het komende jaar gaat doen maar door de doorkijk naar 2026 laat de gemeente, met

andere gemeenten samen, zichtbaar worden dat het Rijk de gemeente met een groot probleem opzadelt en in die zin is het een document dat een problematiek zichtbaar maakt.
Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt hoe geloofwaardig het dan is dat de gemeente een paar maanden geleden een sluitende begroting heeft voor die 2 jaren en dat het nu in één keer in de rode cijfers wordt gezet terwijl het ook overduidelijk is dat de gemeente zijn ambities niet realiseert en dat er dus geld op de plank blijft liggen.
De heer Claasen (GroenLinks) komt zo direct op de uitvoeringskracht. Het is geloofwaardig dat de gemeente een sluitende begroting laat zien voor het komende jaar en het is ook geloofwaardig dat wordt gezegd we gaan kijken naar scenario's hoe we kunnen komen tot een besparing in de komende jaren. Het is ook buitengewoon verstandig dat de gemeente aan het Rijk laat zien van wat u nu van plan lijkt te gaan doen is een slechte zaak.
Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt of het dan ook een scenario zou zijn voor GroenLinks waarin de gemeente onafhankelijk van het Rijk quitte kan draaien.
De heer Claasen (GroenLinks) zou het heel mooi vinden als de gemeente een begroting kan maken onafhankelijk van het Rijk maar zelfs de Republiek Amsterdam heeft die ambitie niet en GroenLinks Utrecht ook niet.
De 2 punten van zorg. De eerste zorg is de uitvoerbaarheid. Er wordt 9 miljoen doorgeschoven beschikbaar voor wonen. Wat gaat het college dan doen om die miljoenen in 2024 te gebruiken voor structurele oplossingen voor de wooncrisis? GroenLinks maakt zich daarbij vooral zorgen om de mensen die geen huis hebben, meer dan over de woningeigenaren. Het gebrek aan uitvoeringskracht moet niet leiden tot minder ambitie maar tot slimmer inzetten van de middelen. Soms roept de ene vertraging de andere op. Als groen en mobiliteit zijn gekoppeld aan investeringen en het ene plan schuift op, dan moet het niet zo zijn dat het planten van bomen of het doen van mobiliteitsoplossingen mee opschuift. Ziet het college mogelijkheden om de koppeling waar mogelijk te ontkoppelen, zorgen dat projecten wat verder in de toekomst staan en ingeschoven kunnen worden als ergens vertraging optreedt?
Het tweede punt van uitvoeringskracht vraagt een krachtige organisatie. De gemeente moet de begroting waar kunnen maken en dat vraagt het oplossen van personele problemen. Hier komt de fractie morgen bij de bedrijfsvoering op terug.
Mevrouw Assen (PvdA) memoreert dat de accountant ook iets heeft gezegd over het ambitieniveau. Zegt GroenLinks nu dat per definitie niets aan de ambities moet worden gedaan?
De heer Claasen (GroenLinks) zegt dat ambities van GroenLinks voortkomen uit wat de fractie denkt wat nodig is voor de stad. Als die ambities niet passen bij de uitvoeringskracht van de organisatie moeten de ambities niet naar beneden worden geschroefd maar dan moet worden geprobeerd om de uitvoeringskracht van de organisatie omhoog te krijgen.
Mevrouw Ramaker (VVD) heeft een vraag over de SPUK van het Rijk. Die specifieke uitkeringen blijven ook op de plank liggen omdat ze niet uitgevoerd kunnen worden vanwege capaciteitsgebrek. Hoe ziet GroenLinks dat in relatie tot richting het Rijk gaan?
De heer Claasen (GroenLinks) stelt dat wanneer de raad dingen wil en de SPUK's maken dat mogelijk moet de gemeente ervoor zorgen dat de mensen in huis worden gehaald, dat de capaciteit in huis wordt gehaald en dat het zo slim wordt aangevraagd dat de gemeente de ambitie kan uitvoeren en daarbij de SPUK's benutten.
Mevrouw Ramaker (VVD) stelt dat dat ideaal niet de werkelijkheid is. Is het niet een optie om zakelijk met elkaar te kijken van laten we dat niet aanvragen en ons niet met al dat werk opzadelen maar keuzes maken, bijvoorbeeld door minder van de SPUK afhankelijk te zijn?
De heer Claasen (GroenLinks) zou graag willen dat de gemeente minder van SPUK's afhankelijk is en dat het Rijk meer dingen regelde en mogelijk maakte via de algemene uitkering zodat de gemeentelijke organisatie consequent kan worden toegesneden op wat er nodig is in plaats van keer

op keer maatwerk met verantwoordingen maar zo zit de wereld niet in elkaar en daarom zullen de ambities moeten worden gerealiseerd binnen de regels zoals die nu zijn gerealiseerd en daarbij hoort op een slimme manier gebruikmaken van SPUK's en zorgvuldig omgaan met het inzetten van de mensen daarbij.
Mevrouw Ramaker (VVD) is dan heel benieuwd wat slim is want GroenLinks legt dat nou bij de wethouder neer van kom met een oplossing maar zou een oplossing ook niet kunnen zijn dat veel meer in een programma wordt gewerkt en veel meer integraal met elkaar zodat een SPUK een aanvulling is, bijvoorbeeld in een mobiliteitsprogramma. Dat daar investeringen worden gedaan en tegelijkertijd de SPUK-middelen worden ingezet. Het probleem op dit moment is dat het allemaal veel te veel op eilandjes wordt uitgevoerd. Is GroenLinks het daarmee eens?
De heer Claasen (GroenLinks) zegt dat de fractie het met de VVD eens is dat het fijn zou zijn als de SPUK's zouden kunnen worden ingepast in algemene programma's als het niet op eilandjes kan. Daar zou de staf mee gebaat zijn. Zo'n manier van werken zou de uitvoeringskracht van de gemeente vergroten en GroenLinks is het dus eens met de VVD op dat punt.
De begroting is het komend jaar sluitend omdat Utrecht nog geen harde keuzes heeft gemaakt. Daar is over gesproken bij de voorjaarsnota dat er stevige keuzes gemaakt moeten worden. Voor GroenLinks staat het buiten discussie dat de gemeente daarbij oog moet hebben voor de meest kwetsbare inwoners van de stad. Regelingen en organisaties per domein werken maar mensen niet. Ga daarom niet in elk domein afzonderlijk afwegen hoe je ongelijk investeren inricht enzovoort maar weeg domeinen tegen elkaar af. Maak scherp wie je raakt. Je kiest vaak tussen kwetsbare groepen en juist dan is het van belang om te kijken naar het totaal. Graag de toezegging dat de wethouder ook goed gaat kijken naar ongelijk investeren voor gelijke kansen, niet alleen binnen de kokers maar ook tussen domeinen.
Bezuinigingen uit verschillende domeinen komen vaak bij elkaar bij kwetsbare gezinnen, mensen die alleen overeind blijven door gebruik te maken van meerdere regelingen of met ondersteuning van hulpverleners. Heeft het college er oog voor dat samenlopende bezuinigingen zwaar kunnen aanslaan bij kwetsbare mensen, bijvoorbeeld in multiprobleemgezinnen? Is het college bereid om met impactstudies of anderszins te laten zien hoe die samenloop doorwerkt bij individuele huishoudens zodat de raad weet welk leed straks ontstaat bij bezuinigingen?
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) vindt het een mooi pleidooi om op te komen voor mensen die het zwaar hebben maar als er harde keuzes gemaakt moeten worden zou GroenLinks toch ook oog moeten hebben voor dieren, natuur, klimaat en die sporen die ook geld nodig hebben. Is de heer Claasen dat met hem eens?
De heer Claasen (GroenLinks) is dat met de vorige spreker eens maar er is bij de voorjaarsnota een discussie gevoerd over de methodiek van keuzes maken in het sociaal domein en pas in stap 5 wordt er breder in de begroting gekeken. GroenLinks blijft even graag binnen de afspraken die tot nu toe zijn gemaakt maar in de basis is hij het met de heer Van Heuven eens.
De heer Van Steeg (CDA) vindt dat GroenLinks een goed pleidooi hield voor kwetsbare gezinnen maar ook een differentiatie van de afvalstoffenheffing kan daarin pijn doen.
De heer Claasen (GroenLinks) merkt op dat kwetsbare huishoudens niet alleen gezinnen zijn met kinderen, ook alleenstaanden kunnen kwetsbaar zijn en de differentiatie van de afvalstoffenheffing beoogde juist op dat punt voor meer eerlijkheid te zorgen en dat doet die nog steeds.
Het amendement rond de voorjaarsnota vraagt om te kijken in het sociaal domein en pas als allerlaatste stap breder te kijken in de begroting. Gaat het college ook tijdig voorstellen ontwikkelen voor als de gemeente in een worst case scenario buiten het sociaal domein moet gaan kijken of moet de raad daarop wachten tot vlak voor de voorjaarsnota?

De heer Van Steeg (CDA) vindt dat de nieuwe begroting voor 2024 er op het eerste gezicht goed uitziet. Hij sluit in ieder geval maar als de septembercirculaire wordt meegeteld is er natuurlijk nog wel een gat. De begroting ziet er ook goed uit qua leesbaarheid. Ook van hieruit de complimenten. Het is veel beter leesbaar, dunner maar er is wel een klein risico dat een aantal programma's wel heel dun worden. Bijvoorbeeld het programma Veiligheid, daar staat nu wel heel weinig in maar het is wel heel overzichtelijk over wat kunnen we beïnvloeden en wat gebeurt wel en wat gebeurt niet en dat is mooi maar dat is misschien iets om nog over na te denken voor de toekomst hoe dat in woorden iets scherper onderbouwd kan worden want er komen bijvoorbeeld een aantal zelfde alinea's terug. Dat zou dus weer wat scherper kunnen. Dat terzijde, het ziet er goed uit en er is een mooie stap gezet met het college en de raad samen.
Er werd al gewezen op de lastenverhogingen. Wat dat betreft sluit hij zich van harte aan bij de VVD. Dat is ook de reden, maar het CDA past enige voorzichtigheid wat dat betreft, waarom de fractie ook niet voor de gedifferentieerde afvalstoffenheffing of de uitwerking daarvan is. Nu wordt in de begroting heel duidelijk gezien hoeveel pijn dat doet en dat is zeker in een stad waar de lasten heel hoog zijn, dan kun je zeggen dat is € 35 maar dat is steeds weer € 35 bovenop de verhoogde parkeerkosten en dat telt gewoon mee.
In het licht van deze begroting is het belangrijk om de planning toch wat scherper te krijgen want planningsoptimisme is een probleem voor dit college en opvolgende colleges. Zeker in het licht van de toenemende investeringen want die worden 3 keer zo hoog als de afgelopen jaren. Dan is het risico heel groot dat als er straks ook nog een jaarrekeningresultaat komt dat 3 keer zo hoog wordt, dan wordt boven de 100 miljoen uitgekomen en dat is echt totaal onwenselijk. Dat betekent dat grote projecten niet door zullen gaan. De wethouder heeft al een brief toegezegd voor de voorjaarsnota maar kan de wethouder dit ook iets scherper meenemen? De schuldquote neemt enorm toe naar 120 en dat is ook risicovol. Als het zo doorgaat zal het wel meevallen zoals het de afgelopen jaren is gegaan, dan geeft de gemeente dat geld gewoon niet uit en hoeven we ons geen zorgen te maken maar er mogen geen resultaten komen zoals eerder genoemd. Dus hoe gaat het college dat doen en misschien ook daarin meenemen de toename van de rente want de consequenties daarvan komen ook niet duidelijk uit de begroting?
Mevrouw Assen (PvdA) stelt dat dit een gigantische vraag is aan de wethouder. Heeft het CDA zelf een idee hoe dat zou moeten gebeuren?
De heer Van Steeg (CDA) zegt dat dit lastig is en iets dat niet zomaar kan worden opgelost. Het is alleen wel te makkelijk door te zeggen van dit is geen politieke discussie. De raad moet veel scherper in kaart krijgen waar het geld aan wordt uitgegeven. De heer Claasen noemde net al verschillende projecten die aan elkaar gekoppeld zijn. De raad moet veel scherper krijgen van wat wordt er uitgegeven aan welke projecten en kunnen daarin politieke keuzes worden gemaakt want het is niet zo dat planningsoptimisme zomaar ontstaat. De ene partij kijkt anders tegen het project wat je wel of niet doet dan een andere partij. Dat politieke debat zou moeten worden gevoerd. Dus het moet scherper inzichtelijk worden gemaakt en dan nog een scherp politiek debat voeren want nu zeggen alle partijen van doe er iets aan en we willen dat het geld uitgegeven wordt, ook in het licht van de lastenverhoging die al eerder werd genoemd.
Mevrouw Assen (PvdA) denkt ook dat het al veel breed gezegd is of nog gezegd gaat worden. Tegelijkertijd vraagt de raad ook continu om meer ambitie op de terreinen die belangrijk worden gevonden. Hoe verhoudt zich dat dan tot elkaar want als de wethouder nog veel realistischer en gaat zeggen van deze projecten gaan die door, daar zal de raad dan ook weer kritisch op zijn. Hoe reflecteert het CDA daarop?
De heer Van Steeg (CDA) zegt dat dat precies de politieke keuze is die moet worden gemaakt. Dat zit in een aantal projecten als bouwen en mobiliteit want daar zitten de grote bedragen. Misschien ook op andere projecten maar daar zitten de grote geldbedragen en dan kan de raad politieke keuzes

maken. Als dat eerder inzichtelijk is kan hierover een debat worden gevoerd en misschien zou het CDA dan van een aantal mobiliteitsprojecten zeggen van misschien dat niet maar bouwen juist wel, laten we vooral in het middensegment bouwen. Dus die keuzes kan de raad dan maken, los van dat partijen zeggen van geef het geld alstublieft uit.
Mevrouw Ramaker (VVD) vond het een interessante opmerking van het CDA over een politiek debat over keuzes en projecten. Het idee is dat de PvdA daar ook wel oren naar heeft maar dat moet de PvdA zelf bevestigen. Zou bijvoorbeeld het Meerjarenprogramma ruimte een goed moment zijn dat de raad daarover dan een debat heeft en keuzes kan maken?
De heer Van Steeg (CDA) denkt sowieso dat de brief komt bij de voorjaarsnota 2024 en dan het MPR, dat lijkt heel goed en dat er dan ook nog een wat inzichtelijker MPR komt. Dat zeiden de voorstanders in de adviescommissie al maar zeker als het gaat om de grondexploitaties en de robuuste posten met name. Het is heel lastig om daaruit te komen en het is ook moeilijk te lezen. Dus als de raad daar nog meer inzicht in krijgt, want daar zit ook heel veel geld, kan op termijn daar een veel beter en politieker debat over worden gevoerd.
Wat betreft de septembercirculaire waarin de gelden van het Rijk worden verdeeld. Die ziet er niet goed uit want voor elk jaar wordt op een min uitgekomen. Wat betreft de scenario's kan worden aangesloten bij de VVD. Die moeten erin meegenomen worden en zo snel mogelijk maar ook voor dit jaar is er al een negatief resultaat van 15 miljoen en volgend jaar 4 miljoen. Ook in de bestuursrapportage, en dat is opvallend, zit nog een negatief resultaat van 4 miljoen. Dus voor 2023 zit de gemeente eigenlijk al op min 20 miljoen. Hiermee wordt wellicht een voorschot genomen op de projecten die niet worden uitgevoerd en straks misschien toch op nul of een positief resultaat wordt gekomen maar dat is opvallend, ook in het licht van de 26 miljoen die de VVD al noemde die ook wordt gestopt in de reserves en dan met name over de 4,2 miljoen overschot op parkeergelden die in de parkeerreserve wordt gestopt. Op de lange termijn zit er voldoende geld in de parkeerreserve en waarom wordt daar dan 4,2 miljoen in gestopt of is dat een vorm van doorschuiven van inkomsten naar de reserve zodat die niet in het resultaat hoeven te worden meegenomen?
Dat geldt ook voor de bouwleges. Daar zit een stuk versneld vernieuwen in. Dat zijn min of meer coronagelden maar zijn dit geen gelden die eigenlijk in het resultaat zouden moeten worden meegenomen of die in die reserve worden gestopt zonder dat ze daadwerkelijk een bestemming hebben voor een langere termijn?
Er worden 15 reserves genoemd. Aan de raad wordt voorgelegd om die te gebruiken om het resultaat van de jaarrekening reëler te maken. Dat geldt eigenlijk ook voor de reserve Gemeentefonds. Het is opvallend dat dit bij de beslisrapportage gebeurt want er moet een discussie worden gevoerd over de reserves. Laten we nog een keer goed kijken naar de nota reserves want die is al 4 jaar oud en dat is een mooi moment om daar nog eens naar te kijken maar om in deze bestuursrapportage dan te zeggen stel die reserves in want dan kunnen we het resultaat over 2023 een beetje reëler maken voelt niet helemaal goed want waarom zouden we dat nu doen? Zou er niet eerst een goede discussie over moeten worden gevoerd met de nieuwe nota Reserves en dan pas die keuze maken want dit voelt als dat het heel snel gaat als een manier om het resultaat te verbeteren. Het CDA is daar niet tegen en snapt dat het college een reëel resultaat wil hebben maar vraagt zich wel af of dit het goede moment is.
De heer Van Heuven (Partij van de Dieren) hoort de heer Van Steeg de ene keer zeggen van we moeten minder geld in de reserves hebben en uitgeven maar nou doet hij een pleidooi om toch even geld op de plank te houden. Hoe ziet hij die spanning?
De heer Van Steeg (CDA) wijst erop dat in de Tweede Bestuursrapportage wordt voorgesteld om 15 reserves te gebruiken om de grootste verschillen op jaarbasis meteen te storten in die reserves zonder dat het wordt meegenomen in het resultaat. Doe dat nou juist niet of niet op dit moment. Hij

is er wel voor om te kijken hoe een reëel resultaat mogelijk is maar daar moet dan eerst een goede discussie over worden gevoerd zonder dat de raad daar nu even snel een besluit voor dit jaar over neemt. Dus de vraag is een beetje van waar de haast? Misschien wil het college het resultaat voor dit jaar al optimaliseren maar beter is om daar eerst een goede discussie over te voeren. Graag een reactie van de wethouder.
Het CDA gaat de komende dagen nieuwe voorstellen doen. Er wordt een nieuwe tegenbegroting gemaakt en bekeken wordt of de toeristenbelasting misschien iets kan worden verhoogd. Ook op andere punten zal de fractie voorstellen doen om toch iets anders te doen dan het college voorstelt. Daar zal het CDA de komende dagen voorstellen voor doen.
De heer Vasters (D66) vraagt of het CDA wat betreft de toeristenbelasting daar een andere lastenverlaging tegenover zet of wil het CDA die gelden besteden aan iets nieuws?
De heer Van Steeg (CDA) kijkt graag nog een keer of de ozb kan worden verlaagd. Dat voorstel heeft de fractie al eerder gedaan en ook de uitbreiding van het parkeren. Zeker als het over De Meern en Leidsche Rijn gaat zou gezegd kunnen worden dat dit niet hoeft te worden ingevoerd. Dus dat soort lastenverlichtingen ziet het CDA zeker. Daarnaast zal gekeken worden naar de overhead. Bekend is de discussie over planningsoptimisme gekoppeld aan overhead, dus daar moet je voorzichtig in zijn, maar als je een heldere koppeling maakt tussen welke plannen niet en welke plannen wel, kun je daar een keuze in maken. Er zijn dus zeker mogelijkheden om de lasten te verlagen.

De heer Vasters (D66) memoreert dat toen een jaar geleden over de begroting 2023 werd gesproken de fractie een hoop donkere wolken aan de hemel zag en feitelijk was het al aan het regenen. Door de hoge inflatie waren de kosten van de gemeente flink aan het stijgen en vorig jaar had de fractie het bijvoorbeeld over de torenhoge energieprijzen maar nu wordt gezien dat ook personeelslasten en zo beetje alle kostensoorten gestegen zijn en dat terwijl de belangrijkste uitdagingen waar de gemeente voor staat, de klimaatcrisis, de woningnood en kansenongelijkheid eigenlijk alleen maar groter zijn geworden. D66 is blij dat de gemeente met deze programmabegroting blijft investeren in die 3 grote opgaven en is ook blij te zien dat het college de inwoners niet met extra lastenverhogingen wil opzadelen. Daarnaast is de fractie blij met de voorgestelde aanpassing van de afvalstoffenheffing. Er komen daardoor 4 in plaats van 2 tariefklassen met tarieven die beter aansluiten op de hoeveelheid afval van huishoudens van verschillende omvang. Daarmee wordt de heffing veel eerlijker voor de inwoners en het is meer in lijn met het principe de vervuiler betaalt. In de inbreng naar aanleiding van het betoog van de VVD zei spreker dat de lasten van de afvalstoffenheffing voor meerpersoonshuishoudens 30% hoger zijn dan voor eenpersoonshuishoudens maar dat is feitelijk dit jaar maar 16%. Dus eenpersoonshuishoudens betalen € 314 en meerpersoonshuishoudens ongeacht het aantal mensen € 366. Hij begrijpt oprecht niet dat de VVD en het CDA dit eerlijker vinden dan het voorstel waar volgende week in de raad over gaat worden gesproken.
Zoals gezegd is de fractie blij dat de lasten niet verder worden verhoogd maar daardoor zijn wel bijsturingen nodig in de kosten en dan vooral in de kosten van zorg voor jeugd en Wmo. De komende maanden zullen daar in andere commissies en hopelijk ook breder nog veel over worden gesproken maar dat de impact groot zal zijn is een zekerheid. Naast besparingen in bestaande kosten in het sociaal domein wordt ook voorgesteld om dit budget voor een aantal nieuwe ambities uit het coalitieakkoord te verlagen, bijvoorbeeld op het gebied van cultuur en economische zaken. Deze bezuinigingen zijn begrijpelijk maar doen ook pijn omdat hierdoor de oorspronkelijke ambities niet of pas later gaan worden behaald.
Het goede nieuws is wel dat de gemeente door die keuzes goed blijft scoren op de belangrijkste financiële indicatoren zoals het weerstandsvermogen en D66 hoopt dat de gemeente dit solide financiële beleid de komende jaren kan blijven voeren. Een belangrijk risico daarbij blijven de

inkomsten die van het Rijk worden ontvangen. Vanaf 2026 ontstaat een tekort van 21 miljoen euro ondanks de maatregelen die in de afgelopen voorjaarsnota zijn besproken en besloten. Dat tekort kan nog verder oplopen naar 35 miljoen euro als er geen reële compensatie van het Rijk komt. Er is nog steeds geen duidelijkheid over de korting op het Gemeentefonds vanaf 2026 en D66 Utrecht wil graag dat de regering spoedig helderheid geeft en ervoor zorgt dat de inkomsten die de gemeente van het Rijk ontvangt ook vanaf 2026 in balans zijn met de taken die de gemeente uitvoert.
Mevrouw Ramaker (VVD) moet een beetje bijkomen van wat ze zo net hoorde want zij hoort steeds blij, blij, blij. In hoeverre denkt D66 dat de inwoner blij is met straks extra betalen voor parkeren, structureel extra meer dan gemiddeld in Nederland betalen van ozb enzovoort?
De heer Vasters (D66) is blij dat er sprake is van een sluitende begroting in deze hele moeilijke tijden en dat is niet makkelijk geweest. De gemeente gaat daarvoor zelf kijken naar de eigen portemonnee, de lasten worden niet extra verhoogd dan al is afgesproken bij de programmabegroting vorig jaar. Dus de lastenverhogingen waar de VVD op doelt voor volgend jaar ziet hij eigenlijk niet.
Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt in hoeverre de inwoner blij kan zijn als die erachter komt dat er heel veel geïnvesteerd wordt, dus heel veel geld wordt vrijgemaakt om zaken te realiseren terwijl het gewoon niet gebeurt. Er zijn heel veel mensen in deze stad die geen eigen woning kunnen kopen omdat er geen extra nieuwe woningen komen. Hoe legt D66 dat uit?
De heer Vasters (D66) heeft zeker niet gezegd dat hij blij is met hoeveel woningen er op dit moment in de stad gerealiseerd gaan worden. Daar wil hij best het een en ander over zeggen want daar is hij inderdaad niet blij mee. De gemeente moet hard aan de slag en er moet ook geld vanuit de gemeente naartoe om ervoor te zorgen dat dat ook wordt gerealiseerd. Het is alleen maar een pleidooi om harder in te zetten op de realisatiekracht in plaats van als gemeente te zeggen wij doen helemaal niks meer en wij geven het geld met een belastingverlaging terug. Woningnood maar ook de andere zaken die hij noemde als kansengelijkheid en klimaatcrisis, daar moet met z'n allen hard aan worden gewerkt en de prioriteiten worden ook teruggezien in de programmabegroting.
Mevrouw Ramaker (VVD) stelt dat D66 blij is met een theorie, namelijk een sluitende begroting. Dat klopt allemaal als een bus maar het probleem zit niet in schaarste aan geld of zo, het zit in schaarste aan arbeid en is dan D66 ook niet de mening toegedaan dat je daar moet kijken van hoe kunnen we het slimmer en innovatiever organiseren zodat meer wordt gerealiseerd met misschien wel minder geld?
De heer Vasters (D66) staat altijd open voor voorstellen om meer te doen met minder geld. Dus die voorstellen worden graag tegemoet gezien en daar werkt D66 ook graag op samen met de VVD. Door de voorzitter van de adviescommissie is al een en ander gezegd over realisatiekracht. D66 ziet dat ook als een belangrijk probleem. Het is al vele jaren vaker benoemd. Het verschil met voorgaande jaren is wel dat ambities die de gemeente op dit moment heeft, ook als je kijkt naar een aantal getallen, echt een stuk hoger liggen dan in de voorgaande raadsperiodes.
Een paar getallen uit de begroting: in de vijfjaarsperiode 2023 tot en met 2027 wordt 862 miljoen aan netto-investeringsuitgaven gezien. In de 5 jaar daarvoor van 2017-2022 was dit 261 miljoen. Dus de Investeringsagenda is de komende 5 jaar ruim 3 keer zo groot als de afgelopen 5 jaar en dat is toch echt significant. De fractie wil veel bereiken en begrijpt daarom die ambities maar er zijn wel zorgen als wordt gekeken naar de andere kant van de balans. De wereld buiten ziet er minder rooskleurig uit dan in het verleden. De arbeidsmarkt is krapper dan ooit, de complexiteit van alle crises. In deze raad is al eens gesproken over een policrisis. Het is groter dan ooit, er zijn minder zekerheden. Burgers willen terecht meepraten over beslissingen. Er is best wel een grote complexiteit en D66 kan dan ook aansluiten bij de vragen van mevrouw Zwinkels aan de wethouder hierover.
Tot slot deelt spreker een groot compliment uit aan alle ambtenaren die aan deze begroting hebben gewerkt. Zowel de pdf- als de webversie waren helder qua opbouw en structuur. Het beperkte zich in

het algemeen tot de belangrijkste cijfers en inzichten en het waren minder pagina's dan de voorgaande jaren. Veel dank, ook namens de fractie van D66, hiervoor.
Mevrouw Assen (PvdA) snapt de opmerking over het aantal pagina's maar de heer Van Steeg noemde zonet ook dat sommige programma's daardoor net te summier zijn. Heeft D66 meer graadmeters om te bepalen of de begroting nu goed in elkaar zit dan alleen de omvang? Daar moet je je niet op blindstaren.
De heer Vasters (D66) is dat helemaal eens met de PvdA. De fractie ziet vooral dat de structuur heel helder is. Een duidelijke opbouw met indicatoren, met toelichting en de belangrijkste inzichten. Hij denkt persoonlijk dat het heel goed is om het beperkt te houden qua inhoud en er zijn natuurlijk mogelijkheden als schriftelijke vragen om meer de diepte in te gaan. Op alleen de pagina's moet je je niet blindstaren.

De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) geeft aan dat de programmabegroting elk jaar weer een belangrijk document is en ook omvangrijk om te lezen en te doorgronden. Sommigen ervaren het als een klein rondje hardlopen maar persoonlijk vindt spreker het zelf elk jaar een dikke marathon en daarom complimenten voor de betere leesbaarheid in deze nieuwe opzet. Teksten en figuren zijn een stuk inzichtelijker, ook in het puur financiële deel van de begroting maar ook waar begrippen en instrumenten worden uitgelegd. Natuurlijk zijn er ook open jargontaal en afkortingen maar daarvoor zijn er gelukkig allerlei zoekmachines.
Uit het algemene beeld van de begroting is dat de gemeente Utrecht een steeds belangrijker overheid wordt blijkt ook wel weer hoe de begroting in omvang is toegenomen. De programmabegroting 2019, toen hij voor het eerst raadslid en woordvoerder Financiën was, was 1,4 miljard en nou is het al 2 miljard. Dat is een grote groei waarbij de druk om verstandig en transparant met al het geld om te gaan alleen maar is toegenomen. Dus ook daarom mooi dat de begroting helderder is geworden.
Soms ook iets eerlijker. Er wordt terecht getoond dat de begroting ook niet meer sluitend gaat zijn als gevolg van lagere inkomsten uit het Gemeentefonds. Het lijkt ook een goede strategie om dat zichtbaar te maken en als dan moet worden gekozen in scenario's hoe die klappen moeten worden opgevangen vindt de fractie ook dat de raad daarin tijdig moet worden meegenomen. De fractie ervaart de voorjaarsnota en ook de programmabegroting als documenten waar een college en coalitie financiële keuzes maken die dan voor de coalitie en de oppositie maar te slikken zijn maar bij het opvangen van dit soort scenario's met bezuinigingen wil de fractie niet voor het blok gezet worden maar ook mee kunnen praten en mee kunnen beslissen. Dat is eerder gezegd en daar sluit hij zich bij aan. Daarom ook niet alleen in de adviescommissie Financiën en Controle maar ook echt in de politieke arena zoals commissie VBF en raad.
De algemene dekkingsreserve wordt gebruikt om een aantal actuele omstandigheden op te lossen voor bijvoorbeeld muziekstudio's en dat vindt de fractie goed, net zoals het verlagen van het saldo van de algemene reserve. Te veel geld op de plank is gewoon niet goed en er blijft nu eenmaal veel geld op de plank liggen. Dat heeft de fractie vaak gezegd, bijvoorbeeld ook in het Groenprogramma waarin heel veel geld gewoon niet uitgegeven wordt. Soms denk de Partij voor de Dieren wel eens dit jaar worden de projecten vooruitgeschoven en we weten ook dat volgend jaar projecten worden vooruitgeschoven. Dan is er nu dus geld beschikbaar voor makkelijke kleine initiatieven. Er wordt namelijk standaard geld voort geschoven maar toch wordt te vaak terug gehoord nee dat gaat niet, nee dat kan niet want het zit nou eenmaal in de reserve en dat kunnen we niet uitgeven. De fractie hoopt dat hier meer beweging voor kan komen.
Sommige passages zijn wel onhelder. De bekostiging schaalsprong groen bijvoorbeeld. De fractie krijgt geen grip of de ambitie van 60.000 extra bomen bij planten nu wel of niet doorgaat. Bij de voorjaarsnota werd die ambitie teruggeschaald vanwege onvoldoende budget en op een technische

vraag van de fractie blijkt dat deze ambitie toch niet van tafel is geweest en in de begroting staat wel budget voor meer groen, dat is goed en nodig, maar niet wordt gezien aan welk groen en hoe dat te relateren is aan de extra ambities van het collegeakkoord. Dus zo'n passage over de extra bomen, die 60.000, is niet helder en de vraag is dan ook in hoeverre die post extra groen voldoende is om de schaalsprong van 60.000 nieuwe bomen te gaan realiseren.
Dan nog een aantal kleine inhoudelijke punten. Fijn dat de afvalstoffenheffing wordt aangepast naar de omvang van het huishouden. Dat is nog steeds niet dat de vervuiler betaalt maar het komt wel het meest in de buurt. De fractie was hier ook voor en de Partij voor de Dieren is er ook voorstander van dat de rioolheffing op deze manier wordt aangepast. Dat gaat gelukkig ook gebeuren maar het is wel vertraagd. Een onderzoek hiernaar wordt pas in 2025 afgerond en dat zou de fractie liever iets naar voren willen hebben. Bijvoorbeeld is het mogelijk dit te versnellen door te leren van de lessen van de hervorming afvalstoffenheffing? Gezien wordt wat voor werk daar is in gestopt. Dat is ook logisch. Dan is een deel van dat werk ook hiervoor te gebruiken zodat ook de rioolheffing kan worden gedifferentieerd.
De paragraaf over leges. Het is echt wel goed te zien, nu ook door deze nieuwe opzet, welke keuzes gemaakt worden wat betreft kostendekkendheid. Dat zijn niet onze keuzes dat leges voor evenementen en horeca bijvoorbeeld slechts voor de helft kostendekkend zijn, dat vinden wij subsidiëring van economische takken die wij niet willen subsidiëren. Zeker de aanvragen voor terrassen en voor grootschalige evenementen zijn echt wel kosten die ondernemers zelf kunnen dragen.
Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt wat betreft de lokale belasting en de rioolheffing of de Partij voor de Dieren het niet met de VVD eens is dat dat instrumenten zijn van beleid.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) is geneigd om ja te zeggen. Daar zijn raadsleden ook voor aangesteld om hier beleid te maken.
Mevrouw Ramaker (VVD) stelt deze vraag niet voor niets. Omdat er een bepaalde filosofie of zienswijze is over de vervuiler betaalt wordt dat instrument aangepast en niet andersom. Dat zou eigenlijk de volgorde moeten zijn. Dus de discussie zou ook bij de inhoudelijke commissie moeten plaatsvinden.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) zegt dat dat zeker kan. Natuurlijk heeft de fractie het liefst dat degenen die het minst vervuilen ook het minste betalen. Bij de afvalstoffenheffing zou de fractie daarom graag nog een stap verder willen gaan door een heel ander systeem in te voeren maar die discussie over de afvalstoffenheffing gaat volgende week plaatsvinden in de commissie VBF en dat is een goede plek om daar die regels te bespreken maar in dit soort commissies kan natuurlijk ook worden gepleit voor het aanpassen van de rioolheffing.
Mevrouw Ramaker (VVD) geeft aan dat het ook op bepaalde aannames is gebaseerd van de vervuiler betaalt. Of dat nou wel of niet zo is bij de afvalstoffenheffing is echt beleid maar soms bekruipt de VVD het gevoel dat er een soort inkomenspolitiek wordt gevoerd. Dus dat je daarmee bepaalde groepen inwoners financieel mee zou ontlasten. Kan de Partij voor de Dieren zich dat ook indenken dat dat ook een vorm is?
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) zou dat ook wel weer goed vinden. Bijvoorbeeld dat in Utrecht het systeem van Diftar is, dan kun je met pasjes meten hoeveel afval mensen weggooien. Dan kan je er dus voor zorgen dat mensen minder afval veroorzaken omdat ze daadwerkelijk minder afval weggooien. Daarmee kunnen mensen dus echt geld besparen maar je kunt er ook het milieu meer redden en dat is dubbele winst.
Mevrouw Kendir (Student & Starter) heeft nog een vraag over het punt van de Partij voor de Dieren over leges. Is de Partij voor de Dieren het niet met Student & Starter eens dat er een risico bestaat dat op het moment dat dit zou worden ingevoerd bepaalde evenementen waar de gemeenteraad veel waarde aan hecht, zoals bijvoorbeeld een Bevrijdingsfestival, gaat verdwijnen?

De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) is van mening dat leges, met name door grootschalige evenementen, echt wel zelf betaald kunnen worden. Het Bevrijdingsfestival is een van de weinige een beetje idealistische grootschalige evenementen. De anderen zijn gewoon puur groot geld verdienen door slimme mensen die geld verdienen aan de hand van muziek. Die mogen ook wel meer betalen voor de leges.
Mevrouw Kendir (Student & Starter) vindt het wel heel makkelijk dat het op één hoop wordt gegooid want op deze manier zal de toegankelijkheid van evenementen in gevaar komen, dat bepaalde evenementen gewoon verdwijnen en dat bepaalde evenementen wel overleven terwijl het ook een hele grote culturele waarde voor de stad heeft. Hoe kijkt de Partij voor de Dieren daarnaar?
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) zegt dat evenementen culturele waarde kunnen hebben maar er is een festivalisering gaande in Utrecht en het loont dus kennelijk om festivals te organiseren omdat het een verdienmodel is. Dus waarom zou de gemeente dan festivals moeten subsidiëren hierin als ze zelf hun broek overeind kunnen houden? De leges voor grootschalige evenementen zou naar 100% kunnen.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) memoreert dat eerder een debat is gevoerd over de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. De heer Van Heuven zegt terecht dat aan de rioolheffing wordt gewerkt en er straks een onderzoek aan ten grondslag ligt voordat het wordt gewijzigd. Is de heer Van Heuven het met de ChristenUnie eens dat je dat eigenlijk een beetje mist bij de afvalstoffenheffing, dat dat puur gebaseerd is op hoe andere steden dat doen maar er verder geen onderzoek aan ten grondslag ligt?
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) wil graag tempo maken en vindt het eigenlijk wel goed dat er bij de afvalstoffenheffing een beweging is gekomen en hij zou graag willen dat de rioolheffing ook sneller zou gaan.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) zegt dat tempo maken altijd goed is maar tegelijkertijd wil je dit ook goed doen. De Partij voor de Dieren wil ook betalen naar gebruik maar dat wordt hier juist niet gedaan.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) geeft aan dat dit bij de afvalstoffenheffing ook niet wordt gedaan maar daar was het ook reëel omdat de gemeente ook niet meet hoeveel mensen afval weggooien. De gemeenteraad heeft daar alleen maar stappen weg gezet van het hele Diftar-systeem. Er wordt nu misschien wel gemeten hoeveel water mensen verbruiken. Dat kan misschien wel mee in het onderzoek en het is een goed idee om dat mee te nemen maar dit moet vooral niet heel lang gaan duren.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) vindt dat over het laatste volgende week in de raad kan worden gesproken. Laten we met elkaar kijken of dit inderdaad de manier is en onderzoeken of het echt zoveel afval scheelt, of het inderdaad betalen naar gebruik is.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) herhaalt dat de leges voor horeca en evenementen kostendekkend mogen worden. Bij de voorjaarsnota ging spreker strijdend ten onder in zijn mission impossible om geld dat niet besteed was te bestemmen voor dierenhulporganisaties en de fractie had een bedrag gevonden dat niet besteed was van € 650.000 in de Eerste Bestuursrapportage en spreker wilde daar graag 3 × € 100.000 gaan besteden voor dierenhulporganisaties die het in Utrecht heel erg zwaar hebben. Toen en ook bij de beantwoording van de technische vragen hierover bij de programmabegroting hield de wethouder de armen stijf op elkaar, het budget gaat gewoon zoals altijd door het college zelf weer bestemd worden bij de volgende voorjaarsnota. Erkent de wethouder dat het budgetrecht aan de raad is en dat als de fractie geld op deze manier wil bestemmen dat dat gewoon kan? Dat zij later misschien wel tegenvallers wil opvangen is natuurlijk haar keuze maar dat is geen vaste spelregel want de raad bestemt. Is de wethouder het daarmee eens en tenzij de wethouder nu de ideeën van de Partij voor de Dieren overneemt om die

dierenhulporganisaties met 3 × € 100.000 te financieren komt de fractie met een mooie motie of amendement bij het slotdebat hierover.

De voorzitter schorst de vergadering.

De voorzitter heropent de vergadering.

Mevrouw Assen (PvdA) begint met een compliment dat vanavond al veel meer is gemaakt over de leesbaarheid en de indeling. Er zijn echt mooie stappen gezet waarvan de fractie denkt dat dit de raad helpt om de taak beter uit te voeren. Het eerste punt gaat over het aangenomen amendement bij de voorjaarsnota over de Utrechtse basis is een absoluut minimum bij bezuinigingen. Dit was nog niet overal doorvertaald. Dat is nu met een vervanging van de tekst aangepast maar hoe zit dit in de praktijk? Hoe is dit geland bij iedereen op het stadskantoor, mensen die hier dagelijks aan werken zodat het ook echt in de praktijk doorleefd wordt?
Het is nog steeds moeilijk te verkroppen dat de enorme zekerheid voortduurt over het ravijnjaar 2026 en als gevolg van de val van het kabinet eigenlijk nog meer, al schijnt op 17 oktober in een debat in de Tweede Kamer er wel iets over gezegd te zijn dat daar voor de voorjaarsnota meer duidelijkheid over moet zijn vanuit dan wel een nieuw kabinet dan wel een demissionair kabinet. Kan de wethouder misschien iets zeggen over hoe de gevolgen van dat debat al dan niet al doorwerken?
Bij de opgaven waar de gemeente voor staat staan 3 prioriteiten uit het coalitieakkoord voor de PvdA voorop, namelijk de ongelijkheid in de stad bestrijden net als de wooncrisis en de klimaatcrisis. Daarbij moet de extra Utrechtse inzet overeind blijven en om dat te doen is het belangrijk dat de gemeente ongelijk investeert om ongelijke kansen te bieden want die gelijke kansen krijgt niet iedere Utrechter en als we die wel willen realiseren moeten we heel scherp kijken waar en voor wie meer inzet moet worden gepleegd en waar het anders, slimmer of iets minder kan. Daarom moet in relatie tot planningsoptimisme nog realistischer worden geraamd. Geen geld op de plank laten liggen maar realistisch begroten. Het zou uiteindelijk ook niet uit te leggen zijn als de gemeente onnodige bezuinigingen doorvoert die mensen hard raken terwijl de gemeente jaar in jaar uit bij lange na niet uitgeeft wat wordt gepland. Als zelfs de VVD vindt dat er te voorzichtig wordt begroot zegt dat toch wel wat. Dit geldt dus ook niet alleen voor de lopende begroting maar ook voor de Investeringsagenda en dat is tevens in navolging van het advies van de accountant.
In relatie tot Groei en balans heeft de PvdA daarbij de vraag hoe maken we keuzes als daar iets sneuvelt. Sommige domeinen hebben bijvoorbeeld al een groter tekort dan elders. Sport bijvoorbeeld. Dus hoe wegen we dat dan wanneer daar iets moet sneuvelen? Naar aanleiding van het advies dat de raad kreeg van de accountant wil de PvdA ook dat wordt gekeken welke gelden er nog binnen de grondexploitaties binnenstedelijk en Leidsche Rijn zitten. Graag een reactie van de wethouder daarop.
Mevrouw Ramaker (VVD) geeft voor de duidelijkheid alleen maar aan dat de VVD graag realistisch wil begroten en de Partij voor de Dieren, het CDA en GroenLinks zeiden ook dat het belangrijk is dat de raad daar met z'n allen over gaat, dus dat dat debat in de raad plaatsvindt en dat er ook bepaalde politieke keuzes worden zijn gemaakt.
Mevrouw Assen (PvdA) is het daarmee eens want de volgende zin was dat de raad op tijd aan het stuur staat voor de moeilijke keuzes die moeten worden gemaakt, zowel waar het gaat om keuzes die als gevolg van bezuinigingen zouden moeten worden gemaakt als bijvoorbeeld over welke investeringen of ambities gepauseerd of niet direct uitgevoerd worden. Dat bleek net ook al uit het debatje met het CDA daarover en het uitgangspunt van de PvdA is altijd daarbij dat de meest kwetsbare Utrechters koste wat kost worden ontzien. Daarin dient de raad keuzes te maken als die voorliggen. Daarom vraagt de PvdA om een moment tussen nu en de voorjaarsnota waar de raad

daarop kan steunen, al dan niet bij de door de wethouder toegezegde scenario's, ook in lijn met het advies van de adviescommissie Financiën zoals dat net gegeven is.
De fractie is benieuwd naar de tegenbegrotingen van de oppositiefracties. Dit werd nu alleen aangekondigd door het CDA want er worden heel veel dingen gehoord die zij niet willen of willen terugdraaien en de fractie is dan erg benieuwd naar wat ze dan niet gaan doen of hoe dat gedekt wordt.

De heer Snijder (Student & Starter) doet het goed om te zien dat Utrecht er over het algemeen goed voor staat. De schuldquote is lager en er zijn aanzienlijke reserves beschikbaar. De meeste cijfers kleuren groen en de realisatie biedt uiteindelijk meer ruimte dan verwacht. De leesbaarheid is ook zeker verbeterd en het is best goed te begrijpen voor iemand die net begonnen is. Dus dank daarvoor.
Een punt dat moet worden overwogen is of we scherper aan de wind kunnen begroten. Zou dit niet meer ruimte opleveren voor structurele uitgaven? We hebben de mogelijkheid om incidenteel geld mee te nemen maar het is geen jaarlijks terugkerende opbrengst. De gemeente lijkt zich veel te richten op het zogeheten ravijnjaar in 2026 en bouwt grote reserves op om het hoofd te kunnen bieden aan financiële tegenvallers. Dit zorgt echter voor incidentele ruimte in plaats van ruimte die we structureel kunnen uitbesteden. Student & Starter merkt op dat er veel reserves beschikbaar zijn die verstandig kunnen worden geïnvesteerd om de mooie dingen die we in Utrecht doen te kunnen blijven doen en niet in de weg gaan zitten. Kan de wethouder daarom toezeggen om een scenario uit te werken waarin jaarlijks minder geld wordt toegevoegd aan de reserves door onderrealisatie om deze vervolgens uit te besteden aan de 4 terreinen van het coalitieakkoord?
Laten we niet vergeten dat we in een tijd van economische tegenwind verkeren en dat er aanzienlijke investeringen wachten. We maken scherpe keuzes door de financieel lastige positie maar tegelijkertijd hopen de problemen zich op.
De heer Claasen (GroenLinks) vraagt of goed wordt begrepen dat Student & Starter zegt ga scherper aan de wind begroten en vervolgens geef het geld uit aan de prioriteiten van de begroting.
De heer Snijder (Student & Starter) dankt voor de vraag. Het is inderdaad minder scherp aan de wind.
De heer Vasters (D66) begrijpt dat Student & Starter aangeeft dat er misschien minder in de reserves kan worden gestopt. Die reserves hebben echter ook een functie. Zijn er specifieke reserves waar Student & Starter aan denkt waar de gemeente dan minder aan zou kunnen uitgeven of zou kunnen stoppen?
Mevrouw Kendir (Student & Starter) is vooral benieuwd naar een scenario vanuit de wethouder want de fractie ziet hierin kansen. Dit is ook door de accountant als een belangrijk aandachtspunt meegegeven en vooral in de tijd waarin we nu leven van een economisch lastige positie is het belangrijk dat dit wordt uitgezocht maar de fractie heeft niet al het besef van deze reserve moet zo aangepakt worden. De fractie is vooral benieuwd naar het scenario.
De heer Snijder (Student & Starter) vraagt of de wethouder kans ziet in anticyclisch begroten wat juist de stad kan helpen om door deze economische tegenwind te komen. Wat opviel in de programmabegroting is dat de algemene dekkingsreserve in de komende jaren daalt en zelfs de komende jaren bijna verdwijnt. Dit vond de fractie opvallend en daarom is in de programmabegroting gezocht of dit kon worden teruggevonden maar dat bleek niet het geval.
Mevrouw Ramaker (VVD) vindt het interessant wat Student & Starter onder anticyclisch begroten verstaat.
De heer Snijder (Student & Starter) bedoelt investeren op een moment dat het financieel wat minder goed gaat.

Mevrouw Ramaker (VVD) begrijpt dat als het heel goed gaat met de gemeente omdat er heel veel geld op de plank ligt en elke keer miljoenen overblijven er zou moeten worden bezuinigd.
Mevrouw Kendir (Student & Starter) zegt dat dit inderdaad de definitie is van anticyclisch begroten. Op het moment dat het goed gaat moet de gemeente inderdaad kijken of er niet voor kan worden gezorgd dat dan juist de investeringen worden gedaan om financieel gezond te blijven. De gemeente doet dit in periodes waar het goed gaat en de gemeente doet het dus al heel goed. Dat is ook de reden waarom elk jaar van de accountant wordt gehoord dat de gemeente financieel gezond is.
De heer Snijder (Student & Starter) memoreert dat de fractie er schriftelijke vragen over heeft gesteld maar de antwoorden konden eigenlijk niet worden gevonden. Dat de algemene dekkingsreserve de komende jaren lager is hoeft niet per se iets zorgwekkend te zijn. Wel is het van belang om te weten waar het mee te maken heeft en daarom wil de fractie graag verduidelijking van de wethouder.
Tot slot. De fractie heeft eerder gezegd dat de nationale overheid verantwoordelijk is voor financiële steun. De huidige situatie met te weinig geld en onzekerheid vanuit de nationale overheid is niet houdbaar. Niet kan worden toegestaan dat de gemeente niet genoeg zorg kan bieden aan de inwoners en daarom vraagt Student & Starter wederom opnieuw aan de nationale overheid om dit serieus te nemen en met passende maatregelen te komen. De gemeente werkt al hard om dit probleem aan te kaarten maar het werk moet doorgaan. De fractie steunt deze inspanning.
De raad kent baat bij het belang van duidelijkheid, correctheid en effectiviteit in de begroting in het raadsvoorstel. In het kader daarvan wil de fractie de volgende punten aanstippen. Allereerst vindt Student & Starter het belangrijk om zaken bij te houden en te sturen op beleid. Het raadsvoorstel mist een aantal indicatoren wat het moeilijk maakt om de voortgang en effectiviteit van het beleid te meten. Daarom zal de fractie ook indicatoren gaan voorstellen en aandragen in de andere commissiedebatten en hij moedigt daarom ook de andere partijen, ook de partijen die hier niet zijn, aan om met suggesties te komen zodat beter beleid effectiever kan worden gestuurd.
Daarnaast, de nota Reserves Utrecht uit 2019 vermeldt dat reserves moeten worden ingesteld met specifieke informatie, namelijk het doel, de aard en het stortingsplan. Deze informatie ontbreekt in het raadsvoorstel. Het is van belang dat het raadsvoorstel vereiste informatie over reserves bevat. Graag daarom ook hierover een reflectie van de wethouder.
Er wordt opgemerkt dat de nota Reserves 2019 aangeeft dat een reserve moet worden opgeheven als er gedurende 4 jaar geen mutaties plaatsvinden. Voorgesteld wordt om een overzicht van reserves toe te voegen om deze situatie te verhelderen en ook hier graag een toezegging van de wethouder.
Volgens de verordening Financieel beeld moet het raadsvoorstel voorzien in de actueel geraamde kosten en opbrengsten van diensten die door de gemeente worden verstrekt. In het huidige raadsvoorstel wordt verwezen naar de paragraaf Lokale heffingen maar deze informatie ontbreekt met betrekking tot afvalstoffen wat in strijd is met de verordening. Het is essentieel dat de raad de kosten voor leges en heffingen kan vaststellen en hiervoor actuele ramingen kan raadplegen omdat dit van cruciaal belang is voor het maken van weloverwogen beslissingen. Momenteel wordt verwezen naar de paragrafen maar deze informatie is niet te vinden in de paragraaf Lokale heffingen. De fractie heeft dit vervolgens uitgevraagd en deze informatie bleek beschikbaar in de bijlage. Dit gebrek aan duidelijkheid geeft aan de raad wordt belemmerd in het vervullen van zijn rol omdat via 4 verschillende stappen uiteindelijk bij de juiste informatie terecht is gekomen. De fractie zou daarom graag meer transparantie willen en ook hier graag een toezegging van de wethouder op.
Al met al, de gemeente moet niet alleen scherper begroten en zich voorbereiden op financiële tegenvallers maar moet ook realistisch blijven, geen overschatting van middelen creëren en naar creatieve oplossingen kijken. De begroting moet in het belang zijn van de gehele samenleving en de gemeente moet ernaar streven om de begroting doeltreffend te maken door doordachte

investeringen te doen en een brede discussie te voeren over hoe Utrecht gezond kan worden gehouden.

De heer Simşek (DENK) memoreert dat er recent al een debat is geweest over afvalbelasting maar spreker kan zich aansluiten bij het punt dat de VVD hierover maakt op deze avond. Daarnaast is het waarschijnlijk ook wel duidelijk wat de fractie vindt van betaald parkeren. Daar hoeft dus verder nu niet op te worden ingegaan. DENK is nog altijd van mening dat mensen met een krappe portemonnee geen kosten moeten hebben aan het aanvragen van verplichte identiteitsdocumenten. Daarom roept de fractie het college op om minimaal een gratis paspoort of identiteitskaart te verstrekken. Graag een toezegging van de wethouder hierover.

De heer Van der Graaf (ChristenUnie) stelt dat het soms heel dubbel voelt om in de commissie over een begroting te gaan praten in een wereld waar zoveel leed gaande is. Hij wil deze begrotingsbehandeling van de komende dagen dan ook beginnen met stilstaan bij de verschrikkelijke gebeurtenissen in het Midden-Oosten. Israël en Hamas zijn hier een oorlog begonnen met enorm veel impact op zoveel levens. De fractie wil haar medeleven betuigen aan alle nabestaanden en bidden voor een spoedig einde van deze verschrikkelijke oorlog. Laat er vrede komen. In Nederland en dichtbij in Utrecht worden ook signalen van hoop gezien. Partijen die elkaar opzoeken, luisteren naar elkaars pijn, in gesprek blijven en elkaar vasthouden en op die manier zoeken naar vrede en veiligheid. Laten we al die signalen ver weg en dichtbij omarmen en stimuleren.
De begroting van de gemeente Utrecht ziet er niet rooskleurig uit. De tekorten lopen alsmaar hoger op en de gemeente dreigt in de komende jaren echt ten onder te gaan in taken en verantwoordelijkheden zonder dat daar budget voor is en voldoende daarvoor wordt gecompenseerd. De val van het kabinet zorgt ervoor dat veel in de toekomst helaas nog lang onzeker zal blijven. Tegelijkertijd kan dat ook een kans zijn om juist deze zorgelijke situatie die in de gemeente speelt onder de aandacht te brengen, nu in de campagne maar straks ook tijdens de formatie. Welke stappen zet het college hiertoe, al dan niet samen met andere gemeenten?
De ChristenUnie kan zich aansluiten bij opmerkingen die al breed in de raad zijn gemaakt vanavond over de leesbaarheid van de begroting. Er zijn grote stappen gezet maar één ding viel nog wel op en dat is het aantal indicatoren wat soms ontbreekt of niet helemaal volledig lijkt te zijn ingevuld. Soms zijn ze half. Soms is het ineens 0% en waar dat dan vandaan komt? Hierop zal in de behandeling verder specifiek worden ingegaan maar nu al de vraag aan de wethouder waar dit vandaan komt en of daar een verklaring voor is.
Het weerstandsvermogen wordt op 1 gehouden maar heeft de wethouder ook overwogen om het weerstandsvermogen te verhogen zodat de gemeente klaar staat om grote risico's in de toekomst op te vangen? In de begroting wordt uitgebreid opgesomd wat de top 10 risico's zijn die op dit moment spelen in de stad en die ook impact hebben op het weerstandsvermogen en daarmee op het geld wat kan worden uitgegeven en beschikbaar is. De fractie kan de risico's niet altijd goed volgen. Bijvoorbeeld het risico wat de gemeente nu loopt in het stationsgebied, de nummer 1, is onverminderd hoog terwijl het project in een vergevorderd stadium is. Op welke manier wordt geprobeerd om de risico's te verkleinen? Daar zal verder in de inhoudelijke behandeling op worden teruggekomen maar de fractie is wel benieuwd wat hier ook de rol van Financiën in is want dit project is bijna afgerond en nog steeds is er sprake van een groot risico, bijvoorbeeld voor tijdelijke maatregelen terwijl het project in een vergevorderd stadium is. Daarnaast wordt er ook een geheim risico genoemd waar later in de commissiebehandeling nog op terug zal worden gekomen.
De heer Vasters (D66) begrijpt dat de ChristenUnie een vraag stelt over het weerstandsvermogen. In het verleden lag dat ook wel eens onder de 1 en begrepen is dat de verhouding van 1 betrekkelijk

veilig is, dat je daarmee goed zit qua risico. Waarom dan nu gaan kijken, terwijl het al zo lastig is om de begroting rond te draaien, om dan het weerstandsvermogen te verhogen?
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) hoort hier breed in de raad discussies over hoe ervoor kan worden gezorgd dat de gemeente goed is voorbereid op risico's. D66 heeft het zelfs over de polycrisis maar de ChristenUnie vraagt zich af of niet nu in tijden dat het kan en wanneer ook naar de risico's wordt gekeken. Is er een gedachte geweest om het nu te verhogen zodat op een later moment als de gemeente het echt nodig heeft om die polycrisis te lijf te gaan en de gemeente specifieke maatregelen wil treffen daar gebruik van kan worden gemaakt?
Dan enkele wijzigingsvoorstellen die in de Tweede Bestuursrapportage worden gedaan. Er wordt bijvoorbeeld 8 ton extra uitgegeven aan de realisatie van ommetjes wat op zich hartstikke goed is. Inhoudelijk komt dit straks in de verdere behandeling maar waarom nu zo laat nog die wijziging want de ChristenUnie had al twijfels, en dat werd ook breder in de raad genoemd, of de gemeente het geld op tijd krijgt uitgegeven. Nu zo laat in de tijd wordt nog deze wijziging doorgevoerd. Hoe denkt de wethouder dan dat dat nog dit jaar kan worden besteed of zijn daar concrete plannen voor?
In de Tweede Bestuursrapportage wordt ook het voorstel gedaan om met een reserve voor het Gemeentefonds te gaan werken. Het is goed dat op deze manier geld wordt gereserveerd voor een later moment en dan aan het doel kan worden geoormerkt maar tegelijkertijd vraagt de fractie zich af waarom komt dit nu. Andere gemeenten werken hier al tientallen jaren mee. Heeft de gemeente eerder op een andere manier gewerkt en waarom is het nu het moment om dit te gaan doen?
Dan over de verbonden partijen. Uitgebreid worden bijvoorbeeld beschreven de BGHU en de RUD maar op andere plekken in deze commissie ook aandacht hiervoor. De kosten stijgen daar. Dat betekent dat strenger en strakker moet worden gestuurd op de samenwerking met deze organisaties. Doet de wethouder dat ook en op welke manier is zij dat van plan?
De ChristenUnie miste de klimaatparagraaf in de begroting. Bij de voorjaarsnota riep de fractie op om een klimaatbegroting te maken waarin de gemeente duidelijk laat zien op welke manier Utrecht werk maakt van de vermindering van de CO2-uitstoot. De wethouder heeft uitgebreid in een brief belicht hoe de gemeente met deze verschillende instrumenten kan gaan werken en de wethouder geeft aan om dit te laten landen in de klimaatvisie. De fractie kan dit beleid volgen maar juist de CO2 is zo belangrijk om van dichtbij periodiek te kunnen blijven volgen. De provincie Utrecht maakt bijvoorbeeld wel deze duidelijke keuze door dit in de begroting te doen en er een paragraaf aan toe te voegen. Is de wethouder bereid om na de behandeling van de klimaatvisie alsnog te kijken hoe de monitoring een plek kan krijgen in de begroting en om daarin ook naar het voorbeeld van de provincie te kijken?
Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt of de ChristenUnie ook niet denkt dat het ommetje al gemaakt is en dat het nu even gemeld wordt aan de raad.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) zegt dat dan het geld in ieder geval is uitgegeven en dan is die zorg weg maar dat zou alsnog slordig zijn. Daarom is de fractie wel benieuwd waarom dat dan is en welk ommetje het hier om gaat en waarom het op deze manier gebeurt. Dus het is goed om daar in ieder geval een uitleg over te horen.

De voorzitter schorst de vergadering.

De voorzitter heropent de vergadering.

Wethouder Schilderman heeft een reden om te blozen voor de mooie complimenten die vanuit heel veel verschillende fracties kwamen, ook over de stappen die het college heeft gezet voor de leesbaarheid van de begroting. Een compliment dat zij ook zeker zal doorgeven aan de ambtenaren want er is ook ontzettend hard aan gewerkt. Het is namelijk ook best moeilijk geweest om deze stap

te zetten maar spreker ziet dit ook als een aanmoediging om volgende stappen te blijven zetten. De meerjarenprogramma's, daar werd door sommigen aan gerefereerd, is echt een plek waar met elkaar nog een stap op te zetten is en deze complimenten zijn dus een mooie aanmoediging om daar ook verder op door te gaan. Er zijn een aantal heel verschillende vragen gehoord en daar wordt nu verder op ingegaan.
Een van de thema's die bij meerdere partijen voorbijkwam maar waar ook vanuit de adviescommissie specifieke aandacht voor werd gevraagd is, is alles ook uitvoerbaar en hoe wordt er nou omgegaan met bijvoorbeeld het planningsoptimisme. Zij gaat daar zo meteen iets over toezeggen maar er zal alvast iets over worden toegelicht, namelijk dat het college realistisch begroot en het indammen van het planningsoptimisme ook nu al een uitgangspunt is. In de afgelopen periode is dat ook steeds een belangrijker uitgangspunt geworden. De aanleiding daarvoor is dat de uitvoeringscapaciteit ook onder druk is komen te staan. Het beperken van de doorschuif van budgetten komt bijvoorbeeld doordat er aan het einde van het jaar budgetten komen, ook vanuit het Rijk. Dat zal de gemeente nog een paar keer tegengekomen. De gemeente kan heel hard werken aan het planningsoptimisme maar op dit moment wordt gezien dat het Rijk toch ook best vaak, bijvoorbeeld in december ineens met middelen komt wat natuurlijk in een maand vrij lastig is uit te geven. Dat stuk wordt met een versterkte inzet specifieker begroot en planningsmechanisme wordt niet allemaal in één keer opgelost. Dat neemt niet weg dat het college wel het idee heeft dat er al meer gedaan kan worden. De reden bijvoorbeeld dat bij de kapitaallasten al rekening is gehouden met een onderuitputting van 20%. Dat is bij deze begroting en bij meer investeringsprogramma's gedaan omdat dat ook vorig jaar is gedaan. Dus ook hier is al een stap op gezet maar zij deelt met de adviescommissie en veel fracties dat dit beter met elkaar inzichtelijk moet worden gemaakt. Daar is eerder ook al over gesproken, ook met de adviescommissie, en toen is aangegeven dat bij de voorjaarsnota een nadere analyse hiervan zal worden gemaakt. Dus dat zegt zij bij deze nogmaals toe. Er wordt een analyse gemaakt van in hoeverre het scherp in beeld is en er wordt gekeken of er nog maatregelen zijn die kunnen worden genomen om het planningsmechanisme beter in de grip te krijgen. Dus dat zegt spreker in ieder geval toe.
Mevrouw Assen (PvdA) zegt dat dit wellicht allemaal is onderzocht en in kaart gebracht maar zijn er niet gemeenten die hierin vooroplopen op Utrecht?
Wethouder Schilderman legt uit dat veel van dit soort ontwikkelingen bij heel veel gemeenten wordt gezien. Bijvoorbeeld de onzekere inkomsten van het Rijk zijn heel problematisch voor alle gemeenten en dat is bij sommige gemeenten nog sterker dan bij andere maar ongeveer driekwart van de gemeentebegroting is afhankelijk van de rijksbegroting en daarmee zijn veranderingen bij het Rijk ook altijd het grootste risico voor de gemeentebegroting. Om dat bijvoorbeeld te illustreren is gezocht naar in hoeverre wisselt dat nou. Dat wordt gedaan vanaf de begroting 2021. Door veranderingen in uitkeringen van het Rijk veranderde de uitkering ten opzichte van de raming met 250 miljoen. Dat is een enorm bedrag waarop ook de gemeentebegroting wijzigt. Daarin zie je dus eigenlijk dat alle gemeenten worstelen met als er zoveel kan veranderen met de inkomsten het ook wel erg lastig is om daar strak op te begroten. De gemeente heeft daar stappen in gezet en er kunnen nog meer stappen in worden gezet. Daarom zegt zij ook die analyse toe om dat nog verder te doen maar het is niet alleen dat er in de gemeentelijke organisatie te optimistisch naar projecten gekeken wordt en dat ieder jaar van alles niet wordt gehaald en dat er daardoor geld overblijft want dat is geen correcte weergave van zaken.
Mevrouw Ramaker (VVD) vindt het hartstikke goed dat die analyse komt maar komt die bij de voorjaarsnota?
Wethouder Schilderman antwoordt bevestigend. Dan een onderwerp dat ook geraakt werd door de adviescommissie waar meerdere fracties het over hebben gehad, namelijk hoe wordt omgegaan met het gat van 2026 want waar de inkomsten van het Rijk altijd al wat wisselen zijn de bezuinigingen die

het Rijk doorvoert op het Gemeentefonds vanaf 2026 problematisch en dat is de reden dat het college dit laat zien als een gat. Dat sluit aan bij het advies van de VNG om dat ook als een gat te laten zien en het sluit ook aan bij de wens die de raad vorig jaar bij de programmabegroting heeft uitgesproken om meer risico te nemen en om jaren niet te sluiten. Dus dat wordt ook gedaan. Toch heeft het college gemerkt, zeker met het gevallen kabinet, dat het wel spannend is of het Rijk tijdig over de brug komt en dat is de reden dat is gezegd dat daar scenario's voor worden gemaakt. Dan kun je enerzijds laten zien van wat doen die bezuinigingen bij het Rijk nou en anderzijds kan je voorbereid zijn. Hier is met de raad over gesproken tijdens de voorjaarsnota en het was een vraag van mevrouw Kendir aan haar hoe die scenario's eruit gaan zien. Die scenario's zijn meerdere opties die een weergave kunnen zijn van hoe dat eruit moet komen te zien. Dat is de aanleiding dat het is toegezegd zodat de raad daarin kan kiezen. Dus stel dat de raad scenario A niet wil, dan is er misschien ook scenario B of scenario C of scenario D. Daarmee wordt ervoor gezorgd dat de raad opties heeft om aan het stuur te zitten. Daarmee wordt aan de vraag van de adviescommissie en meerdere fracties in de raad tegemoetgekomen want de raad kan dan bij de voorjaarsnota kiezen uit de verschillende scenario's. Er wordt dus naar gestreefd van hoe kan het wat groter en wat meer en wat extra worden gemaakt. Zij kan zich wel voorstellen dat het een uitgebreid gesprek wordt en misschien zou het goed zijn om daarover met elkaar van gedachten te wisselen, zowel met de adviescommissie als met de griffie van hoe kan daar ruimte aan worden gegeven dat dat gesprek echt de aandacht krijgt die het verdient zodat de raad geïnformeerd kan zeggen van dit is hoe we kijken naar die scenario's en dit is het scenario dat we willen of ik wil een stukje van scenario A en een stukje van scenario B.

Mevrouw Ramaker (VVD) vraagt wat het vertrekpunt is voor een scenario want nu komt het over dat het vertrekpunt is het gat in 2026. Is dat het vertrekpunt voor het opstellen van de scenario's?

Wethouder Schilderman geeft aan dat dat het vertrekpunt is voor het opstellen van de scenario's maar het idee is dat die scenario's meer ombuigingsopties bevatten dan het totale gat want op die manier heeft de raad ook iets te kiezen. Als het alleen maar wordt beperkt tot de omvang van het gat is het tekenen bij het kruisje en dat is juist niet wat het college gaat voorstellen. Er komen meerdere opties zodat de raad ook kan kiezen.

Mevrouw Ramaker (VVD) geeft de wethouder mee dat behalve dat de gemeente voor zijn inkomsten afhankelijk is van het Rijk voor ongeveer 52% van de begroting met die 48% ook in de scenario's rekening moet worden gehouden. Dus dat dat ook een vertrekpunt is. Is de wethouder het daarmee eens? Als het Rijk aan de knoppen gaat draaien qua uitgaven zijn er ook nog andere inkomsten waar deze gemeente mee te dealen heeft. Worden die ook meegenomen als vertrekpunt?

Wethouder Schilderman legt uit dat het dan zou gaan om het verhogen van de lasten. Dat zou dan een optie kunnen zijn maar dat is niet wat deze coalitie met elkaar heeft afgesproken. Die heeft gezegd aan het begin van deze periode wordt er gekeken naar de lasten en dat gaan we straks niet opnieuw doen. Dat staat ook in het akkoord, dus daarmee wordt echt gekeken naar als het Rijk niet over de brug komt met deze middelen, dan gaan we ter waarde van dat tekort kijken naar wat zijn dan opties om daar een oplossing voor te verzinnen en in principe gaat dat niet over lastenverhogingen want daar heeft de coalitie een uitspraak over gedaan en daar houdt het college zich natuurlijk aan.

Mevrouw Ramaker (VVD) stelt dat het tot nu toe in Nederland nog niet zo is dat gemeenten zoveel ruimte krijgen voor het heffen van lokale belastingen. Het is aanvullend als inkomsten en naast die lokale lasten zijn er nog meer inkomsten als EU-fondsen en andere fondsen. De vraag is wat als het Rijk draait aan die knop, daarop worden de scenario's gebaseerd en de VVD wil dat breder trekken, dat er dus nog meer vertrekpunten zijn en of die ook kunnen worden betrokken in de scenario's.

Wethouder Schilderman begrijpt dat de VVD niet bedoelt de lokale lasten verhogen. De VVD bedoelt om te kijken naar het verhogen van opbrengsten die niet van het Rijk zijn en niet belastingen

verhogen. Dat is eigenlijk de vraag van de VVD? Als dit de vraag is van de VVD zal het college daar ook naar kijken en als dat niet zo blijkt te zijn hoort zij dat graag.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) begrijpt dat de scenario's bij de voorjaarsnota worden gepresenteerd en de wethouder zei dat die dan ook met de adviescommissie en de griffie worden besproken. Het zou prettig zijn om juist het debat wat breder en goed te kunnen voeren dat er een stuk richting commissie VBF komt zodat het daar goed kan worden besproken want als het een onderdeel wordt van de voorjaarsnota valt het daar weg en je hebt sowieso verschil tussen coalitie en oppositie. Dus het zou een soort op zichzelf staand stuk moeten worden. Kan de wethouder zoiets toezeggen?
Wethouder Schilderman kan zich daar iets bij voorstellen maar zij probeerde zonet al te zeggen dat het proces hoe het kan worden besproken met de griffie en de adviescommissie zou kunnen worden besproken. Zij kan zich best wat voorstellen bij een separate behandeling, maar daar gaat de raad zelf ook over, maar zij kan zich daar wat bij voorstellen.
Mevrouw Assen (PvdA) had begrepen dat die scenario's wel voor de voorjaarsnota zullen komen.
Wethouder Schilderman geeft aan bij de voorjaarsnota.
De heer Van Steeg (CDA) zegt dat wanneer de raad die scenario's bij de voorjaarsnota krijgt, dan worden ze ook besproken bij de voorjaarsnota en is er geen andere keuze meer. Het verzoek is, en dat wordt ook breder gehoord, dat het er wel iets voor zit en dat dit ook nog op een andere manier in de commissie VBF kan worden geagendeerd. Dat debat kan dan worden meegenomen in de besluitvorming over de voorjaarsnota.
Wethouder Schilderman legt uit dat de voorjaarsnota meestal enkele maanden bij de raad ligt voordat er over besloten wordt. Het is goed om te bespreken met elkaar op welk moment je dat zou kunnen bespreken met elkaar. Het college wil goede scenario's waarin de raad echt wat te kiezen heeft en dan behoort het naar voren halen niet tot de mogelijkheden. Het kan gelijktijdig worden gestuurd en als de raad het separaat wil behandelen heeft zij het volste vertrouwen dat daarvoor een oplossing wordt gevonden maar misschien is het goed dat de griffie en de adviescommissie en zij er samen over spreken maar ze kan zich daar wat bij voorstellen en het college helpt de raad hier graag in.

Dan de vraag over de indicatoren. Blijven we daar op letten met elkaar. Zij deelt met de raad dat dit heel belangrijk is. Daarom is dat ook expliciet onderdeel geworden van de standaard voor de beleidsnota. Sinds het vaststellen hiervan wordt er hard aan gewerkt van hoe kunnen we dat strakker doen met elkaar maar spreker ziet dit als een aanmoediging om daar heel hard aan te blijven werken met elkaar en hopelijk zal de raad ook daar altijd kritisch in blijven, dat als er een beleidsnota voorligt waarvan de raad zegt dat ze deze indicator niet wil. Dan moet met elkaar het gesprek worden gevoerd over een ander want dat is dan echt het moment om dat te doen met elkaar.
Vanuit de adviescommissie ging het nog over grip op de investeringen en daar is inderdaad in de zomersessie met de adviescommissie uitgebreid over gesproken van wat is er nou voor nodig om dit te versterken zoals het voldoende zicht hebben op de jaarvolumes en de ontwikkeling van de kapitaallasten. Er zijn een aantal ideeën gepresenteerd waar de adviescommissie ook positief over was, tenminste zo hoorde zij dit in ieder geval, en dit betekent dat dit ook in het MPR een grote aandacht gaat hebben en dat is hoe sturen en verantwoorden ingevuld is zodat het stuk waar nog een stap op gezet moest worden, dat zijn die meerjarenprogramma's en dit komt dus aankomende keer.
De VVD vraagt naar de lokale lasten en vraagt eigenlijk om een visie daarop. Het hele strakke antwoord is dat de visie in het coalitieakkoord staat, namelijk dat er veel ambities zijn die zowel deze raad als deze coalitie hebben. Die zijn ook vastgelegd daarin en het wordt reëel gezien om daar een lastenverhoging tegenover te zetten. Dat is een wat grotere lastenverhoging geweest op het gebied

van de ozb en daarin is afgesproken om te zeggen van dit is nu de lastenverhoging maar in principe betekent dat niet dan nog een vervolglastenverhoging. Dat is wat daarin is vastgelegd maar de VVD vraagt hier waarschijnlijk ook naar om er misschien iets meer van te weten van wat is de redenering die erachter zat. Daar kunnen de raadsleden elkaar ook allemaal op bevragen maar bijvoorbeeld een redenering die heel logisch past bij wel meer doen op het gebied van de ozb is dat mensen die een woning bezitten en daarmee vermogen hebben worden belast. Een vermogen wordt in Nederland relatief weinig belast en de eigen woning wordt zelfs gesubsidieerd in tegenstelling tot de huurwoning in het vrije segment. Dus een aanleiding om te zeggen dat er gekeken wordt naar die lokale last is bijvoorbeeld in het kader van vermogensgelijkheid maar dit lijkt echt een debat waar de raadsleden met elkaar over moeten spreken maar dit is in ieder geval de aanleiding om hiernaar te kijken. De keuzes hiervoor zijn gemaakt in het coalitieakkoord en dat is dan ook het kader.
Mevrouw Ramaker (VVD) stelt dat er geen visie is op de ozb-waarden om dat vrij te besteden. Je hebt de WOZ-waarde en dan het tweede deel en dan kan het college zeggen daar doen we een extra indexering op. Daardoor zie je dus dat dat enorm kan fluctueren en wat de VVD bedoelt is in hoeverre zit daar een soort constante in? Er zijn gemeenten die daar een verhaal bij hebben en dan gaat het echt om de ozb. Nu wordt het veel breder getrokken. Eigenlijk wordt gezegd we gebruiken dit als lapmiddel voor onze eigen ambities maar als dit het antwoord is van de wethouder zal de VVD daar iets anders voor moeten inbrengen.
Wethouder Schilderman heeft een samenvatting gehoord die zij niet helemaal deelt. De VVD vroeg naar de eerlijke verdeling van de afvalstoffenheffing en waarom dat eigenlijk eerlijk is. Daar is net het debat over gevoerd in de commissie maar dit is een voorstel gebaseerd op de motie die is aangenomen in de gemeenteraad en de gemeenteraad heeft dat als eerlijk betiteld en volgende week wordt hierover weer gesproken in de raad en vrijdag komt daar ook nog een brief over.
Dan gaat de VVD ook in op de reserves en een aantal andere partijen gaan daar ook verder op in. Eigenlijk verandert er in dit voorstel één ding op het gebied van reserves. Er zijn een heel aantal dingen die hetzelfde zijn. Er zijn altijd toevoegingen en onttrekkingen. Daarin is het hetzelfde maar op dit moment wordt er alleen voor een systeemreserve een nieuwe afspraak voorgesteld. Dat heeft te maken met de analyse die daar ook over gemaakt is, bijvoorbeeld door de rekenkamer. Namelijk dat er specifiek gekeken wordt naar het Gemeentefonds. Vrij laat in het jaar zijn er nog verschuivingen in de inkomsten vanuit het Rijk. Dus bijvoorbeeld in de septembercirculaire komen daar nog vaak verder middelen in vrij en die zijn dan bedoeld om de komende jaren specifiek aan een doel te besteden. Alleen door de Utrechtse systematiek zien het er dan meteen uit als een overschot terwijl het natuurlijk op geen enkele reële wijze kon worden uitgegeven. Daar is die reserve voor en dat is ook de enige wijziging die erin zit. De andere zijn gewoon de automatische verwerkingen die daar altijd in verder naar voren komen. Dus op zich op het gebied van reserves geen grote wijzigingen op dat vlak. Voor de rest ging het er over of er heel veel geld op de plank blijft liggen. Op dit moment, in de Tweede Bestuursrapportage en als de raad ook de brief over de septembercirculaire heeft gezien, is het niet de verwachting dat er aan het eind van dit jaar geld overblijft maar de ervaring leert wel dat het Rijk vaak aan het eind van het jaar toch soms nog komt met iets. Voor projecten die binnen de gemeente spelen wordt er natuurlijk zo lang mogelijk in het jaar nog geprobeerd om het toch te realiseren en die tegenvaller komt vaak aan het einde van het jaar, dat resulteert in dat er wat geld over is maar op dit moment is de prognose dat er geld tekort is aan het einde van het jaar en dat er dus niet iets op de plank ligt.
Mevrouw Assen (PvdA) begrijpt dat op een bepaald moment de organisatie weet dat er nog geld komt van het Rijk aan het einde van het jaar. Is daar dan helemaal niets in te voorspellen?
Wethouder Schilderman legt uit dat daar die reserve voor is gemaakt zodat de gemeente daar minder afhankelijk van is. Het geld van het Rijk fluctueert echter wel. Dus in de brief over de septembercirculaire staat voor dit jaar een bedrag van 15 miljoen negatief vanuit het Rijk die opeens

met minder komt dan eerder was ingeschat. Er zijn een heel aantal jaren geweest waarin er aan het einde van het jaar geld kwam maar dat is geen garantie voor andere jaren werd weer gezien bij de septembercirculaire. Dus er altijd vanuit gaan dat er nog geld komt is niet passend. Het fluctueert gewoon.
Mevrouw Assen (PvdA) vindt het tweede punt wat de wethouder noemde een beetje klinken als wensdenken. Als er gedurende het jaar gehoopt wordt van we hopen dit toch te realiseren en aan het eind van het jaar blijkt dit niet zo te zijn. Zit daar dan niet iets in waar het college realistischer in moet zijn?
Wethouder Schilderman deelt met de PvdA dat het college daar realistischer in moet zijn. Dat is ook de aanleiding om dit jaar weer meer te doen aan het planningsoptimisme dan het voorgaande jaar maar ook wordt gedeeld de mening van de adviescommissie en meerdere partijen in de raad dat de organisatie dit beter in beeld kan krijgen en daarom doet spreker ook de toezegging voor bij de voorjaarsnota.

Mevrouw Ramaker (VVD) heeft ingebracht, en het CDA kwam daar ook later op terug, dat ze graag een toezegging wil over een visie of een actueel beeld over de vorming van reserves en voorzieningen.
Wethouder Schilderman geeft aan dat op het gebied van de reserves op deze reserve na er geen grote verandering is. Dus dit is de verandering die voorgesteld wordt. Dat is uitgelegd en het staat in de stukken ook verder toegelicht. Er is een nota Reserves uit 2019 maar dat is niet erg oud. Begrepen wordt dat het misschien een wens is om iets te veranderen aan die nota maar dan is niet helder wat de wens is van de verschillende partijen hierin. Dus daarom zegt zij daar nu niets over toe.
GroenLinks stelde een vraag over wat er gaat gebeuren om de 9 miljoen voor wonen toch structureel in te zetten voor de wooncrisis. Dat lijkt echt een vraag voor bij Wonen. Dan vroeg GroenLinks ook nog naar vertraging bij projecten. Spreker heeft in het algemeen iets over planningsoptimisme gezegd en dat geldt hier natuurlijk ook maar de suggestie die eigenlijk gedaan wordt is om te kijken of projecten beter in elkaar kunnen worden geschoven en kan daarin dus niet worden overgepland. Dat kan en dat gebeurt nu de facto ook. Dat geldt niet voor alle projecten want sommige projecten zijn echt volgordelijk met elkaar en niet alles is zo maar naar voren te halen want veel projecten vragen veel werk van te voren zoals bijvoorbeeld wegen en riolering. Maar dit lijkt wel bij uitstek een suggestie om mee te nemen in hoe kijken we naar het planningsoptimisme en zijn er nog kansen om bijvoorbeeld een soort flexibele lijst van projecten te hebben die je misschien een beetje naar voren zou kunnen trekken. Daar zal naar worden gekeken maar spreker heeft nog niet echt een verwachting hoe dat eruit gaat zien.

Dan vroeg GroenLinks naar de SPUK's, of daar geld op de plank blijft liggen vanwege het capaciteitsgebrek. SPUK's gaan vooral gepaard met allerlei voorwaarden. Er zit veel werk in het aanvragen maar er worden ook veel eisen over de monitoring gesteld. Het verantwoorden is intensief. Dus iedere SPUK zorgt er wel voor dat de gemeente veel meer tijd kwijt is met verantwoorden, tijd die niet kan worden besteed aan gewoon je werk doen. Dat is de reden dat het college ook uitgebreid lobbyt om het aantal SPUK's te verminderen omdat het enorm is toegenomen de afgelopen jaren. Dat wordt breed gedeeld door bijna alle gemeenten in Nederland. Dit is een van de meest frustrerende en ergerlijke dingen in de VNG-commissie Financiën en het is een onderwerp dat ook bij het Rijk op de agenda staat maar nu het systeem er eenmaal is wordt gedacht van ik kan toch meer richting meegeven en zelf ook iets meer politiek bedrijven naarmate er steeds meer taken naar de gemeenten zijn gebracht. Dit is niet ideaal. De gemeente doet zijn best om zoveel mogelijk gebruik te maken van de SPUK's voor waar het kan maar de gemeente kan daar niet altijd flexibel in zijn omdat de eisen vaak best wel rigide zijn. Misschien is het te overwegen om incidenteel en

structureel geld tegenover elkaar uit te ruilen maar eigenlijk is dit van een gedrocht een nog groter gedrocht maken. Hopelijk gaat het Rijk dus af van de SPUK's en naar meer structurele financiering.
Mevrouw Assen (PvdA) merkt op dat de fractie van wat de wethouder net schetst heel veel terugkrijgt vanuit de stad, van subsidie ontvangende organisaties, dat de verantwoording zoveel tijd en capaciteit kost. Wellicht kan de gemeente dit ook zelf in het achterhoofd houden bij alles wat de gemeente vraagt van mensen die van de gemeente een subsidie ontvangen.
Wethouder Schilderman geeft aan dat daar vrij recentelijk in een commissie over is gesproken of de gemeente daarin minder eisen kan hanteren. Het college kijkt daar inderdaad naar maar als het Rijk die eisen aan de gemeente stelt en de gemeente gaat met dat geld andere zaken subsidiëren dit een op een doorgaat maar als er kansen voor zijn zullen die zeker worden gebruikt.
Mevrouw Ramaker (VVD) merkt op dat als de gemeente geen SPUK aanvraagt er ook geen werk aan is.
Wethouder Schilderman zegt dat dit inderdaad een optie is en misschien een optie die ook wat actiever met de raad zou moeten worden besproken om dat niet te doen. Echter, vaak is de dynamiek in de raad dat als er een kans is om meer te doen eigenlijk altijd de wens is om meer te doen. Zij wil het best bekijken maar heeft tot op heden nooit het gevoel gehad dat dit op veel steun kan rekenen in de raad.
Mevrouw Ramaker (VVD) kent de SPUK in deze raad alleen maar uit de begroting en de jaarrekening want in de raadsvoorstellen staat nooit in de financiële paragraaf dat dit mede wordt gefinancierd door het Rijk via een SPUK. Misschien kan de wethouder daar ook meer op sturen?
Wethouder Schilderman herkent dat beeld helemaal niet want er staat heel vaak in de financiële paragraaf dat iets komt vanwege rijksfinanciering en dat is ook vaak de uitleg waarom een maatregel incidenteel is en niet structureel omdat het geld van het Rijk heel vaak incidenteel is. Dus er staan altijd een paar regels in en meestal wordt dan de afkorting niet gebruikt wat misschien voor deze commissie ook beter zou zijn. Een specifieke uitkering of geld vanuit het Rijk staat er dan in en dat is ook een stukje leesbaarder maar geprobeerd zal worden om dit te doen. Dank daarvoor.
GroenLinks vroeg hoe wordt gekeken naar ongelijk investeren en hoe ervoor kan worden gezorgd dat dit niet verkokerd wordt gedaan en of dit op meer plekken kan worden gedaan dan alleen binnen het domein maar ook tussen domeinen. Het is inderdaad belangrijk om meer dan alleen per domein te kijken. Collega-wethouder Eerenberg heeft ook nog dit jaar een brief toegezegd want er is eerder gevraagd naar een soort uitvoeringsprogramma daarvan. Die brief ontvangt de raad dus nog.
Dan vraagt GroenLinks kunnen we ook met de bril van impact kijken naar de bezuinigingen straks en hoe zorgen we ervoor dat kwetsbare inwoners niet te veel geraakt worden. De maatschappelijke effecten van voorgestelde bezuinigingen zullen in generieke zin in beeld worden gebracht en op basis daarvan kan de raad een afweging maken of dit een keuze is die de raad wil maken. Het college kijkt er dus met die bril naar en daar zal de raad uiteindelijk een uitspraak over moeten doen.
De heer Claasen (GroenLinks) vraagt of de raad dan kan zien wat de samenloop bij een individueel huishouden doet want de kans is aanzienlijk dat wanneer je het generiek bekijkt niet in beeld is wat het doet bij een concreet huishouden. Dat zou de raad wel moeten wegen.
Wethouder Schilderman denkt dat dat te veel gevraagd is. Hoe het met een individueel huishouden gaat op het gebied van inkomen, dat is geen informatie die de gemeente heeft. Dat is informatie van het Rijk. Dus het idee dat de gemeente dat op die manier in beeld kan brengen kan niet worden geleverd.
De heer Claasen (GroenLinks) vraagt of de gemeente zich een beeld kan vormen van individuele huishoudens waar verschillende geldstromen vanuit de gemeente, verschillende subsidies, verschillende hulpverleners die hierbij gaan bezuinigen over de vloer komen en dat straks niet meer doen. Dat zou GroenLinks heel graag willen zien.

Wethouder Schilderman geeft aan dat dit altijd interacteert met landelijke regelingen. De gemeente kan dat dus sowieso niet laten zien. Daarbij wordt er ook van uitgegaan dat de gemeente weet welk individueel gezin waarvan gebruik maakt en dat heeft de gemeente helaas niet op gezinsniveau beschikbaar.
Dan de vraag van GroenLinks over hoe wordt omgegaan met het amendement rondom het sociaal domein. Dat zal het college doen conform het amendement. In eerste instantie is dat bij het schrijven van de begroting niet helemaal goed gegaan. Dat is niet omdat het college iets anders van plan is maar het komt omdat er een verkeerde tekstkopie is gehanteerd. Dat is nu ook hersteld maar de insteek van het college is nog steeds om dat conform dat amendement te doen. Hoe dat er precies verder uit gaat zien. Daarvan is aangegeven dat er een uitgangspuntennotitie komt aan het einde van het jaar. Dus daar zit de verdere informatie in en in de begroting ziet de raad grotendeels dezelfde informatie als bij de voorjaarsnota.

Het CDA vroeg naar planningsoptimisme en specifiek om daar de schuldquote in mee te nemen en de consequenties van de rentestijging. Dat zijn inderdaad goede onderwerpen om mee te nemen. Dat is ook de worsteling die het college had bij de opstelling van de begroting want in de schuldquote is het planningsoptimisme niet meegenomen. Daar zie je dus een enorme oploop terwijl die oploop waarschijnlijk een stuk langzamer zal gaan maar de wens van het CDA wordt heel goed begrepen om daar meer inzicht in te hebben en dit wordt bij de voorjaarsnota meegenomen.
Het CDA vroeg naar de toevoeging bij de parkeerreserve. De storting rondom deze reserve is de reguliere werkwijze. Het CDA vroeg ook naar de bouwleges. Daarvoor is de risicoafweging. Er wordt een enorme piek aan aanvragen gezien in de bouwleges vanwege de komende Omgevingswet en dat is de aanleiding om dat in ieder geval te doen. Dat maakt dat wordt ingeschat dat de gemeente volgend jaar minder inkomsten aan vergunningen zal hebben omdat die allemaal een stukje naar voren zijn gekomen.
Dan vroeg het CDA waarom het resultaat niet realistischer zou kunnen zijn, waarom dat wordt gedaan via de bestuursrapportage en moet dan niet een beter gesprek worden gevoerd over de reserves. De raad maakte vaker een punt over het rekeningresultaat. Spreker deelt dat maar daarbij moet ook worden aangegeven welke zaken impact hebben op het rekeningresultaat, bijvoorbeeld de wisselende inkomsten van het Rijk is daar een heel belangrijke in. Daarna is het de vraag hoe het college een zuiver rekeningresultaat kan laten zien. Dat is eigenlijk pas te zien na de bestedings- en dekkingsvoorstellen. In de jaarstukken van vorig jaar waren dat er meer dan 100. Daarom is een nieuw voorstel gedaan zodat een zuiverder jaarresultaat kan worden gepresenteerd omdat veel zaken in het jaarresultaat specifiek gekoppeld zijn aan verschillende onderwerpen. De raad ziet dat terug in de bestedings- en dekkingsvoorstellen en daardoor lijkt het bedrag enorm. Een van de dingen die daarbij helpt is de specifieke reserve die spreker eerder heeft genoemd. Dat is dus de aanleiding om die reserve te maken.
De heer Van Steeg (CDA) kan zich daar iets bij voorstellen want de fractie wil een resultaat zien dat overeenkomt met wat er in een jaar gebeurd is. De vraag was echter specifiek waarom daar het raadsvoorstel voor de Tweede Bestuursrapportage voor gebruikt wordt. Is dat echt puur om in 2023 zo'n resultaat te laten zien? Dan moet daar eerder een discussie over worden gevoerd en daarin meenemen de nota Reserves omdat ook de rekenkamer daar een aantal dingen over heeft gezegd want er zijn daadwerkelijk wel een aantal dingen om over te praten, mede in het licht van de investeringen die beoogd zijn voor de komende jaren.
Wethouder Schilderman legt uit dat dit erin is gezet omdat het college dit een uitwerking vond van vragen die de raad vaak eerder heeft gesteld. Vervolgens is dit uitgewerkt in het gehele voorstel.
De heer Van Steeg (CDA) mist dan de onderbouwing want dit is puur een opsomming van 16 posten met het Gemeentefonds. Waarom komt dat aan de behoefte van de raad tegemoet en waarom zijn

juist deze posten daarvoor beoogd? De vraag blijft waarom hiervoor de Tweede Bestuursrapportage is gebruikt en niet eerder de begroting. Eigenlijk zou eerst nog een meer fundamentele discussie moeten worden gevoerd over hoe met reserves moet worden omgegaan.
Wethouder Schilderman geeft aan dat de enige waarschuwing die het college doet deze reserve is. Alle andere onderdelen zijn conform de reguliere systematiek en er is één nieuwe reserve.
De heer Van Steeg (CDA) zegt dat dit dus een wijziging is in de systematiek en het is gek om dat in deze bestuursrapportage te doen. Die reserves gaan de komende jaren oplopen want er komen enorm veel investeringen of in ieder geval gaat er veel meer in gewijzigd worden dan de jaren hiervoor. Dat is ook een reden om daar nog eens goed naar te kijken en de opmerking die de rekenkamer heeft gedaan over de toelichting in de reserves, hoe die worden gebruikt en waarom die worden gebruikt. Dat zijn 3 goede redenen om nog eens te kijken naar de nota Reserves die 4 jaar oud is en ook bij de vorige nota Reserves is na 4 jaar gezegd laten we daar nog eens naar kijken. Toen stond het jaartal gewoon vast en nu staat het open. Dat zijn voldoende redenen om de nota Reserves tegen het licht te houden of om in ieder geval een fundamentele discussie in de raad te voeren over hoe met reserves wordt omgegaan.
Wethouder Schilderman begrijpt dat er bij het CDA een sterke behoefte is om een algemene discussie over de reserves te voeren. Als de fractie daar informatie bij nodig heeft helpt spreker daar graag bij. Het college heeft het idee dat de nota Reserves conform wens werkt. Er is hier een ambitie gezien, ook op basis van vragen die gesteld zijn, en op basis daarvan heeft het college dit voorstel gedaan. Als het CDA aangeeft dat zij daar meer informatie bij nodig heeft want er zijn specifieke onderwerpen waarom we die nota tegen het licht willen houden, dan wordt de fractie daarbij geholpen. Dat kan worden besproken met elkaar.
Mevrouw Ramaker (VVD) heeft niet zozeer behoefte aan informatie maar wil een actualisatie van de reserves en voorzieningen.
Wethouder Schilderman legt uit dat financieel de reserves altijd al worden aangepast conform de werkwijze. Op het moment dat partijen een aanpassing van de nota zouden willen hoort zij graag op welke wijze die dan zou moeten worden aangepast want dan kan daar een voorstel over worden gedaan. Het college heeft tot nu toe het idee dat het goed werkt en in de opmerkingen die gemaakt zijn vanuit de rekenkamer wordt ook heel veel ondersteuning gezien in de werkwijze en vooral heel veel toelichting. Daar is de afgelopen weken ook uitgebreider over gesproken.
Mevrouw Assen (PvdA) constateert dat de wethouder de conclusies van de rekenkamer aanhaalt maar wat de accountant de raad heeft meegegeven is niet helemaal in lijn met hoe de wethouder nu reageert. Kan zij daar dan ook op ingaan?
Wethouder Schilderman zegt dat hier dan in de tweede termijn ook op moet worden teruggekomen want spreker heeft het idee dat alles redelijk volgens de reguliere werkwijze wordt gedaan. Als daar toch licht tussen zit zal ze kijken of iemand daar nog een beeld bij kan vormen.
D66 stelde een vraag over de investeringsagenda. Die is groter de komende jaren en hoe gaat dat ook in relatie tot de wereld buiten. De groei van de stad leidt ook tot een groei van het investeringsprogramma maar zeker de inzet van SPUK's en de groei van taken vanuit het Rijk leidt ook tot een heel grote toename en er zijn inderdaad risico's van schaarste aan personeel en hogere bouwkosten en de stijgende rente. Dat is de aanleiding dat dit verder tegen het licht wordt gehouden. In de regeling Risicovolle projecten is dat ook juist een van de onderwerpen die bij de grote projecten ook benoemd zijn.
De Partij voor de Dieren vroeg naar de algemene dekkingsreserve en of dit beter kan worden ingezet. De algemene dekkingsreserve is resultaten tussen jaren schuiven en in principe komt die altijd uit op nul want het ene jaar wisselt ten opzichte van het andere jaar.

De Partij voor de Dieren vroeg naar de ambitie over groen. Past dat nou helder genoeg en in hoeverre is de post extra groen afdoende om dit te realiseren. Dat is een vraag die zal worden doorgeleid.
De Partij voor de Dieren vroeg naar de rioolheffing, of dat onderzoek niet sneller kan. Spreker snapt het ongeduld van die fractie. Daar is ook over gesproken in het debat over de afvalstoffenheffing. Daar komt vrijdag nog een brief over, als het goed gaat, en dat is ook toegezegd. Daar staat ongeveer in dat het college de raad daarover in het eerste kwartaal 2024 meer over zal informeren en dat ernaar wordt gestreefd om dat onderzoek al volgend jaar uit te voeren en af te ronden. Dat kan dan wellicht aanleiding zijn voor de raad om verder mee te geven wat het college mee kan nemen in het onderzoek.
De Partij voor de Dieren ging in op het budgetrecht van de raad en of het ook een budgetrecht van de raad is. Toen werd ingegaan op een meevaller waarover bij de voorjaarsnota is gesproken. Inderdaad is het budgetrecht een recht van de raad. Spreker geeft altijd een oordeel over de haalbaarheid van een motie of amendement en dat doet zij in brede zin financieel, juridisch en beleidsmatig. Daarbij houdt zij zich aan de financiële spelregels die de raad heeft vastgesteld. Een van die spelregels is dat meevallers en tegenvallers integraal bij de voorjaarsnota worden afgewogen en het voorstel wat daar eerder in zat, ook vanuit de Partij voor de Dieren, van waarom heeft het college daar niet positief over geadviseerd. Dit was namelijk in tegenspraak met de financiële spelregel die de raad aan het college heeft meegegeven. Als de raad die financiële spelregel niet zou geven, iedere meevaller klinkt dan erg leuk want dan is er ruimte om iets extra's te doen en iedere tegenvaller is een probleem maar daar wordt nooit lopende het jaar een oplossing voor gevonden. Daarom heeft de raad ook vastgesteld dat dit bij de voorjaarsnota wordt gedaan want dan kunnen eerst de mee- en tegenvallers tegen elkaar worden weggestreept om daarnaar te kijken hoeveel ruimte er nog is voor nieuwe en aanvullende wensen.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) zegt dat er toen werd gesproken over de voorjaarsnota. Er was toen een meevaller die niet besteed werd en toen kon de raad zelf beslissen van geven we het nu uit of gaan we het doorschuiven naar de volgende voorjaarsnota. Dus die spelregel van het moet automatisch doorschuiven snapt spreker niet want het was nog niet bestemd in die voorjaarsnota.
Wethouder Schilderman legt uit dat een meevaller in het lopende jaar altijd terugkomt bij de voorjaarsnota van het volgende jaar, ook als die zich bijvoorbeeld in februari voor het uitkomen van de voorjaarsnota van dat jaar heeft voorgedaan want dan heeft die zich voorgedaan in het lopende begrotingsjaar en dat speelde in dit geval ook.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) vraagt waar deze spelregel staat.
Wethouder Schilderman geeft aan dat deze spelregel sowieso in het coalitieakkoord heeft gestaan maar het is ook een spelregel, en die is ook aangenomen per motie, die eigenlijk altijd gehanteerd wordt. Wat wel wordt gesnapt van de Partij voor de Dieren is kan je dat allemaal bijhouden als het op verschillende plekken staat. Daarom is het misschien verstandig om te kijken of dit nog wat duidelijker kan worden uitgeschreven met elkaar.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) vindt het fijn dat de spelregels gaan worden beschreven want met het feit dat het in het coalitieakkoord staat neemt zijn fractie geen genoegen. Dat is in ieder geval een spelregel waar hij niet mee instemt.
Wethouder Schilderman geeft aan dat alles waar de raad in meerderheid mee instemt het beleid is waar het college zich aan te houden heeft en natuurlijk kunnen individuen daar anders over denken maar het beleid van de meerderheid van de raad is het kader waar zij zich aan te houden heeft en dat is het kader waarop zij adviseert. In de adviescommissie was ook het idee om te kijken of de verordening ook nog passend is. Daarom zal in de volgende adviescommissie met elkaar worden gesproken over op welke vlakken er allemaal onduidelijkheid is en hoeveel werk dat vraagt om dat

verder uit te schrijven met elkaar en er wordt in ieder geval voor die tijd zoveel mogelijk op papier gezet.
De PvdA vroeg hoe de sociale basis geland is op het stadskantoor. Het is echt heel serieus opgepakt en er bestaat ook geen onduidelijkheid over wat er bedoeld is met dat amendement, namelijk dat de eerste vier gewoon staan en dat op het moment dat je bij de vijfde aankomt dan inderdaad anders gaat kijken en dat zijn ook de principes waar later dit jaar in de uitwerking op teruggekomen wordt.
De PvdA vroeg naar het ravijnjaar 2026, namelijk of er al iets meer kon worden gezegd over wat de gevolgen daarvan zijn. Dat is een soort afweging van in hoeverre wil je daarop vooruitlopen. Conform het advies van de VNG en de wens van de raad laat de gemeente een tekort zien. Spreker gaat er niet op vooruitlopen of alvast extra moet worden bezuinigd want welke prikkel is er dan nog voor het Rijk om het probleem dat zij gecreëerd heeft op te lossen. Er zat ook gedeeltelijk de vraag in of dit is bemoeilijkt omdat het kabinet is gevallen. Dat is inderdaad het geval. Met een nieuw kabinet zal het gesprek opnieuw weer vormgegeven moeten worden en dit zal de gemeente dus ongetwijfeld raken. Aan de andere kant, als alle partijen hier een politiek onderwerp van maken bij hun eigen landelijke partij, voor zover daar sprake van is, helpt dat wellicht straks. Strijd ervoor, voor zover u dat nog niet gedaan heeft, om het in het programma te krijgen en stuur je nieuwe Tweede Kamer-fractie ook op pad met de boodschap dat dit opgelost moet worden is haar oproep.
Mevrouw Assen (PvdA) merkt op dat de minister in het recente debat er wel op is ingegaan maar zorgt dit voor iets meer duidelijkheid richting gemeente?
Wethouder Schilderman antwoordt ontkennend want door de Kamer is de hele systematiek vanaf 2026 controversieel verklaard. Daardoor gaat er op dit moment vrij weinig gebeuren. Dat is een voor- en een nadeel. Het voordeel is hoe het erbij stond was niet helemaal geweldig maar het nadeel is ook dat er dus nog langer onzekerheid is.
De PvdA vroeg naar hoe maken we keuzes in Groei in balans en wat doen we nou als daar iets sneuvelt. Ook binnen Groei in balans vindt die overprogrammering plaats. Dus als er iets sneuvelt wordt dat opgevangen door een ander project binnen hetzelfde beleidsterrein maar er wordt niet tussen de verschillende beleidsbudgetten geschoven want als er bijvoorbeeld een overschot is op groen wordt dit niet ingezet voor mobiliteit en andersom. Het college denkt dat wanneer dat zou gebeuren wellicht geld efficiënter kan worden besteed maar dan wordt het budgetrecht van de raad geraakt en dat doet het college dus ook niet.
De PvdA vroeg of nog moet worden gekeken naar de grondexploitaties in Leidsche Rijn en in het stationsgebied. In de scenario's die eraan komen zal worden gekeken of daar nog verdere ruimte is maar de winsten die daarin zitten worden tussentijds afgerond en jaarlijks betrokken bij de voorjaarsnota. Het is ook heel goed om daar bij de komende voorjaarsnota naar aanleiding van dit signaal weer naar te kijken van moeten we daar nog iets extra's in doen. In principe zit dat in de werkwijze maar er zal nog een keer extra met het boze oog naar worden gekeken.
Dan vroeg Student & Starter of er minder reserves kunnen worden gemaakt en dat meer besteden aan de doelstelling van het coalitieakkoord en of daar een scenario voor kan worden gemaakt. Bij de voorjaarsnota zou misschien kunnen worden gekeken of er nog ergens een kans zit in een van de reserves. De reguliere werkwijze wordt gehanteerd en er is niet per se aanleiding om te denken dat er iets in zit maar op het moment dat er iets in zit zal het college dat zeker niet achterwege laten. Op dit moment wordt ook breed binnen de hele organisatie geïnventariseerd wat alle kansen zijn die er zijn. Het ligt dus in de reden om ook daarnaar te kijken.
Student & Starter vroeg of het de gemeente zou helpen om anticyclisch te begroten in de stad. Vanuit de economische theorie denkt spreker daar heel veel over maar het gaat erom in welke mate is de gemeente in staat om anticyclisch te begroten gezien het feit dat de gemeente in zulke mate afhankelijk is van middelen die vanuit het Rijk komen. De gemeente slaagt daar dus alleen in als het Rijk ook anticyclisch gaat begroten. Tenzij het Rijk dat doet ziet zij daar dus niet veel kans in tenzij de

raad zou zeggen dat er heel veel gefluctueerd moet worden met de lasten want dan zou je het wellicht op die manier kunnen doen maar dat staat weer op gespannen voet met het coalitieakkoord. Dus dat zal het college dit niet voorstellen.
Dan vraagt Student & Starter naar waarom de algemene dekkingsreserve daalt. Daar zijn 2 oorzaken voor. Het rekeningresultaat wordt toegevoegd en conform de bestemmings- en dekkingsvoorstellen weer uitgegeven. Daarnaast worden de saldi over de jaren geëgaliseerd en het is dus geen doelstelling om de extra middelen in te houden met het idee dat het uiteindelijk juist over de jaren gelijk is.
De heer Snijder (Student & Starter) vraagt of de wethouder zou kunnen toezeggen dat er in het vervolg meer duidelijkheid wordt gegeven over de dekkingsreserve.
Wethouder Schilderman zal kijken of daar de volgende keer meer tekst aan kan worden toegevoegd maar in principe is het gewoon de werkwijze om te egaliseren over de jaren heen.
Student & Starter gaat op een aantal vlakken komen met indicatoren. Zij is daar heel erg benieuwd naar, ook om te zien waar verbetering nodig is, maar juist is gezegd dat die indicatoren moeten volgen uit het beleid. Dat is gezegd bij de beleidstandaard, namelijk bij het beleid kijk je welke indicator hoort daarbij zodat er vervolgens een duidelijke verbinding is tussen de beleidscyclus en de begrotingscyclus. Dus spreker is heel benieuwd naar wat de voorstellen zullen zijn maar er zal op die wijze naar worden gekeken want het moet dus echt een relatie hebben tot het beleid wat je voert want anders zeggen die indicatoren vrij weinig.
Over de nota Reserves wordt aangegeven dat reserves moeten worden ingesteld met een specifiek doel en dat wordt in het raadsvoorstel gemist. Dat gebeurt bij het instellingsbesluit van de reserves. Dus dat is al gedaan bij al die reserves. De nota zegt inderdaad ook dat die opgeheven moet worden als er gedurende 4 jaar geen mutaties plaatsvinden. De vraag is of daar een overzicht van gemaakt kan worden maar dat wordt al gedaan, namelijk jaarlijks bij de jaarstukken en niet bij de begroting.
Dan is er een vraag over een overzicht van alle voorstellen en diensten en hoe er verwezen werd naar de lokale paragraaf. Hieruit wordt begrepen dat Student & Starter de informatie uiteindelijk gevonden heeft want dit stond inderdaad in een van de bijlagen maar het is inderdaad misschien wat lastig geweest om dat door te zoeken. De poging is geweest om de hoofdinformatie in de lopende tekst te zetten en de aanvullende informatie in de bijlage in het kader van de leesbaarheid maar bij Student & Starter heeft dit niet het gewenste effect gehad. Dus dat is iets om naar te kijken maar dat is in ieder geval hoe het gebeurd is. De informatie was er maar het had wellicht handiger gekund.
DENK vroeg naar het gratis verstrekken van paspoorten en ID bewijzen. Spreker zag dat een beetje als een aankondiging. Er is hier al eerder gesproken over wat dat kost en spreker kijkt erg uit naar op welk vlak DENK dan minder zou willen doen.
De ChristenUnie vraagt naar welk risico het Rijk voor de gemeente oplevert en of daar samen in kan worden opgetrokken met andere gemeenten om dat risico te verkleinen. Dat doet het college al heel sterk, zowel via de VNG, via de G4 en als Utrecht individueel. Dit wordt ook ambtelijk en bestuurlijk gedaan om dit verder te doen met elkaar en vanaf deze plek ook nog de oproep om allemaal uw eigen politieke kanalen in te zetten om de problemen van 2026 op te lossen.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) vindt die inzet hartstikke goed. Specifiek zitten de partijen in de fase van de campagne maar daarna komt de formatie hopelijk snel op gang en daar was de vraag of de wethouder bereid is om ook specifiek een stuk op tafel te leggen zodat dit meegenomen kan worden in die gesprekken.
Wethouder Schilderman zegt dat zij daartoe bereid is maar dan wordt gezocht naar wat het handigste middel is voor dat stuk en als dat via de VNG het handigste is of voor de griffier. Dit zal worden gedaan waar wordt gedacht dat het het meeste effect zal hebben. Het zou ook handig zijn als de formatie wat snel zou gaan want op het moment dat bijvoorbeeld in februari al duidelijk is of er in een coalitieakkoord een oplossing komt voor de problematiek van 2026, is er natuurlijk een heel

ander soort gesprek met elkaar rondom de scenario's bij de voorjaarsnota dan wanneer dat niet zo is.
De ChristenUnie gaf aan dat een aantal indicatoren worden gemist en dat er geen data zijn. Dat is omdat een aantal indicatoren volgen uit de inwonersenquête en die wordt om de 2 jaar gehouden. Dat betekent dat er niet ieder jaar data over verschijnen.
De ChristenUnie vraagt ook naar het weerstandsvermogen op 1 en of het college wel eens heeft nagedacht om dat verder te verhogen. In principe houdt de gemeente zich aan afspraken die daarover zijn gesteld, namelijk dat er wordt gestreefd naar een weerstandsvermogen van 1. Dat is omdat het weerstandsvermogen al een vertaling is van de risico's en de inschatting daarvan. Een weerstandsvermogen van meer dan 1 zou betekenen dat er meer geld in de reserves wordt gezet dan verwacht wordt nodig te hebben voor de risico's die er zijn en dat lijkt niet per definitie verstandig.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) kan het begrijpen dat het uit de inwonersenquête komt maar bijvoorbeeld het percentage Utrechters dat vertrouwen heeft in de gemeenteraad. Dat is in 2021 voor het laatst gemeten en dat was 55%. Als het om de 2 jaar is zou het in 2023 weer terug moeten komen en nu is dat staatje totaal leeg tot 2026.
Wethouder Schilderman geeft een antwoord op deze specifieke indicator in de tweede termijn.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) gaat het niet specifiek om dit punt. Het valt bij meer indicatoren op dat die leeg lijken te zijn en die enquête kan een deel van het antwoord zijn maar het gevoel is bij de fractie dat het breder is. Dus graag in de tweede termijn kijken of daar inderdaad meerdere oorzaken voor zijn.
Wethouder Schilderman zegt dat zij hierop terugkomt maar ze heeft het idee dat het te maken heeft met de inwonersenquête. Dan vraagt de ChristenUnie wat eigenlijk de rol van de wethouder Financiën is over de grote risico's. Als wethouder Financiën kijkt zij met de grootste risico's van projecten mee. Dat wordt bijvoorbeeld ook collectief gedaan met de gemeenteraad als het gaat om de regeling risicovolle projecten. Specifiek betekent dat ook wel eens dat zij hier en daar in een project actiever meekijkt maar eigenlijk is het de bedoeling dat iedere afdeling en ieder project natuurlijk zelf hun risico's goed beheren.
De ChristenUnie vraagt naar het ommetje, of dit een wijziging betreft of wat gebeurt er nou eigenlijk bij dit ommetje. Dat ging over een groen ommetje wat eerder al besloten is en in de bestuursrapportage wordt het krediet bijgesteld. Dus het besluit om het in te stellen is al eerder genomen en dit gaat over de hoogte ervan aan te passen.
De ChristenUnie vraagt naar de reserve van het Gemeentefonds. Daar is zonet al meer over aangegeven maar dat heeft echt met de technische uitwerking te maken dat die dus later in het jaar komt. Het is een andere werkwijze om dat minder op te potten en technisch handiger te doen met elkaar.
Dan vroeg de ChristenUnie naar verbonden partijen zoals de Bghu en de RUD. De kosten stijgen en moet de gemeente niet strenger en strakker sturen? Het college heeft ook gedacht dat dit inderdaad aanleiding is om de nota Verbonden partijen aan te passen. Dat heeft te maken met dat dit op een aantal vlakken wordt gezien maar het gaat ook om de ideeën in de raad en de maatschappij over hoe om te gaan met verbonden partijen die wijzigen. Dus dit is een aanleiding om daar ook naar te kijken. Overigens hoort bij strenger en strakker sturen een verhoging van de cao waarmee een uitvoeringsorganisatie niet per se verandert en dat zal ongetwijfeld ook niet de bedoeling zijn. Dat zijn namelijk vaak de aanleidingen voor grote stijgingen.
De ChristenUnie heeft het over de klimaatparagraaf maar al eerder is gemeld dat dit bij deze begroting niet gehaald kon worden maar het lijkt goed om bij de klimaatvisie met elkaar te bespreken over wat precies de wens is om het inzichtelijker te maken. Als zou blijken dat dit logisch

in de begroting zou kunnen passen heeft spreker daar bij voorbaat niets iets op tegen maar dat is een gesprek dat de raad eerst bij de klimaatvisie moet hebben.

Tweede termijn

Mevrouw Ramaker (VVD) wil een bevestiging van de positie van de raad, het idee is dat dit ook raadsbreed gesteund wordt, namelijk de hoofdlijnen van de scenario's en het meegeven van de vertrekpunten, dat die eerder worden gekregen dan bij de voorjaarsnota. Dan krijgt de raad de scenario's maar het ontwerp daarvan zou de VVD graag eerder willen zien. Dus daar gaat de VVD een motie voor indienen.
Verder is de VVD ook heel erg bezig met hoe krijgt de raad meer grip, meer sturing op de financiën. De raad heeft het budgetrecht. Het is ook belangrijk gelet op alle onzekerheden en crises die er zijn in de wereld, hoe anticipeer je daarop en daarom, ook in aansluiting op de brief van de rekenkamer die de raad in maart heeft gekregen, gaat de VVD een motie opstellen over meer grip op de reserves als raad.
Als laatste vindt de VVD het belangrijk dat de gemeente een betrouwbare overheid is en dat het ook uit te leggen is aan inwoners waarom een ozb verhoogd kan worden. Dat zit vooral in de ozb zelf. De redenen waarom de ozb gebruikt wordt kunnen worden gevolgd maar waarom als buitenproportioneel de belastingcapaciteit op meerpersoonshuishoudens met een eigen woning groot is, waarom er dan geen maatregelen worden genomen van hoe kunnen we deze druk ontlasten. Dat komt bij de VVD over als dat er geen echte visie is, geen kader op dit belastinginstrument, en daar zal de VVD ook een motie voor indienen.
Mevrouw Assen (PvdA) heeft de wethouder een hele heldere visie horen uitspreken over waarom er wel gekozen is voor de hogere ozb. Begrepen wordt dat de VVD het daar niet mee eens is maar dat die visie er niet is. Die analyse kan niet worden gevolgd.
Mevrouw Ramaker (VVD) herhaalt dat de VVD ook kan volgen de verklaring waarom het ozb-instrumentarium wordt gebruikt voor het dekken van ambities maar het gaat erom dat je als overheid ook een verhaal hebt van als er dan dit gebeurt binnen de ozb, dan doen we dit en een aantal jaar geleden had de gemeente dat kader wel. Dat is met de nieuwe lokale belastingen afgeschaft maar de VVD wil echt een visie op dat vrije gedeelte, dus dat dat meer consistent is.
De heer Claasen (GroenLinks) merkt op dat de regelingen bij elkaar komen in individuele gezinnen. Kan de wethouder met desnoods een hypothetisch multiprobleemgezin met een paar regisseurs bij elkaar, laten zien hoe het bij elkaar komen van verschillende bezuinigingen het leven ernstig kan beïnvloeden van mensen of juist niet? Kan de wethouder dat met 1, 2 of 3 hypothetische probleemgezinnen, desnoods met wat benaderingen, toch inzichtelijk maken? De gemeente gaat mensen straks heel veel pijn doen en GroenLinks wil graag weten wat er nou echt gebeurt in zo'n individueel huishouden.
De heer Van Steeg (CDA) is blij met wat de wethouder zei over het meenemen van de SPUK-gelden in het planningsoptimisme en de overheidsgelden. Het gaat om 2 dingen, sowieso het moment van uitkeren van het rijk maar ook wat betreft het aantal bestedingen dat wordt gedaan en de claim die dat legt op de ambtelijke capaciteit, beiden moeten worden meegenomen.
Over de reserves. Spreker blijft er moeite mee houden dat de 15 reserves in de Tweede Bestuursrapportage wordt gedaan. De discussie over de nota Reserves, het gaat er niet om dat per se die nota Reserves moet worden aangepast maar de gemeente zit in een tijd dat daar toch een keer naar gekeken moet worden hoe dat in de toekomst moet worden gedaan. Dat zei de adviescommissie ook en dat zou tot een principiële discussie moeten leiden over de nota Reserves. Dan kan het CDA een motie indienen en er kan ook nog een keertje het debat goed worden gevoerd. Misschien is beide nodig maar dat moet er wel toe leiden dat nog een keer inhoudelijk wordt

gekeken naar de nota zelf. Dus het gaat niet zozeer om de goede uitvoering want de wethouder zegt dat doen wij over het algemeen. Hij ziet daar eerlijk gezegd ook nog wel ruimte voor verbetering maar dat kan er zeker toe leiden dat er aanpassingen nodig zijn en daar moet gewoon naar worden gekeken.
De heer Van Heuven (Partij voor de Dieren) gaat het nog om de meevallers die het volgende jaar naar de voorjaarsnota zouden moeten. Hier zit wel wat licht in tussen een financiële verordening die er is en hoe het college hier zelf over denkt wat aan de hand van het coalitieakkoord door een meerderheid van de raad is vastgesteld. Het is een goed idee om dit nog eens een keer goed te gaan beschrijven en om te kijken of dit zo is als de meerderheid van de raad het echt zou willen. Dat kost wat tijd maar het is wel goed om te doen want het frustreert de fractie in ieder geval en misschien andere fracties ook. De dekking waar hij het over had, daar zal een motie over worden gemaakt en die komt dus bij het slotdebat op een creatieve manier terug.
Mevrouw Assen (PvdA) neemt een aantal dingen mee terug naar de fractie om daar overleg over te hebben. De PvdA is in ieder geval blij om te horen dat het aangenomen amendement serieus is opgepakt maar nog niet is exact gehoord wanneer de uitgangspuntennotitie naar de raad komt. Over een goede balans en de grondexploitaties gaat de fractie nog even overleg hebben.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) vindt het fijn dat nog even wordt teruggekomen op de indicatoren. Spreker heeft een paar voorbeelden doorgestuurd. Het verbaast hem waarom er geen toelichting bij staat waarom het leeg of niet helemaal gevuld is. De ChristenUnie sluit aan bij de oproep van de Partij voor de Dieren over de spelregels. Het kan zijn dat waar ze ook vandaan komen, het is belangrijk dat ze op één plek goed worden vastgelegd en verstandig om een duidelijke toezegging te noteren van de wethouder dat die daar in ieder geval schriftelijk een voorstel over doet wat dan kan worden besproken in de commissie Financiën en het dan snel in de raad kan worden vastgesteld. Het is niet zo'n ingewikkeld proces en misschien kan het parallel lopen aan andere gesprekken die in de commissie Financiën worden gevoerd. Gewoon op een rij zetten wat is er nu, dat in de commissie Financiën bespreken en dan in de raad vaststellen. Is de wethouder daartoe bereid?
Tot slot worstelt de fractie nog wel een beetje met de risico's. Hij snapt dat het bij de vakinhoudelijke wethouders ligt en daar zullen ook de risico's even worden langsgegaan, in ieder geval voor het stationsgebied en het tweede risico dat wordt genoemd. Tegelijkertijd verwacht de fractie ook een rol van de wethouder want het heeft echt een impact op de begroting en hoeveel geld over is. Daar kijkt hij richting de raad of die er ook nog iets mee wil.
Wethouder Schilderman merkt ten aanzien van de reserves op dat de accountant meegaf dat je kritisch kunt zijn op de mutaties op reserves. De rekenkamer geeft ook aan dat de toelichtingen op de mutaties in de reserves vaak technisch zijn en dat het een zoektocht is hoe dat moet worden beoordeeld. Het is dus een uitdaging om dat nog verder te beschrijven want de mutaties die hier gebeuren zijn inderdaad technisch van aard maar begrepen wordt dat er behoefte is aan in ieder geval meer uitleg daarvan en dat kan worden gedaan. Er wordt ook doorheen gehoord dat er een vraagstuk is om iets te wijzigen aan de nota maar het is nog steeds niet helder wat de vraag is om te wijzigen aan die nota. Daarom stelt spreker voor om hierover met elkaar in gesprek te gaan zodat het college kan horen waar de behoefte zit tot die wijziging. Wat zij in ieder geval meeneemt is dat het nog explicieter moet worden toegelicht en moet worden geprobeerd om het niet zo technisch te maken als dat wordt toegelicht. Dat is een opdracht die spreker sowieso meeneemt en die in de toekomst ook verder zal worden toegepast. Dat neemt niet weg dat dit technische mutaties zijn die verder weg nog worden tegengekomen.
Dan was er nog een vraag van de ChristenUnie over de indicatoren. De indicatoren die de ChristenUnie benoemde komen inderdaad uit de inwonersenquête. De oorsprong komt uit de aanpassing van de beleidscyclus van de programmabegroting uit juni en dat is de aanleiding dat er nu

geen cijfer bekend is. De digitale begroting omvat een verdere toelichting van de indicatoren waaronder ook de oorsprong, de bron en ook een analyse daarvan. Daar is in de ontbijtsessie verder op doorgegaan. De indicator Samen de stad maken op pagina 86, daarvoor geldt dat er een nieuw beleidskader komt voor Samen de stad maken. Dat gaat over het doorklikken op het pijltje bij de indicator in de digitale begroting en daar staat de toelichting ook in. Dat is in de ontbijtsessies ook verder besproken maar dat neemt niet weg dat het goed is om er altijd kritisch naar te blijven kijken.
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) zegt dat waar de indicatoren niet helemaal zijn ingevuld dat ook een reden zal hebben maar is het niet verstandig om dat in het document toe te voegen van als het niet gevuld is, dan is het om die en die reden?
Wethouder Schilderman beaamt dat dat kan worden toegevoegd maar dat betekent wel dat dit bij meerdere dingen moet worden beschreven. Dus dat wordt ook weer breder en daarom is het eigenlijk ook alleen op de site gedaan zodat de echt geïnteresseerden daar door kunnen klikken. Misschien moet toch met elkaar even worden afgewogen of dat een goed idee is.
De VVD heeft aangegeven dat de scenario's eerder naar de raad moeten. Als dat een motie is die de VVD indient zal het worden bezien maar er wordt nu heel hard gewerkt aan die scenario's en die kunnen dus niet eerder worden geleverd. Dus als de VVD zegt dat er gestopt moet worden met de uitwerking en dat aanpassingen moeten worden gedaan. Dat kan maar dan komen er geen scenario's bij de voorjaarsnota. Dan komen die scenario's later. De scenario's zijn juist zo ingestoken dat er echt meerdere opties zijn. Dus dat de raad daarmee ook aan kan geven, dus niet als een volledig afgeronde voorjaarsnota. Dat raakt de heer Van Heuven ook aan. Eentje die al helemaal rond is. Nee, juist meerdere opties waarvan de raad kan zeggen dit wil ik wel en dat wil ik niet en wellicht heeft het college ergens een voorkeur voor maar er moeten meerdere uitgewerkte opties zijn die ook haalbaar zijn. Dat is wat in ieder geval zal worden gedaan.
GroenLinks vroeg nogmaals naar regelingen en hoe ze bij elkaar komen bij individuele gezinnen. Dit type inzichten zijn op landelijk niveau beschikbaar maar die zijn er niet op gemeentelijk niveau. Dat heeft er ook mee te maken dat een beeld van hoe het gaat met een individueel gezin, de gemeente gaat niet over inkomens van individuele gezinnen. De gemeente kan zich daar dus niet een compleet beeld van vormen. Ook wanneer dat hypothetisch wordt gedaan gaat dat heel weinig zeggen maar er zit hier een zoektocht in om te weten wat een regeling betekent voor een specifiek onderdeel. Bespreek dat als de uitgangspunten en de PvdA vroeg ook wanneer komt de uitwerking van de opgave in het sociaal domein. Die komt aan het einde van dit jaar. Dat is ook een moment om te kijken welk niveau van inzicht gezocht wordt maar een perfect beeld van multiprobleemgezinnen kan niet worden gegeven want die informatie is er niet.
Mevrouw Assen (PvdA) denkt dat dit bij andere domeinen meer bij W & I zit maar werkt de gemeente ook met nieuwe modellen en dat soort standaardgegevens om het effect door te rekenen? Dus zonder de precieze data van Utrechtse inwoners zou er wel inzicht in te krijgen moeten zijn.
Wethouder Schilderman legt uit dat het eraan ligt of het echt inzicht moet geven in wat er precies gaat gebeuren en wat de inschatting moet zijn. Aan het einde van het jaar komt een uitwerking van hoe gaat dat er verder uitzien. Dat lijkt de plek om dit verder te bespreken. Als de PvdA nog specifieke wensen heeft moet zij dat meegeven aan de wethouder Sociaal domein. Die heeft wellicht ook beter in beeld het model waar mevrouw Assen aan refereert zodat kan worden aangegeven of dat in dit geval relevant is maar de algemene inkomenssituatie per gezin is niet bekend bij de gemeente.
De ChristenUnie vroeg naar financiële afspraken en de Partij voor de Dieren ging ook in op de financiële spelregels. Zij kan zich de frustratie bij de Partij voor de Dieren goed voorstellen. Het is een opdracht voor het college om het verder op te schrijven met elkaar. Ze zijn er wel vaak en het is ook altijd een gebruik geweest in de raad dat er ook financiële spelregels zijn en dat op basis daarvan ook

geadviseerd wordt en dat die vaak ook aangepast worden in coalitieakkoorden. Dus zo is dat hier ook gewoon gebeurd en gegaan maar spreker snapt de wens om dat verder op een rij te zien. Dus zij gaat haar best doen om dat verder op een rij te zetten en de raadsleden zullen daar met elkaar het gesprek over willen voeren en de raad is vast bereid om dat te entameren.

Gemiste vragen?
De heer Van der Graaf (ChristenUnie) vraagt op welke termijn de spelregels op papier worden gezet.
Wethouder Schilderman zal op die vraag zo meteen antwoord geven.

Toezeggingen?
Wethouder Schilderman zegt toe: de financiële spelregels in uit te werken inzake de financiële werkwijze als onderdeel van de financiële verordening in afstemming met de adviescommissie C&F (binnen een half jaar na gesprek met adviescie).

De voorzitter sluit hiermee de vergadering om 23.17 uur onder dankzegging voor inbreng en aandacht.

Griffie Gemeenteraad Utrecht
Secretariaat raadscommissie Mens & Samenleving
Postadres Postbus 16200 3500 CE Utrecht
Telefoon 030 – 286 10 69 **Fax** 030 – 286 15 18
www.utrecht.nl/gemeenteraad

Gemeente Utrecht

VERSLAG OPENBARE VERGADERING D.D. 25 OKTOBER 2023 INZAKE DE PROGRAMMABEGROTING 2024 VAN DE COMMISSIES VEILIGHEID, BESTUUR EN FINANCIËN

Datum verslag 25 oktober 2023
Locatie Stadhuis, de raadszaal
Verslag door Geertjan Benus (Notutekst)

Aanwezigen:
Ochtendvergadering
De voorzitter, mevrouw L. Bode, en van het college de burgemeester mevrouw S. Dijksma, de wethouder mevrouw R. Streefland, en de wethouder mevrouw S. Schilderman, mevrouw L. Voortman, de wethouder E. Oosters, en voorts de leden: de heer F. Dekkers (GroenLinks), mevrouw M. Fattal (GroenLinks), de heer M. Koning (D66), mevrouw Dada Antonij (D66), de heer A. Ait Daoua (D66), de heer V. Stevens (Student & Starter), de heer R. Snijder (Student & Starter), de heer D. van Bergen (ChristenUnie), mevrouw I. Raaijmakers (PvdA), mevrouw H. Assen (PvdA), mevrouw R. Leever (PvdA), mevrouw T. Meerding (VVD), mevrouw Snippe (Partij voor de Dieren), de heer B. van Steeg (CDA), mevrouw Ch. Passier (VOLT), mevrouw S. Nolten (BIJ1), mevrouw Y. Hessel (Utrecht Solidair), de heer S. Gaillard (Stadsbelang Utrecht), de heer I. Simşek (DENK), en van de griffie de commissiegriffier de heer J. Lok en de commissiesecretaris.

.

Verslag inzake de programmabegroting 2024 commissie VBF
Aanwezigen: .....- 1 -
1. Opening en mededelingen .....- 2 -
Ochtendvergadering 25 oktober 2023.....- 3 -
2. De commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën.....- 3 -

Ochtendvergadering 25 oktober 2022
1. Opening en mededelingen
De voorzitter, mevrouw Bode, heropent de bespreking met het onder de aandacht brengen van de raadsvergadering waarin besloten zal worden over de programma-begroting. Zij heet alle aanwezigen welkom in deze bespreking van de Programma-begroting.

Mededelingen
Geen.

Mededelingen van de zijde van het college
Wethouder Schilderman deelt mee dat wethouder Streefland ziek is en vervangen wordt door wethouder Voortman in dit ochtenddeel. Zij deelt mee zelf piketdienst te hebben en dat zij tijdens de vergadering weggeroepen kan worden en dat zij zich op de hoogte zal blijven houden van de voortgang in de debatten.

Mededelingen van de voorzitter
Een afmelding is ontvangen van de PVV.

Heropening van de vergadering, middagvergadering deel 1
De voorzitter, mevrouw Passier, heropent de vergadering van de begrotingscommissie. Zij heet iedereen welkom die op een of andere wijze aanwezig is. De voorzitter schetst de tijd die de commissie ter beschikking staat.

Mededelingen
Wethouder Streefland is ziek en wethouder Voortman vervangt haar.

Heropening van de vergadering middagvergadering deel 2
De voorzitter, de heer Van der Zweth, heropent de vergadering en heet iedereen welkom.

Mededelingen
De voorzitter, de heer Van der Zweth deelt mee dat twee fracties zich hebben afgemeld: BIJ1 en de PVV. Er zijn geen verzoeken ontvangen om de geheime stukken te bespreken.

Ochtendvergadering 25 oktober 2023
2. De commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën.
Openbare orde en Veiligheid (incl. mensenhandel en drugscriminaliteit), Handhaving, Ombudszaken, Internationale zaken, Regionale samenwerking, Burgerzaken, Personeel en Organisatie

De voorzitter heropent de bespreking van de programmabegroting met het onder de aandacht brengen van de raadsvergadering waarin besloten zal worden over de programmabegroting. Zij heet alle aanwezigen welkom.

Mededelingen
Geen.

Mededelingen van de zijde van het college
Wethouder Schilderman deelt mee dat wethouder Streefland ziek is en vervangen wordt door wethouder Voortman in dit ochtenddeel. Zij deelt mee zelf piketdienst te hebben en tijdens de vergadering weggeroepen kan worden.

Mededelingen van de voorzitter
Een afmelding is ontvangen van de PVV.

De bespreking
De voorzitter deelt mee geen verzoeken te hebben ontvangen voor behandeling van geheime stukken. Dat wordt bevestigd door de commissie.
Dit onderdeel van de begrotingsbespreking wordt behandeld in twee termijnen. Zij gaat in op de orde van de vergadering.

De commissie
Mevrouw Meerding (VVD) besteedt aandacht aan het belang van het onderwerp veiligheid voor de Utrechtse bevolking. Zij ziet dat voor dit stadsbestuur veiligheid niet op nummer één staat. Slechts 3% van al het geld gaat naar Veiligheid. Ook uit

de doelstellingen van het college blijkt dat het college te weinig ambitie heeft op veiligheid. Dit college stelt als ambitie het veiligheidsniveau gelijk te houden of te verbeteren. Kennelijk neemt het bestuur genoegen met de huidige situatie.
De heer Koning (D66) vraagt of de VVD erkent dat met het teruglezen van de veiligheidsrapporten van de afgelopen jaren, ook met deze doelstelling de veiligheid verbetert, ook ten opzichte van tijden waarin de VVD in het college zat.
Mevrouw Meerding (VVD) herkent de verbetering niet; zij ziet dat het aantal misdrijven tussen 2021 en 2022 met 2000 is toegenomen. Dat is 11%. Zij vraagt waarop de heer Koning zich baseert.
De heer Koning (D66) spreekt over de lange termijn monitoring. In de coronatijd zijn fluctuaties geweest in misdaadcijfers. Hij stelt zijn vraag wederom en vraagt of mevrouw Meerding dat erkent.
Mevrouw Meerding (VVD) heeft niet het idee dat het vooruit gaat. Zij heeft het idee dat de gemeente voor steeds grotere opgaven komt staan en dat geprobeerd wordt om dat zo goed mogelijk te managen. Kijkend naar de indicator hoe veilig Utrechters zich voelen, ziet zij geen stijgende lijn vooruit.
De heer Koning (D66) erkent volledig de grote uitdagingen waarover mevrouw Meerding spreekt. Utrecht heeft te maken met veel crises. Dat is ook te zien op het gebied van veiligheid. Dit college zet daar extra middelen tegenover. In de afgelopen jaren is heel veel meer geld uitgetrokken voor veiligheid. Hij vraagt of mevrouw Meerding dát dan erkent.
Mevrouw Meerding (VVD) zou niet willen spreken over heel veel meer geld; zij erkent een stijgende lijn en vindt dat positief.
De heer Van Steeg (CDA) vraagt of mevrouw Meerding erkent dat tot 2023 een stijging was waar te nemen maar dat er weer sprake is van een dalende lijn vanaf 2023. Dat is mogelijk ongewenst in het licht van de uitdagingen die de gemeente Utrecht heeft.
Mevrouw Meerding (VVD) erkent dat te hebben gezien; zij ziet in 2024/2025 tot haar spijt een dalende lijn. Zij vervolgt haar betoog.
De VVD volgt de keuze niet van het college om genoegen te nemen met de huidige situatie. Zij ziet dat er meer dan genoeg veiligheidsproblemen in de stad zijn; de inwoners verwachten dat die worden aangepakt. Wat haar betreft moet het doel zijn de veiligheid te verbeteren; gelijk houden vindt zij geen ambitie.
Zij vraagt de burgemeester om die reden waarom opnieuw voor die doelstelling is gekozen en of het gelijk houden te schrappen is en er naar te streven is om de veiligheid altijd te verbeteren. De VVD kan het college op weg helpen als het om meer ambitie op veiligheid gaat.
Mevrouw Assen (PvdA) vraagt of de VVD dat streven principieel wil toevoegen; zij begrijpt dat, zij denkt ook dat iedereen dat deelt; of vindt de VVD dat het gaat om een reële ambitie, dat na een jaar zal blijken dat die haalbaar was.
Mevrouw Meerding (VVD) vindt dat beide opgaat. Zij vindt dat principieel naar verbetering van de veiligheid gestreefd moet worden. Tegelijkertijd houdt ook haar fractie van reële doelstellingen. Zij denkt dat het reëel is om bepaalde problemen die nu spelen op te lossen en dat daarmee de situatie wordt verbeterd.
Mevrouw Assen (PvdA) merkt op dat Utrecht niet op zich staat als het gaat om veiligheid. Zij vraagt hoe volgens de VVD dat wat in Utrecht te zien is, zich verhoudt tot de rest van de omgeving en het land. Zou Utrecht eigenstandig ervoor moeten kunnen zorgen dat de problemen die in het hele land spelen hier niet spelen?

Mevrouw Meerding (VVD) antwoord ontkennend. Als het gaat om veiligheid, is altijd sprake van samenwerking met het Rijk, al is het alleen maar omdat de politie centraal wordt geregeld. Te zien is dat andere G4 steden, bijvoorbeeld Rotterdam, andere keuzes maken als het gaat om veiligheid. De gemeenten trekken daar meer geld voor uit. Die keuze is wel degelijk te maken wat haar betreft wanneer veiligheid de prioriteit is. Zij ziet dat niet terug bij dit stadsbestuur.
Mevrouw Assen (PvdA) vindt Rotterdam niet bepaald een veiliger stad dan Utrecht. Dat lijkt haar relevant om hierin mee te nemen.
Mevrouw Meerding (VVD) bevestigt dat in Rotterdam meer problemen zijn. Zij herhaalt haar argumenten als het gaat om de focus op veiligheid, als het gaat om het reserveren van geld en om nieuwe aanpakken om de situatie daar veiliger te maken.
De heer Van Steeg (CDA) is het eens met mevrouw Meerding; gestreefd moet worden naar daling van het aantal misdrijven. Dat is vastgesteld bij de laatste Veiligheidsagenda. De vraag is dan hoe dat te gaan doen. Het aantal misdrijven zegt nog niet zoveel over wat er in de stad gebeurt; Utrecht is bezig met het tegengaan van ondermijning, met digitale veiligheid. Het gaat steeds meer ook om onzichtbare criminaliteit. Hij doet de suggestie dat beter inzichtelijk te maken en dan te komen tot heldere doelstellingen. Hij is het op zich eens met het doel van de VVD.
Mevrouw Meerding (VVD) is het daarover eens. Zij deelt de analyse dat het nu niet inzichtelijk is en dat alleen criminaliteitscijfers nog niet een voldoende beeld geven van wat er in de stad gebeurt en de stand van zaken. Zij hoopt hieraan een vorm te kunnen geven bij de raadstoets Veiligheid, waarbij ook zij betrokken is.
De heer Van Steeg (CDA) hoopt dan wel dat daarmee verder gekomen wordt dan het laten dalen van het aantal misdrijven; hij stelt voor vanuit de raadstoets een doelstelling te formuleren om op het gebied van veiligheid verbeteringen aan te brengen. Hij oppert dat de VVD daarvoor een voorstel doet. De heer Van Steeg denkt graag mee.
Mevrouw Meerding (VVD) heeft de indruk dat het CDA en VVD het eens zijn; zij ondersteunt zijn oproep van harte. Zij vervolgt haar betoog.
De VVD kan het college op weg helpen als het gaat om meer ambitie op veiligheid; de VVD heeft nog wel een en ander toe te voegen.
Het valt haar fractie op dat er twee plekken zijn in Utrecht die de laatste tijd veel het nieuws hebben gehaald vanwege aanhoudende overlast en ernstige incidenten. Dan gaat het om Kanaleneiland Zuid en winkelcentrum Lunetten. Deze plekken kennen tot op heden niet een eigen gerichte aanpak zoals de ASW of Lombok die wel hebben. Zij vraagt het college Kanaleneiland Zuid en Lunetten als focusgebieden toe te voegen aan deze aanpak of in ieder geval een integrale en lange termijn aanpak hiervoor op te stellen. In het verlengde daarvan valt haar op dat op die twee plekken meerdere malen is geprobeerd om de overlast te verhelpen door bijvoorbeeld een tijdelijke camera te plaatsen. Dat hielp ook altijd even. Maar zodra de camera weer weg moest vanwege de regels van de gemeente, kwam de overlast weer terug. Volgens de VVD illustreert dat op sommige plekken nog steeds behoefte is aan een vaste camera maar dat er te weinig vaste camera's beschikbaar zijn vanwege het gemeentelijk beleid en het beleidsveld cameratoezicht dat is vastgesteld.
Mevrouw Fattal (GroenLinks) merkt op dat de VVD een beeld schetst waarin een tijdelijke camera die verdwijnt voor altijd verdwijnt. In dergelijke gevallen wordt opnieuw getoetst of de camera daar nodig is; dan is die camera terug te plaatsen. Zij vraagt of de VVD dat herkent.

Mevrouw Meerding (VVD) antwoordt bevestigend. Dat is de doorn in haar ogen in deze situatie; te zien is dat de maximale tijd wordt verlengd. Dan moet de camera alsnog weg. Dan wordt na een half jaar geconstateerd dat de overlast is teruggekomen en dan wordt de tijdelijke camera teruggehangen. Zij vraagt zich af waarmee het bestuur dan bezig is. Wat haar betreft is er dan behoefte aan een vaste camera.
Mevrouw Fattal (GroenLinks) vraagt of de VVD inziet dat de veiligheid op veel andere manieren ook wordt aangepakt, bijvoorbeeld met meer agenten of met meer jongerenwerkers op straat.
Mevrouw Meerding (VVD) antwoordt dat zeker te zien. Cameratoezicht is een vorm van een sluitstuk waarbij eerst andere maatregelen zijn geprobeerd. Toch is te zien dat op deze twee locaties in het bijzonder cameratoezicht wel nodig wordt geacht - andere maatregelen waren niet effectief genoeg – en dan staat de burgemeester met lege handen; die kan alleen de tijdelijke camera ophangen. Zij vindt dat geen duurzame oplossing en zij hekelt het beleid. Zij vervolgt.
De heer Van Steeg (CDA) vindt het terecht dat mevrouw Meerding het winkelcentrum Lunetten noemt. Daar stopt een ondernemer vanwege de veiligheidssituatie. Hij vindt dat geïnvesteerd moet worden in het winkelcentrum Lunetten. Hij vindt dat de investering in de lokale winkelgebieden nodig is om die plekken weer leefbaar te maken.
Mevrouw Meerding (VVD) deelt en onderschrijft dat met de heer Van Steeg.
Zij vraagt het college of het ook van mening is dat er een gebrek aan vaste camera's is en dat het steeds opnieuw ophangen van een tijdelijke camera zijn doel voorbij schiet.
Zij gaat in op de overlast vanwege vuurwerk. Zij schetst de huidige situatie ondanks het verbod. Zij legt de vraag voor hoe het staat met de aanpak ervan. Hoe gaat het met de meldingen bij het nummer van de gemeente dat daarvoor te gebruiken is. Is adequaat in te grijpen, vraagt zij de burgemeester.
Voor een aantal posten is alleen incidenteel geld vrijgemaakt; dat geldt bijvoorbeeld voor de gebiedsgerichte aanpak bij de ASW en Lombok. Het budget daarvoor loopt af na 2024. Daarover maakt zij zich zorgen. Zij vraagt de burgemeester wat met die gebiedsgerichte aanpak gaat gebeuren na 2024.

Mevrouw Fattal (GroenLinks) constateert over het algemeen dat het de goede kant opgaat met de veiligheid in de stad. Zij refereert daarbij ook aan de inbreng van D66. Dat neemt niet weg dat GroenLinks bezorgd is over een aantal zaken.
Zij ziet dat er steeds meer verwarde personen op straat lopen. Het gaat om personen met onvoorspelbaar ongevaarlijk gedrag. Zij ziet steeds vaker dat crisismaatregelen opgelegd moeten worden, zoals zorg met dwang. Dat is te voelen in de stad. Het gaat om mensen die toch gevaarlijk kunnen worden ondanks dat ze geen slechte bedoelingen hebben.
In het huidige systeem vallen steeds vaker mensen buiten de boot en glijden zij langzaam af. Zij koppelt dat niet los van jarenlange landelijke bezuinigingen op de geestelijke gezondheidszorg en de verslavingszorg. Zij noemt daarbij ook de toenemende verantwoordelijkheden die de gemeente heeft gekregen en daardoor niet altijd op zorg heeft kunnen bijlopen. De gemeente heeft te weinig capaciteit om iedereen te helpen. Tegelijkertijd is te zien dat het merendeel van de daders niet per se een diagnose heeft. Het gaat om mensen die tussen wal en schip vallen en geen dak boven het hoofd hebben, of hun baan zijn verloren en daardoor steeds verder afglijden. De vraag is hoe de stad veilig te houden is terwijl deze problemen zich blijven

voordoen in deze steeds verder individualiserende samenleving. Hierover stelt GroenLinks de burgemeester een aantal vragen.
Hoe ervoor te zorgen dat de verwarde personen direct te maken krijgen met zorgverleners in plaats van met de politie. De politie moet ook worden ontlast.
Zij is ook benieuwd naar hoe het gaat op wijkniveau; is er structureel overleg tussen wijkagent, een gemeentewerker, binnen het sociaal domein, samen met iemand van het Buurtteam, iemand van een Wijk GGD, die samen de E33 mensen uit de wijk doornemen zo dat zij kunnen beoordelen wie met prioriteit bezoek kunnen krijgen, ook om te voorkomen dat iemand afglijdt.
Vervolgens gaat zij in op geweld tegen vrouwen en femicide. Landelijk is te zien dat die geweldcijfers stijgen. Tot haar spijt wordt het niet altijd zo genoemd. Het merendeel speelt zich af in privésfeer. Het geweld dat vrouwen meemaken is over het algemeen langduriger en ernstiger dan mannen meemaken. Jaarlijks worden in Nederland ongeveer 40 vrouwen omgebracht door een ex partner of een familielid. Zij noemt dat femicide. Zij merkt op dat femicide een blinde vlek is in de samenleving; vaak wordt gedacht dat dat alleen plaatsvindt in andere landen in andere culturen. Zij bestrijdt dat. Dit kan iedereen overkomen, ongeacht wie iemand is en waar iemand vandaan komt. De berichtgeving in de media over deze moorden vindt mevrouw Fattal misleidend: “familiedrama”.
De voornaamste verantwoordelijkheid ligt bij de landelijke overheid; desalniettemin zijn er de stijgende cijfers. Zij noemt het actieplan voor gemeenten van het college van de Rechten van de Mens om hiertegen iets te doen. Zij noemt de actiepunten. Zij vraagt de burgemeester in te gaan op die actiepunten. Zij vraagt de burgemeester in hoeverre al actueel zijn en in hoeverre er ontbreken waarmee verder aan de slag is te gaan.
Steeds vaker worden vrouwen en kinderen achtergelaten in een ander land om nooit meer terug te keren. Dat gebeurt vaak bij de tweede en derde generatie migranten. Sommige ouders besluiten de kinderen achter te laten omdat ze te vrijgevochten zijn of deel uitmaken van de LHBTQ-plusgemeenschap. Ze laten het kind achter in een poging tot heropvoeding of voor uithuwelijking. Opsporen is niet aan te beginnen; zij pleit voor preventief handelen. Ze noemt in dat verband Friends for Freedom en het geopende meldpunt Verdwenen Vrouwen. Dat was vanwege het verhaal van Nadia die na 18 jaar terug naar Nederland vluchtte. Die werd op haar 14e uitgehuwelijkt in Afghanistan. Aangekomen bij de Nederlandse ambassade werd zij weggestuurd omdat ze langer dan 13 jaar buiten de EU en buiten Nederland was geweest; daarmee was ze haar Nederlandse nationaliteit kwijtgeraakt. Dat geldt voor veel bi-culturele vrouwen. Zij noemt het opgezette landelijk knooppunt Huwelijksdwang. De WRP is gewijzigd. Er gebeuren hele mooie dingen op landelijk niveau. Bij vermoedens moeten ambtenaren altijd een melding doen bij Veilig Thuis. En toch gebeurt het niet altijd. Zij vraagt de burgemeester hoe dit is in Utrecht. Hoeveel kinderen en vrouwen zijn in Utrecht uitgeschreven met bestemming buitenland. Zij vraagt of Utrecht samenwerkt met het meldpunt van Friends of Freedom zodat de meldingen die daar gedaan worden, die hiermee te maken hebben direct door het stadsbestuur zijn op te pakken. Heeft de gemeente Utrecht specifiek beleid op het gebied van achterlating, ontvoering, uitbuiting, huwelijksdwang om dat aan te pakken en werkt de gemeente samen met scholen of werkgevers zo dat ook zij melden wanneer iemand plotseling verdwijnt.
Wat GroenLinks betreft heeft de overheid een zorgplicht wanneer vrouwen en kinderen zomaar verdwijnen naar het buitenland. Wat mevrouw Fattal betreft zou de ge-

meente verder moeten gaan dan verschijningsplicht. Er wordt niet eens gevraagd waar mensen heengaan. Daardoor is opsporing onmogelijk. Zij vraagt de burgemeester wat in Utrecht te doen is om daarin een stapje verder te gaan; hoe is aan de zorgplicht verder invulling te geven?

De heer Dekkers (GroenLinks) gaat eerst in op de bedrijfsvoering, vooral als het gaat om het versterken van de uitvoeringskracht. Te zien is dat veel projecten vertragen door capaciteitsproblemen vanwege de krappe arbeidsmarkt, hoge uitstroom en ziekteverzuim. Dat is een van de gevolgen van hoge inzet van externen. Afgelopen jaren is daar vooral naar gekeken vanuit de vraag of meer realistisch te begroten is. Zijn fractie vindt het zeker zo belangrijk dat de uitvoeringskracht van de organisatie vergroot wordt zo dat projecten niet vertragen maar uitgevoerd worden. Hij legt de vraag voor hoe de aantrekkelijkheid van de organisatie te vergroten is, niet alleen om nieuwe medewerkers aan te trekken, maar ook om te voorkomen dat ze weer vertrekken. Dan gaat het zeker niet alleen om geld, maar vooral ook om interessante ontwikkelkansen. Hoe is het ziekteverzuim te beperken? GroenLinks denkt dat meer gestuurd moet worden op een ruimere capaciteit zo dat niet bij de minste of geringste pech projecten vertragen of dat er dure externen ingehuurd moeten worden en het plafond voor inhuur overschreden wordt.
De heer Van Steeg (CDA) vindt dit terechte punten van GroenLinks. Tegelijkertijd is te zien dat het plafond voor inhuur verhoogd wordt naar 11%. Hij vraagt of GroenLinks gaat voorstellen om dat niet te doen.
De heer Dekkers (GroenLinks) licht toe dat de inzet van zijn fractie is de kennis intern te versterken zo dat de organisatie minder hoeft terug te vallen op externe inhuur. Wat zijn fractie betreft moet het plafond zowel niet overschreden worden als verhoogd.
De heer Van Steeg (CDA) vraagt of hij het goed begrijpt. De heer Dekkers stelt voor af te zien van de voorsortering op meer externe inhuur in deze begroting.
De heer Dekkers (GroenLinks) heeft op dit moment niet een concreet voorstel om dat te verlagen. Zijn fractie wil wel spreken over hoe de organisatie te versterken is zo dat het plafond omlaag kan en niet meer overschreden hoeft te worden.
De heer Van Steeg (CDA) is het daarover eens met heer Dekkers. Hij vraagt hoe de heer Dekkers dit ziet. Er zal drie keer zoveel geïnvesteerd worden dan in de afgelopen jaren in de stad. Er zijn knelpunten in de uitvoeringskracht. Hoe ziet de heer Dekkers dit in het licht van de discussie over planningsoptimisme en wat is in de toekomst te realiseren?
De heer Dekkers (GroenLinks) beaamt dat plannen van belang is; de vraag is hoe de gemeente Utrecht haar aantrekkelijkheid op de arbeidsmarkt kan versterken, hoe de gemeente kan zorgen hoe in cruciale functies voor de voortgang van projecten juridische kennis, of specifieke vakkennis in overmaat aanwezig is in plaats van een tekort waardoor de organisatie moet terugvallen op externen. Daarbij gaat het dan ook om het bieden van voldoende ontwikkelkansen voor medewerkers en of er wellicht ruimere capaciteit gepland moet worden, in plaats van op het randje.
Hij vervolgt zijn betoog.
Zijns inziens zijn er goede stappen gezet bij het klantencontactcentrum en BOA’s. De vraag is of het nodig is om te kijken naar functies die cruciaal zijn voor de voortgang van projecten: juridische functies, projectleiders, maar ook deskundigheid die belangrijk is voor programma's en projecten. Hij vraagt of het college bereid is om met de commissie VBF een gesprek te organiseren over hoe de uitvoeringskracht

van de organisatie te vergroten is en vertraging van projecten te voorkomen. Hij vraagt het college ter voorbereiding daarvan een notitie te maken: bij welke functies zijn de grote knelpunten? Wat zijn de mogelijke maatregelen? Hoe is de gemeentelijke organisatie te sturen op ruimere capaciteit?
Ook voor Samen Stad Maken maakt GroenLinks zich zorgen over de uitvoeringskracht; hij refereert aan eerdere uitspraken van zijn fractie daarover. Dat moet niet alleen de taak zijn van Wijken, maar van de hele organisatie. Dan gaat het zowel over capaciteit als over de kennis en ervaring met inclusieve en betekenisvolle projecten. Recentelijk stelde GroenLinks samen met andere fracties vragen over de achtergrond van waarom de gemeente externen moet inhuren. De vraagstellers verwachten uitgebreid antwoord; hij vraagt of het college in grote lijnen kan aangeven hoe ervoor te gaan zorgen dat de gemeente Utrecht beschikt over eigen medewerkers die hiertoe in staat zijn. Hij geeft een voorbeeld van inclusieve (kinder)participatie.

De heer Van Steeg (CDA) sluit zich aan bij de inbreng van de heer Dekkers over de uitvoeringscapaciteit. Ook bij zijn fractie leven daarover zorgen. De vragen die de heer Dekkers stelde, heeft ook hij, ook in de relatie tot de inhuur van externen en ook in relatie tot het planningsoptimisme. Hij vraagt de wethouder dit nadrukkelijk mee te nemen in haar brief: hoe het zit met de personeelscapaciteit en de uitvoeringskracht van de organisatie. Het lijkt erop alsof dit een apolitieke discussie is en dat aan het eind van het jaar plotseling geld overblijft. Maar het gaat ook over politieke keuzes: wat wordt wel en wat wordt niet gedaan? Dat moet zijns inziens beter inzichtelijk gemaakt worden. Dan is bijvoorbeeld te bezuinigen op overhead. Hij krijgt hierop graag de reactie van de wethouder.
Hij had bij de bespreking van de financiën gesproken over het Initiatievenfonds. Beloofd is een brief voor de begrotingsbehandeling. Dit is voor zijn fractie een belangrijk onderwerp. Hij is blij dat het Initiatievenfonds dit jaar wel voldoende wordt benut. Hij vraagt het college de raad de brief toe te sturen voor de eindbehandeling. Wellicht is daar dan nog een voorstel te doen, ook in relatie tot wijkgericht werken waarover hij later in het jaar een brief verwacht.
Veiligheid vindt ook hij een belangrijk onderwerp. Hij ziet dat een aantal goede stappen gezet zijn, als het gaat om ondermijning, over het lachgasverbod. Hij hoopt dat het volgende week in het geheel wordt aangenomen en dat daarop geen wijzigingen worden doorgevoerd.
Hij vindt dat op straatintimidatie goede stappen worden gezet. Hij ziet ook dat op een aantal vlakken minder wordt geïnvesteerd. Dat zit bijvoorbeeld op handhaving in de binnenstad. Het gevoel van veiligheid gaat zeker niet omhoog; hij vindt dat handhaving daarin een van de oorzaken is. Hij legt de vraag voor of op dat gebied nog iets extra's mogelijk is.
Ook als het gaat om digitale veiligheid raakt het de stad enorm; hij noemt in dit verband de koppeling tussen sociale media en wat er fysiek in de stad gebeurt. Hij ziet dat op de lange termijn wel gekort wordt op de digitale veiligheid. Hij vraagt de burgemeester waarom die korting plaatsvindt. Zou daarin niet blijvend geïnvesteerd moeten worden, vraagt hij. Zeker in het licht van de plannen en ook in de verdere toekomst op dit onderwerp. Hij krijgt hierop graag de reactie van het college.
De heer Van Steeg wacht nog steeds in spanning op de toegezegde brief over de aanpak van drugs en de daarbij meekomende ondermijnende criminaliteit. Hij noemt

Rotterdam als de gemeente die de koe bij de horens heeft gevat. Hij vraagt of de burgemeester bereid is een dergelijke concrete stap te zetten.

De heer Koning (D66) ziet dat de gemeente meer in control is op het gebied van veiligheid vanwege de grote investeringen op dat vlak en dat er meer capaciteit is om de stad veiliger te maken en te houden. Dat wil niet zeggen dat er geen incidenten zijn in de stad. Dat betekent ook niet dat het altijd overal veilig is. Uit de cijfers met betrekking tot criminaliteit, blijkt dat de stad overal veiliger wordt.
Zijn fractie maakt zich zorgen over sommige ontwikkelingen; hij noemt in dit verband de explosieven waarmee ondernemers soms bedreigd worden.
De heer Van Steeg (CDA) vraagt waarop D66 zich baseert wanneer die fractie zegt dat het overal veiliger wordt. Hij stelt die vraag omdat de cijfers die er zijn weinig zeggen over de veiligheid in de stad.
De heer Koning (D66) noemt in dit verband de Veiligheidsmonitor en de jaarlijkse cijfers over het aantal incidenten van de verschillende categorieën; decennialang ziet hij aan die cijfers dat de veiligheid toeneemt. Dat het aantal incidenten per aantal inwoners afneemt. Die conclusie trekt zijn fractie uit die cijfers. Dat is in Nederland het geval en ook in de stad Utrecht.
De heer Van Steeg (CDA) is bereid die cijfers met een korreltje zout te nemen en om te zeggen dat het tellen van misdrijven niet zoveel zegt over de daadwerkelijke veiligheid in de stad; zo heeft zijn fractie ook gekeken naar de Veiligheidsagenda. Hij hekelt die manier van kijken naar veiligheid, zeker in het licht van de ontwikkeling van criminaliteit, als het gaat over digitale veiligheid, over de ontwikkeling van sociale media, over de ontwikkeling van ondermijning. Hij leest dat niet in de veiligheids-cijfers. Die ontwikkelingen hebben een veel groter effect op de veiligheidsbeleving.
De heer Koning (D66) ziet dat het gevoel van veiligheid niet zo sterk groeit als de afname van de feitelijke criminaliteitscijfers. Ook daarvoor sluit zijn fractie de ogen niet. Dat betekent niet dat op het moment waarop de cijfers positiever worden, het bestuur maar moet doen alsof het veiliger is. Blijkbaar voelen de inwoners zich niet per se veiliger. Wat hem betreft zet de gemeente Utrecht belangrijke stappen die ook bijdragen aan het gevoel van veiligheid. Hij noemt in dat verband de gebiedsgerichte aanpak van Lombok. Zijn fractie wil dat preventie daar boven repressie gaat. Zijn fractie vindt het belangrijk dat de gemeente Utrecht dit soort zaken doet. Hij ziet dat ook terug in de investeringen in Veiligheid.
De heer Van Steeg (CDA) vindt dat maar ten dele waar. Ook als het gaat om de cijfers, ziet hij wisselende beelden; op zakkenrollen zit een enorme stijging. Hij doet de suggestie meer te zoeken naar een beter gekwalificeerd beeld van wat er is aan veiligheid in de stad is de ontwikkeling daarop. Hij zet dit in contrast met de conclusies die uit de genoemde cijfers worden getrokken.
De heer Koning (D66) is het ermee eens dat kwalitatieve beelden nodig zijn die onderling te delen zijn. Hij is het eens met heer Van Steeg wanneer hij zegt dat nieuwe vormen van criminaliteit heel bedreigend zijn en heel problematisch; voor heel veel ondernemers is cybercrime een groot probleem. Daarvoor mag het bestuur zijn ogen niet sluiten.
Mevrouw Meerding (VVD) merkt op dat heer Van Steeg veel gezegd heeft over zaken die zij ook wilde inbrengen; zij hoorde de heer Koning stellig zeggen dat het uit de cijfers blijkt dat het beter gaat en dat hij verwijst dan naar de Veiligheidsmonitor; zij merkt op dat vandaag de begroting wordt besproken. In die begroting staan ook

cijfers. Uit die cijfers blijkt het juist niet dat het beter gaat. Zij vraagt of de heer Koning dat ook ziet.
De heer Koning (D66) bevestigt dat er in de stad grote crises zijn; hij vindt dat het betoog van mevrouw Fattal in dat opzicht veel hout snijdt. Al jarenlang is te zien dat het aantal verwarde mensen op straat toeneemt. De gevolgen daarvan zijn voelbaar en het doorwerken daarvan in allerlei beleidsterreinen waarvan zijn fractie van mening is dat die een preventieve werking zouden moeten hebben hierin. Dat zit in MOBW, in de verslavingszorg. Wanneer de preventiebasis beter op orde is, is minder veiligheid als sluitstuk nodig. Zo ziet zijn fractie dit. Hij vervolgt zijn betoog.
Hij complimenteert de burgemeester met haar omgang met demonstraties. De burgemeester legt daarover duidelijk verantwoording af in brieven die na een grote of impactvolle demonstraties aan de raad worden gestuurd. Het faciliteren van demonstraties volgt zijn fractie bij uitstek met kritische blik.
In het algemeen wil zijn fractie dat er meer aandacht gericht wordt op het voorkomen van criminaliteit; preventie boven repressie. Hij ziet te vaak dat repressieve uitvoering van beleid leidt tot waterbedeffecten. Daarvan zijn ondernemers en inwoners de dupe.
Mevrouw Meerding (VVD) vraagt wat de heer Koning vindt van de reactie van het stadsbestuur op de laatste demonstratie - dat was een pro Palestijnse demonstratie en op het vertonen van de Talibanvlag.
De heer Koning (D66) merkt op dat daarover een brief is gestuurd naar de raad. In die brief is uitvoerig uiteengezet op welke wijze het bestuur daarmee is omgegaan. Hij ziet in het algemeen dat deze burgemeester en het stadsbestuur zich ervoor inspannen ruimte te geven aan demonstraties, ook in een tijd waarin politie en handhaving enorm onder druk staan en dat daarbij ook een uiterste inspanning wordt gedaan om ruimte te geven aan tegendemonstraties om dat gelijktijdig te kunnen faciliteren wanneer daaraan behoefte is in Utrecht. Hij vindt dat zo essentieel in een rechtsstaat en in de democratie dat hij de burgemeester aanmoedigt dat zo te blijven doen.
Mevrouw Meerding (VVD) is het in algemene lijnen ermee eens dat ook zij vindt dat de burgemeester vaak heel goed en voortvarend optreedt bij demonstraties. Zij vond dit iets minder sterk uitgevoerd. Zij stelt voor bij het debat over demonstraties daarop terug te blikken, hoe dat in het vervolg op de beste manier te doen.
De heer Koning (D66) vindt dat uitstekend. Hij vervolgt zijn betoog.
Zijn fractie wil graag van het college weten wanneer de toegezegde campagne start waarmee inwoners worden geïnformeerd over de kanttekeningen en wettelijke beperkingen van het gebruik van private camera's die gericht worden op de openbare ruimte.
Hij onderschrijft van harte het betoog van GroenLinks over verwarde personen en femicide evenals de vraag over het aanpakken van vuurwerkoverlast van de VVD.

Met betrekking tot participatie leest hij in de begroting terug dat het aanpassen van het participatieplan en proces gerealiseerd wordt in het laatste kwartaal van 2024 nadat de raad in het eerste kwartaal van 2024 het nieuwe plan Samen Stad Maken ontvangt. Daartussen zit het wat hem betreft veel tijd en komt het participatieplan erg laat. Hij vraagt het college deze plannen en processen niet in Q4 maar in Q2 af te ronden, zo dat de raad niet pas hoeft te spreken in 2025 over de adviezen, volgend uit 2022.

Mevrouw Assen (PvdA) krijgt van D66 graag de reflectie op het gegeven dat veiligheid en veiligheidsgevoel ongelijk verdeeld zijn over de stad en hoe zijn woorden over al of niet afgenomen veiligheid daaraan geen recht doen.
De heer Koning (D66) ziet op verschillende plekken in de stad verschillende mate van objectieve en subjectieve en beleefde veiligheid. Hij onderschrijft dat beeld. Hij vindt het belangrijk daarvan rekenschap te geven, ook in de aanpak hierin. Daarvoor haalde hij het voorbeeld aan van het Lombokplein; hij denkt dat dit goed wordt uitgerold. Hij ziet in een wijk als Overvecht in de Samen voor Overvecht aanpak dat daar ook heel erg bijgedragen wordt aan veiligheid, maar juist ook weer voor een heel groot deel vanuit de preventiekant van dat programma. Zo ziet zijn fractie dat ook graag. Hij ziet dat de stad daarvoor oog heeft en dat daaraan gewerkt wordt. Hij vindt dat het stadsbestuur dat ook zo moet blijven doen.
Mevrouw Assen (PvdA) ziet dat ook vanuit stad. Tegelijkertijd ziet zij ook een zorgelijk beeld van een soort Noord-Zuidlijn die door Utrecht heen loopt van onveilig naar veiliger en onveiliger ten opzichte van andere delen van de stad. Zij ziet nog niet altijd dat D66 dat een probleem vindt of daarop een aanpak wil zien.
De heer Koning (D66) vindt “de Noord-Zuid-lijn” in dit verband een te eenvoudige voorstelling van zaken. Hij noemt het winkelcentrum Lunetten waar het momenteel niet erg goed gaat. Hij vindt dat de vinger aan de pols moet blijven. Hij deelt met de PvdA dat het belangrijk is om daadwerkelijk meer blauw op straat te kunnen hebben en agenten die geworteld zijn in de wijk. Die zijn niet zomaar even te regelen gezien de gigantische landelijke tekorten. Hij moedigt het stadsbestuur aan zich ervoor te blijven inspannen.
Mevrouw Assen (PvdA) refereerde aan een Utrechts onderzoek als het gaat om het beeld van noord naar zuid over wijken die veiliger zijn er minder veilig. Zij nodigt D66 uit voor het vervolg om daar samen naar te kijken en hoe er voor te zorgen dat elke Utrechter zich veilig voelt in deze stad.
De heer Koning (D66) vindt dat een uitstekend pleidooi. Hij stelt voor daar samen de nek voor uit te steken.

De heer Ait Daoua (D66) schenkt aandacht aan het zijns inziens essentiële voor een efficiënte en transparante overheid bij het adequaat beheren van informatie. Dit is een tijdperk waarin digitalisering een steeds grotere rol speelt in het dagelijks leven. Dan is het van belang dat ook de gemeente hierin de juiste stappen zet.
Het goed functioneren van de democratie is zijns inziens in sterke mate afhankelijk van hoe het stadsbestuur omgaat met informatie. 27% van alle WOO verzoeken hebben een doorlooptijd van meer dan zes weken. De wet open overheid benadrukt het cruciale belang van openbare informatie.
Het vertrouwen bij de inwoners kan afnemen wanneer vertraging optreedt in het afhandelen van WOO-verzoeken. Verloren vertrouwen is niet eenvoudig terug te winnen. Hij stelt een aantal vervolgvragen op eerder gestelde vragen.
Hoe wordt de effectiviteit gemeten van het geïmplementeerde programma Informatie op Orde? Hoe staat dat in relatie tot de doorlooptijden van WOO-verzoeken?
In de huidige tijd gaan technologische en innovatieve ontwikkelingen razendsnel; hij vindt het van groot belang te investeren in de meest effectieve middelen om de informatie gemakkelijk toegankelijk te krijgen en ook betrouwbaar te kunnen weergeven.
Hij vraagt of er trainingsprogramma's zijn voor ambtenaren die ervoor zorgen dat zij optimaal gebruik kunnen maken van de verbeterde systemen en de nieuwe processen.

Hoe wordt de feedback van ambtenaren die direct met WOO-verzoeken werken verzameld en geïntegreerd in de verdere ontwikkeling en aanpassing van het programma.
Hij vindt het investeren in moderne technologie en het implementeren van best practices daarbij cruciaal. Niet alleen moet gekeken worden naar wat nu werkt maar ook naar wat nodig is in de toekomst. Om die reden heeft hij nog twee vragen.
Welke andere technische mogelijkheden worden overwogen naast de voorziening e-Discovery?
Heeft de beslissing om geen aanschafkosten te hebben voor e-discovery invloed op de keuze voor andere technische oplossingen die mogelijk wel kosten met zich meebrengen?
De voorzitter merkt op dat de vragen van de heer Ait Daoua in hoge mate het karakter hebben van informatieve vragen. Die kunnen mogelijk op een andere manier worden afgedaan dan in dit debat.

Mevrouw Snippe (Partij voor de Dieren) staat voor een veilig Utrecht voor alle mensen. Veiligheid is een noodzaak. Zij sluit zich aan bij het volledige pleidooi van mevrouw Fattal van GroenLinks over verwarde personen, femicide en achterlating van vrouwen. Zij sluit zich ook aan bij de inbreng van de VVD over vuurwerkoverlast.
Zij vraagt aandacht voor de brandveiligheid van stallen. Zij refereert aan de recentelijk gestelde schriftelijke vragen van haar fractie die in de afgelopen week beantwoord zijn. Het gaat om 61 objecten waar dieren worden gehouden. Die dieren staan opgesloten en zijn bij een stalbrand aan hun lot overgelaten. In 2021 bracht de onderzoeksraad voor Veiligheid een rapport uit over het tekortschieten van de aanpak van stalbranden. Afgelopen maand waarschuwden ze opnieuw; er gebeurt veel te weinig.
Utrecht ziet zichzelf als een diervriendelijke stad die goed voor haar dieren zorgt. De Partij voor de Dieren zou willen dat de gemeente Utrecht het goede voorbeeld geeft.
Haar partij wil dat strikt wordt gehandhaafd op brandveiligheid waar dieren bedrijfsmatig worden gehouden. Zij ziet graag dat de burgemeester zich daarvoor hard wil maken. Zij vraagt of de burgemeester bekend is met het onderzoeksrapport van de onderzoeksraad voor veiligheid; zo nee vraagt zij of de burgemeester bereid is zich daarin te verdiepen.
Een van de maatregelen is inspecties op brandveiligheid waaronder een grondige elektrakeuring. In de beantwoording van de schriftelijke vragen staat dat binnen de beperkte beschikbare capaciteit keuzes gemaakt moeten worden. Zij spreekt in dit verband over preventie en adviezen aan veehouders. Niet zeker is of die adviezen worden gegeven. Het controleren ontbreekt. Haar partij maakt zich daarover zorgen en mevrouw Snippe vraagt of de burgemeester zich de zorgen kan voorstellen van haar partij. In hoeverre is de burgemeester bereid om met de VRU in gesprek te gaan om ondanks de beperkte capaciteit toch een vorm van stalcontrole in te voeren.
De heer Koning (D66) bevestigt dat de stalbranden een groot probleem vormen; tot zijn geluk zijn er niet zoveel stallen in Utrecht en is er geen intensieve veehouderij in de stad Utrecht. Hij stelde schriftelijke vragen over brandveiligheid in studentenhuizen; wat hem betreft moet daar meer capaciteit heen. Mevrouw Snippe spreekt over keuzes maken. Vindt de partij voor de dieren dat extra geld vrijgemaakt moet worden voor een paar stallen en steedes; of is het beter dat geld in te zetten voor studentenhuizen?

Mevrouw Snippe (Partij voor de Dieren) vindt dat hiermee indirect gevraagd wordt wat de Partij voor de Dieren belangrijker vindt studenten of dieren; zij vindt beide verschrikkelijk. Zij vindt het geen eerlijke vraag en gaat daar niet op in.
Zij waakt voor bagatellisering van stalbranden. Zij herhaalt de informatie die zij heeft gegeven in haar bijdrage. Zij herhaalt haar stellingname.
Zij vervolgt haar bijdrage in haar termijn met een oproep aan de burgemeester zich hiervoor verantwoordelijk te voelen.
Haar partij is van mening dat er meer geld naar handhaving moet. Zij denkt aan een voorstel waarbij extra geld wordt uitgetrokken voor een BOA die stallen kan controleren op brandveiligheid en advies kan geven op de verbetering van stallen in dat opzicht, al dan niet in samenwerking met de VRU. Zij denkt dan aan een bedrag dat ergens anders wordt weggehaald, geoormerkt voor dit doel. Zij vraagt naar de mening van de burgemeester over dit idee.

Mevrouw Assen (PvdA) sluit zich aan bij het pleidooi van mevrouw Fattal over de zorg voor verwarde mensen en het voorkomen van femicide en huiselijk geweld.
Zij schenkt in dat licht aandacht voor huiselijk geweld dat gepaard gaat met de feestdagen in december.
Zij ziet breder dat een aantal cruciale beroepen met grote personeelstekorten veel impact hebben voor alle Utrechters. Die grote impact bij deze beroepen in de publieke sector maakt dat alles gedaan moet worden om de tekorten tegen te gaan, zeker omdat Utrecht voor veel Utrechters Utrecht een te dure stad is om in te leven.
Dat geldt ook voor agenten. Zij vraagt een gerichte aanpak op het bestrijden van personeelstekorten. Zij denkt daarbij aan een aantal categorieën, namelijk Wonen, Mobiliteit, voorrang op de kinderopvang en de BSO, en een campagne om (zij)instromers te werven. Ze krijgt graag de reactie van de burgemeester of een dergelijke brede aanpak op dit terrein op te zetten is; dit zal voorgesteld worden voor meerdere portefeuilles.
Eerder zijn toezeggingen gedaan op de fysieke buurtposten en of wijkposten; haar fractie vindt die posten op de bekende plekken echt noodzakelijk voor het vergroten van veiligheid en veiligheidsgevoel. Zij stoort zich eraan dat die posten er nog niet zijn en daarnaast dat het wijkbureau in West naar Oog in Al verhuist. Zij krijgt graag meer duidelijkheid over welke plekken en wanneer en waar gerealiseerd worden.

Mevrouw Leever (PvdA) is blij met campagnes rondom straatintimidatie. Voor haar partij eindigt die aanpak niet voordat iedereen zich veilig voelt op straat. Na een recent gesprek met dragqueens die zich nog veel te vaak onveilig voelen en daarom steeds bezig zijn met voorzorgsmaatregelen ten behoeve van hun veiligheid, is haar vraag aan het college hoe het verder gaat en hoe die specifieke groep meegenomen gaat worden in de aanpak.

Mevrouw Raaijmakers (PvdA) gaat in op P&O. Zij kijkt uit naar de opvolging van de motie over inhuur die is aangenomen bij de Voorjaarsnota. Zij attendeert op de aandacht in de media voor de schadelijke gevolgen van externe inhuur. Zij pleit ervoor dat de gemeente zelf maatregelen neemt om te bezuinigen en dat niet over te laten aan een duur adviesbureau.

Mevrouw Assen (PvdA) gaat kort in op participatie. Wanneer kan de eerste tekentafel in de wijk verwacht worden? Zij refereert aan een concrete toezegging in dezen.

Mevrouw Passier (VOLT) bedankt het college voor de meer leesbare programmabegroting. Zij sluit zich aan bij de inbreng van GroenLinks over het vergroten van de capaciteit van de gemeentelijke organisatie, het planningsoptimisme, en Samen Stad Maken.
Zij vervolgt met in te gaan op de betrouwbare overheid. Het vertrouwen in de Nederlandse politiek en het openbaar bestuur staan onder druk. Ook uit de cijfers in deze begroting blijkt dat slechts 55% van de Utrechters vertrouwen heeft in de gemeenteraad. Zij is blij dat het college zich inzet om het vertrouwen van de Utrechters te vergroten en dat het daarvoor diverse activiteiten noemt die naast het college ook de raad aangaan.
Zij vraagt op welke manier het college gaat inzetten om ervoor te zorgen dat de gemeenteraad wordt geïnformeerd over de samenwerking en de taken die van de raad worden verwacht. Op welke manier worden eventueel afspraken gemaakt met ondersteuning, met bijvoorbeeld de griffie.
Zij vraagt of het college een idee heeft hoe het is gekomen dat slechts 55% van de Utrechters vertrouwen heeft in de gemeenteraad. Haar idee is dat bewoners wel mee kunnen praten maar dat ze niet het gevoel hebben dat er echt iets wordt gedaan met hun inbreng en ook met de zichtbaarheid van de raad. Landelijk worden al gesprekken gevoerd over de werkdruk van raadsleden en ook hier in de raad. Dat heeft ook tot gevolg dat de raad wellicht niet goed genoeg zichtbaar is bij inwoners.
Mevrouw Assen (PvdA) vraagt of VOLT een idee heeft over hoe zich dit verhoudt tot een breder beeld van hoe gemeenteraden überhaupt gekend en gewaardeerd worden behalve dan de eigen indruk hoe een dergelijk percentage kan ontstaan. Dat kan dan eventueel particulier zijn.
Mevrouw Passier (VOLT) antwoordt ontkennend; bekend is dat in de grote steden de gemeenteraden een hele hoge werkdruk hebben. De gemeenteraadsleden doen dit naast hun gewone baan. Dan moet een raadslid keuzes maken. Een van de gevolgen kan zijn dat raadsleden bewoners minder spreken en minder te benaderen zijn.
Mevrouw Assen (PvdA) zoekt naar waar VOLT concreet naar op zoek is.
Mevrouw Passier (VOLT) zou graag willen dat het percentage hoger wordt; zij stelt zich voor dat alle raadsleden dat zich wensen. Het college geeft aan, aan de slag te gaan met een aantal activiteiten. Ook daarvan wil haar fractie weten hoe daarin samen te werken. Hoe wordt de raad daarin meegenomen? Zij denkt persoonlijk dat de zichtbaarheid van de raad meespeelt; zij heeft de indruk dat dat een landelijke trend is. Landelijk worden daarover gesprekken gevoerd, onder meer vanuit de VNG. Dat is niet zozeer een kritiekpunt richting het college.
Mevrouw Assen (PvdA) beschouwt de inbreng van mevrouw Passier als een steunbetuiging op het recente artikel dat door de heer van Heuven en de burgemeester gepubliceerd is over onder andere het verlof en alle andere zaken die horen bij hoe de raadsleden hun taken op een moderne manier kunnen invullen.
Mevrouw Passier (VOLT) antwoordt bevestigend.
De heer Van Steeg (CDA) vraagt of mevrouw Passier het eens is met hem dat het wel helpt om een hoger percentage te noemen voor de komende jaren in de begroting; dat is op dit moment niet het geval.
Mevrouw Passier (VOLT) antwoordt dat dat zeker zin heeft. Zij pleit wel voor realistische percentages. Het lokale vertrouwen kan samenhangen met het landelijke in algemene zin.

De heer Van Steeg (CDA) vindt dat de doelstelling ontbreekt. Hij pleit voor een doelstelling voor de komende jaren. **Mevrouw Passier** (VOLT) deelt dat punt met de heer Van Steeg. Zij vervolgt haar bijdrage in haar termijn.
Zij gaat in op bovengemeentelijke belangen. Zij gelooft in de kracht van onder andere Europa. Dat geldt ook voor regionaal en landelijk niveau. Zij is blij dat het college diverse activiteiten onderneemt om die samenwerking te bevorderen. Wel ziet zij in de programmabegroting geen beleidskader en ook geen effectindicatoren waardoor haar partij het lastig vindt om te controleren welke vorderingen het college maakt voor deze doelstellingen. Daarom vraagt zij het college hoe het dit zelf ziet en of het een manier voor zich ziet waarop die doelstelling te controleren is.
In het kader van Betrokken Utrecht en de volgorde der dingen merkt zij op dat de raad nog niet gesproken heeft over de nota Uitvoering Buurtgericht en wijkgericht werken inclusief de Buurtagenda's. Hiermee wordt de volgorde der dingen omgedraaid: wat wil het bestuur doen en wat mag het kosten? VOLT vindt het belangrijk de volgorde de dingen zo te doorlopen, zeker wanneer het gaat om de positie van de raad. Zij vraagt het college daarmee rekening te houden in de toekomst bij onder meer de begroting.
In het kader van de informatie en dienstverlening deelde haar partij bij de bespreking van de Voorjaarsnota zijn zorgen over de voorgenomen bezuiniging bij het klantencontactcentrum. Zij ziet dat de tevredenheid over het algemeen goed is. Maar zij ziet ook dat de tevredenheid omlaag is gegaan in de afgelopen jaren bij de afhandeling van klachten. Zij hoopt dat de maatregelen die het college neemt en die in de programmabegroting zijn benoemd zijn vruchten gaat afwerpen; haar fractie houdt dat in de gaten. Dit heeft wel degelijk ook invloed op hoe mensen over de organisatie denken en over het bestuur.

Korte schorsing en hervatting van de vergadering
De heer Stevens (Student & Starter) onderstreept de inzet van zijn fractie op straatintimidatie. Utrecht pakt een probleem aan waar veel Utrechters en voornamelijk jonge vrouwen mee te maken krijgen. Student & Starter heeft de aanpak van straatintimidatie als speerpunt gehad en is tevreden met de houding van het college hierop. Dat neemt niet weg dat zijn fractie steeds meer signalen krijgt over straatintimidatie bij grote studentencomplexen. Hij vraagt of dit probleem bekend is bij het college. Zo niet vraagt hij het college dit mee te nemen in de aanpak.
Hij vraagt naar de stand van zaken in de implementatie van de evaluatie. Zijn er tussentijdse resultaten te delen met de raad?
Zijn fractie is trots op de preventieve programma's op scholen, vooral gericht op het voorkomen van betrokkenheid van jongeren bij de drugsgerelateerde activiteiten. Zijn fractie staat voor een open en progressief beleid op het gebied van drugs. Tegelijkertijd vindt zijn fractie dat jongeren beschermd moeten worden tegen een verval in de zwarte achterkant van de huidige situatie. De vraag is hoe de effectiviteit van het beleid te meten. Op welke manier is tussentijds bij te sturen?
De heer Van Bergen (ChristenUnie) vraagt naar een nadere duiding van “de zwarte achterkant.” Wat bedoelt de heer Stevens hiermee?
De heer Stevens (Student & Starter) noemt voorbeelden: het rekruteren van jongeren op basisscholen die dan drugs moeten gaan dealen in het zwarte circuit waarin veel geld omgaat.
De heer Van Bergen (ChristenUnie) vraagt of de verslavingsproblematiek ook bij de zwarte achterkant hoort.

De heer Stevens (Student & Starter) antwoordt bevestigend. Hij zal daarop terugkomen in de commissie VOWE.
Hij vervolgt zijn bijdrage met in te gaan op diversiteit en inclusie. In het coalitieakkoord is het volgende doel vastgesteld: een inclusieve omgeving is op de eerste plaats een veilige omgeving. De gemeente heeft daarbij zijns inziens een voorbeeldfunctie. De gemeentelijke gebouwen voorzien in inclusieve faciliteiten zoals gender neutrale toiletten, stilteruimtes, en prikkelarme plekken. Zijn fractie kon dit niet terug lezen in de programmabegroting. Hij vraagt hoe het zit met de gemeentelijke gebouwen op het gebied van inclusieve faciliteiten; voldoet elk gebouw aan de ambitie die is geformuleerd in het coalitieakkoord? Zo niet, vraagt hij naar de te zetten stappen opdat de gemeente haar voorbeeldfunctie kan realiseren.
Punt van orde
Mevrouw Raaijmakers (PvdA) merkt op dat dit betrekking heeft op de commissie JWCS. De wethouder is wel aanwezig en zou daarop kunnen reageren.
De voorzitter doet de suggestie dit onderwerp voort te zetten bij de andere commissie.

Voortzetting van het debat
De heer Stevens (Student & Starter) concludeert dat dit het einde is van zijn bijdrage.

De heer Simşek (DENK) gaat in op de Palestina demonstratie in Utrecht en hij zet de waakzaamheid van de overheid als het gaat om ongepaste uitingen bij die demonstratie in het perspectief van de waakzaamheid van de overheid bij demonstraties tegen moslims en hun religieuze gebruiken. Hij benadrukt het verscheuren van de koran als een uiting van haat en groepsbelediging van de moslimgemeenschap. Hij vraagt naar de verklaring van de burgemeester. Hij vraagt de burgemeester wanneer sprake is van een belediging, waar de politie zou moeten ingrijpen tijdens een demonstratie. Hij krijgt hierop graag de reactie van de burgemeester.

Hij snijdt de oorlog tussen Hamas en Israël aan. Een Israëlisch bedrijf lijkt een gooi te gaan doen naar een aanbesteding van het OV in de provincie Utrecht. Hij gaat in op de activiteiten van het moederbedrijf van dat Israëlische bedrijf. Hij vindt dat dat moederbedrijf bijdraagt aan oorlogsmisdrijven en misdaden tegen de menselijkheid. Een mensenrechtenstad als Utrecht zou dat niet moeten accepteren.
De heer Van Steeg (CDA) vraagt of de heer Simşek zeker weet dat hier sprake is van oorlogsmisdaden met gevolgen voor de bedrijfsvoering in de gemeente Utrecht.
De heer Simşek (DENK) vindt het bouwen van nederzettingen en het huisvesten van de bevolking in bezet gebied een oorlogsmisdaad. Daarmee zijn de kolonisten op de westelijke Jordaanoever en de nederzettingen ook een oorlogsmisdaad.
De heer Van Steeg (CDA) vindt dat hooguit in strijd met een uitspraak van de VN inzake het humanitair recht. Een oorlogsmisdaad vindt hij een andere kwalificatie. Hij vraagt de heer Simşek voorzichtiger te zijn met zijn woorden.
De heer Simşek (DENK) roept het CDA op niet lichtzinnig om te gaan met deze schending van het internationaal recht. De VN en ook mensenrechtenorganisaties als Human Right Watch gaven aan dat er sprake is van oorlogsmisdrijven door het huisvesten van kolonisten in bezet Palestina.
De voorzitter vraagt de heer Simşek te focussen op de programmabegroting van de gemeente Utrecht.

De heer Simşek (DENK) steunt een oproep van het Rightsforum en roept de wethouder op om bij de provincie aan te dringen geen aanbesteding te doen aan een Israëlisch bedrijf. Hij krijgt hierop graag de toezegging van de wethouder.
Zijn collega stelde op 4 oktober mondelinge vragen met betrekking tot ondernemers die door de gemeente worden gesloten door uitlokking van criminelen. Het slachtoffer komt aankloppen bij de gemeente om hulp, is bereid alles met de gemeente te delen en dat uitgerekend de gemeente dit slachtoffer straft en hiermee precies doet waarop de criminelen uit waren: diens zaak te sluiten. Dit is wat hem betreft het straffen van slachtoffers en het belonen van misdadigers.
DENK diende hierover eerder een motie in en is voornemens daarover nog een motie in te dienen. Zijn fractie hoopt deze keer wel op voldoende steun van partijen en hij hoopt dat de partijen bereid zijn om met deze ondernemers in gesprek te gaan en achter het slachtoffer te staan en niet achter de daders.
Op de vraag hoe het zit bij een specifieke ondernemer, gaf de burgemeester aan geen antwoord te willen geven op vragen over specifieke gevallen waar onderzoek naar loopt. In dit debat neemt DENK de ruimte hierop in te gaan.
Hij noemt de naam van een succesvolle vrouwelijke onderneemster, die hij een voorbeeld vindt voor veel vrouwen. Haar zaak is twee keer gesloten door de gemeente en is nu weer open. Er loopt geen onderzoek naar deze onderneemster. Het probleem zit erin dat niet de gemeente of de politie haar zaak kan sluiten, want die weten dat de onderneemster onschuldig is. Het gaat nu om Portaal die de huurovereenkomst wil ontbinden. Als reden noemt Portaal nu dat de gemeente eerder het pand heeft gesloten. Allereerst loopt de onderneemster het risico op sluiting van het pand en wanneer de zaak weer opengaat kan de verhuurder het contract ontbinden. De rechtszaak is op 7 december. Haar familie met kinderen zit nu in grote onzekerheid.
Wanneer de rechter Portaal in het gelijk stelt, staat deze onderneemster op straat. Naar de letter van de wet kan deze onderneemster op straat gezet worden omdat Portaal alleen hoeft aan te tonen dat de gemeente de zaak ooit heeft gesloten. Zoals de burgemeester aangaf, wordt bij het sluiten niet gekeken naar de verwijtbaarheid van de ondernemer. Zo berokkent de crimineel de ondernemer niet alleen schade maar kan de crimineel de ondernemer met gezin en al op straat krijgen. Hij vraagt of de burgemeester spoedig met ondernemers en met deze onderneemster in het bijzonder in gesprek wil gaan, om desastreuze gevolgen te voorkomen. Hij doet een oproep aan andere partijen om na dit debat snel in gesprek te gaan met deze onderneemster om naar haar verhaal te luisteren. Hij hoort graag van de door hem aangesprokenen.
Afgelopen maand kwam het nieuws voorbij dat de NS een medewerkster naar huis stuurde vanwege haar Abaya. Zijn fractiegenoot, de heer Abassi, stelde daarover destijds mondelinge vragen. De wethouder reageerde verontwaardigd met de opmerking dat ze niet met de NS in gesprek wil gaan op basis van een individuele casus. Tot zijn spijt hield het daar op voor zijn collega en kon hij er niet verder op ingaan. De NS heeft gezegd dat het dragen van een Abaya ongewenst is. Dat duidt erop dat het niet gaat om een individuele casus, maar om structureel beleid van de NS. Utrecht is het hart van het treinverkeer. Het hoofd van de NS ligt ook hier in Utrecht. Het lijkt hem logisch dat Utrecht wel degelijk als gemeente een rol hierin kan spelen. Utrecht is de gemeente die graag voorop wil lopen als het gaat om inclusiviteit. Om die reden roept hij de wethouder op alsnog met de NS in gesprek te gaan

en aan te geven dat de gemeente Utrecht die gang van zaken onwenselijk vindt. Hij krijgt hierop graag een toezegging.
Mevrouw Meerding (VVD) wil voor het verslag gezegd hebben dat de VVD het hartgrondig oneens is met de analyse van DENK als het gaat om de kwestie Israel Palestina.
De heer Simşek (DENK) is niet verbaasd over dit standpunt van de VVD. Hij ziet dat ook landelijk.

De heer Van Bergen (ChristenUnie) gaat in op de portefeuilles van orde en veiligheid, bestuurlijke zaken, personeel en organisatie in die volgorde.
Hij vraagt aandacht voor mensenhandel in het kader van openbare orde en veiligheid; dat onderwerp gaat hem aan het hart omdat het de meest kwetsbare en weerloze mensen raakt die voor financieel gewin van anderen worden uitgebuit. In Utrecht is de agenda Tegen Uitbuiting opgesteld. Ook landelijk is er tot zijn geluk steeds meer aandacht voor dit onderwerp. Hij noemt de Europese dag tegen mensenhandel, en het naar de Tweede Kamer sturen van het vernieuwde programma Samen tegen Mensenhandel. Hierin wordt gefocust op bewustwording, zorg en meldingsbereidheid. Hoewel zijn fractie blij is met de toename in de aandacht voor dit onderwerp, stemmen de cijfers haar minder blij. Het programma laat zien dat nauwelijks zicht is op de problematiek. Door het ministerie wordt in het programma ingezet op verschillende verbeterpunten die zijn fractie eerder in Utrecht ook al signaleerde, zoals de overdracht van kennis tussen de verschillende instanties om zo daders/slachtoffers beter in beeld te krijgen. Voor het hele programma trok het Rijk 2 miljoen euro uit. Hij vraagt of het college daarvan kennis heeft genomen. Of er een mogelijkheid is Utrecht aanspraak te laten maken op een deel van dat budget, op welke manier is het stadsbestuur voornemens te zorgen voor een goede synergie tussen de eigen coördinaten mensenhandel en het programma Samen tegen Mensenhandel. Hij krijgt hierop graag een reactie.
Op het gebied van bestuurlijke zaken vormen de raad en college momenteel een betrouwbaar bestuur voor de stad. Hij vindt het goed dat dit belangrijke doel nu ook verankerd is in de programmabegroting. Er is duidelijk beschreven welke verantwoordelijkheden de raad hierin zelf pakt. Tot zijn spijt zijn de indicatoren voor 2022 en 2023 nog niet ingevuld. Hij vraagt naar de reden daarvan.
In het kader van Personeel en Organisatie wordt binnen de organisatie gewerkt aan Werken 3.0 waarin het werken meer hybride is. Hij vraagt of ook onderzocht wordt of het daardoor mogelijk is om in minder ruimte hetzelfde werk te doen. Wanneer er ruimte vrij wordt gespeeld, vraagt hij waarvoor die ruimte dan wordt benut.
Het ziekteverzuim lijkt met een percentage van 7,7% nog steeds erg hoog te liggen; in ieder geval 2% hoger dan gemiddeld. En dit terwijl er veel inzet wordt gepleegd om dat percentage omlaag te brengen. Hij vraagt of de wethouder inzicht heeft in de aard van het verzuim. Aan welke oplossingen wordt gedacht?

Mevrouw Nolten (BIJ1) onderschrijft de ingebrachte punten van mevrouw Fattal over femicide en de aanpak van verwarde personen.
BIJ1 pleitte er al eerder voor en pleit er nu weer voor: vervolgonderzoek naar institutioneel racisme. In het coalitieakkoord staat dat er hard wordt opgetreden tegen institutioneel racisme en etnisch profileren. Wat BIJ1 betreft is vervolgonderzoek daarin cruciaal.

Het is pas mogelijk ergens iets aan te doen wanneer bekend is waar precies het gebeurt en hoe en wie er door geraakt wordt. In het kader van dekolonisatie en “na de komma” is het wat haar betreft nu echt tijd om door te pakken. Dekolonisatie in Utrecht betekent dat het stadsbestuur bereid is de onderste steen boven te krijgen; pas dan is er concreet en gericht te handelen. Het eerdere voorstel van BIJ1 is tot haar spijt afgewezen omdat het volgens de wethouder tijd is voor actie. Daarmee is haar fractie het eens. Actie ondernemen en onderzoek kan wat haar betreft gelijktijdig naast elkaar bestaan en elkaar zelfs versterken. Veel is nog niet bekend. Experts van Artikel 1 zeggen dat vervolgonderzoek een belangrijke stap is. In het eerdere onderzoek bestonden bepaalde limieten. Zo moest er een vast aantal beleidsterreinen worden behandeld in een korte tijd en was dat onderzoek destijds dusdanig onontgonnen terrein waardoor de onderzoekers tegen drempels opliepen. Inmiddels is op meer plekken onderzoek gedaan en hebben de onderzoekers meer handvatten om institutioneel racisme in overheidsinstanties te belichten, zoals ook is gebeurd bij het ministerie van buitenlandse zaken. Haar fractie denkt dat het daarom tijd is om alsnog vervolgonderzoek te laten doen. Het lijkt haar goed om voor dat proces meer tijd te nemen het onderzoek actiegericht in te steken met blijvende betrokkenheid van de onderzoekers en dat het hand in hand gaat met de aankomende Inclusieagenda.

Bij een volgend onderzoek bij andere organisatieonderdelen zou het wat haar betreft goed zijn om de opzet aan te vullen met intensieve en langdurige observaties van de uitvoeringspraktijk, uitgebreider dossieronderzoek en meer interviews met betrokken inwoners eventueel aangevuld met een enquête. Dit draagt wat haar betreft bij aan een completer beeld en geeft meer inzicht in de mate waarin processen van uitsluiting zich voordoen. Op een meer organisatorisch en beleidsmatig niveau kan onderzoek verricht worden naar good practices om een overzicht te bieden van effectieve manieren om institutioneel racisme te voorkomen en te verminderen. Zo is onderzoek te doen naar de effecten van het inclusiebeleid van de gemeente om tussentijds te sturen, te leren en constructieve ruimte te bieden voor feedback.

Haar fractie vindt het belangrijk de onderzoekers vrijheid te geven in de beleidsterreinen die zij willen uitlichten. Verschillende antiracisme experts hebben suggesties, bijvoorbeeld in het sociale domein, of digitale systemen en/of algoritmes die uitsluitende werking hebben. Het is daarom ook belangrijk te kijken naar de waarborging in het beleid om discriminatie te voorkomen. Als die waarborgen onvoldoende zijn is er kans op discriminatie in de uitwerking.

Het aankomende beleid om de organisatie inclusiever te maken en institutioneel racisme te voorkomen, verdient wat haar betreft zorgvuldige evaluaties. Onderzoek fungeert dan als startpunt om te leren van zowel succes als van falen. Bovendien gaat het bij dergelijke evaluaties niet uitsluitend om de vraag of en hoe het werkt, maar ook om de vraag hoe het nog beter kan. Daarnaast wil haar fractie ook nog gezegd hebben dat het bevorderen van diversiteit binnen de gemeentelijke organisatie op zichzelf geen oplossing is.

Zij vraagt de wethouder wat gedaan is met de aanbevelingen uit het eerste onderzoek. Zij spreekt dan vooral over de aanbevelingen 7 en 8. Zij stelt deze vraag aan wethouder Voortman. Zij is benieuwd hoe het nieuwe inclusiebeleid geëvalueerd zal worden en of dat ook door een externe expert gedaan gaat worden. Haar fractie is ervan overtuigd dat het blootleggen van blinde vlekken niet door de eigen organisatie gedaan kan worden.

De heer Gaillard (Stadsbelang Utrecht) sluit zich aan bij de opmerkingen en vragen over straatintimidatie en bij de vragen van D66 over de informatievoorziening, vooral ten opzichte van hoe de WOO-verzoeken afgehandeld worden.
Hij vindt het goed dat er miljoenen worden geïnvesteerd in het betrouwbaar houden van de overheid. Wat zijn fractie betreft is het frappant dat de bovengemeentelijke samenwerking hieronder gerekend worden. Hij citeert Alexander Pechtold: macht verschuift van de lokale democratie naar een bovenlokale bureaucratie. Macht verdwijnt ook, specifiek als het gaat om de controlerende macht. De gemeenten geven steeds meer geld uit via de regionale samenwerkingsverbanden, zo dat gekozen gemeenteraadsleden nauwelijks grip hebben op belangrijke uitgaven en beslissingen. Bovengemeentelijk samenwerking kost de gemeente Utrecht komend jaar 3,6 miljoen euro en levert slechts 1,1 miljoen euro op. De vraag is dan waarvoor. Voor het bovenregionaal aanpakken van zaken die de inwoners van Utrecht direct raken. De Utrechtse gemeenteraad die geacht wordt de financiën te controleren en het volk te vertegenwoordigen, heeft hierop nauwelijks invloed.
In de toekomst zullen bovenregionale samenwerkingsverbanden steeds meer gaan bepalen. Later zal de zogenaamde Governance bestaan uit consent op uitgangspunten; oftewel de raad krijgt een plan voorgeschoteld waar hij verbaal nog iets over kan zeggen, maar waaraan geen amendement of motie aan te pas kan komen. Wanneer hiermee wordt verder gegaan maakt het zijns inziens niet veel uit hoeveel geld er wordt geïnvesteerd in de betrouwbare overheid.
Stadsbelang Utrecht pleit voor een Utrexit - het onmiddellijk verlaten van bovenregionale samenwerkingsverbanden U10 en U16. Het bovenregionale overleg en de bovenregionale planvorming gaan te ver over de hoofden heen van de gewone Utrechter. Stadsbelang Utrecht wil samenwerken met andere gemeenten, maar dan wel binnen redelijke grenzen; grenzen waarbinnen de raad niet zijn controlerende rol verliest, grenzen waarbinnen de raad niet consistent buitenspel wordt gezet en grenzen waarbinnen de gemeente Utrecht de betrouwbare overheid kan blijven garanderen. Tot zijn spijt beseft hij hierin alleen te staan in de raad; hij vraagt de toezegging van de wethouder om de ontvlechtingtrajecten en frictiekosten in kaart te brengen zo dat de raad nog beter de voor- en nadelen van uittreding kan afwegen en andere partijen de voordelen van een Utrexit zullen gaan inzien.
Hij vindt het hoog tijd dat de gemeente Utrecht weer echt een betrouwbare overheid vormt. De betrouwbare overheid is transparant en democratisch controleerbaar; hij vindt dat tegenovergesteld aan de werkwijze van de bovenregionale samenwerkingsverbanden.

De voorzitter constateert dat hiermee alle aanwezige fracties inbreng hebben geleverd. Zij schorst de vergadering voor een paar minuten en heropent die.

De beantwoording
Wethouder Schilderman constateerde dat er geen vragen zijn gesteld over inkoop of over juridische zaken en deelt mee te zullen vertrekken.
De heer Van Steeg (CDA) had gevraagd in de toegezegde brief in de bespreking van de financiën in deze commissie de personeelscapaciteit mee te nemen.
Wethouder Schilderman licht toe dat die vraag beantwoord zal worden in het kader van de organisatie.

Wethouder Oosters zal ingaan op participatie en democratisering. Zij zal de fracties aflopen met haar beantwoording.
Zij is het eens met GroenLinks over de belangrijke stappen die te zetten zijn als het gaat om de uitvoeringskracht van de gemeentelijke organisatie. De samenwerkende en lerende organisatie is een van de belangrijkste ontwikkelpunten in de herijking van Samen Stad Maken. Zij geeft toe dat het niet altijd goed gaat. Te zien is dat het Team Participatie door de hele gemeente heen voor advies aan collega's wordt gevonden. Ze noemt enkele voorbeelden: de toekomstgesprekken bij de stedenbouwvisie en de positie van wijken. Die kan steviger. Haar collega wethouder De Vries en zij werken daar goed op samen en komen daarover bij de raad terug.
Zij zal in grote lijnen antwoord geven op de schriftelijke vragen. Het college gaat na welke budgetten er bijvoorbeeld worden ingezet binnen de organisatie om medewerkers extern in te huren voor participatie. Zij zal proberen daarmee het participatieadvies intern te versterken en de goed om zich heen te kijken bij andere gemeenten hoe zij de participatie organiseren zodat daarvan te leren is.
Met betrekking tot kinderparticipatie zet de wethouder uiteen dat zij en het hele college participatie van kinderen en jongeren heel erg belangrijk vinden. Het college probeert dat op verschillende vlakken te versterken, zoals met de lage leeftijdsgrens bij burgerberaden, online participatie, maar ook met de gesprekken op straat en het betrekken van basisscholen bij de stedenbouwvisie. Het college denkt dat de gemeente de kinderen en jongeren nog veel meer kan horen dan nu al gedaan wordt. Dat sluit aan bij de ambitie van het college om bij de herijking van Samen Stad Maken meer in te zetten op het ongehoorde geluid. Het college wil in 2024 daar extra op in zetten, en wellicht ook in samenhang met mooie trajecten die binnen de raad en met de griffie lopen, zoals het kindervragenuur en bijvoorbeeld ook de Kinderwijkraden waarbij het college graag aansluiting zoekt.
Richting het CDA gaat zij in op de Initiatievenfondsenbrief. Zij geeft de heer Van Steeg volledig gelijk; die brief komt zo snel mogelijk. De wethouder hoopt nog deze week, in ieder geval ver voor de behandeling van de begroting in de raad.
Zij gaat in op de vraag van D66 over de tijd tussen de participatieplannen en de uitvoering van Samen Stad Maken met te benadrukken dat het college zijn uiterste best wil doen om de uitwerking van het participatieplan zo snel mogelijk na de bespreking van Samen Stad Maken naar de raad te sturen. Zij kan niet toezeggen dat dat Q2 wordt.
De vraag van de PvdA gaat over de tekentafel in de wijk; de wethouder licht toe dat de toezegging destijds van haar vooral ging over het meenemen van de suggestie in hoe meer buurt- en wijkgericht te kunnen werken en dat te verwerken in Samen Stad Maken. Daarmee is het college aan de slag. Daarover komt het college te spreken met de raad. De tekentafel is gebruikt bij het open planproces bij winkelcentrum Overvecht en voor de stedenbouwvisie.

Wethouder Voortman beantwoordt vragen over Personeel & Organisatie. Zij gaat allereerst in op de inbreng van GroenLinks die inging op de vergroting van de uitvoeringskant van de organisatie en op het nagaan hoe het werk aantrekkelijker is te maken met nog een aantal andere punten. Zij is het eens dat het belangrijk is om over eigen medewerkers te beschikken op structureel werk. Dat is het uitgangspunt van het college bij de werving van capaciteit. Daarop stuurt het college. Dat is ook uitgebreid besproken in de raadsvergadering op 6 juli jl. Toen heeft haar collega Streefland twee raadsbrieven toegezegd; de eerste over ambities en de personele

capaciteit is op 27 september jl. toegestuurd en wat het college doet om mensen te werven, maar ook om mensen te behouden.
Daarnaast kondigde het college aan meer detail informatie te zullen geven over een toekomstige vaste aanpak in het eerste kwartaal van 2024. Komende maandag zal de gemeente een nieuwe gemeentesecretaris krijgen. Het college wil de secretaris de tijd geven om hiermee aan de slag te gaan. Zij doet de suggestie een technische sessie hierover te organiseren. Zij adviseert de raad dat te doen nadat de raadsbrief in het eerste kwartaal is toegezonden.
De heer Dekkers (GroenLinks) vraagt of dan ook ingegaan wordt op de capaciteitsplanning. Hij doet de suggestie te plannen op een ruimere capaciteit.
Wethouder Voortman antwoordt dat onder die vraag de vraag ligt of de organisatie groter moet worden. De organisatie is groter geworden. Het uitgangspunt is al, het zelf te doen. Er is altijd naar te kijken of dat nog meer is te doen. Zij zal in de toegezegde brief er extra op ingaan hoe het college dat nu doet.
Mevrouw Passier (VOLT) sluit hierop aan. Het gaat niet alleen over het vergroten van de capaciteit van het stadskantoor, maar ook over het rekenen van meer uren per project. Worden dan minder projecten opgepakt wanneer het stadskantoor niet groter wordt?
Wethouder Voortman zet uiteen dat slechts een deel van de medewerkers op het stadskantoor werkt. Zij begrijpt dat het ook gaat om reëler plannen. Naar wat zij weet doet de organisatie dat. Zij begrijpt uit de inbreng van mevrouw Passier dat het of niet helder is dat de gemeentelijke organisatie dat zo doet of dat de gemeentelijke organisatie dat meer moet doen. De wethouder zal in de toegezegde brief daarop ingaan: hoe het college dat momenteel doet en of dat aanpassing behoeft.
Richting het CDA bevestigt de wethouder in Q1 hierop verder terug te komen. Specifiek wilde de heer Van Steeg een punt hebben over de brief die wethouder Schilderman had toegezegd als het gaat om personeelscapaciteit; de wethouder zegt bij deze toe in de toegezegde brief ook daarop in te gaan.
De fractie van D66 over Open Overheid verneemt van de wethouder dat dat de reden is waarom het college ervoor koos om informatiehuishouding op orde te brengen; zonder dat kan de overheid geen goede open overheid zijn. De informatie op orde moet ook een Rekening Risicovol Project zijn zodat het college daarop strakker gaat monitoren. Dat betekent dat zaken niet in een keer gerealiseerd worden; dat was te lezen in het document dat aan de raad is toegezonden.
De fractie van D66 had een aantal specifieke vragen over welke systemen gebruikt worden en dergelijke. Zij stelt voor dat langs de ambtelijke lijn te communiceren.
De fractie van de PvdA sprak over het tv-programma over de inhuur waarin werd aangegeven dat externe bedrijven ingehuurd worden om bezuinigingen te identificeren. Het college in Utrecht heeft er bewust voor gekozen om dat niet te doen. Het college is dit traject gestart met de inzet van alleen eigen capaciteit vanuit de lijn. Dat is ook in navolging van de toezegging van haar collega wethouder Schilderman zodat het college de raad bij de komende Voorjaarsnota alternatieven kan voorleggen waarover besluitvorming kan plaatsvinden.
Mevrouw Raaijmakers (PvdA) merkt op dat dit bij de Maatschappelijke Opvang dit wel gebeurt.
Wethouder Voortman kan deze opmerking niet plaatsen.
Mevrouw Raaijmakers (PvdA) zet uiteen dat binnen de maatschappelijke opvang momenteel gekeken wordt naar draaiknoppen. Een extern bureau doet dat.

Wethouder Voortman heeft dat niet paraat. Zij spreekt nu over de Utrechtse begrotingsalternatieven. Zij zal hier naar kijken; dan komt dat terug bij de raad.
De fractie van VOLT gaf aan het college kritisch te volgen wanneer het gaat over de dienstverlening, het klantencontactcentrum, de afhandeling van klachten. Met dergelijke onderwerpen houdt ook het college zich bezig; zij dankt VOLT hiervoor. Zij bevestigt dat dit een belangrijke voorwaarde is voor het vertrouwen in de overheid.
De fractie van de ChristenUnie sprak over Werken 3.0. Als onderdeel van Werken 3.0 wordt het stadskantoor opnieuw ingericht zo dat de werkplek beter aansluit bij de nieuwe hybride manier van werken. Dat leidt ook tot efficiënter gebruik van de beschikbare aantal vierkante meters. Het zal niet leiden tot afstoten van huisvesting, maar wel tot het voorkomen dat de snelgroeiende organisatie extra huisvesting moet zoeken. Het college wil ook dat het straks beter mogelijk wordt om intern te vergaderen zodat ook minder externe vergaderlocaties gebruikt hoeven te worden. De ruimte die de gemeente heeft, zou niet zozeer kleiner worden, maar ook slimmer besteed.
De aanpak van het ziekteverzuim is beschreven in de raadsbrief van 27 september jongstleden. In de afgelopen periode deed het college extra inspanningen onder andere door de afdeling vitaliteitsplannen te laten opstellen waarin zij een gerichte aanpak maakt op het voorkomen en het verlagen van het percentage ziekteverzuim. Vijf inzetbaarheidspecialisten zijn gestart die de leidinggevende ondersteunen bij de re-integratie van zieke medewerkers.
De fractie van BIJ1 stelde vragen naar aanleiding van het onderzoek naar institutioneel racisme, wilde graag een nieuw onderzoek daar naar. De wethouder refereert aan het uitgebreide debat hierover met haar collega wethouder Streefland. Destijds is gezegd eerst de tijd en de capaciteit in te zetten voor het uitvoeren van de aanbevelingen. Wanneer de raad nu zou zeggen een nieuw onderzoek te willen, zou dat ten koste gaan van het aan de slag gaan met de aanbevelingen. Ook dit is een kwestie van keuzes maken.
Mevrouw Nolten (BIJ1) hoort wat de wethouder zegt; met dat standpunt is haar fractie bekend. Tegelijkertijd druist dat in tegen de aanbevelingen 7 en 8 om het gelijktijdig te doen zodat het elkaar kan versterken. Aan die aanbevelingen wordt momenteel geen prioriteit gegeven terwijl die juist heel belangrijk zijn in de ogen van haar fractie.
Wethouder Voortman antwoordt dat aanbevelingen 7 het monitoringproces binnen de organisatie en uitkomsten betrof en 8 was suggesties voor het vervolgonderzoek. Daarover werd niet gezegd dat meteen te gaan doen. Het college monitort de zaken die het college nu gaat inzetten om na te gaan hoe een en ander werkt. Dat is iets anders dan helemaal een nieuw onderzoek op te zetten. De wethouder voegt hieraan toe dat een Uitvoeringsprogramma diversiteit en inclusie gericht op de gemeentelijke organisatie bijna gereed is en binnen enkele weken naar de raad zal gaan. Dat gaat hierop meer in. De wethouder kan zich voorstellen dat mevrouw Passier dat met belangstelling zal lezen.
Mevrouw Nolten (BIJ1) kijkt daar ten zeerste naar uit. Haar vraag is ook of dat door externen gemonitord wordt, ook in het kader van blinde vlekken die niet altijd gezien kunnen worden door de eigen organisatie. Haar fractie heeft advies gevraagd bij Atikel1 en bij de onderzoekers over wat zij nu adviseren op dit moment met ook de kennis dat er nu een inclusieaanpak aankomt.

Wethouder Voortman antwoordt dat wanneer het gaat om de beleidsnota Inclusie, de brede aanpak op inclusie er sowieso een monitoringcyclus komt exclusief met partners en ook met de stad; dat is het college van plan.
Mevrouw Nolten (BIJ1) vindt partners en de stad een beetje vaag klinken. Zij hoopt dat dat verduidelijkt gaat worden in de komende agenda.
Wethouder Voortman antwoordt bevestigend. Zij rondt hiermee haar beantwoording af.

Burgemeester Dijksma zal antwoord geven op 15 thema's. Zij zal per onderwerp antwoorden en niet per fractie. Inleidend zet zij uiteen dat hier de programmabegroting centraal staat. Zij voorziet ingewikkelde tijden waarbij goed nagedacht zal moeten worden waar het geld n uitgegeven wordt. Dat is ook al te zien in deze begroting. Zij maakt zich zorgen over de stapeling van wensen zonder dat de commissie er extra budget bij levert op een enkeling na die een amendement aankondigt. Dat gaat niet.
Allereerst gaat zij in op de discussie in de commissie over veiligheid in de stad. Het probleem van die discussie is dat beide waar is: op sommige cijfers is een dalende trend te zien. Tegelijkertijd is een extreme verharding te zien op sommige van de incidenten die zich voordoen in de stad. De burgemeester bevestigt dat het bestuur succesvol is én dat er nog veel te doen is. Zij heeft haar handen vol aan de veiligheid in de stad en noemt enkele trends die zich voordoen.
Zij is het eens met mevrouw Meerding dat de ambitie moet zijn om het beter te doen. In een groeiende stad is het gelijk houden van de veiligheid ook een verbetering. In die zin is de ambitie zo te lezen. Elke dag zet de ambtelijke organisatie een stap extra. In goede samenwerking met politie Justitie en de BOA's wordt dagelijks goed samengewerkt.
Op de vraag hoe het budget zich ontwikkelt, zet de burgemeester uiteen dat het budget voor 2024 67,6 miljoen is. In 2025 66,9 miljoen. In 2026 67,2 miljoen. En in 2027 67,2 miljoen structureel. Daarin zit dus fluctuaties, maar ook een verlaging. Een van de posten daarin is de door de heer Van Steeg genoemde digitale veiligheid; het goede nieuws is dat die samenhangt met de Veiligheidsagenda die de raad later dit jaar zal ontvangen. Dat is daarmee de financiering van de agenda digitale veiligheid; die is voor deze periode gedekt. De burgemeester kon niet overeind houden om het structureel door te trekken naar een volgende periode. Aan het einde van dit plan zal een nieuwe weging moeten plaatsvinden of er geld komt of niet. Dan is het een paar jaar later. Het kan ook zijn dat dan de financiële malaise nog groter is. Of er is ruimte. Dan kan op dat punt weer een nieuwe weging plaatsvinden.
De heer Koning (D66) dankt de burgemeester voor deze beschouwing. Hij vindt het fijn dat zij waarheid ziet in het totaal van het debat.
Wanneer hij specifiek kijkt naar de criminaliteitscijfers en de uitsplitsing daarvan, valt hem één ding écht op: behalve op één aspect scoort Utrecht beter dan in 2013. Die ene uitzondering is fietsendiefstal. Dat is in een jaar tijd met ruim 30% toegenomen. Hij vraagt hoe dat te verklaren is. Doet de gemeente er alles aan om fietsendiefstallen tegen te gaan?
Burgemeester Dijksma zet daarop de opsporingcapaciteit niet vol in. Dat neemt niet weg dat het stelen van fietsen heel vervelend is. Uitgezocht zou moeten worden of de diefstal samenhangt met het succes als fietsstad. Er zijn in Utrecht meer fietsen dan inwoners. Kijkend naar wat er afkomt op het stadsbestuur aan zorgelijke ontwikkelingen binnen het veiligheidsdomein, zet het stadsbestuur daarop niet de volle

capaciteit. Dat doet het college wel op andere onderwerpen zoals naar voren gebracht door mevrouw Fattal.
De heer Van Steeg (CDA) begrijpt wat de burgemeester zegt over keuzes die gemaakt moeten worden als het gaat om digitale veiligheid. Hij vraagt of zij met hem deelt dat een merkwaardige keuze is om juist hierop te korten bij de Voorjaarsnota gezien de ontwikkelingen in de digitale veiligheid.
Burgemeester Dijksma antwoordt dat zij dat heel goed heeft afgewogen. Zij beseft dat op dit onderwerp de gemeente vol aan de bak zal moeten in de komende tijd. Dat zal het college ook doen. De raad zal het plan ontvangen. Dat loopt tot en met deze periode voor de Veiligheidsagenda. Zij kan het risico nemen na deze periode daarvoor opnieuw een strijd te moeten voeren of dat ze kan zeggen dat de aanpak zo succesvol was dat die vanzelf binnen de reguliere werkwijze valt. In de komende periode zal dit onderwerp niet te kort gedaan worden. Om die reden vindt zij het verantwoord.
Het eerste verzoek zonder dekking kwam van mevrouw Meerding voor de uitbreiding van het aantal focusgebieden; niet alleen naar ASW en Lombok maar kijk ook naar Kanaleneiland Zuid en het Winkelcentrum Lunetten. Dat past niet binnen de huidige budgetten. Uiteraard heeft het college voor die gebieden extra aandacht. Maar een programmatische aanpak vereist veel meer capaciteit. Los van de vraag of daarvoor financiën zijn, moet de menskracht daarvoor ook gevonden worden. Dat blijft in de krappe arbeidsmarkt in toenemende mate een issue.
Mevrouw Meerding (VVD) merkt op dat het altijd de bedoeling is om de voorstellen wel te dekken. Wanneer zij dit in een amendement zou zetten, zou daarvoor dekking zijn. Zij heeft niet de illusie dat zij daarvoor de rest van de raad meekrijgt. Zij hoopt dat de burgemeester nog ingaat op de andere mogelijkheden in haar verdere beantwoording om op dit gebied nog iets te doen - zij sprak ook over camera's, over integrale aanpak.
Burgemeester Dijksma gaat daar direct op in. De camera's worden altijd afgewogen in het beleidskader zoals de raad dat in meerderheid heeft vastgesteld. Daarbij geldt dat wanneer het nodig is, de duur van de tijdelijke camera verlengd wordt. Het is ook mogelijk dat er later een camera terugkomt. Het zal altijd een sluitstuk zijn van beleid. Zij heeft niet de illusie dat met één of twee camera's de problemen in de gebieden opgelost zullen worden. Een oplossing vraagt om andere inzet. Zij denkt ook dat het belangrijk is; de gemeente doet niet niets in die gebieden. Het college blijft daarop inzetten. Mocht er een camera nodig zijn, komt die binnen de regels van het beleidskader.
Mevrouw Meerding (VVD) begrijpt dat kader heel goed. Zij vraagt of het wellicht tegenstrijdig is om te zeggen dat er tijdelijk camera's gewenst zijn terwijl ze steeds weer worden teruggehangen. Dan schieten ze haars inziens hun doel voorbij.
Burgemeester Dijksma antwoordt dat het college dat ook niet steeds doet. Het college doet dat soms en alleen wanneer dat nodig is. Die precisie is daarbij te betrachten. Dat werkt op zichzelf goed. In dat kader is eerder gepleit voor meer flexibiliteit dan voor minder omdat het college ook ziet dat de criminaliteit of de druk in de stad of de overlast zich verplaatsen.
Met betrekking tot de aanpak verwarde personen vindt de burgemeester het goed te zeggen dat het beeld van het college is dat het aantal verwarde personen toeneemt. Dat is terug te zien in de PGA-aanpak waarin meer mensen worden opgenomen en waarin meer wordt ingezet op overlastlocaties. Dit jaar is een intensivering of een nieuwe aanpak gestart waarbij het college het overleg met de partners, ook met de

zorgpartners, geïntensiveerd heeft. Op wijkniveau is een lokaal PGA-overleg. Ook voor de binnenstad is het regulier operationeel ketenoverleg. Het college startte het Erop Af Team in de binnenstad. Het college neemt zich voor in Q1 2024 een update naar de raad te sturen: over de stand van zaken en wat er allemaal gedaan wordt. Recentelijk is een Oploop gehouden met de minister van Justitie en de minister van langdurige Zorg om te laten zien hoe het college in Utrecht met deze thematiek aan de slag gaat waarbij zorg en repressie hand in hand gaan - de Utrechtse aanpak. De ministers waren daarvan onder de indruk.

Mevrouw Fattal (GroenLinks) merkt op dat in de media is gecommuniceerd dat de PGA ook een preventieve werking heeft; daaronder valt het bezoek aan huis van iemand die zijn baan heeft verloren, of van iemand die terug is gevallen in verslaving. Zij vraagt wat op wijkniveau in een dergelijk PGA-overleg besproken wordt; is dat na afloop of preventief?

Burgemeester Dijksma antwoordt dat dit op operationeel niveau ligt. Zij vindt dat geschikter om dit in de update te vermelden. Haar indruk is niet dat er pas in actie gekomen wordt wanneer het kalf verdronken is.

Zij vervolgt haar beantwoording met in te gaan op de aanpak femicide. Zij vindt dat een belangrijk thema. Dat begint met niet wegkijken benoemen, precies zoals geformuleerd door mevrouw Fattal. Zij schetst haar aandacht hierop. Het college gaat daarmee aan de slag. Het college brengt dit onder in de multidisciplinaire aanpak huiselijk geweld en kindermishandeling. Hulpverlening en justitie werken ook op dit dossier samen. In de komende tijd zal het college hierop actiever zijn.

De achtergelaten kinderen is een lastiger verhaal. De burgemeester heeft laten uitvragen hoe dat precies zit in de uitschrijving bij de burgerlijke stand.

Mevrouw Snippe (Partij voor de Dieren) verwacht dat de burgemeester bekend is met het onderzoek dat aantoont dat een 67% van de gevallen waar bij sprake is van dierenmishandeling, ook sprake is van mishandeling van mensen in het gezin. Zij vraagt of de burgemeester bereid is om die link te leggen. In hoeverre wordt die link al gelegd.

Burgemeester Dijksma reageert daar voorzichtig positief op. Het onderzoek is bekend. Mevrouw Snippe heeft volstrekt gelijk. Recentelijk is dat ook gebleken in Rotterdam. Zij denkt dat dat een belangrijke indicator is en dat die op die manier moet worden meegewogen.

De burgemeester gaat in op de uitschrijvingen. Dit jaar waren dat 371 kinderen van 0-18. Die vertrokken naar het buitenland. Dit aantal bestaat uit kinderen die zijn ingeschreven met familie of alleen. Gelet op de zeer beperkte capaciteit bij de burgerlijke stand, is het niet mogelijk om daarna nog te gaan uitspinnen wat dat betekent. Zij ziet het probleem wel. Zij weet niet of hieraan iets is te doen binnen de bestaande kaders voor zover de politie en justitie daarmee niet al aan de slag zijn. Wanneer dat extra nog iets vraagt van de gemeente, zit de burgemeester tegen het plafond van wat de gemeente kan leveren. Bij de burgerlijke stand is in ieder geval al sprake van een tekort aan menskracht.

Mevrouw Fattal (GroenLinks) begrijpt de uitdaging met betrekking tot capaciteit goed. Zij is benieuwd naar de wettelijke kaders. Kan de gemeente vragen wanneer iemand zich uitschrijft waar iemand heen gaat en wanneer mensen terugkomen.

Burgemeester Dijksma antwoordt dat ze dat moet laten uitzoeken. Zij veronderstelt dat mevrouw Fattal als geen ander weet dat de privacywetgeving mensen ook beschermd tegen al te veel nieuwsgierigheid. Dat is lastig. Het gaat om specifieke

doelgroepen die in beeld zijn rondom vermeende terroristische activiteiten. Ook daar vinden dit soort casussen plaats. Dan is het gemakkelijker om daarvan iets te vinden.
Mevrouw Assen (PvdA) merkt op dat bij femicide ook een vraag gesteld is over de feestdagenaanpak.
Burgemeester Dijksma antwoordt dat dat van hetzelfde laken een pak is; haar vraag is dan wat mevrouw Assen concreet vraagt. Mogelijk moet het college dan iets doen. Uiteraard is het college hierop alert rond de feestdagen. Een campagne zou een optie kunnen zijn. Maar daarvoor zijn de middelen niet.
Mevrouw Assen (PvdA) begrijpt dat. Zij bevestigt dat het kort dag is. Zij stelt zich voor dat de burgemeester hierin beter thuis is dan zij. Zij roept de burgemeester op om na te gaan wat haalbaar is en niet heel duur.
Burgemeester Dijksma antwoordt dat een klein prijskaartje ook een prijskaartje is. De optelsom van kleine prijskaartjes, leiden toch tot een grote rekening. De burgemeester kan die niet betalen. Zij is daarin streng. Ook dit jaar zal hieraan aandacht besteed worden. Zij schetst hoe ingewikkeld het kan worden.
Mevrouw Assen (PvdA) had gevraagd hoe de gemeente omgaat met dat het bekend is dat het rond de feestdagen intensiever is. De burgemeester weet al wat hierop gebeurt met de partners.
Burgemeester Dijksma bevestigt dat het college aandacht besteedt, ook met de campagne van Orange the World in het najaar. Op die manier doet het college alles wat kan, ook om het bewustwordingsproces op gang te houden. Bovendien heeft het college een aanpak huiselijk geweld. Ook zet het college stappen in de aanpak van femicide. Het onderwerp wil het college ook daarin tot zijn recht laten komen. Zij stelt voor een ander moment te kiezen om hierover door te praten aan de hand van een update; dan kan het college ook laten zien wat het al doet, wat het college extra doet en wat dat betekent. Zij wil voorkomen een aantal kleine onderwerpen te selecteren. Dan kiest zij liever voor een integrale bespreking.
Mevrouw Assen (PvdA) vindt dat heel goed. Haar vraag was er nu op gericht op het gegeven dat het nu eind oktober is en dat de feestdagen in aantocht zijn. Zij neemt nota van wat de burgemeester heeft gezegd.
Burgemeester Dijksma gaat in op de opmerkingen over het vuurwerk. Zij geeft daarvan een update: toename meldingen vanaf oktober, een piek vanaf half december, de aanpak voor dit jaar is gewijzigd. Vanaf oktober zet het college de wijkboa's in op vuurwerkoverlast. Zij surveilleren actief op hotspots naar aanleiding van meldingen en op vuurwerkvrije zones. Daarnaast zet het college vanaf half december de vuurwerkteams in; in de derde week van december zijn dat vier koppels, in de vierde week van december gaat dat naar acht koppels. Ook zij worden ingezet op de hot spots.
De burgemeester gaat in op de normalisering van de discussie over drugs; daarover is de raad een brief toegezegd, deels vanuit de portefeuille volksgezondheid. Het college heeft ervoor gekozen de wethouder volksgezondheid The leading actor te laten zijn op dit dossier. Zij verwijst de heer Van Steeg naar wethouder Eerenberg.
De heer Van Steeg (CDA) blijft moeite houden om die twee van elkaar te scheiden. Hij stelt zich voor dat de burgemeester heel goed een integrale blik kan werpen op dit onderwerp. Hij vraagt of de burgemeester bereid is een dergelijke campagne te starten.
Burgemeester Dijksma antwoordt dat zij die integrale blik in het college heeft. De heer Van Steeg gaat het gesprek aan met de wethouder.

Ook als het gaat om stalbranden zit wethouder Eerenberg op dat dossier. Het gaat om handhaving in de bestaande bouw. De burgemeester kan toezeggen met de VRU op te diepen wat op dit terrein allemaal gebeurt, niet zozeer alleen in preventie, maar ook wat dat betekent in de samenwerking rondom de handhaving. Voor het grootste deel zit dit niet in haar portefeuille.
Mevrouw Snippe (Partij voor de Dieren) begrijpt dat de burgemeester de oproep om zich ook te bekommeren om dieren, niet onderschrijft.
Burgemeester Dijksma antwoordt ontkennend. Zij is ingegaan op de verdeling in het college als het gaat om de verantwoordelijkheden.
Mevrouw Snippe (Partij voor de Dieren) houdt vast aan haar pleidooi. Zij krijgt graag de reactie van de burgemeester daarop.
Burgemeester Dijksma aanvaardt het compliment met het in haar gestelde vertrouwen. Zij houdt vast aan de portefeuilleverdeling. Dit thema vindt plaats binnen het domein van de ruimtelijke ordening. Zij herhaalt haar toezegging als het gaat om haar toenadering van de directeur van de VRU; die toenadering is vanuit een andere lijn en niet vanuit haar collegebevoegdheid. Zij zal de commissie schriftelijk informeren over wat uit dat gesprek komt.
Zij vervolgt met in te gaan op de inbreng van mevrouw Assen over de Wijkbureaus. De fysieke wijkposten Lombok en ASW zijn in de maak. In Lombok is het college in onderhandeling met een pandeigenaar. Bij de ASW is een pand gevonden. Het college legt de laatste hand aan de inrichting van dat pand. Gesproken is over de verplaatsing van een Wijkpost. De burgemeester zet uiteen dat het steeds de bedoeling was dat die wijkpost eerst tijdelijk in West zou komen en daarna zou doorschuiven naar Oog in Al. Dat is niet een plotselinge verandering van beleid.
Met betrekking tot de dragqueens en de vraag of de doelgroep is op te nemen in de aanpak straatintimidatie zet de burgemeester uiteen dat het college specifiek aandacht heeft voor de brede LHBTIQplus gemeenschap. Daar valt de groep ook onder. Dat betekent niet dat het college specifiek met deze groep in gesprek is. Wanneer daaraan behoefte is, is dat gesprek te voeren. De burgemeester gaat ervan uit dat evenveel aandacht in de aanpak zal zijn voor elke vorm van intimidatie, en om wie het ook gaat. Het college zal later verslag doen van de voortgang in de aanpak. Zij bevestigt richting Student & Starter dat er niet alleen een mooie onderwijsmodule is op drugs, maar dat het bestuur van Utrecht ook een fantastische onderwijsmodule heeft gepresenteerd rondom het onderwerp straatintimidatie. Die is zo goed dat hij waarschijnlijk landelijk wordt uitgerold. Zij dankt iedereen in het team die daaraan heel hard heeft gewerkt.
Zij vervolgt met in te gaan op de koranverscheuringen en de demonstraties. Zij ziet een belangrijk verschil in de wetgeving tussen datgene wat toegestaan is aan beledigend en schurend en datgene wat strafbaar is. Het is niet aan de burgemeester om te beslissen en te bepalen wat een strafbare uiting is. Wat strafbaar is wordt getoetst door het Openbaar Ministerie op basis van de huidige geldende Nederlandse wetgeving. Daarbij geldt bijvoorbeeld dat de koran verscheurd mag worden, ook al is dat voor grote groepen mensen heel pijnlijk en zeer beledigend. Bij een verbranding gelden andere regels; dan is er vuur in de openbare ruimte en is het te verbieden volgens de APV. Het college zit er bovenop bij dat type demonstraties met een of speciale officier van justitie om te beoordelen of iets strafbaar is of niet. Dat is ook gedaan bij de recente demonstratie van vorige week. Ook daarin lag de beslissing niet bij de burgemeester. Zij noemt in dit verband de trias politica.

Gevraagd is in navolging van een oproep iets te doen om een bepaalde aanbesteding niet door te laten gaan; de burgemeester ontraadt dat de raad. De burgemeester zet in deze stad alles op alles om de bondgenoten van de gemeente bij elkaar te brengen en met elkaar in gesprek te laten gaan en niet iets eigenstandigs te doen waarin een conflict elders in de wereld naar Utrecht gehaald wordt. Dat betekent dat alle zeilen bijgezet moeten worden. Dat betekent dat de burgemeester soms kritiek krijgt over haar handelen; het is haar taak om in Utrecht de vrede en de openbare orde te bewaren en te bewaken. Zij hoopt dat de raad haar daarin wil steunen. Dat op zichzelf is al moeilijk genoeg.

De heer Simşek (DENK) riep niet op één kant te kiezen in bijvoorbeeld een conflict. Hij riep op de kant te kiezen van het internationaal recht en van mensenrechten. Hij vraagt hoe de burgemeester de mensenrechtenstad Utrecht rijmt met een bedrijf dat bijdraagt aan oorlogsmisdaden elders in de wereld waarvan mogelijk straks bussen door de stad Utrecht gaan rijden.

Burgemeester Dijksma merkt op dat de heer Simşek in zijn woordkeus wel degelijk één kant kiest. Daar zit haars inziens het probleem. Zij vindt het belangrijk om nu niet weer nieuwe onderwerpen op te zoeken waarmee controverse veroorzaakt wordt. Zij vindt het niet aan haar als burgemeester om over specifieke aanbesteding van het openbaar vervoer zich uit te laten, nog los van het gegeven dat zij de context niet kent, de achtergrond niet en ook niet kan delen of dat wat de heer Simşek zegt allemaal waar is.

De heer Simşek (DENK) benadrukt zijn standpunt met in te gaan op de gevolgen van een eventueel gunstig resultaat voor een bedrijf in aanbesteding. Hij informeert de burgemeester graag. Hij wil graag met haar uitgebreide brief van onder andere the Rights Forum doornemen. Daarin staat dit goed beschreven, ook als het gaat om verdragen die Nederland heeft getekend als het gaat om internationaal recht, rond maatschappelijk verantwoord inkopen.

Burgemeester Dijksma heeft voor haar informatie de heer Simşek niet nodig. Zij wil het graag laten bij haar inbreng hierover.

Mevrouw Meerding (VVD) begrijpt dat de burgemeester niet gaat over wat wel en niet strafbaar is. Haar verbeterpunten zitten in hoe het college reageert wanneer er iets misgaat in een demonstratie en hoe snel de raad daarover geïnformeerd wordt. Haar inbreng ging vooral daarover.

Burgemeester Dijksma attendeert op haar brief; daarin was te lezen dat er per saldo niets mis ging. Er gebeurde alleen iets dat leidde tot heel veel beroering. Het college heeft in de brief een uitleg en een verantwoording gegeven. Zij gaat nader in op de gebeurtenissen. Wat haar betreft is adequaat gehandeld op de gebeurtenissen.

Zij vervolgt haar beantwoording met in te gaan op mensen die een bedrijfssluiting meemaken wanneer explosieven aan hun voordeur waren gehangen. Zij gaat niet in op individuele casussen en zij handhaaft dat standpunt. In dit soort situaties vindt zij het belangrijk bij feiten te blijven. Het college sluit een huis of een bedrijf niet lichtvaardig. Daarbij wordt altijd het belang meegewogen van een ondernemer of een eigenaar of een huurder van een woning. Dat wordt daarna ook door de rechter getoetst. Dat gaat ook hier gebeuren. De burgemeester vindt dat de raad zich niet moet mengen in een lopende juridische casus. Zij roept de raad op dit ook te doen.

De heer Simşek (DENK) vraagt hoe de burgemeester met dit soort sluitingen rekening houdt met het gegeven dat de verhuurder de huurovereenkomst kan ontbinden

en dat dergelijke ondernemers op straat kunnen komen te staan als gevolg van het gegeven dat het pand ooit is gesloten door de gemeente.
Burgemeester Dijksma antwoordt dat hierin een proportionele afweging plaatsvindt. Gekeken wordt bijvoorbeeld of er meerdere zaken zijn waar hetzelfde gebeurt. De economische gevolgen worden meegewogen en of zich dat verhoudt tot de onveiligheid die in de buurt kan plaatsvinden wanneer geweld in de richting van een bedrijf wordt uitgeoefend. Zij benadrukt dat hierin een integere afweging plaatsvindt. Dat kan soms betekenen dat de rechter zegt dat de gemeente dit anders had moeten doen, of dat een pand minder lang gesloten mag worden. Zij vindt dat dat goed is. Het handelen van de gemeente wordt altijd getoetst. Dit moet niet door de raad getoetst worden maar door de rechter.
De heer Simşek (DENK) vraagt of de burgemeester bereid is om met deze ondernemster in gesprek te gaan en haar eventueel bij te staan wanneer de verhuurder haar op straat zou zetten.
Burgemeester Dijksma antwoordt niet in te gaan op individuele casussen.
Zij vervolgt haar beantwoording met in te gaan op de inbreng over mensenhandel zoals naar voren gebracht door de ChristenUnie. Zij zet uiteen dat Utrecht goed aangehaakt is bij het programma en bijgedragen heeft aan de totstandkoming van dat programma. De G4 heeft samen met de VNG vandaag een brief gestuurd naar de commissie ten behoeve van het Kamerdebat dat daar gaat plaatsvinden. De brief gaat in op twee specifieke punten: de gegevensdeling eerder mogelijk maken; van belang voor de opsporing. En ten tweede de opvang van slachtoffers en daarvoor goede aandacht hebben. De 2 miljoen euro zal waarschijnlijk in projecten gaan zitten en niet naar gemeenten gaan.
D66 verzocht een toezegging gestand te doen met betrekking tot privé camera's op de openbare ruimte gericht. De gemeente heeft geen bevoegdheden. De bevoegdheden liggen bij de autoriteit persoonsgegevens. Een klein communicatieplan is in de maak en kan dit jaar nog worden uitgevoerd. Bij de halfjaarlijkse update van het cameratoezicht wordt de raad geïnformeerd en krijg D66 het antwoord op de vraag.
Zij gaat in op datgene wat gezegd is over de Utrexit. Zij vindt dat een heel slecht idee. Zij bevestigt het belang van de vraag hoe het zit met transparantie en controle. Het college probeert bij de gemeenschappelijke regelingen de raad met zienswijzen op een goede manier mee te nemen. Dat leidt ook regelmatig tot een bijstelling, ook van het beleid. Er is niet één raad die daarop toeziet naar soms zelfs 26 als het gaat om de VRU. Regelmatig worden bijeenkomsten gehouden voor alle raadsleden, bijvoorbeeld recentelijk nog vanuit de U10. Het valt haar op dat de Utrechtse raad in afwezigheid schittert. Zij roept ook de heer Gallaird op langs te komen; in de bijeenkomsten kunnen raadsleden hun invloed uitoefenen op het beleid van de organisatie.
Zij rondt hiermee de beantwoording af.
De heer Gaillard (Stadsbelang Utrecht) vraagt of dit een “nee” is op de gevraagde toezegging. **Burgemeester Dijkstra** antwoordt bevestigend. Zij attendeert op de gevolgen daarvan alleen al om die stap te zetten. Zij herhaalt haar vraag te stoppen met het doen van voorstellen zonder dekking te geven.
De heer Gaillard (Stadsbelang Utrecht) kondigt een amendement aan.

Gemiste vragen
Mevrouw Passier (VOLT) vraagt hoe de raad betrokken wordt bij de acties die het college gaat uitwerken; hoe zijn de bovengemeentelijke belangen te controleren?

Welke vorderingen worden daarin gemaakt. Haar fractie is voorstander van de Utrexit.

De heer Van Bergen (ChristenUnie) had een vraag gesteld over de indicatoren 2022/2023 over betrouwbaar bestuur. Op die vraag miste hij het antwoord.

Punt van orde
Mevrouw Snippe (Partij voor de Dieren) gaat ervan uit dat bij de commissie ROG wethouder Eerenberg antwoord zal geven op de vragen waarop de burgemeester geen antwoord gaf. **Burgemeester Dijksma** antwoordt bevestigend.

Voortzetting debat, gemiste vragen
Mevrouw Snippe (Partij voor de Dieren) deed een aantal suggesties in het kader van het antwoord van de burgemeester over de VRU. Zij vraagt de burgemeester daarop te reageren: steekproeven bij stalcontroles waarbij gelijk te beboeten is bij overtreding van de regels en eventueel vooraf aankondigen dat er steekproeven gehouden zullen worden zo dat de stallen op orde te brengen zijn. Zij deed een voorstel voor de inzet van BOA's op de stalcontroles. Zij wil graag weten hoe de burgemeester daarin staat.

Mevrouw Assen (PvdA) merkt op dat de burgemeester niet inging op haar vraag over de aanpak van het tekort aan personeel in het veiligheidsdomein. De meeste suggesties die zij deed, kosten geen geld; daarbij gaat het om beleidskeuzen.

Mevrouw Meerding (VVD) had een vraag gesteld over de gebiedsgerichte aanpak die er nu al is bij de ASW in Lombok en het geld dat na 2024 daarvoor niet meer beschikbaar is en wat er dan gebeurt met de aanpak.

Beantwoording
Burgemeester Dijksma vindt de vraag over de indicatoren technisch; zij vraagt die vraag langs ambtelijke weg af te doen.
Op de meer algemene vraag over de betrouwbare overheid waarbij ook de visie van het publiek op de raad ter sprake kwam, moedigt zij de raadsleden aan dit gezamenlijk op te pakken. Zij vindt het overigens zeer terecht dat VOLT deze vraag stelde. Zij heeft iets gezegd over de bovenwettelijke regelingen in het debat met de heer Gaillard; zij herhaalt haar inbreng over de zienswijzen. Plannen in het kader van bovenwettelijke regelingen zijn in de raad besproken. De raad gaat er over. Dit komt op verschillende momenten bij de raad langs. De raad kan altijd een debat initiëren.
Mevrouw Passier (VOLT) zocht de activiteiten erbij op zoals opgenomen in de begroting waar het gaat om de betrouwbare overheid; "nieuwe activiteiten in het begrotingsjaar…formuleren van doelstellingen en ambities ten aanzien van het functioneren van de raad op langere termijn." Zij vraagt hoe het college de raad daarin meeneemt.
Burgemeester Dijksma bevestigt dat dit ook in de raad besproken wordt. Het DB van de raad zal daarin een leidende rol nemen. Uiteraard wordt de raad hierbij betrokken.
Zij gaat in op de suggesties van mevrouw Snippe en blijft het antwoord schuldig op de vraag over de steekproeven; zij vermoedt dat dat gaat om handhaving. Dat is aan de orde in een andere portefeuille. Dat geldt ook voor de vraag met betrekking tot de

inzet van de BOA's. Een eventueel amendement kan pas beoordeeld worden wanneer de dekking aangetoond wordt. Het is moeilijk om daarop vooruit te lopen. Richting mevrouw Assen zet de burgemeester uiteen over de aantrekkelijkheid van beroepen in de veiligheidsketen dat zij het lastig vindt omdat mevrouw Assen zegt dat dat iets te maken heeft met beleidskeuzes. De burgemeester antwoordt bevestigend met op te merken dat die voor een belangrijk deel in het bredere mandaat liggen van het college. Gratis parkeren voor agenten kan niet besproken worden met de burgemeester; daarover gaat de wethouder Verkeer. Dit debat speelt ook bij onderwijs, voor onderwijzers. Dat bleek al ingewikkeld om dat tot een goed einde te brengen. Zij legt de vraag voor aan de raad of het wellicht raadzaam is eerst te kijken of dit een goede routing is. De burgemeester is hierover voorzichtig. Zij bevestigt dat het beleidskeuzen zijn. Beleidskeuzen hebben soms grote consequenties. Zij vindt het niet verstandig om daarop vooruit te lopen. Zij stelt voor dat de PvdA fractie daarover een voorstel indient. Dan kan het college daarop reageren.
Mevrouw Meerding vroeg wat er gebeurt met de incidentele impuls. Dat moet worden bezien wanneer het stadsbestuur op streek is met het programma. Het kan zijn dat het aanjaaggeld daarvoor voldoende was om een forse klap naar voren te maken. Het college blijft dit met updates naar de raad sturen. De burgemeester stelt voor dit met de raad te bespreken op het moment waarop het einde van het geld is bereikt: wat dat betekent. Ze wil daarvoor eerst meer inzage hebben en kunnen beoordelen of het een succes is. Zij denkt overigens dat dit een goede aanpak is. Zij ziet uit naar het vervolg.

Tweede termijn
De heer Van Bergen (ChristenUnie) spreekt zijn waardering en steun uit richting de burgemeester voor haar opstelling als het gaat om conflicten elders in de wereld die de gemoederen bezighouden in Nederland en Utrecht. Hij vindt de houding van de burgemeester getuigen van wijsheid.

De voorzitter vraagt of er partijen zijn die iets willen meegeven aan de raadsbespreking van de programmabegroting.
De heer Koning (D66) heeft een technische vraag uitgezet in het kader van de Open Overheid en de toename van fietsendiefstallen in de overweging van D66 voor zijn inbreng in de gemeenteraadsvergadering.

Mevrouw Meerding (VVD) zal een amendement indienen om geld vrij te maken voor de gebiedsgerichte aanpak in Lunetten en Kanaleneiland Zuid.

Mevrouw Passier (VOLT) denkt aan een motie over effectindicatoren om die hier en daar aan te vullen en mogelijk een motie voor de uitvoering van de raadstoets die is gehouden.

De heer Van Steeg (CDA) gaat na in hoeverre zijn fractie amendementen zal inbrengen. Zijn fractie zal in ieder geval een tegenbegroting indienen. Hij heeft in het debat een aantal zaken genoemd die in die tegenbegroting terugkomen.

Mevrouw Assen (PvdA) kondigt een fractieoverleg aan.

Mevrouw Fattal (GroenLinks) overweegt een motie over specifieker beleid ten aanzien van femicide. Afhankelijk van wat blijkt over de privacywetgeving misschien iets over de meldingen bij uitschrijving.

Mevrouw Snippe (Partij voor de Dieren) kondigde al een amendement aan om geld vrij te maken voor een BOA om de stallen te controleren op brandveiligheid en die over dat onderwerp kan adviseren.

Toezeggingen

- In Q1 2024 ontvangt de raad een brief met een update over het beleid t.a.v. verwarde personen;

- Er volgt vóór einde 2024 een schriftelijke terugkoppeling aan de raad van het reguliere gesprek van de burgemeester met de directeur VRU over de brandveiligheid van veestallen;

- In Q2 2024 volgt een raadsbrief met een update over de aanpak huiselijk geweld, waarin ook het thema femicide wordt meegenomen.

Lijst toezeggingen -moties-brieven VBF 30 november 2023 (inclusief voortgangsinformatie)

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
550	Raadsvoorstel Programmabegroting 2024: M393	Gemeenteraad 09-11-2023 5. Raadsvoorstel Programmabegroting 2024	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid		
531	Raadsvoorstel Programmabegroting 2024	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 25-10-2023 2.a. Raadsvoorstel Programmabegroting 2024	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid		
530	Raadsvoorstel Programmabegroting 2024	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 25-10-2023 2.a. Raadsvoorstel Programmabegroting 2024	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid		
529	Raadsvoorstel Programmabegroting 2024	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 25-10-2023 2.a. Raadsvoorstel Programmabegroting 2024	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid		

Lijst toezeggingen -moties-brieven VBF 30 november 2023 (inclusief voortgangsinformatie)

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
535	Raadsvoorstel Programmabegroting 2024	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 24-10-2023 2.a. Raadsvoorstel Programmabegroting 2024	Wethouder Schilderman	Financiën		
528	Raadsbrief Minimumloon 14 euro bij aanbestedingen	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 12-10-2023 10. Raadsbrief Minimum uurloon 14 euro bij aanbestedingen	Wethouder Schilderman	Financiën		
527	Raadsbrief Actieagenda Digitale Stad 2023	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 12-10-2023 9. Raadsbrief Actieagenda Digitale Stad 2023	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie		
526	Raadsbrief Toekomst Wijkplatforms 2023 - 2026	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 12-10-2023 8. Raadsbrief Toekomst Wijkplatforms 2023 - 2026	Wethouder Oosters	Participatie		
506	Raadsvoorstel Aanpak burgerberaad jaarwisseling: M340	Gemeenteraad 21-09-2023 23. Raadsvoorstel	Wethouder Oosters	Participatie		

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
		Aanpak burgerberaad jaarwisseling				
503	Afrondende besluitvorming na debat over Aanpak inclusieve stagemarkt en actieplan MBO: M316	Gemeenteraad 21-09-2023 14. Afrondende besluitvorming na debat over Aanpak inclusieve stagemarkt en actieplan MBO	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie		
524	Raadsvoorstel Wijziging van de APV Utrecht partiële herziening 2023	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 14-09-2023 3.2. Raadsvoorstel Wijziging van de APV Utrecht partiële herziening 2023	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid		
522	Evaluatie handhavingsdossier binnenstad en het Berenschotrapport	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 14-09-2023 12. Evaluatie handhavingsdossier binnenstad en het Berenschotrapport		Juridische zaken		
521	Evaluatie handhavingsdossier binnenstad en het Berenschotrapport	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 14-09-2023 12. Evaluatie handhavingsdossier	Wethouder Streefland	Juridische zaken		31-12-2023

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
		binnenstad en het Berenschotrapport				
514	Raadsvoorstel Voorjaarsnota 2023 en Eerste bestuursrapportage 2023: Analyse inhuur	Gemeenteraad 06-07-2023 11. Raadsvoorstel Voorjaarsnota 2023 en Eerste bestuursrapportage 2023	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie		
513	Raadsvoorstel Voorjaarsnota 2023 en Eerste bestuursrapportage 2023: Toekomstbestendige ambtelijke organisatie	Gemeenteraad 06-07-2023 11. Raadsvoorstel Voorjaarsnota 2023 en Eerste bestuursrapportage 2023	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie		
482	Raadsvoorstel Voorjaarsnota 2023 en Eerste bestuursrapportage 2023: M297	Gemeenteraad 06-07-2023 11. Raadsvoorstel Voorjaarsnota 2023 en Eerste bestuursrapportage 2023	Wethouder Schilderman	Financiën		
451	Voorjaarsnota 2023: verbeteren van de arbeidsvoorwaarden van toezichthouders en handhavers	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 28-06-2023 2. Voorjaarsnota 2023 en Eerste bestuursrapportage 2023	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	20231101 Afgehandeld met raadsbrief 12-09-23: Benchmark	12-09-2023

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
					onderzoek Boa-functies.	
450	Voorjaarsnota 2023: rol ervaringsdeskundig-heid binnen veiligheidsdomein	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 28-06-2023 2. Voorjaarsnota 2023 en Eerste bestuursrapportage 2023	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid		
449	Voorjaarsnota 2023: plan van aanpak problematiek dakloosheid en verslaving	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 28-06-2023 2. Voorjaarsnota 2023 en Eerste bestuursrapportage 2023	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid		
454	Voorjaarsnota 2023: planningsoptimisme	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 27-06-2023 2. Raadsvoorstel Voorjaarsnota 2023 en Eerste bestuursrapportage 2023	Wethouder Schilderman	Financiën		
453	Voorjaarsnota 2023: scenario's invulling tekort	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 27-06-2023 2. Raadsvoorstel Voorjaarsnota 2023 en Eerste bestuursrapportage 2023	Wethouder Schilderman	Financiën		

Lijst toezeggingen -moties-brieven VBF 30 november 2023 (inclusief voortgangsinformatie)

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
452	Voorjaarsnota 2023: gevolgen Septembercirculaire/ Meicirculaire	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 27-06-2023 2. Raadsvoorstel Voorjaarsnota 2023 en Eerste bestuursrapportage 2023	Wethouder Schilderman	Financiën		
418	Raadsvoorstel Startdocument Burgerberaad: volgend burgerberaad	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 15-06-2023 2. Raadsvoorstel Startdocument Burgerberaad	Wethouder Oosters	Participatie	20230905: Toezegging is beantwoord met het Raadsvoorstel Aanpak jaarwisseling burgerberaad van 30 augustus 2023	30-08-2023
417	Raadsvoorstel Startdocument Burgerberaad: raad in positie	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 15-06-2023 2. Raadsvoorstel Startdocument Burgerberaad	Wethouder Oosters	Participatie	20231102: Genoemde deadline is hier niet van toepassing. Dit hangt af van de planning van een volgend burgerberaad.	

Lijst toezeggingen -moties-brieven VBF 30 november 2023 (inclusief voortgangsinformatie)

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
416	Raadsvoorstel Aanpassing beleidscyclus en programmabegroting: overzicht van effectindicatoren	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 08-06-2023 11. Raadsvoorstel Aanpassing beleidscyclus en programmabegroting	Wethouder Schilderman	Financiën		
415	Raadsvoorstel Aanpassing beleidscyclus en programmabegroting: Raadsbrief prioritering van ongedekte doelstellingen	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 08-06-2023 11. Raadsvoorstel Aanpassing beleidscyclus en programmabegroting	Wethouder Schilderman	Financiën		
414	Raadsvoorstel Zienswijze meerjarenbegroting BghU 2024-2027: verbeterplannen	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 08-06-2023 10. Raadsvoorstel Zienswijze meerjarenbegroting BghU 2024-2027	Wethouder Schilderman	Financiën		
413	Raadsbrief Reactie ontwerp-bestuursagenda Veiligheidsregio	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 08-06-2023 8. Raadsbrief Reactie ontwerp-bestuursagenda	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	20230620: er is een aangepaste reactie naar de raad verzonden op 20 juni 2023.	20-06-2023

Lijst toezeggingen -moties-brieven VBF 30 november 2023 (inclusief voortgangsinformatie)

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
	Utrecht 2024-2027: Conceptreactie	Veiligheidsregio Utrecht 2024-2027			De brief in iBabs die verzonden is op 16 mei 2023 is aangepast.	
399	Raadsvoorstel Zienswijze ontwerpbegroting 2024 - 2027 Het Utrechts Archief: technische sessie	Commissie Jeugd, Welzijn, Cultuur en Sport 25-05-2023 7. Raadsvoorstel Zienswijze ontwerpbegroting 2024 - 2027 Het Utrechts Archief	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie		
368	Raadsbrief Focus en koers herijking Samen stad maken: plan van aanpak	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 18-04-2023 6. Raadsbrief Focus en koers herijking Samen stad maken	Wethouder Oosters	Participatie	20230613: Toezegging is beantwoord met de raadsbrief Plan van aanpak herijking Samen stad maken van 13 juni 2023	13-06-2023
395	Inclusieve eed: ambtseed Tilburg	Vragenuur 30-03-2023 MV.4. Inclusieve eed - Noura Oul Fakir (BIJ1) mede namens Maarten van Heuven (Partij voor de Dieren), Ilse Raaijmakers	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	20231101 Terugkoppeling van de wethouder heeft plaatsgevonden in de	06-04-2023

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
		(PvdA), Melody Deldjou Fard (GroenLinks), Esma Kendir (Student & Starter) en Ruud Maas (Volt)			raadsvergadering op 6 april 2023.	
389	Storing stembureaus: brief evaluatie	Vragenuur 16-03-2023 MV.4. Storing stembureaus - Rick van der Zweth (PvdA) mede namens Bert van Steeg (CDA), Mahaar Fattal (GroenLinks), David Bosch (PVV), Maarten Koning (D66), Yvonne Hessel (Utrecht Solidair), Mahmut Sungur (DENK), Bina Chirino (ChristenUnie), Margreet Ramaker (VVD) en Noura Oul Fakir (BIJ1)	Burgemeester Dijksma	Burgerzaken	Op 1 juni heeft u de raadsbrief 'Evaluatie Provinciale Staten- en Waterschapsverkiezingen maart 2023' ontvangen.	27-06-2023
347	Raadsbrief Uitgangspunten Verbetering Sturen en Verantwoorden: proces MPR	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 23-02-2023 11. Raadsbrief Uitgangspunten Verbetering Sturen en Verantwoorden	Wethouder Schilderman	Financiën	Het MPR 2023 is in Q2-2023 aan de raad voorgelegd. Daarin is de raad geïnformeerd	06-09-2023

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
					over de doorontwikkeling van het MPR, en daarmee is de raad geïnformeerd over het proces rondom het MPR.	
346	Raadsbrief Uitgangspunten Verbetering Sturen en Verantwoorden: informatiesessies	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 23-02-2023 11. Raadsbrief Uitgangspunten Verbetering Sturen en Verantwoorden	Wethouder Schilderman	Financiën	De toegezegde informatiesessies zijn georganiseerd rondom de behandeling van het raadsvoorstel 'aanpassing beleidscyclus en programmabegroting' zoals aangenomen op 22 juni 2023. Deze toezegging is daarmee uitgevoerd.	06-09-2023

Lijst toezeggingen -moties-brieven VBF 30 november 2023 (inclusief voortgangsinformatie)

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
345	Raadsbrief Uitgangspunten Verbetering Sturen en Verantwoorden: raadsvoorstel	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 23-02-2023 11. Raadsbrief Uitgangspunten Verbetering Sturen en Verantwoorden	Wethouder Schilderman	Financiën	Deze toezeggingen zijn uitgevoerd en meegenomen in het raadsvoorstel 'aanpassing beleidscyclus en programmabegroting' zoals aangenomen op 22 juni 2023.	06-09-2023
344	Raadsbrief Regionale Veiligheidsstrategie: verbinding veiligheid en zorg	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 23-02-2023 8. Raadsbrief Regionale Veiligheidsstrategie	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid		
323	Raadsbrief Reactie Rapport Coronalessen Gemeente Utrecht: gesprek stakeholders	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 26-01-2023 11. Raadsbrief Reactie Rapport Coronalessen Gemeente Utrecht	Burgemeester Dijksma	Bestuurlijke zaken	Het Addendum is op 11 juli 2023 toegevoeg naar aanleiding van een gesprek met een afvaardiging van raadsleden op 16 juni 2023.	11-07-2023

Lijst toezeggingen -moties-brieven VBF 30 november 2023 (inclusief voortgangsinformatie)

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
284	Raadsvoorstel verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen: stijging energierekening	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 15-12-2022 9. Raadsvoorstel verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen	Wethouder Schilderman	Financiën	In de raadsbrief 'voortgang vermogensgrens kwijtschelding gemeentelijke belasting' van 7 juni 2023 is de raad hierover geïnformeerd.	06-09-2023
283	Raadsvoorstel verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen: lobby verruiming	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 15-12-2022 9. Raadsvoorstel verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen	Wethouder Schilderman	Financiën	In de raadsbrief 'voortgang vermogensgrens kwijtschelding gemeentelijke belasting' van 7 juni 2023 is de raad hierover geïnformeerd. In september 2023 zal de raad in een brief wederom over de laatste stand van zaken	06-09-2023

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
					worden geïnformeerd.	
297	Actuele moties: M369	Gemeenteraad 01-12-2022 8. Actuele moties	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	20231101 Afgehandeld met Raadsbrief verzonden op 12 september 2023 (benchmark onderzoek boa-functies) conform toezegging in raadsvergadering 1 december 2022.	12-09-2023
220	Actuele moties: M369	Gemeenteraad 01-12-2022 8. Actuele moties	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	20231101 Afgehandeld met Raadsbrief verzonden op 12 september 2023 (benchmark onderzoek boa-functies) conform toezegging in raadsvergadering	12-09-2023

Lijst toezeggingen -moties-brieven VBF 30 november 2023 (inclusief voortgangsinformatie)

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
					1 december 2022.	
277	Raadsvoorstel Programmabegroting 2023-2026: initiatievenfonds	Gemeenteraad 10-11-2022 6. Raadsvoorstel Programmabegroting 2023-2026	Wethouder Oosters	Participatie	20231102: Toezegging is afgedaan met de raadsbrief Herijking Initiatievenfonds van 2 november 2023	02-11-2023
273	Raadsvoorstel Programmabegroting 2023-2026: inzamelpunt plastic flesjes	Gemeenteraad 10-11-2022 6. Raadsvoorstel Programmabegroting 2023-2026	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	20230928: De raad is hierover geïnformeerd met de raadsbrief Voortgang Aanpak Hotspots - Bijplaatsingen, evaluatie regels bedrijfsafval en Pilot doneerringen van 25-5-2023	

Lijst toezeggingen -moties-brieven VBF 30 november 2023 (inclusief voortgangsinformatie)

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
203	Raadsvoorstel Programmabegroting 2023-2026: M312	Gemeenteraad 10-11-2022 6. Raadsvoorstel Programmabegroting 2023-2026	Burgemeester Dijksma	Handhaving		
244	Raadsvoorstel Programmabegroting 2023-2026: verhuurdersvergunning	Commissie Energie(transitie), Duurzaamheid, Vastgoed en Wonen 20-10-2022 2.a. Raadsvoorstel Programmabegroting 2023-2026	Wethouder Eerenberg	Handhaving	20230315: De gemeenteraad heeft op 15 maart 2023 de raadsbrief Wetsvoorstel goed verhuurderschap ontvangen, waarmee aan deze toezegging is voldaan.	15-03-2023
260	Raadsvoorstel Programmabegroting 2023-2026: veiligheidseisen camera's	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 19-10-2022 2.a. Raadsvoorstel Programmabegroting 2023-2026	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	20231101 Afgehandeld met raadsbrief 15 juni 2023 verkenning kaders Chinese camera's.	15-06-2023
262	Raadsvoorstel Programmabegroting	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 18-	Wethouder Schilderman	Financiën	Update - De toegezegde	

Lijst toezeggingen -moties-brieven VBF 30 november 2023 (inclusief voortgangsinformatie)

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
	2023-2026: evaluatie parkeertarieven	10-2022 2.a. Raadsvoorstel Programmabegroting 2023-2026			evaluatie wordt op dit moment afgerond, de raad zal hierover uiterlijk in Q4-2023 worden geïnformeerd.	
261	Raadsvoorstel Programmabegroting 2023-2026: WOZ waarden huurwoningen	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 18-10-2022 2.a. Raadsvoorstel Programmabegroting 2023-2026	Wethouder Schilderman	Financiën	Over deze mogelijkheid is met de BGHU gesproken, in de raadsbrief 'mogelijkheden informeren over WOZ-waarden en kwijtschelding' van 11 oktober 2022 is hierop ingegaan. Toezegging is daarmee uitgevoerd.	06-09-2023
237	Raadsvoorstel Vaststelling Besluit tot	Gemeenteraad 13-10-2022 20. Raadsvoorstel	Burgemeester Dijksma	Handhaving		

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
	wijziging van de APV partiële herziening 2022: darkrooms	Vaststelling Besluit tot wijziging van de APV partiële herziening 2022				
183	Raadsvoorstel Vaststellen Bestemmingsplan Woningbouw Haarrijn en Haarrijnseplas verplaatsing grens bebouwde kom Maarssenseweg/Heldinnenlaan: N	Gemeenteraad 13-10-2022 18. Raadsvoorstel Vaststellen Bestemmingsplan Woningbouw Haarrijn en Haarrijnseplas; verplaatsing grens bebouwde kom Maarssenseweg/Heldinnenlaan	Wethouder Eerenberg	Handhaving		
182	Debat Raadsbrief Rapportage onderzoek Institutioneel racisme: inzet Uthiek	Gemeenteraad 13-10-2022 14. Debat Raadsbrief Rapportage onderzoek Institutioneel racisme	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	20231101 Afgehandeld met Raadsbrief 22 december 2022 Contouren van de Organisatiebrede aanpak inclusie en diversiteit	22-12-2022
238	Nood breekt wet: kraken	Vragenuur 06-10-2022 MV.2. Nood breekt wet - Myrthe Minnaert (BIJ1)	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	Uitstelbericht d.d. 4 april 2023	

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
		mede namens Rick van der Zweth (PvdA), Anne Sasbrink (PvdD), Mahaar Fattal (GroenLinks) en Yvonne Hessel (Utrecht Solidair)				
218	Beantwoording SV 2022, nr. 90 over Openbaar maken persoonsgegevens bij zienswijzen na toestemming betrokkene 30-6-2022: reikwijdte	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 06-10-2022 10. Beantwoording SV 2022, nr. 90 over Openbaar maken persoonsgegevens bij zienswijzen na toestemming betrokkene 30-6-2022	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie		
217	Raadsvoorstel Vaststelling Besluit tot wijziging van de APV partiële herziening 2022: termijn en wijze kennisgeving	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 06-10-2022 7. Raadsvoorstel Vaststelling Besluit tot wijziging van de APV partiële herziening 2022	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	Uitstelbericht d.d. 4 april 2023 (kenmerk 11108194)	
193	Raadsbrief Rapportage onderzoek	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 08-09-2022 7. Raadsbrief	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	20231101 Afgehandeld met Raadsbrief 22	22-12-2022

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
	Institutioneel racisme: non discriminatie als toets	Rapportage onderzoek Institutioneel racisme			december 2022 Contouren van de Organisatiebrede aanpak inclusie en diversiteit	
146	Raadsvoorstel Voorjaarsnota en Eerste Bestuursrapportage 2022: M167	Gemeenteraad 07-07-2022 11. Raadsvoorstel Voorjaarsnota en Eerste Bestuursrapportage 2022	Wethouder Schilderman	Financiën	Het dictum onder 1. en 2. is afgedaan met de raadsbrief uitvoering coalitieakkoord van 7 oktober 2022, hoofdstuk 'aandacht voor uitvoering'. Het dictum onder 3. (politieke keuzes inzichtelijker maken in de P&C-stukken) is meegenomen in het raadsvoorstel 'aanpassing beleidscyclus en	06-09-2023

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
					programmabegroting' zoals aangenomen op 22 juni 2023. De toezegging is daarmee volledig uitgevoerd.	
180	Jaarstukken 2021: leesbaarheid	Gemeenteraad 16-06-2022 8. Jaarstukken 2021	Wethouder Schilderman	Financiën	Deze toezegging is uitgevoerd en verwerkt in het raadsvoorstel 'aanpassing beleidscyclus en programmabegroting' zoals aangenomen op 22 juni 2023.	06-09-2023
138	Raadsvoorstel Zienswijze Ontwerpbegroting 2023-2026 Het Utrechts Archief: extern onderzoek	Commissie Jeugd, Welzijn, Cultuur en Sport 24-05-2022 6. Raadsvoorstel Zienswijze Ontwerpbegroting 2023-2026 Het Utrechts Archief	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie		

Lijst toezeggingen -moties-brieven VBF 30 november 2023 (inclusief voortgangsinformatie)

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
139	Raadsvoorstel Zienswijze meerjarenbegroting 2023-2026 BghU: WOZ waarde sociale huurwoningen	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 12-05-2022 7. Raadsvoorstel Zienswijze meerjarenbegroting 2023-2026 BghU	Wethouder Schilderman	Financiën	Deze toezegging is uitgevoerd met de raadsbrief 'mogelijkheden informeren over WOZ-waarden en kwijtschelding' van 11 oktober 2022.	06-09-2023
133	Raadsvoorstel Nota waarderen, activeren en afschrijven van vaste activa (WAAVA): bijeenkomst	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 24-02-2022 10. Raadsvoorstel Nota waarderen, activeren en afschrijven van vaste activa (WAAVA)	Wethouder Schilderman	Financiën	Met de adviescommissie control en financiën is onder meer op 17 november 2022 gesproken over de wensen t.a.v. de nota WAAVA. Die wensen zullen worden meegenomen in een nieuwe, aangepaste versie van de nota	06-09-2023

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
					WAAVA, die naar verwachting in Q4 2023 aan de raad kan worden aangeboden.	
119	Raadsvoorstel Wensen en bedenkingen oprichting en deelname stichting risicobeheer veiligheidsregio's: evaluatiemomenten	Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën 27-01-2022 8. Raadsvoorstel Wensen en bedenkingen oprichting en deelname stichting risicobeheer veiligheidsregio's	Burgemeester Dijksma	Openbare Orde en Veiligheid	20230604: op 8 juni 2023 heeft de raad ingestemd met het raadsvoorstel Oprichting waarborgfonds Stichting Risicobeheer Veiligheidsregio's waarin wordt ingegaan op de evaluatiemomenten en de rol van de raad. https://ureka.utrecht.nl/app/instrument/raadsvoorstel-7916b6d9-	04-09-2023

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
					c6a5-438e-8557-c12fd5d06420 Op 14 februari jl. heeft de VRU het voorstel voor oprichting van en deelname aan Stichting Waarborgfonds Veiligheidsregio's naar de gemeenteraden gestuurd met de uitnodiging om wensen en bedenkingen kenbaar te maken. Het raadsvoorstel is ambtelijk in voorbereiding. Behandeling in de commissie VBF is	

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
					voorzien op 11 mei.	
93	Programmabegroting 2022: nota WAAVA	Commissie Mens en Samenleving 26-10-2021 2. Programmabegroting 2022	Wethouder Schilderman	Financiën	Update - in maart 2022 is gesproken over de nota WAAVA en is deze naar aanleiding van deze bespreking teruggenomen door college. Er wordt gewerkt aan een nieuwe versie van de nota WAVAA, die naar verwachting in Q4-2023 aan de gemeenteraad kan worden aangeboden.	
92	Programmabegroting 2022: leesbaarheid	Commissie Mens en Samenleving 26-10-2021 2. Programmabegroting 2022	Wethouder Schilderman	Financiën	Deze toezegging is uitgevoerd en verwerkt in het raadsvoorstel	06-09-2023

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
					'aanpassing beleidscyclus en programmabegroting' zoals aangenomen op 22 juni 2023.	
91	Programmabegroting 2022: duiding schuldquote	Commissie Mens en Samenleving 26-10-2021 2. Programmabegroting 2022	Wethouder Schilderman	Financiën	Deze toezegging is uitgevoerd en verwerkt in het raadsvoorstel 'aanpassing beleidscyclus en programmabegroting' zoals aangenomen op 22 juni 2023. De samenhang tussen indicatoren wordt beter toegelicht.	06-09-2023
68	Jaarstukken 2020: subsidiemonitor	Commissie Mens en Samenleving 06-07-2021 2. Jaarstukken 2020	Wethouder Schilderman	Financiën	In de subsidiemonitor 2022 is gestart met het opnemen	06-09-2023

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
					van ervaringen van subsidieaanvragers met het subsidieproces, en dat zal in de komende jaren worden voortgezet en verder worden uitgebreid. Motie is hiermee uitgevoerd.	
45	Raadsvoorstel Zienswijzemogelijkheid ontwerp programmabegroting Regionale uitvoeringsdienst (RUD) Utrecht 2022: meerkosten omgevingswet	Commissie Stad en Ruimte 29-04-2021 8. Raadsvoorstel Zienswijzemogelijkheid ontwerp programmabegroting Regionale uitvoeringsdienst (RUD) Utrecht 2022	Wethouder Oosters	Handhaving		

Lijst toezeggingen -moties-brieven VBF 30 november 2023 (inclusief voortgangsinformatie)

Toezeggingen nummer	Onderwerp	Agendapunt	Portefeuille houder	Beleidsveld	Stand van zaken openbaar	Datum afdoening
22	Ingekomen stukken: SV 2020, nr. 097 over Openbaarheid van bestuur bij gemeenschappelijke regelingen	Gemeenteraad 28-05-2020 3. Ingekomen stukken	Wethouder Schilderman	Juridische zaken	De bijeenkomst is voorbereid en wordt georganiseerd zodra de coronamaatregelen dat toelaten.	
15	Actuele motie 69, neem de catering in eigen dienst	Gemeenteraad 12-03-2020 7. Actuele moties	Wethouder Streefland	Personeel en Organisatie	20231101 Afgehandeld met Raadsbrief 15 juni 2023 cateringdienstverlening	15-06-2023

Burgemeester van Utrecht
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl

Gemeente Utrecht

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	R. Hermans	**Datum**	28 november 2023
Doorkiesnummer	14030	**Kenmerk**	11885933
E-mail	secretariaatveiligheid@utrecht	**Onderwerp**	Uitkomsten onderzoek kennisgevingstermijn demonstraties
Bijlage(n)	2	**Beleidsveld**	Openbare Orde en Veiligheid

Geachte leden van de raad,

In de commissie van 30 november vindt er een debat plaats over het demonstratierecht in Utrecht naar aanleiding van het verschijnen van het Amnesty International-rapport ‘Demonstratierecht onder druk – Regels en praktijk in Nederland moeten beter’. Ter voorbereiding hierop heeft u zich tijdens een Raadsinformatiebijeenkomst op 21 november jl. laten bijpraten door Amnesty International, gemeenteambtenaren, politie en lokale demonstranten en activisten. Tijdens deze goed bezochte bijeenkomst is het demonstratierecht breed belicht. Ook is er aan de hand van praktijkvoorbeelden van ervaringsdeskundigen en experts gekeken naar hoe de gemeente dit recht faciliteert.
Aanvullend hierop wordt u in deze brief bijgepraat over de acties die ik dit jaar ondernam om het demonstratierecht in onze stad zo optimaal mogelijk te faciliteren. Zoals de ondertekening van het manifest van Amnesty op 9 maart jl., de uitkomsten van de door u als raad gevraagde onderzoeksrapportage kennisgevingstermijn demonstraties en het rondetafelgesprek dat ik als voorzitter VNG over het demonstratierecht voerde met leden van de Tweede Kamer op 7 september jl. Ook verwijs ik graag naar mijn brief over demonstratierecht in Utrecht.

Zoals u weet ondertekende ik op 9 maart jl. namens het college het Manifest Demonstratierecht van Amnesty. Voor mij is het demonstratierecht, en daarmee samenhangend de vrijheid van meningsuiting, een groot goed in Nederland. In Utrecht blijven we ons hard maken om elke demonstratie te faciliteren en we blijven kritisch naar onze eigen werkwijze kijken. Meningen mogen botsen en schuren; je hóeft het niet met elkaar eens te zijn. Wel moet iedereen dezelfde ruimte hebben om zijn mening te uiten, zolang dat binnen de grenzen van de wet gebeurt.

Bij de ondertekening is afgesproken om een paar keer per jaar met Amnesty samen te komen om demonstratierechtelijke vraagstukken te bespreken. Dit gesprek heeft onlangs plaatsgevonden. In het overleg kwam naar voren dat de teksten op de demonstratiesite van de gemeente meer toegankelijk en informatiever zouden kunnen, maar ook dat het contact met gemeente als positief wordt ervaren door demonstranten.

Op 7 september jl. was ik als voorzitter van de VNG uitgenodigd voor een gesprek met een aantal Kamerleden over het demonstratierecht. Ter voorbereiding op dit gesprek stelden wij een position paper op, die ik via deze brief nogmaals onder uw aandacht breng. Eén van de belangrijkste punten die ik daar ter tafel heb gebracht, is dat alle soorten organisatoren van alle soorten demonstraties gelijk moeten worden behandeld, zoals we dat in Utrecht doen. Een ander belangrijk punt was dat de

grenzen van het demonstratierecht zijn getrokken in de wet: wat strafbaar is, wordt in beginsel niet beschermd door dat grondrecht. Overigens was ik op 4 juli van dit jaar ook aanwezig bij een overleg over het demonstratierecht in de ambtswoning van de burgemeester van Amsterdam. Daar zat ik aan tafel met onder andere de burgemeesters van Amsterdam en Den Haag, de politie en verschillende maatschappelijke organisaties, waaronder Amnesty International. Ook daar is benadrukt hoezeer ik hecht aan gelijkheid voor demonstraties en respect voor de wet.

Als laatste ontvangt u bij als bijlage bij deze brief, in overeenstemming met de toezegging op 6 oktober 2022, de onderzoeksrapportage naar de kennisgevingstermijn van demonstraties. Dit onderzoek is dit voorjaar uitgevoerd door Bureau Necker en opgeleverd op 18 september jongstleden. De onderzoeksvraag was: *In welke mate werken de kennisgevingstermijn, de wijze waarop demonstraties aangekondigd moeten worden en de informatie die de gemeente vraagt van de organisator drempelverhogend of afschrikwekkend voor het aankondigen van een demonstratie?*

De belangrijkste conclusie uit het onderzoek is dat de exacte termijn van de kennisgeving – binnen het redelijke – niet als drempelverhogend wordt ervaren. Dat geldt evenmin voor eventueel extra regelwerk of organisatie. Als onnodig drempelverhogend worden communicatie en de toon op de website ervaren. Meer informatie vindt u in het bijgevoegde rapport. Over de website kan hier nog worden gemeld nog dat die nu informatief en inhoudelijk op orde is. Een belangrijke aanpassing betreft het instellen van een standaard ontvangstbevestiging van de kennisgeving, met daarin algemene uitleg over de voorbereiding van demonstraties en geldende regels. Deze ontvangstbevestiging vervangt in veel gevallen de formele Wom-brief, gericht aan de organisator. Die brief volgt wel nog als er specifieke afspraken met organisatoren worden gemaakt, bijvoorbeeld over de locatie van de demonstratie. Ook het kennisgevingsformulier is aangepast, met bijvoorbeeld minder verplichte invulvelden. Momenteel wordt verder gewerkt aan de toegankelijkheid en publieksvriendelijkheid van de informatie op de website.

Ik heb de afgelopen tijd aandachtig geluisterd naar alle standpunten over de kennisgevingstermijn voor demonstraties. Als ik die nu weeg, en daarin ook de conclusies uit het onderzoek naar de kennisgevingstermijn meeneem, zie ik nu dan ook geen aanleiding om een APV-wijziging voor te stellen. Hiermee laten we de kennisgevingstermijn op 24 uur staan. Dat past ook bij Utrecht als demonstratiestad.

In dit verband wil ik graag ook nader ingaan op capaciteit in verband met demonstraties. Recent heeft in Utrecht een aantal grote en complexe demonstraties plaatsgevonden. Die situatie zal, gezien de grote thema’s die momenteel in het publieke debat worden geadresseerd, de komende periode niet veranderen. Samen met de politie faciliteren we al die demonstraties. Dat vergt specialistische kennis en grote inspanning van alle betrokken partners en trekt een wissel op capaciteit en energie. Ik zie echter geen oplossing in het toekennen van extra middelen voor de opvolging van kennisgevingen in het weekend. Die nood is geledigd met de conclusies uit het onderzoek en doordat u in oktober aan het besluit tot een kennisgevingstermijn van 24 uur de maandag toevoegde aan de zaterdag en zondagenregeling. Daarmee is motie 293, waarin werd verzocht om onderzoek naar eventuele extra kosten, wat mij betreft afgedaan. De capaciteit knelt vooral omdat mijn ambtenaren in de praktijk regelmatig in de avond en in het weekend aan het werk zijn om de demonstraties die dan plaatsvinden goed te laten verlopen. Dat kan op termijn zeker gaan wringen.

Ik hoop u met deze brief en bijlagen voor nu voldoende te hebben geïnformeerd over wat wij als Utrecht doen om ruimte te bieden aan het grondrecht van demonstraties.

Met vriendelijke groet,

Sharon A.M. Dijksma

Onderzoeksrapportage kennisgevingstermijn demonstraties

Gemeente Utrecht

Colofon:

Datum:

18 september 2023

Opdrachtgever:

Gemeente Utrecht
Anita van Wijnbergen & Anne Burghout
a.van.wijnbergen@utrecht.nl | anne.burghout@utrecht.nl

Onderzoekers:

Sabine van Zuydam
sabine@necker.nl

Christan Schut
christan@necker.nl

Cato Rademaker
cato@necker.nl

Samenvatting

In de gemeenteraad van Utrecht leven vragen over de mogelijke drempelverhogende werking van de kennisgeving bij demonstraties en in het bijzonder de termijn daarvoor. In dit onderzoek staat daarom de volgende vraag centraal:

In welke mate werken de kennisgevingstermijn, de wijze waarop de demonstraties aangekondigd moeten worden en de informatie die de gemeente vraagt aan de organisator, drempelverhogend of afschrikwekkend voor het aankondigen van een demonstratie?

Juridisch kader en proces kennisgeving Utrecht

Het recht om te demonsteren is een fundamenteel recht dat is vastgelegd in de Nederlandse Grondwet (Gw), het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) en de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM). Het beperken van het demonstratierecht kan alleen op grond van de beperkingsgrondslagen uit artikel 9 tweede lid van de Grondwet en moet voldoen aan de eisen die het EVRM stelt aan het beperken van het demonstratierecht.

Uit de grondwet volgt daarnaast dat de formele wetgever bevoegdheden om beperkingen op te leggen mag delegeren aan lagere organen. Dat is in de Wet openbare manifestaties (Wom) gebeurd. Op grond van deze wet komen de burgemeester verschillende beperkende bevoegdheden toe.

Om de gemeente in staat te stellen het recht tot betoging te beschermen en te faciliteren, en om maatregelen te (kunnen) nemen die nodig zijn ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer of ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden (de drie beperkingsgrondslagen), wordt van organisatoren een kennisgeving gevraagd. Ook dit is geregeld in de Wom. Aan gemeenteraden behoort vervolgens de bevoegdheid om in een verordening regels te stellen voor welke vergaderingen en betogingen op openbare plaatsen een kennisgeving gedaan moet worden, evenals binnen welke termijn die kennisgeving gedaan dient te worden, de daarbij aan te leveren gegevens en het verstrekken van de ontvangstbevestiging. Deze nadere regels worden vastgelegd in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV).

Die kennisgeving dienen organisatoren van demonstraties in Utrecht digitaal in, via een kennisgevingsformulier, minimaal 24 uur voorafgaand aan de demonstratie. Op basis van de informatie uit dat formulier maakt de gemeente een inschatting van de risico's die kunnen spelen en afhankelijk daarvan vindt er een gesprek plaats met organisatoren. Eventuele voorschriften of beperkingen - of indien dat aan de orde zou zijn een verbod - worden vervolgens in Utrecht vastgelegd in een Wom-brief.

Secundaire analyse administratieve data demonstraties: Minimaal 48 uur van tevoren een kennisgeving indienen is de praktijk

Uit de analyse van de beschikbare administratieve data volgt dat in het overgrote deel van de kennisgevingen, de kennisgeving 48 uur of langer van tevoren wordt gedaan. Tussen 2020 en 2022 gold dat voor 92,4% van de demonstraties waarvoor de kennisgevingsduur bekend was. Verder is de kennisgeving van 6,2% van de demonstraties tussen de 24 uur en 48 uur van tevoren ingediend en is de kennisgeving in deze periode slechts voor 1,4% van de demonstraties korter dan 24 uur van tevoren ontvangen. De complexiteit van de demonstratie in de zin van dat er een route wordt gelopen of juist op één plek wordt gebleven, lijkt hierbij niet uit te maken. Wel zien we dat bij een grotere complexiteit in termen van een groot aantal verwachte deelnemers, de demonstratie net vaker 48 uur of langer van tevoren wordt aangekondigd, dan bij demonstraties met minder deelnemers.

Van mei 2021 tot en met april 2022 heeft de gemeente een pilot uitgevoerd, waarbij de kennisgevingstermijn tijdelijk is verruimd van 24 uur naar 48 uur. Het doel van deze pilot was om inzichtelijk te maken of en hoe het verruimen van de termijn bijdraagt aan het faciliteren van een ordelijk en veilig verloop van demonstraties. De secundaire analyse van de administratieve data over kennisgevingen laat zien dat het aandeel organisatoren dat 48 uur of langer van tevoren een kennisgeving deed (nog) groter werd. Dat bleef ook na afloop van de pilot zo: in 2022 werd 95% van de kennisgevingen 48 uur of langer van tevoren gedaan.

Ervaringen van organisatoren met de kennisgeving in Utrecht: overwegend positief met een aantal kanttekeningen

Via een vragenlijst onder organisatoren die in de periode 2020 tot en met 2022 een kennisgeving hebben gedaan bij de gemeente Utrecht en verdiepende interviews, is de ervaring van organisatoren met het kennisgevingsproces in beeld gebracht. Deze vragenlijst is door 38 van de 221 aangeschreven organisatoren ingevuld, waarvan we er 16 verdiepend hebben kunnen interviewen.

Die ervaring met de kennisgevingstermijn, het proces van kennisgeving en de gevraagde informatie, is overwegend positief. Zo is er waardering voor het contact met de ambtelijke organisatie en vindt het merendeel dat de gemeente duidelijk communiceert over het organiseren van demonstraties, dat het kennisgevingsformulier begrijpelijk is en makkelijk in te vullen. Datzelfde geldt voor de Wom-brief. Ook voor de reden van het indienen van een kennisgeving is begrip. Organistoren zijn daarentegen verdeeld over of de gemeente precies genoeg informatie heeft gevraagd of teveel, evenals over de mate waarin de gemeente Utrecht voldoende meedenkt in het faciliteren van demonstraties. Of de termijn 24 uur of 48 uur zou moeten zijn, is een thema dat beperkt leeft bij organistoren die hebben deelgenomen aan het onderzoek. Het is ook niet het geval dat een 48 uur - bijvoorbeeld tijdens de pilotperiode - hen ervan weerhield te demonstreren.

Daar waar men kritisch is op de kennisgevingstermijn of het -proces, gaat het over de door hen ervaren onduidelijkheid over wat te doen in het geval zij een spontane demonstratie willen organiseren. Bij de organisatoren die deelnamen aan het onderzoek zit een zeker plichtsbesef om een demonstratie binnen de wettelijke regels te organiseren. Wat 'het goed doen' is bij een spontane demonstratie, die niet 24 of 48 uur van tevoren bekend is, is hen onbekend. Verder geven organistoren mee dat de toon op de

website streng en dwingend overkomt, wat zij niet in lijn vinden met het uitgangspunt dat de gemeente het demonstratierecht dient te faciliteren. Voor een deel van hen komt het op de website ook op hen over als een vorm van toestemming vragen, terwijl dat niet aan de orde is. De wens bestaat dan ook dat de website van de gemeente duidelijk is over zowel de plichten als rechten van een demonstrant.

Tot slot valt op dat de ervaring van ervaren organisatoren van demonstraties regelmatig verschilt van die van onervaren organisatoren.[1] Zo is zichtbaar in de antwoorden van organisatoren op vragen over de mate waarin elementen van het kennisgevingsproces drempelverhogend werken om te demonsteren, dat ervaren organisatoren beter dan onervaren organisatoren lijken te weten hoe algemeen geldende voorschriften te duiden zijn of wat er bedoeld wordt in de Wom-brief. Daar staat tegenover dat onervaren organisatoren het kennisgevingsproces vaker behulpzaam achten en zij ook een andere (grotere) behoefte lijken te hebben in het meedenken vanuit de gemeente dan ervaren organisatoren.

Conclusies

In dit onderzoek stond de vraag centraal in welke mate de kennisgevingstermijn, de wijze waarop de demonstraties aangekondigd moeten worden en de informatie die de gemeente vraagt aan de organisator, drempelverhogend of afschrikwekkend werken voor het aankondigen van een demonstratie.

Op basis van de secundaire analyse van gegevens over de kennisgevingsduur, de resultaten van de vragenlijst onder organisatoren en de verdiepende telefonische interviews met deze organisatoren, concluderen we dat de exacte termijn van de kennisgeving - binnen het redelijke - niet zozeer als een drempelverhogend thema wordt ervaren. Daarbij ontstaat met het doen van een kennisgeving altijd een zekere drempel, omdat het extra regelwerk en organisatie met zich meebrengt. Dit wordt door het overgrote deel van de invullers ook niet bezwaarlijk gevonden. Zij geven aan het logisch te vinden dat een kennisgeving nodig is voor de gemeente om de demonstratie te kunnen faciliteren. Wel zijn er andere elementen in het kennisgevingsproces die als (onnodig) drempelverhogend worden ervaren. Dat raakt met name aan de communicatie en de toon ervan via de website.

Er zijn een vijftal conclusies te trekken over de kennisgevingstermijn, de kennisgevingsprocedure en de informatie die de gemeente vraagt aan organisatoren die willen demonstreren:

> **Conclusie 1.** Veruit de meeste organisatoren dienen 48 uur of langer van tevoren de kennisgeving in.
>
> **Conclusie 2.** De kennisgevingstermijn als zodanig is voor organisatoren niet een relevant thema, waar het gaat om eventueel ervaren drempels bij het organiseren van een demonstratie. De ervaren onduidelijkheid over wat te doen in het geval van een spontane demonstratie is dat wel.

[1] Ervaren organisatoren zijn in dit onderzoek organisatoren die in de periode 2020-2022 vijf keer of vaker in Utrecht een kennisgeving hebben gedaan. Onervaren organisatoren zijn organisatoren die dat in deze periode minder dan vijf keer deden.

Conclusie 3. Organisatoren ervaren de communicatie vanuit de gemeente over het organiseren van demonstraties als duidelijk en vinden het kennisgevingsformulier begrijpelijk en makkelijk in te vullen. Het persoonlijke contact wordt gewaardeerd.

Conclusie 4. De toon van de informatie over demonstraties op de website van de gemeente wordt als (te) star en dwingend ervaren en niet passend bij het uitgangspunt dat een gemeente het demonstratierecht dient te faciliteren.

Conclusie 5. Ervaren en onervaren organisatoren kijken anders naar de kennisgevingsprocedure en hebben daarin verschillende behoeften en verwachtingen.

Inhoudsopgave

Colofon: 2

Samenvatting 3

1. Een onderzoek naar de kennisgeving bij demonstraties 8

1.1. Aanleiding 8

1.2. Doelstellingen 8

1.3. Onderzoeksvraag 9

1.4. Onderzoeksverantwoording 9

2. Juridisch kader & proces kennisgeving 12

2.1. Demonstratierecht als fundamenteel recht 13

2.2. Beperken van het demonstratierecht 14

2.3. De kennisgeving 15

2.4. Werkproces voor kennisgevingen in de gemeente Utrecht 17

3. Kennisgevingsduur in context 23

3.1. Demonstratiepraktijk in Utrecht in cijfers 23

3.2. Kennisgevingsduur nader geanalyseerd 24

4. Ervaringen organisatoren 28

4.1. Kennisgevingsduur 29

4.2. Ervaringen met het proces van een kennisgeving 32

4.3. De Wom-brief 37

5. Conclusies 39

Bijlage 1. Geïnterviewden 42

1. Een onderzoek naar de kennisgeving bij demonstraties

1.1. Aanleiding

Op 6 oktober 2022 ligt in de gemeenteraad van Utrecht het voorstel voor om de APV partieel te herzien. Een van de voorgestelde wijzigingen betreft het verruimen van de kennisgevingstermijn van 24 uur naar 48 uur. Uit een pilot van de gemeente en de evaluatie daarvan, was gebleken dat een kennisgevingstermijn van 48 uur bijdraagt aan een ordelijk en veilig verloop van demonstraties.[2] Zo hebben de gemeente en politie meer tijd om een risico-inventarisatie te maken, afspraken te maken met de organisator van de demonstratie en bijvoorbeeld omwonenden te informeren of verkeersregelaars in te zetten. In de gemeenteraad leefden echter vragen over de mogelijk drempelverhogende werking van de kennisgeving. De burgemeester heeft daarop toegezegd een onderzoek te starten of de termijn en de wijze waarop de kennisgeving moet plaatsvinden al dan niet beperkend werken om te demonstreren.[3]

Om te onderzoeken in hoeverre de kennisgevingstermijn en de manier waarop kennis gegeven dient te worden van een demonstratie beperkend werkt, is het zaak om zowel de gegevens die beschikbaar zijn over demonstraties in Utrecht te betrekken, als de ervaring van organisatoren van demonstraties zelf. Het gaat dan om zowel hun ervaring met de duur van de termijn als de communicatie van de gemeente in dit proces.

1.2. Doelstellingen

Om recht te doen aan de bovenstaande overwegingen, is voor dit onderzoek de volgende doelstelling geformuleerd:

- Het in beeld brengen van de ervaring van organisatoren van demonstraties met de kennisgeving aan de gemeente, in het bijzonder de termijn, de wijze waarop kennisgeving gedaan kan worden en de communicatie vanuit de gemeente over en in reactie op de kennisgeving;
- Om conclusies te kunnen trekken over het effect ervan op de ervaren ruimte om demonstraties te organiseren.

[2] Gemeente Utrecht (2022). *Evaluatie Kennisgevingstermijn demonstraties in gemeente Utrecht.*
[3] *Dijksma, S.* (4 april 2023). *Uitstelbericht moties en toezeggingen demonstraties en kraken, kenmerk: 1110894.*

1.3. Onderzoeksvraag

Op basis van de doelstelling is de volgende centrale onderzoeksvraag opgesteld:

In welke mate werken de kennisgevingstermijn, de wijze waarop de demonstraties aangekondigd moeten worden en de informatie die de gemeente vraagt aan de organisator, drempelverhogend of afschrikwekkend voor het aankondigen van een demonstratie?

De centrale onderzoeksvraag is uitgewerkt in de volgende deelvragen, geclusterd naar thema:

Juridisch kader & proces kennisgeving

1. Wat zijn de juridische kaders omtrent het aankondigen van een demonstratie en het stellen van een kennisgevingstermijn?
2. Hoe is het proces van het doen van een kennisgeving in de gemeente Utrecht ingericht?

Kwantitatieve effecten

3. Wat is de praktijk wat betreft de termijn van het doen van een kennisgeving door organisatoren van demonstraties en welke verschillen zitten daarin naar type organisatoren en demonstraties?
4. Welke cijfermatige verbanden zijn er te vinden tussen de kennisgevingstermijn en de daadwerkelijke aankondiging als we kijken naar verschillende typen organisatoren van demonstraties (denk aan: ervaring met kennisgeving of de omvang van de demonstratie)?

Kwalitatieve effecten

5. Wat is de ervaring van organisatoren van demonstraties met de kennisgevingstermijn, de wijze waarop gevraagd wordt demonstraties aan te kondigen en de informatie die de gemeente vraagt aan de organisator?
6. Hebben organisatoren van demonstraties de verruiming van de kennisgevingstermijn als drempelverhogend of afschrikwekkend ervaren?
7. Zijn er organisaties die hebben afgezien van de kennisgeving van een demonstratie of van de demonstratie zelf vanwege de verruiming van de kennisgevingstermijn en waarom hebben zij dat gedaan?

1.4. Onderzoeksverantwoording

Om de hoofd- en deelvragen van dit onderzoek te beantwoorden, is gebruikgemaakt van documentstudie, oriënterende interviews met experts op het gebied van demonstratierecht en de ambtelijke organisatie, een vragenlijst onder organisatoren en verdiepende interviews met een aantal van deze organisatoren.

Documentstudie & oriënterende interviews

De documentstudie bestond uit twee delen. Enerzijds ging het om het in kaart brengen van het lokaal beleid en de inrichting van het kennisgevingsproces binnen de gemeente Utrecht, anderzijds was deze gericht op de juridische kaders die van belang zijn voor de kennisgeving en het stellen van een termijn.

Voor de verdere oriëntatie op de inrichting van de kennisgeving en de relevante juridische kaders, hebben we gesproken met mr. Willem Jebbink (als advocaat gespecialiseerd in de vrijheid van meningsuiting en het demonstratierecht) en mr. dr. Berend Roorda (Rijksuniversiteit Groningen, gespecialiseerd in het demonstratierecht). Verder spraken we met ambtenaren van de gemeente Utrecht die betrokken zijn bij de kennisgeving.

Secundaire analyse administratieve data kennisgevingsduur demonstraties

Er is een secundaire analyse gemaakt van de administratieve data beschikbaar bij de gemeente Utrecht over de daadwerkelijke kennisgevingsduur van demonstraties die zijn gemeld tussen januari 2020 en december 2022. Hierbij is gekeken naar het aantal uur voorafgaand aan de demonstratie dat de kennisgeving is gedaan, in hoeverre het een organisator betrof die vaker demonstreerde in Utrecht, het geschatte aantal deelnemers aan de demonstratie en – waar mogelijk – of het een statische of dynamische demonstratie was. Verder is geanalyseerd in hoeverre de kennisgevingsduur in de pilotperiode (tussen mei 2020 en mei 2021), toen de kennisgevingstermijn was gesteld op 48 uur, verschilde van de kennisgevingsduur buiten de pilotperiode.

Digitale vragenlijst & verdiepende interviews

Via een digitale vragenlijst zijn de organisatoren die in 2021 en 2022 in Utrecht een kennisgeving hebben gedaan van een demonstratie, benaderd om (anoniem) hun ervaringen te delen. Daartoe heeft de gemeente een uitnodiging via e-mail – en later een tweetal reminders - aan 221 unieke organisatoren verstuurd, met daarin een link naar de vragenlijst bij ons (Necker). De anonimiteit van invullers is gewaarborgd doordat we niet over de contactgegevens van organisatoren beschikken en de data uit de vragenlijst enkel bij ons berusten. Er kan dus geen koppeling worden gemaakt tussen de gebruikte e-mailadressen voor de uitnodiging en de respons.

Organisatoren konden tussen 14 juni 2023 en 4 juli 2023 hun ervaringen delen. 38 organisatoren (17%) hebben van deze gelegenheid gebruikgemaakt. Ten opzichte van de gemiddelde respons op brede enquêtes onder inwoners, is deze respons procentueel relatief hoog. Dit past bij de verwachting dat demonstranten in de regel betrokken inwoners zijn.

Vergeleken met de gegevens die bekend zijn over alle demonstraties die in 2020 tot en met 2023 in Utrecht zijn georganiseerd, hebben relatief veel invullers hun kennisgeving korter dan 48 uur van tevoren ingediend (22% ten opzichte van 8%) en zijn het relatief veel invullers die vaker dan één keer een demonstratie in Utrecht hebben georganiseerd (76% ten opzichte van 26%). Hierbij dienen we er rekening mee te houden dat bij dit aantal invullers één invuller meer of minder procentueel veel verschil maakt.

Van de 38 organisatoren die de vragenlijst hebben ingevuld, gaven 19 aan nader in gesprek te willen. Uiteindelijk hebben we 16 organisatoren daadwerkelijk verdiepend kunnen spreken. Aanvullend is met

een vertegenwoordiger van Amnesty International (afdeling Utrecht) gesproken om de opgehaalde ervaringen van organisatoren te duiden en te verdiepen.

Tot slot is er bijzondere aandacht besteed aan het waar mogelijk in beeld krijgen van potentiële organisatoren van demonstraties in Utrecht die daar vanwege de kennisgevingstermijn of de communicatie daarover door de gemeente, van hebben afgezien. Vanzelfsprekend is hier geen overzicht van beschikbaar. We hebben daarom gebruikgemaakt van een ‘sneeuwbalmethode’ door in de vragenlijst de vraag toe te voegen of organisatoren of iemand die zij kenden in 2021 of 2022 een demonstratie hebben willen organiseren, maar daarvan hebben afgezien. Acht invullers gaven aan dat dit het geval was en drie van hen gaven toestemming om contact met hen op te nemen. Aanvullend is via Amnesty International verkend of we in contact konden komen met organisatoren die hebben afgezien van een demonstratie. Deze inspanningen hebben niet geresulteerd in het kunnen vinden van organisatoren die daadwerkelijk hebben afgezien van demonstreren vanwege de kennisgeving. In gesprek met organisatoren brengen zij echter naar voren dat ze zich kunnen voorstellen dat deze mensen er zijn, maar ze kennen bijna nooit iemand bij wie dit het geval is. In twee gevallen gaven organisatoren wel aan iemand te kennen, maar zagen zij geen mogelijkheid om de onderzoekers met hen in contact te brengen.

De verschillende onderzoeksgegevens zijn verwerkt in een conceptrapportage. Deze is op 1 september 2023 gedeeld met de opdrachtgever voor feitelijk wederhoor. Deze reactie is verwerkt in deze definitieve rapportage die tot slot op 18 september 2023 is opgeleverd.

2. Juridisch kader & proces kennisgeving

De eerste deelvragen in dit onderzoek gaan over de relevante juridische kaders en het kennisgevingsproces in de gemeente Utrecht. In dit hoofdstuk beantwoorden we dan ook de volgende deelvragen:

1. *Wat zijn de juridische kaders omtrent het aankondigen van een demonstratie en het stellen van een kennisgevingstermijn?*
2. *Hoe is het proces van het doen van een kennisgeving in de gemeente Utrecht ingericht?*

Het recht om te demonstreren is een fundamenteel recht dat is vastgelegd in de Nederlandse Grondwet (Gw), het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) en de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens (UVRM). Het beperken van het demonstratierecht kan alleen op grond van de beperkingsgrondslagen uit artikel 9 tweede lid van de Grondwet en moet voldoen aan de eisen die het EVRM stelt aan het beperken van het demonstratierecht.

Uit de grondwet volgt daarnaast dat de formele wetgever bevoegdheden om beperkingen op te leggen mag delegeren aan lagere organen. Dat is in de Wet openbare manifestaties (Wom) gebeurd. Op grond van deze wet komen de burgemeester verschillende beperkende bevoegdheden toe.

Om de gemeente in staat te stellen het recht tot betoging te beschermen en te faciliteren, en om te beoordelen of maatregelen nodig zijn ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer of ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden (de drie beperkingsgrondslagen), wordt van organisatoren een kennisgeving gevraagd. Ook dit is geregeld in de Wom. Aan gemeenteraden behoort vervolgens de bevoegdheid om in een verordening regels te stellen voor welke vergaderingen en betogingen op openbare plaatsen een kennisgeving gedaan moet worden, evenals binnen welke termijn die kennisgeving gedaan dient te worden, de daarbij aan te leveren gegevens en het verstrekken van de ontvangstbevestiging. Deze nadere regels worden vastgelegd in de Algemene Plaatselijke Verordening (APV).

Die kennisgeving dienen organisatoren van demonstraties in Utrecht minimaal 24 uur voorafgaand aan de demonstratie digitaal in, via een kennisgevingsformulier. Als een demonstratie in het weekend of op een maandag of feestdag wordt gehouden, vraagt de gemeente organisatoren om de kennisgeving van hun demonstratie op de laatste werkdag daaraan voorafgaand, voor 12:00 uur te doen. Op basis van de informatie uit het formulier maakt de gemeente een inschatting van de risico's die kunnen spelen en afhankelijk daarvan vindt er een gesprek plaats met de organisatoren. Eventuele voorschriften of beperkingen - of als dat aan de orde zou zijn een verbod - worden vervolgens vastgelegd in een Wom-brief.

2.1. Demonstratierecht als fundamenteel recht

2.1.1. EVRM: Recht op vreedzame vergadering en vrijheid van vereniging

Artikel 11 van het EVRM stelt dat een ieder 'het recht op vrijheid van vreedzame vergadering en op vrijheid van vereniging' heeft. Met opzet is het recht dan ook niet voorzien van een duidelijke afbakening of definiëring om een te beperkte interpretatie te voorkomen.[4] En: dit recht moet volgens het Europees Hof voor de Rechten van de Mens (EHRM) gelezen worden in het licht van het in artikel 10 van het EVRM geformuleerde recht op vrijheid van meningsuiting. Dat maakt dat de inhoud niets afdoet aan de bescherming van het recht op vrijheid van vreedzame vergadering en vereniging.[5]

In beginsel beschermt het EVRM de vrijheid van *vreedzame* vergadering. De term vreedzaam heeft in deze bepaling vooral betrekking op de intenties van de organisatie en deelnemers van de vergadering. Het gaat daarbij niet om de wijze waarop de vergadering uiteindelijk verloopt of de dreiging van ongeregeldheden buiten de organisatie om.[6]

Het Europese Hof heeft in zijn rechtspraak meermaals benadrukt het recht op vrijheid van vreedzame vergadering en vereniging als een van de fundamenten van een democratische samenleving te zien.[7] Het is niet voor niets dat de verdragsstaten van het EVRM de verplichting hebben om dit recht te verzekeren voor hun burgers. Dat wil zeggen: ze moeten het recht van vergadering en vereniging garanderen en zijn aanspreekbaar op de naleving daarvan.[8] Dit betekent dat overheden zich niet alleen terughoudend dienen op te stellen bij het opleggen van beperkingen op het recht om te demonstreren, maar dat zij zich ook moeten inspannen om het recht van demonstratie te beschermen.

2.1.2. Nederlandse Grondwet: Recht tot betoging

Waar het EVRM spreekt over vrijheid van vreedzame vergadering en vrijheid van vereniging, spreekt artikel 9 van de Nederlandse Grondwet over het recht tot vergadering en betoging. Een betoging is volgens de literatuur collectief, openbaar en bevat een meningsuiting, oftewel: bij een betoging gaat het om twee of meer personen op een openbare plaats die gevoelens of wensen uiten.[9] Onder het recht tot betoging vallen het organiseren en deelnemen aan betogingen. De organisatie van de betoging heeft het

[4] Roorda, B., Brouwer, J., & Schilder, J. (2021), *Antwoorden op recente demonstratie- en vergaderingsrechtelijke vraagstukken,* p.9.
[5] Roorda, B., Brouwer, J., & Schilder, J. (2021), *Antwoorden op recente demonstratie- en vergaderingsrechtelijke vraagstukken,* p.10.
[6] Roorda, B., Brouwer, J., & Schilder, J. (2021), *Antwoorden op recente demonstratie- en vergaderingsrechtelijke vraagstukken,* p.10/11.
[7] Swart, N. & Roorda, B. (2023), *De reikwijdte van het bijkans heilige demonstratierecht*, p.33.
[8] Roorda, B., Brouwer, J., & Schilder, J. (2021). Verbod om bij kennisgeving gegevens te verlangen over de inhoud. In B. Roorda, J. G. Brouwer, & A. E. Schilder (editors), *Antwoorden op recente demonstratie- en vergaderingsrechtelijke vraagstukken* (pp. 309-315). Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties.
[9] Roorda, B., Brouwer, J., & Schilder, J. (2021*), Antwoorden op recente demonstratie- en vergaderingsrechtelijke vraagstukken*, p.15.; Swart, N. & Roorda, B. (2023), *De reikwijdte van het bijkans heilige demonstratierecht*, p.37.

recht om zelf het tijdstip, de plaats, vorm en inhoud te bepalen, evenals de middelen waarmee de demonstranten hun mening uiten.[10]

2.2. Beperken van het demonstratierecht

2.2.1. Beperkingsgronden

Hoewel het recht om te demonstreren een fundamenteel recht is, is het recht niet onbegrensd. Artikel 9 eerste lid van de Grondwet wijst op ieders verantwoordelijkheid volgens de wet bij de uitoefening van het recht tot betoging. Daarmee stelt de wetgever duidelijk dat het demonstratierecht geen vrijbrief is voor het overtreden van wet- en regelgeving. De uitoefening van het demonstratierecht moet plaatsvinden binnen de kaders van de wet. Verder volgt uit dit artikel dat de formele wetgever de bevoegdheden om beperkingen op te leggen mag delegeren aan lagere organen. Dat is gebeurd in de Wet openbare manifestaties (Wom).

De Nederlandse Grondwet en de Wom geven drie beperkingsgronden voor het beperken van demonstraties: ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer of ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden. Al het beperkend handelen van overheden moet een grondslag hebben in ten minste een van deze beperkingsgronden. De inhoud van de betoging mag hierin geen rol spelen.[11]

Daarnaast moet beperkend optreden van overheden voldoen aan de eisen die het Europees recht stelt aan beperkend optreden. Het EVRM stelt allereest dat beperkend optreden moet zijn voorzien bij wet. Ook moet het beperkend optreden strekken ter voorkoming van wanordelijkheden of strafbare feiten, ter bescherming van de gezondheid of ter bescherming van de rechten en vrijheden van anderen.

Tot slot moet de beperking noodzakelijk zijn in een democratische samenleving. Deze laatste vereiste is het belangrijkst, aldus de uitleg van het EHRM.[12]

2.2.2. Beperkende bevoegdheden

Op grond van de Wom komen de burgemeester verschillende beperkende bevoegdheden toe. Zo kan de burgemeester naar aanleiding van een kennisgeving voorschriften stellen, beperkingen opleggen of een verbod geven voor de betoging (artikel 5, Wom). De voorschriften of beperkingen kunnen bijvoorbeeld gaan over de te volgen route, de locatie van de demonstratie, de mee te voeren materialen of de gebruikte voertuigen. Daarnaast kan de burgemeester op grond van artikelen 6 en 7 van de Wom – alleen op grond van de drie criteria uit artikel 9 Gw – tijdens de demonstratie aanwijzingen geven aan deelnemers van de demonstratie en/of een demonstratie terstond beëindigen.

Daarnaast is er bij het opleggen van beperkingen of het stellen van voorschriften een zorgvuldige belangenafweging en motivatie nodig. Om daarin te kunnen voorzien is er in veel gevallen vooroverleg

[10] Swart, N. & Roorda, B. (2023), *De reikwijdte van het bijkans heilige demonstratierecht*, p.35.
[11] Loof, J., Barkhuysen, T., Gerards, J. (2007). *Grenzen aan de demonstratievrijheid: over de reikwijdte van het betogingsrecht*, p.16.
[12] Swart, N. & Roorda, B. (2023), *Beperkt de burgemeester de betogingsvrijheid te vergaand?,* p.1315.

tussen de gemeente en de organisator nodig.[13] Tijdens eventueel overleg voorafgaand aan de demonstratie kunnen de organisator en de gemeente, naast eventuele voorschriften of beperkingen, afspraken maken op basis van vrijwilligheid. Zo kan de gemeente bijvoorbeeld vragen om eigen verkeersregelaars in te zetten. Het moet voor de organisator echter duidelijk zijn dat het niet om een verplichting gaat en dat de vrijwillige afspraken geen onderdeel van de voorschriften of beperkingen zijn. Het neerleggen van een verantwoordelijkheid voor rust en veiligheid bij de organisatie van een demonstratie kan niet zo ver gaan dat het voor haar praktisch onmogelijk zou worden de demonstratie te organiseren, bijvoorbeeld omdat eisen onhaalbaar of onbetaalbaar zijn. Dat zou het grondwettelijk recht om te demonstreren oneigenlijk inperken.[14]

2.3. De kennisgeving

Doordat het recht om te demonstreren een vrijheidsrecht is, is er voor een demonstratie geen toestemming of vergunning nodig, maar kent de Wet openbare manifestaties (Wom) een systematiek van kennisgeving. De ratio achter deze systematiek is gemeenten in staat te stellen het recht tot betoging te beschermen en te faciliteren, en om de eventuele maatregelen te nemen die nodig zijn ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer of ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden. Door als organisator van een demonstratie een kennisgeving te doen bij de gemeente, is de gemeente op de hoogte van het voornemen tot demonstratie en kan gekeken worden wat er nodig is om de demonstratie ordelijk en veilig te laten verlopen. De manier waarop gemeenten het proces van kennisgeving inrichten, verschilt.

Gemeenteraden hebben op grond van artikel 4, eerste lid van de Wom de bevoegdheid tot het bij verordening stellen van regels voor welke vergaderingen en betogingen op openbare plaatsen een kennisgeving is vereist. Gemeenten nemen deze regels op in hun Algemene Plaatselijke Verordening (APV). Op grond van de Wom kunnen gemeenteraden daarbij ook regels stellen over de termijn waarop de kennisgeving gedaan moet worden, de gegevens die daarbij zijn aan te leveren en het verstrekken van de ontvangstbevestiging. Kortom, de gemeenteraad kan regels formuleren voor de te volgen procedure en de kennisgevingstermijn. De gemeenteraad kan in de verordening geen aanvullende gronden formuleren om betogingen te verbieden of te beperken.[15]

Algemene Plaatselijke Verordening gemeente Utrecht

Artikel 2.6 Kennisgeving openbare manifestaties op openbare plaatsen

1. Hij die het voornemen heeft op een openbare plaats een betoging, vergadering of samenkomst tot belijden van godsdienst of levensovertuiging te houden, geeft daarvan voor de openbare aankondiging en ten minste 24 uur voordat de betoging wordt gehouden, schriftelijk kennis aan de burgemeester.

[13] Loof, J., Barkhuysen, T., Gerards, J. (2007). *Grenzen aan de demonstratievrijheid: over de reikwijdte van het betogingsrecht*, p.17.
[14] Loof, J., Barkhuysen, T., Gerards, J. (2007*). Grenzen aan de demonstratievrijheid: over de reikwijdte van het betogingsrecht*, p.17.
[15] Loof, J., Barkhuysen, T., Gerards, J. (2007). *Grenzen aan de demonstratievrijheid: over de reikwijdte van het betogingsrecht*, p.15.

2. De kennisgeving bevat:

- *a) naam en adres van degene die de betoging, vergadering of samenkomst tot belijden van godsdienst of levensovertuiging houdt;*
- *b) het doel van de betoging, vergadering of samenkomst tot belijden van godsdienst of levensovertuiging;*
- *c) de datum waarop de betoging, vergadering of samenkomst tot belijden van godsdienst of levensovertuiging wordt gehouden en het tijdstip van aanvang en van beëindiging;*
- *d) de plaats en, voor zover van toepassing, de route en de plaats van beëindiging;*
- *e) voor zover van toepassing, de wijze van samenstelling;*
- *f) maatregelen die degene die de betoging houdt zal treffen om een regelmatig verloop te bevorderen.*

3. Hij die een kennisgeving doet, ontvangt daarvan een bewijs waarin het tijdstip van de kennisgeving, alsmede de eventueel door de burgemeester gestelde voorschriften zijn vermeld.

4. Indien het tijdstip van de openbare manifestatie valt op een vrijdag na 12.00 uur, een zaterdag, een zondag, een maandag of een algemeen erkende feestdag, wordt de kennisgeving gedaan uiterlijk om 12.00 uur van de werkdag die aan de dag van dat tijdstip vooraf gaat.

5. De burgemeester kan in bijzondere omstandigheden de in het eerste lid genoemde termijn verkorten en een mondelinge kennisgeving in behandeling nemen.

6. Van op vooraf bepaalde tijdstippen regelmatig terugkerende betogingen, vergaderingen of samenkomsten tot belijden van godsdienst of levensbeschouwing, kan, voordat deze voor de eerste keer worden gehouden, eenmalig schriftelijk kennis worden gegeven. De voorafgaande leden zijn van overeenkomstige toepassing.

De Wom laat gemeenten vrij in het stellen van een termijn voor de kennisgeving voorafgaand aan de demonstratie. De aanleiding van dit onderzoek is de pilot van de gemeente Utrecht waarin de kennisgevingstermijn is verruimd naar 48 uur. Roorda stelt in zijn proefschrift 'Het recht om te demonstreren' het volgende: "De wetgever gaat er blijkens de memorie van toelichting alsmede de overgangsbepaling van de Wet openbare manifestaties (artikel VI Wom) van uit dat gemeenten de kennisgevingtermijn zo kort mogelijk houden. Gedacht wordt aan een termijn van 24 of 48 uren."[16]

Organisatoren van demonstraties worden geïnformeerd over eventuele voorschriften of beperkingen - of een verbod mocht dat aan de orde zijn - via een zogenoemde Wom-beschikking. Ingevolge artikel 5, lid 4 van de Wom dient deze beschikking zo spoedig mogelijk bekend gemaakt te worden aan diegene die de kennisgeving heeft gedaan, zodat hij zich kan voorbereiden en deelnemers kunnen worden ingelicht.[17]

2.3.1. Gegevens over de inhoud

In het kennisgevingsproces vraagt de gemeente om verschillende gegevens van de organisator. Artikel 4, derde lid Wom stelt uitdrukkelijk dat er geen gegevens over de inhoud van de meningsuiting gevraagd mogen worden. Wel kan informatie over het doel of onderwerp van een betoging behulpzaam zijn om een inschatting te maken van de kans op mogelijke tegendemonstraties en de noodzaak tot politie-inzet voor handhaving van de openbare orde.[18] Er bestaat binnen het huidige wettelijke kader een

[16] Roorda, B. (2016). *Het recht om te demonstreren,* p.24.
[17] Loof, J., Barkhuysen, T., Gerards, J. (2007). *Grenzen aan de demonstratievrijheid: over de reikwijdte van het betogingsrecht*, p.17.
[18] Loof, J., Barkhuysen, T., Gerards, J. (2007). *Grenzen aan de demonstratievrijheid: over de reikwijdte van het betogingsrecht*, p.16.

spanningsveld tussen het verbod uit artikel 4 derde lid Wom om gegevens over de inhoud te vragen en de noodzaak om gegevens over het doel van de demonstratie te vragen. Deze twee zaken zijn niet altijd te onderscheiden. Roorda, Brouwer en Schilder hebben in hun onderzoek 'Antwoorden op recente demonstratie- en vergaderingsrechtelijke vraagstukken' uit 2021 dan ook geadviseerd om deze bepaling te schrappen om op die manier burgemeesters beter in staat te stellen om het demonstratierecht te beschermen en demonstraties te faciliteren.

2.3.2. Noodzaak van het doen van een kennisgeving

In artikel 7 van de Wom lijkt het doen van een kennisgeving een vereiste om te demonstreren en het niet doen hiervan de burgemeester een eigenstandige grondslag te geven om de demonstratie te beëindigen. Dit is echter niet het geval, zo blijkt bijvoorbeeld ook uit jurisprudentie. Het is immers artikel 2 van de Wom dat de kern vormt: alleen ter bescherming van de gezondheid, in het belang van het verkeer of ter bestrijding of voorkoming van wanordelijkheden kan het recht om te demonstreren worden beperkt. Een eventuele beëindiging door de burgemeester van een demonstratie zonder kennisgeving kan daardoor niet enkel op grond van het ontbreken van een kennisgeving worden gedaan, maar altijd dient een van de beperkingsgronden uit artikel 2 van de Wom (ook) in het geding te zijn.

Een ander punt is dat het door artikel 5 van de Wom waarin staat dat de burgemeester naar aanleiding van een kennisgeving voorschriften en beperkingen kan stellen of een verbod kan opleggen, kan lijken dat zonder een kennisgeving dit niet mogelijk is. Dat is echter niet het geval. Ook als een burgemeester via andere wegen dan via een kennisgeving ervan op de hoogte raakt dat een demonstratie op handen is, kan dat aanleiding geven tot het stellen van voorschriften en beperkingen of een verbod (mits natuurlijk een van de gronden uit artikel 2 van de Wom in het geding is).[19] In een dergelijke situatie vergt het tijdig bekend maken van de opgelegde voorschriften en beperkingen aan de demonstranten wel bijzondere aandacht.

2.4. Werkproces voor kennisgevingen in de gemeente Utrecht

Het kennisgevingsproces is in de gemeente Utrecht vastgelegd in de *Procesbeschrijving demonstraties* en is onder te verdelen in 4 stappen: 1) het indienen van de kennisgeving, 2) het beoordelen van het risiconiveau, 3) afhankelijk van het risiconiveau een gesprek met de organisatoren en 4) het opstellen en toesturen van de Wom-brief.

[19] Gerechtshof Amsterdam. (datum uitspraak 11 juni 2014) (zaaknummer 23-003127-12). Een voorbeeld waar deze situatie zich voordeed was bij de krakersdemonstratie in Amsterdam 1 mei 2012. "Betoging op internet aangekondigd, maar er was geen kennisgeving aan de burgemeester van Amsterdam gedaan. Naar het oordeel van het hof was de burgemeester van Amsterdam bevoegd voor de betoging op 1 mei 2012 het voorschrift inzake de gezichtsbedekkende kleding te geven. De aanhouding van de verdachte is niet onrechtmatig geweest. De door de raadsman genoemde uitspraken van de rechtbank Amsterdam leiden niet tot een ander oordeel."

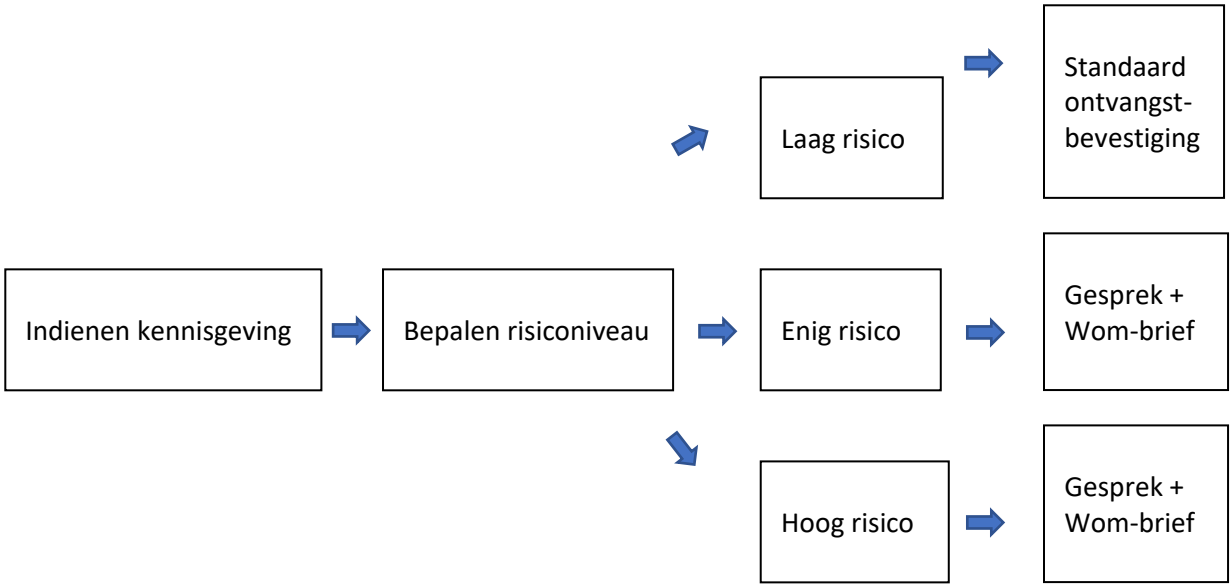

2.4.1. Indienen kennisgeving

Organisatoren van een demonstratie kunnen de kennisgeving doen via het formulier 'Kennisgeving optocht, manifestatie, betoging of demonstratie' op de website van de gemeente Utrecht.[20] Het formulier is een van de 'producten' dat onderdeel is van het online loket.

Introductiepagina

Op de introductiepagina bij het formulier staat de kennisgevingstermijn vermeld (minimaal 24 uur van tevoren of – in het geval dat de demonstratie in het weekend, op maandag of op een feestdag is – voor 12.00u op de laatste werkdag voorafgaand aan de demonstratie). Verder wordt genoemd dat organisatoren na indiening van de kennisgeving een ontvangstbevestiging ontvangen met daarin de voorwaarden die bij de demonstratie gelden en dat de gemeente contact met hen opneemt indien daar aanleiding voor is. Deze voorwaarden staan ook al op de introductiepagina zelf beschreven, samen met een definitie van wat een demonstratie of manifestatie is.

Voorwaarden bij demonstraties en manifestaties

- *"U bent als organisator verantwoordelijk voor een vreedzaam, ordelijk en veilig verloop van de demonstratie. U bent daarom ook verantwoordelijk dat de onderstaande regels bekend zijn bij de deelnemers aan de demonstratie.*
- *De demonstratie is vreedzaam en heeft niet als doel de openbare orde te verstoren.*
- *U moet een contactpersoon beschikbaar stellen die ter plaatse aanwezig is en aanspreekpunt is voor de politie en toezichthouders.*

[20] Gemeente Utrecht. *Demonstratie of manifestatie houden*, geraadpleegd op 22 juli 2023 via: https://pki.utrecht.nl/Loket/product/0e5778875458a5c792f7f39c00d28311

- *De plek van de demonstratie moet schoon achterblijven. Als er flyers gebruikt worden en deze vallen op de grond, dan bent u als organisator verantwoordelijk dat deze opgeruimd worden.*
- *U moet alle soorten verkeer, rijdend en lopend, zo min mogelijk hinderen en de loop- en andere verkeersstromen zoveel mogelijk vrijhouden.*
- *De toegang van en naar winkels, panden en woningen mag door demonstranten op geen enkele manier worden belemmerd.*
- *Het is niet toegestaan om tijdens de demonstratie tekens, afbeeldingen, voorwerpen en/of teksten te gebruiken die beledigend of discriminerend en opruiend zijn.*
- *U moet zorgen voor voldoende (minimaal 10% van het aantal deelnemers) herkenbare begeleiders (ordedienst) die de manifestatie of demonstratie ordelijk en volgens de regels laten verlopen.*
- *De demonstratie of manifestatie mag geen schade veroorzaken aan de openbare ruimte, gemeentelijke eigendommen en/of eigendommen van derden.*
- *Alle overige door of vanwege de politie en/of gemeente gegeven aanwijzingen in het belang van openbare orde en/of veiligheid moeten worden opgevolgd.*
- *Wanneer u geluidsversterkers zoals microfoons, luidsprekers of megafoons gebruikt, is het dringende verzoek om zoveel mogelijk rekening te houden met de omgeving. Dit geldt in het bijzonder op drukke locaties en/of in de buurt van woningen".*

Verder bevat de introductiepagina nadere informatie voor als organisatoren een podium, tent, kraam of stroom nodig hebben en als er een ontheffing voor een voertuig en/of een milieuzone nodig is. Over kosten wordt vermeld dat het doen van een kennisgeving gratis is, maar dat er wel kosten verbonden kunnen zijn aan eventueel aanvullende maatregelen. Denk aan kosten voor het aanvragen van ontheffing voor de milieuzone en parkeerkosten. Ook zijn er twee verwijzingen op de webpagina opgenomen naar de wetgeving met betrekking tot demonstreren.

Kennisgevingsformulier

In het formulier wordt gevraagd naar de volgende gegevens. De gegevens met een * zijn verplichte velden in het formulier.

- Gegevens organisatie: naam*, adresgegevens
- Gegevens aanvrager kennisgeving: naam*
- Contactgegevens: telefoonnummer*, e-mailadres*
- Bereikbaarheid tijdens de optocht, manifestatie, betoging of demonstratie: naam contactpersoon/-personen*, telefoonnummer*
- Doel: omschrijving doel*, verwacht aantal deelnemers*, of voertuigen meerijden (en zo ja hoeveel en van welk type)*, of toespraken worden gehouden*, of geluidsversterkers worden gebruikt*, of spandoeken worden meegevoerd* en maatregelen voor een ordelijk verloop*
- Datum: datum*, starttijd*, eindtijd*
- Plaats of route: op één plek of een route*, beschrijving plek dan wel route*
- Opmerkingen: nadere opmerkingen of mededelingen
- Bijlagen toevoegen
- Controleren en versturen: akkoord dat gegevens juist zijn ingevuld*

Naast het opvragen van gegevens worden in het formulier ook aandachtspunten voor de demonstratie gedeeld met de organisator. Zo wordt een deel van de voorwaarden van de introductiepagina herhaald, maar worden daar ook andere aandachtspunten aan toegevoegd. Het wordt bijvoorbeeld onder de aandacht gebracht dat de organisator ervoor zorgt dat demonstranten geen alcohol bij zich dragen en/of gebruiken of dat demonstranten kleding dragen die het gezicht bedekt om anoniem strafbare feiten te kunnen plegen. Ook worden organisatoren erop geattendeerd dat als deelnemers schade toebrengen aan gebouwen of eigendommen van de gemeente, de herstelkosten kunnen worden verhaald op de personen die de schade hebben veroorzaakt.

Na het indienen van het kennisgevingsformulier ontvangt de indiener een ontvangstbevestiging. Deze ontvangstbevestiging bevat een standaardtekst, verstuurd door een adviseur Openbare Orde en Veiligheid (OOV).

2.4.2. Bepalen risiconiveau demonstratie

Het bepalen van het risiconiveau gebeurt op basis van verschillende factoren, onder andere, de locatie, het aantal deelnemers, het tijdstip, de vorm en eerdere ervaringen met de organisator.[21] In de interviews komt naar voren dat er ook andere factoren zijn die kunnen meespelen bij het bepalen van de risicobepaling, zoals bepaalde (extreme) symbolieke uitingen die een sterke tegenreactie kunnen oproepen, het risico op geweld tussen voor- en tegenstanders en infrastructurele risico's.

Afhankelijk van de ambtelijke inschatting op de bovenstaande punten, wordt een demonstratie aangemerkt als een demonstratie met een a) laag risico, b) enig risico of c) hoog risico. Bij deze inschatting speelt bijvoorbeeld de locatie en de omvang van de demonstratie een rol. Een demonstratie met een *laag risico* is een demonstratie met een minimale kans op wanordelijkheden of andere bijzonderheden. *Een* demonstratie wordt ingedeeld onder *enig risico* als er bijvoorbeeld sprake is van een dynamische demonstratie of een demonstratie die een sterke tegenreactie oproept. Een demonstratie heeft een *hoog risico* op het moment dat ze groot en complex van aard is of wanneer er concrete aanwijzingen zijn bij de politie dat zich mogelijk wanordelijkheden kunnen voordoen of daar dreiging van is.

2.4.3. In gesprek met de organisatoren

Als de inschatting is dat de demonstratie een laag risico op wanordelijkheden of ongeregeldheden met zich meebrengt, zijn er geen aanvullende afspraken of voorschriften benodigd. Er vindt dan ook geen gesprek plaats met de organisatoren. In de interviews komt naar voren dat het merendeel van de demonstraties in deze laagste risicogroep valt.

In het geval dat de inschatting is dat er wel enig of hoog risico op wanorde of ongeregeldheden is (de B- en C-categorie van demonstraties), dan vindt er wel een gesprek (of meerdere) plaats met de organisatoren en de adviseur OOV en Operationeel Expert van de politie.[22] In de gesprekken worden de

[21] Gemeente Utrecht (2022). *Evaluatie Kennisgevingstermijn demonstraties in gemeente Utrecht*.
[22] Gemeente Utrecht. *Procesbeschrijving demonstraties. Een beschrijving van de voorbereiding op demonstraties in Utrecht.*

plannen van de organisator voor de demonstratie doorgenomen en wordt bezien of en wat er aanvullend geregeld of afgesproken dient te worden.

De gemeentelijke betrokkenen hebben over het algemeen het idee dat de organisatoren zich niet overvallen voelen door de procedure of de gang van zaken, blijkt uit de interviews. Als het nodig is om aanvullende afspraken te maken, worden deze meestal in het eerste telefonische of fysieke contact na de kennisgeving gemaakt. Afhankelijk van de situatie wordt er één keer of meerdere keren overlegd. Soms moeten organisatoren bijvoorbeeld nog het een en ander navragen, komen zaken aan bod waar zij nog niet over hebben nagedacht of zijn er andere redenen om zaken mee terug nemen naar hun medeorganisatoren.

Uit interviews blijkt dat wanneer de demonstratie complex is, bijvoorbeeld door het aantal deelnemers, de gewenste route of informatie over dreigende wanordelijkheden, afspraken en eventueel aanvullende aanwijzingen of voorschriften worden besproken in het lokale driehoeksoverleg. Over de definitieve afspraken worden de organisatoren in principe op voorhand ingelicht, zodat zij niet voor verrassingen komen te staan.

2.4.4. Wom-brief

De Wom-brief bevat afspraken die met organisatoren worden gemaakt over de voorbereiding op een demonstratie. De Wom-brief is daarmee vooral een bevestiging van wat eerder is besproken. Daarnaast worden er algemeen geldende regels benoemd. De gemeente Utrecht gebruikt een standaardformat voor het opstellen van de Wom-brief.[23] De brief bevat de volgende onderdelen:

- De gegevens die de organisator in het kennisgevingsformulier heeft ingevuld.
- Indien van toepassing: de voorschriften die zijn opgesteld. Deze kunnen per demonstratie verschillen.
- De mededeling dat de organisator en de deelnemers zich dienen te houden aan alle wet- en regelgeving en een aantal relevante regels die gelden voor de demonstratie, zoals dat de demonstratie vreedzaam is en dat de toegang van en naar (winkel)panden en woningen door deelnemers niet wordt belemmerd en dat het gebruik van strafbare discriminerende uitdrukkingsvormen is verboden.[24]

De Wom-brief wordt ondertekend door de burgemeester en sluit af met de bevoegdheden die de burgemeester heeft. Dit betreft de mogelijkheid om bij wijzigingen tot het laatste moment voorafgaand aan een demonstratie beperkingen en/of voorschriften te nemen, om tijdens een demonstratie extra maatregelen te treffen en om in het uiterste geval de demonstratie te beëindigen.

In de voorbeeld Wom-brief in het beschreven werkproces van de gemeente Utrecht volgt na de ondertekening van de brief een nadere toelichting op de bezwaarmogelijkheden. Zo wordt aangegeven

[23] Gemeente Utrecht. Procesbeschrijving demonstraties. Een beschrijving van de voorbereiding op demonstraties in Utrecht.

[24] De voorwaarden komen (deels) overeen met die op de introductiepagina bij het kennisgevingsformulier, maar het zijn er minder en ze zijn minder uitgebreid geformuleerd.

dat als de ontvanger van de brief vindt dat het besluit onjuist is, dat via een digitaal formulier of per brief bezwaar gemaakt kan worden. Ook is opgenomen waar het bezwaarschrift aan dient te voldoen en dat in het geval van 'onverwijlde spoed' de indiener van het bezwaarschrift een voorlopige voorziening kan vragen aan de voorzieningenrechter.

2.4.5. Ongemelde (tegen)demonstratie[25]

Wanneer er geen kennisgeving wordt ingediend, maar er toch signalen worden opgevangen over een demonstratie, dan neemt de politie samen met de gemeente waar mogelijk contact op met de organisator over de noodzaak van een kennisgeving en wordt verder het reguliere proces gevolgd. Zij nemen gezamenlijk contact op met de organisator over de noodzaak van een kennisgeving en verder wordt het reguliere proces gevolgd. Als de situatie acuut is – dat wil zeggen: de demonstratie staat op het punt van aanvangen of is al gestart – gaat de politie en/of BOA's van Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH) ter plaatse en maken een risico-inschatting. Wederom is de indeling een laag risico, enig risico of verhoogd risico demonstratie. In alle gevallen maakt de politie afspraken met de organisatie over het verloop van de demonstratie.

Bij demonstraties met enig of een verhoogd risico volgt indien nodig een aanwijzing van de burgemeester op grond van de Wom. De adviseur politie stuurt de gegevens aan de adviseur OOV, die op diens beurt deze informatie beoordeelt in het licht van de Wom-gronden voor voorschriften, beperkingen en aanwijzingen. De adviseur OOV stuurt op basis van deze beoordeling een informatieve of waarschuwingsbrief aan de organisator en aan de adviseur van de politie.[26] De adviseur van de politie zet de informatieve brief in het politiesysteem. Wanneer voor een tweede keer een spontane demonstratie georganiseerd wordt, kan de politie en/of de BOA's van VTH verbaliseren en riskeert de organisator een boete of hechtenis. Dit is op basis van artikel 11 lid 1 sub a van de Wom.[27]

[25] Gemeente Utrecht. *Procesbeschrijving demonstraties. Een beschrijving van de voorbereiding op demonstraties in Utrecht,* p.10.
[26] Gemeente Utrecht. *Procesbeschrijving demonstraties. Een beschrijving van de voorbereiding op demonstraties in Utrecht*, p.10.
[27] Gemeente Utrecht. *Procesbeschrijving demonstraties. Een beschrijving van de voorbereiding op demonstraties in Utrecht,* p.10.

3. Kennisgevingsduur in context

In dit hoofdstuk staat een analyse van de beschikbare administratieve data over de kennisgevingstermijn bij demonstraties die in Utrecht worden georganiseerd centraal. Kortom, het gaat om het beantwoorden van de volgende deelvragen:

3. *Wat is de praktijk wat betreft de termijn van het doen van een kennisgeving door organisatoren van demonstraties en welke verschillen zitten daarin naar type organisatoren en demonstraties?*
4. *Welke cijfermatige verbanden zijn er te vinden tussen de kennisgevingstermijn en de daadwerkelijke aankondiging als we kijken naar verschillende typen organisatoren van demonstraties (denk aan: ervaring met kennisgeving of de omvang van de demonstratie)?*

Uit onze analyse van de beschikbare administratieve data volgt dat in het overgrote deel van de kennisgevingen, de kennisgeving 48 uur of langer van tevoren wordt gedaan. Tussen 2020 en 2022 gold dat voor 86% van de demonstraties waarvoor de kennisgevingsduur bekend was. Het lijkt niet uit te maken of de demonstratie statisch (op één plek) of dynamisch (een route lopen) is. Wel zien we dat bij een grotere complexiteit in termen van het verwachte aantal deelnemers de demonstratie net vaker 48 uur of langer van tevoren wordt aangekondigd. De pilotperiode van mei 2021 tot en met april 2022, waarbij de kennisgevingstermijn tijdelijk van 24 uur naar 48 uur is gegaan, lijkt eraan bijgedragen te hebben dat (nog) meer organisatoren 48 uur of langer van tevoren een kennisgeving hebben gedaan. Dit is niet veranderd na de pilot: organisatoren bleven vaker dan voor de pilotperiode hun kennisgeving 48 uur of langer van tevoren doen.

3.1. Demonstratiepraktijk in Utrecht in cijfers

De gemeente Utrecht heeft een overzicht met daarin de kennisgevingsduur van demonstraties in de stad. Demonstraties die niet vooraf worden gemeld, ook wel ‘spontane demonstraties’ genoemd, worden niet geregistreerd.[28] De inschatting van de gemeente zelf is dat per jaar circa 10 van dergelijke spontane demonstraties plaatsvinden, wat betekent dat voor het overgrote deel van de demonstaties een kennisgeving wordt gedaan.

Zoals eerder vermeld, maken we gebruik van de administratieve cijfers die bij de gemeente bekend zijn over demonstraties die gemeld zijn tussen januari 2020 en december 2022. Dit databestand bevat informatie over 1.114 demonstraties, georganiseerd door circa 250 organisatoren.[29] Grofweg een kwart van deze organisatoren organiseerde twee derde van de demonstraties in Utrecht waarvoor in de periode 2020-2022 een kennisgeving is gedaan (zie tabel 1).

In 2020 ging het om 323 demonstraties waarvoor een kennisgeving was gedaan. In de jaren erna groeide dit naar circa 400 demonstraties per jaar: namelijk 403 demonstraties in 2021 en 388 in 2022 (zie tabel

[28] Gemeente Utrecht (2022). *Evaluatie Kennisgevingstermijn demonstraties in gemeente Utrecht,* p.4.
[29] Het exacte aantal unieke organisatoren is niet met volledige zekerheid te zeggen, omdat we hierbij gebruik moesten maken van wat organisatoren zelf als organisatienaam invulden. Het is mogelijk dat dezelfde organisator onder een (net) andere organisatienaam een kennisgeving indiende.

1). Bij ongeveer de helft van alle demonstraties ging het om een demonstratie met minder dan 10 deelnemers en aan ongeveer een derde namen 10 tot 50 mensen deel, zo was de inschatting van de organisatoren ten tijde van de kennisgeving.

Tabel 1: Kenmerken demonstraties in Utrecht 2020-2022, op basis van administratieve gegevens beschikbaar bij de gemeente Utrecht

Aantal demonstraties In Utrecht	**N= 1114**	
2020	323	
2021	403	
2022	388	
Aantal deelnemers	**N=1047**	**%**
<10	509	(49%)
10-49	313	(30%)
50-99	54	(5%)
100-199	61	(6%)
200-299	34	(3%)
300-499	14	(1%)
500-999	18	(2%)
>1000	21	(2%)
Onbekend	23	(2%)
Ingetrokken demonstraties	**N=1114**	**%**
Ja/misschien	67	(6%)
Nee	1047	(94%)
Geregelde organisator (vaker dan één keer gedemonstreerd in Utrecht)	**N=253**	**%**
Ja	68	(26%)
Nee	185	(74%)
Aantal demonstraties georganiseerd door:	**N=1047**	**%**
Organisator die eerder een demonstratie organiseerde	708	(68%)
Organisator die niet eerder een demonstratie organiseerde	339	(32%)

3.2. Kennisgevingsduur nader geanalyseerd

In de APV van de gemeente Utrecht is opgenomen dat een kennisgeving van een demonstratie of manifestatie minimaal 24 uur van tevoren ingediend dient te zijn (of uiterlijk 12.00 uur op de laatste werkdag voorafgaand aan een demonstratie indien die in het weekend, op een maandag of op een feestdag plaatsvindt). Uit de gegevens over de kennisgevingstermijn van demonstraties die tussen januari 2020 en december 2022 zijn gemeld, blijkt dat de kennisgeving in het overgrote deel van de

gevallen ruim voor die termijn wordt ingediend. Van de 1.032 gemelde demonstraties in de dataset waarvan het kennisgevingsmoment bekend is, zijn er 954 (92,4%) meer dan 48 uur van tevoren aangemeld. Verder is voor 64 demonstraties (6,2%) tussen de 24 uur en 48 uur van tevoren een kennisgeving gedaan en voor 14 demonstraties (1,4%) minder dan 24 uur van tevoren.

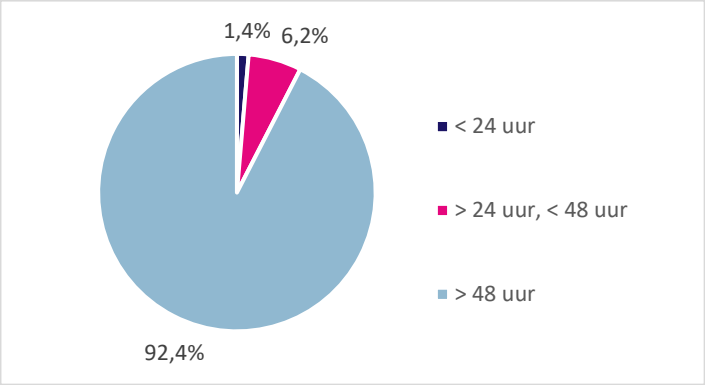

Figuur 1: Percentage demonstraties 2020-2022 naar kennisgevingsduur in uren

3.2.1. Organisatoren die vaker demonstreren in Utrecht & organisatoren die dat niet doen

Organisatoren die vaker een demonstratie organiseren – sommigen doen het zelfs wekelijks – weten beter wat er komt kijken bij het organiseren ervan en het doen van een kennisgeving. Mogelijk werkt dit door in hoe lang van tevoren een kennisgeving wordt gedaan.

Uit de analyse van de beschikbare administratieve data blijkt dat er nagenoeg geen verschil is in de kennisgevingsduur tussen organisatoren met ervaring met demonstreren in Utrecht (gedefinieerd als organisatoren die vijf keer of vaker een kennisgeving hebben gedaan van een demonstratie in de periode 2020-2022) en organisatoren die dat niet hebben. Organisatoren die vaker demonstreren dienen procentueel gezien vaker een kennisgeving meer dan 48 uur voorafgaand aan de demonstratie, maar het verschil is niet statistisch significant.

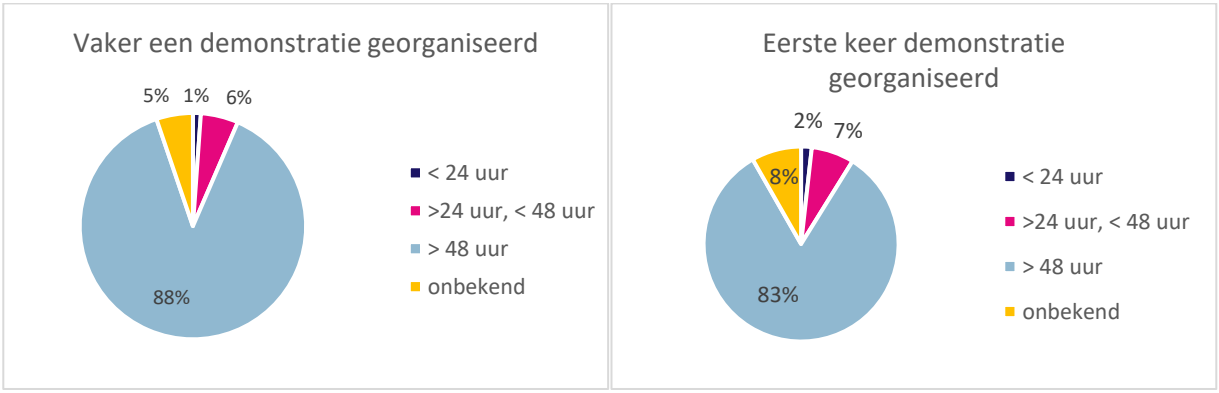

Figuur 2: Kennisgevingstermijn bij demonstraties, uitgesplitst naar ervaring organisator

3.2.2. Omvang van de demonstratie

Een demonstratie waarbij een groter aantal deelnemers wordt verwacht, is complexer om te organiseren en vergt meer voorbereidingstijd. De verwachting zou dan ook kunnen zijn dat organisatoren van grote(re) demonstraties vaker een kennisgeving 48 uur of langer van tevoren indienen dan organisatoren van kleine(re) demonstraties.

Het aantal demonstraties waarvoor korter dan 48 uur van tevoren een kennisgeving wordt gedaan, is überhaupt relatief klein. Het statistisch toetsen van een uitsplitsing naar het aantal deelnemers is dan ook niet mogelijk, omdat er ofwel geen observaties zijn of een te laag aantal is. In de onderstaande tabel 2 valt wel op dat hoe groter de verwachte omvang van de demonstratie is, hoe minder vaak een kennisgeving korter dan 48 uur of 24 uur van tevoren wordt gedaan.

Tabel 2: Kennisgevingsduur voor een demonstratie uitgesplitst naar het verwachte aantal deelnemers

		Aantal deelnemers					
		1-49 deelnemers	50-199 deelnemers	200-499 deelnemers	500-999 deelnemers	> 1.000 deelnemers	
Kennisgevings-duur	< 24 uur	12	0	2	0	0	14
	> 24 uur, < 48 uur	49	9	3	2	0	63
	> 48 uur	734	113	50	16	27	940
		795	122	55	18	27	1.017

**Leesvoorbeeld: voor 12 demonstraties waarbij 1-49 deelnemers werden verwacht, is de kennisgeving korter dan 24 uur van t voren ingediend.*

3.2.3. Type demonstratie: statisch of dynamisch

In 2022 is bijgehouden of de demonstratie op één plek bleef of dat volgens de kennisgeving een route gelopen zou worden. Een demonstratie die een route loopt is complexer om te organiseren en vergt meer voorbereiding. Mogelijk resulteert dit ook in het vaker meer dan 48 uur van tevoren indienen van een kennisgeving.

Het overgrote deel van de demonstraties blijft op dezelfde plaats (94,5%). Gegeven het kleine aantal demonstraties waarbij een route wordt gelopen, blijkt een uitsplitsing naar een kennisgevingsduur van minder dan 24 uur, tussen 24 uur en 48 uur en 48 uur of langer weinig zinvol. Een uitsplitsing naar een kennisgevingsduur van minder en meer dan 48 uur voorafgaand aan de demonstratie laat zien dat er geen statistisch significante verschillen zijn tussen statische en dynamische demonstraties en de termijn waarop de kennisgeving wordt ingediend.

3.2.4. Ontwikkeling kennisgevingsduur door de tijd, binnen en buiten de pilot

Een uitsplitsing van de kennisgevingsduur van elke demonstratie naar het jaar waarin de kennisgeving is gedaan (2020, 2021 of 2022) laat zien dat deze in toenemende mate 48 uur of langer van tevoren wordt ingediend. Werd in 2020 88,2% van de kennisgevingen 48 uur van tevoren of eerder gedaan, in 2021 gold dit voor 92,8% en in 2022 voor 95% van de kennisgevingen (zie tabel 3).

Tabel 3: Kennisgevingsduur voor een demonstratie uitgesplitst naar het jaar waarin de kennisgeving is gedaan

		Jaar kennisgeving		
		2020	2021	2022
Kennisgevings-duur	< 24 uur	6 (2,4%)	6 (1,4%)	2 (0,6%)
	> 24 uur, < 48 uur	24 (9,4%)	24 (5,7%)	16 (4,5%)
	> 48 uur	225 (88,2%)	387 (92,8%)	342 (95%)
		255 (100%)	417 (100%)	360 (100%)

Vanaf mei 2021 tot en met april 2022 vond er een pilot plaats in de gemeente Utrecht. Waar eerder (en nu) 24 uur in de APV is opgenomen als kennisgevingstermijn, was dat in de pilotperiode 48 uur. Deze pilot vormt dan ook een belangrijke verklaring voor dat het aantal kennisgevingen dat meer dan 48 uur van tevoren werd gedaan tussen 2020 en 2021 toenam met ruim vier procentpunt. Deze toename is ook statistisch significant.[30] Echter ook na de pilotperiode (dus na mei 2022) wordt vaker 48 uur of langer van tevoren een kennisgeving gedaan dan voor de pilotperiode. Na de pilotperiode wordt in 2022 voor 95,6% van de demonstraties de kennisgeving 48 uur of langer van tevoren gedaan, ten opzichte van 88,1% van de kennisgevingen voor de pilot (zie tabel 4, zie ook de evaluatie die de gemeente Utrecht eerder zelf uitvoerde).[31]

Tabel 4: Kennisgevingsduur voor een demonstratie uitgesplitst naar voor, tijdens en na pilotperiode

		Kennisgeving pilot		
		Voor pilot	Tijdens pilot	Na pilot
Kennisgevings-duur	< 24 uur	10 (2,4%)	2 (0,5%)	2 (0,9%)
	> 24 uur, < 48 uur	39 (9,4%)	17 (4,4%)	8 (3,5%)
	> 48 uur	364 (88,1%)	371 (95,1%)	219 (95,6%)
		413 (100%)	390 (100%)	229 (100%)

[30] X^2 (4, n=1.032)=19,118, p=.001.
[31] Gemeente Utrecht (2022). *Evaluatie Kennisgevingstermijn demonstraties in gemeente Utrecht,* p.5.

4. Ervaringen organisatoren

Dit hoofdstuk beschrijft de ervaringen van organisatoren bij het organiseren van een demonstratie in de gemeente Utrecht. Hierbij wordt gekeken naar de verschillende stappen die in het proces doorlopen kunnen worden, van het invullen van het kennisgevingsformulier, het beoordelen van de kennisgeving en eventueel aanvullend overleg, tot de Wom-brief. Hierbij wordt gekeken naar mogelijk drempelverhogende factoren in de ervaring van organisatoren, met een focus op de kennisgevingstermijn.

Dit hoofdstuk beantwoordt de volgende deelvragen:

5. *Wat is de ervaring van organisatoren van demonstraties met de kennisgevingstermijn, de wijze waarop gevraagd wordt de demonstraties aan te kondigen en de informatie die de gemeente vraagt aan de organisator?*
6. *Hebben organisatoren van demonstraties de verruiming van de kennisgevingstermijn als drempelverhogend of afschrikwekkend ervaren?*
7. *Zijn er organisaties die hebben afgezien van de kennisgeving van een demonstratie of van de demonstratie zelf vanwege de verruiming van de kennisgevingstermijn en waarom hebben zij dat gedaan?*

Ter beantwoording van deze deelvragen putten we uit 1) de antwoorden van invullers op de digitale vragenlijst als onderdeel van dit onderzoek, 2) de verdiepende interviews met organisatoren 3) en de bevindingen uit de gemeentelijke evaluatie uit 2022.

Achtergrond invullers digitale vragenlijst
Van de 221 benaderde organisatoren zijn 38 organisatoren ingegaan op de uitnodiging om hun ervaringen met de kennisgeving te delen. Deze organisatoren zijn overwegend ervaren in het organiseren van demonstraties in Utrecht. Zo hebben 29 van de 38 invullers sinds 2021 meer dan één demonstratie georganiseerd, waaronder 15 invullers die vijf demonstraties of meer hebben georganiseerd.

De invullers hebben zowel voor, tijdens als na de pilotperiode waarin de kennisgevingstermijn tijdelijk is verruimd van 24 uur naar 48 uur, demonstraties georganiseerd. Er zijn 16 invullers die voor mei 2021 (start van de pilot) een demonstratie hebben georganiseerd, 22 invullers tussen mei 2021 en april 2022 en 21 invullers vanaf mei 2022. Dit telt op tot meer dan 38, omdat een deel van de invullers - maar niet allemaal - zowel binnen als buiten de pilotperiode een demonstratie organiseerde.

Van de 38 invullers gaven 19 aan open te staan voor een verdiepend gesprek. Om hen te bereiken, is maximaal drie keer telefonisch contact gezocht en is één mail gestuurd. Van deze 19 invullers is uiteindelijk met 16 invullers een verdiepend telefonisch interview gehouden. Van deze 16 invullers geven negen aan dat ze vijf keer of vaker een demonstratie in de gemeente Utrecht hebben georganiseerd. Van de overige zeven gesproken invullers is er slechts een onervaren. Deze invuller was niet op de hoogte van het bestaan van een kennisgevingsprocedure, maar is hier door de gemeente op gewezen. De overige zes hebben in de gemeente Utrecht weinig kennisgevingen ingediend, maar hebben bijvoorbeeld ervaringen opgedaan in andere steden en hebben aan meerdere demonstraties, en soms ook de organisatie daarvan, deelgenomen.

De ervaring van organisatoren van demonstraties met de kennisgevingstermijn, het proces van kennisgeving en de gevraagde informatie is overwegend positief. Zo is er waardering voor het contact met de ambtelijke organisatie en vindt het merendeel dat de gemeente duidelijk communiceert over het organiseren van demonstraties en dat het kennisgevingsformulier begrijpelijk en makkelijk in te vullen is. Datzelfde geldt voor de Wom-brief. Ook voor de reden van het indienen van een kennisgeving is begrip. Organisatoren zijn daarentegen verdeeld over of de gemeente precies genoeg informatie vraagt of teveel, evenals over de mate waarin de gemeente Utrecht voldoende meedenkt in het faciliteren van demonstraties. Of de termijn 24 uur of 48 uur zou moeten zijn, is een thema dat beperkt leeft bij organistoren die hebben deelgenomen aan het onderzoek. Het is ook niet het geval dat een termijn van 48 uur - bijvoorbeeld tijdens de pilotperiode - hen ervan weerhield te demonstreren.

Daar waar men kritisch is op kennisgevingstermijn of -proces, gaat het over de door hen ervaren onduidelijkheid over wat te doen in het geval zij een spontane demonstratie willen organiseren. Bij de organisatoren die deelnamen aan het onderzoek zit een zeker plichtsbesef om een demonstratie binnen de wettelijke regels te organiseren. Wat 'het goed doen' is bij een spontane demonstratie, die niet 24 of 48 uur van tevoren bekend is, is hen onbekend. Verder geven organistoren mee dat de toon op de website streng en dwingend overkomt, wat zij niet in lijn vinden met het uitgangspunt dat de gemeente het demonstratierecht dient te faciliteren. Voor een deel van hen komt het op de website ook op hen over als een vorm van toestemming vragen, terwijl dat niet aan de orde is. De wens bestaat dan ook dat de website van de gemeente duidelijk is over zowel de plichten als rechten van een demonstrant.

Tot slot valt op dat de ervaring van ervaren organisatoren van demonstraties regelmatig verschilt van die van onervaren organisatoren.[32] Zo is zichtbaar in de antwoorden van organisatoren op vragen over de mate waarin elementen van het kennisgevingsproces drempelverhogend werken om te demonsteren, dat ervaren organisatoren beter dan onervaren organisatoren lijken te weten hoe algemeen geldende voorschriften te duiden zijn of wat er bedoeld wordt in de Wom-brief. Daar staat tegenover dat onervaren organisatoren het kennisgevingsproces vaker behulpzaam achten en lijken zij ook een andere behoefte te hebben in meedenken vanuit de gemeente dan ervaren organisatoren.

4.1. Kennisgevingsduur

Van de 38 invullers geven er 28 aan dat zij hun kennisgeving(en) (meestal) 48 uur of langer van tevoren hebben ingediend. Geen van de invullers heeft de kennisgeving minder dan 24 uur van tevoren gedaan. Wel zijn er twee invullers die aangeven geen kennisgeving te hebben gedaan. Een van hen stelde niet te weten dat dit werd gevraagd[33], de ander gaf als toelichting dat het doen van een kennisgeving geen voorwaarde is om te mogen demonstreren.

[32] Met ervaren organistoren bedoelen we in dit onderzoek organisatoren die in de periode 2020-2022 vijf keer of vaker een kennisgeving hebben gedaan bij de gemeente Utrecht. Onervaren organisatoren zijn in dit onderzoek dan organisatoren die dat minder dan vijf keer hebben gedaan.

[33] De gemeente Utrecht heeft voor dit onderzoek 221 organisatoren benaderd om deel te nemen aan dit onderzoek. Dit zijn organisatoren die in de periode 2021-2022 een kennisgeving hebben gedaan. In dit opzicht is het opvallend dat twee invullers hebben aangegeven geen kennisgeving te hebben ingediend. Mogelijke verklaringen hiervoor zijn dat de vragenlijst is ingevuld door iemand anders dan degene die indertijd de

4.1.1. Redenen kennisgeving 48 uur of langer van tevoren ingediend

Aan de invullers die hun demonstratie meer dan 48 uur van tevoren hebben gemeld middels een kennisgeving, is gevraagd wat hun motieven hiervoor waren. Het merendeel van de invullers (17) doet dit omdat ze het fijn vinden dit op tijd te regelen. 13 invullers dienen de kennisgeving meer dan 48 uur van tevoren in, zodat de gemeente voldoende tijd heeft om de demonstratie te faciliteren. Deze twee redenen worden dan ook breed genoemd door invullers, ongeacht het aantal demonstraties dat zij sinds 2021 in Utrecht hebben georganiseerd. In de uitleg die de geïnterviewde organisatoren bij hun antwoorden geven, brengt het merendeel van hen naar voren zich graag aan de regels te houden en het daarom belangrijk te vinden een kennisgeving in te dienen. Daarnaast hebben de organisatoren er begrip voor dat de gemeente op de hoogte wil zijn van de gebeurtenissen in de stad. In de evaluatie van de gemeente Utrecht van de pilot om de kennisgevingstermijn te verruimen, kwamen bovendien soortgelijke ervaringen naar voren. Zo werd het bijvoorbeeld als prettig ervaren om de Wom-brief eerder te ontvangen en dat de gemeente beter was voorbereid. [34]

> *"Ik dien mijn kennisgeving meer dan 48 uur van tevoren in omdat ik graag wil handelen en wandelen volgens en binnen de regelgeving die er is op dit gebied." – Invuller vragenlijst.*

Het ordelijk en veilig laten verlopen van de demonstratie lijkt een kleinere rol te spelen voor de invullers. Dit gaat om respectievelijk 7 en 3 invullers. Als het wordt genoemd als reden om 48 uur of langer van tevoren de kennisgeving in te dienen, dan is dit vooral door invullers die één of twee keer sinds 2021 een demonstratie hebben georganiseerd in Utrecht.

Van de 38 invullers geven er verder 10 aan een andere reden te hebben voor het meer dan 48 uur van tevoren doen van de kennisgeving. Een deel van hen stelt dit te doen om aan de regelgeving te voldoen of om goed te kunnen afstemmen met de gemeente. 7 van de 10 noemen echter een variant op 'dat ze zich zorgen maken dat de gemeente anders hun demonstratie verplaatst of afbreekt', of omdat ze onenigheid met de gemeente en politie willen voorkomen.

Deze reden komt ook in de telefonische interviews regelmatig naar voren. Geïnterviewden geven aan dat zij het prettig vinden om een bevestiging op papier te hebben van de afspraken die zij met de gemeente hebben gemaakt voor de activiteit die ze ondernemen. In de gesprekken wordt duidelijk dat bij enkele geïnterviewden angst voor het verbieden of afbreken van een demonstratie de boventoon voert. Dit leeft net zoveel onder invullers die een enkele demonstratie hebben georganiseerd in Utrecht sinds 2021, als onder invullers die vijf demonstraties of meer hebben gehouden.

kennisgeving heeft gedaan, dat zij vergeten zijn een kennisgeving te hebben ingediend of dat zij het zich niet als zodanig herinneren.

[34] Gemeente Utrecht (2022). *Evaluatie Kennisgevingstermijn demonstraties in gemeente Utrecht,* p.8-9.

Wat is op u van toepassing? Ik dien mijn kennisgeving meestal … van tevoren in bij de gemeente Utrecht. Enkele keuze, N=38

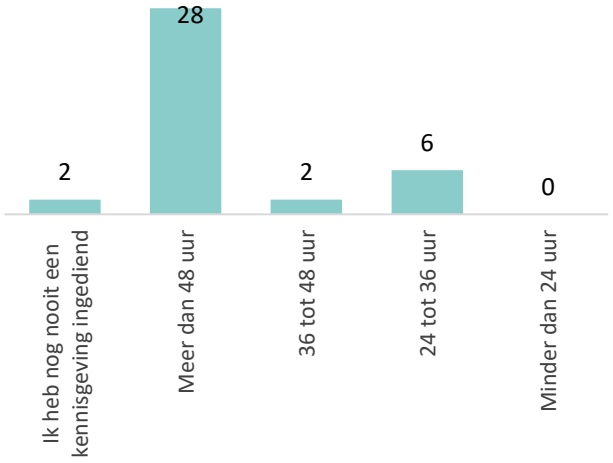

Waarom heeft u uw kennisgeving meer dan 48 uur van tevoren ingediend? Meerkeuze, N=28

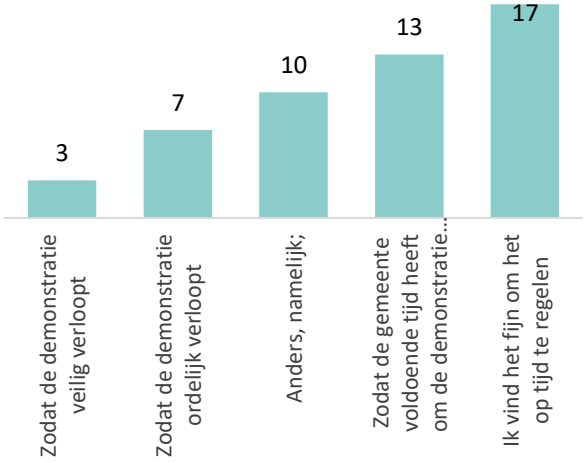

Figuur 3: Kennisgevingsduur invullers & redenen voor kennisgeving 48 uur of langer van tevoren

4.1.2. Ervaringen kennisgevingstermijn van 48 uur tijdens pilot

Aan de invullers die in de pilotperiode een demonstratie hebben georganiseerd, is gevraagd of de verruiming van de kennisgevingstermijn het makkelijker of moeilijker maakte om een ordentelijke en goede demonstratie te organiseren. Invullers zijn hier niet erg uitgesproken over. Vijf invullers reageren neutraal en drie vinden dat het makkelijker is geworden. Zo stelt een invuller dat er zo meer tijd is voor overleg en eventuele bijstellingen. Vier invullers vinden dat het moeilijker is geworden. Zo leggen invullers uit dat ze niet altijd meer dan 48 uur van tevoren weten dat ze een demonstratie gaan houden.

Aan alle invullers van de vragenlijst is gevraagd of een kennisgevingstermijn van 48 uur voor hen reden zou zijn om af te zien van een demonstratie. Het merendeel (23) is het hiermee oneens. 9 invullers geven aan dat het voor hen wel een reden zou zijn om af te zien van een demonstratie. Voor deze invullers betekent dus dat de kennisgevingstermijn van 48 uur een drempel is voor het organiseren van een demonstratie. De telefonische interviews bieden meer context. De precieze termijn is niet het belangrijkste issue, zolang dit binnen het redelijke blijft. Wat geïnterviewden als termijn redelijk achten verschilt ook, van 'zo kort mogelijk' tot een week en alles daar tussenin. Wat echter belangrijker blijkt, is dat duidelijk is wat er nodig (of gewenst) is op het moment dat iemand besluit een demonstratie te organiseren. Geïnterviewden geven aan dat het nu niet mogelijk lijkt een spontane demonstratie te organiseren, omdat hier geen informatie over beschikbaar is op de website van de gemeente.

"Een kennisgevingstermijn van 48 uur vind ik netjes, iedereen moet er rekening mee gaan houden." – Geïnterviewde.

"Hoewel het begrijpelijk is dat normaal een kennisgeving 48u van tevoren gedaan wordt kan ik mij voorstellen dat er situaties zijn waarbij een kortere termijn nodig is. Denk bijvoorbeeld aan een demonstratie die inspeelt op een snelle politieke gebeurtenis. Voor zover ik begrijp is demonstreren dan altijd nog een recht waar je je ook zonder tijdelijke kennisgeving op kan beroepen." – Invuller vragenlijst.

Hierbij is gekeken of het uitmaakt of organisatoren ervaren of onervaren zijn in het organiseren van demonstraties. 31% van de 13 ervaren invullers vindt dat een kennisgevingstermijn van 48 uur een reden zou zijn om niet te gaan demonstreren; dit betreft vier mensen. Tegenover 25% van de 20 onervaren organisatoren, dit betreft vijf invullers. De percentages suggereren dat ervaren organisatoren vaker dan onervaren organisatoren een kennisgevingstermijn van 48 uur als een reden zien om niet te gaan demonstreren. In absolute zin is het verschil echter klein. Bovendien lijken ervaren organisatoren niet daadwerkelijk af te zien van demonstreren, maar kunnen ze zich wel een voorstelling maken van de situaties waarin deze termijn wel een drempel zou kunnen zijn (namelijk bij een spontane demonstratie en wat dan wenselijk is).

Een kennisgevingstermijn van 48 uur zou voor mij een reden zijn om af te zien van een demonstratie. Zevenpuntsschaal, N=38

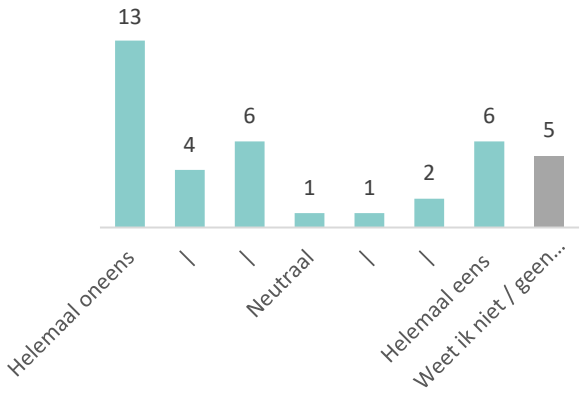

Figuur 4: Afzien van demonstratie door kennisgevingsduur

4.2. Ervaringen met het proces van een kennisgeving

Naast de kennisgevingsduur hebben we organisatoren van demonstraties gevraagd te reflecteren op het kennisgevingsproces in de gemeente Utrecht. We vroegen hierbij naar de communicatie - de duidelijkheid ervan, de ervaren communicatiestijl en de kennisgevingstermijn – maar ook naar de ervaren houding van de gemeente in het meedenken met de organisatie en de mate waarin het proces bijdraagt aan een ordentelijk verloop van de demonstratie.

4.2.1. Communicatie – Duidelijkheid & stijl

Het merendeel van de invullers (26) is het erover eens dat de gemeente duidelijk communiceert over het organiseren van demonstraties. Daarnaast reageren vijf invullers neutraal en vijf invullers vinden dat de gemeente niet duidelijk communiceert. Deze bevindingen komen overeen met de gemeentelijke evaluatie waarin de gemeente met enkele organisatoren sprak. Hieruit bleek dat het contact met de gemeente als redelijk tot goed ervaren werd.[35]

Vier van de 26 invullers die vinden dat de communicatie van de gemeente duidelijk is, geven een toelichting. Ze geven onder andere aan dat er goed en ruim van tevoren wordt meegedacht en dat er vanuit de gemeente snel een bevestiging komt. Eén invuller legt wel uit dat hij/zij het overleg met de gemeente wel eens als intimiderend heeft ervaren. Ook in de interviews zijn de organisatoren over het algemeen positief over het contact met de gemeente en politie. De communicatiestijl in het directe contact wordt gezien als open, meewerkend en toegankelijk en de overleggen van tevoren worden door het merendeel van de organisatoren gewaardeerd.

Wel valt op dat de toon op de website door veel geïnterviewden als relatief star en dwingend wordt ervaren, wat zij niet in lijn vinden met het uitgangspunt dat de gemeente het demonstratierecht moet faciliteren. Dit komt ook terug in de antwoorden van invullers die de communicatie onduidelijk vinden. Enkele organisatoren ervaren het indienen van een kennisgeving als verplichting, alsof je een vergunning aanvraagt. Dit wordt door hen als een heikel punt ervaren, omdat het recht op demonstreren voor iedereen geldt en dus niet ingeperkt zou moeten kunnen worden door het kennisgevingsproces.

> *"Als we iets willen doen wat niet in het formulier past doen we het alsnog. Dan melden we het gewoon niet aan. Het lijkt alsof je een vergunning moet krijgen om te gaan demonsteren, terwijl dat niet zo werkt." - Geïnterviewde.*

Ook de voorwaarden die op de website en in het kennisgevingsformulier zijn opgenomen roepen een reactie op. Aan dit onderzoek deelnemende organisatoren stellen dat de gemeente voorwaarden oplegt die geen juridische grondslag hebben en dat deze voorwaarden onrealistisch zijn, maar die mogelijk onervaren organisatoren wel kunnen afschrikken om te demonstreren. Voorbeelden die hierbij worden aangehaald zijn het hebben van een ordedienst ter grootte van 10% van het aantal deelnemers, de verantwoordelijkheid die de organisator heeft voor het achterlaten van afval door deelnemers aan de demonstratie, het niet belemmeren van de ingang van panden en het regelen van verkeersregelaars. Ervaren organisatoren leggen in de interviews uit dat zij regelmatig niet (volledig) voldoen aan dit soort voorwaarden en dat zij uit ervaring weten dat deze voorwaarden (deels) minder precies kunnen worden genomen zonder dat dit de ordelijkheid en veiligheid van een demonstratie in gevaar brengt. Onervaren organisatoren weten dat echter niet, zo merken ze op.

> *"Ik wil gebruik maken van mijn recht, dan moet het niet zo zijn dat je een heel examen moet afleggen. Er wordt continu de suggestie gewekt dat de gemeente het mag verbieden." – Geïnterviewde.*

[35] Gemeente Utrecht (2022). *Evaluatie Kennisgevingstermijn demonstraties in gemeente Utrecht,* p.7.

"Ik ben allergisch voor een dwangkader van de overheid. Er staan allerlei voorwaarden op de site. Dat kan ook vriendelijker in de communicatie." – Geïnterviewde.

4.2.2. Het kennisgevingsformulier

Het merendeel van de invullers vindt het formulier voor het indienen van een kennisgeving makkelijk te vinden en begrijpelijk. Wel noemen geïnterviewden regelmatig dat ze zich voor kunnen stellen dat het voor onervaren organisatoren lastig te vinden kan zijn en/of moeilijk te begrijpen. Zo noemt een invuller dat het taalgebruik ingewikkeld is.

Daarnaast is er onder organisatoren verschil van inzicht over de informatie die in het kennisgevingsformulier wordt gevraagd om aan te leveren. Geen enkele organisator die de vragenlijst heeft ingevuld vindt dat de gemeente om (te) weinig informatie vraagt. Volgens 17 invullers is de informatie die wordt gevraagd precies genoeg en voor net zo veel organisatoren is het (te) veel informatie.

Het formulier voor het indienen van een kennisgeving is begrijpelijk. Zevenpuntsschaal, N=36

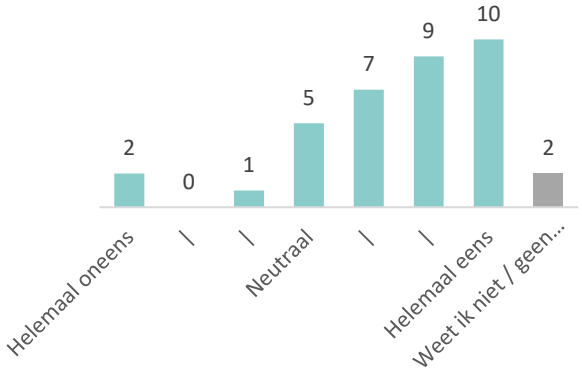

Wat vindt u? Ik vind dat ik … informatie moet aanleveren bij het indienen van een kennisgeving in gemeente Utrecht. Enkele keuze, N=36

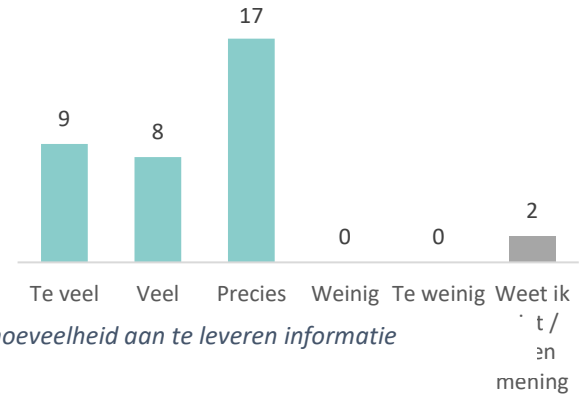

Figuur 5: Ervaring begrijpelijkheid kennisgevingsformulier & hoeveelheid aan te leveren informatie

Invullers die aangeven dat er precies genoeg informatie wordt gevraagd, geven in de open antwoorden aan geen problemen te ervaren en dat het logisch is dat de gemeente wil weten wat er gaat gebeuren. Desondanks delen sommigen verdere verbetersuggesties. Zo geeft een van de invullers die de gevraagde informatie precies genoeg vindt aan, dat het in Brussel nog fijner is georganiseerd: daar worden demonstranten welkom geheten en krijgen ze tips over waar ze konden gaan staan en waar ze hun auto konden parkeren.[36]

Geen issues m.b.t. het aanleveren van de informatie. Het is logisch wat er gevraagd wordt. – Invuller vragenlijst.

[36] Door wie demonstranten in Brussel volgens deze invuller welkom worden geheten is niet op te maken uit het antwoord in de vragenlijst.

11 van de 17 invullers die vinden dat er (te) veel informatie wordt gevraagd geven een toelichting. Drie van hen vinden dat de kennisgeving wordt gebruikt om beperkingen op te leggen. Andere invullers geven aan dat er veel privé-informatie wordt gevraagd. Eén invuller stelt dat de gemeente in principe alleen hoeft te vragen de datum en de locatie van de demonstratie. In de telefonische interviews komen dezelfde argumenten aan bod. Zo vinden geïnterviewden dat zij te veel privé informatie moeten aanleveren. Zij leggen uit dat niet alle demonstraties georganiseerd worden vanuit een organisatie. De indiener van de kennisgeving moet dan zijn of haar privé-informatie aanleveren. Dat wordt door sommigen als onprettig ervaren. Daarnaast wordt een opmerking gemaakt over het vragen hoe iemand aangesproken wil worden (de heer/mevrouw).

Overigens is er op dit punt een verschil zichtbaar in de ervaring die organisatoren hebben met het organiseren van demonstraties. Bij de ervaren organisatoren vinden vijf van de 14 invullers dat er (te) veel informatie moet worden aangeleverd. Dit betreft 36% van de ervaren organisatoren. 55% (12 van de 22 invullers) van de onervaren organisatoren vindt ook dat ze (te) veel informatie moeten aanleveren. Dit percentage is aanzienlijk hoger, maar het aantal invullers is te laag is om hier significante verschillen te constateren. Wel biedt het een indicatie dat het onder onervaren organistoren niet altijd duidelijk is waarom hen wordt gevraagd bepaalde informatie te delen.

4.2.3. Demonstraties faciliteren door mee te denken

Waar overwegend werd aangegeven - ongeacht de ervaring van organistoren - dat de gemeente duidelijk communiceert, zijn de invullers verdeeld over de stelling: “de gemeente Utrecht denkt voldoende mee bij het organiseren van een demonstratie”. 17 invullers zijn het (helemaal) met deze stelling eens, tegenover 14 invullers die het (helemaal) oneens zijn met deze stelling. Hier is een verschil tussen ervaren en onervaren organisatoren. 8 van de 14 (57%) ervaren organisatoren vinden dat de gemeente voldoende meedenkt tegenover 9 van de 23 (39%) onervaren organisatoren. Met enige voorzichtigheid gegeven het totaal aantal invullers, duidt dit mogelijk op een verschil in hoe ervaren en onervaren organisatoren de hulp van de gemeente Utrecht ervaren, maar wellicht ook wel op een verschil in de mate waarin er behoefte aan hulp is.

De interviews met organisatoren bieden meer context bij deze bevinding. Hieruit blijkt dat het niet altijd als zodanig wordt ervaren dat de gemeente voldoende meedenkt, omdat er in de beleving van organisatoren naar teveel details wordt gevraagd en dat er zaken 'worden verboden', bijvoorbeeld via de algemene bepalingen, waar volgens hen geen grondslag voor is. Daarnaast merken organisatoren op dat de gemeente niet altijd de indruk wekt mee te willen denken, omdat het contact vooral is gericht op het vermijden van risico’s voor de gemeente.

“Het contact kan meer worden vormgegeven vanuit vertrouwen en ondersteuning. (…) Nu voelt het als controle, waarbij in een contract verantwoordelijkheid wordt gelegd bij de organisator.” – Geïnterviewde.

Daartegenover staat dat sommigen expliciet benoemen dat ze de hulp van de gemeente waarderen, omdat die in de gaten houdt of er bijvoorbeeld niet meerdere demonstraties of andere activiteiten op één plek worden georganiseerd. Verder trekken geïnterviewden regelmatig een vergelijking met het kennisgevingsproces in andere gemeenten. Deze geïnterviewden vinden dat de gemeente Utrecht meer meedenkt en sneller reageert dan andere gemeenten.

Wat vindt u? De gemeente communiceert duidelijk over het organiseren van demonstraties,
Zevenpuntsschaal, N=38

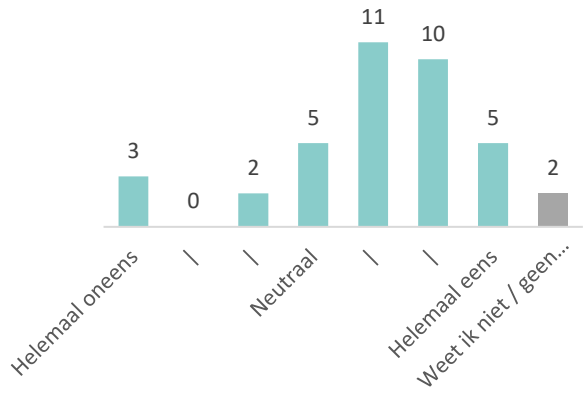

De gemeente Utrecht denkt voldoende mee bij het organiseren van een demonstratie.
Zevenpuntsschaal, N=38

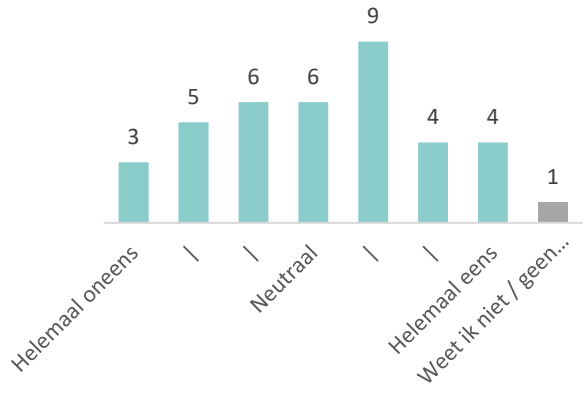

Figuur 6: Duidelijkheid communicatie gemeente & meedenken bij organiseren demonstratie

4.2.4. Bijdrage kennisgeving aan het ordelijk verloop van de demonstratie

De invullers zijn verdeeld over de behulpzaamheid van het proces van een kennisgeving in het ordelijk te laten verlopen van een demonstratie. Niet iedereen is overtuigd en sommigen vinden dat het vooral van nut is als er bijvoorbeeld ook een tegendemonstratie is georganiseerd. Voor het oordeel op dit punt lijkt ervaring in het organiseren van demonstraties mee te spelen. 65% (13 van de 20) van de onervaren organisatoren tegenover 38% (vijf van de 13) van de ervaren organisatoren, vindt dat het proces helpt. Kortom, deze cijfers suggereren dat onervaren organisatoren het kennisgevingsproces als meer behulpzaam ervaren dan ervaren organisatoren.

23 van de 36 invullers vinden dat het proces van een kennisgeving de drempel verhoogt om een demonstratie te organiseren. Deze opvatting wordt dus breed gedeeld, ongeacht de ervaring van de organisator. Tien invullers daarentegen, zijn het hier mee oneens en drie invullers reageren neutraal. Uit de interviews met organisatoren volgt dat het inherent is aan het regelwerk dat komt kijken bij het doen van een kennisgeving, dat er een drempel ontstaat. Er moet immers een formulier worden ingevuld en er is eventueel overleg met de gemeente en politie. Dat zijn extra stappen om te zetten bij het organiseren van een demonstratie. Dit wordt door veel geïnterviewden niet per se als iets negatiefs gezien. Er is veel begrip voor de informatiebehoefte van de gemeente.

Het merendeel van de invullers (24) begrijpt waarom zij een kennisgeving moeten indienen. Acht invullers geven aan dit niet te begrijpen. Enkelen van hen geven aan dat het indienen van een kennisgeving niet moet. Ook geven invullers aan dat ze het zelf prima kunnen regelen. Invullers die het eens zijn met de stelling, geven aan dat het belangrijk is dat de gemeente op de hoogte is, zodat zij kan faciliteren of ingrijpen.

Het proces van de kennisgeving helpt om de demonstratie ordelijk te laten verlopen.
Zevenpuntsschaal, N=36

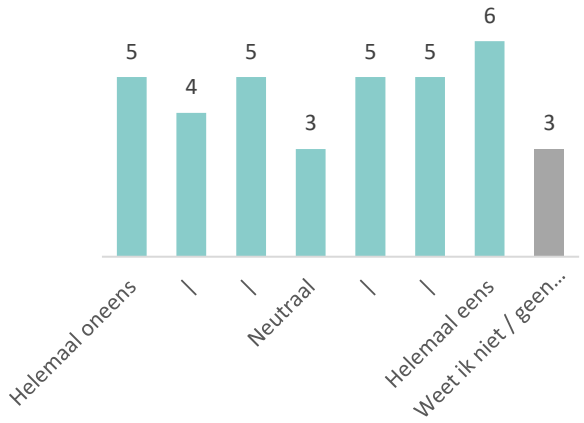

Het proces van de kennisgeving verhoogt de drempel om een demonstratie te organiseren.
Zevenpuntsschaal, N=36

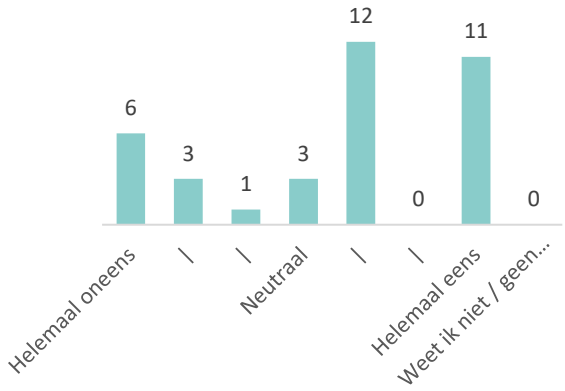

Ik begrijp waarom ik een kennisgeving moet indienen. Zevenpuntsschaal, N=38

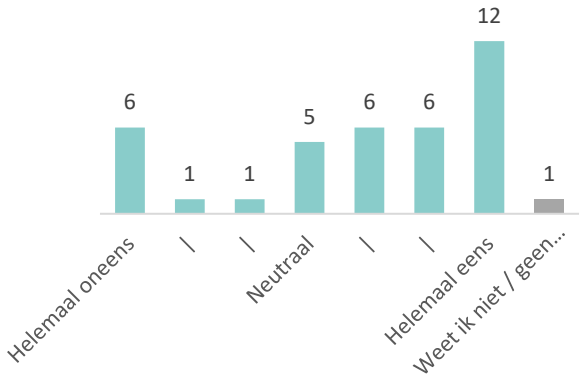

Figuur 7: Bijdrage kennisgevingsprocedure aan ordelijk verloop demonstratie, mate waarin kennisgeving als drempelverhogend wordt ervaren & mate waarin invullers begrijpen waarom zij een kennisgeving moeten indienen bij een demonstratie.

4.3. De Wom-brief

De meerderheid van de organisatoren die een Wom-brief heeft ontvangen vindt deze brief begrijpelijk; dit betreft 27 van de 37 invullers. Invullers zijn meer verdeeld over de stelling: “Voor het organiseren van demonstraties werkt de Wom-brief drempelverhogend”. Van de 37 invullers zijn 17 het daar (helemaal) mee eens.

Het proces van de kennisgeving helpt om de demonstratie ordelijk te laten verlopen.
Zevenpuntsschaal, N=37

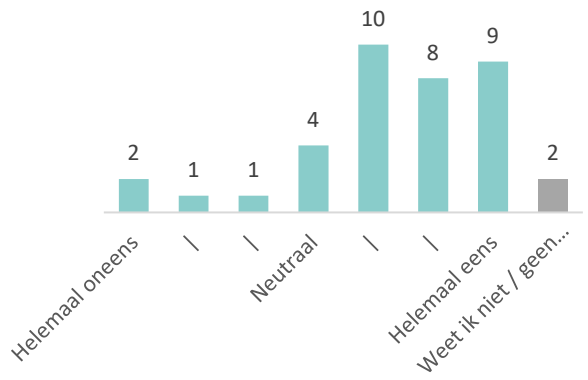

Voor het organiseren van demonstraties werkt de Wom-brief drempelverhogend.
Zevenpuntsschaal, N=37

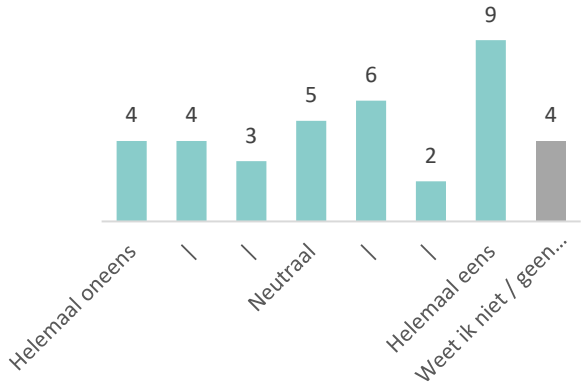

Figuur 8: Ervaren behulpzaamheid kennisgeving ordelijk verloop demonstratie & Mate waarin organisatoren Wom-brief ervaren als drempelverhogend.

Er is gekeken of de ervaring van een organisator meespeelt in de mate waarin de organisator de Wom-brief als drempelverhogend ervaart. Er lijkt aanleiding te zijn dit te denken: 63% (19) van de onervaren organisatoren ervaart de Wom-brief als drempelverhogend tegenover 36% (14) van de ervaren organisatoren.

Een invuller legt uit dat wanneer het lang duurt voordat je de Wom-brief ontvangt, dit voor stress kan zorgen. Dit sluit aan bij de bevindingen uit de gemeentelijke evaluatie. Hier gaven organisatoren aan de Wom-brief graag zo snel mogelijk te ontvangen. Dit was ten tijde van de evaluatie nog niet altijd het geval.[37] Een andere invuller stelt het volgende: “Demonstratie is een recht, er komen teveel regeltjes en afspraken bij kijken”. Ook stelt een invuller dat de Wom-brief een dwingend karakter heeft. In lijn daarmee deelt een andere invuller: “Afspraken maken over een demonstratie neemt veel van de vrijheid om te demonstreren weg”.

Daartegenover staat de ervaring van organisatoren die stellen dat zij de Wom-brief ervaren als een soort vergunning die ze kunnen tonen aan de politie of andere mensen (zoals eigenaren van winkelcentra) die vragen of zij – zoals ze het zelf omschrijven - ‘toestemming’ hebben om te demonstreren.

> *“De Wom-brief was duidelijk. Het was goed dat we de afspraken op papier hadden staan. Daarmee konden we op Utrecht Centraal laten zien dat wij toestemming hadden om te demonstreren.” – Geïnterviewde.*

[37] Gemeente Utrecht (2022). *Evaluatie Kennisgevingstermijn demonstraties in gemeente Utrecht,* p.7.

5. Conclusies

In dit onderzoek stond de vraag centraal in welke mate de kennisgevingstermijn, de wijze waarop de demonstraties aangekondigd moeten worden en de informatie die de gemeente vraagt aan de organisator, drempelverhogend of afschrikwekkend werken voor het aankondigen van een demonstratie. De aanleiding hiervoor waren vragen in de gemeenteraad over de mogelijk drempelverhogende werking van de kennisgeving, in het bijzonder de termijn daarvoor.

Op basis van de secundaire analyse van administratieve gegevens, de resultaten van de vragenlijst onder organisatoren en de verdiepende telefonische interviews met deze organisatoren, concluderen we dat de exacte termijn van de kennisgeving - binnen het redelijke - niet zozeer als een drempelverhogend thema wordt ervaren. Daarbij ontstaat met het doen van een kennisgeving altijd een zekere drempel, omdat het extra regelwerk en organisatie met zich meebrengt. Dit wordt door het overgrote deel van invullers ook niet bezwaarlijk gevonden, maar het wordt logisch geacht dat een kennisgeving nodig is voor de gemeente om te faciliteren. Wel zijn er andere elementen in het kennisgevingsproces die als (onnodig) drempelverhogend worden ervaren. Dat raakt met name aan de communicatie en de toon ervan via de website.

Conclusie 1. Veruit de meeste organisatoren dienen 48 uur of langer van tevoren de kennisgeving in.

Los van de kennisgevingstermijn van 24 uur die op dit moment is opgenomen in de APV, diende in de periode van 2020 tot en met 2022 niet minder dan 86% de kennisgeving 48 uur of langer van tevoren in. Wat dit cijfer verhult, is dat in deze drie jaar het aandeel demonstraties waarbij langer dan 48 uur van tevoren de kennisgeving werd gedaan, in de loop der tijd is toegenomen. Dit startte in de pilotperiode toen tussen mei 2021 en april 2022 de termijn tijdelijk werd verruimd van 24 naar 48 uur, maar zette zich ook na de pilotperiode door. De meest genoemde reden om dit te doen is voor organisatoren dat zij het prettig vinden om de kennisgeving op tijd geregeld te hebben en een substantieel deel wil ook de gemeente voldoende tijd geven om de demonstratie te faciliteren.

Conclusie 2. De kennisgevingstermijn als zodanig is voor organisatoren niet een relevant thema, waar het gaat om eventueel ervaren drempels bij het organiseren van een demonstratie. Duidelijkheid over wat te doen in het geval van een spontane demonstratie is dat wel.

Vooral in de verdiepende interviews met organisatoren kwam naar voren dat de exacte kennisgevingstermijn niet als een thema werd ervaren. Zo lang de termijn binnen het redelijke blijft - waarbij overigens de meningen verschillen over wat dat is - is die niet bezwaarlijk voor het organiseren van een demonstratie, in hun ervaring. Veel organisatoren vonden een kennisgevingstermijn van 48 uur of langer 'normaal', 'begrijpelijk' of 'netjes'.

Desondanks gaf een substantieel deel van de organisatoren aan dat een kennisgevingstermijn van 48 uur of langer voor hen een reden zou zijn om af te zien van een demonstratie. Doorvragen leerde dat de achtergrond van dit antwoord vooral was gelegen in het feit dat er ook situaties zijn waarin de wens ontstaat om spontaan te demonstreren, bijvoorbeeld als de actualiteit daar reden toe geeft. Wanneer doe je het dan goed als organisator? Uit de antwoorden van een merendeel van de organisatoren die

deelnamen aan dit onderzoek valt een zeker plichtsbesef af te leiden; de wens om te voldoen aan de geldende regels voor demonstreren. Wat die zijn voor een spontane demonstratie, of wat wenselijk daarin is, is onvoldoende helder.

Conclusie 3. Organisatoren ervaren de communicatie vanuit de gemeente over het organiseren van demonstraties als duidelijk en vinden het kennisgevingsformulier begrijpelijk en makkelijk in te vullen. Het persoonlijke contact wordt gewaardeerd.

Hoewel het voor organisatoren niet helder is wanneer ze het 'goed' zouden doen bij een spontane demonstratie, zijn ze desondanks overwegend positief over de duidelijkheid van de communicatie vanuit de gemeente. Dat spontane demonstraties bij onvoorziene en direct acute situaties een uitzondering zijn, biedt daar wellicht een verklaring voor. Het kennisgevingsformulier is volgens organisatoren makkelijk vindbaar en begrijpelijk.

Bij een groot deel van de demonstraties in Utrecht is er geen direct persoonlijk contact met een ambtenaar van de gemeente. Als dat contact er wel is wordt dat overwegend positief beoordeeld. De communicatiestijl in het directe contact wordt gezien als open, meewerkend en toegankelijk en de overleggen van tevoren worden door het merendeel van de organisatoren gewaardeerd. Hieruit volgt dan ook niet dat er op deze specifieke onderdelen van het kennisgevingsproces een drempel wordt ervaren voor het organiseren van een demonstratie.

Conclusie 4. De toon van de informatie over demonstraties op de website van de gemeente wordt als (te) star en dwingend ervaren en niet passend bij het uitgangspunt dat een gemeente het demonstratierecht dient te faciliteren.

Op andere onderdelen van de kennisgevingsprocedure zijn organisatoren echter kritischer. Dit betreft met name de toon van de communicatie over demonstraties op de website. Die wordt als star en dwingend ervaren, gericht op het uitsluiten van risico's voor de gemeente in plaats van op het faciliteren van een ordelijk verloop van demonstraties.

Zo geven organisatoren aan dat het kennisgevingsformulier en de verdere informatie daarover de suggestie kan wekken dat het nodig is om toestemming te vragen, terwijl dat voor een demonstratie niet aan de orde is. Bovendien is er behoefte aan een genuanceerder en wellicht ook wel vollediger beeld over de rechten en plichten van demonstranten.

In dit kader wijzen organisatoren onder meer op de algemeen geldende voorschriften, zoals een ordedienst van 10% van het aantal deelnemers. Deze voorschriften zijn volgens organisatoren niet (altijd) realistisch, noch nodig voor een ordelijk en veilig verloop van een demonstratie. In de praktijk komen deze voorschriften niet altijd even strikt, zo is hun ervaring. Maar: dan moet je dat wel weten en dus ook weten hoe de voorschriften te duiden.

Ook is niet altijd even duidelijk waarom de gemeente bepaalde informatie vraagt en in hoeverre die informatie echt noodzakelijk is, of dat het vooral handig is voor de gemeente om die te hebben. Hoewel er organisatoren zijn die vinden dat er teveel privé-informatie wordt gevraagd, zijn er veel die aangeven er begrip voor te hebben dat ook informatie wordt gevraagd om het werk van de gemeente te

vergemakkelijken, maar zoeken naar openheid vanuit de gemeente daarover. Dit geldt eveneens voor de aard en reikwijdte van de 'kennisgevingsplicht'.

Conclusie 5. Ervaren en onervaren organisatoren kijken anders naar de kennisgevingsprocedure en hebben daarin verschillende behoeften en verwachtingen.

De mate waarin organisatoren ervaren zijn in het organiseren van demonstraties (in Utrecht), heeft impact op hoe zij kijken naar het kennisgevingsproces. Dat betekent dat niet alle organisatoren gelijk zijn in wat ze verwachten en wensen van de gemeente op dit punt. Zo lijken ervaren organisatoren beter te weten dan onervaren organisatoren hoe ze de toon op de website, de algemeen geldende voorschriften en de inhoud van de Wom-brief moeten lezen en duiden. Voor hen leiden deze zaken dan ook minder tot een ervaren drempel (hoewel geen van de organisatoren in dit onderzoek zich daardoor heeft laten tegenhouden om te demonstreren).

Verder vinden ervaren organisatoren vaker dat de gemeente voldoende meedenkt om een demonstratie te faciliteren. Los van dat het handelen van de gemeente in dit opzicht anders ervaren kan worden, is dit meer nog te zien als een indicator dat er bij onervaren organisatoren een andere behoefte of verwachting bestaat van wat de gemeente doet rondom een demonstratie dan bij ervaren organisatoren.

In aanvulling hierop vinden onervaren organisatoren het kennisgevingsproces vaker behulpzaam voor een ordelijk verloop van een demonstratie dan ervaren organisatoren. Een mogelijke verklaring hiervoor is - zo volgt uit de interviews - dat door de kennisgeving organisatoren worden gewezen op zaken waar ze eerder nog niet aan handden gedacht. In dit licht is dus ook het oordeel van onervaren organisatoren over de mate waarin de gemeente meedenkt om een demonstratie te faciliteren goed te plaatsen.

Daar staat tegenover dat onervaren organisatoren het kennisgevingsproces vaker behulpzaam achten en lijken zij ook een andere behoefte te hebben in meedenken vanuit de gemeente dan ervaren organisatoren.

Bijlage 1. Geïnterviewden

Tabel 1. Lijst met geïnterviewden

Functie	Datum
Adviseur openbare orde en veiligheid	23 mei 2023
Adviseur openbare orde en veiligheid	23 mei 2023
Clustermanager Veiligheid	23 mei 2023
Advocaat	6 juni 2023
Vertegenwoordiger Amnesty International (afdeling Utrecht)	31 juli 2023

Position paper rondetafelgesprek Demonstratierecht - 7 september 2023

Sharon Dijksma, voorzitter Vereniging Nederlandse Gemeenten en burgemeester van Utrecht

Het recht om te mogen demonstreren is van essentieel belang voor een goed functionerende democratie. De collectieve openbare meningsuiting is een dragende pijler van ons democratisch bestel: de stem van protest, zeker ook waar het de stem van een minderheid is, moet luid kunnen klinken om gehoord te worden. Daarom is het demonstratierecht stevig verankerd in mensrechtenverdragen en in onze grondwet.

Demonstratierecht – uitgangspunt is faciliteren
Het demonstratierecht is een groot goed, alle burgemeesters spannen zich tot een maximum in om alle demonstraties te (kunnen) faciliteren. Het aantal demonstraties in Nederlandse gemeenten is flink toegenomen. De grootte en complexiteit ook, maatschappelijke ontwikkelingen zien wij vaak in gemeenten direct terug en dus ook bij demonstraties. Deze ontwikkelingen zijn op zich niet nieuw, maar worden tegenwoordig tevens beïnvloed en versneld door digitalisering en dan vooral het gebruik en de kracht van sociale media. Kortom: het demonstratierecht en daarmee de vrijheid van meningsuiting floreert en dat is ook nodig. We zien als burgemeesters ook – meer dan voorheen – dat meningen van de een weer meningen (en daarmee demonstraties) van een ander kunnen oproepen. Ook dat mag (moet!) en als burgemeester faciliteren we alle meningen. De inhoud van de demonstratie is voor ons ambt niet van belang. Bovendien mogen demonstraties hinder veroorzaken en kunnen meningen schuren. Daarbij zien we in de praktijk dat het soms nodig is vanwege de scherpe stellingnames in het publieke debat en tegenreacties die het oproept, demonstranten te beschermen. Denk voorbeeld aan de vernieling van de koran of de protesten tegen Zwarte Piet. De manier waarop we dat doen, is veelvuldig onderwerp van gesprek in de veiligheidsdriehoeken per gemeente. Gemeenten en politie zijn voortdurend in overleg met organisatoren om ervoor te zorgen dat er ruimte is voor elke demonstratie. Dat neemt niet weg dat de afwegingen die we moeten maken soms behoorlijk complex zijn. Niet elke gemeente beschikt over deze expertise. We zetten ons dan ook in om deze gemeenten waar nodig te ondersteunen met kennis.

Dat demonstraties hinder mogen veroorzaken en kunnen schuren, wil niet zeggen dat het recht van demonstratie onbegrensd is. Het vertrekpunt blijft altijd: hoe kunnen we de demonstratie veilig en ordelijk doorgang laten vinden? De wet geeft de grenzen aan waarbinnen het demonstratierecht en de vrije meningsuiting volop kunnen worden benut. Op basis van de Wet openbare manifestaties kunnen burgemeesters zo nodig beperkingen stellen aan een demonstratie. Een adequate informatiepositie van politie rond demonstraties en manifestaties om de veiligheid van de demonstranten te kunnen waarborgen, is daarbij van groot belang. Beperkingen kunnen alleen gesteld worden wanneer onderbouwd met (politie-)informatie en bovendien proportioneel. In voorkomende gevallen wordt veel aandacht besteed aan het afwegen van alle betrokken belangen.

We zien dat verschillende gemeenten met Amnesty in gesprek zijn over het belang van het demonstratierecht en gezamenlijk kijken naar de mogelijkheden om de drempel om te demonstreren laag te houden. Inmiddels is het ‘manifest demonstratierecht van Amnesty’ door meerdere gemeenten ondertekend. Ook door Utrecht. Hiermee hebben we ons in Utrecht gecommitteerd aan een aantal uitgangspunten gebaseerd op de rechten voor de mens en hebben we de kennisgevingsprocedure verder vereenvoudigd en is het aantal organisatoren dat een Wom-brief ontvangt flink teruggebracht. Ondertussen blijven we in Utrecht in contact met Amnesty over hoe we elkaar mogelijk kunnen helpen en ondersteunen.

Strafrecht en demonstraties

Als de informatie van politie leidt tot vrees voor wanordelijkheden rondom (tegen)demonstraties dan worden eventuele strafrechtelijke kwesties hieromtrent in de driehoek besproken. Het OM neemt dan het voortouw. In Utrecht zijn we het erover eens dat gedragingen die door het OM als strafbaar worden beschouwd, niet de bescherming van het demonstratierecht of de vrijheid van meningsuiting genieten. De driehoek is zich daarbij terdege bewust dat de strafrechter in bepaalde gevallen oordeelt dat een gedraging weliswaar strafbaar is, maar daar geen straf aan koppelt, vanwege de vrijheid van meningsuiting.

Dit raakt bijvoorbeeld aan bepaalde protestacties die als grensoverschrijdend kunnen worden ervaren, namelijk acties waarbij de openbare weg voor langere tijd wordt geblokkeerd en acties waarbij de bedrijfsvoering van ondernemingen of instellingen voor langere tijd ernstig wordt verstoord. Hier is eerder sprake van wetsovertredingen dan van een demonstratie en is strafrechtelijk optreden via de driehoek (OM, politie) aan de orde. Uiteraard moet dat optreden zorgvuldig en proportioneel gebeuren, en zeker zonder buitensporig geweld. Wanneer het gaat om burgerlijke ongehoorzaamheid, dan geldt precies hetzelfde: iedereen heeft zich aan de wet te houden en iedereen dient zich te onthouden van strafbare gedragingen, ook tijdens een demonstratie of een protestactie.

Deze maatstaf geldt voor elke organisator. Het zou onrechtvaardig zijn, en bovendien niet in de geest van de verdragen en de grondwet, wanneer demonstraties verschillend zouden worden behandeld. Als burgemeester moet je goed navolgbaar zijn. Als het over demonstraties gaat, betekent dat dat iedereen op dezelfde manier kan demonstreren en dat de wet voor iedereen op dezelfde manier geldt. Voor zover er meer algemeen sprake zou zijn van ongelijke behandeling van bepaalde groepen demonstranten, zien wij die in Utrecht niet. Wij spannen ons er 100 procent voor in om ongelijkheid te voorkomen.

Veruit de meeste demonstraties verlopen veilig en ongestoord. In die gevallen dat politieoptreden noodzakelijk is het optreden gebaseerd op onderlinge afstemming in de driehoek. Dit soort optreden vergt immers een snelle en scherpe belangenafweging waarbij de eerbiediging van het grondrecht een belangrijke rol speelt. Het is altijd de insteek om in gesprek te zijn en te blijven met organisatoren en demonstranten, de verbinding op te zoeken en de-escalerend op te treden.

Tot slot

Er is één type demonstratie dat het verdient om hier apart benoemd te worden, namelijk de demonstraties bij abortusklinieken. Het is mijn persoonlijke overtuiging dat hier sprake is van schurende grondrechten. Ook bezoekers van abortusklinieken hebben het recht om hun bezoeken zoveel mogelijk ongestoord en ongehinderd af te leggen. Dat verhoudt zich lastig met de indringende wijze waarop bepaalde groepen hun afkeer van abortus kenbaar maken in de directe omgeving van de kliniek, vaak specifiek en persoonlijk gericht op individuele bezoekers en hun precaire situatie, in tegenstelling tot andere demonstraties die zich meer richten op het algemene publiek. Hoewel ik vind dat men ook tegen abortus moet kunnen demonstreren, ook in Utrecht, zou ik graag enige afstand bewaren tussen demonstranten en bezoekers. Vooralsnog biedt de Wom daar geen concrete handvatten voor. Dat vind ik een gemis waar ik graag een wettelijke oplossing voor zou zien.

Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën

Dossiernummer	3720
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	30 november 2023
Agendapunt	8
Titel	Raadsvoorstel Derde begrotingswijziging 2023
ID	3926
Behandelend ambtenaar	
Telefoon	
E-mail	
Datum collegebesluit	
Geocodering	Stad Utrecht
Thema	Bestuur en ondersteuning
Portefeuillehouder	Wethouder Schilderman
Beleidsveld	Financiën
Referendabel	Nee
Reden niet referendabel	Sub e: Raadsvoorstel over de vaststelling van de gemeentelijke begroting en rekening, de hoogte van gemeentelijke tarieven of belastingen, en het invoeren, wijzigen of afschaffen van gemeentelijke tarieven of belastingen.
Raadsadviseur (lijst)	Raadsadviseur/Cie Veiligheid, Bestuur en Financiën
Behandelvoorstel	
Resultaat commissiebehandeling	
Resultaat raadsbehandeling	

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën	30 november 2023

Voorgesteld besluit

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Derde Begrotingswijziging 2023

Beleidsveld	Financiën
Organisatieonderdeel	Bedrijfsvoerings- en Strategienetwerk
Opsteller	Sanne Arts en Jurjen Bakker
Zaaknummer	11757117
Vergaderdatum Raad	7 december 2023
Referendabel	Nee (artikel 3 lid 2 onder d Verordening raadgevend referendum)
Geheim	Nee

Het college van burgemeester en wethouders stelt de raad voor te besluiten:

1. De ‘Derde begrotingswijziging 2023’ vast te stellen, waarmee technische mutaties en de administratieve verwerking van besluiten van de gemeenteraad worden opgenomen in de Programmabegroting 2023 en de meerjarenraming.

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Samenvatting

De programmabegroting en het meerjarenperspectief worden, naast wijzigingen bij de bestuursrapportages, drie keer per jaar technisch aangepast. De derde begrotingswijziging is opgebouwd uit technische wijzigingen en waar nodig de verwerking van eerdere besluiten. Het betreft neutrale mutaties zonder beleidsgevolgen om goed uitvoering te kunnen geven aan eerder gemaakte beleidskeuzes, daarvoor worden budgetten bijvoorbeeld naar andere programma's overgeheveld. Dit is de derde wijziging van de Programmabegroting 2023.

Context

Aanleiding

Als gevolg van recente besluitvorming van de raad zijn technische mutaties nodig in de Programmabegroting 2023. Deze mutaties vinden driemaal per jaar plaats. Vanaf 2024 worden de eerste en tweede begrotingswijziging geïntegreerd aangeboden als onderdeel van respectievelijk de Eerste en Tweede Bestuursrapportage. De derde begrotingswijziging wordt nog steeds via een separaat raadsvoorstel als eindejaarswijziging aangeboden.

Juridische context

De gemeenteraad beschikt over het budgetrecht op grond de Gemeentewet, als onderdeel van haar kaderstellende rol. Het budgetrecht houdt in dat het college alleen uitgaven kan doen en verplichtingen kan aangaan na toestemming of autorisatie van de raad. Met de vaststelling van de Programmabegroting en begrotingswijzigingen geeft de raad het college deze toestemming.

Het budgetrecht van de raad heeft betrekking op de programma's, mutaties op reserves, kredieten (investeringen). De bevoegdheid tot het verschuiven van budgetten tussen programma's, mutaties aan reserves en kredieten (investeringen) is daarom voorbehouden aan de raad.

Op grond van artikel 160 lid 1 onder b Gemeentewet is het college bevoegd om besluiten van de raad uit te voeren. Door het vaststellen van de begroting geeft de raad het college het mandaat om het beleid uit te voeren binnen het gestelde financiële kader. Mutaties binnen het programma (tussen producten) en waarbij geen mutatie in baten, lasten of reserves optreedt worden vastgesteld door het college. De overige mutaties worden aan de raad voorgelegd

Beoogd effect

Een actuele begroting 2023.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad

Vaststelling Programmabegroting 2023 (raadsbesluit 10 november 2022).
Vaststelling Voorjaarsnota en Eerste Bestuursrapportage 2023 (raadsbesluit 6 juli 2023).
Eerste Begrotingswijziging 2023 (raadsbesluit 8 juni 2023)
Tweede Begrotingswijziging 2023
Tweede Bestuursrapportage 2023

In de adviescommissie Controle en Financiën van 14 mei 2020 is het voorstel "Technische begrotingswijziging leesbaarder" besproken en geaccordeerd. De bijlage "Derde Begrotingswijziging 2023 raad" is op basis hiervan opgesteld.

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	
1	De 'Derde begrotingswijziging 2023' vast te stellen, waarmee technische mutaties worden opgenomen in de Programmabegroting 2023 en de meerjarenraming.
Argumenten	
1.1	Met dit besluit wordt Programmabegroting 2023 en de meerjarenraming geactualiseerd.
	De begrotingswijziging is opgebouwd uit technische mutaties zonder beleidsgevolgen

	(techniek) en waar nodig de administratieve verwerking van eerdere besluiten. De wijzigingen zijn opgenomen in de bijlage “Derde begrotingswijziging 2023 raad.

Financiën
Dit voorstel betreft de verwerking van de financiële consequenties van technische mutaties en eerdere besluiten. De technische wijzigingen zijn budgettair neutraal.

Vervolg
De derde begrotingswijziging bestaat uit de laatste technische wijzigingen van het begrotingsjaar 2023. Na deze derde technische begrotingswijziging wordt het jaar afgerond met de jaarstukken 2023. Vanaf 2024 worden de eerste en tweede technische begrotingswijzigingen geïntegreerd aangeboden aan de raad als onderdeel van respectievelijk de Eerste en Tweede Bestuursrapportage.

Participatie
Er heeft geen participatie plaats gevonden. Dit betreft een technische aanpassing van de begroting 2023 op basis van eerder genomen besluiten. Participatie is (mogelijk) relevant op het moment dat de beleidskeuzes worden voorbereid.

Communicatie
Niet van toepassing. Dit betreft een technische aanpassing van de begroting 2023 op basis van eerder genomen besluiten. Bij het voorleggen van de keuzes, bij de voorjaarsrapportage en programmabegroting, wordt hierover gecommuniceerd.

(Niet)Referendabel
De Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht is niet van toepassing op dit raadsvoorstel, want het betreft een raadsvoorstel over de vaststelling van de gemeentelijke begroting en rekening (artikel 3 lid 2 onder d Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht)

Bijlagen
Bijlagen besluitvorming
- Derde Begrotingswijziging 2023 raad

Bijlagen informatief
-

Derde begrotingswijziging 2023 raad

De begrotingswijziging bestaat uit technische aanpassingen van de begroting, verwerking van raadsbesluiten en verwerking van besluiten over de cyclusproducten. Een aanpassing is budgettair neutraal. Het duurt drie tot zes maanden voordat van een raadsbesluit de administratieve verwerking in een begrotingswijziging terugkomt. We wijzigen de begroting drie keer per jaar om
- de raad inzicht te geven in de verwerking van de financiële gevolgen van besluitvorming,
- de begroting actueel te houden, onder andere als basis voor het maken van prognoses, en
- te kunnen voldoen aan de eisen rond de rechtmatigheid van de begroting.

Naast de algemene technische posten worden in deze derde begrotingswijziging de mutaties bij de Tweede Bestuursrapportage 2023 en de loon- en prijscompensatie verwerkt.

Achtergrond

In de adviescommissie Controle en Financiën van 14 mei 2020 is het voorstel 'Technische begrotingswijziging leesbaarder' besproken. De commissie heeft de daarin gedane voorstellen overgenomen:

a) Te onderzoeken wat nodig is om mutaties in de begroting meteen bij raadsvoorstel voor te leggen en -bij akkoord op het voorstel- in de begroting te verwerken.
b) Mutaties die kostentoerekeningen betreffen niet meer in de technische begrotingswijziging op te nemen.
c) Mutaties voor te leggen op het niveau van het budgetrecht; daarbij lasten- of batenmutaties binnen een programma in een regel samen te voegen in plaats van uitsplitsing per prestatiedoelstelling.
d) In het algemeen de kwaliteit van de tekstuele toelichting te vergroten en mutaties kleiner dan 50.000 euro niet separaat op te nemen/toe te lichten, en deze regel ook te laten gelden voor storting in en onttrekking aan reserves of voorzieningen.

De voorstellen zijn, met uitzondering van a), conform het verzoek van de commissie uitgevoerd. In het kader van het voorstel onder a) zijn, vooruitlopend op nadere uitwerking ervan, in deze begrotingswijziging mutaties waarover al een raadsbesluit is genomen niet nogmaals in het document opgenomen. Het betreft vier mutaties.

In het vervolg van dit document worden in paragraaf 1.1 de mutaties in de begroting per programma gepresenteerd. In paragraaf 1.2 zijn tabellen met cijfers opgenomen. Daarin zijn onder andere de mutaties in de meerjarenraming in één totaaltabel (tabel 2) weergegeven.

1.1 Techniek algemeen

In het vervolg van deze paragraaf staan de afzonderlijke mutaties van de begrotingswijziging. De mutaties zijn gerangschikt naar programma volgens de Programmabegroting 2023. Per programma is een tabel opgenomen met de mutaties voor de jaren 2023 tot en met 2026, waarin een uitsplitsing in lasten, baten, onttrekkingen aan en stortingen in de reserves.

Onder iedere tabel worden de daarin genoemde mutaties kort toegelicht, en worden de bijbehorende regels met de verschuiving van begrotingsbedragen getoond. Per regel wordt het bedrag vermeld met erbij aangegeven het programma en of het lasten dan wel baten betreft. Ook staat er vermeld of de verschuiving incidenteel of structureel is en voor welk jaar of welke jaren deze geldt. Indien de regel een verhoging van de lasten of baten betreft begint deze regel met 'Stijging'. En indien de regel een verlaging van de lasten of baten betreft begint deze met 'Daling'. Hetzelfde geldt voor onttrekkingen aan en stortingen in de reserves.

1.1.1 Bewoners en Bestuur

Bedragen in 1.000 euro

	2023				**2024**				**2025**				**2026**			
	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting
Mutaties < 0,05 miljoen euro	24				24				24				24			
Totaal	24	0	0	0	24	0	0	0	24	0	0	0	24	0	0	0

1.1.2 Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen en Erfgoed

Bedragen in 1.000 euro

	2023				2024				2025				2026			
	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting
Mutatie 1	-100				-100				-100				-100			
Mutaties < 0,05 miljoen euro																
Totaal	-100	0	0	0	-100	0	0	0	-100	0	0	0	-100	0	0	0

Mutatie 1 **- Budget omgevingswet voor Informatie – en procesmanagement**

Het budget ten behoeve van de uitvoering van de Omgevingswet is bij het programma 'Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen en Erfgoed' in de begroting opgenomen. Een deel van de activiteiten betreft overhead. Met deze mutatie wordt daarvoor 0,1 miljoen euro overgezet naar het programma 'Overhead'.

Daling	Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen en Erfgoed	Lasten	Structureel vanaf	2023	-100.000
Stijging	Overhead	Lasten	Structureel vanaf	2023	100.000

1.1.3 Duurzaamheid

Geen mutaties.

1.1.4 Bereikbaarheid

Geen mutaties.

1.1.5 Openbare Ruimte en Groen

Geen mutaties.

1.1.6 Economie en Werkgelegenheid voor Iedereen

Geen mutaties.

1.1.7 Werk en Inkomen

Geen mutaties.

1.1.8 Onderwijs

Bedragen in 1.000 euro

	2023				2024				2025				2026			
	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting
Mutatie 2	123															
Mutaties < 0,05 miljoen euro																
Totaal	123	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Mutatie 2 **- Verdeling amendement A99**

Er is conform amendement Energiesteun voormaatschappelijke instellingen 4.5 miljoen euro beschikbaar gesteld. Met deze mutatie wordt het daadwerkelijk beroep (1,7 miljoen euro) op deze regeling in de begroting 2023 verdeeld over de desbetreffende programma's. Het resterend saldo wordt bij de 2e bestuursrapportage 2023 / Verantwoording 2023 afgewikkeld.

Daling	Algemene middelen	Lasten	Incidenteel	2023	-1.717.856
Stijging	Cultuur	Lasten	Incidenteel	2023	226.358
Stijging	Ondersteuning op maat	Lasten	Incidenteel	2023	137.000
Stijging	Onderwijs	Lasten	Incidenteel	2023	123.000
Stijging	Overhead	Lasten	Incidenteel	2023	200.000
Stijging	Samenleven en Sport	Lasten	Incidenteel	2023	1.031.498

1.1.9 Ondersteuning op Maat

Bedragen in 1.000 euro

	2023				2024				2025				2026			
	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting
Mutatie 3	-8.019															
Mutatie 2	137															
Mutaties < 0,05 miljoen euro																
Totaal	-7.882	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Mutatie 3 - Opvang Oekraïners

Het Programmateam Opvang binnen Maatschappelijke Ontwikkeling (MO) ontvangt de normvergoedingen voor de uitvoering van de opvang van Oekraïners. Een deel van de uitvoering wordt door Vastgoedorganisatie Utrecht (VGU) gedaan, bijvoorbeeld aanhuur, beheer en verbouwing van panden. Door deze mutatie in de begroting verplaatsen we het bijbehorende budget van MO naar VGU om zo de kosten te dekken die VGU in de eerste helft van 2023 heeft gemaakt.

Daling	Ondersteuning op Maat	Lasten	Incidenteel	2023	-8.018.672
Stijging	Utrechts Vastgoed	Lasten	Incidenteel	2023	8.018.672

Mutatie 2 – Zie programma Onderwijs.

1.1.10 Volksgezondheid

Geen mutaties.

1.1.11 Veiligheid

Geen mutaties.

1.1.12 Cultuur

Bedragen in 1.000 euro

	2023				2024				2025				2026			
	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting
Mutatie 2	226															
Mutatie 4	843															
Mutaties < 0,05 miljoen euro																
Totaal	1.069	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Mutatie 2 – Zie programma Onderwijs.

Mutatie 4 – Noodsteun energiekosten.
In verband met de gestegen energiekosten wordt er noodsteun verleend aan organisaties met een unieke positie en bijzonder belang voor de stad. Met deze mutatie wordt de noodsteun aan Tivoli Vredenburg, De Nijverheid en USV Elinkwijk in de begroting van het betreffende programma verwerkt.

Daling	Algemene middelen	Lasten	Incidenteel	2023	-892.602
Stijging	Cultuur	Lasten	Incidenteel	2023	842.602
Stijging	Samenleven en Sport	Lasten	Incidenteel	2023	50.000

1.1.13 Samenleven en Sport

Bedragen in 1.000 euro

	2023				2024				2025				2026			
Samenleven en Sport	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting
Mutatie 2	1.031															
Mutatie 4	50															
Mutaties < 0,05 miljoen euro																
Samenleven en Sport	1.081	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Mutatie 2 – Zie programma Onderwijs.

Mutatie 4 – Zie programma Cultuur.

1.1.14 Utrechts Vastgoed

Bedragen in 1.000 euro

	2023				2024				2025				2026			
	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting
Mutatie 3	8.019															
Mutaties < 0,05 miljoen euro	-28			28												
Totaal	7.990	0	0	28	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Mutatie 3 – Zie programma Ondersteuning op Maat.

1.1.15 Algemene Middelen

Bedragen in 1.000 euro

	2023				2024				2025				2026			
	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting
Mutatie 5	658		658													
Mutatie 2	-1.718															
Mutatie 4	-893															
Mutaties < 0,05 miljoen euro																
Totaal	-1.953	0	658	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Mutatie 5 - Onttrekking reserve budgetstructuur Leidsche Rijn

Jaarlijks worden de, door de organisatieonderdelen opgegeven, frictiekosten Leidsche Rijn in de begroting gedekt uit de daarvoor bestemde reserve Budgetstructuur Leidsche Rijn. Deze frictiekosten zijn bijvoorbeeld de kosten van tijdelijke onderwijsvoorzieningen of de beheerkosten openbare ruimte, die nog niet volledig gedekt worden door structureel budget op basis van de bevolkingsaantallen in Leidsche Rijn. In 2023 bedragen de frictiekosten ruim 0,6 miljoen euro. Met deze mutatie wordt de dekking ervan uit de reserve geregeld.

Daling	Algemene Middelen	Onttrekking Reserve	Incidenteel	2023	-658.321
Stijging	Algemene Middelen	Lasten	Incidenteel	2023	658.321

Mutatie 2 – Zie programma Onderwijs.

Mutatie 4 – Zie programma Cultuur.

1.1.16 Overhead

Bedragen in 1.000 euro

	2023				2024				2025				2026			
	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting	lasten	baten	onttrekking	storting
Mutatie 3	100				100				100				100			
Mutatie 2	200															
Mutaties < 0,05 miljoen euro	-24				-24				-24				-24			
Totaal	276	0	0	0	76	0	0	0	76	0	0	0	76	0	0	0

Mutatie 3 – Zie programma Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen en Erfgoed.

Mutatie 2 – Zie programma Onderwijs.

1.2 Begrotingscijfers in tabellen

In het vervolg van deze paragraaf zijn de volgende tabellen opgenomen:
Tabel 1 met de mutaties derde begrotingswijziging 2023.
Tabel 2 met de mutaties meerjarenraming 2024 – 2028.
Tabel 3 met de actuele begroting 2023 waarin de nominale begroting plus de mutaties per wijzigingsronde.
Tabel 4 met de actuele programmaraming 2023.

Vanuit de programma's Overhead en Algemene Middelen worden kosten verdeeld naar overige programma's en verdelen de organisatieonderdelen de kosten weer binnen of tussen programma's. Die kostentoerekening tussen de programma's is verwerkt. Het resultaat hiervan is in de kolom Kostentoerekening van tabel 1 weergegeven. De kolom Algemeen in die tabel laat de bedragen van de mutaties zien uit paragraaf 1.1.
Daarnaast zijn opgenomen in de tweede kolom de 'Verplichte posten' met de boekingen voor de loon- en prijscompensatie.
In de vierde kolom de mutaties bij de 'Tweede Bestuursrapportage'. En in de vijfde kolom staan de cijfers bij de mutaties waarover reeds een raads-/collegebesluit genomen is.

Tabel 2 geeft de mutaties per programma weer voor de jaren 2024-2028.

In tabel 3 is de actuele begroting voor 2023 opgenomen met daarin de opbouw vanuit de nominale begroting en de mutaties per wijzigingsronde.

Tabel 4 laat de actuele programmaraming voor 2023 zien met daarin de baten, de lasten en de onttrekkingen aan en stortingen in de reserves.

Tabel 1. Mutaties derde begrotingswijziging 2023

Bedragen in 1.000 euro	Algemeen	Verplichte posten	Kostentoerekening	Tweede Bestuursrapportage	Mutaties met raad/college besluit*)	Totaal resultaat
Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen en Erfgoed	0	0	0	-12.635	0	-12.635
Duurzaamheid	0	0	0	1.927	0	1.927
Bereikbaarheid	0	0	0	4.981	2.082	7.063
Openbare Ruimte en Groen	0	0	0	-345	0	-345
Werk en Inkomen	0	0	0	9.103	0	9.103
Onderwijs	0	0	0	5.904	0	5.904
Ondersteuning op Maat	0	0	0	16.101	0	16.101
Volksgezondheid	0	0	0	2.253	0	2.253
Cultuur	0	0	0	381	0	381
Samenleven en Sport	0	0	0	5.586	0	5.586
Utrechts Vastgoed	0	0	0	-2.251	0	-2.251
Algemene middelen	0	0	0	10.631	0	10.631
Overhead	0	0	0	-364	0	-364
Totaal Baten	**0**	**0**	**0**	**41.271**	**2.082**	**43.352**
Bewoners en Bestuur	24	506	586	798	0	1.914
Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen en Erfgoed	-100	0	-2.787	-22.008	0	-24.895
Duurzaamheid	0	0	-26	138	0	112
Bereikbaarheid	0	306	1.981	349	-10.215	-7.580
Openbare Ruimte en Groen	0	-448	210	-201	0	-439
Economie en Werkgelegenheid voor Iedereen	0	0	-31	-1.557	0	-1.588
Werk en Inkomen	0	0	-1.845	5.658	0	3.813
Onderwijs	123	2.929	-1.149	6.683	0	8.586
Ondersteuning op Maat	-7.882	7.922	12	25.754	0	25.807
Volksgezondheid	0	0	133	1.990	0	2.123
Veiligheid	0	183	-528	1	0	-343
Cultuur	1.069	0	0	78	0	1.147

Samenleven en Sport	1.081	-9.019	1.007	3.186	0	-3.744
Utrechts Vastgoed	7.990	-1.971	-126	-881	0	5.012
Algemene middelen	-1.952	-663	-1.700	-2.500	0	-6.815
Overhead	276	256	4.263	934	0	5.728
Totaal Lasten	**630**	**0**	**0**	**18.422**	**-10.215**	**8.837**
Saldo van baten en lasten	**-630**	**0**	**0**	**22.849**	**12.297**	**34.516**
Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen en Erfgoed	0	0	0	-847	0	-847
Duurzaamheid	0	0	0	-675	0	-675
Bereikbaarheid	0	0	0	0	-10.905	-10.905
Openbare Ruimte en Groen	0	0	0	200	0	200
Utrechts Vastgoed	0	0	0	2.100	0	2.100
Algemene middelen	658	0	0	14.856	0	15.514
Totaal Onttrekking reserves	**658**	**0**	**0**	**15.634**	**-10.905**	**5.388**
Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen en Erfgoed	0	0	0	3.857	0	3.857
Duurzaamheid	0	0	0	1.189	0	1.189
Bereikbaarheid	0	0	0	4.654	1.392	6.046
Economie en Werkgelegenheid voor Iedereen	0	0	0	1.400	0	1.400
Werk en Inkomen	0	0	0	2.400	0	2.400
Onderwijs	0	0	0	754	0	754
Samenleven en Sport	0	0	0	2.300	0	2.300
Utrechts Vastgoed	28	0	0	730	0	758
Algemene middelen	0	0	0	21.199	0	21.199
Totaal Storting reserves	**28**	**0**	**0**	**38.483**	**1.392**	**39.904**
Saldo na mutaties reserves	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

*) Het betreft twee mutaties naar aanleiding van raadsbesluit 11161952 over het Meerjaren Perspectief Ruimte, en de mutaties voor de reserve 'Betaalbaar wonen en woningbouwprojecten' (beslispunt 8 Voorjaarsnota 2023) en voor 'Gebiedsontwikkeling Ockhuizen' (raadsvoorstel 11020784).

Tabel 2. Mutaties meerjarenraming 2024 – 2028

Bedragen in 1.000 euro	Mutaties 2024	Mutaties 2025	Mutaties 2026	Mutaties 2027	Mutaties 2028
Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen en Erfgoed	12.496	0	0	0	0
Duurzaamheid	9.806	5.982	0	0	0
Bereikbaarheid	582	112	112	62	62
Openbare Ruimte en Groen	0	345	0	0	0
Werk en Inkomen	7.921	8.421	8.421	8.421	8.421
Onderwijs	183	183	183	183	183
Ondersteuning op Maat	4.207	4.207	4.207	4.207	4.207
Volksgezondheid	2.432	2.049	1.421	0	0
Cultuur	381	0	0	0	0
Samenleven en Sport	2.645	1.683	1.330	-1.000	-1.000
Utrechts Vastgoed	-330	-330	-330	-330	-330
Algemene middelen	-4	13	8	218	0
Overhead	-364	-364	-364	-364	-364
Totaal Baten	**39.953**	**22.301**	**14.988**	**11.396**	**11.178**
Bewoners en Bestuur	670	670	670	670	670
Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen en Erfgoed	15.470	-1.908	-2.053	-1.843	-2.061
Duurzaamheid	11.175	5.982	0	0	0
Bereikbaarheid	1.644	890	740	690	690
Openbare Ruimte en Groen	-171	230	-171	-171	-171
Economie en Werkgelegenheid voor Iedereen	0	0	0	0	0
Werk en Inkomen	6.776	3.058	3.058	3.058	3.058
Onderwijs	6.901	6.901	6.901	6.901	6.901
Ondersteuning op Maat	29.638	22.087	22.497	22.497	21.622
Volksgezondheid	2.277	1.894	1.305	-155	-155
Veiligheid	-285	-141	-285	-285	-285
Cultuur	-508	1.044	64	-94	178
Samenleven en Sport	-15.599	-16.561	-16.913	-19.244	-19.244
Utrechts Vastgoed	-4.888	-4.888	-4.888	-4.888	-4.888
Algemene middelen	-843	-843	-843	-843	-843
Overhead	7.062	6.443	3.288	5.845	5.845
Totaal Lasten	**59.319**	**24.858**	**13.370**	**12.137**	**11.316**
Saldo van lasten en baten	**-19.365**	**-2.557**	**1.618**	**-741**	**-138**

Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen en Erfgoed	0	0	-40	-40	-40
Duurzaamheid	0	0	0	0	0
Bereikbaarheid	434	0	0	0	0
Openbare Ruimte en Groen	0	0	0	0	0
Ondersteuning op Maat	412	0	0	0	0
Utrechts Vastgoed	0	0	0	0	0
Algemene middelen	19.479	2.557	986	946	178
Onttrekking reserves	**20.325**	**2.557**	**946**	**906**	**138**
Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen en Erfgoed	0	0	0	0	0
Duurzaamheid	0	0	0	0	0
Bereikbaarheid	0	0	0	0	0
Economie en Werkgelegenheid voor Iedereen	0	0	0	0	0
Werk en Inkomen	0	0	0	0	0
Onderwijs	0	0	0	0	0
Samenleven en Sport	0	0	0	0	0
Utrechts Vastgoed	0	0	0	0	0
Algemene middelen	960	0	2.564	165	0
Storting reserves	**960**	**0**	**2.564**	**165**	**0**
Saldo na mutaties reserves	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Tabel 3. Actuele begroting 2023

Bedragen in 1.000 euro	Nominale begroting 2023	3e Begrotingswijziging 2022	1e Begrotingswijziging 2023	2e Begrotingswijziging 2023	3e Begrotingswijziging 2023	Actuele begroting 2023
Bewoners en Bestuur	49.676	903	1.168	1.768	1.914	55.430
Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen en Erfgoed	142.601	2.435	-436	-8.164	-24.895	111.541
Duurzaamheid	19.865	7.903	0	3.776	112	31.656
Bereikbaarheid	72.068	3.913	45	471	-7.580	68.918
Openbare Ruimte en Groen	191.417	5.678	606	8.651	-439	205.913
Economie en Werkgelegenheid voor Iedereen	20.304	1.151	0	1.290	-1.588	21.158
Werk en Inkomen	249.059	95	-4.372	25.961	3.813	274.555
Onderwijs	116.355	5.561	8	1.415	8.586	131.926
Ondersteuning op Maat	342.631	12.239	-544	51.898	25.807	432.030
Volksgezondheid	31.200	167	161	1.695	2.123	35.346
Veiligheid	62.724	497	202	6.512	-343	69.591
Cultuur	59.335	-321	0	2.713	1.147	62.873
Samenleven en Sport	93.958	-892	45	12.352	-3.744	101.719
Utrechts Vastgoed	29.233	-2.596	-16	4.667	5.012	36.300
Algemene middelen	38.323	-8.869	0	-6.014	-6.815	16.625
Overhead	203.914	3.269	5.273	13.009	5.728	231.192
Vennootschapsbelasting	250	0	0	0	0	250
Totaal Lasten	**1.722.914**	**31.134**	**2.139**	**122.000**	**8.837**	**1.887.023**
Bewoners en Bestuur	5.868	51	0	330	0	6.249
Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen en Erfgoed	125.660	3.781	105	-13.294	-12.635	103.616
Duurzaamheid	1.363	6.397	0	2.533	1.927	12.219
Bereikbaarheid	64.595	1.439	-16	2.066	7.063	75.147
Openbare Ruimte en Groen	121.721	2.515	1.105	78	-345	125.073
Economie en Werkgelegenheid voor Iedereen	15	1	0	297	0	312
Werk en Inkomen	152.421	-5.058	0	0	9.103	156.465
Onderwijs	19.219	121	0	0	5.904	25.243
Ondersteuning op Maat	6.268	109	0	44.855	16.101	67.333
Volksgezondheid	2.247	23	342	150	2.253	5.016
Veiligheid	622	7	166	5.059	0	5.853

Cultuur	0	0	0	400	381	781
Samenleven en Sport	18.118	23	0	-267	5.586	23.460
Utrechts Vastgoed	28.020	-211	-25	192	-2.251	25.725
Algemene middelen	1.143.938	-6.364	0	35.385	10.631	1.183.590
Overhead	4.573	57	109	-23	-364	4.350
Totaal Baten	**1.694.645**	**2.889**	**1.786**	**77.761**	**43.352**	**1.820.433**
Saldo van lasten en baten	**-28.268**	**-28.245**	**-353**	**-44.240**	**34.516**	**-66.590**
Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen en Erfgoed	9.719	0	0	5.864	3.857	19.440
Duurzaamheid	141	0	0	2.781	1.189	4.111
Bereikbaarheid	20.009	-420	0	594	6.046	26.230
Economie en Werkgelegenheid voor Iedereen	0	0	0	0	1.400	1.400
Werk en Inkomen	0	0	0	903	2.400	3.303
Onderwijs	0	0	0	0	754	754
Cultuur	103	1.150	0	0	0	1.253
Samenleven en Sport	0	0	0	2.323	2.300	4.623
Utrechts Vastgoed	7.183	0	0	0	758	7.941
Algemene middelen	39.846	0	0	18.720	21.199	79.765
Totaal Storting reserves	**77.002**	**730**	**0**	**31.186**	**39.904**	**148.821**
Bewoners en Bestuur	0	0	0	978	0	978
Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen en Erfgoed	21.534	0	0	5.057	-847	25.745
Duurzaamheid	710	0	0	622	-675	657
Bereikbaarheid	21.049	370	81	70	-10.905	10.665
Openbare Ruimte en Groen	3	1.321	0	4.800	200	6.324
Economie en Werkgelegenheid voor Iedereen	0	0	0	210	0	210
Werk en Inkomen	0	0	0	23.881	0	23.881
Onderwijs	2.510	0	118	853	0	3.482
Ondersteuning op Maat	0	0	0	7.832	0	7.832
Volksgezondheid	117	0	0	169	0	286
Cultuur	132	0	0	867	0	999
Samenleven en Sport	2.427	0	151	5	0	2.582
Utrechts Vastgoed	2.031	75	4	882	2.100	5.092
Algemene middelen	54.638	27.209	0	26.002	15.514	123.363
Overhead	119	0	0	3.197	0	3.316

Totaal Onttrekking reserves	**105.270**	**28.975**	**353**	**75.425**	**5.388**	**215.411**
Saldo na mutaties reserves	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**	**0**

Tabel 4. Actuele programmaraming 2023

Bedragen in 1.000 euro	Baten	Lasten	Saldo van baten en lasten	Bijdrage algemene middelen	Totaalsaldo van baten en lasten	Toevoeging reserves	Onttrekking reserves	Resultaat
Bewoners en Bestuur	6.249	55.430	-49.181	48.203	-978	0	978	0
Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen en Erfgoed	103.616	111.541	-7.925	1.620	-6.305	19.440	25.745	0
Duurzaamheid	12.219	31.656	-19.437	22.891	3.454	4.111	657	0
Bereikbaarheid	75.147	68.918	6.229	9.336	15.565	26.230	10.665	0
Openbare Ruimte en Groen	125.073	205.913	-80.840	74.516	-6.324	0	6.324	0
Economie en Werkgelegenheid voor Iedereen	312	21.158	-20.845	22.035	1.190	1.400	210	0
Werk en Inkomen	156.465	274.555	-118.090	97.512	-20.578	3.303	23.881	0
Onderwijs	25.243	131.926	-106.683	103.955	-2.728	754	3.482	0
Ondersteuning op Maat	67.333	432.030	-364.697	356.865	-7.832	0	7.832	0
Volksgezondheid	5.016	35.346	-30.330	30.043	-286	0	286	0
Veiligheid	5.853	69.591	-63.738	63.738	0	0	0	0
Cultuur	781	62.873	-62.093	62.347	254	1.253	999	0
Samenleven en Sport	23.460	101.719	-78.258	80.300	2.041	4.623	2.582	0
Utrechts Vastgoed	25.725	36.300	-10.575	13.424	2.849	7.941	5.092	0
Algemene middelen	1.183.590	16.625	1.166.965	-1.210.562	-43.598	79.765	123.363	0
Overhead	4.350	231.192	-226.842	223.526	-3.316	0	3.316	0
Vennootschapsbelasting	0	250	-250	250	0	0	0	0
Totaal	**1.820.433**	**1.887.023**	**-66.590**	**0**	**-66.590**	**148.821**	**215.411**	**0**

Lasten en baten, toevoegingen en onttrekkingen zijn opgenomen als positieve getallen.
In de saldokolommen betekent een positief getal (+) een voordeel en een negatief getal (-) een nadeel.

Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën

Dossiernummer	3744
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	30 november 2023
Agendapunt	9
Titel	Raadsvoorstel Verordening onroerende-zaakbelastingen 2024
ID	3949
Behandelend ambtenaar	o. akyol
Telefoon	
E-mail	oya.akyol@utrecht.nl
Datum collegebesluit	
Geocodering	Stad Utrecht
Thema	
Portefeuillehouder	Wethouder Schilderman
Beleidsveld	
Referendabel	Nee
Reden niet referendabel	Sub e: Raadsvoorstel over de vaststelling van de gemeentelijke begroting en rekening, de hoogte van gemeentelijke tarieven of belastingen, en het invoeren, wijzigen of afschaffen van gemeentelijke tarieven of belastingen.
Raadsadviseur (lijst)	Raadsadviseur/Cie Veiligheid, Bestuur en Financiën
Behandelvoorstel	
Resultaat commissiebehandeling	
Resultaat raadsbehandeling	

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën	30 november 2023

Voorgesteld besluit

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Verordening onroerende-zaakbelastingen 2024

Beleidsveld	Financiën
Organisatieonderdeel	Bedrijfsvoerings- en Strategienetwerk
Opsteller	Oya Akyol
Kenmerk	11262543
Vergaderdatum Raad	Volgt
Referendabel	Nee (artikel 3 lid 2 onder e Verordening raadgevend referendum)
Geheim	Nee

Het college van burgemeester en wethouders stelt de raad voor te besluiten:

1. De Verordening onroerende-zaakbelastingen 2024 vast te stellen, met daarin:
   a. Aanpassing van de tarieven met de jaarlijkse berekende inflatie conform de nota Lokale heffingen (6,50%) en aan de waardeontwikkeling;
   b. Juridisch-technische en/of redactionele wijzigingen zonder dat een inhoudelijke wijziging wordt aangebracht.

Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Samenvatting
Jaarlijks wordt de verordening onroerende-zaakbelastingen geactualiseerd. Omdat de berekeningen van de waardeontwikkeling pas in het najaar kunnen worden gemaakt, ontvangt de raad dit voorstel zoals gebruikelijk niet gelijktijdig met de programmabegroting, maar aan het einde van het jaar.

Met dit raadsvoorstel wordt de raad voorgesteld om de tarieven voor 2024 vast te stellen. De tarieven zijn aangepast met de inflatie (6,5%) en de waardeontwikkeling. Daarnaast worden een aantal technisch-juridische wijzigingen voorgetseld. Het voorstel bevat geen beleidsinhoudelijke keuzes

Context
Aanleiding
Conform de beleidslijn die is ingezet bij de behandeling van de verordening onroerende-zaakbelastingen 2013 (2013/139) berekenen we de tarieven onroerendezaakbelastingen op een later moment in het jaar dan de tarieven van de overige heffingen. Hierdoor kunnen tarieven worden voorgesteld waarin de meest recente gegevens met betrekking tot de verwachte waardeontwikkeling voor woningen en niet-woningen zijn meegenomen.

Met ingang van belastingjaar 2015 worden de tarieven tevens bijgesteld voor het verschil tussen de verwachte waardeontwikkeling en de werkelijke waardeontwikkeling van het jaar ervoor.

Hiertoe worden de volgende elementen in het tarief verwerkt:
- een aanpassing van het tarief conform inflatie met 6,5%
- de verwachte waardeontwikkeling 2023: voor woningen -2,2% en voor niet-woningen 0,8%
- de bijstelling waardeontwikkeling 2022: voor woningen 1,9%. Voor niet-woningen is de verwachte waardeontwikkeling -0,1%.

Juridische context
Artikel 216 van de Gemeentewet bevat de bevoegdheid van de gemeenteraad om belastingverordeningen vast te stellen. De onroerende-zaakbelastingen worden geheven op grond van de artikelen 220 tot en met 220h Gemeentewet.

Beslistermijn
Voor inwerkingtreding van de verordening per 1 januari 2024 is besluitvorming door de gemeenteraad uiterlijk eind december 2023 nodig.

Beoogd effect
De verordening onroerende-zaakbelasting vormt de juridische basis voor de belastingaanslagen van het komend jaar. Hiermee kan een vergoeding worden gevraagd voor de gemeentelijke dienstverlening.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad
De verordening begraafplaatsrechten wordt jaarlijks vastgesteld, conform de Nota lokale heffingen

Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	
1	De verordening van de onroerende-zaakbelastingen 2024 vast te stellen, met daarin: a. Aanpassing van de tarieven met de jaarlijkse berekende inflatie conform de nota Lokale heffingen (6,50%) en aan de waardeontwikkeling; b. Juridisch-technische en/of redactionele wijzigingen zonder dat een inhoudelijke wijziging wordt aangebracht.
Argumenten	
1.1	Conform de Nota lokale heffingen worden de tarieven aangepast aan de inflatie en de waardeontwikkeling.

	Jaarlijks wordt de verordening begraafplaatsrechten geactualiseerd. De tarieven zijn aangepast met de inflatie (6,50%), hierbij is ook rekening gehouden met het effect van de hogere cao-stijging 2023 en is verhoogd voor de compensatie inflatie 2022. Het uitgangspunt voor de tariefberekening is de gewenste opbrengst die voor het betreffende jaar in de begroting staat. Bij de berekening van de opbrengsten OZB is conform de nota lokale heffingen rekening gehouden met inflatie 6,5%. Bij de berekening van de tarieven wordt tevens rekening gehouden met de waardeontwikkeling. **Woningen** Bij de berekening van het OZB-tarief voor eigenaren van woningen is tevens rekening gehouden met een waardeontwikkeling in de periode tussen de waardepeildatum van de aanslagen OZB 2023 (1 januari 2022) en die van de aanslagen OZB 2024 (1 januari 2023) van -2,2%. Daarnaast kunnen we tarieven ook bijstellen voor waardeontwikkeling van het vorige jaar, omdat de definitieve waardestijging over dat jaar nu bekend is. Deze bijstelling bedraagt 1,9%. De ingeschatte waardeontwikkeling voor woningen bedroeg 17,7%, de werkelijke waardeontwikkeling is 19,6%. Het tarief voor eigenaren van woningen komt dan op 0,0844% (2021: 0,0790%). **Niet-woningen** Bij de berekening van de OZB-tarieven voor eigenaren en gebruikers van niet-woningen is tevens rekening gehouden met een waardeontwikkeling in de periode tussen de waardepeildatum van de aanslagen OZB 2023 (1 januari 2022) en de aanslagen OZB 2024 van 0,8%. Daarnaast kunnen we tarieven ook bijstellen voor waardeontwikkeling van het vorige jaar, omdat de definitieve waardestijging over dat jaar nu bekend is. Deze bijstelling bedraagt -0,1%. De ingeschatte waardeontwikkeling voor niet-woningen bedroeg 1,3%, de werkelijke waardeontwikkeling is 1,2%. Het tarief voor eigenaren van niet-woningen komt dan op 0,4516% (2022: 0,4270%), dat voor gebruikers van niet woningen op 0,3647% (2022: 0,3449%).
1.2	Hiermee wordt de verordening technisch bijgesteld conform de VNG-modelverordening.
	Jaarlijks wordt de verordening onroerendezaak-belasting geredigeerd overeenkomstig aan wettelijke vereisten. Naar aanleiding van deze zogenoemde juridische toets zijn teksten en verwijzingen naar achterliggende artikelen uit wet- en regelgeving aangescherpt. Artikelen in de verordening die niet meer van toepassing zijn, zijn geschrapt. Waar nodig is de leesbaarheid verbeterd. **Aanpassingen conform VNG-modelverordening** - Artikel 8 (oud) Nadere regels met betrekking heffing en invordering is komen te vervallen. - Artikel 9 (oud) Inwerkingtreding, overgangsbepaling en citeertitel is vervangen door artikelen 8, 9 en 10. Overgangsbepaling, Inwerkingtreding en Citeertitel zijn nu afzonderlijk benoemd. Dit betreffen geen inhoudelijke wijzigingen

Financiën
De uitvoering van de onroerende-zaakbelastingen vindt door de Belastingsamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU) plaats. De gemeente betaalt een jaarlijkse vergoeding aan de BghU voor deze dienstverlening. De opbrengsten van de onroerendezaakbelastingen zijn onderdeel van onze algemene middelen. In de paragraaf lokale heffingen gaan wij in op deze heffing en onze voornemens voor 2024.

Mogelijkheid tot kwijtschelding
Voor de onroerendezaak-belasting ten name van natuurlijke personen voor belastingaanslagen in de privésfeer kan kwijtschelding aangevraagd worden. In aanmerking komen voor kwijtschelding hangt af van de persoonlijke en financiële omstandigheden (zoals inkomen, vermogen en woonlasten). Elk verzoek tot kwijtschelding wordt individueel beoordeeld door BghU aan de hand van de persoonlijke situatie.

Als men huiseigenaar is en er sprake is van overwaarde van de woning, dan komt men niet in aanmerking voor kwijtschelding wegens de vermogensnorm.

Vervolg
Nadat de raad de verordening heeft vastgesteld wordt deze gepubliceerd op overheid.nl. De nieuwe tarieven worden met ingang van 1 januari 2024 geheven.

Participatie
Over dit voorstel heeft geen participatie plaatsgevonden.

Communicatie
De nieuwe tarieven worden naast publicatie op overheid.nl gemeld op de website van de Belastingsamenwerking.

Niet-Referendabel
Het besluit van de raad op dit voorstel is niet-referendabel. Het betreft een raadsvoorstel over de vaststelling van gemeentelijke tarieven en belastingen (artikel 3 lid 2 onder e Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht).

Bijlagen
Bijlagen besluitvorming
- Verordening onroerende-zaakbelastingen 2024

Bijlagen informatief
-

Verordening onroerende-zaakbelastingen 2024 gemeente Utrecht

De raad van de gemeente Utrecht;
gelezen het voorstel van het college van burgemeester en wethouders van 17 november 2023 met kenmerk 11262543
gelet op de artikelen 220 tot en met 220h van de Gemeentewet;
gezien het advies van de commissie Volksgezondheid, Bestuur en Financiën van XXX 2023;
besluit vast te stellen de Verordening onroerende-zaakbelastingen 2024 gemeente Utrecht

Artikel 1 Belastingplicht

1. Onder de naam 'onroerende-zaakbelastingen' worden voor binnen de gemeente gelegen onroerende zaken twee directe belastingen geheven:
    a. een belasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een onroerende zaak die niet in hoofdzaak tot woning dient, al dan niet krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht, gebruikt, verder te noemen: gebruikersbelasting;
    b. een belasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een onroerende zaak het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht, verder te noemen: eigenarenbelasting.
2. Bij de gebruikersbelasting wordt:
    a. gebruik door degene aan wie een deel van een onroerende zaak in gebruik is gegeven, aangemerkt als gebruik door degene die dat deel in gebruik heeft gegeven; degene die het deel in gebruik heeft gegeven is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene aan wie dat deel in gebruik is gegeven.
    b. het ter beschikking stellen van een onroerende zaak voor volgtijdig gebruik aangemerkt als gebruik door degene die die onroerende zaak ter beschikking heeft gesteld; degene die de onroerende zaak ter beschikking heeft gesteld is bevoegd de belasting als zodanig te verhalen op degene aan wie die zaak ter beschikking is gesteld.
3. Voor de eigenarenbelasting wordt als genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht aangemerkt degene die bij het begin van het kalenderjaar als zodanig in de basisregistratie kadaster is vermeld, tenzij blijkt dat hij op dat tijdstip geen genothebbende krachtens eigendom, bezit of beperkt recht is.

Artikel 2 Voorwerp van de belasting

1. Voorwerp van de belasting is een onroerende zaak.
2. Als onroerende zaak wordt aangemerkt de onroerende zaak, bedoeld in hoofdstuk III van de Wet waardering onroerende zaken.
3. Een onroerende zaak dient in hoofdzaak tot woning indien de waarde die op grond van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken is vastgesteld voor die onroerende zaak in hoofdzaak kan worden toegerekend aan delen van die onroerende zaak die dienen tot woning dan wel volledig dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Artikel 3 Maatstaf van heffing

1. De heffingsmaatstaf is de op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken voor de onroerende zaak vastgestelde waarde voor het kalenderjaar bedoeld in artikel 1.
2. Als voor met betrekking tot een onroerende zaak geen waarde is vastgesteld op de voet van hoofdstuk IV van de Wet waardering onroerende zaken wordt de heffingsmaatstaf van die onroerende zaak bepaald met overeenkomstige toepassing van het bepaalde bij of krachtens de artikelen 17, 18 en 20, tweede lid, van de Wet waardering onroerende zaken.

Artikel 4 Vrijstellingen

1. In afwijking in zoverre van artikel 3 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf buiten aanmerking gelaten, voor zover dit niet reeds is gebeurd bij de bepaling van de in dat artikel bedoelde waarde, de waarde van:
    a. voor de land- of bosbouw bedrijfsmatig geëxploiteerde cultuurgrond, daaronder mede begrepen de open grond, alsmede de ondergrond van glasopstanden, die bedrijfsmatig aangewend wordt voor de kweek of teelt van gewassen, zonder daarbij de ondergrond als voedingsbodem te gebruiken;
    b. glasopstanden, die bedrijfsmatig worden aangewend voor de kweek of teelt van gewassen, voor zover de ondergrond daarvan bestaat uit de in onderdeel a bedoelde grond;
    c. onroerende zaken die in hoofdzaak zijn bestemd voor de openbare eredienst of voor het houden van openbare bezinningssamenkomsten van levensbeschouwelijke aard, een en ander met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
    d. één of meer onroerende zaken die deel uitmaken van een op de voet van de Natuurschoonwet 1928 aangewezen landgoed dat voldoet aan de voorwaarden genoemd in artikel 8 van het Rangschikkingsbesluit

Natuurschoonwet 1928, met uitzondering van de daarop voorkomende gebouwde eigendommen;

e. natuurterreinen, waaronder mede worden verstaan duinen, heidevelden, zandverstuivingen, moerassen en plassen, die door rechtspersonen met volledige rechtsbevoegdheid welke zich uitsluitend of nagenoeg uitsluitend het behoud van natuurschoon ten doel stellen, beheerd worden;
f. openbare land- en waterwegen en banen voor openbaar vervoer per rail, een en ander met inbegrip van kunstwerken;
g. waterverdedigings- en waterbeheersingswerken die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de delen van zodanige werken die dienen als woning;
h. werken die zijn bestemd voor de zuivering van riool- en ander afvalwater en die worden beheerd door organen, instellingen of diensten van publiekrechtelijke rechtspersonen, met uitzondering van de delen van zodanige werken die dienen als woning;
i. werktuigen die van een onroerende zaak kunnen worden afgescheiden zonder dat beschadiging van betekenis aan die werktuigen wordt toegebracht en die niet op zichzelf als gebouwde eigendommen zijn aan te merken;
j. straatmeubilair, waaronder begrepen alle zodanige gebouwde eigendommen - niet zijnde gebouwen - welke zijn geplaatst ten gerieve of in het belang van het publiek, ten dienste van het verkeer of ter verfraaiing van de gemeente, zoals lichtmasten, verkeersinstallaties, standbeelden, monumenten, fonteinen, banken, abri's, hekken en palen;
k. plantsoenen, parken en waterpartijen, die bij de gemeente in beheer zijn of waarvan de gemeente het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;
l. begraafplaatsen, urnentuinen en crematoria, met uitzondering van delen van zodanige onroerende zaken die dienen als woning;

2. In afwijking in zoverre van artikel 3 wordt bij de bepaling van de heffingsmaatstaf voor de gebruikersbelasting buiten aanmerking gelaten de waarde van gedeelten van de onroerende zaak die in hoofdzaak tot woning dienen dan wel in hoofdzaak dienstbaar zijn aan woondoeleinden.

Artikel 5 Belastingtarieven

1. Het tarief van de belasting bedraagt een percentage van de heffingsmaatstaf. Het percentage bedraagt voor:
    a. de gebruikersbelasting: 0,3647%
    b. de eigenarenbelasting:
        i. voor onroerende zaken die in hoofdzaak tot woning dienen 0,0844%
        ii. voor onroerende zaken die niet in hoofdzaak tot woning dienen 0,4516%

Artikel 6 Wijze van heffing

De belastingen worden bij wege van aanslag geheven.

Artikel 7 Termijnen van betaling

1. In afwijking van artikel 9, eerste lid, van de Invorderingswet 1990 moeten de aanslagen worden betaald in twee gelijke termijnen waarvan de eerste vervalt op de laatste dag van de maand volgend op de maand die in de dagtekening van het aanslagbiljet is vermeld en de tweede twee maanden later.
2. In afwijking van het eerste lid moeten de aanslagen, zolang de verschuldigde bedragen door middel van automatische betalingsincasso kunnen worden afgeschreven, worden betaald in maximaal tien gelijke termijnen. De eerste termijn vervalt één maand na de dagtekening van het aanslagbiljet en elk van de volgende termijnen telkens één maand later.
3. De Algemene Termijnenwet is niet van toepassing op de in de voorgaande leden gestelde termijnen.

Artikel 8 Overgangsbepaling

1. De 'Verordening onroerende-zaakbelastingen 2023' vastgesteld bij raadsbesluit van 22 december 2022 (Gemeenteblad van Utrecht 2022, nr. 578024), wordt ingetrokken met ingang van de in artikel 9, tweede lid, genoemde datum van ingang van de heffing, met dien verstande dat zij van toepassing blijft op belastbare feiten die zich voor die datum hebben voorgedaan.

Artikel 9 Inwerkingtreding

1. Deze verordening treedt in werking met ingang van 1 januari 2024.
2. De datum van ingang van de heffing is 1 januari 2024.

Artikel 10 Inwerkingtreding

Deze verordening wordt aangehaald als: 'Verordening onroerende-zaakbelastingen 2024 gemeente Utrecht'.

Aldus vastgesteld in de openbare vergadering van XX december 2023.

De griffier,
Merel van Hall

De burgemeester,
Sharon A.M. Dijksma

Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën

Dossiernummer	3754
Vertrouwelijk	Nee
Vergaderdatum	30 november 2023
Agendapunt	10
Titel	Forse vertragingen inning lokale belastingen
ID	3959
Behandelend ambtenaar	O. Akyol
Telefoon	14030
E-mail	Oya.akyol@utrecht.nl
Datum collegebesluit	
Geocodering	
Thema	
Portefeuillehouder	Wethouder Schilderman
Beleidsveld	Financiën
Referendabel	
Reden niet referendabel	
Raadsadviseur (lijst)	
Behandelvoorstel	
Resultaat commissiebehandeling	
Resultaat raadsbehandeling	

Geagendeerd	Vergaderdatum
Commissie Veiligheid, Bestuur en Financiën	30 november 2023

Voorgesteld besluit

Burgemeester en wethouders
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl

Gemeente Utrecht

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	O. Akyol	**Datum**	13 oktober 2023
Doorkiesnummer	14030	**Kenmerk**	1709490
E-mail	oya.akyol@utrecht.nl	**Onderwerp**	Uitvoering BghU en verbeterplannen
Bijlage(n)	2	**Beleidsveld**	Financiën

Geachte leden van de raad,

Met deze brief willen wij u graag op de hoogte stellen van de recente ontwikkelingen bij de BghU en van de plannen van de BghU om de dienstverlening en om de bedrijfsvoering structureel te verbeteren. De zorg hierover hebben we eerder uiteengezet in het raadsvoorstel voor de zienswijze op de begroting van BghU die we u in april 2023 stuurden. Daarnaast hebben we u met de beantwoording van SV2023-153 en, gelijktijdig met deze brief, de beantwoording van SV2023-177. Als bijlage vindt u twee informatiememo's die zijn opgesteld door de BghU om gedeeld te worden met de deelnemende raden.

Context
In maart 2023 bleek dat bepaalde kwaliteitsindicatoren verslechterden en de werkvoorraad toenam wat aanleiding gaf tot het stellen van kritische vragen in de bestuursvergadering, op dat moment was deze situatie nog niet geheel te overzien. Als reactie hierop is in de bestuursvergadering van juni 2023 een aanvullende toelichting door de BghU gegeven over de aard en omvang van de achterstanden. Naar aanleiding hiervan is besloten om een stuurgroep op te richten, samengesteld uit drie bestuurders van de deelnemende gemeenten (Utrecht, Houten en Lopik). Deze stuurgroep heeft als voornaamste doel om vanuit het bestuur nauwer betrokken te zijn bij de inspanningen van de directie van de BghU. Hierbij ligt de nadruk op het sturen op de analyse en het ontwikkelen van een plan van aanpak. Het doel is om de dienstverlening en om de bedrijfsvoering van de BghU structureel te verbeteren en toekomstige achterstanden te voorkomen.

Inmiddels is duidelijk dat de achterstanden binnen BghU voornamelijk zijn ontstaan als gevolg van de ICT-transitie en de toename van het aantal bezwaarschriften met betrekking tot de WOZ-waardering (mede door de toename van bezwaren via NCNP-bezwaarbureaus). De uitvoering van taken heeft tijdelijk stilgelegen vanwege de ICT-transitie, terwijl de groeiende stroom bezwaarschriften heeft geleid tot vertragingen in verschillende teams binnen BghU.

Om deze achterstanden gecontroleerd weg te werken en de interne processen te verbeteren, is behoefte aan inzicht en structuur. Daarom heeft BghU externe expertise ingeschakeld om dit proces

te begeleiden en te organiseren. Hierbij zal de focus liggen op het wegwerken van achterstanden, het verbeteren van interne processen en het implementeren van een interne controlecyclus. Bij deze verbeteringen wordt gebruikgemaakt van een gestructureerde projectorganisatie met specifieke rollen, waaronder sprintgroepen, projectleiders, consultants, programmamanagers en een stuurgroep.

- Sprintgroepen komen wekelijks bijeen om inhoudelijke vraagstukken te bespreken en acties te verdelen.
- De projectleider bewaakt de planning en begeleidt de sprints.
- Twee consultants ondersteunen bij inhoudelijke processen en verbinden verschillende teams.
- De programmamanager is verantwoordelijk voor het behalen van doelstellingen.
- De stuurgroep faciliteert randvoorwaarden, neemt strategische beslissingen en fungeert als escalatiepunt.

Plan van Aanpak en Prioritering

In de recente stuurgroepvergadering van 29 september 2023 is uitgebreid gesproken over de meest recente versie van het Plan van Aanpak. Dit plan is tijdens de daaropvolgende bestuursvergadering van 4 oktober als voldoende beoordeeld en vastgesteld door het BghU-bestuur. Als bijlage vindt u de informatiememo's van BghU, waarin u meer informatie kunt vinden.

BghU staat momenteel voor een dubbele uitdaging. Niet alleen moeten de achterstanden worden weggewerkt, maar ook de reguliere bedrijfsvoering moet soepel blijven verlopen. Beide processen moeten naast elkaar lopen. De achterstanden hebben betrekking op het opleggen van aanslagen voor de jaren 2021, 2022 en 2023, terwijl BghU tegelijkertijd volop bezig is met de voorbereidingen voor de oplegging van beschikkingen voor het jaar 2024. Deze complexe situatie vraagt om zorgvuldige coördinatie en prioritering van onze inspanningen om effectief om te gaan met deze uitdagingen.

Prioritaire Verbeteringen

Om deze uitdagingen aan te pakken, heeft de stuurgroep bepaald dat de hoogste prioriteit zal worden gegeven aan de volgende verbeterpunten:

1. Wegwerken van achterstanden, met speciale aandacht voor zaken die onze inwoners raken.

De hoogste prioriteit ligt momenteel bij de verwerking voor het opleggen van de belastingaanslagen voor het jaar 2021. BghU heeft positieve voortgang geboekt bij het versturen van belastingaanslagen. Op 30 september 2023 zijn ruim 5.000 aanslagen verstuurd naar burgers en bedrijven in de betrokken gebieden, ondanks enige vertraging door kwaliteitscontroles (dit is te lezen op de website van BghU zie link). De eerstvolgende zending wordt eind november verwacht dan worden de 2700 aanslagen voor 2021 verzonden, vergezeld van een begeleidende brief met excuses voor de vertraging.

In dezelfde periode werkt BghU actief aan de afhandeling van bezwaren met betrekking tot het belastingjaar 2023, wat aanzienlijk is toegenomen als gevolg van de opkomst van NCNP-bezwaarbureaus. Voor inwoners die al bezwaar hebben ingediend voor 2023, zal BghU geen nieuwe aanslag voor 2024 versturen totdat er een besluit is genomen over hun bezwaar. Dit beleid is geïmplementeerd om te voorkomen dat er meerdere bezwaarprocedures worden gestart.

In april 2024 wordt gestart met het opleggen van de nog op te leggen belastingaanslagen 2022. De nog op te leggen belastingaanslagen 2023 worden doorlopend maandelijks opgelegd.

2. Verbetering van (telefonische) bereikbaarheid.

Om de telefonische bereikbaarheid en de kwaliteit van de beantwoording te verbeteren is er een extern callcenter ingeschakeld en zijn vacatures door vertrek van zieke medewerkers opgevuld, met 3 nieuwe medewerkers. Na de aanslagoplegging worden medewerkers van verschillende teams ingezet voor het afhandelen van telefonische vragen, met extra ondersteuning voor het verwachte grote aantal bezwaren. Ook worden medewerkers de komende maanden interne opgeleid om de kwaliteit van beantwoording te verbeteren.

3. Aanpak van kwesties met betrekking tot het oordeel van de Waarderingskamer

De Waarderingskamer heeft het oordeel over de uitvoering van de Wet Waardering Onroerende Zaken (Wet WOZ) verlaagd van 'voldoende' naar 'moet op onderdelen verbeterd worden' in hun rapport. Een samenvatting van het rapport is te vinden door uw gemeentenaam in te geven op het veld ‘zoek uw gemeente op’ op http://www.waarderingskamer.nl/.

De Waarderingskamer geeft een aantal verbeterpunten aan:

- Het niet (altijd) tijdig verzenden van de beschikkingen;
- Het niet (altijd) tijdig afhandelen van bezwaren WOZ;
- Het nog niet goed verlopen van de synchronisatie tussen de WOZ-administratie en de Landelijke Voorziening WOZ en;
- Het (aantoonbaar) onderzoeken naar juistheid en volledigheid van de objectkenmerken.

Dit rapport is besproken in de bestuursvergadering van 4 oktober 2023, waarbij de noodzaak voor verbetering van de WOZ-beoordeling is benadrukt. BghU is momenteel bezig met het opstellen van een herziene plan van aanpak om de opmerkingen van de Waarderingskamer omtrent de uitvoering van de WOZ aan te pakken. Dit plan zal in december 2023 ter bespreking worden voorgelegd aan de Waarderingskamer en vormt de hoeksteen voor de beoogde verbetering van het oordeel van de Waarderingskamer.

De officiële vaststelling van de WOZ-waarden voor het jaar 2024 en het verzenden van de bijbehorende beschikkingen zijn afhankelijk van goedkeuring van de Waarderingskamer, verwacht uiterlijk in de eerste week van januari 2024 na een tussentijdse controle in oktober 2023.

Overige ontwikkelingen

Rechtmatigheidsverantwoording

BghU is vanaf 2023 verplicht om verantwoording af te leggen over rechtmatigheid in de jaarrekening. Dit brengt veranderingen met zich mee, en in 2023 kan er mogelijk een beperking op rechtmatigheid zijn vanwege oude contracten.

Governance

Er wordt veel nadruk gelegd op een solide besturing en verantwoording in de uitvoering van het belastingproces. De dagelijkse uitvoering ligt in handen van de directie, en het bestuur draagt de eindverantwoordelijkheid voor de gehele organisatie. Naast de reguliere rapportages worden belangrijke signalen bestuurlijk gedeeld. Dit stelt het bestuur in staat om proactief te handelen en passende beslissingen te nemen in het belang van onze organisatie en dienstverlening aan onze inwoners. Na de analyse en aanpak van de directe problematiek zal ook in de governance nog meer

stappen gezet worden. Daarop vooruitlopend is het bestuur (in de vorm van de stuurgroep) op dit moment dichter betrokken.

Planning en bekostiging
Het plan is om de achterstanden weg te werken, met een geplande doorlooptijd van 2 jaar, vanaf juli 2023. Er is een gedetailleerde planning voor acties met start- en einddata. Elk kwartaal wordt de voortgang gerapporteerd aan het bestuur van BghU. Het bestuur heeft eind juni besloten om € 995.401,- uit de bestemmingsreserve te gebruiken voor het wegwerken van de achterstanden.

Tot slot
Zowel vanuit bestuurlijk als ambtelijke zijde blijven we nauw betrokken op de voortgang bij BghU, en ondersteunen we hen waar mogelijk. Wij vertrouwen erop u hiermee voor nu voldoende te hebben geïnformeerd en zullen u zodra vorderingen zijn gemaakt nog nader informeren.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Belastingsamenwerking
gemeenten & hoogheemraadschap Utrecht

16 augustus 2023

Informatiememo

Onderwerp Rapportage uitvoering wet WOZ en dienstverlening BghU

Aanleiding
Met deze memo willen wij u informeren over de rapportage van de Waarderingskamer met het onderzoek naar de uitvoering van de wet WOZ in relatie tot de dienstverlening van BghU.

Inleiding
Eerder is het bestuur geïnformeerd over de komst van het rapport van de Waarderingskamer met het onderzoek naar de uitvoering van de Wet WOZ. Tevens met de mededeling dat aannemelijk het oordeel van 'voldoende' naar 'moet op onderdelen verbeterd worden' zal worden bijgesteld.
Medio juli heeft BghU het definitieve rapport van de Waarderingskamer ontvangen en met het bestuur gedeeld. Een samenvatting van het rapport is te vinden door uw gemeentenaam in te geven op het veld 'zoek uw gemeente op' op www.waarderingskamer.nl. Het rapport zal ook worden toegevoegd aan de bestuursstukken van de aanstaande bestuursvergadering. Aangezien deze vergadering pas in oktober is, berichten we u bij deze alvast over de rapportage en verdere informatieverstrekking hieromtrent. Dat doen we ook omdat zowel de oordeelsverlaging als de wat haperende dienstverlening tot zorgen kan baren bij uw raad of algemeen bestuur en die zorgen nemen we graag weg. BghU wil goede en betrouwbare dienstverlening bieden.

Rapportage van de Waarderingskamer
Tijdens de laatste bestuursvergadering is onder meer gesproken over de terugkoppeling van de bespreking met de Waarderingskamer over de onderzoeksbevindingen en de aangekondigde oordeelsverlaging. De Waarderingskamer geeft een aantal verbeterpunten aan, welke tijdens de vergadering als volgt zijn samengevat:
- Het niet (altijd) tijdig verzenden van de beschikkingen;
- Het niet (altijd) tijdig afhandelen van bezwaren WOZ;
- Het nog niet goed verlopen van de synchronisatie tussen de WOZ-administratie en de Landelijke Voorziening WOZ en;
- Het (aantoonbaar) onderzoeken naar juistheid en volledigheid van de objectkenmerken.

Tegelijkertijd plaatst de Waarderingskamer dit oordeel in de context van de systeemconversies die BghU het afgelopen jaar heeft moeten doorlopen. Er is opgemerkt dat er hard gewerkt is om begin 2023 kwalitatief goede taxaties naar de belastingplichtigen te sturen. Hierdoor zijn bij andere procesonderdelen achterstanden ontstaan. De verwachting is dat veel van de genoemde verbeterpunten het komende jaar gerealiseerd worden. In een vervolgonderzoek zal de Waarderingskamer nagaan of er in voldoende mate sprake is van verbetering.

BghU had op basis van een tussentijdse meting en gesprekken en vanwege uitstel van het onderzoek coulance verwacht maar niet gekregen. Met de Waarderingskamer wordt het lopende plan (te weten richting het oordeel 'goed') aangescherpt en is gevraagd om frequenter af te stemmen. De voortgang blijft gerapporteerd worden in de reguliere bestuursrapportages.

Analyse en plan van aanpak dienstverlening BghU
Naast het oppakken van de verbeterpunten uit de rapportage van de Waarderingskamer wordt BghU momenteel flink uitgedaagd in het bieden van onze dienstverlening en het continue willen verbeteren. Een aantal dienstverleningsnormen wordt niet gehaald vanwege achterstanden in de gegevensverwerking. Deze achterstanden worden veroorzaakt door een combinatie van meerdere factoren, met name de ICT-

transitie door aanbestedingen van de kernapplicaties. Daarnaast heeft BghU bijna een verdriedubbeling aan bezwaarschriften te verwerken, met name van NoCureNoPay-bureaus, en klantcontacten om te verwerken. Zo is de telefonische bereikbaarheid hierdoor tijdelijk verminderd.
Met het bestuur is hierover gesproken en afgesproken een stuurgroep in het leven te roepen voor sturing op een analyse en plan van aanpak over de dienstverlening van BghU. Voor de uitvoering hiervan is een deel van de bestemmingsreserve beschikbaar gesteld. Uit een analyse is goed zicht op de achterstanden en op de overige activiteiten en zijn verbeterpunten opgesteld. Ook de punten uit de rapportage van de Waarderingskamer komen hier in terug. Aan de hand van een plan van aanpak worden de activiteiten geprioriteerd en worden de achterstanden gestaag weggewerkt. Zo komen we weer op orde met de dienstverlening en interne beheersing.
De stuurgroep heeft het mandaat gekregen om in de bestuursvergaderingen over de voortgang te rapporteren aan de hand van voortgangsrapportages. Over de wijze van verdere informatiedeling over de voortgang wordt bestuurlijk nog besproken.

Wij hopen u hiermee voor nu voldoende te hebben geïnformeerd.
Bovenstaande informatie kunt u gebruiken voor uw informatiebrief om uw raad cq uw algemeen bestuur eensluidend te informeren.

Belastingsamenwerking
gemeenten & hoogheemraadschap Utrecht

Informatiememo

Datum : 12 oktober 2023

Aan : Leden bestuur BghU

Van : M. Vrisou van Eck, secretaris BghU

Onderwerp Voortgang uitvoering wet WOZ en dienstverlening BghU

Aanleiding

In de BghU bestuursvergadering van 4 oktober 2023 is de projectopdracht en plan van aanpak dienstverlening BghU besproken en vastgesteld. Met deze memo willen wij u informeren over de voortgang uitvoering wet WOZ in relatie tot de dienstverlening BghU.

Inleiding

BghU wordt flink uitgedaagd in het bieden van haar reguliere dienstverlening. U bent reeds geïnformeerd over het rapport van de Waarderingskamer en de verlaging van het oordeel over de uitvoering van de Wet WOZ, het niet halen van een aantal dienstverleningsnormen vanwege achterstanden in de gegevensverwerking en over de oorzaken.

Het bestuur van BghU heeft, in haar vergadering van 28 juni jl., een stuurgroep in het leven geroepen voor sturing op de analyse, het plan van aanpak en de voortgang. De verbeterpunten zijn inzichtelijk gemaakt, geprioriteerd, de achterstanden worden gestaag weg gewerkt, de voortgang wordt bewaakt en er wordt bijgestuurd waar nodig. Zo komt BghU weer op orde met haar interne beheersing naast het uitvoering geven aan de reguliere werkzaamheden.

Beschikkingen 2024

Het mogen opleggen van de beschikkingen 2024 is momenteel de meest belangrijke reguliere taak. De voorbereidende werkzaamheden die nodig zijn om genoemde goedkeuring te verkrijgen lopen parallel aan de werkzaamheden in verband met het wegwerken van de achterstanden. Over die achterstanden later meer. Voorkomen moet worden dat het wegwerken van de achterstanden het tijdig opleggen van de beschikkingen 2024 in de weg gaat staan.

De officiële vaststelling van de WOZ-waarden voor het jaar 2024, en daarmee de mogelijkheid om de bijbehorende beschikkingen te versturen, is afhankelijk van de goedkeuring van de Waarderingskamer. Dit zal naar verwachting uiterlijk in de eerste week van januari plaatsvinden.

Wij hebben de Waarderingskamer verzocht om een extra tussentijdse controle te voeren, geïnitieerd vanwege het recent ontvangen verminderde oordeel. Deze voorcontrole staat gepland voor eind oktober en heeft als doel BghU eerder inzicht te verschaffen in de kwaliteit van de getaxeerde WOZ-waarden. Dit biedt BghU de mogelijkheid om eventuele herstelwerkzaamheden tijdig te initiëren, zodat volgens de planning kan worden gehandeld. De interne kwaliteitscontroles tonen vooralsnog geen problemen voor 2024.

De aanslagoplegging 2024 staat gepland voor eind januari (verhuurders en huurders) en eind februari 2024 (eigenaren en gebruikers).

BghU is wettelijk gehouden om eind februari van het belastingjaar, 95% van de objecten voor dat jaar, op aanslag gebracht te hebben. Het restant nog op te leggen aanslagen betreft reguliere werkvoorraad nog te beschikken WOZ-objecten waarbij vertraging in de oplegging onder andere veroorzaakt kan worden door bijvoorbeeld nieuwbouw, verbouw, nog lopende bezwaren en/of beroepen. Deze beschikkingen en aanslagen worden grotendeels in de rest van het jaar verzonden en uiterlijk binnen de wettelijke termijn van drie jaar. Overigens krijgt deze groep van belastingplichtigen de niet WOZ-waarde gerelateerde aanslagen uiterlijk eind april 2024 toegestuurd. Hierdoor is helaas niet te voorkomen dat ze twee separate aanslagen ontvangen.

Voortgang verbetering dienstverlening BghU

Alle benodigde acties zijn zoals al in de inleiding aangegeven, geprioriteerd in het plan van aanpak. Niet alle acties en projecten kunnen en hoeven tegelijkertijd uitgevoerd te worden. Tegelijkertijd zit er ook een bepaalde noodzakelijke volgorde in het uitvoeren van bepaalde acties en projecten.

Van de gealloceerde acties en projecten krijgen de volgende prioriteit:

1. Achterstanden wegwerken -> *alles wat de inwoners raakt*
2. (Telefonische) bereikbaarheid
3. Waarderingskamer oordeelverhoging (=project incl. acties m.b.t. achterstanden)

Om deze achterstanden gecontroleerd weg te werken en de interne processen te verbeteren, is behoefte aan inzicht en structuur. Daarom heeft BghU externe expertise ingeschakeld om dit proces te begeleiden en te organiseren. Hierbij zal de focus liggen op het wegwerken van achterstanden, het verbeteren van interne processen en het implementeren van een interne controlecyclus.
Er is een projectorganisatie opgericht naast de reguliere bedrijfsvoering. Zo zijn er sprintgroepen voor de procesverbeteringen uit te voeren, projectleiding welke de planning bewaakt en de betreffende sprints begeleidt en een programmamanager met de verantwoordelijkheid voor het behalen van de doelstellingen. De stuurgroep faciliteert de randvoorwaarden, neemt strategische beslissingen en fungeert als escalatiepunt.

1. <u>Achterstanden wegwerken</u>

De prioriteit vanuit het wegwerken van de achterstanden, ligt bij de werkzaamheden voor het opleggen van de belastingaanslagen 2021 en daarnaast bij de reguliere werkzaamheden voor de herwaardering 2024. Deze aanslagen kunnen gezien de wettelijk termijn van drie jaar, alleen dit jaar nog verzonden worden. Met dagtekening 30 november worden de resterende aanslagen 2021 verzonden. Bij dit biljet wordt een begeleidende brief gevoegd met excuses voor de vertraging. Op de website van BghU zal een bericht geplaatst worden over de verzending van de belastingaanslagen 2021.

In april 2024 wordt gestart met het opleggen van de nog op te leggen belastingaanslagen 2022. De nog op te leggen belastingaanslagen 2023 worden doorlopend maandelijks opgelegd.

Werkvoorraad 10 oktober 2023

Belastingjaar	Nog op te leggen ca.	Waarvan woningen ca.	Waarvan niet-woningen ca.	Percentage* van totale objectenbestand (ca. 387.000 objecten)	Wanneer
2021	2.700	2.130	570	0,7%*	November 2023
2022	9.300	7.000	2.300	2,4%	Vanaf april 2024
2023	13.036	9.831	3.205	3,4%	Doorlopend

*Afgerond op 1 decimaal.

Tegelijkertijd met hetgeen hiervoor genoemd wordt doorlopend gewerkt aan het op uitspraak brengen van de bezwaren 2023. Dit om te voorkomen dat inwoners een WOZ-waarde 2024 ontvangen op basis van gegevens die door de inwoner in het nog niet afgehandelde bezwaar betwist worden. Nog lopende bezwaren tegen de WOZ-waarde van oudere jaren zullen voor belastingjaar 2024 geblokkeerd worden totdat uitspraak is gedaan om bezwaar op bezwaar te voorkomen. Hierover zal gecommuniceerd worden via de website en middels gerichte brief.

2. (Telefonische) bereikbaarheid

De (telefonische) bereikbaarheid in 2023 is vanuit een diversiteit aan oorzaken langere tijd onvoldoende geweest. Voor extra ondersteuning is een extern callcenter ingezet. Ook is de vacatureruimte, ontstaan vanuit het vertrek van langdurig zieke medewerkers, ingevuld. Er is een aantal nieuwe medewerkers gestart. Direct na de aanslagoplegging worden medewerkers uit meerdere teams ingezet op de afhandeling van (telefonische) vragen. Gezien de verwachting dat vele klantcontacten gaan over bezwaren is er extra ingehuurd voor de afhandeling hiervan.

Ook is de kwaliteit van de beantwoording aan de telefoon niet altijd voldoende geweest. Dit werd veroorzaakt door het werken met de nieuwe programmatuur en het starten van nieuwe medewerkers. Hierdoor moesten inwoners vaker worden doorverbonden of terugbelverzoeken aangemaakt worden. Om deze problemen in de toekomst te voorkomen, worden medewerkers de komende maanden intern bijgeschoold.

Daarnaast kan de inwoner vanaf volgend jaar digitaal een afspraak inplannen met het verzoek om teruggebeld te worden. Door het vermelden van de vraag zal de inwoner door een medewerker met kennis van zaken teruggebeld worden. Deze module is nieuw en zal in november/december getest worden.

3. Waarderingskamer oordeelverhoging

De komende maanden wordt door BghU een herziend plan van aanpak geschreven in verband met het uitvoering geven aan het wegwerken van de door de Waarderingskamer geplaatste bemerkingen bij de WOZ-taakuitvoering. Dit plan van aanpak wordt dit kwartaal met de Waarderingskamer besproken en is de opmaat naar de oordeelverhoging.

Planning/ Voortgang

De geplande doorlooptijd voor het wegwerken van de achterstanden is geteld vanaf de juli 2023, twee jaar. Per actie wordt de doorlooptijd vermeld met start- en einddatum. Aan de hand van een voortgangsrapportage wordt per kwartaal de voortgang van de acties en projecten aan het bestuur BghU gerapporteerd.

Voor het wegwerken van de achterstanden heeft het bestuur (eind juni) besloten de bestemmingsreserve € 995.401, - hiervoor in te zetten.

Overige ontwikkelingen

KPI's

In het Uitvoeringsprotocol zijn de kwaliteitscriteria en normen (hierna kpi's) voor de dienstverlening vastgelegd. Deze kpi's worden niet in alle gevallen gehaald.
BghU zal op het moment dat de achterstanden weggewerkt zijn, daarbij beter rekening houdend met wat gebruikelijk, haalbaar en wettelijk is toegestaan, samen met het bestuur de kpi's evalueren en opnieuw vast gaan stellen. Daarbij zullen ook de eventuele financiële gevolgen in beeld gebracht worden.

Governance

Binnen de voortdurende inspanningen voor verbetering, realiseren wij ons ten volle het belang van een solide besturing en verantwoording over de uitvoering van het belastingproces. De dagelijkse uitvoering is belegd bij de directie en het bestuur draagt de eindverantwoordelijkheid voor de gehele organisatie. Naast de reguliere rapportages worden signalen bestuurlijk gedeeld. Dit stelt zal het bestuur in staat om proactief te handelen en passende beslissingen te nemen in het belang van onze organisatie en dienstverlening richting inwoners.

Rechtmatigheidsverantwoording

Vanaf 2023 zijn gemeenschappelijke regelingen en dus ook BghU verplicht in haar jaarrekening verantwoording over de rechtmatigheid af te leggen. Dit betekent dat het normenkader moet worden aangepast. Diverse stukken worden geactualiseerd en ter besluitvorming aan het bestuur voorgelegd. Ook de interne controle wordt hierop aangepast zodat de rechtmatigheidsverantwoording opgesteld kan worden om zo tot een goede verklaring te komen. Een externe partij ondersteunt BghU in deze verbeterslagen. Voor de jaarrekening 2023 zal er ook een kans zijn dat er geen goedkeurende verklaring voor rechtmatigheid wordt afgegeven.

Reden daarvan is dat er nog een aantal diensten op basis van oude contracten vanuit de start van BghU pas recentelijk is aanbesteed en afgerond. Op deze oude contracten worden nog kosten gemaakt omdat de implementatie of ingebruikname een langere doorlooptijd heeft en niet voor 1 januari kunnen worden afgesloten. Deze inkopen worden als onrechtmatig aangemerkt en zorgen ervoor dat we waarschijnlijk net op de grens zitten van de (on)rechtmatigheid. Voor een enkele partij is het discutabel of hier echt sprake is van onrechtmatigheid. Dit wordt nog onderzocht. Voor 2023 zal dit waarschijnlijk ertoe leiden dat we wederom een verklaring zullen ontvangen met een beperking op rechtmatigheid. Voor 2024 is dit probleem opgelost.

Komende tijd wordt contractmanagement doorontwikkeld, gedigitaliseerd en waar nodig verbeterd. Door verbeterd intern proces en aanschaf van betere software, zijn we beter in control en is direct inzichtelijk wanneer contracten verlopen en tijdig opnieuw aanbesteed moeten worden. In het 3e kwartaal 2024 is de overgang naar het nieuwe systeem gereed en zijn alle contracten gedigitaliseerd en goed toegankelijk.

Het bestuur BghU bespreekt aan de hand van rapportages in haar reguliere vergaderingen de voortgang en verdere informatiedeling en -momenten.

Wij hopen u hiermee voor nu voldoende te hebben geïnformeerd.

Gemeente Utrecht

BEANTWOORDING SCHRIFTELIJKE RAADSVRAGEN 2023, NUMMER 153

Datum	3 oktober 2023
Van	College B&W
Behandeld door	O. Akyol
Doorkiesnummer	14030
E-mailadres	oya.akyol@utrecht.nl
Kenmerk	11635884
Beleidsveld	Financiën

Geachte leden van de raad,

Hierbij ontvangt u de beantwoording van de schriftelijke raadsvragen jaargang 2023 nummer 153 van Margreet Ramaker (VVD), David Bosch (PVV), Bert van Steeg (CDA) en Ruud Maas (Volt) van 23 augustus 2023 over Forse vertraging uitvoering taxaties WOZ waarde.

De gestelde vragen zijn onderaan bijgevoegd.

Vooraf
Inmiddels zijn ook andere vragen (SV177) gesteld met betrekking tot dit onderwerp. Wij zullen de beantwoording van deze nieuwe vragen ook op korte termijn aanleveren, gelijktijdig met een raadsbrief over dit onderwerp die reeds in voorbereiding was. Wij hebben ervoor gekozen echter niet te wachten met de beantwoording van onderstaande vragen.

Vraag 1
Wanneer was het college van B&W op de hoogte van de achterstanden in uitvoering van de taxaties?
***Antwoord* 1**
Wij hebben als college in maart 2023 geconstateerd dat bepaalde kwaliteitsindicatoren verslechterden en de werkvoorraad toenam. De achterstanden zijn zowel van organisatorische, als van externe aard. Denk bijvoorbeeld aan de toename van bezwaren door WOZ-bezwaarbureaus. Deze constatering is aanleiding geweest om hierover kritische vragen te stellen in de bestuursvergadering BghU van maart. Om die reden hebben we tevens in het raadsvoorstel voor de zienswijze op de begroting (aan de raad aangeboden in april 2023) een kritische opmerking hierover toegevoegd.

Naar aanleiding van deze vragen is het bestuur, waar wij onderdeel van zijn, in de vergadering van juni 2023 uitgebreider geïnformeerd door BghU over de achterstanden. Als reactie hierop is besloten om een stuurgroep op te richten, bestaande uit drie bestuurders van de deelnemende gemeenten (Utrecht, Houten en Lopik). De taak van deze stuurgroep is om vanuit het bestuur dichter betrokken te raken op de inspanningen van de directie om de ontstane situatie te analyseren en een grondig plan

van aanpak op te stellen om de dienstverlening van BghU te verbeteren en toekomstige achterstanden te voorkomen.

Vraag 2
Wat betekenen deze achterstanden in taxatie en uiteindelijk WOZ aanslag voor huiseigenaren in onze stad?

Antwoord 2
De achterstanden in de taxatie en de daaropvolgende WOZ-aanslagen hebben gevolgen voor huiseigenaren in onze stad. Huiseigenaren ontvangen normaal gesproken één gecombineerde belastingaanslag voor zowel eigenaars- als gebruikersheffingen, waaronder gemeentelijke- en waterschapsheffingen. Als de WOZ-waarde van een woning aan het begin van het jaar nog niet beschikbaar is, wordt de aanslag tijdelijk opgeschort. Als medio april de waarde nog steeds niet bekend is, worden de aanslagen voor niet-WOZ-gerelateerde heffingen (zoals afvalstoffenheffing en watersysteemheffing gebruik) opgelegd. Dit gebeurt om te voorkomen dat huiseigenaren pas laat in het jaar een totale aanslag ontvangen, wat tot betaalproblemen kan leiden.

Het doel is om deze achterstanden zo snel mogelijk in te halen, zodat huiseigenaren in onze stad tijdig en overzichtelijk de benodigde belastinginformatie ontvangen en begrijpen hoe dit hun financiële verplichtingen aan de gemeente beïnvloedt.

Vraag 3
Welke maatregelen neemt het college om te voorkomen dat de Utrechtse huiseigenaren de dupe worden van deze vertraging?

***Antwoord* 3**
Het college ondersteunt en ziet toe op de inspanningen van BghU om te voorkomen dat Utrechtse huiseigenaren negatieve gevolgen ondervinden van de vertraging bij de taxaties en WOZ-aanslagen. We voeren zowel bestuurlijk als ambtelijk extra gesprekken met BghU om ervoor te zorgen dat ze proactief handelen en de benodigde informatie delen. Hiermee ondersteunen we de BghU in het maken van de benodigde verbeterslag.

Vraag 4
Wat zijn de gevolgen voor de gemeentelijke portemonnee en organisatie voor deze enorme vertraging door de BghU uitgesplitst naar directe en indirecte gemaakte kosten?

***Antwoord* 4**
De vertraging bij BghU heeft op dit moment geen directe financiële gevolgen voor de gemeente, aangezien BghU deze kosten voorlopig dekt met behulp van haar bestemmingsreserve. Er zijn extra financiële middelen ingezet uit deze reserve om de opgelopen achterstanden in de werkvoorraad van BghU aan te pakken en toekomstige achterstanden te voorkomen. De exacte kosten zullen afhangen van de omvang en duur van de vertraging, en deze zullen te zijner tijd aan het bestuur van BghU worden gerapporteerd.

Het is positief dat BghU actie onderneemt om de situatie te verbeteren en de dienstverlening aan inwoners te waarborgen. Dit maakt wel dat nu geen volledig overzicht van zowel de directe als de indirecte kosten op lange termijn bestaat. De financiële impact van deze situatie volgen we nauwlettend.

Vraag 5
Kan de BghU een boete opgelegd worden voor het niet nakomen van geleverde diensten? Zo ja, wanneer en op welke wijze gaat dit uitgevoerd worden? Zo nee, wat houdt het college van B&W tegen?

***Antwoord* 5**
Nee, er zijn geen boetes of sancties opgelegd aan BghU vanwege de vertragingen. Het Uitvoeringsprotocol, dat fungeert als een samenwerkingsregeling tussen BghU (Belastingsamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht) en de deelnemende gemeenten en het hoogheemraadschap, bevat geen specifieke bepalingen voor boetes of sancties in het geval van vertragingen. Het is belangrijk om te vermelden dat het college van B&W technisch gezien geen boetes kan opleggen aan BghU, aangezien wij de financiers zijn. Het opleggen van een boete zou betekenen dat wij BghU een boete opleggen en deze vervolgens zelf weer betalen, wat geen zinvolle maatregel is.

Het sturingsmechanisme is het uitvoeringsprotocol en de jaarlijkse evaluatie daarvan. Bij deze evaluatie worden eventuele uitdagingen, zoals vertragingen, geïdentificeerd en worden er gezamenlijke inspanningen gedaan om verbeteringen te realiseren. Het protocol biedt daarmee een constructieve aanpak om eventuele knelpunten aan te pakken en verdere verbeteringen te realiseren, wat de effectieve samenwerking tussen alle betrokken partijen ten goede komt. Buiten het protocol om blijven we actief zoeken naar maatregelen om de situatie te verbeteren en de gevolgen van de vertragingen tot een minimum te beperken.

Vraag 6
Wat gaat het college doen om dit soort achterstanden in de toekomst te voorkomen?

***Antwoord* 6**
Zoals gezegd is het in de eerste plaats aan de BghU om de benodigde verbeterslag te maken. Aanvullend daarop zijn wij als college betrokken via het bestuur waarin de wethouder Financiën plaats neemt. Vanuit het bestuur is besloten om de genoemde stuurgroep op te richten die toeziet op de inspanningen van BghU voor de analyse en een plan van aanpak om de dienstverlening van BghU te verbeteren met duurzame oplossingen die ervoor zorgen dat dergelijke achterstanden in de toekomst worden voorkomen.

Vraag 7
De Waarderingskamer heeft in mei dit jaar haar oordeel over de BghU verlaagd, omdat de BghU te laat is met het versturen van de WOZ-beschikkingen en afwikkeling van de bezwaren. Is het college overvallen door dit oordeel? Zo ja, wat gaat het college van B&W doen richting de BghU? Zo nee, hoe heeft het college van B&W na mei dit jaar richting de BghU gehandeld?

***Antwoord* 7**
Hoewel we in maart signalen ontvingen en in juni door BghU werden ingelicht over de verslechterde publieksdienstverlening en het niet naleven van kwaliteitsnormen, hadden we niet voorzien dat het oordeel van de Waarderingskamer op deze wijze negatief zou uitvallen.

Wel heeft het college op basis van haar eigen constateringen in maart gehandeld om te komen tot een aanpak en de oprichting van de stuurgroep die is belast met het aansturen van de analyse en het plan van aanpak voor de dienstverlening van BghU, evenals het nauwlettend monitoren van de voortgang. Op deze manier wordt er actief en doelgericht gewerkt aan het verbeteren van de huidige situatie en het waarborgen van een hoogwaardige dienstverlening aan onze inwoners.

Vraag 8
BghU doet op haar eigen website geen melding over de ontstane achterstanden. Gaat het college van B&W de BghU manen actief te communiceren over de opgelopen achterstanden in taxatie en beschikking op website en via andere media? Zo nee, waarom niet?
***Antwoord* 8**
Het college heeft de BghU aangespoord om actiever te communiceren over de opgelopen achterstanden. De BghU zal dit doen door regelmatige updates en informatie op hun website, de nieuwsberichtenpagina van BghU is raad te plegen via de volgende link: BghU Nieuwsberichten. Hier zijn ook een recente updates te vinden (dd. 27 september en dd. 29 september).

Vraag 9
Is het college zelf van plan via de gemeentelijke website actief te communiceren over de vertraging in uitvoering door de BghU? Zo nee, waarom niet?
***Antwoord* 9**
Nee, het college is niet van plan om zelfstandig actief te communiceren via de gemeentelijke website over de vertraging in uitvoering door BghU. We handhaven de communicatielijn via BghU, zodat zij adequaat kunnen reageren op vragen en informatie kunnen verstrekken aan onze inwoners.

Dit doen we vanuit het belang van eenduidige en overzichtelijke communicatie voor onze inwoners en willen voorkomen dat er te veel verschillende informatiebronnen ontstaan. Daarom concentreren we de informatie over deze kwestie op de website van BghU. We onderzoeken wel de mogelijkheden om op onze eigen gemeentelijke website te verwijzen naar relevante informatiebronnen van BghU, zodat inwoners gemakkelijk toegang hebben tot de benodigde informatie. Hiermee streven we naar heldere en eenvoudige communicatie voor onze inwoners.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Schriftelijke vragen over forse vertraging uitvoering taxaties WOZ waarde

23 augustus 2023

Duizenden huiseigenaren wachten op WOZ-waarde kopt het AD op 4 augustus. De regionale organisatie Belastingsamenwerking gemeenten en hoogheemraadschap Utrecht (BghU), waar de inning van de gemeentelijke WOZ aanslagen is belegd, kampt met enorme vertraging in de uitvoering.

De fracties van de VVD, PVV, CDA en Volt zijn verrast en stellen daarom de volgende vragen:

- Wanneer was het college van B&W op de hoogte van de achterstanden in uitvoering van de taxaties?
- Wat betekenen deze achterstanden in taxatie en uiteindelijk WOZ aanslag voor huiseigenaren in onze stad?
- Welke maatregelen neemt het college om te voorkomen dat de Utrechtse huiseigenaren de dupe worden van deze vertraging?
- Wat zijn de gevolgen voor de gemeentelijke portemonnee en organisatie voor deze enorme vertraging door de BghU uitgesplist naar directe en indirecte gemaakte kosten?
- Kan de BghU een boete opgelegd worden voor het niet nakomen van geleverde diensten? Zo ja, wanneer en op welke wijze gaat dit uitgevoerd worden? Zo nee, wat houdt het college van B&W tegen?
- Wat gaat het college doen om dit soort achterstanden in de toekomst te voorkomen?
- De Waarderingskamer heeft in mei dit jaar haar oordeel over de BghU verlaagd, omdat de BghU te laat is met het versturen van de WOZ-beschikkingen en afwikkeling van de bezwaren. Is het college overvallen door dit oordeel? Zo ja, wat gaat het college van B&W doen richting de BghU? Zo nee, hoe heeft het college van B&W na mei dit jaar richting de BghU gehandeld?
- BghU doet op haar eigen website geen melding over de ontstane achterstanden. Gaat het college van B&W de BghU manen actief te communiceren over de opgelopen achterstanden in taxatie en beschikking op website en via andere media? Zo nee, waarom niet?
- Is het college zelf van plan via de gemeentelijke website actief te communiceren over de vertraging in uitvoering door de BghU? Zo nee, waarom niet?

Gesteld door:

- Margreet Ramaker, VVD
- David Bosch, PVV
- Bert van Steeg, CDA
- Ruud Maas, Volt

Gemeente Utrecht

BEANTWOORDING SCHRIFTELIJKE RAADSVRAGEN 2023, NUMMER 177

Datum	13 oktober 2023
Van	College B&W
Behandeld door	O. Akyol
Doorkiesnummer	14030
E-mailadres	oya.akyol@utrecht.nl
Kenmerk	11694826
Beleidsveld	Financiën

Geachte leden van de raad,

Hierbij ontvangt u de beantwoording van de schriftelijke raadsvragen jaargang 2023 nummer 177 van Rick van der Zweth (PvdA), Margreet Ramaker (VVD) en Bert van Steeg (CDA) van 26 september 2023 over Plan van aanpak BghU en extra toezicht.

De gestelde vragen zijn onderaan bijgevoegd.

Vraag 1
Klopt het dat het college het plan van aanpak van de BghU heeft ontvangen en wat is daar haar oordeel over?
***Antwoord* 1**
Ja, dat klopt. Ondertussen zijn meerdere versies van het Plan van Aanpak behandeld en besproken. In de stuurgroepvergadering van 29 september jl. is de meest recente versie van het Plan van Aanpak aangeleverd, en deze is door de stuurgroep voldoende bevonden en besproken in de bestuursvergadering van 4 oktober. Lopende het plan van aanpak is uiteraard niet nagelaten verder tee gaan met het proces van achterstanden wegwerken. Op 30 september 2023 zijn ruim 5.000 aanslagen verstuurd naar burgers en bedrijven in de betrokken gebieden, ondanks enige vertraging door kwaliteitscontroles (dit is te lezen op de website van BghU zie link). De eerstvolgende zending wordt eind november verwacht dan worden de 2700 aanslagen voor 2021 verzonden, vergezeld van een begeleidende brief met excuses voor de vertraging.

Vraag 2
Is de BghU inderdaad onder extra toezicht gesteld? Zo ja, wat gaat dit in de praktijk betekenen?
Antwoord 2
Nee. Wel heeft het bestuur van BghU heeft proactief stappen ondernomen om de voortgang van het wegwerken van achterstanden te coördineren en prioriteren. Dit heeft geresulteerd in de vorming van de eerder genoemde stuurgroep, waarin de drie bestuursleden van Utrecht, Houten en Lopik zitting hebben. De stuurgroep houdt regelmatig bijeenkomsten om eventuele aanpassingen aan te brengen en de voortgang te bewaken in het plan van aanpak, en brengt verslag uit aan het bestuur van BghU tijdens de bestuursvergaderingen.

Daarnaast is er toezicht van de Waarderingskamer, die belast is met het toezicht op de uitvoering van de wet WOZ. De bevindingen van dit toezicht worden gerapporteerd aan het bestuur van BghU. Het ontstane achterstandsprobleem, dat werd veroorzaakt door het tijdelijk stilleggen van de werkzaamheden rondom het versturen van aanslagen eind juni, is in de maand juli ingelopen.

Vraag 3
In het artikel wordt gesproken dat de werkzaamheden in de zomer rondom het versturen van aanslagen “tijdelijk waren stilgelegd”. Wat was hier de reden van?
***Antwoord* 3**
De reden voor het tijdelijk stilleggen van de werkzaamheden rondom het versturen van aanslagen in de zomer was gebaseerd op feedback van inwoners, die melding maakten van gevallen waarin verkeerde aanslagen werden verstuurd. Zodra deze signalen BghU bereikten, werd besloten om de aanslagoplegging te onderbreken om te voorkomen dat onjuiste aanslagen onnodig zouden worden verstuurd. Het was van essentieel belang om snel inzicht te krijgen in de omvang van het probleem en de oorzaak ervan. Uit het daaropvolgende onderzoek bleek dat er inderdaad sprake was van een menselijke fout. Deze fout is gecorrigeerd, de bestanden zijn hersteld, en er zijn maatregelen geïmplementeerd om te waarborgen dat dergelijke fouten in de toekomst worden voorkomen. De achterstanden welke ontstaan waren door het moeten stil leggen van de aanslagoplegging eind juni zijn in de maand juli ingelopen.

Vraag 4
Wat verwacht het college dat hier gevolgen van zijn? Wanneer verwacht het college dat alle Utrechters hun aanslagen hebben ontvangen?
***Antwoord* 4**
Het later opleggen van belastingaanslagen is niet ongebruikelijk en ook toegestaan. Soms is het ook niet te voorkomen. De hoeveelheid nog op te leggen aanslagen is wel groter dan gebruikelijk. Hoofdoorzaak van deze extra achterstand is de vervanging van de belastingsoftware eind 2022. Daardoor hebben verschillende werkzaamheden tijdelijk stilgelegen. Ook heeft de ingebruikname meer tijd gekost dan vooraf gedacht en ingeschat. Iedere maand worden belastingaanslagen verstuurd en een deel van de achterstanden daarmee ingelopen.

De stuurgroep heeft besloten om prioriteit te geven aan aanslagen met een significante financiële impact en complexe juridische aspecten. Hierbij wordt zorgvuldig gekeken naar juridische risico's en precedentwerking. Als het nodig is om te prioriteren, bijvoorbeeld tussen het opleggen van aanslagen voor grote bedrijf en andere aanslagen, zal de voorkeur worden gegeven aan het opleggen van aanslagen met de grootste financiële en juridische betekenis. De komende maanden zullen de nog niet verzonden aanslagen geleidelijk worden uitgegeven. De wettelijk toegestane termijn voor het opleggen van de belastingaanslag voor 2023 loopt uiterlijk tot december 2025.

Indien inwoners problemen ondervinden bij het betalen van de belastingaanslag vanwege de vertraging in de oplegging, kunnen zij contact opnemen met BghU om een regeling voor gespreide betaling te treffen.

Vraag 5
In het AD staat dat Nieuwegein het volgende heeft aangegeven: “Een aannemelijk risico is – als ze volgend jaar niet aan de eisen van de waarderingskamer voldoen – dat de BghU geen goedkeuring krijgt om de aanslagen op te leggen.” Vindt het college dit ook een aannemelijk risico? Wat is het plan als dit inderdaad zou gebeuren?
***Antwoord* 5**
Het college erkent het belang van het voldoen aan de eisen van de Waarderingskamer. Het niet voldoen aan deze eisen kan inderdaad een aannemelijk risico met zich meebrengen. Het is essentieel dat de BghU voldoet aan de gestelde normen om de aanslagen wettelijk en correct op te leggen.

Wat betreft de belastingaanslagen voor 2024 merken we op dat de Waarderingskamer jaarlijks een uitgebreide controle uitvoert voorafgaand aan de bekendmaking van de nieuwe waardevaststellingen voor dat jaar. Het doel hiervan is om de kwaliteit van de nieuw vastgestelde waarden te waarborgen. In deze context worden risico's geïdentificeerd, geëvalueerd en indien nodig gemitigeerd. Deze risico's worden ook gerapporteerd aan het bestuur.

Op dit moment wordt er met veel inzet gewerkt om die risico's te voorkomen en te zorgen dat aan de eisen van de Waarderingskamer wordt voldaan en dat eventuele daaruit volgende risico's effectief worden beheerst. Meer over de stappen die hiervoor gezet worden kunt u lezen in de raadsbrief over dit onderwerp die u gelijktijdig met deze beantwoording ontvangt.

Vraag 6
Kunnen deze vragen gelijktijdig worden beantwoord met de nog openstaande SV, gesteld eind augustus? Als dat niet mogelijk is, verzoeken wij het college de beantwoording van de eerdere SV niet te vertragen.
***Antwoord* 6**
Om vertraging te voorkomen, zijn de eerdere vragen al beantwoord voordat we ons hebben gericht op deze vragen.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,

Schriftelijke vragen Plan van aanpak BghU en extra toezicht

26 september 2023

Vragen:

Het gaat niet goed bij de BghU. Al enkele maanden ontvangen de fracties verschillende signalen van Utrechters dat hun OZB-aanslag nog altijd niet binnen is, vele maanden later dan normaal. Zelfs nu, eind september, zijn er mensen die hun aanslag nog niet hebben ontvangen. Het is hier al vaker over gegaan. De PvdA stelde in april 2023 mondelinge vragen, er is hier in scherpe bewoordingen over gesproken bij het debat over de zienswijze van de begroting van de BghU en er liggen nu SV van de VVD en andere partijen bij het college om nog te beantwoorden.

Aanvullend op wat al bekend was, verscheen deze week in het AD een alarmerend artikel over de situatie van de BghU. Dit is o.a. naar aanleiding van een raadsbrief van het college in Nieuwegein.[1] In het artikel wordt gesproken over het nieuwe plan van aanpak van de BghU en dat dit onvoldoende zou zijn geweest. Ook blijkt uit het artikel dat er is besloten extra toezicht in te stellen. De fracties hebben hierover de volgende vragen:

1. Klopt het dat het college het plan van aanpak van de BghU heeft ontvangen en wat is daar haar oordeel over?
2. Is de BghU inderdaad onder extra toezicht gesteld? Zo ja, wat gaat dit in de praktijk betekenen?

In het artikel wordt gesproken dat de werkzaamheden in de zomer rondom het versturen van aanslagen “tijdelijke waren stilgelegd”.

3. Wat was hier de reden van?
4. Wat verwacht het college dat hier gevolgen van zijn? Wanneer verwacht het college dat alle Utrechters hun aanslagen hebben ontvangen?

In het AD staat dat Nieuwegein het volgende heeft aangegeven: *“Een aannemelijk risico is – als ze volgend jaar niet aan de eisen van de waarderingskamer voldoen – dat de BghU geen goedkeuring krijgt om de aanslagen op te leggen.”*

---

[1] *https://www.ad.nl/utrecht/versturen-aanslagen-voor-woningbezitters-lag-stil-na-menselijke-fout-grote-zorgen-voor-volgend-jaar~ada95bf4/*

5. Vindt het college dit ook een aannemelijk risico? Wat is het plan als dit inderdaad zou gebeuren?

6. Kunnen deze vragen gelijktijdig worden beantwoord met de nog openstaande SV, gesteld eind augustus? Als dat niet mogelijk is, verzoeken wij het college de beantwoording van de eerdere SV niet te vertragen.

Gesteld door:

- Rick van der Zweth, PvdA
- Margreet Ramaker, VVD
- Bert van Steeg, CDA

Gemeente Utrecht

Voorstel aan de gemeenteraad

Initiatiefvoorstel tot wijziging van “Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen gemeente Utrecht”

Beleidsveld	Financiën/Werk & Inkomen
Opsteller	Julia Kleinrensink & Rick van der Zweth
Kenmerk	xxx
Vergaderdatum Raad	7 december 2023 (onder voorbehoud)
Referendabel	Nee (artikel 1:2, tweede lid, onder de Verordening raadgevend referendum gemeente Utrecht)
Geheim	Nee

Julia Kleinrensink en Rick van der Zweth stellen de raad voor te besluiten:

1. Het ‘Besluit tot wijziging van de Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen gemeente Utrecht’ vast te stellen, zodat de vermogensgrens voor kwijtschelding voor aanslagen wordt verhoogd naar de vermogensgrens als bedoeld in artikel 34, derde lid, van de Participatiewet, en deze aanpassing in te laten gaan op 1 januari 2024. De aanpassingen betreffen:

   De tekst onder ‘Artikel 5 Extra toegestane financiële middelen’ te vervangen in:

   1. In afwijking van artikel 12, tweede lid, onderdeel d, van de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 wordt het totale bedrag aan financiële middelen, bedoeld in dat onderdeel, verhoogd tot de vermogensgrens zoals bepaald in artikel 34, derde lid, van de Participatiewet.

   2. Dit artikel is voor het eerst van toepassing op aanvragen kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen vanaf het belastingjaar 2024.

Julia Kleinrensink en Rick van der Zweth

Samenvatting

In dit raadsvoorstel wordt voorgesteld om de vermogensgrens van de kwijtschelding van lokale belastingen gelijk te trekken met de vermogensgrens van de Participatiewet.

Context

Aanleiding

De vermogensgrens voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen is op het moment lager dan de vermogensgrens, zoals deze in de Participatiewet wordt gehanteerd. Dit heeft tot gevolg dat zelfs niet iedereen met een bijstandsuitkering kwijtschelding van de lokale belastingen krijgt. Het gevolg hiervan is dat mensen die het lukt om een klein beetje te sparen, en zo een buffer te hebben bij een onverwachtse uitgave (zoals een kapotte wasmachine), dit weer kwijtraken omdat zij niet voor kwijtschelding in aanmerking komen. Financieel gezond en verantwoordelijk gedrag wordt hiermee afgestraft.

Naast persoonlijke consequenties zorgt het er ook voor dat mensen zich alsnog tot de gemeente moeten wenden om aanspraak te maken op bijzondere bijstand. Deze maatschappelijke kosten komen zo alsnog bij de gemeente terecht. In het kader van uniformiteit en eenvoud zou het bovendien logisch zijn om de vermogensgrens gelijk te trekken met de vermogensgrens van de Participatiewet, zodat mensen overal aan dezelfde voorwaarden moeten voldoen. Dit is duidelijk voor mensen zelf en efficiënt in de uitvoering voor de gemeente omdat er slechts één keer getoetst hoeft te worden. Alle Utrechtse bijstandsgerechtigden zouden bovendien automatisch de gemeentelijke belastingen kwijtgescholden kunnen krijgen, net als voor 1 januari 2017 gebeurde.

Sinds duidelijk werd dat Utrecht voor de kwijtschelding van de gemeentelijke belastingen vanaf 2017 niet langer de vermogensgrens uit de Participatiewet kon gebruiken, is er gelobbyd voor een landelijke wetswijziging. In de Tweede Kamer is januari 2021 de motie van de leden Peters en Bruins over het aanpassen van de Nadere regels kwijtschelding gemeentelijke en waterschapsbelastingen aangenomen, die verzoekt de vermogensgrens gelijk te trekken.

Omdat een reactie van de minister nog steeds uitblijft en mensen ondertussen wel in de problemen komen, is daarom het voorstel de vermogensgrens in het kader van kwijtschelding gemeentelijke belastingen in Utrecht gelijk te trekken met de vermogensgrens zoals opgenomen in de Participatiewet. Dit ligt in lijn met eerdere aangenomen moties in de Utrechtse gemeenteraad en met de afspraak uit het Utrechtse coalitieakkoord 2022-2026 om de vermogensgrens op te hogen.

De huidige vermogensgrens van 2023 bij lokale belastingen verschilt per huishouden. Voor een alleenstaande is de vermogensgrens vastgesteld op € 3.275,00, voor een alleenstaand ouder op 3.950,00 en voor gehuwden op € 4.350,00. Deze vermogensgrenzen worden met het raadsvoorstel opgehoogd naar het niveau van de Participatiewet dat voor een alleenstaande €7.605,00 en voor een alleenstaande ouder en gehuwden/samenwonenden € 15.210,00 is.

Juridische context

Gelet op artikel 255 van de Gemeentewet, artikel 26 van Invorderingswet 1990, de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 en de Regeling kwijtschelding belastingen medeoverheden, is de Verordening voor kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffing gemeente Utrecht op 22 december 2022 door de raad vastgesteld. Deze verordening is op 1 januari 2023 in werking getreden.

Dit initiatiefvoorstel strekt tot wijziging van artikel 5 (Extra toegestane financiële middelen) van de huidige Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffing gemeente Utrecht. Dit artikel regelt de zogenoemde vermogenstoets. Voorgesteld wordt om het totale bedrag aan extra toegestane financiële middelen te verhogen tot de vermogensgrens zoals bepaald in artikel 34, derde lid, van de Participatiewet.

Dit besluit tot wijziging van de Verordening, waarmee de vermogensgrens wordt verhoogd, raakt aan hogere regelgeving, namelijk de Regeling kwijtschelding belastingen medeoverheden van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Minister van Infrastructuur en Waterstaat. Deze Regeling bevat regels over de wijze waarop gemeenten, provincies en waterschappen het vermogen en de kosten van bestaan van belastingschuldigen kunnen berekenen. Hierin wordt het kader voor de

raad geregeld. Met dit initiatiefvoorstel neemt de gemeente meer bevoegdheid dan is toegestaan in de Regeling. Besluiten van de raad kunnen worden vernietigd bij koninklijk besluit wegens strijd met het recht of het algemeen belang (artikel 132, vierde lid, van de Grondwet).

Beoogd effect
Het effect van de aangepaste verordening is een manier om mensen met een laag inkomen (100% sociaal minimum) de mogelijkheid te geven een kleine financiële buffer op te bouwen en minder snel in de financiële problemen te laten komen. Bovendien helpt het gelijktrekken van eisen voor eenduidiger en duidelijkere regelgeving voor inwoners en beleidsmakers.

Eerdere besluitvorming en informatievoorziening aan de raad
- **16 september 2016** *Raadsbrief Toepassing normen kwijtschelding gemeentelijke belastingen*
- **16 februari 2017** *Mondelinge Vragen nr. 1 van de heer Schipper (SP) over "Kwijtschelding"*
- **18 juli 2019 M230** *Sparen is verstandig, straf het niet af*
- **9 maart 2020** *SV 2020 nr. 060 Versoepeling uitvoering kwijtschelding gemeentelijke belastingen (met antwoord)*
- **10 november 2022** *M299 Kwijtschelden belastingen*
- **13 december 2022:** *Raadsbrief Uitvoering motie M299 kwijtschelden belastingen*
- **22 december 2022:** Raadsbrief *Aanpak koopkrachtcrisis 2023*
- **22 december 2022:** *Raadsvoorstel verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen*
- **22 december 2022:** *M410 Volgend jaar alsnog kwijtschelden belastingen minima*
- **7 juni 2023:** *Raadsbrief Voortgang vermogensgrens kwijtschelding gemeentelijke belasting*
- **12 september 2023:** *Raadsbrief Voortgang vermogensgrens kwijtschelding gemeentelijke belasting*

• Beslispunten, Argumenten en Kanttekeningen/Risico's

Beslispunt	
1	Het 'Besluit tot wijziging van de Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen gemeente Utrecht' vast te stellen, zodat de vermogensgrens voor kwijtschelding voor aanslagen wordt verhoogd naar de vermogensgrens, als bedoeld in artikel 34, derde lid, van de Participatiewet en deze aanpassing in te laten gaan op 1 januari 2024.
Argumenten	
1.1	Mensen met een lager inkomen financieel ontzien.
	Er is nu een groep inwoners met een laag inkomen (op bijstandsniveau) die desondanks niet in aanmerking komt voor de kwijtschelding van gemeentelijke belastingen door de vermogensgrens. Zij komen wel in aanmerking voor een bijstandsuitkering op basis van inkomen, maar zouden niet in aanmerking komen voor kwijtschelding. Hun situatie rechtvaardigt dat zij financieel ontzien worden.
1.2	Financieel gezond en verantwoord gedrag niet bestraffen.
	Financieel gezond en verantwoordelijk gedrag wordt op dit moment afgestraft. Mensen die het lukt om een klein beetje te sparen, en zo een buffer te hebben bij een onverwachtse uitgave (zoals een kapotte wasmachine), raken dit weer kwijt omdat zij niet in aanmerking komen voor kwijtschelding. De grens die in dit raadsvoorstel wordt voorgesteld sluit beter aan bij het advies van Nibud voor financieel gezond spaargedrag.
1.3	Eenduidige en begrijpelijke regelgeving voor inwoners

	De huidige regelgeving voor kwijtschelding is moeilijk te begrijpen. Bovendien moeten inwoners voor verschillende regelingen aan verschillende eisen voldoen. Dit voorstel trekt de eisen voor vermogen gelijk. Hierdoor is het eenduidiger en makkelijker te begrijpen voor inwoners.
1.4	Eenvoud in uitvoer
	Door gelijke eisen te hanteren hoeft er in de uitvoering slechts op één grens getoetst te worden. Dit is efficiënter en eenvoudiger in de uitvoering voor de gemeente en/of de BghU.
1.5	Beleid in lijn met aangenomen voorstel in de Tweede Kamer.
	In de Kamer is er eerder een motie aangenomen om de vermogensgrens van de Participatiewet te gaan hanteren. Dit heeft geleid tot een eerste verhoging in de Regeling kwijtschelding belastingen medeoverheden van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Minister van Infrastructuur en Waterstaat, maar nog niet tot het niveau van de vermogensgrens in de Participatiewet zoals de motie wel vroeg. Dit voorstel is in lijn met de uitspraak van de Kamer.
1.7	Signaal richting het Rijk
	Het Rijk heeft ondanks de landelijk aangenomen motie de vermogensgrens nog niet aangepast naar vermogensgrens zoals opgenomen in de Participatiewet. De gemeente Utrecht lobbyt al jarenlang voor deze zelfde wijziging. Dit voorstel kan bijdragen aan deze lobby richting Rijk als signaal om deze wijziging te bewerkstelligen, omdat mensen nu in de problemen komen.
Kanttekeningen/ Risico's	
1.1	Schorsing of vernietiging raadsbesluit
	Er bestaat een juridisch risico dat het besluit van de raad vanwege strijd met het recht of het algemeen belang, door de Minister op grond van artikel 132, vierde lid, van de Grondwet wordt geschorst of vernietigd. Het voorgestelde besluit tot wijziging van de Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen gemeente Utrecht is –in strijd met de ministeriele Regeling kwijtschelding belastingen medeoverheden, ondanks de aangenomen motie in de Tweede Kamer- Zie juridische context. Als dit raadsbesluit wordt vernietigd, dan zal worden teruggevallen op de huidige Verordening Kwijtschelding gemeentelijke belasten en heffingen gemeente Utrecht. In de tussenliggende periode van publicatie van het besluit van de raad in het gemeenteblad en de mogelijke schorsing/vernietiging van het besluit kunnen er bij de inwonerverwachtingen ontstaan dat de aanslagen in 2024 kwijtgescholden zullen worden indien wordt voldaan aan de nieuwe vermogensgrens. In de praktijk zullen de nieuwe aanslagen met inwoners worden gecommuniceerd wanneer de termijn voor schorsing verstreken is.
1.2	Geen uitvoering van het besluit door de directeur van de BghU
	De directeur van de BghU (ook wel de invorderingsambtenaar) heeft laten weten dat zij in principe geen medewerking zal verlenen aan besluiten die in strijd zijn met de geldende wetgeving (de Regeling kwijtschelding belastingen medeoverheden van de Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de Minister van Infrastructuur en Waterstaat). In eerste instantie zal het bestuur van de BghU, waar de gemeente Utrecht een grote stem in heeft, zich hierover uit moeten spreken.
1.3	Vervallen Combi-aanslag

	Op dit moment is er een gecombineerde aanslag met het waterschap. Naar aanleiding van dit besluit zal het waterschap moeten beslissen of zij meegaat in het besluit van de gemeente Utrecht. Wanneer het waterschap besluit niet mee te gaan met de voorgestelde wijziging van de vermogensgrens zou de gecombineerde aanslag in de gemeente Utrecht komen te vervallen. Dit kan gevolgen hebben voor de uitvoering van de belastingaanslagen. In het coalitieakkoord van het waterschap wordt gesproken over verdere verruiming van de kwijtschelding. Dit sluit aan op dit voorstel.

Financiën
Er dient onderscheid gemaakt te worden in de financiële gevolgen voor gemeente Utrecht en de financiële gevolgen vanuit een andere uitvoeringslast voor de BghU.

In het geval van de gemeente Utrecht zullen mogelijke extra kosten verrekend worden in het tarief voor de afvalstoffenheffing van het jaar daarop. In het eerste jaar na invoering zijn de toegenomen kosten niet in het tarief verwerkt en zal er eenmalig sprake zijn van gederfde belastinginkomsten. Deze zal worden onttrokken uit de reserve afvalstoffenheffing.

Voor de uitvoering bij de BghU zullen er geen extra uitvoeringslasten zijn bij maximale harmonisatie. Hierdoor zullen er geen extra middelen vanuit de gemeente Utrecht ingezet hoeven te worden.

Vervolg
Het bestuur van de BghU moet een standpunt innemen over het uitvoeren van het genomen raadsbesluit. Het bestuur bestaat uit de wethouders van financiën van de deelnemende gemeenten en een bestuurder van het waterschap. De stemmen in het bestuur zijn verdeeld naar zwaarte van de deelnemende gemeenten. Dit betekent dat er een meerderheid in het bestuur ontstaat als, naast de gemeente Utrecht, ook het waterschap voorstander is van het verhogen van de vermogensgrens voor kwijtschelding. Het voorstel sluit goed bij het huidig coalitieakkoord van het waterschap en bijkomend voordeel zou zijn dat de gecombineerde aanslag gelijk blijft op dat moment. Het zou uiteraard in het voordeel van de overige deelnemende gemeenten zijn als ook zij het voorbeeld van Utrecht volgen.

Wanneer het bestuur een besluit heeft genomen, is de directeur verantwoordelijk voor de uitvoering. De directeur heeft zelfstandige bevoegdheden die uitgevoerd worden onder verantwoordelijkheid van het bestuur.

Participatie
Er heeft geen participatie plaatsgevonden over dit raadsvoorstel.

Communicatie
De gewijzigde Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen wordt gepubliceerd in het elektronische gemeenteblad op www.overheid.nl.

De nieuwe kwijtscheldingsregels zullen meegenomen worden in de reguliere communicatie rondom kwijtschelding. Dit betekent dat dat inwoners bij hun belastingaangifte informatie krijgen over de optie van kwijtschelding.

(Niet)Referendabel
Dit raadsbesluit is niet referendabel (artikel 1:2, tweede lid, onder de Verordening tot raadgevend referendum gemeente Utrecht).

Bijlagen
Bijlage besluitvorming
- Besluit tot wijziging van Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen gemeente Utrecht

Bijlage informatief
- Overzicht van de wijzigingen in Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen gemeente Utrecht.

Besluit tot wijziging van Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen gemeente Utrecht

De raad van de gemeente Utrecht,

- Gelezen het initiatiefvoorstel van GroenLinks en de PvdA <datum >;
- Gelet op artikel 255 van de Gemeentewet, artikel 26 van Invorderingswet 1990, de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 en de Regeling kwijtschelding belastingen medeoverheden;
- gezien het advies van de commissie Volksgezondheid, Bestuur en Financiën van 30 november 2023;

Overwegende dat het gewenst is om de vermogensgrens in het kader van het verlenen van kwijtschelding van gemeentelijke belastingen en heffingen gelijk te stellen met de vermogensgrens, zoals neergelegd in de Participatiewet.

Besluit de Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen gemeente Utrecht als volgt te wijzigen:

Artikel I

De Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen gemeente Utrecht wordt als volgt gewijzigd:

A. Artikel 5 komt te luiden:

Artikel 5 Extra toegestane financiële middelen

1. In afwijking van artikel 12, tweede lid, onderdeel d, van de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 wordt het totale bedrag aan financiële middelen, bedoeld in dat onderdeel, verhoogd tot de

vermogensgrens zoals bepaald in artikel 34, derde lid, van de Participatiewet.

2. Dit artikel is voor het eerst van toepassing op aanvragen kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen vanaf het belastingjaar 2024.

Artikel II
Dit besluit treedt in werking op 1 januari 2024.

Aldus vastgesteld in de openbare raadsvergadering van 7 december 2023.

De burgemeester

Sharon A.M. Dijksma

De griffier,

Merel van Hall

Bijlage:

Overzicht van de wijzigingen in Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen gemeente Utrecht

Bestaande tekst: Nieuwe tekst

Bestaande tekst:	Nieuwe tekst
Artikel 5 Extra toegestane financiële middelen In afwijking van artikel 12, tweede lid, onderdeel d, van de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 wordt het totale bedrag aan financiële middelen, bedoeld in dat onderdeel, verhoogd met: a. het maximumbedrag genoemd in artikel 4, onder a, van de Regeling kwijtschelding belastingen medeoverheden voor de belastingschuldige en zijn echtgenoot, b. 75% van het bedrag genoemd onder a voor een alleenstaande, en c. 90% van het bedrag genoemd onder a voor een alleenstaande ouder.	**Artikel 5 Extra toegestane financiële middelen** 1. In afwijking van artikel 12, tweede lid, onderdeel d, van de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 wordt het totale bedrag aan financiële middelen, bedoeld in dat onderdeel, verhoogd **tot de vermogensgrens zoals bepaald in artikel 34, derde lid, van de Participatiewet.** **2. Dit artikel is voor het eerst van toepassing op aanvragen kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen vanaf het belastingjaar 2024.**

Burgemeester en wethouders
Postadres Postbus 16200, 3500 CE Utrecht
Telefoon 14 030
www.utrecht.nl

Gemeente Utrecht

Aan de gemeenteraad

Behandeld door	H. Jarrayi	**Datum**	24 november 2023
Doorkiesnummer	14030	**Kenmerk**	11063537
E-mail	halima.jarrayi@utrecht.nl	**Onderwerp**	Initiatiefvoorstel tot wijziging van "Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen gemeente Utrecht"
Bijlage(n)		**Beleidsveld**	Financiën

Geachte leden van de raad,

Met belangstelling hebben we het initiatiefvoorstel tot wijziging van “Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen gemeente Utrecht” gelezen. In deze brief geven wij als college een reactie op dit voorstel, met tegelijkertijd een verzoek om uw begrip voor de zeer korte termijn waarop wij dit voorstel van reactie hebben moeten voorzien.

Het initiatiefvoorstel
Het initiatiefvoorstel stelt uw raad voor: *Het ‘Besluit tot wijziging van de Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen en heffingen gemeente Utrecht’ vast te stellen, zodat de vermogensgrens voor kwijtschelding voor aanslagen wordt verhoogd naar de vermogensgrens als bedoeld in artikel 34, derde lid, van de Participatiewet, en deze aanpassing in te laten gaan op 1 januari 2024.*

Inhoudelijk
Als college zien we de problemen die de indieners constateren ook. Het hebben van een financiële buffer voor onverwachte kosten voorkomt dat mensen verder in de financiële problemen komen. Daarom onderschrijven wij het doel van de initiatiefnemers om de vermogensgrens voor kwijtschelding van gemeentelijke belastingen gelijk te stellen aan de vermogensgrens van de participatiewet (bijstand).

Het vaststellen van de maximale grens is een bevoegdheid van het rijk, en niet van de gemeente. In de afgelopen jaren hebben wij ons daarom met toewijding ingespannen om de vermogensgrenzen voor de belastingkwijtschelding op één lijn te brengen met die van de Participatiewet. Deze inzet heeft geleid tot een verhoging van de vermogensgrenzen, met een maximum van € 2.000 per 1 januari 2022. Het initiatiefvoorstel noemt in dit kader ook specifiek de door de kamer aangenomen motie op dit onderwerp. Door de val van het kabinet is deze motie expliciet controversieel verklaard. Desondanks zijn wij vastberaden om ons verder in te zetten voor een volledige gelijkschakeling met de Participatiewet.

Wettelijke aspecten
Wij begrijpen de poging van de indieners om deze kwijtscheldingsgrens in Utrecht gelijk te trekken. Juridisch gezien moeten wij echter constateren dat het initiatiefvoorstel in strijd is met de wet. Zolang de wet niet gewijzigd is, zal dat zo blijven. Dit leidt ertoe dat de burgemeester de taak heeft binnen twee dagen na besluitvorming melding te maken aan de minister, met tussenkomst van Gedeputeerde Staten (artikel 273 Gemeentewet).

Als gevolg van die melding zal het besluit niet worden uitgevoerd gedurende vier weken. De minister is vervolgens aan zet om het besluit eventueel te schorsen voor langere duur in afwachting van een onderzoek naar mogelijke vernietiging, of direct over te gaan tot vernietiging. Als het besluit vernietigd wordt dan betekent dit dat teruggevallen zal worden op de oorspronkelijke verordening die per 1 januari 2023 in werking is getreden, met de maximaal wettelijke bovengrens.

Burgers moeten erop kunnen vertrouwen dat overheidsinstanties handelen in overeenstemming met de wet. Het nemen van besluiten die in strijd met de wet heeft gevolgen voor het vertrouwen van de samenleving in de overheid. Als gemeente houden wij immers ook onze inwoners aan (onze) wet- en regelgeving.

Uitvoering door BghU
Bevoegdheden bestuur en directeur BghU
Het raadsvoorstel gaat ook in op de rol van de invorderingsambtenaar: de directeur van de BghU. De directeur van de BghU heeft zoals we in de eerdere brief schreven aangegeven geen medewerking te verlenen aan besluiten die in strijd zijn met de geldende wetgeving. Hierover zegt het raadsvoorstel: ‘In eerste instantie zal het bestuur van de BghU, waar de gemeente Utrecht een grote stem in heeft, zich hierover uit moeten spreken’. Deze stelling moeten wij echter nuanceren. De invorderingsambtenaar is aangewezen door het bestuur van de BghU en heeft zelfstandige bevoegdheden die uitgevoerd worden onder verantwoordelijkheid van het bestuur. Het bestuur is belast met het houden van toezicht op de uitoefening van die bevoegdheden en is bevoegd tot het vaststellen van beleidsregels instructies geven ter zake van de uitoefening van bevoegdheden. Het bestuur kan en mag echter géén instructies verstrekken die ingaan tegen hogere regelgeving. De invorderingsambtenaar is een zelfstandig bestuursorgaan met geattribueerde bevoegdheden en kan daarom onafhankelijk of los van het besluit van het bestuur van de BghU handelen.

Uitvoeringsvraagstuk Combibiljet
Ook in het geval er geen vernietiging plaatsvindt en de invorderingsambtenaar dit zou uitvoeren zijn er obstakels in de uitvoering van dit besluit. De BghU gebruikt nu een combibiljet voor de invordering van zowel de gemeentebelasting als waterschapsbelasting. In het initiatiefvoorstel wordt aangegeven dat er geen extra uitvoeringslasten zullen zijn bij maximale harmonisatie. Dat klopt maar in dit geval is er geen sprake van maximale harmonisatie. De gemeente Utrecht is op dit moment de enige partij die haar verordening wijzigt. Het voorstel benoemt dat het waterschap dit onderwerp benoemt in haar coalitieakkoord. Via de BghU hebben wij begrepen dat het waterschap in 2024 inderdaad de mogelijkheden wil onderzoeken, maar wij hebben nu geen signalen dat het waterschap haar verordening voor 2024 zal wijzigen.

De regels voor de gemeentebelasting en waterschapsbelasting zullen dus verschillen wat leidt tot zowel onduidelijkheid voor bewoners als inefficiëntie in de uitvoering. Daarnaast wordt die uitvoering risicovoller omdat meer handmatige verwerking moet plaatsvinden. Dit zou betekenen dat er een separaat uitvoeringsproces ingericht moet worden voor kwijtschelding, omdat het combibiljet niet meer mogelijk is gezien er geen uniforme kwijtscheldingsregels meer worden toegepast. Dit leidt tot extra kosten in de uitvoering en zal leiden tot vragen bij inwoners. Met begrip voor het doel van de initiatiefnemers raden wij, mede in het licht van de zorgen rondom de uitvoering bij de BghU, af.

Conclusie

Wij delen volledig de zorgen, en heeft begrip voor het signaal dat de fracties met dit voorstel willen afgeven. Sparen moet niet afgestraft worden en het hebben van een financiële buffer is belangrijk voor een gezonde financiële situatie. Harmonisatie van deze grenzen zou een waardevolle bijdrage daaraan leveren.

Als college zijn wij bereid om de grenzen van de wet op te zoeken, wij zien echter geen oplossing in het duidelijk overschrijden van die grenzen. Bij dit voorstel is helaas geen interpretatie van de wet mogelijk, hoe graag wij anders zouden willen. Daarbij zijn uitvoeringsproblemen zijn uitvoeringsproblemen te verwachten mocht het voorstel wel in werking treden.

Als gemeente(n) zullen we de wetgever moeten overtuigen om deze harmonisatie van de vermogensgrens voor kwijtschelding wettelijk mogelijk te maken. Wij blijven daarom vol inzetten op het verruimen van de vermogensnorm.

Hoogachtend,
Burgemeester en wethouders van Utrecht,

de secretaris, de burgemeester,